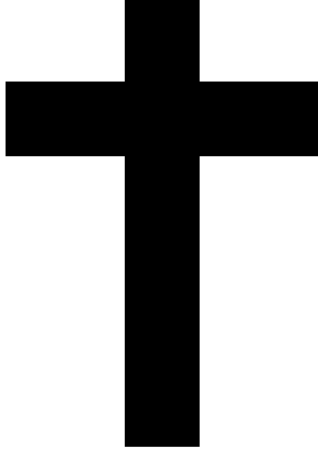

Bìbiri Kuyie
Nnààntì Pátírì

The Holy Bible in the Ditammari language of Benin

Bibiri Kuyie Nnààntì Pátírì
The Holy Bible in the Ditammari language of Benin

copyright © 2001 SIM International

Language: Ditammari

Translation by: SIM

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-05-31

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
5e2d0f12-f1d8-567b-bf98-cf1de4599d16

Contents

Matie	1
Mariki	46
Duku	75
Isää	121
Yesu Tõrè	152
Odommu	190
1 Kõdenti	208
2 Kõdenti	225
Kadašii	236
Efēesi	243
Fidipu	249
Kõdõasi	254
1 Tesadoniki	259
2 Tesadoniki	263
1 Timõntee	266
2 Timõntee	271
Titi	275
Fidemõ	278
Ebedeebe	280
Isaku	295
1 Pieri	300
2 Pieri	305
1 Isää	308
2 Isää	313
3 Isää	314
Sudi	315
Mudáammu	317
Yesää	336

Matie w̃arimè tináãnsààtì Di mpátírì tɔ̀ t̃i ñáãntì

Tináãntì t̃i ti ñáá Matie kó dipátírì tɔ̀ t̃i ñáãntì. Yesu tancòumbè tepítè nè bedébè kóò m̃òu bè tu we Matie, weè w̃ari de kó dipátírì.

Matie w̃ari o pátírì meketimè o kɔ̀be Sifube kpéi nke, ke bo bè benke Yesu tumè Sifube kóò kpààtì Dafiti yaàbire Abarahammu kó kuwuò nkou, nè de kpéi nkòo bate o yaàribè fuke ì duó ke dõmmè. Ke nàkè o pátírì mieke Kuyie nkó dikpààtiyuu kpéi, Kuyie nkpààtiyuu t̃òónimè kè benitibè dò nkéceete, kòò nàkè ke benke ke dò nYesu tú Kuyie mpāānāãntì nāãnbè nàkè wèè k̃me mme.

Di mpátírì nāãntì duó ke dõmmè

1. Bè peitémè Yesu nè ò ketémè o t̃õmmú. (1-4)
2. Yesu duó nyì tié ndit̃ari ìnkè. (5-7)
3. Yesu d̃ò t̃i dieti nè bè ò yetemè (8-12)
4. Yesu nàkè yèè nāãnhāntiyè (13)
5. Okpààtì bè yete wè kó mut̃õmmú (14-23)
6. Bè nàkémè Yesu kó muwētimmù kpéi (24-25)
7. Yesu kó mukũũ nnè ò yāntémè (26-28)

Yesu yaàribè kó yeyètè

(Wénté Duku 3:23-38)

¹ Ntenè Yesu Kirisi yaàribè kó kufuku: Yesu yaàri kóti tu Dafiti kè Dafiti kóo yaàri kóti me ntó tú Abarahammu.

² Abarahammu weè peité Isaki, kè Isaki peité Sakɔ̀bu, kè Sakɔ̀bu peité Sudaa nè betòbè. ³ Kè Sudaa peité Pedesi nè Isaraa kè be ỹò ntú Tamaa, kè Pedesi peité Esidommu, kè Esidommu peité Aramu. ⁴ Kè Aramu peité Aminadabu, kè Aminadabu peité Nas̃s̃, kè Nas̃s̃ peité Sadim̃o. ⁵ Kè Sadim̃o peité Boasi, kè Dahabu ntú o ỹò. Kè Boasi peité Obedi kè Uduti ntú o ỹò. ⁶ Kè Obedi peité Isaii, kè Isaii peité okpààtì Dafiti.

Kè Dafitii peité Sodom̃o kòo ỹò ntú Udii pokù Dafiti do kùò Udii kétúótè wè. ⁷ Kè Sodom̃o peité Odoboammu, kè Odoboammu peité Abia, kè Abiaa peité Asaa. ⁸ Kè Asaa peité Sosafaa, kè Sosafaa peité Sodammu, kè Sodammu peité Osiasi, ⁹ kè Osiasii peité Soatammu, kè Soatammu peité Akaasi, kè Akaasii peité Esekiasii. ¹⁰ Kè Esekiasii peité Manansee, kè Manansee peité Am̃o, kè Am̃o peité Sosiasi, ¹¹ kè Sosiasii peité Yekonniasii nè o nei. De m̃õnni ndi Babid̃õnni kóo kpààtì bè p̃ĩrm̃úmè kékõnnè.

¹² Bè bè k̃õnnè dii m̃õnni Babid̃õnni de m̃õnni ndi Yekonniasii peitémè Sاداتieri, kè Sاداتieri peité Sodobabēedi. ¹³ Kè Sodobabēedi peité Abiudi, kè Abiudii peité Ediakimmu, kè Ediakimmu peité As̃õri. ¹⁴ Kè As̃õri peité Sad̃ki, kè Sad̃ki peité Akimmu, kè Akimmu peité Ediudi. ¹⁵ Kè Ediudii peité Ediesee kè Ediesee peité Matāā kè Matāā peité Sakɔ̀bu, ¹⁶ kè Sakɔ̀bu peité Sosefu. Weè Sosefu do puoke Maari wèè peité Yesu bè tu wè Kirisi.

¹⁷ Abarahammu kó dim̃õnni k̃ent̃o k̃etuakenè Dafiti tidap̃unt̃õnti bo tepítè nè tinàã ndi. Dafiti kó dim̃õnni k̃etuakenè bè bè p̃ĩrm̃úmè ke k̃õnnè Babid̃õnni kè dè m̃òke tidap̃unt̃õnti tepítè nè tinàã. Bè bè p̃ĩrm̃úmè ke k̃õnnè Babid̃õnni k̃etuakenè bè peitémè Yesu kè dè m̃òke tidap̃unt̃õnti tepítè nè tinàã.

*Maari do pùómmè Yesu**(Wénté Duku 2:1-7)*

¹⁸ Ntɛ dɛ wũáékémè kè bèe peité Yesu Kirisi. Sosefu weè do p̄ Maari Yesu ȳ, ke mu nyí nhò duónè, kòo púónnè Muyaánsààmù kó muwɛrímù. ¹⁹ Sosefu weè do p̄ Maari kòo tu weè dé Kuyie, ò í ndó kóò yete kè dè nfeí ò yàà bo s̄nkunnè mèè kpéí Maari yètiri, ke né ndó kóò yete disòri. ²⁰ Ò kpaá ke me ntoti o yèmmè kè Kuyie ntõnni marii ò béinnè tidòuntì ke dà: Sosefu, Dafiti yaábire, bá nyĩèkù a bo túótémè a pokù Maari, ke yé ò pùómmè nè Muyaánsààmù kó muwɛrímù mmu. ²¹ Ò bo peité denitidabire kàa dè yu ke dò Yesu, weè yóó dɛɛtè o nìtìbè be yei mmieke.

²² Dɛndɛ kó dimàà do tũàkení kè dè bo dɔò Kuyie ndo nàké tinti ku p̄ānāānti nāāntò kòo tì béi, nke dà:

²³ Desapũmbire dèè mu nyí duónè onitidòù dè bo púó nképeité denitidabire kè bèe dè yu ke dò Emanniyɛeri, (dèè tu Kuyie nti bonè).

²⁴ Sosefu èntɛ dii m̀nni kédàò Kuyie ntõnni ò nàké tì, kétúóté o pokù Maari, ²⁵ ò me nyí nhò duónè kòò yàa peiténè debire kè Sosefu dè yu ke dò Yesu.

2*Siwààwéibè dɔummè Yesu*

¹ Edoti do tú dii m̀nni ndi okpààti, bè peitémè Yesu Betideemmu Sudee kó kutemp̄ mmieke. Kè siwààwéibè * íténí diyie yìèni kèè bíékè kétuàkení Sedisademmu, ² kébeke ke dà: Yé Sifube kóo kpààti bè peité wè bàmbà? Tì yà o wàtè nte diyie yìèni kèè bíékè ke kàtèni ke bo ò dɔu.

³ Okpààti Edoti kèè dii m̀nni de kó tināānti, kòo yèmmè caàrè mediè. Kòo èi Sedisademmu kàbe bɛm̄ou yèmmè caàrè. ⁴ Kòo tíi nyikuó nùbè kó bekótìbè bɛm̄ou nè ikuó wāābè, ké bè beke bè dò nképeité dè Kirisi. ⁵ Kè bèe ò nàké ke dà: Bè dò nkóò peité Betideemmu nwe Sudee temp̄ mmieke. Kuyie mp̄ānāānti nāāntò tì w̄rimu ke tú:

⁶ F̄ mBetideemmu Sudaa tenkè kó dihei,

a í k̄n̄n̄nè Sudaa kó yehèkè teyè,

ke yé f̄d̄ mieke nke okpààti yètìnímè,

weè yóó c̄mmù n kó benitìbè Isidayɛeribe.

⁷ De m̀nni kè Edotii duó nkè bèe yúni siwààwéibè kòo bè beke disòri bè yà dii m̀nni ndi weti weti tɛwàtè, ⁸ kédeè ké bè t̄ mBetideemmu ke dà: Kàtèné kéwammù kébíékè weti weti kè di yà de kó debire di w̄tèni ké n nàké kè m múnke kàtè ké dè dɔu.

⁹ Okpààti bè nàké dii m̀nni o kpeti kédeè, kè bèe kété kè tɛwàtè bè do yà tɛ diyie yìèni kèè bíékè kè tɛ nkéri be ìlkè kétuàke debire bo dii bòri ke cómmù.

¹⁰ Kè diwèi bè p̄i mmediè mbè yà dii m̀nni tɛwàtè còmmùmè. ¹¹ Kè bèe taroo tɛc̄t̄tè kèyà debire nè de ȳ Maari ke nínkú ké dè dɔu, kékpeté be dɔuti ké dè p̄ammù yep̄arè, mes̄o nè tihúuntì idíítí idieyi kpeti bè tu tì ànsáà nè bè tu tì míri. ¹² Kè Kuyie mbè nàké keyènkè nè tidòuntì ke dà: Di báá w̄tè Edoti borè. Memme kè bèe kété kuce tekù kékò.

* **2:1** siwààwéibè: Beyuwúòmbè do mbe, bè me ndo í tú Kuyie nkàbe. Kè bè mpakí siwàà nè si t̄mmù si t̄mmù.

Bè tùótémè Yesu ke cokénè

¹³ Siwààwéibè kò ndii mònni kè Kuyie ntōnni mari kōtení Sosefu borè kóò béinnè tidòuntì ke dā: Íté kétúóté debire nè de yō Maari kécoké kékote Esibiti, kè nke mbo ke baanè m bo da nákéme ke dō a wētení, ke yé Edoti yóò wammumè debire ke bo dè kùò.

¹⁴ Kè Sosefuu íté kétúóté debire nè de yō keyènkè kè bèe kote Esibiti, ¹⁵ kè nke mbo kè Edoti yàa kúnè. Mèmmè kè dèe dōò Kuyie mpāānāānti náāntò do náké tì ke dō: N yu m bire ke dè dènne Esibiti mièke.

Edoti kùòmè ibí

¹⁶ Edoti banté dui mōnni ke dō nsiwààwéibè ò souté, kòo mièke peike mediè. Kòo duó nkè bè nkòu inítidabí ìi mōke yebie nyédèè nè isámpói Betideemmu mièke nè sihekésí siì ò tōkénè, kébennénè siwààwéibè do yóò ò náké kè dè berí ndè. ¹⁷ Mèmmè kè dèe dōò Kuyie mpāānāānti náāntò Sedemii do náké tì ke dō:

¹⁸ N yo metammè mamè mme Damaa èi, yekúdabùò nyèè yìèní nè iwúótii, Daseedi bí ìi ku kòò kuò, bá ke í dō bèe ò bántè.

Bè kōnnèmè Yesu Nansareti

¹⁹ Edoti ku dui mōnni kè Kuyie ntōnni mari kōtení Esibiti Sosefu borè, ²⁰ kóò béinnè tidòuntì mièke ke dā: Íté kétúóté debire nè de yō, kè dí wēte Isidayeeribe kó ketenkè, ke yé bèè do wanti kékua debire bè kumè.

²¹ Kè Sosefuu íté kétúóté debire nè de yō kè bèe wēte Isidayeeribe kó ketenkè. ²² Kòo keè kè bè tu Adisedauusi cōuté o cice Edoti kpàti ke tú Sudee kóo kpàti, kòo yote ò bo bátémè de kó dihei mièke. Kè Kuyie nhò béinnè tidòuntì kòo kote Kadidee kó kutempè, ²³ kékari Nansareti kó dihei mièke kè dèe dōò Kuyie mpāānāānti náāntò do náké tì ke dō bè bo nhò yu ke tú: Nansareti èi kou.

3

Isāa-Batiisi do āāmè benitibè batémmù

(Wénté Mariki 1:1-8 nè Duku 3:1-18 nè Isāa 1:19-28)

¹ De kó dimōnni kè Isāa-Batiisii keté o tōmmú kénnaá Kuyie nnāānti Sudee kó dikpāā mièke ke tú: ² Ceetenè di borime, ke yé Kuyie ntòótémè ke bo kannè ku kó dikpààtiyuu.

³ Weè Isāa kpéi nke Kuyie mpāānāānti náāntò Esaii do náámmè ke tú: Weè pèú dikpāā mièke ke tú: Tūntenè ti Yiè nKuyie nkó kuce, séinnè o ce.

⁴ Isāa do dáátí diyaàbòri dui dùòkenè dindi yòyó kó ticiè, ke bou fenaòkñfè o ka, kòo kó mudii ntú ico nè ticièti. ⁵ Kè Sedisademmu kabè nè Sudee kó kutempè nkumòu kabè nè yehèkè teyè yèè tōkénè Suditéè kó kukó nkè bè nkòrini o borè, ⁶ ke dáanko be yei nkè Isāa bè àà batémmù Suditéè kó kukó mmieke.

⁷ Kè Isāa yà Fadisièbe péu nè Sadusièbe, kè bè kòròo o borè kòò bo bè ānnè batémmù kòò bè náké ke dō: Iwàake dindi! We ndi náké ke tú dí yenténè Kuyie nkó tibeènti tii kèrini? ⁸ Di borime benke tūnké ke dō ndi cèète. ⁹ Di yèmmè bá ndò ndi bo na kécooté di tú mèè kpéi Abarahammu kó ibi. N di náámmu Kuyie mbo na kédòò yetárè yie nho bí. ¹⁰ Okōūti sūótému o pīètè ke

bo u detie, detie ndèè í pèí yebe sààyè bè bo dè u kécóu. ¹¹ Mí n di àà bàtém̀m̀m̀u menie mmieke nke kè dè benkú ke dò ndi borime cèète, wèè tūnní ò deumu ke m pèèté. N yí sannè m bo deitemè o neùti, wenwe bo ndi àà bàtém̀m̀m̀u nè Muyaánsààm̀u nè muháá. ¹² Ò tò o pienkù nku ke bo ye nkébate mebii ònè tifùti, kékouté mebii nkéánné o bəu mieke, kécóu ntifùti muháá mm̀u í kə mm̀u mieke.

Isāā-Batiisi ānném̀e Yesu bàtém̀m̀m̀u

(Wénté Mariki 1:9-11 nè Duku 3:21-22 nè Isāā 1:29-34)

¹³ Isāā àà dìi m̀nni bàtém̀m̀m̀u Suditēē kó kukó mmieke, kè Yesu ítení Kadidee kó kutempēē kētuakení o borè kòò bo ò ānné bàtém̀m̀m̀u. ¹⁴ Kè Isāā yete ke d̀: F́ò do d̀ kè nh ānné bàtém̀m̀m̀u ke wète ke tú n da ānné bàtém̀m̀m̀u!

¹⁵ Kè Yesu ò tḗnné ke d̀: Yie mbake kè nh ānné bàtém̀m̀m̀u ke yé dè wennim̀mu ke dò nti d̀ò Kuyie ndó dè.

Kè Isāā yie nkóò ānné bàtém̀m̀m̀u, ¹⁶ kòò nyè̀tini menie mmieke kè tiwetii kpeté kè Muyaánsààm̀u cùténí ke d̀onnè dikpetinónkperi kécómm̀u o ìnkè. ¹⁷ Kè bèe kee metam̀m̀e mam̀e de ìnkè bíékè ke mè tu: Yie nwee tu m bire kè n dè d̀ó mesàa ke dè tā mediè.

4

Dib̀ò benném̀e Yesu

(Wénté Mariki 1:12-13 nè Duku 4:1-13)

¹ De m̀nni kè Muyaánsààm̀u tanné Yesu dikpàa mieke kè dib̀ò bo ò benné. ² Kè Yesu m̀boú dinùu ke d̀ iyie nsipísìnàà, deyènnè sipísìnàà kè dikònni ò pī. ³ Kè dib̀ò kətení o borè kóò nàké ke d̀: Kàa tu Kuyie mBire nde, duó nkè yetà̀rè yie nnaá mmudii. ⁴ Kè Yesu di nàké ke d̀: Tì wàrimu ke tú oniti í fòunè mudii máa, ò fòunè tináànti tii yiení Kuyie nnùu mieke tinti.

⁵ Mem̀me kè dib̀ò ò kətenè Sedisadem̀mu kóò dèkenè Kuyie nc̄ètè ìnkè kóò nàké ke d̀: ⁶ Kàa tu Kuyie mBire nde, puuo, ke yé Kuyie nnáànti wàrimè ke tú:

Kuyie mbo duənni ku tṑrè

kè yè da cóuté

bá a naacè̀tè báa bété ditari mari.

⁷ Kè Yesu di tḗnné ke d̀: Tì wàrimu kupikù tekù ke tú: Á báa benné a Yìè nKuyie.

⁸ Kè dib̀ò ò dèkenè ditari dieri mari ìnkè kóò benke kutenkù kó yekpàatiyo yemou nè ye kpàti deu mèè boti, ⁹ kóò nàké ke d̀: N yóò dè nda duómmu demou kè nsà kàa nínkú n yìkè ke m bā̀tè. ¹⁰ De m̀nni kè Yesu di nàké ke d̀: F̀tè m borè f́ ndib̀ò ke yé tì wàrimè ke tú: Á mbáa nha Yìè nKuyie mmáa kəmp̄i nkuu tōmmú.

¹¹ Mem̀me kè dib̀ò íté kè Kuyie ntṑrèe kətení kəmp̄i nho tōmmú.

Yesu ketém̀e kənnáa Kuyie nnáànti Kapennaummu mieke

(Wénté Mariki 1:14-15 nè Duku 4:14-15)

¹² Yesu kèè dìi m̀nni bè kpetinném̀e Isāā kékote Nansareti Kadidee kó kutempē mmieke. ¹³ Ò í nkari Nansareti, kékote kəmbo Kapennaummu Kadidee kóo damè̀eri m̀nku, Sabunəo nè Nefutadii kó yehékè také, ¹⁴ kè dè bo d̀ò Kuyie mpā̀nāànti náàntò Esaii do nàké tì ke d̀:

¹⁵ Sabunəo nè Nefutadii kó ketenkè kəbe

bèè bo dàméèrì také Suditɛɛ kó kukó nyáà
nè bèè í tú Sifube ke bo Kadidee.

¹⁶ Dìndi bèè do bo dibìnni miéke
di yàmu kuwenniku diékù.

Di do bo dibìnni kó dihéi,
mukũũ nkperi miéke nke,
kè kuwenniku di miité.

¹⁷ Dii mònni ndi Yesu ketémè kénnáá nKuyie nnáahti ke tú: Ceetenè di
borime ke yé Kuyie ntóótémè ke bo kanne ku kó dikpààtiyuu.

Yesu yumè o kó betancóumbè kètìbè

(Wénté Mariki 1:16-20 nè Duku 5:1-11)

¹⁸ Diiyè mari kè Yesu mpéké Kadidee kó menie nkéyà benitibè bèdébè,
Siməə bè tú wè Pieri nè o nantè Āntidee kè bè buə muyĩnditĩmù ke yé bè do
túmè beyĩnwambè mbe. ¹⁹ Kè Yesu bè nàké ke dò: N tũnnenè kè n di dò
benitiwambè.

²⁰ Kè bè pànke yóu be yĩnditĩrè kòò tũnne.

²¹ Kòo yíé kédétóo kéyà betabè Sebedee kó ibí, Isaku nè o nantè Isāā kè bè
bo kudabekù miéke nè be cice Sebedee ke dəəri be yĩnditĩrè. ²² Kè Yesu bè
yu kè bè pànke yóu be cice nè kudabekù kòò tũnne.

Yesu yètiri do pitémè Kadidee oməu miéke

(Wénté Mariki 1:39 nè Duku 4:44, 6:17-18)

²³ Kè Yesu ícehti Kadidee oməu titiintouti miéke ke náante benitibè
tináahti Kuyie nkó dikpààtiyuu kpəti ke miékũnko benitibè muməmmú
muməu nè tikənyonkuti timəu. ²⁴ Kè bè nnáá nho kpéi Sidii kó ketenkè
keməu miéke, kè benitibè ntəuni bèè fěũri nè muməmmú nè bèè kənti yóu
yóu nè yebəkè ta bè nè bèè duə yecírəncírè nè tihòuti, kè Yesu mbè miékũnko
beməu. ²⁵ Kè benitibè péuu ò tũnne. Kadidee kəbe nè Sedisadəmmu kəbe nè
Sudee kəbe nè yehəkè tɛpiitè kó ketenkè kəbe nè Suditɛɛ kó kukó nyáà kəbe.

5

Yesu duə nyù tié nditəri ĩnkè

(Wénté Duku 6:20-23)

¹ Yesu yà dii mònni ditĩnni kédeke ditəri nè o tancóumbè kénkari kè bè ò
kəri ² kòò bè tiè nke tú:

Kuyènaati mómmonku

³ Dè náaati bèè banté ke dò mbè cĩnni Kuyie mbíékè,
ke yé Kuyie nkpààtiyuu bomè beè kpéi!

⁴ Dè náaati bèè yèmmè cààrè,

ke yé Kuyie nyóó bè bántèmè!

⁵ Dè náaati bèè yèmmè boo,

ke yé Kuyie nyóó bè duəmmè ketenkè kè bèè tieke!

⁶ Dè náaati bèè wanti kédəò Kuyie ndó dè,

ke yé Kuyie nyóó bè teemmèmu

kè bèè dè dòò mediè!

⁷ Dè náaati bèè kuə nhotəu mesémmè,

ke yé Kuyie nyóó bè kuómè mesémmè!

⁸ Dè náaati bèè yèmmè wenni,

ke yé beè yóó yàmè Kuyie!

⁹ Dè náaati bèè waə mbenitibè kó kuyènaati,

ke yé beè yó ntúmè Kuyie mbí!

¹⁰ Dè ñnaati bè fěũnkoo bè
bè dǎdri mèè kpéí nKuyie ndó dè,

ke yé Kuyie nkpààtiyuu bomè beè kpéí!

¹¹ Dè ñdi ñaati bè bo ndi sáá ndii mǎnni ke di fěũnko ke sou nke náá ndi nu ndǎd mèè yei di tú mèè kpéí n kǎbe. ¹² Di yèmmè ñnaati kè di bo diwèi mieke ke yé di kó ticuuti yó ndeumè keĩnkè, mèè botí nku bè fěũmmè Kuyie mpāānāanti náam̄bè bèè di niiténni.

Mukókúó nnè kuwenniku de kó medonnimè
(Wénté Mariki 9:50 nè Duku 8:16-18, 14:34-35)

¹³ Dii tu kutenkù kó mukókúó. Kè mukókúó nné seté, bè bo mù náríkunnènè ba? Mù ténke báá dǎdñè dèmarè, kè bè í mù útóo ditowaà ndi kè henitibè nàù.

¹⁴ Dii tu kutenkù kó kuwenniku. Dihèi dii maá ditāri ĩnkè di báá na kénsari. ¹⁵ Bè ǎǎ í ncóu nfitirè kéǎnné tēcètè mieke, bè ǎǎ dè cǎnné deyitirè nde kè dè mmí bèè kó dimàà bo tēcētè mieke. ¹⁶ Di kó kuwenniku dǎ nké mmè mmí kutenkù kǎbe kè bèè yà mutǎmmú di pĩ mmù wennimè, késāntè di cice wèè bo keĩnkè.

Yesu nàké ti kè dè ntukúnè ikuó

¹⁷ Di yèmmè bá ndò n kǎtení ke bo paa mMǎyiisi kó ikuó yoo Kuyie mpāānāanti náam̄bè do wāri ti. N kǎtení ke bo dǎke ì wèikunnemu. ¹⁸ N di náá mmómumu nwe: Ketenkè nè keĩnkè kè dè kpaá bo ikuó kó fewāriřè sǎmpǎřè mafè báá yaate, kè kutenkù yàa deènè. ¹⁹ Wèè bo yete tũnké Kuyie nkuó maí, kénáké betǎbè kè bèè ì yete de yìè mbo ntú osǎmpòu Kuyie nkpààtiyuu mieke. Wèè me mbo yie nyikuó imǎu kénáké betǎbè kè bèè ì yie nde yìè mbo ntú odiwèwè Kuyie nkpààtiyuu mieke. ²⁰ N di náámmu: Kè di borime í wenni ke pēřtè Fadisiřebe kǎme di báá ta Kuyie nkpààtiyuu mieke.

Kemieke yìè nè obanteu kó tināanti

(Wénté Mariki 11:25 nè Duku 12:57-59)

²¹ Di yému ke dǎ mbè do nàké di yembè ke dǎ: A báá kuǎ oniti, kè wèè kùo oniti bèè ò bekénè. ²² Kè mí nné di náá nke tú kè wèè mieke peike otǎu bèè ò bekénè, kè wèè sǎá nhotǎu kuyèinkù, bebeéndiebèè ò bekénè, kè wèè me nsǎá nhotǎu ke tú kuwáátikù ò dǎ nkéta muhǎá mmuù í kǎ mmu mieke nke. ²³ Kàa kǎte diwūřtǎnni borè ke bo pǎ Kuyie ndipānni ke dèntení dèborè a kou tǎu da mǎkenèmè tìmatì, ²⁴ dǎu ndendè a pānni diwūřtǎnni borè kékǎte, kè dí ti tũnte kàa né wētení kēpǎ a pānni Kuyie.

²⁵ Kòo mǎu da yu tibeénti kè di kéri ke kǎri, á yetoo kè dí ti tũnte kuce ke mu nyí tǎǎke. Ò yàà bo da duó mbebeémbè kè bebeémbè da duó pǎdísibè, kè bè da kpetinné. ²⁶ N da náá mómumu nwe a í yeti dèborè ke í yietí dǎrè sǎnwe.

Dèè buò mmeyei mmieke

(Wénté Matie 18:8-9 nè Mariki 9:43, 47-48)

²⁷ Di yému ikuó ì tu: A báá duónè wèè í tú a pokù yoo wèè í tú a dǎu. ²⁸ Kè mí nné di náá nke tú wèè bo wénté onitipókù mǎu kóo yáá ò ò duónemu o yèmmè mieke. ²⁹ Kàa nǎnfè youfe fèè yó nte kàa dǎd meyei, kpéřtè fe kédootóo dǎdétirè, dè wennimu a nǎnfè fèmáà bo fetimè nè ì bo mbomè idé kàa né ta muhǎá mmuù í kǎ mmu mieke. ³⁰ Kàa nùtè youte tēè bo nte kàa dǎd meyei, kéřtè te kédootóo dǎdétirè, dè wennimu a nùtè tēmáà bo fetimè nè sì bo mbomè sidé kàa né ta muhǎá mmuù í kǎ mmu mieke.

Onitì nè o pokù be yatimu kó tináaṅtì

(Wénté Matie 19:7-9 nè Mariki 10:4-5, 11-12 nè Duku 16:18)

³¹ Di yému ikuó ìi tu: Kè wèè dó kéyete o pokù wèe wāri diyatepátiri kóo duó. ³² Kè mí nné di náá nke tú: Kè wèè pokù í dauti dautinè benitidaabè kòo ò bēti ò dós wèe naá nhonitipòkù wèè dauti dautinè wēnwe benitidaabè, kè wèè tùóté onitipòkù bè bēti wè ò naá nhonitidòu wèè dauti dautinè wēnwe benitipòbè.

Dèe tukúnè ti bo mparikunè

³³ Di yému bè do nàké tì di yembè ke dò: A dóunnè Kuyie ndii nùu, dòò dì. ³⁴ Kè mí nné di náá nke tú: A bá mparikunè keĩnkè, ke yé Kuyie nkpàatikàri ndimè. ³⁵ A bá mparikunè ketenkè ke yé ku nacèdaánni ndimè. A bá mparikunè Sedisademmu ke yé okpààti diwèwè èi ndimè. ³⁶ A bá mparikunè a yuu ke yé a í yóó namè kéréikunne a yùrikù kùmáà yoo a kù sòukunne. ³⁷ Di kóò ɛɛ ntú ɛɛ, kè áà ntú áà, tìi yèútì tì tú dibòò kpeti nti.

Meysi nkó muƒòmmù kó tináaṅtì

³⁸ Di yému ikuó ìi tu: Wèè kpéété a nònfè a kpéété o kofe, kè wèè feuté a nìnni a feuté o kperi. ³⁹ Kè mí nné di náá nke tú: Kòò mǎu da poté a báá ò tēñné, kòo da poté metofiè kuyou á ò benke kucànkù. ⁴⁰ Kòò mǎu da yu tibeénti ke dós kētúóté a yaàbòri sámpòri, á yóu kòo túóté nè didièri. ⁴¹ Kòò mǎu dós kéduó nnè muwērímú kàa tɔ o tɔu ke dò cidòmétiri òmáà, a dò bèdébè. ⁴² Kòò mǎu da mǎo dèmarè, pǎ we, a báá yetenè wèè dós á ò pèntè.

Ndónè di kƒantidèntòbè

(Wénté Duku 6:27-28, 32-36)

⁴³ Di yému bè do nàké ìi kuó di yembè ke dò: A ndó a kou ke níi nha kƒantidèntòu. ⁴⁴ Kè mí nné di náá nke tú: Ndónè di kƒantidèntòbè, ke békú Kuyie nkó mesàà mbèè di buò nkusĩnkù be kpéí, kémbáá nKuyie mbèè di fèũnko nè bèè di sénninko be kpéí. ⁴⁵ Kè di dǎori memme dè bo benke di tùmè di cice wèè bo keĩnkè o kó ibi, ke yé ò duómme kè diyie yèni benitiyeibe nè besàabè borè, ke duó nkè fetaafe niù bèè weti nè bèè í weti be borè. ⁴⁶ Kè di dós bèè di dós máà, di kó ticuuti bo ntú ònti Kuyie mborè? Bedámpóòcòutibè múnke í me ndǎoraà? ⁴⁷ Kè di dǎu ndi kabe máà ndi yé di dǎorimè ténke cáánnè dè? Bèè í tū nKuyie mbè í me ndǎoraà? ⁴⁸ Tū nní ndònnè páíí di cice wèè bo keĩnkè ò dòmmè páíí.

6

Yepārè dò nkémpāa mmèè botí

¹ Di bá mpāa ndi kperè beçĩribè benitibè ìikè ke bo benke dimáà, kè di dǎori memme di báá pétè ticuuti di cice wèè bo keĩnkè o borè.

² Kàa dós kèpā dèmarè ocĩri a báá pīéké meyèmmè mèdémè yembè ɔɔ pīéké mèè botí titiintouti mieke nè ice ìnkè, ke dós benitibèe bè sante. N di náá mmómмуə nwe be kó ticuuti nti memme bè cǎúmè. ³ Kàa yóó pǎ dèmarè ocĩri a báá yie nkàa nòutè cǎnkutè nyé teyoute dǎori dè. ⁴ Pǎ we didé borè bá òmǎu bá nyé, a cice Kuyie nkùu wùò ndisòri kè kùu de nda yietí.

Mubáammu nè menùboúmmè

(Wénté Duku 11:2-4)

⁵ Di bá mbáá nKuyie meyèmmè mèdémè yembè kōme bèè ð ndó kéncommú titiúntouti miéke nè iceyàtii ke báá nKuyie nke dó benitibè mbè wùó. Mómumu nwe n di náammè be kó ticuuti nti memme bè cōúmè. ⁶ Kàa yóó bántè Kuyie, ta a dieku, kékpetinné a càù, kèmbáá nha cice ò bomu de, ke wúó a dōrì dè disòrì ke bo dè nda yietí.

⁷ Kàa báá nKuyie nha bá nsũũnko tináañti detetirè kpeti bèè í tũ Kuyie mbè ð ndōorimè kè be yèmmè dò nkè be náañti sũũ Kuyie mbo bè teennè.

⁸ Bá ndōorinè be kōme, ke yé di cice yémèmu di dó dè bá di mu nyí dè nhò mō. ⁹ Ntēnè di dò nkèmbáá mmè botí Kuyie:

Ti cice wèè bo keĩnkè,

a dò mpáíí nwe,

yóu kè tí banté a dòmmè páíí.

¹⁰ Baaté kutenkù,

kàa dómè ndōori ketenkè ìnkè

dè dòmmè keĩnkè miéke.

¹¹ Ti pã ti bo di mù yíe.

¹² Ti cǐé nti yei,

ti ð cǐémmè bèè ð ti caàrè.

¹³ A báá yóu kè ti ta mesoummè miéke,

ti deeténè dibò.

[Ke yé fðð bakémè,

ke kpeĩnni kàa yètiri deu sãã.

Kè dè mme ndò.]

¹⁴ Kè di cǐenko betòbè be yei bè di dōori mè, di cice wèè bo keĩnkè ò yóó di cǐémmu di yei. ¹⁵ Kè di me nyí cǐenko betòbè be yei mbè di dōori mè di cice wèè bo keĩnkè ò báá di cǐé ndi yei.

Ti bo mbou mèè botí yenò

¹⁶ Kàa bouú dinùù a báá sòukùnnè a ìkè kéndò nha bo meyencaàrimè miéke meyèmmè mèdémè yembè dōorimè, bèè ð cace be ìkè ke bo benke benitibè bè boumè dinùù. N di náá mmómumu nwe bè cōutému be kó ticuuti. ¹⁷ Kàa bouú dinùù, yuutè a ìkè kényi nha yùti, ¹⁸ kòò mōu báá banté a boumè dinùù, kàa cice wèè wùó ndisòrì kperè, kè wèè maa nyé kè dè nda yietí.

A kpàti borè a yèmmè de mbo

(Wénté Duku 12:33-34)

¹⁹ Di báá kóú kékóú kutenkù kó tikpàti yebiè cáá ntì, tì ð ð nirime, beyóòbè ð duute kényúú kú tì. ²⁰ Pètìnke ñkounè keĩnkè kó tikpàti nti yebiè í cáá ntì, tì ð ð nírimú, beyóòbè í yóó na kèduute kényúú kú tì. ²¹ Ke yé a kpàti borè a yèmmè de mbomè.

Tikònti kó defitirè tu fenñfè

(Wénté Duku 11:34-36)

²² Inuò ntu tikònti kó defitirè nde, kàa nuò nwùò nha kònti timòu ð mbo kuwenniku miéke nke. ²³ Kàa nuò mme nyí wúó nha kònti timòu ð mbo dibìnni miéke nke, kuwenniku kùù da mí, kè kù sòute dibìnni dōke bo deuke mediè.

A bo tũnnemè bekpàatibè bèdébè

(Wénté Duku 16:13)

²⁴ Òmòu báá na kèntũ mbekpàatibè bèdébè, ò bo ndó yie nke ní nhotòu, ò bo ntaunè yie nke senku otòu, òmòu báá na kèntũ Kuyie nnè idííí.

Kuyie ndàkemu ti kpéí
(*Wénté Duku 12:22-31*)

²⁵ Dèè te kè n tu di bá ntoti di yèmmè di bo dimu yoo di bo dáátímu kpéí, di fòmmu pèḗtému mudii kè di kǎnti pèḗtè tiyààti. ²⁶ Wénténè sinṳṳ, sǐ í buṳti sǐ í kǎũ, sǐ í mǎke ye buṳ kè di cice wèè bo keĩnkè kòo sǐ piú. Díndi, di í pèḗtè sinṳṳà? ²⁷ Di mièke we mbo na nè o yentotí kényíe o fòmmu kó mehokùmè bá sǎmpó?

²⁸ Ba nkpeí nné te kè di toti di yèmmè tiyààti kpéí? Wénténè mutepóó ndòmme dikpáà mièke, mù í pǐ mmutǎmmú, mù me nyí duǎkù tiyààti. ²⁹ N né di náámmu, bá Sodomṳṳ nè o kpàti dieti mièke, ò í dàátí tiyààti tǐi wenni ke mù tǔàke. ³⁰ Kè Kuyie nsàrì tifaàti tǐi bo yíe nke naa yóó cóúté, dè bo yǐmè kè kù báá di dátínnè tiyààti? Di tákùmè í deũ! ³¹ Di bá ntoti di yèmmè ke tú: Ti bo nyo mba, ke yǎ mba, ke daati ba? ³² Bèè í tũ nKuyie mbeè mǎke de kó iyeñtotí, di cice wèè bo keĩnkè ò yému di békú dè. ³³ Wammúnè di bo tamè Kuyie nkpaàtiyuu meketimè nè di bo ndṳrimè kù dǎ dè, kù bo dè ndi duǎ ndemṳ. ³⁴ Di bá ntotí di yèmmè nanke kpéí, nanke wèè yé nanke kpèti, bá dii yiè nè di kó iyeñtotí nyi.

7

Otǎu kó iwátii kó tináañti
(*Wénté Duku 6:37-38, 41-42*)

¹ Di bá mbekùnè ditǎbè, kè dèe yie nkè Kuyie mbáá di bekénè. ² Ke yé Kuyie nyóó di bekénèmè di bekénè mèè botí nku betǎbè, ke di fǎó ndi dǎṳ dè betǎbè. ³ Dè dòmme kǎa wùó nkumúú kùu ã a kou nǎnfè mièke, kè kumundǎu né pámmú a kǎfe mièke! ⁴ A bo yǐme kénáké a kou ke dǎ: Yóu kè n deite kumúú a nǎnfè mièke, kè kumundǎu né pámmú a kǎfe mièke. ⁵ Fǎ mmeyèmmè mèdémè yiè, keté kǎpánté kumundǎu kùu pǎrmmú a nǎnfè mièke ke né na kényà a bo yǐmè kédeite kumúú kùu ã a kou kǎfe mièke.

Di bá nduò nKuyie nkperè simṳ

⁶ Dèè cǎá nke tú Kuyie kperè di bá ndè duǎ nsimṳ, di me mbá ndokoo di dèi nyefǎnkè ìikè yè yàà bo me nàu kédeè kéwéḗḗtení di bíéké kè di cááké.

Mṳṳnè kè bè di pǎ
(*Wénté Duku 11:9-13*)

⁷ Mṳṳnè kè bè yóó di pǎmu. Wammúnè kè di yóó pétemu, bentenè dicǎu kè bè yóó di kpetému. ⁸ Ke yé wèè mṳṳ bè ṳṳ we mpámè, wèè wammú wèè ṳṳ péte, wèè bente dicǎu bè ṳṳ we nkpeté. ⁹ Òmṳu bo di mièke wèè bire bo ò mṳṳ mudii kòo dè duǎ nditǎràà? ¹⁰ Yáà kè dè ò mṳṳ teyǐntè wèè dè duǎ nfewǎáfè? ¹¹ Díndi náke benitiyiibe kè di yé ke duǎ ndesǎarè di bí dè bo yǐme di cice wèè bo keĩnkè kòo báá duǎ ndesǎarè bèè dè nhò mṳṳ.

¹² Ndṳrinè betǎbè di dǎ bè ndi dṳrimè. Mṳyiisi kó ikuú nè Kuyie mpǎñáañti náambè do nǎké tǐi me nyé.

Icè ìdèi
(*Wénté Duku 13:23-24*)

¹³ Tannè dibòrì dii mǎpúri. Dibòrì pǎkùri tu mukũ nkperì ndi kè di cè pǎkè. Besũkùbè ku ntũ. ¹⁴ Dibòrì dii mǎpúri dii tu mufòmmu kperì, kè di cè mǎpúri. Benitibè sǎmpó ku ntũ.

*Matie nè mu be**(Wénté Matie 12:33 nè Duku 6:43-44)*

¹⁵ Ndakenè bèè tu bemáà Kuyie mpāānāānti náam̀bè be kpéi. Bè ñ nkérini di borè ke yòò nke dò nyipe nyi ke né tú timuntünti. ¹⁶ Di bo mbè banní nè be dṑrìmè mièke nke. Bè í tṑũ fínyĩ kó yebe tisāmpoti ìnkè bè me nyí tṑũ fikìè kpeye mupò̀rìm̀ ìnkè. ¹⁷ Mutie sààm̀m̀ pèi yebe sàà̀yè nye kè musìmm̀m̀ pèi yesĩnyè. ¹⁸ Mutie sààm̀m̀ báá na képeité yebe sīnyè, musìmm̀m̀ me mbáá na képeité yesàà̀yè. ¹⁹ Detie ndèè kó dimàà í pèi yebe sàà̀yè bè ñ dè kṑũmu kéc̄s̄u. ²⁰ Mem̀me di yó mbannim̀m̀ bèè tu bemáà Kuyie mpāānāānti náam̀bè nè be dṑrìmè mièke.

*Bèè yu Kuyie nnè be nò**(Wénté Duku 6:46, 13:25-27)*

²¹ Dè í tú bèè kó dimàà ñ tu: Ti Yiè, nti Yiè, beè tati bem̀ou Kuyie nkpà̀tìyuu mièke. Wèè dṑrì n cice wèè bo ke ìnkè ò dómè, wèè tati o kpà̀tìyuu mièke. ²² Tibeénti yiè besũkùbè bo n náké ke dō: N Yiè, nè a kó diyè̀tìrì ndi ti nákéme a náānti, nè a kó diyè̀tìrì ndi ti bètimè yebokè ke dṑ tidietì pèu! ²³ Kè n né bè náké de m̀nni ke dō: Fütènè m bo dè! N yí di yé bitì, d́ndi bèè dṑrì meyi.

*Kuyèinkù nè wèè cii**(Wénté Duku 6:47-48)*

²⁴ Wèè kemmu n náānti ke dṑrì ti yèmmè ò dṑnnè oǹtì wèè cii wènwè ke maá o c̄f̄ètè dipèrì ìnkè. ²⁵ Kè fetaafeè ni, kè ikó mpíe, kè kuyaakù fùùtè ke tè poté bá tè í ndo ke yé tè maámè dipèrì ìnkè. ²⁶ Kè wèè me nkèrm̀m̀ n náānti ke í dṑrì ti yèmmè ò dṑnnè kuyèinkù nku kùu maá ku c̄f̄ètè mubirím̀m̀ ìnkè. ²⁷ Kè fetaafeè ni, kè ikó mpíe kè kuyaakù fùùtè ke tè poté kè tè do páíí.

Yesu do tiènnè muwèrím̀m̀ mu

²⁸ Kè beǹtìbèe keè Yesu bè duò nyìi tié kè ìi bè ta. ²⁹ Ke yé o náānti do í dṑnnè mè ikuó wā̀abè kpèti, ò do náānnè muwèrím̀m̀ mu.

8*Yesu mièkùnnemè dikònni**(Wénté Mariki 1:40-45 nè Duku 5:12-16)*

¹ Yesu cùténì d̀i m̀nni ditā̀ri ke dit̄ñni pèu nhò tũ. ² Kè dikònni marìi kōtenì ke nínkóo o ìkè kóò bāntè ke dō: Okóti, kàa d́o a bo na ké m mièkùnnè ké n wénkùnnè.

³ Kè Yesu youtoo o nòutè ké di kááké ke dō: N d́omu, miéte.

Kè d̀i miéte kéwenke. ⁴ Kè Yesu d̀: A báa yie nkénáké òm̀ou, kote kébenke amáa ikuó ǹt̀t̀i kédòò M̀oyiisi d́ou nyìi kuó kè d̀e benke a miétemè.

*Ohāāp̀nkóti m̀ou yiem̀mè Yesu**(Wénté Duku 7:1-10 nè Isāā 4:46-54)*

⁵ Yesu tati d̀i m̀nni Kapennaummu kè behāāp̀mbè kóo kóti m̀ou kōtenì o borè kóò bāntè ke dō: ⁶ N Yiè, n kóo tṑnti wèè duó n c̄f̄ètè ke áàrinè kuyonku bá ò í nò nke nampú. ⁷ Kè Yesu ò náké ke dō: M bo kote kóò mièkùnnè. ⁸ Kè behāāp̀mbè kóo kóti b́i nke dō: Okóti n yí sànnè a bo tamè n c̄f̄ètè, b́i nha nuù máa kè n kóo tṑnti miéte. ⁹ M m̀kèmu bèè m baké, ke m̀ke tihāāp̀nti m baké ti, kè n náké kù ke yí: Kote! Kùu kote. Kè n náké kù ke yí: Kōtenì! Kùu kōtenì. Kè n yí n kóo tṑnti d̀ò dè, wèè dè d̀ò.

10 Kè Yesu keè de kó tináaanti kérénsiri behããpãmbè kóo kóti, kénáké bèè ò neinè ke dò: Bá Isidayeeribe mieke m mu nyí yà oniti wèè tá mie mbotí. 11 N di náá mmámumu nwe benitibè péu bo yènní tipíiti tímou kèwènnénè Abarahamu nè Isaki nè Sakabu Kuyie nkpràatiyuu. 12 Kè Isidayeeribe bèè na nte Kuyie nkpràatiyuu kè bè né bè dootóo ditowaà dibiiinni mieke be yó nkuà ndé ke cáá mbe nií.

13 De kó difõnkúò kè Yesu náké behããpãmbè kóo kóti ke dò: Kò nkè dèè dõò kéndò nha dó mèè botí.

Dènde bàmbà kóo kóo tóntii miété.

Yesu miékunnemè Pieri pokù yõ

(Wénté Mariki 1:29-31 nè Duku 4:38-39)

14 Kè Yesu kote Pieri cìètè ke só mPieri pokù yõ mō nkukõntonnoò ke duó. 15 Kè Yesu ò kááké o nùtè, kòo kòntii bonke, kòo íté kéwaá mmudií kóò duó nkòo di.

Yesu còutémè ti kó ticíti

(Wénté Mariki 1:32-34 nè Duku 4:40-41)

16 Kuyouku mǎnni ke bè nkǎrinni Yesu borè benitibè péu yebókè ta bè. Kè Yesu níu béi kè yèe yè, kèmiékunne bemuambe bemou. 17 Kè dèè dõò Kuyie mpããnaanti náantò Esaii do náké ti ke dò: Ò còuté ti kó ticíti ke tó ti kó mumámmú.

Yesu kó mutünnimú

(Wénté Duku 9:57-62)

18 Kè Yesu yà difínni dieri ò munnémè kéduó nkè bèè sénté menie nyáà. 19 Kè Kuyie nkuó wãáti mǎu kǎtení Yesu borè kóò náké ke dò: Okóti n yó nda tǔmmu tipíiti tímou bá kàa kǎri kè. 20 Kè Yesu ò náké ke dò: Ihánkè mǎkemu ifóti kè sinóo mǎke tiyíènti, Onitibire me nyí mǎke dè bo duó dè kéompè.

21 Kòo tòu mǎu wèè do tǔ nYesu kòo ò náké ke dò: Okóti m pǎ kuce kè m mu nkate kékünné n cice. 22 Kè Yesu ò náké ke dò: Nni ntú nkéyóu kè becírìbèè kǔnné becírìbè.

Yesu do còrinémè kuyaakù

(Wénté Mariki 4:35-41 nè Duku 8:22-25)

23 Kè Yesu ta kudabekù kòo tancòumbèè ò neinè kè bè bo sénté diyáà teri. 24 Kè kuyaakù kperikù makùu íténi kénfuuti kè menie nyiitini ke taà kudabekù, kè Yesu yie yè nke duó. 25 Kòo tancòumbèè ò ènte kóò náké ke dò: Ti Yiè nti deeté, ti kumu! 26 Kè Yesu dò: Dè dòmme kè kufõwaá ndi pí memme? Di í n tá kè dè deua!

Memme kòo íté kèpèi nkuyaakù nè menie nkè dè dò béu. 27 Kè dèè bè di bemou kè bè ntú: We nniiti botí nku yie? Bá kuyaakù nè menie nkè dè yie nhò yè mmù!

Yesu do bètimè yebókè kè yèe ta yefõnkè

(Wénté Mariki 5:1-20 nè Duku 8:26-39)

28 Yesu sénté dií mǎnni menie nyáà Kadaraa kó ketenkè, kè benitibè bèdébè yebókè ta bèè yènní ifóti mieke. Bè do yóumu mediè, bá òmou í daati ke dè pènkù. Kè bèè kéténi kéco Yesu, 29 kékuónko ke dò: Ti kpeti dòmme tínti nè fí nKuyie mBire, a kǎtení ke bo ti féümmu bá dimǎnni í túðkaá?

30 Ke só nkufõnkècènkù diekù makù bo mekentimè ke diiti. 31 Kè yebókèè bántè Yesu ke dò: Kàa dó ké ti beti yóu kè tí ta kufõnkècènkù kuu. 32 Kè

Yesu yè nàké ke dò: Kòtenè! Kè yèe yè bèè nìtìbè miéke kéta yefònkè. Kè kuù fònkècènkúu cokení ditàri ìnkè ke yàa diu menie.

³³ Bèè do cèmmú yefònkè kè bèe coké kéta dihei kénáké dèè dòò nè dèe tùàkení benìtìbè yebòkè ta bè. ³⁴ Kè dihei kó benìtìbè bəməu yènní kécó Yesu kóò bántè ke dò wèe yè be tenkè.

9

Yesu miékùnnemè kuhòkù

(Wénté Mariki 2:1-12 nè Duku 5:17-26)

¹ Kè Yesu ta kudabekù késénté menie nkéwète o ei * nKapèdinaummu nwe. Wénté Mariki 2:1. ² Kè bèe tóní kuhòkù kè kù duò ku dóú ìnkè, kékòtenèni Yesu borè, kè Yesu nwúó mbè támè ke dò nhò bo kù miékùnnè, kénáké kuhòkù ke dò: M bire cátinne a yèmmè n da cǐémmu a yei.

³ De mǎnni kè ikuó wǎǎbè mabè nnáá be yèmmè miéke ke tú: Onìti yie ncààri Kuyie nyètiri ndi.

⁴ Kè Yesu banté be toti ti be yèmmè ké bè beke ke dò: Dè dòmme kè di mǎke iyentotí yeiyi ii mbotí? ⁵ Ònde í yóùnè detèrè, m bo yǐmè n da cǐé nha yeinaà kè m bo yǐmè íté kékété? ⁶ N né dó di bantému kedò nhOnìtibire mǎke muwèrímú ketenkè ìnkè ke bo na kécǐé mmeysi. Mèmmè ò nàkémè kuhòkù ke dò: Íté kétúóté a mièkù kékò!

⁷ Kè kuhòkùu íté kékò. ⁸ Kè bèe dè yà kè kufòwaá mbè pǐ nkè bè nsántí Kuyie nke tú: Kuyie nyètiri ndeu! Kù duómme benìtìbè muwèrímú muù mbotí.

Yesu nàké ti bèe yèmmè dò mbè wenni

(Wénté Mariki 2:13-17 nè Duku 5:27-32)

⁹ Kè Yesu íté deborè kémpènké káyà onìti mǎu kòo yètiri tu Matie kòò kàri bedàmpòdcoutìbè kóo bìròò, kè Yesu dò: N túnne! Kè Matie íté kóò túnne.

¹⁰ Diyè marì Yesu nè o tancòumbè kè bè nkari Matie cǐètè ke yo nnè bedàmpòdcoutìbè nè benìtìbè bè do tú bè mufòmme yeimu yembè. ¹¹ Kè Fadisièbe mabèe dè yà kébeke Yesu tancòumbè ke dò: Dè dòmme kè di kóo kóti wèrñnè bedàmpòdcoutìbè nè mufòmme yeimu yembè kè bè yo?

¹² Kè Yesu keè ké bè nàké ke dò: Dè í dò mbèè kǎnti naati beè waà nhotànti, bəmumbe beè ò waà. ¹³ Kòtenè kótóti di yèmmè kébanté tináañti tui tu: N dó wèe mǎke wènwè otòu kó mesémmè, n yí dó di n feu ù wūó. Ke yé n yí kòtenímè ke wanti bèe yèmmè dò mbè wetí, n wanti bèe banté bèmbe ke dò mbè tu benitiyeibe.

Dekótíre nè depànnè kó tináañti

(Wénté Mariki 2:18-22 nè Duku 5:33-39)

¹⁴ Diyè marì kè Isāā-Batiisi tancòumbèe kote kébeke Yesu ke dò: Dè dòmme kè tínti nè Fadisièbe kè ti bou yènd bá a tancòumbè í bou? ¹⁵ Kè Yesu bè téñné ke dò: Di yà onìti tóu dè o pokù kòo népobè yèmmè cààràà? De kó yewe kpaanímú kè bè bo pǐ nwèè tóu o pokù ke íténè, de mǎnni kè bè né bou yènd.

¹⁶ Bè ǎǎ í ñyá nkuyaàpànkù kukótíkù ìnkè, kàa mè dǎò kuyaàpànkù bo yúó nkukótíkù kè dikètiri dǎke deuke. ¹⁷ Bè me nhǎǎ í ncúó menapàmmè tidouti kótiti miéke, kàa mè dǎò tidouti bo puoti kè menaà ncake. Menaà mpàmmè dò nkéncúó tidouti pànti miéke nke, deməu kè dè nweni.

* 9:1 o ei: Yesu ei bè nàá ndii kpéi ndie, bè yé

Yesu do còrinémè onitipòkù yóntì, kèmièkùnne desapùmbire

(Wénté Mariki 5:21-43 nè Duku 8:40-56)

18 Kè Yesu nkpaá ke bè nàánnè kè Sifube kóo kóti mǎu katení kénínkóo o ìkè, kóò nàké ke dǎ: N sapùmbire deè ku bàmbà mmie, bá nè memme kote kénós nha nǎu de ìnkè kè dèe foute.

19 Kè Yesu íté nè o tancóumbè kóò tǔnne.

20 Kóo nitipòkù mǎu mǎ ntiyóntì kè dè tǔàke yebie ntepiítè nè yèdéè, kòo kéténi Yesu fǎnkúò bíékè kékááké o yaàbòrì mǎnku. 21 Kè yé ò do tǔmè nè o yèmmè mièke: Bá kè n na ke kááké o yaàbòrì m bo miété.

22 Kè Yesu wēēte ké nhò wùó nke dǎ: N kóo sapàà a tákùmmè da mièkùnne mu. Kòo nitipòkù pǎnke miété.

23 Bè tǔàke dii mǎnni de kóo dakóti cǐtè ke nsó nditǔnni tikú ke kuò nke eu sikúheú. 24 Kè Yesu bè nàké ke dǎ: Yènnè, desapùmbire í ku, dè yé nke duómu.

Kè bè nhò daú. 25 Ò bè dènnè dii mǎnni kédeè kéta kudieku kǎpǐ ndesapùmbire nǔtè kè dèe íté. 26 Kè de kó tináànti pité de kó kutempè nkumǎu mièke.

Yesu wéimmè tiyǔǎnti tidéti

27 Kè Yesu íté deborè kǎmpǎnkè kè tiyǔǎnti tidéti ò tǔnne kǎmpǎnkè ke tú: Dafiti kó debire, ti kuó mmesémmè.

28 Yesu tǔàke dii mǎnni tǎcǐtè kè tii yǔǎnti katení o borè kòo ti beke ke dǎ: Di yèmmè dò m bo na ké di wéinaà? Kè tii ò tǎǎnkè ke dǎ: Eè, ti Yiè nha bo na.

29 Kè Yesu kááké ti nuǎ nké ti nàké ke dǎ: Dèe dǎò kéndò ndi tá ke dò ndè bo dǎmmè.

30 Kè bè pǎnke wénté, kè Yesu bè cau nke dǎ: Di báa yie nkòò mǎu ti kèè.

31 Bè yèroo dii mǎnni ke pǎnke nnáantoo Yesu kǎpǐ dihei dimǎu mièke.

Yesu do dènnemè dibǎò dihǎnni dii í nǎ nke náa di mièke

(Wénté Duku 11:14-15)

32 Bè pǎnkè dii mǎnni kè bèe katení oniti mǎu Yesu borè kè dibǎò ò ta ke dǎnnè o nǎndǎnfè. 33 Yesu dènnè dii mǎnni dibǎò o mièke kòo nǎndǎnfèe date kóo na kénnaá nkè dèe di benitibè mediè nkè bè ntú: Ti mu nyi yá die mboti Isidayeribe kó ketenkè.

34 Kè Fadisièbe bembè né ntú: Nè obǎokpààti kó muwǎrimú mmu ò bètimè yebǎkè.

Mesémmè do pǎrmè Yesu bèè kpa ocēnti be kǎpǐ

(Wénté Mariki 6:6-34 nè Duku 10:2)

35 Kè Yesu ñcenti yehékè yemǎu yedièyè nè yesámpóyè, ke náante Tináànsààti Kuyie nkpaàtiyùu kǎpǐ titiintouti mièke, ke mièkùnko bemuǎmbe be mǎmmú mumǎu nè be kǎnyonkuti timǎu. 36 Kè mesémmè ò pǐ mmediè ñnè de kó benitibè, ke yé bè do òmè kè be yèmmèe caàrè, kè bè ndò ntipièti tii kpa ocēnti. 37 Kòo nàké o tancóumbè ke dǎ: Tidiiti bimú ke sǔ mediè nkè ti dèibè né kǎnni. 38 Bántènè kupaku yiè nkòo duǎnni betǎmbè kè bèe dei o diiti.

10

Yesu tǎmmè o tancóumbè

(Wénté Mariki 3:13-19, 6:7-13 nè Duku 6:12-16)

¹ Kè Yesu yu o tancòumbè tepíítè nè bèdébè ké bè duó muwērímú kè bè bo mbeti yebàkè ke miékùnkò bemuòmbe muməmmú muməu nè bèè mō ntikōnyonkuti tibotí tibotí. ² Nte Yesu tancòumbè tepíítè nè bèdébè kó yeyètè: Oketiwè Siməə kè bèè ò yu ke dō Pieri nè o nantè Āntidee nè Sebedee kó ibí, Isaku nè Isāā. ³ Fidipu nè Batidemii nè Tomaa nè Matie wèè do tú odàmpródcəutiwè. Nè Adifee kó debire Isaku Tadee ⁴ nè Siməə wèè do ò ntú Sedotí kó fənafə kou nè Sudaasi Isikadiyoti wèè fité Yesu.

⁵ Yesu tancòumbè tepíítè nè bèdébè mbe ò tō mbè ké bè nàké ke dō: Di báa kəte bèè í tú Sifube be kó yehəkè, di me mbáa kəte Sammarii kó yehəkè. ⁶ Kətenè Isidayeeriibe bíékè, bè dōnnè ipe ì feti ìnyi, ⁷ ké mbè nàa Kuyie nkpaàtiyuu tōnnímè, ⁸ kémmiékùnkò bemuòmbe ke duó nkè bəcírìbè yánni ke miékùnkò yekùò nkè yè wènkú, ke beti yebàkè. N di pāmu di í donté, pānè kè bè báa di yietí. ⁹ Di bá ntó idíítí. ¹⁰ Di bá ntó kudəukú yoo yeyaàbòrè yèdéè yoo tinəùti yoo kupàati ke yé otənti nè o tōndiiti nti.

¹¹ Kè di tūəke dīl èi dí yà onitisààwè kəbáté o cīètè ké nde mbo ke yàa pēēténè deborè. ¹² Kè di ta tēè cīètè di dō: Kunaati ndi bonè. ¹³ Kè tecīètè yembè di cəuté, dí bè pā kunaati, kè bè me nyí di cəuté, di báa kù mbè pā. ¹⁴ Kè tecīètè matè yoo dihei mari kəbe í dó ké di cəuté yoo bè í kèmmú di kpəti, dí íté deborè ke kpááté di nacētáá. ¹⁵ N di náa mmómumu nwe tibeénti kó diyìè Sodəmmu nè Koməə Kuyie ndo còú nyèè ekè kó tiyēiti bo nkēñinè de kó dihei kpəti.

Bè yóó fēūmmè Yesu kəbe

(Wénté Mariki 13:9-13 nè Duku 21:12-17)

¹⁶ N di tō nkè di do nyipe nyi yekpamaà ncuokè, ñciinè iwààke kəme ke yòò ke dōnnè yekpətinónkperè. ¹⁷ Ndakenè! Benitibè yóó di kətenəmu bebeémbè borè kè bè ndi puotí yedá titíintouti miəke, ¹⁸ bè bo di kətenè bebaatibè nè bekpáatibè borè kè di bo bè nàké n kpéi, nke nákénè bèè í tú Sifube. ¹⁹ Kè bè di kərinè tibeénti, di bá ntoti di yemmè di bii yóó nàké tì nè di yóó tì nàké mēè botí, kè di tūəke Muyaánsààmú bo di duó ndi dō nkénáké tì. ²⁰ Ke yé dīl í yó nnáammè di mómməmbə Kuyie nYáa mmuù yó ndi duó ndi yó nnáa nti.

²¹ Benitibè bo nduò nkè bè kòu be tebií, kè ibí cicebè nduò nkè bè í kòu, kè ibí nduò nkè bè kòu i cicebè. ²² Benitibè bəməu bo ndi níi ndi tú mēè kpéi n kəbe, wèè me mbo nwéèrì kətuəke kumànkú ò bo cooté. ²³ Kè bè di fēūnkò dihei mari dí coké kəkəte diterì, n di náa mmómumu nwe di bo nkpaá ke í dèè Isidayeeriibe kó yehəkè kòo nitibiree wētenímu.

²⁴ Wèè bebíí ò í pēēté wèè ò benkú, otənti me nyí deunè wèè ò duó mmutəmmú. ²⁵ Bè dāò mēè botí wèè benkú be yóó me ndāò ò benkú wè, bè dāòmè tecīètè yìè mbè yóó me ndāò o kóo tənti. Kè bè yu tecīètè yìè nhobəokpáati o cīètè kəbe kpere bo pēēté mēmmə.

Di bá ndé bèè kòu tikənti

(Wénté Mariki 8:38 nè Duku 9:26, 12:2-7)

²⁶ Bá ndénè tūnké benitibè, dèè dāòri disòri dè bo feité, kè dèè bo dibiinnì kè dèè yènní kuwenniku. ²⁷ N di nàké tì timáa borè nákénè tì kupiiti, n di wəe tì, pīēkénè tì. ²⁸ Di bá ndé bèè kòu tikənti ke í nə nke kòu diwənni. Ndénè Kuyie nku kùu bo na kékuə tikənti nè diwənni muháa mmieke. ²⁹ Bè òò í nfité inoribí idéi ndi dáràà? Nè mēmmə dēmarè òò í ndo ketenkè kè di cice

Kuyie nyí yé. ³⁰ Bá di yùtì Kuyie nti kàammu ke yé tì mààmè. ³¹ Di bá nyíèkù tũnké di p̄ḗḗḗmu in̄aribí péu.

Ti bo yĩmè ti tú Yesu k̄abè

³² Wèè bo náké benitibè ìikè ò tumè n kou, m bo náké n cice wèè bo keĩnkè de yiè ntumè n kou. ³³ Wèè bo n yete benitibè ìikè m bo ò yete n cice wèè bo keĩnkè o ìikè.

Yesu k̄àtenèní m̄è yatimè

(Wénté Duku 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ Kè Yesu béi nke d̄ò: Di yèmmè bá ndò n k̄àtenèní kunaatí nku kutenkù kuu mmièke, n k̄àtenèní mudòò mmu. ³⁵ N k̄àtení ke bo yate debire nde nè de cice, ke bo yate denitipobire nè de ȳò, k̄éyate osapàà ñnè o còkù. ³⁶ Kè benitibè c̄éí k̄abèe naá mbe k̄rantid̄entòbè.

³⁷ Wèè d̄ó o cice yoo o ȳò kè dè p̄ḗḗḗ mí nhò báá na k̄éntú n kou, kè wèè d̄ó o k̄óo dapàà nyoo o k̄óo sapàà nkè dè p̄ḗḗḗ mí nhò báá na k̄éntú n kou. ³⁸ Wèè í t̄o o dap̄āatí ke n t̄ũnn̄e ò báá na k̄éntú n kou * m̄ef̄ū́tímè mme yoo ifei (wèè í d̄ó k̄éḗḗt̄é n k̄p̄éí yoo wèè í d̄ó k̄édi ifei n k̄p̄éí). ³⁹ Wèè bo nd̄ó k̄édeḗḗ o f̄õmmu ò bo mù f̄étinn̄e, kè wèè f̄étinn̄e o f̄õmmu n k̄p̄éí k̄òo mù p̄été.

Wèè c̄outé Yesu ò c̄outé Kuyie nku

(Wénté Mariki 9:41)

⁴⁰ Wèè di c̄outé ò c̄outé mí nYesu nwe, kè wèè n c̄outé k̄òò c̄outé Kuyie nkùu n t̄õnní. ⁴¹ Kè wèè c̄outé wèè naá nKuyie nn̄aañti ò tu m̄è k̄p̄éí wèè naá nKuyie nn̄aañti, ò bo p̄été ticuuti wèè naá nKuyie nn̄aañti ò yóò p̄été tì. Kè wèè c̄outé wèè d̄òd̄ri Kuyie ndómè ò d̄òd̄ri m̄è k̄p̄éí Kuyie ndómè ò bo p̄été ticuuti wèè d̄òd̄ri Kuyie ndómè ò yóò p̄été tì. ⁴² Wèè bo ȳenté menébuo m̄besám̄p̄òbè bie nkóò m̄òu ò tu m̄è k̄p̄éí n k̄óo tanc̄òuntì, n di naá mm̄ómmu nwe, Kuyie mbo ò cú de kó ticuuti.

11

¹ Yesu tié nd̄iì m̄õnni o tanc̄òumbè t̄ep̄iítè nè bèdébè k̄édeè k̄éit̄é deborè k̄ék̄ote k̄enn̄aante Kuyie nn̄aañti de kó yehèkè mièke, ke tì mbè tiè.

Yesu do t̄èñné ti Isāā-Batiisi

(Wénté Duku 7:18-35)

² Kè Isāā-Batiisi m̄bo dik̄p̄et̄int̄ou k̄ékeè Yesu p̄i mm̄uù t̄õmmú k̄ét̄õ nho tanc̄òumbè kè bè bo ò beke ke d̄ò: ³ F̄s̄ò tu wèè d̄ò nk̄ék̄atení yáa ti d̄ò nk̄émbaa ot̄òu m̄òu nwe? ⁴ Kè Yesu bè t̄èñné ke d̄ò: K̄àtenè k̄énáké Isāā di yà d̄è nè di k̄èè tì. ⁵ Ti ȳũd̄nti w̄ènni kè yec̄īè nc̄enti séi, kè yek̄uò mm̄ierí, kè yew̄ũd̄ nk̄èu, kè beçiribè ȳañni kè bes̄ènnibè k̄èu Tin̄aañs̄àatì. ⁶ Dè ñnaati wèè í yóu ò bo nni ntámè.

⁷ Isāā tanc̄òumbè it̄é diì m̄õnni kè Yesu nn̄aañnè benitibè Isāā k̄p̄éí ke tú: Di do k̄àte k̄éyà ba dik̄p̄áa cuokè? Dip̄ènni kuyaakù nampú dàà? ⁸ Kè m̄è d̄òke di né k̄àte ke yà ba? Onitì wèè dàatí tiyaas̄àat̄àà? Tiyaas̄àatì yembè ò mbo sik̄p̄àat̄ic̄ī nsi. ⁹ Yáa di k̄àte ke yà Kuyie mp̄āñnaañti náañtò nwe? N né di náámmu ke tú ò p̄ḗḗḗmu Kuyie mp̄āñnaañti náañtò. ¹⁰ Isāā k̄p̄éí nke tì w̄arimè ke tú: Mí nKuyie n yóò duónkomu n k̄óo t̄õnti k̄òo niit̄é k̄ét̄ũnt̄e a ce. ¹¹ N di náá m̄ómmu nwe benitibè pié bèè kó dimàà, òm̄òu mu nyí

* **10:38** dap̄āatì: Kudap̄āatì bè naá nkùu k̄p̄éí ndè benkù

buoté wèè pḗḗtḗ Isāā-Batiisi. Nè memme wèè tu osámpròu Kuyie nkpààtiyuu miéke kòo de u koò pḗḗtḗ. ¹² Isāā kó dimònni kénto kétuòkenèní yíe, Kuyie nkpààtiyuu taánè muwērímú mmu kè bewērintiebe bèè di taà. ¹³ Kuyie mpāānāānti náam̄bè nè Mḗyisi kó ikuó dè nàkém u de kó dikpààtiyuu kpéi kénto kétuòkenèní Isāā. ¹⁴ Bè nàkém u ke tú Edii dò nkéketé kéwēténí kè Odétiwè né kōtení, kè di bo ti yie, weñwe die. ¹⁵ Wèè m̀̀ke yeto ke bo keè, wèè keè!

¹⁶ M bo donnè ba di mmònni kó benitibè? M bo yí bè dònne ibí nyi ìi kàri yaàrè ke náánnè itèi ke tú: ¹⁷ Ti di eé fetārifè bá di í aá, kè ti kuó ndikúdabònni bá di yèmmè í cààrè. ¹⁸ Isāā kàtenímu ke í yo nhò me nyí yè mmenaà, kè di dò dibàò dii bo o miéke. ¹⁹ Kè Onitibire kàtení ke yo nke yè mmenaà nke di yè nhò tu odiiti kunaàyààkù, ke dápúnè bedàmpòòcòutibè nè bè tu bè benitiyiebe. Be tōmmú kó mucóntimu muù né benkú Kuyie nkuù bè duóm̄mè de kó mecii.

Yesu do kpannèmè Kadidee kó yehékè kòbe

(Wénté Matie 10:15 nè Duku 10:12-15)

²⁰ Memme kè Yesu keté kénkpannè yehékè ò do dòò yèè miéke tidieti péu ke yé de kó yehékè kòbe do í yiem̄mè ke bo ceete be borime. ²¹ Kòò mbè nàá nke tú: Di bo yà díndi Korasèè nè Betisaidaa kòbe ke yé tidieti n dòò ti di cie, kè n do nti dòò Tiiri nè Sitḗḗ miéke nke, nè yíe mbè do dàátí tifòòtḗnti nti ke pū mmutápeí nke benke be borime cèètemè. ²² Deè kpéi nte kè n tu tibeénti yie, Tiiri kòbe nè Sitḗḗ kòbe kó tiyēiti bo nkēñnìnè di kpeti. ²³ Díndi Kapennaummu kòbe di yèmmè dò nKuyie mbo di dee nkeñkàà? Biti, kù bo di cūñnì ké di tanné kudònkù, ke yé tidieti tii dòò di cie kè ti do ndòò Sodòmmu ò na nkpaá bomu nè yienní. ²⁴ Deè te kè n tu tibeénti yie Sodòmmu tenkè kòbe kó tiyēiti bo nkēñnìnè di kpeti.

Kuyie ñsònnè tì bèè cii

(Wénté Duku 10:21-22)

²⁵ De kó dimònni kè Yesu sante Kuyie nke dò: N cice n da sántí f̄́ nwèè te ketenkè nè keñkè a sònnemè timómm̄nti mecii nyembè nè meyítimè yembè ke tì benke bèè í tú bèmabè. ²⁶ N cice n da sántí ke yé f̄́òò dóm̄mè dè ndò m̄mm̄m̄e.

²⁷ N cice a n duóm̄mu dem̄ou. Òm̄ou í yé debire kè dè í tú de cice. Òm̄ou me nyí yé debire cice kè dè í tú debire nè dè dó kébenke bè de cice.

Yesu kó ditau í cèè

²⁸ Kōtenèní m borè dim̄ou díndi bèè to yetuò cééyè ke òu kè n di touté ke di om̄p̄nn̄e. ²⁹ Tōnè n kó ditau, yiennè n kó itié nképeté meom̄p̄m̄è, ke yé n yòòm̄mu kè n yèmmè boo. ³⁰ N yóó di tóu ndii tau í yóu mutòu, di í cèè.

12

Yesu weè baké teom̄p̄tè

(Wénté Mariki 2:23-28 nè Duku 6:1-5)

¹ De kó difōnkúò kè Yesu mpēnké depaa mmarè nè o tancòumbè teom̄p̄tè yie kè dikònni bè bo kè bè nkáũ tidibénti ke cáá. ² Kè Fadisiēbeè dè yà kénáké Yesu ke dò: Wénté a tancòumbè dòòrimè teom̄p̄tè yie ikuó yete dè. ³ Kè Yesu bè tēñné ke dò: Di í kàa ndikònni do p̄i nDafiti nè o kòbe kòo dòòràà? ⁴ Ò do tamè Kuyie ncīètè kétúóté pḗḗbè bè pā bè Kuyie ñnè o n̄itibè kè bèè cááké,

òmòu do í dò nkécaáké bè kè dè í tú Kuyie nkuó niùbè máàà? ⁵ Yàà di í kàa mMoyiisi kó ikuó miéke ikuó niùbè bèè pī nKuyie nciētè miéke mutōmmú bè 5 mmù pīrīmè teom̄pūtè yiè bè me nhōō í nyeténè ikuóà? ⁶ Mí nné di náámmu ke tú òmòu bo die nke deunè Kuyie nciētè. ⁷ Kè di do mbanté tináànti tui tu: N dó wèè mōke wènwe otòu kó mesémmè kè dè pēēté di n feu ìi wūō, di na bá nyī bè dōō meyei. ⁸ Onitibire deè baké teom̄pūtè.

Yesu miékunnemè wèè bakù fāū teom̄pūtè yiè

(Wénté Mariki 3:1-6 nè Duku 6:6-11)

⁹ Kè Yesu íté dēborè kéta kutíntouku makù miéke, ¹⁰ kòo niti mōu dè bo kòo bakù fāū, kè Fadisiēbe ndó kédii nYesu kēyà kòo bo yeté, kòo beke ke dō: Ikuó yie nha bo miékunnemè oniti teom̄pūtè yièà? ¹¹ Kè Yesu bè tēñné ke dō: Di miéke kòo mōu mōke fepiēfē femáà kè fē do dākè teom̄pūtè yiè ò báá kote kè fē dēitenáà? ¹² Oniti wèè né pēēté fepiēfē tá? Ikuó tū nyi yete a bo dōōmè mesáà nteom̄pūtè yiè. ¹³ De mōnni kè Yesu náké wèè bakù fāū nke dō: Youte a bakù.

Kòo youte, kè kuu wēte kékpenke kēnaánnè kutekù. ¹⁴ Kè Fadisiēbe ye kētii nke bo yà bè yóó yīmè kékua Yesu.

Kuyie nkóo tōnti kù tāāté wè

(Wénté Mariki 3:7-12 nè Duku 6:17-19)

¹⁵ Kè Yesu ti kèè kēíté dēborè kè benitibè péu nhò tū nkòo miékunne bèè mō mbemou, ¹⁶ kè bè cau nke dō bè báá náké òmòu ò tu wè. ¹⁷ Kè dè bo dōō Kuyie mpāānānti náāntò Esaii do náké ti ke dō:

¹⁸ Nte n kóo tōnti
n tāāté wè, koò dó,
n yēmmè naatinè wè,
m bo ò duó n kó Muyaá
kòo náké ibotí imou m beénti kpéi.

¹⁹ Ò í yóó nwanti yekparè,
ò í yóó nwékute,
òmòu í yóó keè o tammè ice miéke.

²⁰ Ò í yóó bósé dipènni dii kōnné,
ò í yóó kuó defitirè dèè kó muháá nkēke,
kénkémunnè bá wè ò bo dōōmè Kuyie ndó dè.

²¹ Kè yeboté yemou ò yie.

Yesu tēñné ti bèè ò wátiri

(Wénté Mariki 3:22-30 nè Duku 11:14-23, 12:10)

²² Kè bēe katenēni oniti mōu Yesu borè kè dibōō marì ò ta koò yēikunne ke dānne o nōndēnfē kè Yesu ò miékunne kòo wénté kēna kēnnáá. ²³ Kè dèe di benitibè mediē kè bè nnáá mbemáà ke tú: Dafiti yaabire í dakaà?

²⁴ Kè Fadisiēbe ti kèè ke dō: Nè obōōkpààti kó muwērímú mmu ò bètimè yebokè.

²⁵ Yesu me nyémèmu be yēmmè dōmmè kòo bè náké ke dō: Kè dikpààtiyuu marì toté ke kpa ndimáà yoo tēciētè matè toté ke kpa ntemáà tē bá nhā ke bo.

²⁶ Kè dibōō bèti dibōō di toté ke kpa ndimáà ndi di kpààtiyuu bá nhā ke bo.

²⁷ Kè nsà kè m bèti yebokè nè obōōkpààti kó muwērímú mmu, di kabē né yè bèti nè we nkōmu? Deè kpéi nte kè di kabē yó di bekénè. ²⁸ Kè m me mbèti yebokè nè Muyaánsáamù kó muwērímú mmu, Kuyie nkpààtiyuu dii tū ntùōkení di borè.

²⁹ Òmòu báá na kéta onitikperi cĭtè kétúóté o kperε ò m̀̀ke dè, ke í keté kòò bou, kòo me nhò bou ke dèè ò bo na kétúóté o kperε ò m̀̀ke dèè kò dimàà o cĭtè.

³⁰ Wèè í n wḗnè ò n kpànnèmu, wèè í n wḗnè kè ti tíkí ò dèímu. ³¹ Dèè kpéí nte kè n di náá nke tú Kuyie mbo cĭé mbenitibè meyei mmemou nè tináanyeiti timou, wèè me mbo sáá Muyaánsààmù ku báá ò cĭé mbiti. ³² Wèè bo sáá nhOnitibire Kuyie mbo ò cĭé, wèè me mbo sáá Muyaánsààmù ku báá ò cĭé yem̀̀rè yie mmieke yoo yèè kpaaní ye mieke.

Mutie nè mu be kó medonnimè
(Wénté Matie 7:16-17 nè Duku 6:43-45)

³³ Kè mutie tú musààmù, mu be ̄ nsàmu, kè mù tu musĩmmù, mu be nsĩ, bè banní mutie sààmù mu be borè nde. ³⁴ Iwààke díndi di bo yĩme kèna kénáké tináansààti ke tú beyeibe, ke yé tii bo oniti yèmmè mieke o nùù ti nnáámmè. ³⁵ Onitisààwè náànti tii benkú desààrè dèè bo o mieke, kòo nitiyeiwe kpeti benkú meyei mmèè bo o mieke. ³⁶ N di náámmu ke tú tibeénti yie Kuyie mbo bekénè benitibè bè nàké tii náànti detetirè kpeti ìnkè. ³⁷ Ke yé nè a náànti mieke nke Kuyie nyóó da bekénèmmè ke da kpetínnè yoo kù da coo.

Bè do bekemè Yesu tidietì
(Wénté Matie 16:1-4 nè Mariki 8:11-12 nè Duku 11:29-32)

³⁸ De m̀̀nni ikuó wàábè nè Fadisièbe mabè kè bèe beke Yesu ke d̀̀: Okóti ti d̀̀ á d̀̀ò tidietì nti kè tí yà. ³⁹ Kè Yesu bè tḗnné ke d̀̀: Di mm̀̀nni kó benitibè bèè bùtínnè Kuyie, ke d̀̀ori meyei bè m̀̀ bèkú tidietì, bè me mbáá tì yà, kè dè í tú tii do d̀̀ò Kuyie mpā́nàànti náàntò Sonaasi. ⁴⁰ Sonaasi do yĩmè iyie nyitā́ati, deyènnè dètā́ati tḗyĩndietè p̀̀uti mieke, Onitibire yóó me nyĩ iyie nyitā́ati, deyènnè dètā́ati ketenkè mieke. ⁴¹ Tibeénti kó diyie Ninifu kó dihei k̀̀be bo bekénè di mm̀̀nni kó benitibè ké bè kpetínnè ke yé Sonaasi do bè nàkémè Kuyie nnáànti kè bèe ceete, ntenè òmòu ke bo die nke deunè Sonaasi. ⁴² Tibeénti kó diyie Sebaa kóo nitipokpààti bo bekénè di mm̀̀nni k̀̀be ké bè kpetínnè, ke yé ò iténimè dihei dètiri ke k̀̀tení ke bo keè Sadom̀̀ kó tináànti mecii kpeti. Nte òmòu die nke deunè Sadom̀̀.

Dib̀̀ò bo yèmmè oniti mieke kḗwḗtení
(Wénté Duku 11:24-26)

⁴³ Kè dib̀̀ò yè oniti mieke ke k̀̀te ted̀̀ntè ìnkè ke wanti di bo om̀̀pè dè ke m̀̀ántè di bo yĩ: ⁴⁴ M bo wḗte oniti n sòò bo wèè mieke. Di t̀̀̀̀kení dii m̀̀nni k̀̀nsó nke dè k̀̀uté páíi ke tũnte bá òmòu í bo o mieke. ⁴⁵ Di bo wḗte kéwáá nyeteyè yèyiekè yèè yóú ke di p̀̀ééte kè yèe wḗtení kéta o mieke. De m̀̀nni kòo borimèe sĩnte k̀̀p̀̀ééte mè sòò d̀̀ommè. Di mm̀̀nni kó benitibè tu beyeibe mbe, be kperε yó mme ndò.

Yesu yē nho k̀̀be tú bè
(Wénté Mariki 3:31-35 nè Duku 8:19-21)

⁴⁶ Kè Yesu nkpaá náánnè ditĩnni kòo yō nè o neí kè bèe tù̀kení k̀̀ncómmú ditowàà ke d̀̀ kòò béinnè. ⁴⁷ Kòò m̀̀ou náké Yesu ke d̀̀: A yō nè a neí bè c̀̀mmú ditowàà ke d̀̀ ké da béinnè. ⁴⁸ Kè Yesu ò tḗnné ke d̀̀: We ntú n yō? Kè òmbe tú n neí?

⁴⁹ Kéfiétì o tancòumbè ke d̀̀: Ntenè n yō nè n neí. ⁵⁰ Ke yé wèè d̀̀̀ri n cice wèè bo kḗnkè ò d̀̀ dè, weè tumè n yō nè n tãũ nè n nantè.

13

Wèè yaù tidiiti o kó dináaṅhāntíri
(*Wénté Mariki 4:1-9 nè Duku 8:4-8*)

¹ De kó diyie miεke kè Yesu yè tεc̄ētè kékote kénkari dāmèèrì nùu. ² Kè benitibè péuu tínní o borè kòo ta kudabekù kénkari kè bè còmú dinébènni. ³ Kòo mbè náánnè yenáaṅhāntiyè péu miεke ke tú: Oniti m̀òu wèè yè ke bo yaá o diiti, ⁴ kényaù kè medibii mmamèe do kuce ìnkè kè sinə̀ katení kè mè di. ⁵ Kè metēmèe do fekũũfe ìnkè kécārike kégènní ke yé mutáá nyí sūmè deborè. ⁶ Diyie náátè dii m̀onni ke kpenke kè mè t̀uò nkè mèe kpeí ke yé me c̄iē nyí namè ke fũúkú. ⁷ Kè metēmèe do tipoti miεke kè t̀i iténí kè mè èütè. ⁸ Kè metēmèe do ketenkè wenni dè képeité miε ntekòtè (100) metēmè sipísikuà metēmè sipísitāati.

⁹ Kè wèè m̀ake yeto ke bo keè wèe keè.

M̀uù kpeí ndo te kè Yesu nnáa yenáaṅhāntiyè
(*Wénté Mariki 4:10-12 nè Duku 10:9-10*)

¹⁰ Kè Yesu tancòumbèe ò beke ke d̀: Dè d̀omme kàa bè náánnè yenáaṅhāntiyè? ¹¹ Kè Yesu bè t̄énnè ke d̀: Díndi Kuyie ndi duómmu mecii nkè di bo ȳiétè ku kpààtiyuu kpeti t̀i s̀ori, bembè me nyí mè m̀ake. ¹² Ke yé wèè m̀ake bè yóo we nyíémè kòo m̀ote mediè, wèè kpa kè bèe fiεte desámpòrè ò m̀ake dè. ¹³ Deè kpeí nte kè m̀ bè náánnè yenáaṅhāntiyè ke yé bè ẁuómmè ke í banní ke yo ke í keu, ¹⁴ kè dè bo d̀ò Kuyie mpāānāanti náaṅtò Esaii do nàké t̀i be kpeí nke d̀:

Di bo nyo di me mbáa keè,
kénwúó di me mbáa banté.

¹⁵ Ke yé de kó kubotí k̀be yèmmè kpeh̀nimè,
kè bè ìtinnè be to,
ke báa keè, ke ũũ nke báa yà,
bè yaà bo ceete mèè kpeí
kè m̀ bè miεk̀unne.

¹⁶ Díndi bie, dè ndi naati ke yé di nuə nẁuómmè kè di to yo. ¹⁷ N di náa m̀ómmuə nwe Kuyie mpāānāanti náaṅbè péu nè bèè d̀ó Kuyie bè do d̀omu ke bo yà di mè nẁuó ndè bá bè í yà, ke bo keè di me nyo t̀i bá bè í t̀i kèè.

Yesu wèk̀unmè wèè yaù tidiiti o kó dináaṅhāntíri
(*Wénté Mariki 4:13-20 nè Duku 8:11-15*)

¹⁸ Ntenè wèè yaù tidiiti o kó tináanti benkú t̀i. ¹⁹ Kuce ìnkè kó medibii ndo dè tu oniti bè nàké wènwè Tináaṅsàati Kuyie nkpààtiyuu kpeti bá ò í ntì banté kè dibə̀ katení kè t̀i dèite. ²⁰ Fekũũfe medibii ndo f̄èè ìnkè tu oniti bè nàké wènwè Tináaṅsàati kòo t̀i c̀outè mecāā nè diwèi. ²¹ Ò í nyóu kè t̀i bo f̄íúkú o miεke, ò í mm̀ake mewé́erimè, meyeñcaàrimè t̀uòkení dii m̀onni yoo bè ò f̄éũ nKuyie nnáaṅtì kpeí, ò p̀ankεe búttinnè Kuyie. ²² Tipoti medibii ndo t̀i miεke tú oniti bè nàké wènwè Tináaṅsàati, meborime kó iyentotí nè a bo ndómè tikpàti kè dèe t̀i èütè bá t̀i í mp̄i mmutómmú mamù o miεke. ²³ Ketenkè sààkè medibii ndo kèè miεke tú benitibè mbε bè nàké bè Tináaṅsàati kè bè t̀i c̀outè nè be yèmmè mem̀ou ke k̀te ke waanní betə̀bè, yie sipísitāati, ot̀ou sipísikuà, ot̀ou tekòtè (100).

Yesu d̀onnenè m̀e Kuyie nkpààtiyuu kupaku

²⁴ Kè Yesu yí kè bè nàké medonnimè t̄mè ke d̀: Kuyie nkpààtiyuu d̀onnè oniti m̀òu nwe wèè do buotí tidibotí sàati o paku. ²⁵ Keyènkè benitibè yé

nke duó dii m̀ǹnni k̀o k̀pantídènt̀òu k̀tèní k̀ébuotí timúyèiti t̀i t̀i d̀onnè de k̀o kupaku mièke k̀éíté. ²⁶ Tidibotí sààtí ỳenní dii m̀ǹnni timúyèiti t̀i t̀i d̀onnè k̀é t̀i m̀ǹkke ỳenní. ²⁷ K̀é kupaku ỳiè nk̀o bet̀òmbèè ò beke ke d̀ò: Okòtí a í buotí tidibotí sààtí nti a pakàà? Timúyèiti t̀i t̀i d̀onnè t̀i né boní de ke ỳenní de mièke. ²⁸ K̀òò bè t̀ènné ke d̀ò: N k̀pantídènt̀òu weè d̀ò m̀emme, k̀é bet̀òmbèè ò beke ke d̀ò: Á d̀ó k̀é ti k̀tè k̀éhu de k̀o timúyèitaà? ²⁹ K̀òò bè t̀ènné ke d̀ò: Àà k̀é di u timúyèiti di ỳàà bo taunnè tidisààtí. ³⁰ Ỳounè k̀é d̀è nwè nke k̀ótírí k̀é dididèi t̀ùòke n di náké, k̀é dí keté k̀ékèi timúyèiti k̀éboú k̀écúu, k̀édeè k̀ékèi tidisààtí k̀éánnè m̀ bo mièke.

Yesu d̀onnenèmè Kuyie nk̀pààtíyuu feyòh̀fè

(Wénté Mariki 4:30-32 nè Duku 13:18-19)

³¹ K̀é Yesu ỳiè k̀é bè nàké m̀edonnimè t̀émè ke d̀ò: Kuyie nk̀pààtíyuu d̀onnè feyòh̀fè d̀ommè m̀me ke k̀énni, ³² k̀àà né f̀è buotí f̀èe ỳenní k̀ékóté k̀énaà mmutie diemù nè ibake k̀é sínòò ỳiè nyi ìnkè.

Yesu d̀onnenèmè Kuyie nk̀pààtíyuu mutie mùu muuti p̀éè

(Wénté Duku 13:20-21)

³³ K̀é Yesu bè nàké m̀edonnimè t̀émè ke d̀ò: Kuyie nk̀pààtíyuu d̀onnè mutie mùu muuti p̀éè mù d̀ommè m̀me k̀òò nitipòkù òò mù waá nsàh̀p̀rè k̀ékòrèné tipéècootí k̀é t̀i múútí timòu.

Yesu do náámmè yènáanhàntíyè

³⁴ Yesu do ò nnáánnè benitibè nè yènáanhàntíyè nyè sáà, ³⁵ k̀é d̀è bo d̀òò Kuyie mp̀ānānānti náāntò do nàké t̀i ke d̀ò: M bo bè nàké nè yènáanhàntíyè k̀é bè benke d̀èè s̀òri nè Kuyie ndòòmè kutenkù.

Yesu wènk̀unnemè tidibotí nè timúyèiti de k̀o m̀edonnimè

(Wénté Mariki 4:33-34)

³⁶ K̀é Yesu cau ndit̀nni k̀ékò nteç̀fètè, k̀òò tancòumbèè tíí nho borè k̀òò beke ke d̀ò: Á ti wènk̀unnè timúyèiti bè buotí t̀i kupaku mièke d̀è bankú mù.

³⁷ K̀é Yesu bè t̀ènné ke d̀ò: Weè buotí tidibotí sààtí weè tu Onit̀ibire. ³⁸ K̀é kupaku tú kutenkù, k̀é tidibotí sààtí tu bèè tu Kuyie nk̀pààtíyuu k̀òbe, k̀é timúyèiti tú bèè tu dibòò k̀òbe. ³⁹ Kupaku ỳiè nk̀pantídènt̀òu weè buotí timúyèiti weè tu dibòò, k̀é dididèi tu kutenkù k̀o m̀udeèmù, k̀é bedidèibè tu Kuyie nt̀òrè. ⁴⁰ Bè òò k̀é m̀èè botí timúyèiti k̀écúu, d̀è ỳo m̀me ndò kutenkù k̀o m̀udeèmù m̀ǹnni. ⁴¹ Onit̀ibire bo t̀ònni Kuyie nt̀òrè k̀é ỳèe t̀ānké Kuyie nk̀pààtíyuu mièke bèè tanǹnko betòbè meyei m̀mièke nè bèè d̀òòri Kuyie nyi d̀ó d̀è, ⁴² k̀é bè ànnè muhàà m̀mièke bè ỳo nkuò ndè ke cáá m̀be ǹi. ⁴³ De m̀ǹnni bèè d̀òòri Kuyie ndó d̀è k̀é bè m̀mieti ke d̀onnè diyìè be cice k̀o dik̀pààtíyuu mièke. K̀é wèè m̀òke yeto ke bo keè wèe keè.

Yesu d̀onnenèmè Kuyie nk̀pààtíyuu d̀èmarè sààrè d̀èè s̀òri kupaku mièke

⁴⁴ Kuyie nk̀pààtíyuu d̀onnè d̀èmarè sààrè nde d̀èè s̀òri kupaku mièke, k̀òò m̀òu d̀è ỳà k̀édòò k̀é d̀è s̀ònnè k̀ékònnè diwèi, k̀éfíté ò m̀òke d̀èè k̀o dimàà k̀ékòtè k̀édonté de k̀o kupaku.

Yesu d̀onnenèmè Kuyie nk̀pààtíyuu medèi

⁴⁵ Kuyie nk̀pààtíyuu d̀onnè medèi nsààmè m̀me opotàà nwanti mè. ⁴⁶ Ò pètè dii m̀ǹnni medèi nsààmè mèè dífítí k̀pènni k̀ékò nk̀éfíté ò m̀òke d̀èè k̀o dimàà k̀é mè donté.

Yesu d̀onnenèmè Kuyie nk̀pààtíyuu muỳindit̀imù

47 Kuyie nkprààtiyuu dònne muiyĩnditĩmũ mmu bè bə mmũ dàmèèrĩ mieke ke pĩ nsiyĩ sibotĩ sibotĩ. 48 Mũ píe ndiũ m̀nnĩ kè bèe mũ yũs̀ nkédenneni, kékari kètánkè sisàasi kéãnnè yemámmuyákè kéútóo desĩntékpere. 49 Dè yó mme ndò nkutenkũ kó mudeemũ m̀nnĩ, Kuyie ntõrè bo katenĩ kébate besààbè nè beyeibe, 50 kéãnnè beyeibe muháá mmièke bè yó nkuò ndè ke cáá mbe niĩ. 51 Kè Yesu bè beke ke d̀: Di banté de kó tináañti diməuà? Kè bè d̀: Èè ti ti bantému. 52 De m̀nnĩ kòo bè nàké ke d̀: Deè kpéi nte ikuò wáati wèè yie nKuyie nkprààtiyuu kpeti mesàà ò m̀ke tikpàti tidéti nti o mieke, metaummè kótímè kpeti nè mepàmmè kpeti.

Yesu èi kəbe do í ò tá
(*Wénté Mariki 6:1-6 nè Duku 4:16-30*)

53 Kè Yesu bè nàké de kó medonnimè meməu kéité deborè, 54 kékote Nansareti ò biikú dii èi kénnaá Kuyie nnáañti kutíintouku mieke kè dèe di benitibè mediè kè bè ntú: Ò yà de mecii mmie? Ò yĩme ke na ke d̀ori tidieti tii? 55 Wenwe odabesũđti bire! Maari bire! Kòo neĩ tú Isaku nè Sosefu nè Siməo nè Sudi, 56 kòo tãbè bo ti cuokè! Ò né yà dè de kó muwèrimú?

57 Kè deè nte kè bèe ò yete. Kè Yesu bè nàké ke d̀: Bè ɔɔ í nsenkèrĩ Kuyie mpããnáañti náañtò m̀u kupíkũ makũ kè dè í tú o èi kəbe nè o cĩtè kəbe.

58 Ò í ndò tidieti péu deborè bè í ò tá mmèè kpéi.

14

Bè kùomè Isāā-Batiisi
(*Wénté Mariki 6:14-29 nè Duku 9:7-9*)

1 Edoti Kadidee kóo kpàati kèè dii m̀nnĩ kè bè nàa nYesu kpéi, 2 kénáké o kó betəmbè ke d̀: Isāā-Batiisi wèè wète ke yãnté deè te kòo m̀ke muwèrimú ke d̀ori tidieti.

3 Ke yé wèe Edoti do duómme kè bèe pĩ nyIsāā kéboú kékpetinnè wenwe Edoti o nantè Fidipu pokù Edodiyati kpéi. 4 Ke yé Isāā do nàkémè Edoti ke d̀: A í d̀ nkéfiete a nantè Fidipu pokù képuoke.

5 Kè Edoti ndó ke na nkũ Isāā kè né ndé benitibè ke yé bè do yémèmu Isāā tumè Kuyie mpããnáañti náañtò.

6 Kè Edotii ànnè o peitè yie kó dibanni. Kè Edodiyati kóo sapàà nta kéháá benitibè iikè kè dèe narike Edoti mediè, 7 kòo béi nke d̀: Osapàà mbeke a d̀ dèè kó dimàà m bo dè nda duó, mui béi! 8 Kòo yə ò tié nkòo nàké Edoti ke d̀: Ànnè Isāā kó diyuu dibuu mieke ké n duó ndiè!

9 Kòo kpàati yèmmèe coarè, ò né me ndièmmè ke béi nho kəbe iikè kòo d̀ bèe di nhò duó, 10 kət̄ kè bèe kote dikpetintou mieke káféútè Isāā, 11 kéãnnè o yuu dibuu mieke kékətenni kéduó nhosapàà kòo di duó nho yə. 12 Kè Isāā kó betancòumbèe kote kóò t̀oté kékũnnè kédeè kékote kénáké Yesu dèè d̀.

Yesu sãntemè Kuyie mpéèbè bènũmmũ nè siyĩ sidəsi kè dèe sũũ
(*Wénté Mariki 6:30-44 nè Duku 9:10-17 nè Isāā 6:1-14*)

13 Yesu ti kèè dii m̀nnĩ kéta kudabekũ kéité kénkari dikpàà omàá borè. Kè benitibèe ti kèè kéyènni be ekè kòd tũne nè be naacèi. 14 Kè Yesu nyètinĩ kudabekũ kéyà benitibè péu kè mesémme è pĩ kòo mmièkũnko bemuambe.

15 Kuyuoku m̀nnĩ kè Yesu tancòumbèe ò nàké ke d̀: Diyiè mè ndèmmè kè ti bo dikpàà cuokè, duó nkè benitibèe kote yehekè kédonté kèdi. 16 Kè Yesu bè tènnè ke d̀: Bè í d̀ nkékote, duónnè be kè bèe di. 17 Kè bèe ò tènnè ke

dò: Ti mæke die mpéèbè bènùmmù máà ndi nè siyĩ sidési. ¹⁸ Kè Yesu dò: N duónnènní de.

¹⁹ Kòo duó nkè benitibèe kari timúti ìnkè kòo túóté pèèbè bènùmmù nè siyĩ sidési kébóúté késànte Kuyie nkéwéri pèèbè kédúo nho tancòumbè kè bèe totí benitibè. ²⁰ Kè benitibè bemouu cááké kénsànnè kè dèe súó kèmpíéké yemámmùyákè tepíítè nè yèdèè kòo tancòumbèe tò. ²¹ Bèè do cááké de kòò pèè nè de kó siyĩ bè bo ntùàke sikoupišínùmmù (5000), bè í kàannè benitipòbè nè ibí.

Yesu do kèrímè menie nyĩnkè

(Wénté Mariki 6:45-52 nè Isāā 6:15-21)

²² De kó difonkúò kè Yesu duó nkòo tancòumbèe ta kudabekù ke bo ò niiténè késénté menie nyàà kè wenwe nkpaá ke cínko benitibè. ²³ Ò bè cíe ndii mònni kédeè kédeke ditāri omáà borè, kèmbáá nKuyie nkè keyènkè yàa biitenè kòò nkè kpaá omáà. ²⁴ De mònni kè kudabekù bo menie ncuokè kè kuyaakù fuutiní ku ìkè kè yenéfinfirè kù kóónnè. ²⁵ Kukūnwentóo mònni kè Yesu nkòri o tancòumbè borè ke kéri menie nyĩnkè. ²⁶ Bè ò yà dii mònni kòò kèríní menie nyĩnkè kè kufōwáá mbè autè kè be yèmmè ndò dibòò mari ndi.

Kè bèe kuónko mediè. ²⁷ Kè Yesu bè nàké ke dò: Bá nyĩèkùnè, mínwe kufōwáá mbáá di pĩ.

²⁸ Kè Pierii béi nke dò: N Yiè, kè fí nwe duó kè n kétéo menie nyĩnkè ke da co. Kè Yesu dò: Kéténí. ²⁹ Kè Pierii yènní kudabekù kékété menie nyĩnkè kénwetí Yesu. ³⁰ Ò yà dii mònni kuyaakù kpeñnimè kè kufōwáá nhò pĩ, kòo keté ò bo diumè kékuónko ke dò? N Yiè n deeté!

³¹ Kè Yesu pánkeè dieke o nùtè kòò pĩ nkòò nàké ke dò: Dè dòmme kàa wète ke yĩèke, a í tá kè dè deu!

³² Bè ta dii mònni kudabekù kè kuyaakùu cómmú. ³³ Yesu tancòumbè bèè do kpaá kudabekù mièke kè bèe nínkóo o ìkè ke dò: A mènke tú Kuyie mBire nde.

Bemuambe do káámmè Yesu ke mieri

(Wénté Mariki 6:53-56)

³⁴ Kè bèe sénté menie nkétuòke Sennesareti kó ketenke. ³⁵ Benitibè bèè dè bo kè bèe banté Yesu kénáké yehèkè yemou yèè dè tóké kè bè nkòrinèní bemuambe o borè, ³⁶ kòò bàá nke tú wèe yóu kè bèe kááké bá o yaàbòri mànkú. Bèè kó dimàà kááké o yaàbòri kè bèe mieté.

15

Kuyie nkó ikuó nè benitibè kpeyi

(Wénté Mariki 7:1-13)

¹ Kè Fadisīēbe nè ikuó wāābèe yènní Sedisadèmmu kékòtení Yesu borè kòò beke ke dò: ² Dè dòmme kàa tancòumbè í dōari ti yembè kó ikuó ke 35 di ke í nìtè? ³ Kè Yesu bè tēñné ke dò: Díndi tá, dè dòmme kè di yóu Kuyie nkó ikuó ke tū ndi mómmambe di kpeyi? ⁴ Kuyie nnáànti tu: Á ndé a cice nè a yā, kè wèè sàá nho cice yoo o yā bèe ò kùò. ⁵ Kè díndi tú kè wèè cice bo dikònni kòò ò nàké ke tú, ò na nhò pā dè, ò dè pā Kuyie nku, dè deèmu. ⁶ Di kùò Kuyie nkó ikuó nyi ke tū ndi mómmambe di kpeyi. ⁷ Mèyèmmè mèdémè yembè díndi! Kuyie mpāñnāànti náàntò Esaii do naatimu ò nàà ndii mònni ke tú:

⁸ Bè nniitibè sántí Kuyie nnè be nò nyè

kè be yèmmè né kù déténnè.

⁹ Bè kù bàá ndetètirè nde ke tiè mbe mómməmbə kó ikuó ke dò n yì tú Kuyie n kpeyi.

*Dèè s̄nkùnkò onìtì
(Wénté Mariki 7:14-23)*

¹⁰ Kè Yesu náké dit̄innì ke d̄ò: Kénténè kékeè tii. ¹¹ Dè í tú onìtì yo ndè deè ò s̄nkùnkò, tináaṅtì tii yìèní onìtì nuù tii ò s̄nkùnkò.

¹² Kòo tancóumbèe t̄ónnì o borè kóò náké ke d̄ò: A b̄éi nt̄ii náaṅtì yonkemu Fadisiēbe. ¹³ Kè Yesu bè náké ke d̄ò: N cice Kuyie nyí fiúkú d̄èè tie nkó dimàà ò bo d̄è u. ¹⁴ Nwúónnè be, tiyũṅntì tii d̄èri titetì. Kè kuyũṅnkù me nd̄èri kutekù tì bo do tidé dif̄t̄irì miēke.

¹⁵ Kè Pieri d̄ò: Á ti náké de kó dináaṅhānt̄iri tu mù. ¹⁶ Kè Yesu bè t̄énné ke d̄ò: Di múнке í na ke bo bantáa? ¹⁷ Di í yé ke dò nd̄èè taà dinuù d̄è k̄òrì tip̄outì nti ke p̄enkù ke yièà? ¹⁸ D̄èè me nyièní dinuù d̄è bonní meyèmmè miēke nke, kè deè s̄nkùnkò onìtì. ¹⁹ Meyèmmè miēke nke iyeṅtotí yeyi yìènímè, ì tu: Munitikòù nè a bo duónèmè wèè í tú a pokù yoo wèè í tú a d̄òù nè di bo nd̄outì d̄outinè dit̄obè nè mupocēnwammù nè muyóò nè muyeticaārīmù nè iwátii. ²⁰ Ntenè d̄èè s̄nkùnkò. A bo dimè ke í nite deè í s̄nkùnkò onìtì.

*Kannahā kóo nitipòkù do t̄ámè Yesu
(Wénté Mariki 7:24-30)*

²¹ Kè Yesu íté deborè kék̄ote Tiiri nè Sit̄ō kó kutemp̄e mmiēke. ²² Kòo nitipòkù maùu k̄ateni o borè kóò bántè ke d̄ò: Okótì! Dafiti kó debire n kuó mmesémmè, dibòò dii ta n kóo sapàà koò f̄ēũnkò mediè.

²³ Yesu me nyí nhò t̄énné timatì kòo tancóumbèe ò náké ke d̄ò: D̄ò we ò da békú tì, ke yé ò ti t̄ummè ke wékíí. ²⁴ Kè Yesu d̄ò: Kuyie nni nt̄ōnnì Isidayeribe kp̄éi nke, bèè d̄ōnnè ipe ì feti.

²⁵ Kè de kóo nitipòkùu nínkóo Yesu ìkè ke d̄ò: Okótì n teennè! ²⁶ Kè Yesu d̄ò: D̄è í wenni a bo túótémè íbì kó mudii kéduó nyiməbí. ²⁷ Kòo nitipòkùu b̄éi nke d̄ò: Mómmuə nwe Okótì, nè memme sim̄òó né ò ntóúmu icab̄iri si yiè nyo nkè ì duò.

²⁸ De m̄ōnnì kè Yesu ò náké ke d̄ò: Onitipòkù a t̄á kè d̄è deumu, d̄èe d̄òò a d̄ómè. Memme kòo kóo sapàà p̄ānke miēté.

*Yesu miēkūnnemè bemuəmbə Kadidee kó menie ntaké
(Wénté Mariki 7:31-37)*

²⁹ Kè Yesu íté deborè kék̄été Kadidee kóo dàméèrì p̄émmè kék̄ote kédeke dit̄ari ìnkè kénkari. ³⁰ Kè benitibè péu nk̄ar̄inèni o borè yekp̄iē ìnè tihòùtì nè tiyũṅntì nè yewũṅ ìnè bemuəmbə t̄obè péu ké mbè d̄aunko Yesu borè kòò bè miēkùnkò. ³¹ Kè benitibèe yà yewũṅ nnáammè, kè tihòùtì cèntì kè yekp̄iē ns̄èiri kè tiyũṅntì wénnì kè d̄èe bè di mediè nkè bè ns̄ántì Kuyie nyIsidayeribe t̄u nkù.

*Yesu do yé kéd̄òmmè tidietì kè benitibè sik̄oup̄is̄inàà di
(Wénté Mariki 8:1-10 nè Matie 14:13-21)*

³² Kè Yesu yú o tancóumbè ké bè náké ke d̄ò: Mesémmè meè m p̄īnnè be nnitibè, diyè t̄āānnì ndi yie ìnè bè bomè m borè, bá bè í m̄ake bè bo di mù, kè m bè cié mmemme bè yàa bo duó kuce nè dikōnnì.

³³ Kòo tancòumbèe ò nàké ke dò: Ti bo pété de mudii dikpáá dii ncuokè kè ditñni dii ndi kénsànnè? ³⁴ Kè Yesu be beke ke dò: Di mọke pèèbè bède? Kè bè dò: Bèyiekè nè siyĩ sámþó.

³⁵ De mǎnni kè Yesu duó nkè benitibèe kari ketenkè. ³⁶ Kòo túóté pèèbè beyiekè nè siyĩ késante Kuyie nké bè wèrí kédúú nkòo tancòumbèe dè totí benitibè. ³⁷ Bèmou kè bèe cááké kénsànnè kè dèe súó nképié yemámmùyákè yèyiekè kòo tancòumbèe tó. ³⁸ Bèè do cááké de kóó pèè bè do bo sikoupsinàà ndi (4000) bá bè í kàannè benitipòbè nè ibí. ³⁹ Yesu cíe ndii mǎnni benitibè kédeè kéta kudabekù kékote Makatāā.

16

Fadisīēbe nè Sadusīēbe bekemè Yesu tidiēti

(Wénté Matie 12:38-39 nè Mariki 8:11-13 nè Duku 11:16, 29, 12:54-56)

¹ Fadisīēbe nè Sadusīēbe kè bè ndó kédíí nYesu kékote o borè kóó beke ke dò: Dòó tidiēti kè ti banté ke dò nha bonní Kuyie mborè. ² Kè Yesu bè tēñné ke dò: Diyie ð ntafi kè di tú kēnkè bo ncaánni ke yé tiwetí wennimè yíe, ³ dikūnweñni kè di ntú fetaafè yóó nimu yíe nke yé tiwetí sòumè. Dè dòmme kè di nò nke banní tiwetí kó mebenkumè ke né í banní yebenkuyè di yau yè yewe yie mmieke. ⁴ Di mǎnni kó benitibè bèè bùtinné Kuyie ke dōori meyiè bè m bèkú tidiēti, bè me mbáá yà timatí kè de í tū tū do dōó Kuyie mpāānāānti náāntò Sonaasi.

Ò yí memme ke ité kèpèēté ké bè yóu.

Yesu yèmmè bè ndake Fadisīēbe nè Sadusīēbe be kó itiē nkpeí

(Wénté Mariki 8:14-21)

⁵ Kè Yesu tancòumbè nseni menie nyàà nkéyè mbè bo ñtòmè pèè. ⁶ Kè Yesu bè nàké ke dò: Nyénè Fadisīēbe nè Sadusīēbe be kó mutie mùu muuti pèè mu kpéí.

⁷ Kòo tancòumbè yèmmè ndò nhò náa memme bè í tó mèè kpéí nke pèèbè.

⁸ Kè Yesu banté be yèmmè ké bè nàké ke dò: Dè dòmme kè di mọke meyèmmè memme botí? Di í tá kè dè de! Dè dòmme kè di yèmmè dò ndi í tó mèè kpéí nke pèè, ⁹ di mu nyí bantáá? Di í kpaá ke yé n sòò wèrí pèèbè bènùmmù kè benitibè sikoupsinùmmùu (5000) cááké kénsànnè kè yemámmùyákè nkpaá súó nyèdè kè di tōāā? ¹⁰ Nè pèèbè bèyiekè n sòò wèrí bè kè benitibè sikoupsinàà (4000) cááké kè yemámmùyákè nkpaá súó nyèdè kè di tōāā? ¹¹ Dè dòmme kè di yèmmè dò n di náánnè pèè kpéí nke n yí dii mǎnni nyénè Fadisīēbe nè Sadusīēbe kó mutie mùu muuti pèè mu kpéí.

¹² De mǎnni kòo tancòumbèe banté ke dò nhò do í bè náánnè mutie mùu muuti pèè mu kpéí, kòò bè náánnè Fadisīēbe nè Sadusīēbe be kó itiē nkpeí nke.

Pieri nàkémè Yesu tumè Kuyie mBire

(Wénté Mariki 8:27-30 nè Duku 9:18-21)

¹³ Yesu tūòke dii mǎnni Sesadee Fidipu kó diheì kébeke o tancòumbè ke dò: Benitibè yé n tú we mí nhOnitibire? ¹⁴ Kè bèè ò tēñné ke dò: Bèmabè yèmmè do nha tú Isāā-Batiisi, kè betòbè yé nha tú Edii, kè betòbè tu a tú Sedemii yoo Kuyie mpāānāānti náāmbè kóó mōu. ¹⁵ Kè Yesu bè beke ke dò: Díndi né yé n tú we? ¹⁶ Kè Simōo Pierii ò tēñné ke dò: A tú Kirisi nwe Kuyie Bire. ¹⁷ Kè Yesu ò nàké ke dò: Simōo Sonaasi bire, dè nda naati ke yé n cice

Kuyie nkuù tì nda nàkémè, fǝǝ í tì banté nè amáà. ¹⁸ N né da náámmu ke tú a tú ditári ndi, dii tári ìnkè nke n yóó fíímmè n kó ditǝnni, bá mukũũ báá na ké kù nampè. ¹⁹ M bo da duó nKuyie nkpaàtiyuu kó sikpetisi, kàa yete dè ketenkè, Kuyie ndè yete keìnkè, kàa yie ndè ketenkè Kuyie ndè yie nkeìnkè.

²⁰ De kó difǝnkúò kè Yesu cau nho tancóumbè ke dò: Di báá nàké òmòu n tímè Kirisi Odèetiwè Kuyie nnàké wèè kpéi.

Yesu do náámmè o kũũ nkpeí

(Wénté Mariki 8:31-33 nè Duku 9:22)

²¹ De kó dimònni mièke nke Yesu ketémè kénnaá nho tancóumbè ke tú: N dò nkékatè Sedisadèmmu nwe ikuó tũmbè kó bekótibè nè ikuó niùbè kó bekótibè nè ikuó wāābè kè bè n fèũ, ké n kuò, kè n yánté diyie tāānni yie.

²² Kè Pierii ò yu kékenténè kóò nàké ke dò: N Yiè, Kuyie m báá yie nkè dè da tuòkení.

²³ Kè Yesu wèète kénáké Pieri ke dò: Fũte m borè fǝ ndibòò! A dó ké m bòmmu, a toti mèè yèmmè í tú Kuyie nkòme, benitibè kòme mme.

Ti bo ntũ mmè boti Yesu

(Wénté Mariki 8:34-9:1 nè Duku 9:23-27)

²⁴ Kè Yesu nàké o tancóumbè ke dò: Kòò mòu dó ké n tũnne wèè búttinnè omáà, kèto ò dapāāti ké n tũnne*. ²⁵ Ke yé wèè bo ndó kédèetè o fòmmu ò bo mù fétinne, kè wèè duó nho fòmmu n kpéi kòò mù pètè. ²⁶ Oniti bo cǝnte ba kòò mòke kutenkù kuu nkperè demòu kòò wènni né feti. Oniti bo yietí ba kòò wènni yenté? ²⁷ Ke yé Onitibire yó nwètinimè nè de cice wèrímu ke neínè Kuyie ntǝrè, kèyietí bá wè o tǝmmú mannè tii yeti. ²⁸ N di náá mmómmuò nwe díndi bèè bo die ndi kó bèmabè yó nkpaá fòumu kéya Onitibire kè dè wètiní ke bo baatè de kpàatiyuu.

17

Yesu kǝnti do cèetè

(Wénté Mariki 9:2-13 nè Duku 9:28-36)

¹ Kè dè mmàke yewe yèkuò kè Yesu túóté Pieri nè Isaku nè Isaku nantè Isāā, kè bèe deke ditári dièri marì ìnkè bemaà borè. ² Kè Yesu kǝntii ceete bè ìkè, kòò ìkè mmietí ke dò ndiyie, kòò yāātii peike kèmpinti. ³ Kè bè nyóó daate kèyà Mòyiisi nè Edii kè bè náānnè Yesu. ⁴ Kè Pierii nàké Yesu ke dò: N Yiè ndè wennimu ke dò nti mbo die, kàa dó m bo dǝò titouti titaāti, fǝ nkumáà, Edii kumáà, Mòyiisi kumáà.

⁵ Ò kpaá ke me nnáà kè diwetirì marì kotení ke mièti ké bè kǝānko kè bèe keè metammè mamè di mièke kè mè tu: Yie nweè tú m birè kè nh ò dó mesàà, kòò yári mediè, nyiènnè o kpeti.

⁶ Yesu tancóumbè kèè dii mònni de kó metammè kè kufǝwáá mbè auté kè bèè dò kènsii nketenkè. ⁷ Kè Yesu tóonko be borè ké bè bàùtè ke dò: Kufǝwáá mbáà di pí, iténè.

⁸ Kè bèè ìnni be yo ke wéntení kèyà Yesu máà.

⁹ Bè cutiní dii mònni ditári kè Yesu bè cau nke dò: Di báá yie nkénáké òmòu di yà dè, kè Onitibire yàa yánténè.

¹⁰ Kè Yesu tancóumbèe o beke ke dò: Ba nkpeí nte kè ikuó wāābè tu Edii wèè dò nkéketè kèkatèni? ¹¹ Kè Yesu bè ténne ke dò: Mómumuò nwe Edii dòmmè kèniitè kèkatèni kètũnte demòu. ¹² N di náámmu ke tú Edii kòtenímu ke dèè, bá benitibè í ò banté ke ò dǝò bè dó mèè botí, mèè botí nku bè yóó fèũmmè Onitibire.

* 16:24 Wénté 10:38 nè tii wénkũnne

13 Kòo tancòumbèe banté ke dò nhò bè náánnè Isāā-Batiisi kpéi nke.

Yesu tancòumbè do yīkēmè dibò

(Wénté Mariki 9:14-29 nè Duku 9:37-43)

14 Bè tuàke dii mǎnni ditǎnni borè kòo niti mǎu kǎtēni Yesu borè ke nínkóo o ìkè ke dǎ: 15 Okótì! Kuó m bire mesémmè, dè duò yecíncírè nye sǎà muháà mmieke nè menie ke fě̀uri mediè, 16 kè n dè kǎtēnni a tancòumbè borè kè bè yīēke bè bo dè miékùnnemè.

17 Kè Yesu béi nke dǎ: Itookperí yembè dǎndi, mǎi yó nhā ke di tǎà? Mǎi yó nhā ke di bonàà? Kǎtēnni debire m borè!

18 Kè bèe dè kǎtēnni kòo péi ndibòò kè dii yè, kè debiree pǎnkee mieté.

19 Kòo tancòumbèe o beke bè borè bemáà ke dǎ: Dè dòmmè kè tínti í na ke dènnè dè kó dibòò? 20 Kè Yesu dǎ: Di í tá kè dè deu. Mómumu nwe n di náámmè kè di do ntá bá kè dè mmǎnnè feyohfè, dèmarè na bá ndi yóunè, di níí na nnamu kénáké ditǎri ke dǎ: Íté! Kè dii íté. [21 Dibòò dii mbotí òò í nyè kè di í boú dinùù ke bántè Kuyie.]

Yesu do náámmè o kǎi nkpréi nkuce medérímè

(Wénté Mariki 9:30-32 nè Duku 9:43-45)

22 Diyie mari Yesu nè o tancòumbèe kè bè mbo Kadidee kó kutempè nkòo bè nàké ke dǎ: Bè bo fité Onitibire, kè bèe dè kǎ, 23 diyie táánni yie kè dèe yánté.

Kòo tancòumbèe yèmmèe caarè mediè.

Yesu yietímè Kuyie nciètè kóò dàmpòò

24 Yesu nè o tancòumbèe kè bèe tuàke Kapennaummu. Bèe cǎu Kuyie nciètè kóò dàmpòò kè bèe beke Pieri ke dǎ: Di kóo kótì í yietì Kuyie nciètè kóò dàmpòò? 25 Kè Pieri dǎ: Ò yietimu.

Pieri ta dii mǎnni tecfètè kè Yesu niité kóò beke ke dǎ: Simǎo a yèmmè dò nwe ndò nkéyietì dàmpòò, ketenkè yembàa, kè bepòòbè? Kòò dǎ: Bepòòbè. 26 Kè Yesu ò nàké ke dǎ: Ketenkè yembè í dò nkéyietì. 27 Ti né í me ndómè dèe bè yonke, kǎte dàméèri kèbo nha yǎmpie, a bo keté kétuati tèè yǎntè, á baá te nùù kédeite fedifè kè fè mmǎnnè n kóò dàmpòò nè a kou kàa bè yietì.

18

Yesu tancòumbèe nennimè tikótì kpéi

(Wénté Mariki 9:33-37 nè Duku 9:46-48)

1 Dè mǎnni kè Yesu tancòumbèe ò beke ke dǎ: We nyó mbaké Kuyie nkpràatiyuu mieke?

2 Kè Yesu yúni debire sǎmpǎrè kécónné be ìkè kè bè nàké ke dǎ: 3 Mómumu nwe n di náámmè kè di í cèete ke náánnè ibi sǎmpǎyì di báa ta Kuyie nkpràatiyuu mieke. 4 Wèè bo kékùnnè omáà kénáa debire sǎmpǎrè wèè yó ntú odiewè Kuyie nkpràatiyuu mieke. 5 Kè wèè cǎuté debire marè nè n kpéi ò cǎuté mínwe m mómumu.

Wèè bo bo nhotòu meyei mmieke ò bo yà

(Wénté Mariki 9:42-48 nè Duku 17:1-2)

6 Kòò mǎu bo mbesǎmpǎbèe bie mbèè n dǎ be kóò mǎu meyei mmieke, kè bè ò dùù nditǎri dieri ke dootóo dàméèri mieke dè ntǎ. 7 Meyei nyí yóò paà kutenkù, wèè né bo tanné otòu meyei mmieke ò bo yà!

⁸ Kàa nòùtè teè yó nte yoo a naàcètè kàa dòò meyei, kééte te kédootóo mēdētīmē. A bo tamē mufòmmu móm̄mm̄m̄mu mieke nē kubakù kumàà yoo kutààku kumàà dē t̄ōūnē a bo mm̄okemē debaà ndèd̄érē nē it̄ààke id̄éi ke né ta muh̄áá mm̄uù í k̄ō mmu mieke. ⁹ Kàa n̄n̄f̄ē f̄ē me nyó nte kàa dòò meyei nk̄p̄ééte f̄ē kédootóo mēdētīmē, a bo tamē mufòmmu móm̄mm̄m̄mu mieke nē kun̄n̄f̄iēkù dē t̄ōūnē a bo mm̄okemē inuò nyid̄éi ke né ta muh̄áá mm̄uù í k̄ō mmu mieke.

Fepièfē f̄ē feti

(Wénté Duku 15:3-7)

¹⁰ Nȳn̄ē ke báá senk̄er̄i bes̄ám̄p̄óbē biē nk̄óò m̄òu, n di náá móm̄mm̄uò nwe Kuyie nt̄ōr̄ē ȳèè b̄ē bàa ȳē m̄àkemu kuce ke bo beé nkuyie mbe kpeti. ¹¹ [Ke ȳé Onit̄ibire k̄atením̄ē ke bo d̄eeté b̄èè feti b̄ēmb̄e.]

¹² Di ȳemm̄ē dò nk̄òò niti m̄àke ipe tek̄òut̄ē (100) kē f̄ēm̄àà feti ò báá yóu sip̄is̄iwei nē ìwei kē ì nk̄p̄áá dinaac̄ēnhòò kòò k̄ate k̄éwamm̄ú f̄ēè mē nf̄etaà? ¹³ N di náá mm̄óm̄mm̄uò nwe ò f̄ē yà d̄iì m̄ònn̄i dē bo ò narike k̄ép̄ēēt̄ē sip̄is̄iwei nē ìwei ìi mē nk̄p̄áá kē í feti. ¹⁴ M̄eè bot̄i nku di cice Kuyie nyí dóm̄ē bes̄ám̄p̄óbē biē nk̄óò m̄òu feti.

Kàa kou dòò meyei nha ò nàké

¹⁵ Kàa kou dòò meyei, k̄ate kòò nàké didé bor̄ē, kòò yie nha ò t̄ēnn̄én̄imu kuce kus̄ààkù mieke, ¹⁶ kòò mē nyí yie nha yú onit̄i òm̄àà yoo b̄èd̄éb̄ē kē di w̄ēnn̄ē ben̄it̄ib̄ē b̄èd̄éb̄ē yoo b̄èt̄āāt̄i kē t̄i t̄ūnt̄e. ¹⁷ Kòò mē nyí yie ndi kpeti, nàké t̄i dit̄f̄nn̄i, kòò í yie ndit̄f̄nn̄i kpeti, dí ò w̄ēt̄é w̄èè í ȳé Kuyie, osoùnt̄i. ¹⁸ N di náá mm̄óm̄mm̄uò nwe di bo yete dē ketenk̄ē, Kuyie mbo dē yete k̄ēf̄nk̄ē, kē di yie ndē ketenk̄ē Kuyie ndē yie nk̄ēf̄nk̄ē.

Ti bo w̄ēnn̄ém̄ē din̄uù k̄éb̄ánt̄ē Kuyie

¹⁹ N di náámmu kē ben̄it̄ib̄ē b̄èd̄éb̄ē w̄ēnn̄ē ketenk̄ē f̄nk̄ē ke m̄òò bá d̄èè bot̄i n cice w̄èè bo k̄ēf̄nk̄ē ò bo dē mb̄ē duó. ²⁰ Ke ȳé kē ben̄it̄ib̄ē b̄èd̄éb̄ē yoo b̄èt̄āāt̄i t̄iì ndē n k̄p̄éi m bomu be cuok̄ē.

Okp̄ààti do c̄f̄mm̄ē obanteu

²¹ Dē m̄ònn̄i kē Pierii beke Yesu ke d̄ò: N Yiè, kē n t̄èbite n caari, n dò nk̄óò c̄f̄ē nkuce m̄èd̄e? Kuce m̄ēyiek̄àà? ²² Kē Yesu ò t̄ēf̄n̄ē ke d̄ò: Áà, m báá da nàké ke d̄ò kuce m̄ēyiek̄ē, m bo ȳí á ò c̄f̄ē nk̄ē d̄ē tuòke sip̄is̄iyiek̄ē kuce m̄ēyiek̄ē. ²³ M̄eè bot̄i nku Kuyie nk̄p̄ààtiyuu d̄ònn̄ēm̄ē okp̄ààti m̄òu w̄èè do d̄ó o k̄ó bet̄ōmb̄èè ò yiet̄i yeb̄àà mb̄ē ò bann̄ē ȳē. ²⁴ Ò keté d̄iì m̄ònn̄i k̄ēmb̄aàti o bàà nk̄ē b̄èè k̄atenn̄i òm̄òu w̄èè ò bann̄ē yēs̄ōw̄èr̄ē tek̄ōup̄iīt̄ē (1000). ²⁵ Dē kòò niti í mp̄èt̄ē ke yiet̄i, kòò kp̄ààti d̄ò b̄èè ò fit̄ē wenwe nē o pokù nē o bí nē o k̄p̄ere dem̄ou k̄eyiet̄i o bàà. ²⁶ Kē w̄èè nitiì do k̄én̄ín̄k̄óo okp̄ààti ìik̄ē, kòò b̄ánt̄ē ke d̄ò: Minn̄é, kē n yóò da yiet̄imu dem̄ou. ²⁷ Kē mes̄ém̄m̄ē p̄i nhokp̄ààti kòò ò p̄a d̄e k̄ò id̄iít̄i, kòò yóu kòò íté.

²⁸ W̄èè niti it̄òo d̄iì m̄ònn̄i k̄écon̄ē o n̄épo m̄òu, w̄èè m̄únke o bann̄ē id̄iít̄i s̄ám̄p̄, kòò p̄i nk̄éȳíē o f̄ōn̄í ke d̄ò: N yiet̄i n díf̄it̄i! ²⁹ Kòò n̄époò n̄ín̄k̄óo o ìik̄ē, kòò b̄ánt̄ē ke d̄ò: Minn̄é kē n yóò da yiet̄imu dem̄ou. ³⁰ Kòò yete kòò k̄p̄et̄inn̄ē kòò bo nk̄p̄et̄i ke yàa ò yiet̄in̄ē o b̄ann̄i. ³¹ Bet̄ōmb̄èè tob̄è d̄ē yà d̄iì m̄ònn̄i kē be ȳemm̄ē caar̄ē mediè, nk̄ē b̄èè k̄ate k̄én̄ák̄ē okp̄ààti d̄èè d̄ò. ³² Dē m̄ònn̄i kòò kp̄ààti yún̄i d̄e kòò niti kòò nàké ke d̄ò: Onit̄iyeiwe f̄f̄, n da p̄ā a do m bann̄ē ìi díf̄it̄i im̄ou a m b̄ánt̄ē m̄èè k̄p̄éi, ³³ a do í dò nk̄ékuó nha n̄épo mes̄ém̄m̄ē m

mè nda kuó mmèè botáà? ³⁴ Kòo kpààti miεεε peike mediè nkòo duó nde kòo niti sándámmùbè, kè bè bo nhò kpetí kòo yàa yietínè o bànni dimòu.

³⁵ Mèè botí nku n cice wèè bo kèínkè ò yóó di dðòmè, kè nsà kè di í cǐenkò ditòbè nè di yèmmè memòu.

19

Mupobètimù

(Wénté Mariki 10:1-12)

¹ Yesu duó ndì mðnnì o tié nkédeè, kéíté Kadidee kékote Sudee kó kutempè mmiεε, Suditèè kó nyàà. ² Kè ditǐnni dièrì nhò urínè kòò miékùnkò bemuòmbè.

³ Kè Fadisìèbèe katení ke bo ò dií nkòò beke ke dò: Ikuó yie nhoniti bo betimè o pokù bá tìi kpéinnàà? ⁴ Kè Yesu bè tèǐnné ke dò: Di í kàa ntii wàri ke tú: Meketimè mðnni Kuyie ndo dðò oniti nè o pokù nwaà? ⁵ Nè de kpéi nkòo nitidùu bo yóu o cice nè o yǎ kétaunnè o pokù kè bèe naá nhoniti omáà. ⁶ De mðnni bè ténke í bo bèdébè, bè naá nhoniti omáà ndi. Oniti tǔ mbáá yate Kuyie ntàu ndè.

⁷ Kè Fadisìèbèe ò beke ke dò: Ba nkpréi nné te kè Mòyiisi kó ikuó tú: Kòo niti dó kébeti o pokù wèè ò duó mmeyatimè kó dipátiri? ⁸ Kè Yesu bè tèǐnné ke dò: Di kó itookperí kpéi nte kè Mòyiisi yè ndi mbeti di pobè, meketimè mðnni dè do í me ndò. ⁹ N di náámmu ke tú kòo niti pokù í yiè ke dounè betòbè kòo dòu ò bèti ke tùóté otàù ò naá nwèè dauti dautinè wènwè benitipòbè.

¹⁰ Kòo tancòumbèe ò nàké ke dò: Kè dè dò mmemme kòo niti í puoke dè tǎù. ¹¹ Kè Yesu bè nàké ke dò: Benitibè báa na kécuté de kó tináànti kè dè í tǔ Kuyie nteennè bè. ¹² Mèborime sǔmu péu mèè te kè bèmabè í puokú: Bèmabè túmu yedataà nnè bè bè piémè, kè bè fòmmu betòbè ke bè píǐnné sikpààticǐi miεε mutòmmú, kè betòbè yóu dipopuò ke bo na kǐpǐ nKuyie nkprààtiyuu kó mutòmmú. Kè wèè bo na kécuté de kó tináànti wèe tì còuté.

Yesu mòmè Kuyie nkó mesàà nyibi kpéi

(Wénté Mariki 10:13-16 nè Duku 18:15-17)

¹³ Kè benitibè nkòrinèni ibí Yesu borè kòo bo nǎo nho nou i Ìnkè kébántè Kuyie nnè í kpéi, kòo tancòumbè mbè kpànnè. ¹⁴ Kè Yesu bè nàké ke dò: Yóunè kè ibí nkòriní m borè bá nyi bètìnè, ke yé Kuyie nkprààtiyuu bomè bèè ò dònne be kpéi nke.

¹⁵ Kè Yesu nǎo nho nou i Ìnkè, kébántè Kuyie, kédeè kéíté.

Odapàà ntikpàti yiè

(Wénté Mariki 10:17-31 nè Duku 18:18-30)

¹⁶ Kòo niti mòmù katení Yesu borè kóò beke ke dò: Okóti, n dò nkédòò ba dèè tu desààrè képété mufòmму mùu bo sáà? ¹⁷ Kè Yesu ò tèǐnné ke dò: Dè dòmme kàa m bèkú dèè tu desààrè? Òmòu máa weè sà, kàa dó képété mufòmму mùu bo sáà, a ndòari nKuyie ntannò yèmmè. ¹⁸ Kòo beke Yesu ke dò: Ñnye nye? Kè Yesu ò tèǐnné ke dò: Yèè tu: A báa kuò oniti, a báa duónè wèè í tǔ a pokù yoo wèè í tǔ a dòu, a báa yúúkú, a báa souté kécaàrè a kou tǎu yetìrì, ¹⁹ a dé a cice nè a yǎ, kéndó a kou tǎu a dó mèè botí amáà. ²⁰ Kè de kóo dapàà nho tèǐnné ke dò: N tǔmmu de kó yetannò yemòu, ñnye kpáa ke n dónni ténke? ²¹ Kè Yesu ò nàké ke dò: Kàa dó kéwenke páii, kote kéfité a mǎke dè képámmú idíití becǐribè a bo pété kèínkè kó tikpàti, kàa dèè á wètení kè n tǔnne.

22 De kóo dapàà nkèè dii mǎnni de kó tináaànti kòo yèmmèe caarè, kòo íté ke yé ò màkemè tikpàti mediè.

23 Kè Yesu náké o tancóumbè ke dò: N di náá mmómmuò nwe, dè bo nyóùnè tikpàti yiè nhò bo tamè Kuyie nkpààtiyuu mièke. 24 M bo yíé ké di náké ke tú dè bo nyóùnè tikpàti yiè mbo tamè Kuyie nkpààtiyuu mièke kèpèéte yòyó bo tamè feyárfife fiè.

25 Kè Yesu tancóumbè ti kèè kè dèe bè di mediè, kè bè dò: Kè dè dò mmemme we mbo na kécooté?

26 Kè Yesu béi nke dò: Dè yóùnèmu benitibè dè me nyí yóùnè Kuyie.

27 De mǎnni kè Pierii beke Yesu ke dò: Ti me nyóúmè demou ke da túnne ti kpeti né yó ndómme? 28 Kè Yesu bè tǎnné ke dò: Mómumuò nwe n di náámmè Kuyie mbo dǎò dii yiè demou depànnè kè Onitibire nkari de kpààtikàri tidietí kperi ìnkè, dínni n tancóumbè di bo nkari yekpààtikàrè tepítè nè yèdéé, kébekénè Isidayeeriè kó iwuo ntepiítè nè idéi. 29 Bèè bo yóu be cǎi nè be neí nè be tǎbè nè be cicebè nè be yǎbè nè be bí nè be paa n kpéi, bè bo péte kè dèe nǎó nkuce tekòutè (100) kè bè mmàke mufómumu mùù bo sǎá. 30 Besükùbè bèè tu beketibè di mǎnni bè bo naá mbesombe, kè bèè tu besombe di mǎnni kè bèè naá mbeketibè.

20

Kupaku yiè nwaámmè betǎmbè

1 Kuyie nkpààtiyuu dǎnnè oniti mǎu nwe wèè do yè dikünweñni sèi ke bo waá mbetǎmbè kéánnè o paku. 2 Kè bèè taá ndiyiè dimáà kó idíí, kòo duó nkè bèè kǎtè kénkúúí. 3 Kòo yíé káyè tewebiètè mèwei, ke nǎó mbèmbè cènti yaarè bá bè í pí mmùmamù. 4 Kòo bè nàké ke dò: Kǎténè kǎpí mmutǎmmú m paku kè n di yietí dè dò n di yietí mèè botí, kè bèè kǎtè. 5 Kòo wǎte kékote diyiè còmму dii mǎnni yeγo nè tewebiètè mǎtǎati mǎnni kéwaá mbetǎbè. 6 Mesómme kòo yè tewebiètè mènùmmù, kénsǎ mbèmbè tó centi yaarè, kòo bè beke ke dò: Dè dòmmè kè di túú ndie nke í pí mmùmamù? 7 Kè bèè dò: Òmǎu í ti benke mutǎmmú. Kòo bè nàké ke dò: Múnke kǎténè kǎpí mmutǎmmú m paku.

8 Kuyuoku mǎnni kè kupaku yiè nnáké wèè bàa betǎmbè ke dò: Yú betǎmbè ké bè yietí kékete bèè dèntení, kédente bèè keténí. 9 Kòo yietí bèè do kǎtè tewebiètè mènùmmù diyiè dimáà tǎmmú dííí. 10 Bèè do keté kékǎtè kè bèè tuakení kè be yèmmè ndò mbè yóó bè yietí kè ì pǎéte betǎbè kpeyi, kè bè néè bè yietí bá wè diyiè dimáà tǎmmú dííí múnke. 11 Kè be mièke peike kupaku yiè, nkè bè nkpa nke tú: 12 Biè mpí mmutǎmmú tewebiètè mǎmáà ndi kàa bè yietí kè ì mǎnnè ti kpeyi, tínti bèè túú nke pí mmutǎmmú kuyie mmieke ke òu. 13 Kè kupaku yiè ntǎnné be kòò mǎu ke dò: N népo n yí da ciitè a do yiemmu ke bo cǎuté diyiè dimáà tǎmmú dííí. 14 Cǎuté a dííí kéítè, n dó káyietí wèè dèntení kè ì mǎnnè a kpeyi nyi. 15 N yí dò nkédǎòndè n dómè n díííá? Yáà a mièke peike n niti mèè kpéi nke. 16 Mèè botí nku bèè tú besombe bè bo naá mbeketibè, kè bèè tú beketibè kè bèè naá mbesombe.

Yesu do náámmè kuce metáámmè o kǎú nkpeí

(Wénté Mariki 10:32-34 nè Duku 18:31-34)

17 Yesu kǎri dii mǎnni Sedisademma káyú o tancóumbè tepíítè nè bèdébè kè bè nkéri kòo bè náké ke dò: 18 Ti mè nkǎri kù Sedisademma bè bo fité Onitibire, kè ikuó niùbè nè ikuó wǎábè kè bèè ò bekénè ke dò ò dò nkékuo,

19 kóò duś mbèè í tũ nKuyie nkè bè nhò puoti yedá koò daú, kóò baaké kudapãátí. Diyie táánni yie kòo yánté.

Sebedee bí dómè yekàrè ketiyè

(Wénté Mariki 10:35-45)

²⁰De mǎnni kè Sebedee pokũu kǎtenni o bí Yesu borè ke nínkóo o ìikè kóò bántè. ²¹Kè Yesu ò beke ke dǎ: A dǎ ba? Kòò dǎ: N dǎ a yóu kè m bí ìi nnanke nkari a kpààtiyuu mièke die nha bakù yóu dèterè kucànkũ. ²²Kè Yesu dǎ: Di í yé di békú tì, di bo na káyà n yóo yà fèè bòòfàà? Kè bè dǎ: Èè, ti bo na. ²³Kè Yesu bè tǎnné ke dǎ: Mómũu ndi bo fè yà. Mũ ní í yóo táatè bèè yó nkari m bakù yóu nè kucànkũ, n cice wèè yé bèè te de kó yekàrè.

²⁴Kè Yesu tancóumbè sǎmbe tǎpítèe tì kèè kè be mièke peike Isaku nè o nantè Isāā. ²⁵Kè Yesu bè yu bǎmũu kè bè nàké ke dǎ: Bèè tu bekpààtibè, ketenkè yembè beè fǎũnko benitibè, kè bekpǎribè yo mbesǎmpǎbè muwǎrímũ. ²⁶Di kpǎere í dǎ nkéndò mmǎmme, wèè dǎ kǎntú odiwè wèè naá bǎtǎbè kóo tǎnti, ²⁷wèè dǎ kǎntú oketiwè wèè naá bǎtǎbè kó kudaakù. ²⁸Onitibire í kǎteni ke bo nkari kè bè pĩ nho tǎmmũ, ò kǎteni ke bo pĩ mmutǎmmũ mmũ benitibè kpéí, kédúo nho fǎmmũ kédonté kusũkũ.

Yesu do wéimmè tiyũnti tidéti Sedikoo mièke

(Wénté Mariki 10:46-52 nè Duku 18:35-43)

²⁹Yesu nè o tancóumbè bè yèti dii mǎnni Sedikoo kè benitibè péu mbè tũ, ³⁰kè tiyũnti tidéti kǎri kuce nũu kékeè Yesu pǎnkémè kǎpĩéké ke dǎ: Okóti! Dafiti kó debire ti kuś mmesémmè.

³¹Kè benitibè nti kpànnè ke tú tii cǎéké, kè tì né dǎke pĩéké mediè nke dǎ: Okóti Dafiti kó debire ti kuś mmesémmè.

³²Kè Yesu cómmóo kè tì yùni kè tì beke ke dǎ: Di dǎ n di dǎò ba? ³³Kè tì dǎ: Okóti tì dǎ kǎwéntĩmũ.

³⁴Kè mesémmèe pĩ nYesu kòo kááké tì nuò nkè tì pǎnke wénté kóò tũnne.

21

Yesu tatimè Sedisademmu ke deke sǎmmarímũ

(Wénté Mariki 11:1-11 nè Duku 19:28-40 nè Isāā 12:12-19)

¹Bè tǎónnè dii mǎnni Sedisademmu ke tũòke Betifasee Odifèe tǎri také. Kè Yesu tǎ nho tancóumbè bèdébè, ²kè bè nàké ke dǎ: Kǎtenè dihèi dii me mbo di ìikè di bo yà sǎmmarĩnsèri kè dè pĩtí nè di bii kè dí dè pitè kǎkǎtenèni.

³Kòò mǎu di beke ke tú: Di dǎari ba? Di dǎ: Ti Yiè nweè dè dǎ. Ó yóo di yóumu kè dí dè tũótĩni.

⁴Kè dè bo dǎò Kuyie mpǎānǎānti náāntò do nàké tì ke dǎ:

⁵Sedisademmu kǎbe,
ntenè di kóo kpààti ke kǎrĩni di borè,

ke yǎò nke deke sǎmmarímũ,

ke deke sǎmmarĩnsèri kó dibii.

⁶Kè Yesu tancóumbèe kǎte kédǎò ò bè nàké tì, ⁷kǎkǎtenèni sǎmmarĩnsèri nè di bii, kǎnóo mbe yààti di ìnkè kè Yesu deke. ⁸Kè besũkũbè mpĩenko kuce mesàà nke nenkũ be yààti ku ìnkè. ⁹Bèè ni Yesu ìikè nè bèè ò tũ nkè bè mpĩèkũ ke tú: Dafiti kó debire a yètĩri ñdeu! Kuyie ndǎò mesàà nfǎ nwèè kǎrĩni nè tì Yiè nKuyie nkó diyètĩri! Kuyie nyètĩri ñdeu ke ìnkè!

¹⁰Yesu ta dii mǎnni Sedisademmu kè kunǎòroo dátĩnné dihèi kè benitibè mbékũ ke tú: WENNINWE YIE? ¹¹Kè bèe bè tǎnné ke dǎ: Kuyie mpǎānǎānti náāntò Yesu nwe Kadidee kó kutempè nkó dihèi Nansaretĩ kou.

Yesu bètimè bεpotambè Kuyie nciētè miεke

(Wénté Mariki 11:15-19 nè Duku 19:45-48 nè Isāa 2:13-22)

¹² Kè Yesu ta Kuyie nciētè kébeti bεpotanfítibè nè bεdombe, kébuó mbeđíticeetibè kòò tábùribè nè bèè fiiti sinónkpeé be kó yekàrè, ¹³ kédeè ké bè nàké ke dò: Ti wàrimu ke tú bè bo nyu n cīētè ke tú mubáammu kpete, ke dínđi né tē dòò beyóóbè kó disòri!

¹⁴ Tiyũđnti nè yekpīē kè bè nkòrini Yesu borè Kuyie nciētè miεke kòò bè miεkũnko. ¹⁵ Ikuó niùbè nè i wāābè bè yà dii mònni Yesu dòò tii dieti, nè ibi pīēkũmè ke tú: Dafiti birε a yètiri ndeu, ¹⁶ kénáké Yesu ke dò: A yo bè túmàà? Kè Yesu bè tēñné ke dò: Di í kàa ntũi wàri ke tú: Ibi nè ibibénni bo ndiε nke da sántáá?

¹⁷ Mεmme kè Yesu bè yóu dεborè kéwēte kéyíε mBεtannii eitε.

Yesu duómme kè mutie kpeí

(Wénté Mariki 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Kè dεε wenté kè Yesu nwētini dihei miεke kè dikònni ò pī. ¹⁹ Kòo yà fikíε kó mutie mamù kuce nùù kétóonko kè tifaāti máa daátí kòo mù náké ke dò: Á ténke báa peité bitì.

Kè mutie pànkeε kpeío. ²⁰ Kòo tancóumbèε dε yà kè dεε bè di mediè nkè bèε ò beke ke dò: Dè dòmmε kè dε kó mutie kpeío dende bàmabà? ²¹ Kè Yesu bè náké ke dò: N di náá mómmuε nwe, kè di do n tá ke í yīēkù di bo na kédòò kè dεε pēēté n dòò dε mutie muu, di bo na kénáké ditāri dii nke dò: Íté dende kédo dāmēēri miεke kè dεε dòò. ²² Kè di báa nKuyie nke tá, di kù mòú dēε kó dimàà di báammu miεke kù bo dε dòò.

Yesu wērimú bonni dε

(Wénté Mariki 11:27-33 nè Duku 20:1-8)

²³ Kè Yesu wēte kéta Kuyie nciētè kénduú mbenitibè itié kè ikuó niùbè kó bekótibè nè beheikènkótibè kè bèε ò beke ke dò: Nè òmmu wērimú mmu a dōōrinēmè die? We nda duó dinùù kàa dē dōōri?

²⁴ Kè Yesu bè tēñné ke dò: M múnke bo di beke timati kè di n tēñné nné di náké nè mùù wērimú mmu n dē dōōrinēmè. ²⁵ We ndo tōnni Isāa kòo nhāā bātēmmù benitibè, Kuyie naà kè benitibè?

Kè bè nnáa mbe máa ke tú: Kè ti yī Kuyie nkuu do ò tōnni ò bo yī ba nkpeí nné te kè ti í yie rho kpeti. ²⁶ Kè ti me nyī benitibè beε ò tōnni, ti bo cé ndikpānni ke yē benitibè bεmou do yēmè ke dò nyIsāa tu Kuyie mpāānāaanti náaantò. ²⁷ Kè bèε tēñné Yesu ke dò: Ti í yē. Kè Yesu dò: M me mmúnke báa di náké nè mùù wērimú mmu n dē dōōrinēmè.

Ibi idéi kó medonnimè

²⁸ Kè Yesu yíε ké bè beke ke dò: Di yēmme dòmmε nè tināaanti tii? Oniti mōú weε do māke ibi idéi kéyú dεketirè ké dε náké ke dò: Kōté yíε m paku kēpī mmutómmú. ²⁹ Kè dεε ò tēñné ke dò: M báa na, kédeε kédemmu mùù kpeí nte kè dē béi mεmme kékōté. ³⁰ Dε kó difōnkúó kòo yú dεterè ke me ndé náké, kè dende ò tēñné ke dò: N cice m bo kōté. Dè me nyí nkōté.

³¹ Dε kó ibi idé mεmme ãnde yie nde cice kpeti? Kè bè dò: dεketirè. Kè Yesu bè náké dò: N di náá mmómmuε nwe beyóóbè nè benitipòbè bèε dauti dōutinε benitidaabè bè bo di niiténè kéta Kuyie nkpaātiyuu miεke. ³² Ke yē Isāa-Batiisi kōtenimè ke di benke kuce sàakù, di me nyí yie nhò di náké ti, beyóóbè nè bèε dauti dōutinε betòbè kè bè ti yie, nkè di yà, di me nyí cèete ke bo yie rho kpeti.

Betōmbè yeibe kó medonnimè

(Wénté Mariki 12:1-12 nè Duku 20:9-19)

³³ Kè Yesu yíe ké bè nàké ke dò: M bo di náké medonnimè tēmè, oniti mōu wèè do fiíkú detie mbè tu dè finyí kēmaá kuduotí ké dè fii, kédammú difōtìrì ò yó nhūtírí dè yetebe, kēmaá didènni bè bo ndekú di ke baa o paku. Dè kó difōnkúò kéánnè betōmbè kupaku kéíté kékote kupòòkù. ³⁴ Yetebe bi dii mǎnni kòo tō nho tōmbè bèè bàa o paku miēke be borè kè bè bo ò duónko o kó yetebe. ³⁵ Bèè bàa o paku kè bèè pī nho tōmbè mabè ò tōnko bè kédukú òmòu, kékua otòu, kébúótí otòu yetárè. ³⁶ Kè kupaku yiè nwēte kētō nho tōmbè tōbè kè bè nsūnè beketibè, kè bèè bè dǎdò bè do dǎdò mēè botí beketibè. ³⁷ Kòo yóu kētō nho bire mómmande kòo yēmme ndò mbè bo dè yàte. ³⁸ Bèè bàa kupaku bè yàní dii mǎnni o bire kénáké bemáà ke dò: Ntenè wèè yóó tieke kupaku, ti kote kòò kùò ké kù tieke. ³⁹ Mēmme kè bèè ò pī nkéyennè kupaku mǎnku kékua.

⁴⁰ Kè Yesu né beke ke dò: Di yēmme dò nkupaku yiè mbo tuakení dii mǎnni ò bo yīme bèè bàa o paku? ⁴¹ Kè bèè ò tēñné ke dò: Ò bo kua de kó betōmbè yeibe kēwaá mbetōbè kéánnè o paku, bèè yó nhò duò nho tebe yè bi dii mǎnni.

⁴² Kè Yesu yíe ké bè nàké ke dò: Di í kàa tìi wàraà? Tìi tu:

Bèè maà bè dootóo dii tārì
dii naá ndipūū kó ditārì mómmandi,
Kuyie nkuu dǎdò de kó tidietì
kè ti tì yà kè dè ti naati.

⁴³ Dèè kpéi nte kè n di náá nke tú Kuyie mbo fiete ku kpààtiyuu di borè kédúò nkubotí tekù, kùu yóó pī mmutōmmú sààmù kù dó mù. [⁴⁴ Wèè bo bété de kó ditārì ò bo koute, kè di do wèè ñnkè dii ò nànto.]

⁴⁵ Ikuò niùbè kó bekótibè nè Fadisīēbe bè kèè dii mǎnni de kó medonnimè kébanté ke dò nYesu be nnáánnè, ⁴⁶ kéndó kòò pī nke né yote benitibè ke yè benitibè bemòu do tùmè Yesu tú Kuyie mpānāaànti náaàntò.

22

Mupotúòmù kó dibanni

(Wénté Duku 14:15-24)

¹ Kè Yesu nsáké ke bè náánnè medonnimè miēke ke tú: ² Kuyie nkpààtiyuu dōnnè okpààti wèè do kùò wènwè tidiiti o bire kó mupotúòmù kpéi, ³ kētō nke dǎ bèè yúnì ò sòò nàké bè mupotúòmù kpéi nkè bèè kōtení kédì dibanni, bá òmòu í nkōtení. ⁴ Kòo yíe kētō mbetōmbè tōbè ke dò: Kōtenè kè bè nàké ke dò: N kùòmù n wūò sàayi kè bè bèñné ke dèè, kè bèè kōtení dibanni. ⁵ Bá bè keté ke í ndake de kó dibanni kpèti, kè yie nkōté o paku, kòo tǎu kote o potáá, ⁶ kè betōbèè pī nde kó betōmbè kè bè fēū nkè bè kùò. ⁷ Kòo kpààti miēkee peike kòo tō mbēhāāpòmbè kè bèè kua de kó benitibè kécúu mbe ei. ⁸ Dè kó difōnkúò kòo náké o tōmbè ke dò: Mudii bimu, n yu bè me nyí mǎnnè ké mù di. ⁹ Kōtenè dihei miēke kè di yà bèè kó dimàà, dí bè yúnì kè bèè kōtení kédì dibanni. ¹⁰ Kòo tōmbèè kote dihei miēke, kényúnì bè yà bèè kó dimàà cénke, besààbè nè beyeibe, kè benitibèè píe ndibanni kó kudieku.

¹¹ Kòo kpààti ta ke bo yà bèè yo ndibanni, kénsó nhòmòu dè kókè ke í dáátí dibanni kó tiyààti okpààti bè duó ntì. ¹² Kòo ò beke ke dò: N népoo, dè dōmme kàa í dáátí dibanni kó tiyààti? Bá de kóò nìti í ntēñné tìmatì. ¹³ Kòo

kpààtìi nàké o tōmbè ke dō: Bóunè we kédootóo ditowaà dibiinni mieke, ò yó nkuà ndè ke cáá nho nì. ¹⁴ Ke yé Kuyie nyumè péu nwe ke tãáté sám̀pó.

*Yesu yēmmè bèè duó Sesaa o kperε kédúo Kuyie nku kperε
(Wénté Mariki 12:13-17 nè Duku 20:20-26)*

¹⁵ Kè Fadisī̀be nwanti bè bo díinnè tì Yesu o náàntì mieke kóo pī, ¹⁶ kětō mbe kòbe mabè nè Edōtì kó fēnafē kòbe mabè kè bèè kòtē kénáké Yesu ke dō: Okótì, tì yému ke dō nha tú wèè nàá ntimóm̀m̀anti ke benkú Kuyie nkó kuce weti weti, a í yī̀kù òm̀òu bá kòo tú wè. ¹⁷ Dè wenni ke dō ntí nyietì dàm̀póò okpààtì dièwè wèè bo Odommàà, kè tì báá nyietì?

¹⁸ Yesu né me nyémè be yēmmè kòo bè nàké ke dō: Díndi meyēmmè mèdémè yembè dè dómme kè di dó ké n díí? ¹⁹ Duónnènnì fēdífē fēmàà di yietì fè dàm̀póò kè n yà.

Kè bèè ò duó nfēdífē fēmàà. ²⁰ Kè Yesu bè beke ke dō: We nte kufènkù kùu bo fē mieke nè diyètìrì dìi wàrì fē ìnkè? ²¹ Kè bèè ò tḗnné ke dō: Sesaa, okpààtì dièwè wèè bo Odommu.

Kè Yesu bè nàké ke dō: Duónnè Sesaa o kperε kédúo nKuyie nku kperε.

²² Bè kèè dìi m̀nni dε kó tinààntì kè dèe bè di kè bèe cíété.

*Dipopuò í bo kḕnkè
(Wénté Mariki 12:18-27 nè Duku 20:27-40)*

²³ Dε kó diyìè dimàà mieke Sadusī̀be bèè tu mukúkéyántímù í bo kè bèe kòtení kèbeke Yesu ke dō: ²⁴ Okótì, M̀oyiisi kó ikuá tú kòo nìtì ku ke yóu o pokù bá debire í bo, o nantèe ò t̀óté kòo peíté ibí kè ìi sòóté wèè ku o cíété. ²⁵ Kè diyōfū̀s mari kòbe né mbo bèyiekè kòo ketiwèe puoke ke kú bá debire í bo kòo nantèe t̀óté dε kóo kúpokù ²⁶ ke múnkεe kú bá debire í bo, kè bè mme nhō ke yàa tuòkenè oyiénwè. ²⁷ Kè dè mboní kòo nitipòkùu kú. ²⁸ Mukúkéyántímù yìè be we nyó nte dε kóo nitipòkù, bεm̀òu bè me nhò puokemè?

²⁹ Kè Yesu bè tḗnné ke dō: Di yetému di í yé mèè kpéi Kuyie nnààntì di me nyí banté ku kó muwērímù. ³⁰ Ke yé becírìbè bo yánté dìi m̀nni dipopuò í yó mbomè, bè yó ndonnè Kuyie ntōrè dómme mme kḕnkè. ³¹ Kè tìi tú mukúkéyántímù kpeti di í kàa ntìi wàràà? Tìi tú: ³² N tú Kuyie nku a yembè Abarahamu nè Isaki nè Sakòbu bè do tū nkù. Kuyie nyí tú becírìbè kòku, kù tú bεfòubè kòku nku.

³³ Kè dit̀nni keè Yesu bè tḗnné mèè botí kè dèe bè di mediè.

*Ikuá ìi pḕtè isonyi
(Wénté Mariki 12:28-34 nè Duku 10:25-28)*

³⁴ Kè Fadisī̀be yà Sadusī̀be í namè ke tḗnné Yesu bè nàké tì, ke tíí. ³⁵ Kè Fadisī̀be kóo kótì ndó kédíí nYesu kòò beke ke dō: ³⁶ Okótì, ikuá dieyì tú ònyi? ³⁷ Kè Yesu ò tḗnné ke dō: Ndó a Yìè nKuyie nnè a yēmmè mεm̀òu, nè a wēnni dim̀òu nè a ciì mme mεm̀òu. ³⁸ Ìi tu ikuá ketiyì ìi dεu. ³⁹ Nte itèi ìi ì dònne: Ndó a kou t̀òu a dó mèè botí amàà. ⁴⁰ M̀oyiisi kó ikuá nè Kuyie mpā̀nààntì náam̀bè do nàké tì tim̀òu kó dik̀nni ndí.

*Kirisi tu Dafiti yaàbire ndèà?
(Wénté Mariki 12:35-37 nè Duku 20:41-44)*

⁴¹ Fadisī̀be me ndè tikùmè kè Yesu bè beke ke dō: ⁴² Di yēmmè dō nKirisi tú we nkó dεyaàbire? Kè bèè ò tḗnné ke dō Dafiti.

⁴³ Kè Yesu bè beke ke dò: Ba nkprí nné te kè Muyaánsààmù do niité Dafiti kòo nyu Kirisi ke tú o Yiè? Ò nàá ndii m̀̀nni ke tú: ⁴⁴ N Yiè nKuyie nnàkémù n Yiè nke yí: Nkari m bakù you kè n yàa da duónnè a kpaǹ̀tí dèntòbè kàa bè cùùti. ⁴⁵ Kè Dafiti do ò yu ke tú o Yiè, nho Yiè mbo yíme kèwète kèntú o yaàbire?

⁴⁶ Bá òmòu í nna kòò t̀̀nné. Nè de yiè òmòu t̀̀nke í ndàátí kòò beke t̀̀matì.

23

Yesu kpaǹ̀nèmè Fadisíèbe nè ikuó wā̀̀àbè

(Wénté Mariki 12:38-39 nè Duku 11:43, 46, 20:45-46)

¹ Kè Yesu náké dif̀̀nni nè o taǹ̀cò̀̀umbè ke dò: ² Fadisíèbe nè ikuó wā̀̀àbè bèè dò nkémbenkù M̀̀yiyisi kó ikuó. ³ Nyíènnè ke d̀̀ori bè di náá nti, di né bá ntù mbe kò meborime ke yé bè di náá nti bè í ti nd̀̀ori. ⁴ Bè bou yetuò c̀̀éyè nye ke touhko benitibè, bè né í bè teénnè bá sámpó kè bè bo yè t̀̀. ⁵ Bè ò nd̀̀ori be kperè demou ke dó benitibè beè bè yà, ke yántí iduké dieyì ke àà yenáańkèkè de mièke ke ù be baà, ke kp̀̀nti be yaàbòrè mánke mupààkómmù okùmù, ⁶ ke dó yekàrè kètiyè yebaa mmieke nè titíntouti mièke, ke dó bè mbè d̀̀u nke bè d̀̀úkunko yekáàtè mièke, ⁷ ke bè yu ke tú: Okóti, okóti. ⁸ Díndi di bá nyíè nkè bè ndi yu ke tú: Okóti, di kó Okóti bo omáà ndi, dimou kè di eri. ⁹ Di bá nyu òmòu ketenkè kie nyíńkè ke tú di cice, ke yé di cice bomè omáà ndi wèè bo keńkè. ¹⁰ Di báa yie nkè bè ndi yu ke tú: Oniùti ke yé di kó niùti bomè omáà ndi wèè tu Kirisi. ¹¹ Wèè de u di mièke we ntú betòbè kó t̀̀nti. ¹² Wèè d̀̀úkunnè omáà bè bo ò k̀̀kunnè, wèè k̀̀kunnè omáà kè bèè ò d̀̀úkunnè.

Yesu do kpaǹ̀nèmè Fadisíèbe nè ikuó wā̀̀àbè

(Wénté Mariki 12:40 nè Duku 11:39-42, 44, 52, 20:47)

¹³ Di bo yà díndi Fadisíèbe nè ikuó wā̀̀àbè, meyèmmè mèdémè yembè! Di paanko mèè kp̀̀í Kuyie nkpaàtiyuu benitibè, di í tati di mómmombe, di me nyí you bèè dó kè bè bo ta.

[¹⁴ Di bo yà díndi Fadisíèbe nè ikuó wā̀̀àbè, meyèmmè mèdémè yembè! Ke yé di fekùmè bekúpobè kperè demou, nè memme ke ò nhokunko di báammu kè dè bo ndò ndi weti, Kuyie mbo di poté kè dè nyóu mmedie.]

¹⁵ Di bo yà díndi Fadisíèbe nè ikuó wā̀̀àbè meyèmmè mèdémè yembè! Díndi bèè centi ketenkè kemou nè dà mèèrì mièkoo ke wanti kèpétè wèè bo t̀̀nnè di kó kuce, di ò pètè dii m̀̀nni ke né ò s̀̀nkunnè kòo di p̀̀éte kèmmànnè keta muháá mmieke di tati mù.

¹⁶ Di bo yà díndi tiyũ̀̀nti t̀̀i dó kèniitè benitibè! Díndi tú kòò m̀̀u yu Kuyie ncíètè yètiri ke pàrikè ke yè nhò bo d̀̀ò t̀̀i, ke í t̀̀i d̀̀ò, de kp̀̀eti í bo, kòò me nyu Kuyie ncíètè kó meso nyètiri ndi ò dò nké t̀̀i d̀̀òmu. ¹⁷ Tiyèinti, tiyũ̀̀nti díndi, ònde p̀̀éte deterè meso naa kè Kuyie ncíètè t̀̀è mè wéńkunko? ¹⁸ Ke wète ke tú: Kòò m̀̀u yu diwũ̀̀stònni yètiri ke pàrikè de kp̀̀eti í bo, kòò me nyu dipànni bè pà di Kuyie ndiwũ̀̀stònni ínkè ò dò nkédòmu ò yu ke yè nhò bo d̀̀ò t̀̀i. ¹⁹ Díndi tiyũ̀̀nti ònde p̀̀éte deterè? Dipànnà kè diwũ̀̀stònni dii wéńkunko dipànni? ²⁰ Kè wèè yu diwũ̀̀stònni yètiri ke pàrikè ò yu nè dèè kó dimáà bo dènde di ínkè. ²¹ Wèè yu Kuyie ncíètè yètiri ke pàrikè ò pàrikè nè Kuyie nku kùù à de mièke. ²² Kè wèè yu keńkè yètiri ke pàrikè ò pàrikè nè Kuyie nkpaàtikàri ndi nè Kuyie nkùù kàri di ínkè.

²³ Di bo yà dín̄di Fadisīēbe n̄e ikuó wāāb̄è, meyèmm̄è mèdém̄è yemb̄è! Bèè duò n̄Kuyie nyikūmbotí im̄ou kó meyaatim̄è tepít̄è, ke búútí d̄èè tú demóm̄m̄anne ikuó mieke, a bo nd̄ōrim̄è d̄èè wenni, ke kuò nhot̄ou mesém̄m̄è, ke d̄ōri Kuyie nd̄ō d̄è. D̄èè do d̄ò nkénd̄ōri ke né báá yóu des̄onne. ²⁴ Tiyū̀d̄nti dín̄di t̄i d̄eri benit̄ib̄è, di ɔ̄s cááté menie ndi yàà bo yàn̄è mèè kp̄éi teb̄it̄è ke né ní maánko yòyó.

²⁵ Di bo yà dín̄di Fadisīēbe n̄e ikuó wāāb̄è, meyèmm̄è mèdém̄è yemb̄è! Di eiri ib̄òòke n̄e yeb̄o ìnk̄è k̄è de mieke né píéké di yū̀úkú d̄è n̄e di f̄èke d̄è. ²⁶ Tiyū̀d̄nti dín̄di Fadisīēbe, ket̄én̄è k̄éheit̄é ib̄òòke n̄e yeb̄o mieke k̄è de ìnk̄è né na kéwenke.

²⁷ Di bo yà dín̄di Fadisīēbe n̄e ikuó wāāb̄è! Di d̄onn̄è if̄ōti nyi b̄è bí í ke pa nyi ìnk̄è k̄è i mieke né píéké yekū̀d̄ n̄e dep̄ákūr̄è. ²⁸ Ke d̄ōri ke d̄ò ndi wenni benit̄ib̄è ìk̄è ke né m̄ōke meyèmm̄è mèdém̄è n̄e meȳei ndi mieke.

*Yesu kp̄ann̄è mè Fadisīēbe n̄e ikuó wāāb̄è
(Wénté Duku 11:47-51)*

²⁹ Di bo yà dín̄di Fadisīēbe n̄e ikuó wāāb̄è, dín̄di bèè maà Kuyie mp̄ān̄áānti náam̄b̄è f̄ōti mesàà nke s̄ari bèè do d̄ōri Kuyie nd̄óm̄è be kp̄eyi, ³⁰ ke náá nke tú: K̄è ti do mbo de m̄ōnn̄i ti na bá ñw̄enn̄én̄è ti yemb̄è k̄è ti k̄uò Kuyie mp̄ān̄áānti náam̄b̄è. ³¹ D̄ií náá ndi m̄óm̄m̄ambe di t̄úm̄è bèè do k̄uò Kuyie mp̄ān̄áānti náam̄b̄è be kó ib̄í. ³² S̄ōt̄én̄è t̄ūnk̄é k̄édeè di yemb̄è do keté mùù t̄ōmm̄ú. ³³ Iw̄ààke dín̄di! Di bo ȳime k̄éna k̄éyent̄én̄è muháá mm̄ùù í k̄ō! ³⁴ D̄èè kp̄éi nte k̄è n yóó di duò n̄Kuyie mp̄ān̄áānti náam̄b̄è n̄e m̄ec̄ii nyemb̄è n̄e b̄ep̄at̄iȳí̄t̄ib̄è k̄è dí kuò b̄em̄ab̄è, k̄ébaak̄é bet̄ob̄è idap̄āat̄i ìnk̄è, k̄épuot̄i bet̄ob̄è yedá di kó tit̄īntouti mieke, k̄é mb̄è b̄èti yeh̄ek̄é yem̄ou. ³⁵ K̄è d̄è bo yie nk̄è di k̄uò bèè nit̄ib̄è kó tibeént̄i do di ȳo ìnk̄è, k̄éketé onitis̄uà Ab̄eri k̄étuak̄en̄è Sakarīi Badasīi kó debire di k̄uò w̄è Kuyie n̄c̄ēt̄è n̄e diw̄ū̀ōt̄ōnn̄i de s̄aku. ³⁶ M̄óm̄muo nwe n di náamm̄è de kó tibeént̄i doti di mm̄ōnn̄i kó benit̄ib̄è ȳo ìnk̄è nke.

*Yesu do náamm̄è Sedisad̄emmu kó mup̄ōmm̄ù kp̄éi
(Wénté Duku 13:34-35)*

³⁷ Sedisad̄emmu k̄obe dín̄di bèè k̄òu Kuyie mp̄ān̄áānti náam̄b̄è ke buot̄i yet̄ár̄è ku kó bet̄ōmb̄è k̄u di duònn̄i b̄è ke b̄è k̄òu, kuce m̄ède ndi n d̄óm̄è ke di t̄īnn̄i tekote ɔ̄s t̄ī mm̄èè botí te bí k̄éoke bá di í yie. ³⁸ Di ei bo p̄ante k̄énaá ndidobonn̄i. ³⁹ M̄óm̄muo nwe n di náamm̄è di t̄énke í yó n yà, k̄è d̄è í tú di bo ȳi d̄i ȳiè mesàà ní mbon̄è w̄èè k̄er̄ín̄i n̄e ti Yiè nkó diȳet̄iri.

24

*Yesu n̄akém̄è Kuyie n̄c̄ēt̄è kó mup̄ōmm̄ù n̄e k̄utenk̄ù kó mudeèm̄ù kp̄éi
(Wénté Mariki 13:1-2 n̄e Duku 21:5-6)*

¹ K̄è Yesu ȳenn̄i Kuyie n̄c̄ēt̄è k̄enyiti k̄òo tanc̄òumb̄èe t̄óōnn̄i k̄òò benke Kuyie n̄c̄ēt̄è maá ke wenni mèè botí. ² K̄è Yesu b̄è n̄aké ke d̄ò: Di wúó nt̄è maá ke d̄omm̄àà? N di náá mm̄óm̄muo nwe, dit̄ari mari í yó nk̄p̄áá ke n̄ónk̄é diteri ìnk̄è, dem̄ou d̄è bo duó. ³ K̄è Yesu deke k̄énkari Odifīè t̄ari ìnk̄è k̄òo tanc̄òumb̄èe dekoò k̄òò beke b̄em̄áà bor̄è ke d̄ò: Tí n̄aké de yóó tuak̄en̄i d̄i m̄ōnn̄i n̄e ti yóó yà d̄è k̄ébant̄é ke d̄ò nha w̄et̄in̄i, k̄è k̄utenk̄ù kó mudeèm̄ù t̄óōnn̄i.

⁴ Kè Yesu bè tɛ̀nné ke dò: Nyénè kòò mǎu báá di souté. ⁵ Ke yé benitibè péu yó nkòrínimè ke sou nke tú bè tu Kirisi késouté kusúkù. ⁶ Di yóó keèmu bè nàammè mudoò kpéi nè mu kó kutoweku, kufōwaa mbáá di pí nke yé dè dōmmè kētuakenímu, dè né mu nyí yó ntú kumàнку. ⁷ Ku mbotí bo íté kénkpannè kutekù kè dikpààtiyuu dii nyíté kékpannè diterí, kè yekòbèe tanni kè ketenkè ñhau. ⁸ Dè bo ndò kupéitéyonku 55 keté mèè botí onitipòkù.

⁹ Bè bo di fě̀u nké di kuò, kè ibotí imou ndi níi ndi tú mèè kpéi n kòbe. ¹⁰ Nè de kpéi besúkùbè bo yé nKuyie, kénfiiti betòbè ke bè kòù, kè bè nníi mbetòbè. ¹¹ Kè benitibèe ànné kéntú bemáá Kuyie mpāānāānti náam̀bè késouté kusúkù. ¹² Kè meyei ndeuke, kè besúkùbè kó medókùmèe yaate. ¹³ Wèè bo nwéèrì kētuake kumàнку Kuyie mbo ò deeté. ¹⁴ Bè bo náké Tināānsààti Kuyie nkpààtiyuu kpeti kutenkù kumou kè ibotí tì kèè, kè kutenkù né deè.

*Bè tu bemáá Kuyie mpāānāānti náam̀bè nè Kirisi tekùbè
(Wénté Mariki 13:14-23 nè Duku 21:20-24)*

¹⁵ Kè di yà dii mǎnni isòke ìi duò mmeyèncààrìmè, Kuyie mpāānāānti náāntò Danniyeeri do náké ìi kpéi, kè ì bo íkuú dieku, wèè kàà nwèe dòò meyoðmmè nè de kó tināānti. ¹⁶ Kè dè ś mbèè bo Sudee kó ketenkè bèè coké kédeke yetārè ñnkè. ¹⁷ Kè wèè bo kudàнку, ò báá cúténí kudieku ke bo túóté o kperè. ¹⁸ Kè wèè bo kupaku ò báá kò nke bo túóté o yaabòrì. ¹⁹ Dè bo nyóùnè benitipòbè bèè può nnè bèè tò ibí de kó yewe. ²⁰ Mbáánnè Kuyie nkè dè báá tuàkení diyòò mieke, yoo teom̀pùtè yie. ²¹ Ke yé de kó yewe meyeñcààrìmè yó ndeumè mediè, me kó kubotí mu nyí ànné nè Kuyie ndòòmè kutenkù, mè me nyí kpaá ke bo ànné bitì. ²² Kè Kuyie ndo í yààte de kó yewe òmou na báa yenté. Ku kòbe kù tǎātè bè beè kpéi nte kè kù yé yààte.

²³ Kòò mǎu di náké ke tú: Kirisi bo die nyoo cie, di báa tì yie. ²⁴ Ke yé Kirisi tekùbè nè bèè yó ntú bemáá Kuyie mpāānāānti náam̀bè yóó ànnémè kéndòari tidietì nè dèmarè cànnè, ke dó késouté bá nè Kuyie ntǎātè bè. ²⁵ N ti ndi nákému kè dè mu nyí tuàkení.

²⁶ Kè bè di náké ke tú: Ò bo dikpàà cuokè di báa kòte, kè bè me ndi náké ke tú: Ò sòri cie nkudieku mieke, di báa tì yie. ²⁷ Fetaafè 55 múité mè diyie yìenì kèè bíékè kè di taà kèè bíékè kòbeè yà kuwenniku, Onitibire wètimù yó mme ndò. ²⁸ Decíre duó dè timancònti yóó de ntíi.

*Yesu bo nwétinimè o kòbe kpéi
(Wénté Mariki 13:24-27 nè Duku 21:25-28)*

²⁹ Dende bàmbà mefě̀ütímè bo pēētóomè kè diyie souté, bá otàнку ténke bá mpéi, kè siwāā nduòní, kè siwāā diesli sǎntè. ³⁰ De mǎnni kè Onitibire kó mebenkùmèe feiténí keñkè kè ketenkè kó ibotí imouu mè yà kėtiitè yedabùò, kèyà Onitibire kè dè cutiní yewetè mieke nè muwērímú diemù nè tikpeti. ³¹ Kè ditàteheuu kuó mmèdiè nkòò tō nKuyie ntōrè itemmàнке imou kè yèe tíi nhò tǎātè bè.

*Mutie bè tu mù fikie mu kó medonnimè
(Wénté Mariki 13:28-31 nè Duku 21:29-33)*

³² Wénténè fikie kó mutie kó meborime, mù bité dii mǎnni ndi bè 55 bantémè ke dò ndiyòò tǎònní. ³³ Mèè botí nku kè di yà dii mǎnni dende kó dimáà, di banté ke dò nhOnitibire tǎònnímu ke bo dibòrì. ³⁴ N di náá

mmómumu nwe benitibè bèè fòu di mmònni bè í yóó kú bemou kè dè mu nyí tùðkení. ³⁵ Kéínkè nè ketenkè dè bo pèèté, n náànti me mbáá pèèté bití.

Kuyie nkuù máá yé Yesu wētini di mōnni
(Wénté Mariki 13:32-37 nè Duku 17:26-30, 34-36)

³⁶ Omòu í yé diyie yoo dimònni ò wētini di, bá Kuyie ntòrè, bá Kuyie mBire. Kuyie nkuù máá yé de kó dimònni. ³⁷ Dèè do dò Nōwee kó dimònni, deè yóó dò Onitibire bo nwētini. ³⁸ Benitibè do yommu ke yò, ke puokú ke puonko be bí, kè Nōwee yàa tanè bàtòò mièke, kè fetaafe diefe tuakení. ³⁹ Bè do í yìkù timati, kè fetaafe diefe yàa tuakení kè bè pōnténè bemou. Dè yó mme ndò Onitibire bo nwētini. ⁴⁰ Benitidaabè bèdébè bo nwè nke kúúti, kè bèe túóté òmáà kényou otòu. ⁴¹ Benitipòbè bèdébè bo nwè nke naà nkè bèe túóté òmòu kényou otòu. ⁴² Ndakenè tūnkè ke yé di í yémè di Yiè nwētini dii yiè. ⁴³ Di yému ke dò nkè tefètè yiè nyé oyúokù kōriní kèè yènkè ò báa yé nkéduó kòo yúokù pante o cētè càù. ⁴⁴ Kè dè dò mmemme nwākénè ke yé di í yémè Onitibire wētini dii mōnni.

Otōnti bè bānne wè betōmbè tōbè
(Wénté Duku 12:41-48)

⁴⁵ Dí ndonnè otōnti wèè dōdri dèè wenni ke cii, bè bānne wè betōmbè kòò bo mbè duó mmudii ò dò nké mmù mbè duó ndii mōnni. ⁴⁶ Dè bo narike otōnti wèè yiè mbo nwētini ke sš nhò pī nho tōmmú. ⁴⁷ N di náá mmómumu nwe, de kóo tōnti yiè mbo ò bānne o kpàti timou. ⁴⁸ Kè de kóo tōnti me ntú oyeiwe ò bo yí o yiè nyí wētini mecāā, ⁴⁹ kémpuotí betōmbè, kénéinè tinaayāati kè bè nyo nke yò mmenaà. ⁵⁰ De kóo tōnti yiè mbo wētini ò í ò bàa dii yiè, ò í dake dii mōnni, ⁵¹ képuotí de kóo tōnti mediè, kóò wēnnénè meyémè mèdémè yembè, ò yó nkuò ndè ke cáá nho nni.

25

Besapambè tepítè kó medonnimè

¹ Kuyie nkpàatiyuu bo ndonnè besapambè tepítè bèè do tùóté be fitiyi kénkəri ke bo co be dōu. ² Kè bènùmmù tu tiyèinti kè bènùmmù cii. ³ Bèè yei nkè bèe túóté be fitiyi bá bè í nsùs mmeftikùò nkénto. ⁴ Bèè cii kè bèe cūš mēftikùò nkésús nkénto nè yemátidiè. ⁵ Be dōu í ncārike ke tūðkení kè inuo mbè pī nkè bèe duó.

⁶ Kéyènkè cuokè kè bèe pīkè ke dò: Di dōu tūðkenímu. Kōtenè kóò co. ⁷ Kè beè besapambèe ente bemou kētūnni be fitiyi. ⁸ Bèè me nyei nkè bèe mōò bèè cii ke dò: Tí pānè mēftikùò nsám-pó kè ti fitiyi ò dó kékú. ⁹ Bèè cii kè bèe yete ke dò: Mè í yó nti sànnè, kōtenè bèè fiiti be borè kédonté. ¹⁰ Bèè yei mbè kōte dii mōnni mēftikùò ndommu, kè be dōu tuakení kētúóté bèè cii ke bāátí, kè bèe ta mupotúòmù kó kudieku, kēkpetinnè kēpáá, ¹¹ kè bèè yei, bèè do kōte mēftikùò ndommu kè bèe tuakení kényú ke dò: Ti yiè nti kpeté. ¹² Kòò né bè tēnnéní ke dò: N di náá mmómumu nwe n yí di yé.

¹³ Ndakenè tūnkè ke yé di í yémè di Yiè nwētini dii yiè yoo dii mōnni.

Betōmbè bètāati kó medonnimè
(Wénté Duku 19:11-27)

¹⁴ Kuyie nkpàatiyuu dōnnè onití wèè kōri wēnwē kupòòkù ke yu o kó betōmbè ke bè totí mesoò, ¹⁵ ke duó nhoketiwè yēsōwèrè sikou sinùmmù (500), odérinwè sikou sidé (200), otāánwè tekòutè (100), bá wè o wērímu

mamè ke ité. ¹⁶ Bè duó nwè yesəwèrè sikou sinùmmù kòo yè dònè kupotá nkécǎnte sikou sinùmmù kè yè wènné tekoupiíte (1000). ¹⁷ Bè do duó nwè yesəwèrè sikou sidé kòo me ndòò kécǎnte sikou sidé kè dèe wènné sikou sinàà (400). ¹⁸ Bè do duó nwè yesəwèrè tekòutè (100) kòo kote kédammú difòtìrì kè yè kùnné.

¹⁹ Kè dèe mǎnte kè yesəwèrè yiè nkonní kébeke o tǎmbè kè dǎ bèe ò nàké bè dònè mù o səwèrè. ²⁰ Bè do duó nwè yesəwèrè sikou sinùmmù kòo kǎtení ke tǎ tekoupiíte ke dǎ: Okóti nte a do n duó nyèè səwèrè sikou sinùmmù, né nte sikou sinùmmù tesì n cǎnte sì. ²¹ Kè mesəo nyiè ndò: N da pénsiri a tú otǎnti sààwè nwe wèè wetí dèmarè sǎmpǎrè mieke, nè de kpéi m bo da duó ndedierè, kǎtení kè ti ñwè nke yo ndiwèi. ²² Bè duó nwè yesəwèrè sikou sidé kòo kǎtení ke tǎ yesəwèrè sikou sinàà ke dǎ: Okóti, ñte a do n duó nyèè səwèrè sikou sidé, né nte sikou sidé tesì n cǎnte sì. ²³ Kè mesəo nyiè ndò: N da pénsiri a tú otǎnti sààwè nwe, wèè wetí dèmarè sǎmpǎrè mieke, nè de kpéi m bo da duó ndedierè, kǎtení kè tí ñwè ke yo ndiwèi. ²⁴ Bè duó nwè yesəwèrè tekòutè kòo kǎtení ke dǎ: Okóti n sòò yému a yóumè, ke dei tidiiti a í buotí ti, ke kou a í ye nti. ²⁵ Kè kufəwaá ni mpí nkè n dammú difòtìrì ke yè kùnné, nto a səwèrè. ²⁶ Kè mesəo nyiè nhò nàké ke dǎ: Fí nhotǎnti yeiwe, kutǎnnédíékù, a tú n dei tidiiti n yí buotí ti ke kou n yí ye nti, ²⁷ a tú nné na nhǎnné n sǎo tedítíçètè mieke kè n na nwètiní ke tùótè n sǎo nè mè peité mè. ²⁸ Fietenè n do ò duó nyèè səwèrè tekòutè kéduó n do duó nwè yesəwèrè sikou sinùmmù. ²⁹ Ke yé wèè mǎke bè yóo we nyíémè kòo dǎke mǎote, kè wèè mǎke sǎmpǎ bèe dè fiète. ³⁰ Dooténko de kó kutǎnnédíékù ditowaá, dibìnni mieke, ò yó nkuò ndè ke cáá nho nni.

Tibeénti sǎnti

³¹ Onitbire bo nwètiní dìi yiè nè de kpeti, ke neinè Kuyie ntǎrè, ke kari de kpààtikàrì ñnkè. ³² Kè kutenkù kuməu kó benitibèe tíi nho ñkè kòo bè bàte opecǎnti ã̃ batè mèè botí ipe nè sibǎó. ³³ Kè ipe mbo o bakù yóu kè sibǎó bo kucǎnku. ³⁴ Kòo kpààtì nàké bèe bo o bakù yóu ke dǎ: Kǎtení díndi Kuyie ndòò bè mesàà nkédi tikpàtì kù dǎò tí di kpéi nnè kutenkù kó mudəðrìmmù mǎnni. ³⁵ Ke yé dikònni do m bomè kè di m pǎ mudii kè n di, kè sinéyèi nni mbo kè di m pǎ menie kè n yà, kè nni ntú opǎò kè di n cǎuté. ³⁶ Kè nni nkpa tiyààtì kè di n dátínné, kè nni mmə nkè di ndake n kpéi, kè bè nni nkpetí kè di kǎrì ke n dǎú. ³⁷ Bèè dǎòri Kuyie ndómè kè bèe ò beke ke dǎ: Ti Yiè nti da yà ñndaà ndi, kè dikònni da bo kè tí da pǎ mudii kàa di? Kè sinéyèi nda bo kè tí da pǎ menie nkàa yà? ³⁸ Kàa ntú opǎò kè ti da cǎuté? Kàa nkpa tiyààtì kè ti da dátínné? ³⁹ Kàa mmə nkè tí ndake a kpéi? Kè bè nda kpetí kè tí nkǎrì ke da dǎú? ⁴⁰ Kòo kpààtì bè tǎnné ke dǎ: N di náa mmómumu nwe, di dǎori dèè kó dimàà n kǎbe sǎmpǎbè bie, di dè dǎòri mínwe. ⁴¹ De kó difǎnkùò kénáké bèe bo o bakù cǎnku ke dǎ: Fútenè m borè díndi Kuyie ncǎó bè, tannè muhǎá mmùò í kǎ mmu mieke, Kuyie ndòò mù dibǎò nè di tǎrè de kpéi. ⁴² Ke yé dikònni do m bomè di í nni mpǎ mudii kè n di, kè sinéyèi nni mbo di í nni mpǎ menie kè n yà. ⁴³ Kè nni nkpa tiyààtì di í n dátínné, kè nni ntú opǎò di í nni ncǎuté, kè nni mmə ndi í ndake n kpéi, kè bè nni nkpetí di í nkǎrì ke n dǎú. ⁴⁴ Kè bèe o beke ke dǎ: Ti Yiè ti da yà ñndaà kè dikònni da bo, kè sinéyèi da bo, kàa tu opǎò, kàa kpa tiyààtì, kàa mǎ, kè ti né í nda teennè kè bè nda kpetí kè ti í kǎrì ke da dǎú. ⁴⁵ De mǎnni kòo kpààtì né bè tǎnné ke dǎ: Di í

dòò dii m̀n̄nni n k̀obe s̀am̀p̀ob̀e bīe nk̀òò m̀òu m̀es̀àà, m̀inwe di í mè d̀òò mè.
 46 K̀e b̀emb̀e ta muh̀áá mm̀ùù í k̀ò mmu mīeke, b̀èè d̀òòri Kuyie nd̀óm̀e k̀e
 b̀e mbo muf̀òmmu mīeke s̀áà.

26

B̀e d̀akem̀e k̀e bo p̄i nYesu

(Ẁénté Mariki 14:1-2 ǹe Duku 22:1-2 ǹe Is̀ā 11:45-53)

¹ Yesu d̀eè dii m̀n̄nni o náànti k̀énáké o tanc̀òumb̀e k̀e d̀ò: ² Di ỳemu k̀e d̀ò
 nd̀e kp̀áá yewe ỳèd̀èè k̀e diyent̀ébannii tùkení, dii mīeke nke b̀e ỳóò fítém̀e
 Onit̀ibire, k̀e b̀eè d̀e baak̀e kudap̀ā́tí.

³ De m̀n̄nni k̀e ikùó niùb̀e k̀ó bek̀ótib̀e ǹe dihēi k̀ó bek̀ótib̀e k̀e b̀eè tíí nyikùó
 niùti dieẁe Kaifu c̀f̀èt̀e ⁴ k̀e bo ỳa b̀e ỳóò ỳim̀e k̀ép̄i nYesu ǹe mecīi nk̀ekùo,
⁵ k̀énáké bemàá k̀e d̀ò: Ti báá ò p̄i ndibanni mīeke ti ỳàà bo cé ndikp̀ànni
 benit̀ib̀e cuok̀e.

Onitip̀òk̀u do c̀òúmm̀e Yesu t̀ud̀ààrí

(Ẁénté Mariki 14:3-9 ǹe Is̀ā 12:1-8)

⁶ K̀e Yesu k̀ote Betannii k̀embo Sim̀o tek̀ont̀e c̀f̀èt̀e. ⁷ B̀e k̀ari dii m̀n̄nni k̀e
 yo nk̀òò nitip̀òk̀u m̀òu taroo k̀e t̀o dimátid̀enn̄i p̀éiri k̀e t̀ud̀ààrí idiítí dieỳi
 kou píék̀e di mīeke, k̀òò ò c̀òu nYesu yuu ìnk̀e. ⁸ K̀e Yesu tanc̀òumb̀eè d̀e ỳa
 k̀e d̀eè b̀e yonke k̀e b̀e d̀ò: Ba nk̀p̀éi nte k̀òò cake de k̀òò t̀ud̀ààrí? ⁹ Ti na bá
 nh̀ò fité idiítí p̀eu k̀e p̄amm̀ú b̀eç̀ir̀ib̀àà?

¹⁰ K̀e Yesu keè k̀é b̀e ǹaké k̀e d̀ò: D̀e d̀omm̀e k̀e di caari onitip̀òk̀u ỳemm̀e? Ò
 d̀òò d̀e n kp̀éi nd̀e wennimu. ¹¹ K̀e ỳé di ỳóò mboǹemu b̀eç̀ir̀ib̀e, di me nyí ỳóò
 nh̀a k̀e m boǹe. ¹² Ò p̀ank̀e n c̀òu nt̀ud̀ààrí k̀e bo mbaaǹe n k̀unním̀u mmu.
¹³ M̀óm̄mùo nwe n di náamm̀e kutenk̀u kum̀o b̀e bo náké d̀e Tináàns̀ààti
 b̀e bo náké de k̀òò nitip̀òk̀u kp̀éi nǹe ò d̀òò d̀e.

Sudaasi fitém̀e Yesu

(Ẁénté Mariki 14:10-11 ǹe Duku 22:3-6)

¹⁴ De m̀n̄nni k̀e Sudaasi Isikadiyoti Yesu tanc̀òumb̀e t̀ep̄ít̀e ǹe b̀edéb̀e k̀òò
 m̀òu k̀ote k̀éya ikùó niùb̀e k̀ó bek̀ótib̀e, ¹⁵ k̀e b̀e ǹaké k̀e d̀ò: K̀e n di p̄i nYesu
 dí n dùó nyid̀e?

K̀e b̀eè ka mmedítib̄ii nsip̀isítā́ati k̀òò dùó. ¹⁶ De m̀n̄nni k̀e Sudaasi nwàa
 dim̀on̄ni s̀ààri ò bo dínǹe di k̀é b̀e p̄i nYesu.

Yesu ǹakém̀e ẁèè ỳóò ò fité

(Ẁénté Mariki 14:12-21 ǹe Duku 22:7-14, 21-23 ǹe Is̀ā 13:21-30)

¹⁷ P̀èèb̀e b̀eè í k̀òoreǹe mutie mùù muuti be k̀ó dibanni yiè k̀etiri yiè, k̀e
 Yesu tanc̀òumb̀eè ò beke k̀e d̀ò: Á d̀ó ti da b̀énné de diyent̀ébanni k̀ó mudii?

¹⁸ K̀e Yesu b̀e ǹaké k̀e d̀ò: Tanǹe dihēi yie nc̀f̀èt̀e, k̀òò ǹaké k̀e d̀ò mí nhok̀óti
 n tú m m̀n̄nni dii t̀òónni k̀e n d̀ó k̀édi diyent̀ébanni o c̀f̀èt̀e ǹe n tanc̀òumb̀e.

¹⁹ K̀e Yesu tanc̀òumb̀eè d̀òò ò b̀e ǹaké ti k̀ébénné diyent̀ébanni k̀ó mudii.

²⁰ Kuyuoku m̀n̄nni Yesu ǹe o tanc̀òumb̀e k̀e b̀e nkari k̀e yo, ²¹ k̀òò b̀e ǹaké
 k̀e d̀ò: M̀óm̄mùo nwe n di náamm̀e di k̀òò m̀òu ẁèè ỳóò n fité.

²² K̀òò tanc̀òumb̀e ỳemm̀e caar̀e mediè mbá ẁe k̀òò ò beke k̀e d̀ò: M̀inwàa
 n Yiè? ²³ K̀e Yesu b̀e t̀énné k̀e d̀ò: Ǹe ẁe ti ẁénné dibuu, ẁèè ỳóò n fité.

²⁴ Onit̀ibire ỳóò k̀umu k̀éndonǹe ti ẁarim̀e de kp̀éi, ẁèè né bo fíté Onit̀ibire
 ò bo ỳa, de yiè nk̀e b̀e do í ò p̀eit̀e d̀e na nt̀òu.

²⁵ K̀e Sudaasii ò beke k̀e d̀ò: M̀inwàa Ok̀óti? K̀e Yesu ò t̀énné k̀e d̀ò: A ti
 mbéi.

Yesu do dɔ́úm̄m̄ Mudiesààmù kó ikuś

(Wénté Mariki 14:22-26 nè Duku 22:15-20 nè 1 Kòdenti 11:23-25)

²⁶ Bè yo ndii m̀n̄n̄ni kè Yesu túóté p̄́è késànte Kuyie nkòò w̄erí kédúo n̄ho tancòumbè ke d̀: Ćáákénè, die ndèè benkú ke d̀ m̄ p̄ n̄ k̀nti di kpéi.

²⁷ Kòo deè kétúóté febòòfè, késànte Kuyie nké bè duś nke d̀: Ỳn̄n̄ dim̄ou, ²⁸ deè tu n̄ ȳi, bè yó n̄ kuś kè m̄e cóú nkusùkù yei nc̄ém̄m̄e kpéi, Kuyie nyóó taunnè m̄e benitibè kumáà. ²⁹ N di náá mmómmuś nwe n̄ ténke í yóó ỳ f̄nȳi kó menàà, kè dè í tú ti bo w̄ennè dii yie k̄yá mep̄amm̄e n̄ cice kp̄àatiyuu mièke.

³⁰ Bè dèntè dii m̀n̄n̄ni Kuyie nkó yesã nkédeè kédeke Odifè t̄ari.

Yesu nàkém̄e o tancòumbè bè yóó ò fitém̄e

(Wénté Mariki 14:27-31 nè Duku 22:31-34 nè Isã 13:36-38)

³¹ Kè Yesu nàké o tancòumbè ke d̀: Ke nyènkè di bo n̄ yóu dim̄ou ke ỳ ti w̄arimè ke tú: M bo kuś opecenti kè ip̄e ciáté. ³² N né bo yánté dii m̀n̄n̄ni m̄ bo niitè kè ndi baa Kadídee.

³³ Kè Pierii ò nàké ke d̀: Bá kè betòbè da yóu b̄em̄ou, mí mbáá da yóu bitì. ³⁴ Kè Yesu ò nàké ke d̀: N da náá mmómmuś nwe ke nyènkè tekote bo nyóó kuś nkàa p̄arik̄emu kuce m̄et̄aati ke tú a í n̄ ỳ. ³⁵ Kè Pierii yete ke d̀: Bitì, bá kè bè bo n̄ w̄ennénè kékua m̄ báá da yete.

Kè betòbè múnke me ndò.

Yesu b̄ar̄t̄em̄e Kuyie mbè yóó ò p̄i nkèè yènkè

(Wénté Mariki 14:32-42 nè Duku 22:39-46)

³⁶ Yesu nè o tancòumbè kè b̄e tuake dibòri mari kè bè di tu Setisemandee, kòo bè nàké ke d̀: Nkarinè die nkè n̄ kote ke bántè nKuyie.

³⁷ K̄einè Pieri nè Sebedee kó ibí idé, kòo yèmm̄e keté m̄e bo caàr̄em̄e, kòo k̄m̄bùàti duò. ³⁸ Kòo bè nàké ke d̀: N yèmm̄e m̄e caàr̄e mediè mmómm̄emm̄e kè dè tonté, nkpaánè die nké nni ñw̄ènnè kè ti wúó.

³⁹ Kòo d̄étóo s̄amp̄, k̄éninkú k̄ésinnè, k̄ébántè Kuyie nke d̀: N cice kè dè bo yie fe mbòòfè m̄ef̄éütimè k̄ofe n̄ d̄éténè, dè bá ntú m̄i m̄e d̀, dè ntú f̄s̄ò m̄e d̀.

⁴⁰ Kédeè k̄enw̄et̄innì o tancòumbè borè ke s̄ mbè yè nke duś, kòo nàké Pieri ke d̀: Di í na ke bo nni nwúónnè tewebiètè m̄em̄áà mièkaà? ⁴¹ Nwúónnè ke báá nKuyie nkè mesòumm̄e báá di na, meyèmm̄e d̄ómu kè tik̄nti né kpa muw̄erím̄u.

⁴² Kòo w̄ete kuce m̄ed̄erimè k̄embáá Kuyie nke tú: N cice kè dè í yóó yie nkè fe mbòòfè m̄ef̄éütimè k̄ofe n̄ d̄éténè a d̄óm̄e d̄ò.

⁴³ Kòo nw̄et̄inì o tancòumbè borè ke s̄ nyinuo mbè autè bá bè í na ke bo nwúó nke yè nke duś. ⁴⁴ Kè Yesu w̄ete k̄ékentè kuce m̄et̄áamm̄e k̄embáá nKuyie ke baa náa nhò do náa ntì, ⁴⁵ k̄ew̄etenì o tancòumbè borè kè bè nàké ke d̀: Di w̄ete ke duómu ke ompuà? Dim̄n̄ni t̄ùk̄emu kè bè bo p̄i nhOnit̄ibire kédúo mbenitiȳibe. ⁴⁶ Ít̄énè kè ti kote, ntenè wèè yó n̄ fitè ke t̄ùkení.

Bè do p̄imm̄e Yesu

(Wénté Mariki 14:43-50 nè Duku 22:47-53 nè Isã 18:3-12)

⁴⁷ Yesu kpaá ke me nnáá nkè Sudaasi Yesu tancòumbè tepítè nè bèdèbè kòò m̄ou t̄ùkení, ke néinè dit̄innì ikuś niùbè kó bekótibè nè dihei kó bekótibè bè t̄on̄nì di, kè di t̄o yese nè yedùrè. ⁴⁸ Ke s̄ nSudaasi nàké dit̄innì

ke tú kòò d̄au nwè kòò ɔ́rí, bèe banté ke dò nweñwe kóò pí. ⁴⁹ Ò t̄uàkení dìi m̄onni Yesu borè kóò d̄au nke d̄ò: Okóti, a kpeñnàà!

Kóò ɔ́rí. ⁵⁰ Kè Yesu ò nàké ke d̄ò: N népoo, a k̄ateni ke d̄ò kédòò t̄i, d̄òò t̄i.

De m̄onni kè dit̄innii munnéní kóò pí. ⁵¹ M̄em̄me bèè do neínè Yesu be kóò m̄òu n̄temè disiè kéheí nkédate ikuó niùti diewè kóò t̄ónti toò. ⁵² Kè Yesu ò nàké ke d̄ò: N̄anne a siè, bèè k̄p̄anne yese bè yóò kúnè yese nye. ⁵³ A í yé ke dò n na nna kébeke n cicè kòò n duw̄nni mie mbàmbà nho t̄òrè sik̄ou sik̄ouaà? ⁵⁴ Kè m mè d̄òò, dè né ȳime kédòò t̄i w̄ari ke yē nd̄ee d̄òòmè?

⁵⁵ Kè Yesu deè kébeke dit̄innii ke d̄ò: N tú onitik̄òuti nwe kè di k̄ateni m borè ke to yese nè yed̄ur̄aà? Nh ɔ́ mbomu di borè yewe yem̄ou ke duà nyitié Kuyie nc̄f̄ètè mièke bá dí í m pí. ⁵⁶ Dem̄ou dè t̄uàkení kè dè bo d̄òò Kuyie mp̄āñāānti náam̄bè do w̄ari t̄inti.

De m̄onni kòò tanc̄òumbè bem̄ou ò yóò kécoké.

Bè bek̄en̄mè Yesu

(Wénté Mariki 14:53-65 n̄ Duku 22:54-55, 63-71 n̄ Isāā 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Kè bèe k̄atenè Yesu ikuó w̄āābè nè dihei yembè tikú d̄e ikuó niùti diewè Kaifu c̄f̄ètè. ⁵⁸ Kè Pieri nt̄i n̄Yesu ke díetiri ke yàa tann̄enko ikuó niùti diewè kó kud̄ankù kénkari tih̄āp̄ànti borè ke bo yà d̄e yóò d̄òòmè.

⁵⁹ Ikuó niùbè kó bek̄ótibè nè dibeént̄innii, kè bè nwanti Yesu nu nd̄òò t̄i, t̄i bo nte kè bèe ò k̄uò. ⁶⁰ Kè ben̄itibè péu nk̄orini ke náa nhò nu nd̄òò mèè yei bá be teti í mm̄āā, kè dè mboni kè ben̄itibè bèd̄ébèe béi nke d̄ò: ⁶¹ On̄iti yie mb̄éim̄mu ke tú ò bo na k̄ep̄ante Kuyie nc̄f̄ètè kéw̄ete kè t̄e maá yewe yēt̄āiti mièke.

⁶² Kè ikuó niùti diewèe íté kébeke Yesu ke d̄ò: A í yóò t̄énné t̄imat̄i ben̄itibè biè nyè nha d̄òò t̄i ñnk̄àà?

⁶³ Kè Yesu nc̄f̄éké kè ikuó niùti diewè d̄ò: Kuyie mbomu, nè kuù kó diyètiri ndi n da bék̄úmè ke tú á n náké tim̄ómm̄anti, f̄òò tu Kirisi Kuyie mbiraà? ⁶⁴ Kè Yesu ò t̄énné ke d̄ò: Eɛ, a t̄i mbéi, n né di náámmu ke tú di bo yà On̄itibire kè dè k̄ari Kuyie mmuw̄erim̄ú mum̄ou yie mbakù yóú, kè dè yà kè dè cutini nè yewetè.

⁶⁵ De m̄onni kè ikuó niùti diewèe k̄ētè o yaab̄òri ke d̄ò: Ò s̄āā n̄Kuyie nku, ti t̄énke í dò nk̄emb̄aa wèè bo náké ò d̄òò mèè yei. Di k̄èemu di mómm̄ambe ò s̄āámmè Kuyie, di yèmmè dòmm̄e? ⁶⁶ Kè bèe ò t̄énné ke d̄ò: Ò dò nk̄ekūmu.

⁶⁷ Kè bè nsuu ò ìk̄è tin̄ónt̄òuti kòò dukù yenac̄ekuute, kè bet̄òbè ò bèmmu ke tú: ⁶⁸ F̄ó n̄Kirisi náké wèè da poté.

Pieri do p̄arik̄emè ke d̄ò ò í yé Yesu

(Wénté Mariki 14:66-72 n̄ Duku 22:56-62 n̄ Isāā 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Kè Pieri baa nkari kud̄ankù mièke, kòò nitipot̄ònti m̄òu ò nàké ke d̄ò: A múnke do neín̄emu Yesu Nansareti kou.

⁷⁰ Kè Pierii p̄arik̄è ke d̄ò: N yí yé a d̄ò ke n náké t̄i.

⁷¹ Kéit̄é kényeti, kòò nitipòkù t̄òu ò yà, kénáké bèè dè bo ke d̄ò: On̄iti yie mmúnke do neín̄emu Yesu Nansareti kou.

⁷² Kè Pieri tó yete k̄ep̄arik̄è ke d̄ò: Biti, n yí yé de kóo n̄iti!

⁷³ Kè d̄ee yíe s̄amp̄ó, bèè dè bo kè bèe náké Pieri ke d̄ò: A m̄enke tú Kadidee kou nwe, ti bant̄ému a náānti. ⁷⁴ De m̄onni kè Pierii d̄òke yíe k̄ep̄arik̄è ke d̄ò: N yí yé de kóo n̄iti.

De mǎnni kè tekotee kuó. ⁷⁵ Kè Pierii dentení Yesu do ò nàké tí ke dǎ: Tekote bo nyóó kuó nkàa pàrikè kuce mètààti ke tú a í n yé. Kè Pieri yé kénkuò mmediè.

27

Bè do dàkemè ke bo kuó Yesu

(Wénté Mariki 15:1 nè Duku 23:1-2 nè Isāā 18:28-32)

¹ Ikuó niùbè kó bekótíbè nè dihei kó bekótíbè kè bèe tí ndikūnweñni sèi kédake ke bo kuó Yesu, ² kóò bou kékote kédúú mPidati Odommu kabe kóò kùmándáà.

Sudaasi do nùnnémè omáà

(Wénté Yesu Tòrè 1:18-19)

³ Sudaasi wèè fité Yesu ò yà dii mǎnni bè yóó kuómè Yesu kédemmu mediè, ke ténné medítibii nsipísitàati kédúú nyikuó niùbè kó bekótíbè nè dihei kó bekótíbè ke dǎ: ⁴ N dǎò meyei mme ke di fiténè wèè í cààrè mùmamù kè di bo kuó. Kè bèe ò ténné ke dǎ: Ti kpeti í bo, dè tú a kpeti nti. ⁵ Kè Sudaasii útóo idíítí Kuyie nçìtè mèke kényè kékote kénúnné omáà.

⁶ Kè ikuó niùbè kó bekótíbèe kouté de kó idíítí ke dǎ: Ti kó ikuó í yie nti bo í ànnémè Kuyie nçìtè kó ditou mèke, ke yé mukūú nkó idíítí nyimè.

⁷ Kè bèe wènné kénáké, kè ò tùóté kédonténè oyaamarì mǎu kó kupaku ke bo nkūri bepòòbè. ⁸ Deè kpéi nte kè bè yu de kó kupaku nè yíenní ke tú: Mukūú nkó kupaku. ⁹ Memme kè dèe dǎò Kuyie mpāānāānti náāntò Sedemii do nàké tí ke dǎ: Bè tùóté medítibii nsipísitàati Isidayeeriibe do ò taá nyi, ¹⁰ ke donténè oyaamarì paku kéndonnè ti Yiè nKuyie ndo ti nàkémè.

Bè do kàtenémè Yesu Pidati borè

(Wénté Mariki 15:2-5 nè Duku 23:3-5 nè Isāā 18:33-38)

¹¹ Kè bèe kàtenè Yesu Pidati Odommu kabe kóò kùmándáà borè kòò ò beke ke dǎ: Fǎò tú Sifube kóò kpààtàà? Kè Yesu dǎ: Èè, a ti mbéi.

¹² Ikuó niùbè kó bekótíbè nè dihei kó bekótíbè kè bè nwàtìri Yesu, ò me nyí mbè ténné timati. ¹³ De mǎnni kè Pidatii ò beke ke dǎ: A í yo bè tu a dǎò mèè yeinaà?

¹⁴ Bá Yesu í nhò ténné timati kè dèe ò di mediè.

Bè do fèūmmè Yesu

(Wénté Mariki 15:6-15 nè Duku 23:13-25 nè Isāā 18:39-19:16)

¹⁵ Bá dii yentébanni kùmándáà do sǎ fīi nkukpetínkù kumáà ndi ditīnni yé nwèe fīi nkù. ¹⁶ Ke sǎ nkukpetínkù makù bo dikpetíntou kè bè kù yé bemou kè ku yètirì tu Barabaasi. ¹⁷ Kè Pidatii beke ditīnni ke dǎ: Di dǎ n fīi nwe, Barabaasaa kè Yesu bè tú wè Kìrisi?

¹⁸ Ke yé ò do yémèmu ke dǎ mbè pī nYesu be mèke ò pèi mèè kpéi nke.

¹⁹ Kè bè nkpaá ke bekù kè Pidati pokùu tǎnni kè bèe ò nàké ke dǎ: A báa ta onitì yie nkpeti ò í cààrè mùmamù, ke yé nh àkénémè tidòuntì keyènkè kie nho ìnkè.

²⁰ Ikuó niùbè nè dihei kó bekótíbè kè bè nsukíi benitìbè ke tú: Di yí bèe fīi mBarabaasi kékúu Yesu. ²¹ Kè Pidatii yíe kè bè beke ke dǎ: Bedé memme n fīi mbe we? Kè bè dǎ: Barabaasi! ²² Kè Pidatii bè beke ke dǎ: N né bo yíme Yesu bè tú wè Kìrisi? Bemou kè bè dǎ: Baaké we kudapāāti! ²³ Kè Pidatii yíe kè bè beke ke dǎ: Ò dǎò òmmè yei? Kè bè dǎke pīkè ke dǎ: Baaké we kudapāāti!

²⁴ Kè kutoweku dǎke déúkú kè Pidatii banté ò í yóó namè kédǎò timati kényènté menie nkénite ditīnni ùkè ke dǎ: N yí te onitìsàù yie nkó mukūú,

di kpeti nti. ²⁵ Kè benitìbè bəməuu ò tēnné ke dò: O kó kusĩnkù tí do tĩnti nè ti bí.

²⁶ Mɛmmɛ kè Pidatii fĩ mBarabaasi kédúú nkè bèe puotí Yesu yedá, kédée kòo wè mbè duú nkè bè bo ò baaké.

Tihāpànti do daúmè Yesu

(Wénté Mariki 15:16-20 nè Isāā 19:2-3)

²⁷ Kè tihāpàntii ò kàtenè Pidati cĭtè kětí ndihāpàntĩnni diməu kóo munné, ²⁸ kédèite Yesu yààti kóò dàtĩnné diyaàbòri wũōri, ²⁹ kédúəke ipo kó dipii kóò òó, kóò pii nho nùtè youtè kupààti kénĩnkú o ìikè koò daú ke tú: A kpeñnà Sifube kóo kpààti!

³⁰ Ke suu o ìikè tinóntōūti ke puoti o yuu kuhāri. ³¹ Bè ò daá dii mōnni kédée kédèite o yaàbòri wũōri kēwēte kóò dàtĩnné o yààti kénkōrinè ke bo baaké.

Bè baakémè Yesu

(Wénté Mariki 15:21-32 nè Duku 22:26-43 nè Isāā 19:17-27)

³² Bè yènni dii mōnni dihei kéconè Siməo Sidenni èi kóo niti kóò pĩrĩnè muwērimú kédúú nkòo tə Yesu dapāāti. ³³ Kè bèe tuəke dibòri mari kè bè di yu ke tú Kodikotaa dèè tu kuyukōū. ³⁴ Kè tihāpàntii ò duú mmenie mmèè kəərenè mutie mùu kùu kuyonku, kè Yesu yááké kēyete bá ò í nyà.

³⁵ Kè bèe ò baaké kudapāāti ìnkè kētāā tété kětoti o yààti, ³⁶ kédée kénkari kóò bàa. ³⁷ Kēwāri tedabəetè ìnkè mùu kpéi nte kè bè ò baaké ke dò: Yie nweè tu Sifube kóo kpààti kédanne kudapāāti yómmè. ³⁸ Kè bèe baakénè benitikòubè mabè bédébè kóo pèènnè yie nho bakù yóu otəu kucānku.

³⁹ Kè bè m̀pēnkù koò sāā nke bəkii yeyə ke tú: ⁴⁰ Fō nwèè sòò yī a bo pənte Kuyie ncĭtè kēwēte kè tē maá yewe yētāāti miəke, deəté amáa! Kaa tu Kuyie mBire nde, cúténí kudapāāti ìnkè.

⁴¹ Kè ikuó niùbè kó bəkótibè nè ikuó wāābè nè dihei kó bəkótibè kè bè múnke nho daú ke tú: ⁴² A deəté betəbè a mē nyí na ke deəté amáa, kaa tu Isidayeribe kóo kpààti nwe, cúténí kudapāāti ìnkè ke ti né na kēyie nha kpeti. ⁴³ A mē ndómè Kuyie nku, kè kù da dómu kù tū nda deəté ke yé a yēm̀mè a tú ku Bire nde.

⁴⁴ Bè do baaké bèè nitikòubè kóò pèènnè, kè bè múnke mme nhò sāā.

Yesu kumè

(Wénté Mariki 15:33-41 nè Duku 23:44-49 nè Isāā 19:28-30)

⁴⁵ Diyie còm̀m̀ú dii mōnni yeyə kè dèe biite ketenkè keməu, kēmbi ke yàa tuəkenè tewebiètè mētāāti. ⁴⁶ Tewebiètè mētāāti mōnni, kè Yesu kuó m̀m̀ediè ke dò: Edoyii, Edoyii, damasabatannii! (Dèè tu Kuyie, Kuyie, dè dòm̀m̀e kaa n yóu!) ⁴⁷ Bèè dè bo kè bəmabèe keè ke dò: Ó yu Edii nwe.

⁴⁸ Kè bə kóò məuu coké kéméúnni disšsũ menéyāā nkécós nkuhāri yómmè kēyoutoo Yesu koò bo yā. ⁴⁹ Kè bəmabè nnāá nke tú yóu kè ti yà kè Edii bo kətení kóò deəté.

⁵⁰ De mōnni kè Yesu wētè kēkuó m̀m̀ediè nkétōte.

⁵¹ Kuyàakù kùu do pi Kuyie ncĭtè miəke ikuó nenti bo kùu fáá kè kùu kēté ku yuu nè ku fũñí, kè ketenkèe sántè kè yepèrèe puə. ⁵² Kè ifōtii pootè kè besũkùbè bèè do dó Kuyie nke ku kè bèe yánté, ⁵³ Yesu yánté dii mōnni kédée kè bèè ta Sedisademmu kè benitìbè péuu bə yà.

⁵⁴ Odommu kəbè kó kuhāpànkù nè tihāpànti teti nè ti bè do baa Yesu fōti kè bèe yà ketenkè sántèmə nè dèè kó dimàà dòò kè kufōwāá mbè auté kè

be dò: Onìti yie mmènke tú Kuyie mBire nde. ⁵⁵ Ke sá mbenitipòbè mabè péu bèè ò neitinè Yesu ke pí nho tómmú ò bo dii mònni Kadidee kè bè còrímú mēdētímè ke wúónnì. ⁵⁶ Bèè kó bèmabè tu: Maari Makitadaa kou nè Maari Isaku nè Sosefu be yō nè Sebedee kó ibi yō.

Bè kǔnnémè Yesu

(Wénté Mariki 15:42-47 nè Duku 23:50-56 nè Isāa 19:38-42)

⁵⁷ Kuyuoku mònni kè tikpàti yie mmə̀u tuəkənì kòo yè̀tìrì tu Sosefu Adimatee eì kou, kòo tu Yesu kou. ⁵⁸ Kòo kote kémə̀o dinùù Pìdati ke bo túóté Yesu, kè Pìdatii duó nkè bèe wè nhò duó. ⁵⁹ Kè Sosefuu túóté Yesu kóò pǔũ nkuyaàsààkù, ⁶⁰ kóò dǎu wenwe Sosefu ò keú kùù fǎti pànkù ke bie nditári kèpoo nkéitè. ⁶¹ Kè Maari Makitadaa eì kou nè Maari tǎu kè bè dè bo ke kari ke co kufǎti.

Tihǎapònti bàamè Yesu fǎti

⁶² Kè dèe wenté bè ǎǎ bénné dii yie teomputè kó mudii kó kukūnwentóo, kè ikuó niùbè kó bekótibè nè Fadisīēbe kè bèe kote Pìdati cǐtè ke dò: ⁶³ Okóti, ti kpaá yému de kó siyáabisì yie nsòò kpaá fòù ke náa ntì ke tú ò bo kú ke yánté diyie táánni yie. ⁶⁴ Duó nkè bè mbaa o fǎti ke dǎ yewe yè̀tǎati, o tancóumbè yàa bo sari mēè kpéi nkóò dè̀ite késouté ke dò: Ò yánté, kè dè dòò mēmmè de kó siyáabisì bo pēēté siketisi.

⁶⁵ Kè Pìdati dò: Dè wenni, ntenè tihǎapònti, kotenè ké ti bàanne kè ti mbaa kufǎti mesàa ndi dǎ mēè boti.

⁶⁶ Kè bèe kote kèpoo nkufǎti mesàa nképōnné kédeè kébanne tihǎapònti.

28

Yesu yǎntémè

(Wénté Mariki 16:1-10 nè Duku 24:1-12 nè Isāa 20:1-10)

¹ Kè Sifube kó teomputèe pēēté kè Maari Makitadaa kou nè Maari tǎu kè bè nkəri dimáasi yie dikūnweñni Sifube kóò tǎnketè yie ke bo siéké Yesu fǎti. ² Kè bè nyóò daate kè ketenkè sǎntè mediè, kè Kuyie ntōnni cùténì ke pòòte ditári ke kari di ìnkè, ³ ke pǐnti ke dò nfetaafè ǎǎ míítè kè dè ndòmme, kè di yààti pèi ke dōnnè tipààkònti. ⁴ Kè kufōwaa nhauté tihǎapònti kè ti ñkpeuti ke duó ke dò nti ku. ⁵ Kè Kuyie ntōnni náké benitipòbè ke dò: Díndi bá nyī̀kù n yému ke dò ndi wanti Yesu nwe bè sòò baaké wè, ⁶ kéndōnnè ò sòò di nàkémè ke dò ò bo yánté, ò yántému, ò í bo die, kōtēnni káyà ò do duó dè, ⁷ kékote mecāā nkénáké o tancóumbè ke dò ò yántému ke di niitēnè Kadidee di yóò ke nhò yà. N do mǎke tǐnti ke bo di náké.

⁸ Kè bèe íte mecāā nkufǎti borè nè kufōwaa, kè kuyḕnaati diekù wè̀te ke bè bo. Kè bèe coké kénkəri ke bo náké Yesu tancóumbè dèè dòò, ⁹ ké nyóò daate káyà Yesu kòò kèrini be ìkè ké bè dǎu nke dò: Di kpeñnà?

Kè bèe nínkóo o ìkè kóò dǎu. ¹⁰ Kòo bè nàké ke dò: Kufōwaa mbá ndi bo, kōtēnè kénáké n tancóumbè kè bèe kote Kadidee bè yóò ke nni n yà.

Bè do yḕmmè tihǎapònti báa náké Yesu yǎntémè

¹¹ Kè benitipòbèe íte kénkūnti, kè tihǎapònti tii do baa kufǎti kè ti kó timatii kote dihei mieke, kénáké ikuó niùbè kó bekótibè dèè dòò. ¹² Kè ikuó niùbè kó bekótibè nè dihei kó bekótibè kè bèe tí nkénáké kéduó ntihǎapònti idíiti mediè, ¹³ ke dò: Di yī̀ o tancóumbè bèè kōtēni ke sá ndi yè̀ nke duó kè bè ò túóté. ¹⁴ Kè kùmandáa ti kèè ke dǎ ke di pí nti bo ò bàrímú kòo di yóu.

¹⁵ Kè tihããpòntii yie mbè yē mmù, kécouté idíítí kè de kó tináaàntii pité Sifube cuokè ke kpaá bo nè yíenní.

Yesu do tãmmè o tancùumbè

(*Wénté Mariki 16:14-18 nè Duku 24:36-49 nè Isãã 20:19-23 Yesu Tõrè 1:6-8*)

¹⁶ Kè Yesu tancùumbè tepíítè nè omáà kote Kadidee kó ditãrì ñnkè, Yesu do yē mbè yóó mää dè. ¹⁷ Bè ò yà dii m̀nni kénínkóo o ñkè kóò d̄u, bá nè memme b̄emabè í nyie ke d̄o n̄Yesu nwe. ¹⁸ Kè Yesu bè t̄ónnè ké bè n̄aké ke d̄ò: Kuyie nni nduóm̄mu muw̄rím̄ú mum̄ou ketenkè ñnkè nè keñnkè mīeke. ¹⁹ K̄otenè kutenkù kum̄ou, kéw̄aá nyibotí im̄ou mīeke n kó betũmbè, ké m̄ bè ãã bàtém̄mù Cice nè debire nè Muyaánsàdm̄ú be yètiri, ²⁰ ké bè n̄aké kè bè ntũ n di duó nyii tié nyim̄ou. N yó ndi bon̄emu yem̄òrè yem̄ou kè kutenkù yàa deènè.

Mariki wàrimè tináànsààti Di mpátíri tò tii náànti

Yesu tancóumbè tepíítè nè bedébé kòò mǎu bè tu wè Mariki weè wàri di mpátíri. Ò do tú Sedisadεmmu εi kou nwe, kòo yǎ yètiri tu Maari (Yesu Tǎrè 12:12). Bè í nàké o cice yie kpeti. Mariki kó dipátíri dii tu dipátíri dii kǎni tináànsààti kó yepáte mieke.

Mariki kó dipátíri ò di wàri Odommu kǎbe kpéi nke, ke bè nàa nKirisi tumè ti Yiè nKuyie nkóo tǎnti kù tǎnni wè kòò bo pǐ nKuyie nkó mutǎmmú, de kó dipátíri wàri ke nàa nYesu pǐ mmùù tǎmmú mmu, Kuyie mpǎánáànti náànbè nàké mùù kpéi (Esaii 42:1-21, 49:1-7). Mariki né dǎke íkú tii ìnkè ò wǎu dii mǎnni o pátíri tii tu: Tidièti Yesu dǎò tì, tii benkú ò tumè Kuyie mBire.

Di mpátíri náànti duó ke dòmmè

1. Isǎa-Batiisi náámmè Kuyie nnáànti nè ò ànnémè Yesu bàtémù (1:1-13)
2. Yesu otǎnti pǐ mmùù tǎmmú (1:14-13:37)
3. Yesu otǎnti yiemè Kuyie nkpeti ke yàa kúnè (14-15)
4. Yesu otǎnti yǎntémè ke na mukúũ (16)

Isǎa-Batiisi náámmè Kuyie nnáànti

(Wénté Matie 3:1-12 nè Duku 3:1-18 nè Isǎa 1:19-28)

¹ Kuyie mBire Yesu Kirisi kó Tináànsààti keténè, ² Kuyie ndo nàké tinti ku pǎánáànti náàntò Esaii ke dǎ:

N yóó duónkomu n kóo tǎnti

wèè yóó niité kǎtǎntè a ce.

³ Weè pǐèkù dikpáa mieke ke tú:

Tǎntenè ti Yiè nkó kuce,

séinnè o ce.

⁴ Tii dǎò Isǎa-Batiisi bo dii mǎnni dikpáa mieke ke nàa nke tú: Duónnè kè bè di dǎò bàtémù dǎè benkú ke tú di dǎmmu di yei, nkéceete, kè Kuyie nhüté di yei ndi dǎò mè.

⁵ Kè Sudee kó kutempǎ nkǎbe bεmǎu nè Sedisadεmmu kǎbe bεmǎu kè bè nkǎròo o borè ke dáanko be yei nkè Isǎa bè àǎ bàtémù kukó Suditǎε mmieke.

⁶ Kè weè Isǎa ndáátí diyaábòri dii dùǎkénè yòyó kó ticiti ke bou fεnǎákǎnfè o ka, kòo kó mudii ntú ico nè ticièti. ⁷ Kòo nnáa nke tú: Wèè n tǎnni ò deumu ke m pǎèté n yí tǎðke m bo sǐnnémè kǎüté o neuti. ⁸ Mí n di àǎ bàtémù nè menie mme, kè wenwe bo ndi àǎ bàtémù nè Muyaánsààmù.

Bè ànnémè Yesu bàtémù nè dibǎò ò bennémè

(Wénté Matie 3:13-4:11, nè Duku 3:21-22, 4:1-13 nè Isǎa 1:31-34)

⁹ De kó dimǎnni kè Yesu yènni Nansarèti, Kadidee kó kutempǎ, nke Isǎa-Batiisii ò ànné bàtémù kukó Suditǎε mieke. ¹⁰ Ò yètini dii mǎnni menie mmieke kè tiwetii kpeté kè Muyaánsààmù cùténí o ìnkè ke dònnè dikpetinǎnkperi. ¹¹ Kè bèè keè metammè mamè yènnimè kǎìnkè ke tú: A tú m bire nde kè n da dǎ mesàa, ke da tá mediè.

12 Dɛndɛ bàm̀bà nkè Muyaánsààm̀u tanné Yesu dikpáá miɛkɛ. 13 Kòo kè d̀ò yɛwɛ sipísìnàà kè dibàà ò beú, kòo bo tikpas̀nti miɛkɛ kè Kuyie ntòrè p̀i nho tòm̀m̀ú.

Yesu yumè o tanc̀òumbè kètìbè

(Wénté Matie 4:12-22 nè Duku 4:14-15, 5:1-11)

14 Bè kpetìnnè dii m̀ònni Isāā kè Yesu k̀ɔtɛ Kadidee k̀énnáá Tináánsààti Kuyie nkpeti kɛ tú: 15 Kuyie ndo náké dii m̀ònni kpéí, dii t̀uòkɛ, kè k̀ù t̀òóté kɛ bo kannɛ ku kpààtiyuu, ceetenè di borimɛ k̀éyie nTináánsààti.

16 Diyiè mari kè Yesu mpéké Kadidee kó meniɛ nnùù k̀éyà Sim̀òo nè o nantè Āntidee kè bè buà mmuỳinditìm̀ù meniɛ, kɛ yé bè do t̀úmè bɛỳinwambè mbɛ. 17 Kè Yesu bè náké kɛ d̀ò: N t̀ùnnɛnè kè n di d̀àà benitiwambè.

18 Kè bè p̀ánkɛ yóu bɛ ỳinditìrè kóò t̀ùnnɛ.

19 Kè Yesu yíé d̀étóo k̀éyà Sebedee kó ibí Isaku nè o nantè Isāā kè bè m̀únkɛ bo bɛ dabek̀ù miɛkɛ kɛ d̀ə̀ri bɛ ỳinditìrè. 20 Kè Yesu bè yu kè bè p̀ánkɛ yóu bɛ cice Sebedee nè betòmbè kudabek̀ù miɛkɛ kóò t̀ùnnɛ.

Yesu bètimè dibàà onitì miɛkɛ

(Wénté Duku 4:31-37)

21 Tɛom̀p̀ùtè yiè Yesu nè o tanc̀òumbè kè bèɛ k̀ɔtɛ Kapɛnnaummu, kè Yesu ta kutíntouku k̀énnáá m̀benitìbè Kuyie nnáànti. 22 Kè d̀ɛɛ bè di mediè nnè ò bè náá mmèè botì, kɛ yé ò do í bè náámmè ikuá ẁààbè k̀òmɛ, ò do bè náánnè muẁerím̀ú mmu.

23 Kɛ s̀ò nhonitì m̀òu bo dɛ miɛkɛ kè dibàà mari ò ta, kòo kuónko kɛ d̀ò: 24 Ti kpeti dòmmɛ Yesu Nansarɛti kou, a k̀òtɛní kɛ bo ti kuàmaà? Ti yému kɛ d̀ò nha tú Kuyie ntònni wè, wèè kpa mɛyɛi.

25 Kè Yesu di péi nkɛ d̀ò: C̀íéké k̀éyè onitì yiè m̀miɛkɛ!

26 Kè dibàà kpekii dɛ kóo nitì k̀ékuónko mediè nkéyè. 27 Kè d̀ɛɛ di benitìbè bɛm̀òu, kè bè mbékú betòbè kɛ tú: Ba nni mmu die? Tináámp̀antì matì bénè! Ò m̀òkɛ muẁerím̀ú kɛ péinko yebòkè kè yè d̀ò̀ri ò yè mm̀ù.

28 Mɛ̀mmɛ kòo yètìrii p̀ánkɛɛ feité Kadidee kó ketenkè miɛkɛ.

Yesu do miɛk̀unnɛmè bɛmuəmbɛ péu

(Wénté Matie 8:14-17 nè Duku 4:38-41)

29 Bè yènni dii m̀ònni kutíntouku kè Yesu ñk̀ari Sim̀òo nè Āntidee bɛ c̀fètè kè Isaku nè Isāā kè bèɛ ò nɛinè, 30 k̀énsó Sim̀òo pokù yò m̀ò nkòo k̀ònti t̀ònni mediè kòò duá kè Yesu tuòkoo kè bè p̀ánkɛɛ ò náké o kpéí. 31 Kè Yesu k̀otoo ò duá dè, kɛ p̀i nho ǹùtè, kóò ínni, kòo miɛtè kòo k̀ònti bonkɛ, kòo wáá mmudii kè bè duá kè bèɛ di.

32 Diyiè ta dii m̀ònni kè bè ñtuo bɛmuəmbɛ bɛm̀òu nè yebòkè ta bè. 33 Diñɛi k̀òbɛ bɛm̀òu kè bè ntikoo ò bo t̀èè c̀fètè miɛkɛ dibòri nùù. 34 Kè Yesu miɛk̀unne bɛmuəmbɛ péu bèè do m̀ò mmuməmm̀ù mubotì mubotì k̀ébeti yebòkè péu yèè do ta benitìbè, ò í nyie nkè yè bo nnáá kɛ yé yè ò yèmm̀èmu.

Yesu do náantɛmè Kuyie náànti Kadidee kó mutentáá

35 Kuk̀unwentóo kè dè kraá bi mediè, kè Yesu íté k̀ékɛnténè sicéí k̀émbáá nKuyie. 36 Sim̀òo nè o ǹérobè kè bèɛ k̀ɔtɛ o wamm̀ù. 37 Bè ò yà dii m̀ònni kóò náké kɛ d̀ò: Benitìbè bɛm̀òu da wáámmu.

38 Kè Yesu bè náké kɛ d̀ò: Ti k̀òtɛnè tip̀ùti teti sihekésí miɛkɛ kè m̀ bè náké Kuyie nnáànti, kɛ yé dɛè kpéí ntemè kè n k̀òtɛní.

³⁹ Mèmmè kòo ñcenti Kadidee kó ketenkè kemau ke náante Kuyie nnáaṅti titiíntouti miéke, ke beti yebàké yèè ta benitibè.

Yesu miékunnemè dikònni

(Wénté Matie 8:1-4 nè Duku 5:12-16)

⁴⁰ Diyiè mari kè dikònni mari kateni Yesu borè kénínkóo o ìkè kóò bántè ke dò: Kàa dó a bo na ké m miékunne kè n wenke.

⁴¹ Kè mesémmèe pí nYesu koo youte o nòutè kóò kàáké ke dò: N dómu, miété kéwenke.

⁴² Dende bàmbà kè tikòntii deè kòo wenke. ⁴³ Kè Yesu pànkèe ò cau nweti weti ke dò: ⁴⁴ A báa yie nkénáké òmòu dèè dòò, kote kébenke a máa ikuó niùti, kédòò Mòyiisi daú nyii kuó, kè deè benke benitibè bemau a miémmè.

⁴⁵ De kóo niti itòò dii mònni kénnáantoo de kó tináaṅti ké ti pité tipiti timau, nè de kpéi mbá Yesu ténke í nna ke ta dihei mari, kémbo mekentímè kè tipiti timau kabe karòo o borè.

2

Yesu miékunnemè kuhòkù

(Wénté Matie 9:1-8 nè Duku 5:17-26)

¹ Kè deè dò yewe mayè kè Yesu wète Kapennaummu, kè bèe keè ò bomè tecìtè matè. ² Kè benitibèe tíinko péu bá mefiè nténke í nkpaá nè ditowaòo, kè Yesu mbè náa nkuyie nnáaṅti. ³ Kè benitibèe mabèe tuòkeni bènàa ke to kuhòkù. ⁴ Diínni deu mèè kpéi bè í nna ké kù tuòkenè Yesu borè, ke yóu kédeke kéduute timùmmùnti Yesu berínè de, ke cùũnko be òukù nè ku dóu. ⁵ Kè Yesu nwúo mbè támè ke dò nhò bo kù miékunne, kénáké kuhòkù ke dò: M bire n da cìémmu a yei.

⁶ Ke só nyikuó wāàbè mabè de kàri, kéntoti be yèmmè ke tú: ⁷ Deè dòmmè kòo niti yie ndáátí ke náa mmie mbotí? Ò càari Kuyie nyètiri ndi, kè deè í tú Kuyie mmáa we mbo na kécíé mmeyei? ⁸ Kè Yesu pànkèe banté bè toti ti be yèmmè, ké bè beke ke dò: Deè dòmmè ke di toti meyèmmè memme kó kubotí? ⁹ Unde í yóu nè deterè? M bo yímè bè da cìé nha yeinaa, kè m bo yímè íté kétúóté a dóu kékété? ¹⁰ N né dó kè di bantému ke dò nhOnitibire màke muwèrimú ketenkè ñkè ke bo na kécíé mmeyei. ¹¹ Ò me nyí kénáké kuhòkù ke dò: Íté kétúóté a dóu kékò, kè múi me nyè.

¹² Ò béi memme kè kù pànkèe íté kétúóté ku dóu kè benitibè bemau nkù wúo nkè kuu yè, kè deè bè di bemau, kè bè ndéúkunko Kuyie nyètiri ke tú: Ti mu nyí ya die mbotí nè ti bomè.

Yesu yumè odàmpòòcòutíwè m̀au bè tu wè Defii

(Wénté Matie 9:9-13 nè Duku 5:27-32)

¹³ Kè Yesu wète kèyè kèmpké Kadidee kóo dààmèèri nùu ke kunitisũkù ñkaròo o borè kòò bè tiè. ¹⁴ Ò pènké dii mònni kèyà Adifee kó debire Defii kòo kàri bèè còu dàmpòò be kóo bìròò, kè Yesu ò yu ke dò: N tũnne!

Kè Defii íté kóò tũnne.

¹⁵ Yesu nè o tancòumbè kè bè ñkari Defii cìètè ke yo, ke wèñnè bèè còu dàmpòò nè benitibè tabè bè do tú bè mufòmmu yeimu yembè, ke yé benitibè do bè tũmmè péu. ¹⁶ Ikuó wāàbè Fadisièbe kó fenafe kabe yà dii mònni kè Yesu wèñnè bèè còu dàmpòò nè benitibè tabè bè do tú bè mufòmmu yeimu yembè ke yo, kébeke o tancòumbè ke dò: Deè dòmmè kòo wèñnè bèè còu dàmpòò nè mufòmmu yeimu yembè ke yo?

¹⁷ Kè Yesu keè ké bè nàké ke dò: Dè í tú bèè kǎnti naati beè wanti otànti, bemuǎmbe beè wanti otànti. N yí kǎtení ke wanti bèè yèmmè dò mbè wenni, n wanti bèè bantè bè mbe ke dò mbè tu benitiyeibe.

Menubóummè

(Wénté Matie 9:14-17 nè Duku 5:33-39)

¹⁸ Diyie mari kè Isāā-Batiisi kó betancòumbè nè Fadisiēbe kǎbe kè bè mbou dinùù, kè benitibè mabèe kǎte kébeke Yesu ke dò: Dè dòmmè kè Isāā-Batiisi tancòumbè nè Fadisiēbe kǎbe kè bè bou dinùù bá fǔ nkǎbe í bou. ¹⁹ Kè Yesu bè tēhné ke dò: Di yèmmè dò nhoniti tóu dii mǎnni o pokù o népobè bo na kébou dinùù kòo kpaá bè bonàà? Biti! Bè báá na kényóu mudii ò bè bonè dii mǎnni. ²⁰ De kó yewe kpaanímu kè bè bo deite wèè tóu o pokù, kè de yeie tũdke bè bo bou dinùù.

Depǎnnè nè dekotírè kó tináañti

²¹ Bè ǎǎ í nyá nkuyaapǎnkù kukótíkù ìnkè, kǎa mè dǎd kupaǎnkù bo yǔǔ nkukótíkù kè dikētíri dǎke deuke. ²² Bè ǎǎ í ncũǎ menaà mpǎmmè tidouti kóti kǎa mè dǎd tidouti bo pote, kè menaà ncake nè tidouti demou. Menaà mpǎmmè dò nkéncũǎ tidouti pǎnti nti.

Yesu weè baké teompùtè

(Wénté Matie 12:1-8 nè Duku 6:1-5)

²³ Teompùtè matè yeie kè Yesu mpǎnké depaǎ mmarè mieke, kòo tancòumbè nkǎáte tidiiti. ²⁴ Kè Fadisiēbe ò nàké ke dò: Wénté a tancòumbè dǎdri dè, ba nkpeí nte kè bè dǎdri ikuǎ yete dè teompùtè yeie? ²⁵ Kè Yesu bè tēhné ke dò: Di í kǎa ndikǎnni do pǎ nDafiti kòo dǎdme wenwe nè o kǎbaa? ²⁶ Ò do tamè Kuyie ncǎtè, ikuǎ niùti diewè Abiataa kó dimǎnni, kétúoté pǎèbè bè pǎ bè Kuyie, kè bèe cááké wenwe nè o kǎbe, òmou do í dò nkécááké bè kè dè í tú Kuyie nkuǎ niùbè mááà?

²⁷ Kè Yesu bè nàké ke dò: Kuyie ndǎd teompùtè oniti kpeí nke, kù í dǎd oniti teompùtè kpeí. ²⁸ Onitibire bakénemu teompùtè.

3

Yesu miékunnemè wèè bakù fǎũ teompùtè yeie

(Wénté Matie 12:9-14 nè Duku 6:6-11)

¹ Diyie mari kè Yesu wēte kéta kutiintouku kòo niti mǎu dè bo kòo bakù fǎũ. ² Bèè dǎ kǎwátí Yesu, kè bè nhò wúo nke bo yà kè nsǎ ò bo miékunne de kóo niti teompùtè yeie. ³ Kè Yesu náké de kóo niti wèè bakù fǎũ nke dò: Íté, kécómmú die mbenitibè cuokè! Kòo íté kécómmú.

⁴ Kè Yesu bè beke ke dò: Ikuǎ yē nti dǎd mesǎanǎa kè meyei nteompùtè yeie? Ì yē nti deetè onitǎa kè tí ò kùo?

Kè bè ndò nyúóó. ⁵ Kè Yesu bè wénté wénté nè kemieke, kòo yèmmèe caàrè be to kpeñnimè, kòo náké de kóo niti ke dò: Youte a bakù!

Kòo youte kè kù pǎnke mieté.

⁶ Kè Fadisiēbe yènní kè pǎnke tínnè Edoti kó fenafe kǎbe ke bo yà bè yóó yǐmè kékuo Yesu.

Yesu miékunnemè bemuǎmbe péu

(Wénté Matie 4:25, 12:15-16 nè Duku 6:17-19)

⁷ Yesu nè o tancòumbè kè bèe íté kékǎte Kadidee kóo dàmmèèri bíékè kè kunitisũkù nhò tũ, bè do bonní Kadidee, nè Sudee ⁸ nè Sedisademu nè Idumbee, nè yehékè yèè bo Suditè kó kukó nyáà ndi nè yehékè yèè tǎkèné

Tiiri nè Sitṣṣ yε kṓβε. Kè bè ñkārì Yesu borè ke yé bè do yomè ò dḍòri dè. ⁹ Kè Yesu náké o tancòumbè ke dà bèε ò waannì kudabekù kè kù nhò tḍkénè, benitibè yàà bo ò èütè mèε kpéí. ¹⁰ Ke yé ò do miεkùnkòmè benitibè kè deè nte kè bemuṓμβε ndeiti ke bo ò kàáké. ¹¹ Kè yεbṓkè ta bè níí ò yà, kénínkóo o ñikè kékúṣnko ke dḍ: A tú Kuyie mBire ndε. ¹² Kè Yesu bè cau weti weti ke dà yè báá náké ò tú wè.

Yesu tāātémè o tancòumbè tepíitè nè bèdébè
(Wénté Matie 10:1-4 nè Duku 6:12-16)

¹³ Kè Yesu deke ditārì ñnkè kényu ò dó kényú bè, kè bè nkṓròo o borè. ¹⁴ Kòo tāātè benitibè tepíitè nè bèdébè, kè bè bo nhò bonè, ¹⁵ kòò bè tūṣ nkè bè náante Kuyie nnáañti, kòo bè duṣ mmuwērímú be yó mbeṭinèmu yεbṓkè. ¹⁶ Nte benitibè tepíitè nè bèdébè ò tāātè bè kó yeyètè: Simṓo kòo o yu ke dà Piεri, ¹⁷ nè Sebedee kó ibí, Isaku nè o nantè Isāā kè Yesu be yu ke dà: Boannεrikεesi (dèè tu fetapíéfè), ¹⁸ Ñntidee nè Fidipu nè Batidemii nè Matie nè Tomaa nè Adifee kó deBire Isaku, Tadee Simṓo Sedoti kó fenafe kou, ¹⁹ nè Sudaasi Isikadiyoti wèè fité Yesu.

Yesu cīētè kṓβε do dṓmè kóò dèite

²⁰ Kè bèε konni teçīētè kè ditñnni wēte kétéinní bá Yesu nè o tancòumbè í mpètè mefiè nke bo di. ²¹ O cīētè kṓβε ti kèè diì mḍnni kékṓtení ke bo ò dèite ke yé bè do náámmè ke tú o yèmmè í naati.

Teçīētè temáà kó mutotímú
(Wénté Matie 12:22-32 nè Duku 11:14-23, 12:10)

²² Kè ikuṣ wāābè bèè do yènni Sedisadεmmu kè bè ntú: Obṓokpààti weè bo o miεke, nè weè kó muwērímú mmu ò bètìmè yεbṓkè.

²³ Kè Yesu bè yu ké bè ānté ke dà obṓokpààti bo yīme kéwēte kébeti obṓokpààti? ²⁴ Kè dikpààtiyuu dimáà kṓβε toté ke kpa mbemáà de kó dikpààtiyuu bá nhā ke bo. ²⁵ Kè teçīētè temáà me ntoté ke kpa ntemáà de kó teçīētè bá nhā ke bo. ²⁶ Kè nsà kè obṓokpààti toté ke kpa nhomáà, kè meyatimè bo o cuokè o kpàti bá nhā ke bo, ti bo deè.

²⁷ Òmṓu báá na kéta onitikperi cīētè kéhéi o kperε, kè í keté koò bou, kòò me nhò bou ke deè de mḍnni ò bo na kéhéi o kperε demṓu o cīētè miεke.

²⁸ Timómmṓnti nti n di náámmè Kuyie mbo cīé mbenitibè be yei mmεmṓu nè yesáāmbè bè kù sáā nyè. ²⁹ Wèè me mbo sáā Muyaánsáāmú Kuyie mbáà ò cīé, o yei bo mbo o ñnkè sáā.

³⁰ Yesu do béi mmεmme ke yé bè do túmè dibṓḍ mari diì bo o miεke.

Yesu yṓ nè o neí bè do ò waámmè
(Wénté Matie 12:46-50 nè Duku 8:19-21)

³¹ Yesu yṓ nè o neí kè bèε tuṓkení kεmbo ditowaa kētṓ nkè bè bo ò yùnì. ³² Kòò nsṓ ditñnni kàri koò cēēte, kè bèε ò nàké ke dà: A yṓ nè a neí bè bo ditowaa ke da yu. ³³ Kè Yesu bè tēñné ke dà: We ntú n yṓ ke òmbe tú n neí?

³⁴ Kòo deè kéwénté wénté bèè kàri koò cēēte ke dà: Ntenè n yṓ nè n neí. ³⁵ Wèè dḍòri Kuyie ndṓ dè weè tú n nantè nè n tāū nè n yṓ.

4

Wèè yaù o diiti kó dináañhāntíri
(Wénté Matie 13:1-9 nè Duku 8:4-8)

¹ Kè Yesu wête kénnaá nKuyie nnáànti Kadidee kóo dàméèrì nùù, kè benitibèe tííno o borè kénsū, kòo ta kénkari kudabekù dàméèrì mieke, kè diññi kàri dàméèrì nùù. ² Kè Yesu mbè tiè nyitié mpéu nè yenáaàhãntíyè mieke, kè mbè nàá nke tú: ³ Oniti mǎu weè do yé ke bo yaá o diiti. ⁴ Ó yaù dii mǎnni kè medibii mmamèe do kuce nùù kè sinǎ kǎtení kè mè di. ⁵ Kè metēmèe do fekũũfe ñnkè mutáá nyí sũ dè kécárike káyènní, ke yé mutáá nyí sũmè daborè. ⁶ Kè diyie tǎnkè kè mè tũo nkè mēe kpeí ke yé icíē nyí namè ke bo fííkú. ⁷ Kè medibii ntēmèe do tipoti mieke kè tii íténi kè mè èũtè bá mè í nna képeité. ⁸ Kè medibii ntēmèe do ketenkè wenni dè káyènní kénkótírí ke kpeñní, kè mie mpeité mebii nsipísitǎati kè metēmèe peité medibii sipísikuà, kè metēmèe peité medibii ntekòutè (100).

⁹ Koò dèè ke dǎ: Wèè mǎke yeto ke bo keè, wèe keè!

Mùu te kè Yesu do náánnè yenáaàhãntíyè
(Wénté Matie 13:10-17 Duku 8:9-10)

¹⁰ Yesu ité dii mǎnni diññi borè, o tancòumbè nè betǎbè bèè ò bonè kè bèe o beke de kó yenáaàhãntíyè tú mù. ¹¹ Kè Yesu bè tēñné ke dǎ: Kuyie ndi benkemu ku kpààtíyuu kó timómmanti tii sǎri, betǎbè bie m bè náánnè yenáaàhãntíyè nye, ¹² kè bè bo nwúó nke báá yà, kényo ke báá banté, bè yàà bo ceete kè Kuyie mbè cǐē mbe yei.

Yesu wèrkũnmè wèè yaù o diiti kó tináànti o tancòumbè
(Wénté Matie 13:18-23 nè Duku 8:11-15)

¹³ Kè Yesu yíe kè bè nǎké ke dǎ: Kè di í banté de kó dináaàhãntírí di né bo yíme kébanté yenáaàhãntíyè teyè yemǎu. ¹⁴ Nte de kó dináaàhãntírí tu mù: Wèè yaù medibii nweè tu wèè nàá Kuyie nnáànti. ¹⁵ Medibii mmèè do kuce nùù kè mè tu benitibè bè nǎké bè Kuyie nnáànti, kè bè ti kèè, dende bàmbà nkè dibǎò kǎtení ke ti dèite. ¹⁶ Medibii mmèè do fekũũfe ñnkè, mè tu benitibè mbe bèè ò keè Kuyie nnáànti ke pǎnke ti cǎutè nè kuyeñnaatí. ¹⁷ Bè me nyí nyóu kè ti bo fííkú be mieke, bè í nwéèrì kè meyeñcaàrimè tǎkení dii mǎnni yoo bè bè fēũ bè nàá mmèè kpéi Kuyie nnáànti bè pǎnkee bútínné Kuyie. ¹⁸ Medibii mmèè do tipoti mieke mè tu bèè kèè bèmbe Kuyie nnáànti. ¹⁹ Kè kutenkú kó iyeñtotí nè tikpàti kó muwammú kè dèe bè sǎutè nè deterè deterè kó medókumè kè dèe ta be yèmmè mieke kéhéũtè Kuyie nnáànti bá ti í nna képeité. ²⁰ Medibii mmèè do ketenkè wenni dè, mè tu benitibè bèè ò keè bèmbe Kuyie nnáànti kè ti cǎutè kékǎte kéwaá mbetǎbè, yie sipísitǎati, otòu sipísikuà, otòu tekòutè (100).

Fítirè nè tēbietè de kó tináànti
(Wénté Matie 5:15, 10:26 nè Duku 8:16-18)

²¹ Kè Yesu yíe kèbéi nke dǎ: Bè ò ò í ncóu nfitirè kè dè tǎa ntecètè mieke yoo bèe dè ñné mutǐ fũò, bè ò dè cǎnnè fecũũfe nfe. ²² Ke yé dèmarè í bomè dèè sǎri ke í yóó feité. Dèè sǎri dè yóó yènnímu kuwenniku. ²³ Wèè mǎke yeto ke bo keè wèe keè!

²⁴ Kè Yesu yíe kèbéi nke dǎ: Daatenè mesàà ndi yo tii náànti kpéi, bè bo di bennè nè tēbietè di beú nè tē betǎbè, kédeè ke yíe de ñnkè. ²⁵ Wèè mǎke bè yóó ò yíemu, kè wèè kpa bèe deitoo desǎmpǎrè ò mǎke dè.

Tidiboti kó tináànti

²⁶ Kè Yesu yíe kèbéi nke dǎ: Kuyie nkpààtíyuu dǎnnè oniti wèè buǎtí wènwè medibii nho paku mieke. ²⁷ Kòo yé nke duó yoo ò wúó, tidiiti nkótírí

nè timáà keyènkè nè kuyie mbá ò í yé ti kótírí mèè botí. ²⁸ Ketenkè keè ò mpí mmutōmmú nè kemáà kè tidiiti kótírí kékete kēānnè difènni kédeè kè mebi nné ànné képié. ²⁹ Ti bi dii mōnni kòo ti dèite ke yé mudidèi tùòkemè.

Feyoñfè kó dináaḥāntírí

(Wénté Matie 13:31-32, 34 nè Duku 13:18-19)

³⁰ Kè Yesu yíe kébéi nke dā: Ti bo donnè ba Kuyie nkpaàtiyuu? Ti bo yí di dōnnè ba? ³¹ Ti bo yí di dōnnè feyoñfè dōmmè mme ke kēñni. ³² Kè bè fè buotí fèe yènni kékóté kēnaá mmutie diemù nè ibake, kè sinəo yīe nyi ìnkè.

³³ Nè yeḥāaḥāntíyè miéke nke péu ò do bè nāānnè mē Kuyie nnāaḥānti, ke bè nāānnè bè bo na kékeè mēè botí. ³⁴ Yesu do ò nāānnè yeḥāaḥāntíyè nye sáà, kè bè né bo dii mōnni bemaà borè nè o tancōumbè wèe ti mbè wénkūnne timəu páíí.

Yesu cōrínémè kuyaakù nè menie

(Wénté Matie 8:18, 23-27 nè Duku 8:22-25)

³⁵ De kó diyie dimáà kuyuoku mōnni, kè Yesu náké o tancōumbè ke dā: Tí sénté menie nyáà teri.

³⁶ Bè cíe ndii mōnni benitibè kédeè, ke iténè kudabekù Yesu do bo kùu miéke, kè tidabèeti teti ò neinè. ³⁷ Kè kuyaakù kperikù makùu iténi kénfuuti, kè menie ntaà kudabekù miéke ke mmó nke piéku. ³⁸ Kè Yesu yie yè nke duó kudabekù miéke ke ceké diyuceénni o yuu. Kòo tancōumbèe ò ènte ke dā: Okóti kè ti ku a kpeti í boà?

³⁹ Kè Yesu ité képié nkuyaakù ke dā: Cómú! Kébéinnè menie nke dā: Yí só!

Dende bàmbà nkè kuyaakùu cómú kè menie ndò béu. ⁴⁰ Kòo bè beke ke dā: Dè dōmmè kè kufōwáá ndi auté memme? Dè dōmmè kè di í n tá?

⁴¹ Kè kufōwáá mbè auté kè bè mbékú betòbè ke tú: Wenninwe yie, kuyaakù nè menie nkè dè yíe nhò yē mmù?

5

Yesu miékūnnemè oniti dibòò ta wè

(Wénté Matie 8:28-34 nè Duku 8:26-39)

¹ Yesu nè o tancōumbè kè bēe sénté kētuoke Sedasaa kó ketenkè, ² kè Yesu ncutini kudabekù, kòo niti mōu, dibòò mari ta wèe yènni ifōti kékéténi o bíékè. ³ De kóo niti do ā ifōti miéke nke, bá bè ténke í nno nkoò bou bá nè mēfimme. ⁴ Ke yé bè do ò boumè kuce mēpéu mēfimme, ke táu nho naàcēi timáti, kòo tōu mēfimme kébóké timáti. Òmòu ténke í nna ke bo ò yàkūnne. ⁵ Yemàrè yeməu keyènkè nè kuyie kòo nharì ifōti miéke nè yetārè ìnkè ke wúótí ke bokù omáà yepèrè.

⁶ Ò yàni dii mōnni Yesu kécokóo kénínkú o ìkè, ⁷ kékúónko mediè ke dā: Ti kpeti dōmmè mí nnè fō, oñkènkpaàti kó debire? N da báámmu nè Kuyie nyètiri a bá nfēū.

⁸ Ke yé Yesu do di péimmè ke dā: Yè oniti yie mmiéke fō ndibòò.

⁹ Kè Yesu beke dibòò ke dā: A yètiri tú ba? Kè di dā: N yètiri tu kusùkù, ke yé ti sūmè.

¹⁰ Kè yè mbáá nYesu ke tú: A báá ti denne dihei.

¹¹ Ke sō kufōnkècēnku makù bo ditāri ìnkè ke diiti. ¹² Kè yeè bokèe bántè Yesu ke dā: Yóu kè tí kote kéta yefōnkè yie.

13 Kè Yesu dà: Yènnè, kè yèe yè de kóo nìti mièke kéta kufɔ̀nkècɛ̀nku, kè kùu coké kécúténí ditári ìnkè kédíu menie mmièke, yè do bo mbo sikaupísídé (2000).

14 Bèè do cɛ̀mmù de kó yefɔ̀nkè kè bèe coké kéyèè de kó tináànì dihei mièke nè depaanko, kè benìtibèe íté ke bo kote káyà dèè dǎ̀, 15 kétuakoo Yesu borè káyà oniti yebòkè kusùkù do ta wè kòò kàri ke ā tiyaàsàati, kòo yèmmè wenke, kè kufɔ̀waá mbè pī. 16 Bèè do dè bo ke yà dèè dǎ̀, kè bèe bè nàké dè dǎ̀mè oniti yebòkè ta wè, nè dèè dǎ̀ yefɔ̀nkè. 17 De mǎ̀nni kè bèe bántè Yesu ke dà wèe yè be tenkè.

18 Yesu tati dii mǎ̀nni kudabekù oniti yebòkè do ta wè kòo ò bántè ke dà ò bo nhò neínè. 19 Kè Yesu yete kóò nàké ke dà: Kò nha cìètè kénáké a kabè ti Yiè nda dǎ̀ dèè kó dimàà, nè ò da kuò mmèè boti mesèmmè.

20 Kè wèè nìti kote kènnáantoo kutempè yehèkè tepítè kòku kumòu mièke Yesu dǎ̀ dèè kó dimàà, kè dèe bè di bəmòu.

*Yesu còrnémè onitipòkù yǎnti ke fò̀ukùnne Saiduusi sapùmbire
(Wénté Matie 9:18-26 nè Duku 8:40-56)*

21 Kè Yesu sénté menie nyàà nè kudabekù kè kunitisùkù tíinko o borè menie nnùù. 22 Kè kutíintouku kóo kóti mǎ̀u bè tu wè Saiduusi kòo tuakéní káyà Yesu kénínkóo o ìikè, 23 kóò bántè nè o yèmmè memòu ke dà: N sapùmbire dèè mǎ̀nè mukũ̀, n da báámmu katení kénós nha òu de ìnkè kè dèe miété, kénfò̀.

24 Kè Yesu ò neínè kè ditínni nhò urínè koò è̀ù tipítì timòu.

25 Kòo nitipòkù mǎ̀u dè bo ke mǎ̀ ntiyǎnti yebie ntepiítè nè yèdèè bá ti í commu. 26 Kòò kòri bedòòtóribè péu borè ke fè̀ùtè mediè, ke càke o díítì imòu bá dè í tǔ̀kù, kè dè pètínke né yetíróo mediè. 27 Kòo keè kè bè nàa nYesu kpéí kòo kǎtoò ditínni mièke, ke kétóo Yesu fǎ̀nkúò bíkè kékááké o yaàbòri. 28 Nè o yèmmè mièke ke yé ke dò mbá kòo na ke kááké o yaàbòri ò bo miété. 29 Ò kááké menime Yesu yaàbòri, kòo yǎnti pǎ̀nkèe cómmú, kòo banté o kǎnti mièke o mǎ̀mmú dèèmmè. 30 Kè Yesu banté muwèrímú mamù yèmmè o mièke kéwèètè kébeke ditínni ke dà: We nkááké n yààti? 31 Kòo tancòumbèe ò tènnè ke dà: A wúò nkè ditínni da è̀ù miè mboti kàa bèkù wèè da káákáà?

32 Kè Yesu nwéí tipítì timòu ke bo yà wèè ò kááké. 33 De mǎ̀nni kòo nitipòkù kǎnti au nè kufɔ̀waá nke yé ò yèmmè dèè dǎ̀ ò kǎnti mièke, kòo tǎ̀nkoo Yesu borè ke nínkóo o ìikè kóò nàké timómmǎnti. 34 Kè Yesu né ò nàké ke dà: N kóo sapàà a tákùmmè da mièkùnnemu, kote kè dè nnaati, kàa mǎ̀mmú deè.

35 Ò kpaá ke me nnáà nkè kutíintouku kóo kóti kabèe tuakéní kóò nàké ke dà: A sapùmbire kumu a báá benné kénkǎ́nnè okóti.

36 Kè Yesu mbúútì bè nàa ntì, kénáké Saiduusi ke dà: N tá máà, ke bá nyè̀kù.

37 Yesu í nyie koò mǎ̀u bo ò neínè kè dè í tú Pieri nè Isaku nè o nantè Isǎ̀. 38 Bè tù̀koo dii mǎ̀nni kutíintouku kóo kóti cìètè kè Yesu yà kunitisùkù kè kutoweku dáátì kè bè kuò nyekúdabùò. 39 Kòo taroo ké bè beke ke dà: Ba nte kutoweku kuu? Di kuànnè ba? Debire í ku dè yè ke duómù.

40 Kè bè nhò daú kòo bè dèenne kényú debire cice nè de yǎ nè o tancòumbèe bèè ò neínè kètanne debire duó dè, 41 kèpī ndesapùmbire nùtè ke dà: Taritakumi! (Dèè tu: Desapùmbire, íté kè mú me nyè̀!).

⁴² Dende bàmbà nkè desapùmbiree íté kécente. Dè do mọke yebie ntepiítè nè yèdèé ndi, kè dèe bè di mediè nkè kufɔwaa mbè auté. ⁴³ Kè Yesu bè nàké ke dò bè báa yie nkòò mọ̀u ti keè, kédeè ke dò: Duónnè desapùmbire mudii kè dèe di.

6

Yesu eì kọbe do í ò tá

(Wénté Matie 13:53-58 nè Duku 4:16-30)

¹ Kè Yesu íté deborè kénèinè o tancòumbè kè bèe kọte dihei ò biikú di. ² Teompútè matè yie kè Yesu mbè tiè nkutiintouku mièke kè dèe bè di, kè bè nnáa nke tú: Ò yà de die nkó dimàà? We nhò duó nde kó mecii, ò yíme ke na ke dọri tidietì ò mè ndòri ti? ³ Dè í tú wenwe odabeesũtáà? Maari bire í dakaà? Isaku nè Sosesi, Sudi nè Siməo be koo kótáà? O tabè í bo die ti cuokàà?

Nè de kpéi bè í nhò tá. ⁴ Kè Yesu bè nàké ke dò: Benitibè bemou ɔ ndému Kuyie mpānāahti náahtò, o eì kọbe nè o c̄fètè kọbe bèe ɔɔ í nhò dé.

⁵ Deborè Yesu í ndò tidietì mati péu, kè dè í tú ò nòómme ò nau bemuombe mabè ìnkè kè bèe miété. ⁶ Kè dèe di Yesu mesàà mbè í ò tá mèe kpéi.

Yesu tōmmè o tancòumbè bèdébè débè

(Wénté Matie 9:35, 10:5-15 nè Duku 9:1-6)

⁷ De kó difɔnkúò kè Yesu ñcentì yehèkè yèè de tòké ke bè nàa nKuyie nnāahti, memme koo yú o tancòumbè tepitè nè bèdébè ké mbè tũɔ mbèdébè débè, ké bè duó muwērímú kè bè bo mbeti yebokè. ⁸ Di ntò di pàati máà, di bá ntò mudii yoo kudokù yoo idíítí. ⁹ Kòo bè nàké ke dò: Ànnénè di neùti, di báa ànné yeyaàbòrè yèdèé dèe.

¹⁰ Ke yíe ké bè nàké ke dò: Kè di tùòke dihei mari ke batè tèe c̄fètè di nde mbo ke yàa iténè de kó dihei mièke. ¹¹ Kè dihei mari kọbe í dọ ke di coute, bè me nyí dọ ké di kèmmú di íté de kó dihei, kékpááté di naacètáá nkè dèe benke ke dò mmeysi nkéríní be yo ìnkè.

¹² Kè Yesu tancòumbèe kote kénnaante benitibè ke tú bèe ceete be borime. ¹³ Kè bè mbeti yebokè péu yèè ta benitibè, ke wáari bemuombe péu mekùò nkè bè mierí.

Edoti kùsmè Isāā-Batiisi

(Wénté Matie 14:1-12 nè Duku 9:7-9)

¹⁴ Kòo kpàati Edotii keè kè bè nàa nYesu kpéi, ke yé o yètiri do feitémè tipíiti timou kè bè ntú Isāā-Batiisi weè wète ke yànté, kè deè te koo mọke muwērímú ke dọri tidietì.

¹⁵ Kè bèmabè ntú: Edii nwe Kuyie mpānāahti náahtò diewè.

Kè betòbè tu: Kuyie mpānāahti náahtò mọ̀u nwe koo dònne betòbè do dòmme.

¹⁶ Edoti ti kèè dii mōnni ke dò: N sòò kùò wèè Isāā weè wète ke yànté.

¹⁷ Ke yé de koo Edoti weè do p̄ímmè Isāā kéboú, kékpētínné. Edoti do fiète o nantè Fidipu pokù Edodiyati nwe képuoke. ¹⁸ Kè Isāā o nàké ke dò: Dè í wenni ke dò nhá puoke a nantè pokù. ¹⁹ Kè Edodiyati mièke peike Isāā koo nwanti ke bo ò kùò, ò me nyí nna, ²⁰ ke yé Edoti do démè Isāā koò kánké, ke yé ke dò nhò tu oniti wèè dòri Kuyie ndó dè ke kpa meysi. Kè Isāā ní nnáa nkè dèe ò di koo baa né ndó ké nhò kèmmú.

²¹ Kè diyie mari né mbo Edodiyati yóò díinnè di kédaò ò mè ndómè. Kè Edotii ànné o peitéyiè kó dibanni, kéyú benitidiebè o eì kọbe nè behāpòmbè

iwēī yembè, nè Kadidee ekè kó bekótìbè. ²² Kè Edodiyati kóo sapàà nta bè kàri dè, kéhaà kè dèe narike Edoti nè ò yu bè, kòo kpààti Edotii béi nke dò: Osapàà m beke a dó dè, m bo dè nda duó.

²³ Bá kè n kpàti kó dikéè ndi, m bo da duó. Mí me nyè.

²⁴ Kòo sapàà nyè kébeke o yó ke dò: M bo ò beke ba? Kòo ò nàké ke dò: Beke we Isāa-Batiisi yuu.

²⁵ Kòo sapàà nwēte mecāā nkéta okpààti kàri dè, kóo nàké ke dò: N dó á ànné bàmbà mmie Isāa yuu ndi dibuu miéke kè n duó.

²⁶ Kòo kpààti yèmmèe caàrè, ò me nyi ndó kéyete ke yé ò diemmè ke béi nho népobè ìkè. ²⁷ Kòo kpààti pànkèe tō nkuhāāpònkù kè kù nàké ke dò: Kòte dikpetintou kè n tōni Isāa-Batiisi yuu. ²⁸ Kè kuhāāpònkùu kòte kékéúté Isāa kéánné o yuu dibuu miéke kékòtènni kè di duó nhosapàà nkòo di duó nho yó. ²⁹ Kè Isāa tancóumbèe tì kèè, kékòte kóò tùóté kékūnné.

Yesu dđòmè tidietì kè pèèbè nè siyī sinùmmù kè dèe sūū

(Wénté Matie 14:13-21 nè Duku 9:10-17 nè Isāa 6:1-14)

³⁰ Kè Yesu tancóumbèe wētení kētíi mbemou Yesu borè kóò nàké bè dđò dèè kó dimàà nè bè nàké tii kó dimàà. ³¹ Kòo bè nàké ke dò: Ti iténè kékòte mekentímè kè dí om̀pè sámpó. Ke yé benitibè do sūmè kè bie nkòrini kè betòbè iiti bá bè í mpétè mefiè nke bo di.

³² Kè bèe ta kudabekù ke bo kòte dibòri mari dii cié. ³³ Bè kéri dii m̀ǹnni kè tipítì timou kòbee bè yà, kè bè banté, kékòké be naàcèi, kè bè diènnè de bíékè.

³⁴ Yesu cùténi dii m̀ǹnni kudabekù kèyà ditīnni dieri kè mesémmèe ò pī nnè de kó benitibè, ke yé bè do dòm̀mè ipe ìi kpa inyi ocēnti, kòo pàanke mbè tiè Kuyie nnāānti péu. ³⁵ Diiyè dèè dii m̀ǹnni kè Yesu tancóumbèe kòtení o borè kóò nàké ke dò: Ti bo dikpàà cuokè nke die nkè diyiè die nke dèè. ³⁶ Cíe mbe kè bèe kòte depaa nkó sicéi nè sihekési sii dè t̀kè kédonté kèdi.

³⁷ Kè Yesu bè t̀ènné ke dò: Dīndi di m̀m̀mmembe duónè be kè bèe di. Kè bèe ò t̀ènné ke dò: A dó ti kòte kédonté pèèbè yewe sikòusidè (200) t̀m̀m̀m̀ diití nyi kè bè duónáà?

³⁸ Kè Yesu bè beke ke dò: Di m̀ake pèèbè bède? Kòtenè kèyà. Kè bèe kòte kèyà betòbè kèwētení kóò nàké ke dò: Ti m̀ake pèèbè bènùmmù ndi nè siyī sidési.

³⁹ Kè Yesu dò: Kannenè benitibè timúsúūti ìnkè yetīrè yetīrè. ⁴⁰ Kè bèe bè kànnè bie ntekòutè kòutè, betòbè sipisinùmmù nùmmù. ⁴¹ Kè Yesu túóté pèèbè bènùmmù bembe nè siyī sidési sinsi kébóuté keīnkè késante Kuyie, kédeè kè mbè wéú, ke duó nho tancóumbè, kè bè toti benitibè, kè bè totinè siyī sidési sinsi bemou. ⁴² Kè bèe cááké bemou kénsànnè. ⁴³ Kè yepèèwétiyèe súo nképié nyemómmùyákè tepítè nè yèdèè kè Yesu tancóumbèe tō nè siyī sii súo. ⁴⁴ Bèè kó dimàà do càáké de kóò pèèbè bè do bo sikòupisinùmmù (5000) ndi.

Yesu do kèrimè menie nyīnkè

(Wénté Matie 14:22-33 nè Isāa 6:16-21)

⁴⁵ De kó difònkúò kè Yesu duó nkòo tancóumbèe ta kudabekù ke bo niitè késénté menie nyáà Betisaidaa bíékè kè wenwe nkpaá ke cienko benitibè.

⁴⁶ Ò bè cíe ndii m̀ǹnni kédeè kédeke ditāri ìnkè ke bo banté nKuyie. ⁴⁷ Dè biite dii m̀ǹnni ke ś nkudabekù kàáké menie ncuokè kè Yesu kpaá diyáà o màà, ⁴⁸ kèbanté o tancóumbè màùnè m̀e kuyaakù ke yé kù do fuutinimè be

ìikè bíékè nke, kukūnwentóo m̀ǹǹni k̀e Yesu nk̀eróo be bíékè ke ceñti menie nyĩnkè, ke ndó ke na mbè p̀ēēt̀ē. ⁴⁹ K̀e b̀ēē ò yà kòò k̀eríní menie nyĩnkè k̀e be yèmmè ndò ndibòò mari ndi, k̀e b̀ēē kuónko mediè. ⁵⁰ Ke yé b̀ē do ò yàmè k̀e kufɔwaá mbè auté, k̀e Yesu b̀ē nàkè ke d̀ò: Di bá nyĩ̀k̀ù, kufɔwaá mbáá di p̀í m̀inwe.

⁵¹ Kòo taroo be borè kudabekù mieke k̀e kuyaakùu cómmú, k̀e d̀ēē di Yesu tancóumbè mediè ⁵² bá nè ò do me ndòòmè tidietì k̀e p̀é̄ēb̀ēē sũũ k̀e be yèmmè baa ñkpeñni. Bè í nna k̀ébanté.

*Bemuambe do káammè Yesu yaabòri ke mierí
(Wénté Matie 14:34-36)*

⁵³ Bè sènté dii m̀ǹǹni menie nk̀etuoke Sennesareti kó ketenkè, k̀epítinné be dabekù. ⁵⁴ Bè yènni dii m̀ǹǹni kudabekù k̀e benitibèe banté Yesu, ⁵⁵ k̀enkòri tipíiti timòu kéntou bemuambe nè be dúò ke kòrínko o borè, k̀e b̀ē kèè kòò bo dè b̀ēē b̀ē k̀atenko. ⁵⁶ Bá k̀e Yesu k̀ote kùù píkù sihekésí yoo yehékè yoo depara, benitibè ñtuoo bemuambe ke dounko yaárè koò báa nke tú wèe yóu k̀e b̀ēē kááké bá o yaabòri fũũ. Bèè kó dimàà ò kàà nkè b̀ē mmierí.

7

*Kuyie nkó ikuó nè benitibè kpeyi
(Wénté Matie 15:1-9)*

¹ Fadisí̄be nè ikuó wáábè b̀ēē iténí Sedisademmu k̀e b̀ēē tíi nYesu borè, ² k̀éyà Yesu tancóumbè mabè yommè bá b̀ē í nite ikuó yèmmè.

³ Ke yé ikuó wáábè nè Sifube tabè bemou b̀ēē tũ mbe yembè kó ikuó, b̀ē do ã̄ í ndi ke í nite ikuó yèmmè. ⁴ Bè do ã̄ konní dikàtirì kénite ikuó yèmmè mme ke né di, ke m̀akenè ikuó tei péu b̀ē yóó nheiri mèè botí ibòòke nè yedó nè sikhũboó timatí kpeyi.

⁵ Fadisí̄be nè ikuó wáábè k̀e b̀ēē beke Yesu ke d̀ò: Dè yíme kàa tancóumbè í tú nti yembè kó ikuó ke yo mbá b̀ē í nite ikuó nyèmmè?

⁶ K̀e Yesu b̀ē t̀é̄ñné ke d̀ò: Meyèmmè mèdémè yembè, Kuyie mpāānāāñti náāñtò Esaii do naatimu ò wáũ dii m̀ǹǹni di kpéi nke tú: Be nnitibè sántí Kuyie nnè be nò nye, k̀e be yèmmè né kù d̀eténè.

⁷ Bè kù báa ndetetirè nde, ke yé b̀ē t̀uótémè benitibè dóú nyìi kuó ke tuonko betòbè, ke dònne ò tu Kuyie nkpeyi.

⁸ K̀e Yesu nsókè ke b̀ē nàa nke tú: Di bùtinnému Kuyie nkó ikuó ke tú mbenitibè dóú nyì.

⁹ Kòo yí k̀ebéi nke d̀ò: Di m̀enke bùtinnému páíi Kuyie nkuó ke tũ ndi móm̄m̄ombe di kpeyi. ¹⁰ M̀oyiisi béimmu ke tú: A ndé a cice nè a yò, ke yé mbè yè mmù. K̀e wèè sáá nho cice yoo o yò b̀ēē ò kùò. ¹¹ K̀e d́indi tú: Kòo niti nàké o cice yoo o yò ke tú: N na n da pã d̀ēē kó dimàà n de dúò nKuyie nku, dè d̀èemu. ¹² Nè de kó ikuó mieke k̀e di b̀ē pã kuce bá b̀ē ténke í teennè be cicebè nè be yòbè. ¹³ Nè de mieke ke kòu Kuyie nkó ikuó ke tuonko benitibè kpéi ditòbè, ke wète ke d̀orinè deterè deterè péu mè kó kubotí.

*Dèè s̄ñkũnko oniti
(Wénté Matie 15:10-20)*

14 Kè Yesu yíe kényú ditĩnni ké di náké ke dò: Kénténè dimòu mesàà nkékeè. 15 Dèmarè í bo onitì bo di dè kè dèe ta o miéke kòò sɪnkũnne, dèè yìenì onitì nùu dèè ò sɪnkũnko. [16 Kè wèè màke yeto ke bo keè, wèè keè!]

17 Yesu ité dii mònni ditĩnni borè ke kò nteçfètè, kòo tancòumbèe ò beke de kó dináaḥāntĩri tu mù. 18 Kòo bè tèǹné ke dò: Díndi múnke di í na ke bantáa? Di í yé ke dò nhonitì yo ndè kè dè taà o miéke dè báa na kòò sɪnkũnnaà? 19 Ke yé dè í taàmè o yèmmè miéke, dè taà o pouti nti ke kòri ke yìè.

(Yesu do dó ké bè nàké ke tú tidiiti timòu wennimu.) 20 Kòo yíe kébéi nke dò: Dèè yìenì onitì nùu dèè ò sɪnkũnko. 21 Ke yé onitì yèmmè miéke nke meyèmmè yeime yènimè, meè ò nte koò dòò meyei, meè tú: A bo ndòuti dautinèmmè benitidaabè yoo benitipòbè nè muyóò nè munitikòu. 22 A bo yóumè a pokù yoo a dòu kényiè ke dounè betòbè, ke í diè ntikpàti, a bo ndòrimè, a bo ciitèmmè otòu, nè mufòmmu yeimu, nè mehèèmmè, a bo caàrèmmè otòu yètiri, a bo mmàkemè tepòtè, deyèinkpère kó mudòòrimù. 23 De kó meyei mmemòu yìenì onitì yèmmè miéke nke koò sɪnkũnko.

*Onitipòkù wèè do kèkũnne omáa ke pétè meteèmmè
(Wénté Matie 15:21-28)*

24 Kè Yesu ité dèborè kékòte Tiiri kó dihei, teçfètè matè, bá ò í ndó òmòu nyé o kpréi, ò me nyí nna ke bo sòri. 25 Dende bàmbà nkòo nitipòkù mòu dibòò marì ta wèè bire, kòo keè kè bè tu Yesu dè bo kòo pànceke coké kékòte Yesu borè ke nínkòo o iikè. 26 De kòo nitipòkù do í tú Sifube kó kubotí kou bè do ò peitè Siirii nwe Fenisii kó dihei miéke. Kòo bántè Yesu ke dò wèè denne dibòò dii ta o sapùmbire. 27 Kè Yesu ò nàké ke dò: Yóu kè ibí keté kèdi kénsànnè, ke yé dè í wenni a bo túótèmmè ibí kó mudii kèduó nyimòbi. 28 Kòo nitipòkù ò tèǹné ke dò: Èè, n Yiè n yí yete, imòbi né ò ndéúmu ibí yo nkè dèè duò. 29 Kè Yesu ò tèǹné ke dò: Nè a béi ntii náaḥti kpréi, kò nkè dibòò yèmu a sapùmbire miéke.

30 Kòo kò kénsó o bire duó béu de dóu ìnkè kè dibòò yè.

Yesu kèèkũnnemè teòntè kè tè nno nke náa mmesàa

31 Kè Yesu ité Tiiri kényènnè Sitòò kèpèètè kutempè nyehèkè tepítè kòku kètuòke Kadidee kó menie. 32 Kè bèe kotènni teòntè matè Yesu borè, bá tè í nò nke náa mesàà, kè tèe bántè Yesu ke dò wèè nòò nho nou te ìnkè kè tè mièkũnne. 33 Kè Yesu né tè dète kékenténè ditĩnni, kébaa o nómbè te to miéke, kédeè kèsute o nómbife kékáákè te nòndenfe, 34 kédeè kébóútè keìnkè, kéwei mediè nke dò: Efuataa! (Dèè tu yèe kpeté).

35 Dende bàmbà kè teè òntèe keè, kéna kénnáa mmesàa. 36 Kè Yesu bè nàké ke dò bè báa yie nkòo mòu ti kèè, kè bèe yete kénnáa, kòo bè nàké kè bè nàké, kè bè nçfèké ke náante tipítì timòu. 37 Kè dèe di benitibè mediè mmómòmòmme kè bè nnáa nke tú: Ó dòòri demòu kè dè wennimu mediè, nhò kèèkũnko yewũò nyèè nòndié ndàri kè yè na ke nàké mesàa.

8

*Yesu dòòmè tidièti kè benitibè sikòupisìnàa di
(Wénté Matie 15:32-39)*

1 Diyèe teri marì kè benitibè tó tíi nYesu borè kénsù bè í mmàke bè bo di mù, 2 kè Yesu yú o tancòumbè ké bè nàké ke dò: Mesémmè meè mpĩrìnè

benitibè bie! Diiyè tǎǎnni ndi yíe nkè bè m bonè bá bè í mǎke bè yo mmù. ³ Kè m bè cíe mbè bo duónè dikònni kuce ke yé bèmabè bonnìmé dedétirè. ⁴ Kòo tancòumbè è tǎǎnné ke dǎ: Ti bo pété de pǎǎbè dikpáá dii mmieke kè bèe di kénsànnè? ⁵ Kè Yesu bè beke ke dǎ: Di mǎke pǎǎbè bèede? Kè bèe ò tǎǎnné ke dǎ: Pǎǎbè bèyiekè.

⁶ Kòo duó nkè difínni karoo ketenkè, kòo túóté pǎǎbè bèyiekè bèmbe késǎnte Kuyie, ké bè wèri kédúo nho tancòumbè ke dǎ bèe totí benitibè, kè bèe bè totí. ⁷ Ke sǎ mbè tǎnè siyíi sǎmpósi masi kè Yesu mǎo Kuyie nkó mesàà nkénáké o tancòumbè ke dǎ bèe si totí. ⁸ Kè bèe di bèmǎu kénsànnè kè dè nsúo nke píéké yemómumùyákè yèyiekè kè bèe tǎ. ⁹ De kó benitibè do bo mbo sikǎupísìnàà (4000) ndi bèe di. Kè Yesu duó nkè bèe kò. ¹⁰ Yesu nè o tancòumbè kè bè pǎǎkke ta kudabekù kékote Dadimanutaa kó ketenkè.

Fadisǎbè do díimè Yesu

(Wénté Matie 12:38-39, 16:1-4 Duku 11:16-29, 12:54-56)

¹¹ Kè Fadisǎbè ndíi Yesu kékòteni ké nhò nènè ke tú; Dǎò dèmarè dèè bo cúténi kéinkè, dèè bo benke Kuyie nkuu da tǎnnimè. ¹² Kè Yesu wei medíè nke dǎ: Ba nkprí nte kè di mmònni kǎbe m békú ke tú n dǎò tidietì. Mómumu nwe n di náammè bè báá yà tidietì matì.

¹³ De kó difǎnkúò kè Yesu íté deborè kéta kudabekù késénté menie nyáà terì.

Yesu tancòumbè do í banté ò dǎòri tui dieti bonèní dè

(Wénté Matie 16:5-12 nè Duku 12:1)

¹⁴ Kè Yesu tancòumbè yè mbè bo ntǎmè pǎǎbè kènto pǎǎ omáà be dabekù miéke. ¹⁵ Kè Yesu bè nàké ke dǎ: Daatenè Fadisǎbè nè Edoti be kó mutie mùu muuti pǎǎ mu kpéi.

¹⁶ Kòo tancòumbè nnáá mbemáà ke tú: Ò náá mmie nti í tǎ mèè kpéi nke pǎǎbè.

¹⁷ Kè Yesu banté be yèmmè ké bè nàké ke dǎ: Dè dòmmè kè di totí di yèmmè pǎǎ ìnkè, di mu nyí bantáà? Di mu nyí yǎtáà? ¹⁸ Di to yèe kpeínàà? Di me mmǎke inuò nke í wúónáà? Di me mmǎke yeto ke í yoà? ¹⁹ Di í kpráa ke yé n sòò wèri pǎǎbè bènummù kè benitibè sikǎupísìnnummù (5000) cááké, kè bèe sùo nkémpíéké nyemómumùyákè yèdè kè di tǎ? Kè bèe ò tǎǎnné ke dǎ: Terítè nè yèdè. ²⁰ Kòo yíe kébéi nke dǎ: Kè n wèri pǎǎbè bèyiekè kè benitibè sikǎupísìnàà (4000) cááké kè dèe sùo nkémpíéké nyemómumùyákè yède kè di tǎ? Kè bè dǎ: Yèyiekè. ²¹ Kè Yesu bè beke ke dǎ: Bá di mu nné í bantáà?

Yesu wéimmè kuyǎǎnkù

²² Yesu nè o tancòumbè kè bèe tuǎke Betisaidaa, kè bèe ò tǎní kuyǎǎnkù makù kóò bantè ke dǎ wèe kù kǎáké ké kù miékumne. ²³ Kè Yesu dete kuyǎǎnkù kéyènnè dihei mànkù, késute o nómibife tinóntǎuti kékááké ku nuò, kénóò nho nou ku ìnkè, ké kù beke ke dǎ: A yà dèmaràà? ²⁴ Kè kuyǎǎnkù wénté ke dǎ: N yà benitibè mbe kè bè dònnè detie nke centì.

²⁵ Kè Yesu yíe képi ku nuò, kù wèrité dii mǎnni ké nsǎ nkù wúó mpáíi ke wúó ndemǎu. ²⁶ Kè Yesu ò nàké ke dǎ: Kò nha cǎtèè a né báá kété dihei miéke.

Benitibè yè nYesu tu wè

(Wénté Matie 16:13-20 nè Duku 9:18-21)

²⁷ Yesu nè o tancòumbè kè bè nkǎri Fidipu kóò Sesadee kó yehékè, kè Yesu be beke ke dǎ: Benitibè yèmmè dò n tú we? ²⁸ Kè bèe ò tǎǎnné ke dǎ:

Bèmabè yèmmè dò nha tú Isāā-Batiisi, kè betòbè yèmmè dò nha tú Kuyie mpāānāānti náāntò diēwè Edii kè betòbè kōme dò nha tú Kuyie mpāānāānti náāmbè kóò mǎu. ²⁹ Kè Yesu beke o tancòumbè ke dǎ: Díndi yèmmè dò n tú we? Kè Pierii ò tēñné ke dǎ: A tú Kirisi nwe Kuyie ntāāté wè koò tōnní.

³⁰ Kè Yesu bè cau nke dǎ bè báa yie nkoò mǎu ti kèè.

Yesu nàkémè ò yóó kúmè kényánté

(Wénté Matie 16:21-28 Duku 9:22-27)

³¹ De mǎnni kékété kè mbè nǎa nke tú: Onitibire dò nkéfféütému mediè, kè Kuyie ncītè kó bekótibè nè ikuó niùbè kó bekótibè nè ikuó wǎābè kè bèè ò yete kóò kùò, diyè tǎānni yiè kòo yánté.

³² Kè Yesu nti mbè nǎa mbá ò í sǎri, kè Pierii ò yu kékenténè kè nhò kpànnè. ³³ Kè Yesu wēxete kéwénté o tancòumbè kéréi mPieri ke dǎ: Fúte m borè fǐ ndibòò, ke yé a yèmmè í tùmè Kuyie nkōme, mè tú menitiyèmmè mme.

Ti bo ntū mmèè botí Yesu

(Wénté Matie 16:24-28 nè Duku 9:23-27)

³⁴ Kè Yesu yú o tancòumbè nè ditīnni kè bè nàké ke dǎ: Kòò mǎu dǎ kè n tūnne wèè duó nhomáà kèto o dapāāti kè n tūnne. ³⁵ Ke yé wèè bo ndó kédεεté o fōmmu ò bo mù fétinne, kè wèè yete o fōmmu n kpéi nè n náānti kpéi kòo mù pèté. ³⁶ Oniti bo cǎnte ba kòò mǎke kutenkù kuu nkperε demǎu kòo wēnni né feti? ³⁷ Oniti bo yietí ba kòo wēnni yenté! ³⁸ Ke yé ifei bo mbo wè nè n kpéi nè n náānti kpéi di mǎnni kó benitibè bèè bütinné Kuyie nke dǎori meyei mbe cuokè, mí nhOnitibire m múnke bo nhò mǎkenè ifei m bo nwētini dii mǎnni nè Kuyie nkó tikpeti ke neínè Kuyie ntōrè.

9

¹ Kè Yesu yé kébéi nke dǎ: Mómumu nwe n di náammè díndi bèè bo die ndi kó bèmabè yó nkpaá ke fòumu kényà Kuyie nkpaātiyuu tūōkenimè nè muwērímú.

Yesu kǎnti cèètemè

(Wénté Matie 17:1-13 nè Duku 9:28-36)

² Kè yewe yékuòò pēxeté kè Yesu túóté Pieri nè Isaku nè Isāā kè bèè deke ditāri diēri mari ñnkè bémáà borè, kè Yesu kǎnti ceete kè bè nhò wùó. ³ Kòo yààti peike kèmmiēti mediè, oniti mǎu báa na kédòò o yààti kè tì peike me botí ketenkè kie nyñnkè. ⁴ Kè bèè yà Edii nè Mǎyiisi kè bè kǎtení ke náānnè Yesu. ⁵ Kè Pieri dǎ: Okóti, dè wennimu ke dò ntí mbo die, ti bo dǎò titouti titāāti, fǐ nkumáà, Edii kutekù, Mǎyiisi kutekù.

⁶ Ke yé kufōwáa ndo bè autémè, kòò í nyé ò tu mù. ⁷ Kè diwētiri marli kǎtení kè di déè mbè dátinné, kè bèè keè metammè mamè di miēke kè mè tu: Yie nwèè tú m bire kè nh ò dǎ mediè, nyíènnè o kpeti.

⁸ Dende bǎmbà nkè Yesu tancòumbèè nyóó daatení kémóntóo betòbè, kényà Yesu máa, kè weè bè kpaánè.

⁹ Bè cùténí dii mǎnni ditāri ñnkè kè Yesu bè cau nke dǎ: Di báa náké òmǎu di yà dè, kè Onitibire yàa yánténè.

¹⁰ Kè bèè yie nho náānti ke né mbékú betòbè ke tú: Ba ntú ke yánté? ¹¹ Kè Yesu tancòumbè ò beke ke dǎ: Ba nkpréi nte kè ikuó wǎābè tu Edii wèè dò nkékété kékōtení? ¹² Kè Yesu bè tēñné ke dǎ: Mómumu nwe Edii dōmmè kékété kékōtení kētūnte demǎu, ba nkpréi nné te kè tì wāri ke tú: Onitibire dò

nkéféüté mediè nkè bèe dè sènkèrì. ¹³ N né di náámmu ke tú Edii kòtenímu kè benitìbè ò dòò bè dó mèè botí, kéndònnè tì wārimè o kpéí.

Yesu tancòumbè do yīkēmè bè bo betimè dibò

(Wénté Matie 17:14-21 nè Duku 9:37-43)

¹⁴ Yesu nè Pieri nè Isaku nè Isāā bè tūòke dii mōnni o tancòumbè tōbè borè ke sò nditfnni dieri bè muri kè bè diètìnè ikuó wāābè. ¹⁵ Bè yānī dii mōnni Yesu kè dēe bè di kè bè ncokòo koò dóú. ¹⁶ Kè Yesu beke o tancòumbè ke dō: Nè be di dièti ñnti ñnkè? ¹⁷ Kòo niti mōu béinnī ditfnni miēke ke dō: Okóti n kòtenni m bire nde a borè, dibòò mari dii dè ta ke dānne de nōndenfè. ¹⁸ Bá kùù píkù kè di dè pī ndii dè bō nkè tinóntōpùùti nyiè de nùù kè dè cāā nde nīi nkésātè. Kè m bāntè a tancòumbè bá bè í na ke di bēti.

¹⁹ Kè Yesu bè nāké ke dō: Itookperí yembè dīndi! Mīi yó nhā ke di bonàà? Mīi yó nhā ke di tōà? Kòtenni debire m borè. Kè bèe dè kòtenni.

²⁰ Dibòò yā dii mōnni Yesu kékpekii debire, kè dēe do, kémbírímu kè tinóntōpùùti yìè de nùù. ²¹ Kè Yesu beke debire cice ke dō: Nè ñndaà ndi dè ò ketémè? Kòo dō nè de bíkēmbénti. ²² Kuce mēpēu kè dibòò dè buò mmuhāā mmieke nè menie mmieke ke bo dè kùò. Kāa bo na kédòò dēmarè a ti kuó mmesēmè kè ti teennè. ²³ Kè Yesu dō: Ba nte kàa tú kè m bo na! Kāa n tã dè í yóu.

²⁴ Kè debire cicee kuónko ke dō: N támu, a né n teennè kè n tákùmmèe deuke.

²⁵ Kè Yesu yā ditfnni cokùnímè ke péi ndibòò ke dō: Fō ndibòò dii ñnkūnne debire: Yè debire ke tēnke báá wētēnī!

²⁶ Kè dibòò kuónko mediè nkékpekii debire kényè, kè debire nduó ke dō ndè ku, nè de kpéí nkè bēmabè ntú dè kúmu. ²⁷ Kè Yesu né pī nde nùtè kényiinnī kè dēe cōmmú.

²⁸ Yesu kò ndii mōnni tēcīètè bēmāā borè kòo tancòumbè ò beke ke dō: Dè dōmmè kè tīnti í na ke dēnne de kó dibòò? ²⁹ Kè Yesu bè tēñné ke dō: Mubāámmu muù mād bo na kēdenne dibòò dii mbotí.

Yesu do náámmè o kūū nképí kuce medérímè

(Wénté Matie 17:22-23 nè Duku 9:43-45)

³⁰ Kè bèe ité deborè kémpēnké Kadidee kó ketenkè bá Yesu í ndó bè nyé o kpéí. ³¹ Ò do dó kémmōke mēfiè mme kētié nho tancòumbè, ò do bè náā mbè yóó pī mēmmè wenwe Onitibire kédúó mbenitìbè kè bèe ò kùò, kòo yānté diyìè tāānni yìè.

³² Bá bè í mbanté de kó tināānti tu mù, bè mē nyi ndàátí ke bo ò beke timatì.

Yesu tancòumbè do diètímè ké bo yā wèè bè baké

(Wénté Matie 18:1-5 nè Duku 9:46-48)

³³ Bè tūòke dii mōnni Kapennaummu kémbō tēcīètè miēke kè Yesu bè beke ke dō: Di do dièti ba nképí nkuce?

³⁴ Kè bè ndò nyúóó, ke yé bè do diètímè ke bo yā be miēke wèè bè baké wēnwe. ³⁵ Kè Yesu karoo kényú o tancòumbè tēpítè nè bèdébè ké bè nāké ke dō: Di miēke kè wèè dó kémbaké betōbè ò ntú osāmpōù kēntú betōbè kóo tōnti.

³⁶ Kédeè kédetení debire kécónné be cuokè kè dè arí ke dō: ³⁷ Kè wèè cōuté o cīètè debire sām̀p̀rè dèè mānnè die n kpéí, mí nwe ò cōutémmè, kè wèè n cōuté ò í cōuté mīi mād, ò cōuténnemu wèè n tōnni.

Yesu kpannèmè o tancòumbè bè yete mèè kpéí nwèè bèti yebòkè nè Yesu yètirì
(Wénté Duku 9:49-50)

38 Kè Isāā nàké Yesu ke dò: Okóti, ti yà òmòu nwe kòo bèti yebòkè nè a yètiri kè ti ò bàa ke yé ò í ti neínèmè. 39 Kè Yesu bè tḗnne ke dò di na bá nyete ke yé òmòu í yóo na kédòò tidieti nè n yètiri, dende bàmbà nkéwete ké n sáá. 40 Ke yé wèè í yete ti kpeti, ò ti wēnnémèmu. 41 Wèè bo di yēnté mēnēbuo nkè dí yà di tú mèè kpéi n kòbe, n di náá mómumu nwe de yiè mbáá móté de kó ticuuti.

Wèè bo bo nhotòu meyi mmieke

(Wénté Matie 18:6-9 nè Duku 17:1-2)

42 Kòò mòu bo mbesámipóbè bie bèè n tá be kòò mòu meyi mmieke, de yiè kè bè ò dùú nditári dieri kédootóo dāmēeri mieke de ntōū. 43 Kàa nòutè teè yó nte kàa dòò meyi, nkéétè te, a bo mmakemè mufòmumu sáà nè kubakù kumáá, dè tōūnè a bo mmakemè debaà ndédèrè ke né ta muháá mmùù í kò mmu mieke. [44 Mu mieke yebiè yèè càá ntikònti yè í kò, de kó muháá me nyí kò.] 45 Kàa naacètè teè yó nte kàa dòò meyi nkéétè te, a bo mmakemè mufòmumu mùù bo sáà ke kpa tenacètè, dè tōūnè a bo mmakemè sinaacèi sidé ke né ta muháá mmùù í kò mu mieke. [46 Mu mieke yebiè yèè càá ntikònti yè í kò, de kó muháá mme nyí kò.] 47 Kàa nònfè feè yó nte kàa dòò meyi nkpéétè fe, a bo tamè Kuyie nkpààtiyuu mieke nè kunanfīkù, dè tōūnè a bo mmakemè inuò nyidé ke né ta mmuháá mmùù í kò mmu mieke. 48 Mu mieke yebiè yèè càá ntikònti yè í kò, de kó muháá mme nyí kò.

49 Bè yóo yááké benitibè bemòu nè muháá mmu.

50 Mukókúú ntú demarè sàarè nde, kè mù né fétinne mu naati di bo mù náríkùnnè ba? Di fòmumu mmòke mukókúú nkó kunaatí kè di nnaatinè ditòbè.

10

Onitì nè o pokù be kó muyatimù

(Wénté Matie 19:1-12 nè Duku 16:18)

1 Kè Yesu íté deborè kékòte Sudee kó ketenkè mánku, késénté Suditēē kó kukó, kè benitibè tó tíinko o borè kòo mbè náá nKuyie nnáahti ò ò mbè náá mmèè botí.

2 Kè Fadisēbe ndó kòò yááké kékòtení o borè, kòò beke ke dò: Ikuó yie nhoniti bo betimè o pokàà? 3 Kè Yesu bè tḗnne ke dò: Mòyiisi kó ikuó yé nti ndòori ba? 4 Kè bè dò: Mòyiisi kó ikuó yé nkòo niti dó kébeti o pokù wèè wāri muyatimù kó dipátiri kòò duó nkóò bèti. 5 Kè Yesu bè nàké ke dò: Di kó itookperí kpéi nte kè Mòyiisi di duó nde kó ikuó. 6 Meketimè mōnni dè do í me ndò, Kuyie ndo dòò onitì nè o pokù nwe. 7 Dèè kpéi nte kòo nitidùù bo yóo o cice nè o yō ketaunnè o pokù. 8 Kè bèè naá nhoniti omáá, de mōnni bè ténke í bo bèdébè, bè naá nhoniti omáà ndi. 9 Onitì tū mbáá yate Kuyie ntàu ndè.

10 Bè kò ndii mōnni tecētè kè Yesu tancóumbèe wēte kòò beke de kó tináahti tu mù. 11 Kè Yesu bè nàké ke dò: Kòo niti yete o pokù ke tuóté otòu ò yùukúmu ke yeténè oketiwè. 12 Kòo nitipòkù wèè me nyete o dòu ke cànté otòu o tú wèè bütinné wēnwe o dòu ke dauti dautinè benitidaabè.

Kuyie nkpàti bo bèè dōnnè ibí be kpéi nke

(Wénté Matie 19:13-15 nè Duku 18:15-17)

13 Kè benitibè kòtenní ibí sámpól Yesu borè kòo bo ò kàáké, kòo tancóumbè mbè kpànnè. 14 Yesu de yà dīl mōnni kè dèè ò yonke kòo bè nàké ke dò:

Younè kè ibí nkəríní m borè di bá nyì bètì, ke yé Kuyie nkprààtiyuu bomè bèè ì dònne be kpéí nke. ¹⁵ Timómman̄nti nti n di náámmè. Kè wèè í yie nkuyie nkprààtiyuu nè debire kó meyèmmè, ò báá na kéta di mieke.

¹⁶ Ò yí memme ké ì ərì ké ì nós n̄ho n̄ou ké ì p̄a mesàà.

Yesu nè tikpàti yìè

(Wénté Matie 19:16-30 nè Duku 18:18-30)

¹⁷ Yesu iti diì m̀nni kòo n̄iti m̀ou cokéní kénínkòo o ìikè kòò beke ke d̀: Okòtì sààwè n d̀ nkédàò ba kèpété mufòm̄mu mùu bo sáà? ¹⁸ Kè Yesu ò nàké ke d̀: Ba nkpréi nte kàa n tú osààwè, òm̀ou í wenni kè dè í tú Kuyie mmáà. ¹⁹ A yému Kuyie ntannò yèè tú: A báá kuò on̄iti, a báá duònè wèè í tú a pokù yoo wèè í tú a d̀ou, a báá yúúkú, a báá caàrè otòu kó diyètiri, a báá ciitè otòu, ndé a cice nè a yò. ²⁰ Kè de kóo n̄iti ténne Yesu ke d̀: Okòtì n d̀d̀mu dende kó dimàà nè m bíkèmbénti mieke. ²¹ Kè Yesu ò wènté ké nhò d̀, kòò nàké ke d̀: Demarè máà deè kpaá ke da d̀onni, kote kéfítè a m̀ke de, kèp̄ammú idíití beçĩrìbè, de m̀nni a bo pété keĩnkè kó tikpàti ké né k̄tení ké n tũnne.

²² Odapàà wenwe kèè diì m̀nni de kó tináan̄ti kòo ìikèe soute, kòo íténè meyeñcaarimè ke yé ò do m̀kemè tikpàti mediè.

²³ Kè Yesu wénté wénté o tancòumbè ke d̀: Dè yòunèmu bèè m̀ke tikpàti bè bo tamè Kuyie nkprààtiyuu mieke.

²⁴ Kè dèe di o tancòumbè de kó tináan̄ti kpéi, nkè Yesu yíé ké bè nàké ke d̀: M bí dè yóumu a bo tamè Kuyie nkprààtiyuu mieke. ²⁵ Dè bo nyòunè tikpàti yìè mbo tamè Kuyie nkprààtiyuu kèpèètè yòyò bo tamè feyárifè fiè.

²⁶ Kè dèe d̄ke di o tancòumbè de kó tináan̄ti ìnkè kè bè mbékú betòbè ke tú: Kè dè d̀ mmemme we mbo na kècooté?

²⁷ Kè Yesu mbè wùò nké bè nàké ke d̀: Dè yòunè benitibè mbe, dè í yòunè Kuyie.

²⁸ Kè Pierii nàké Yesu ke d̀: Ti yóumu dem̄ou ke da tũnne. ²⁹ Kè Yesu ò ténne ke d̀: Móm̄mu nwe n di náámmè òm̀ou í yóu o c̄tètè, yoo o neí, yoo o tábè, yoo o cice, yoo o bí, yoo o paku n kpéi nè Kuyie nnáan̄ti kpéi, ³⁰ kè í mpété ticuuti kè dèe nós nkuce tekòutè (100) meborime mie mmieke: Sicéi, nè o neí, nè o tábè, nè o yòbè, nè o bí, nè depaa nnè mefèütimè. Ke né mm̄ke mufòm̄mu mùu bo sáà meborime m̀è kpaaní me mieke. ³¹ Besükùbè bèè tu beketibè di mm̀nni bè bo naá mbesombe, kè besükùbè bèè tu besombe di mm̀nni kè bèe naá mbeketibè.

Yesu do k̄rimè Sedisad̄mmu kuce mesomme

(Wénté Matie 20:17-19 nè Duku 18:31-34)

³² Yesu nè o tancòumbè kè bè nkéri ke k̄ri Sedisad̄mmu kòo tancòumbè k̄mbùàti duò kè kufòwáà mbo bèè bè tũ. Kè Yesu tó yú o tancòumbè ké mbè nàà tii yóò ò t̀òkení, ke tú: ³³ Ti m̀ nkòri kù Sedisad̄mmu, bè bo p̄i nhOn̄itibire, kéduò nyikúò niùbè kó bekótibè nè ikuò wāābè kè bè d̀ ò d̀ nkékuòmu kòò duò mbèè í tú Sifube. ³⁴ Kè bè nhò daú kòò sùu tinóntũti, kòò puotí yedá, kòò kùò, yewe yetàati kó dif̄nkúò kòo yántè.

Sebedee kó ibí do d̄smè k̄ntú beketibè

(Wénté Matie 20:20-28 nè Duku 22:25-27)

³⁵ Kè Sebedee kó ibí Isaku nè Isāā k̄tení Yesu borè kòò nàké ke d̀: Okòtì ti d̀ a ti d̀d̀mu ti yóò me nda beke tì. ³⁶ Kè Yesu bè beke ke d̀: Di d̀ n di d̀ò ba? ³⁷ Kè bèè ò ténne ke d̀: A bo mbo diì m̀nni a kpàti dieti mieke, a yóu kè ti nkari yie nha bakù yóu, otòu kuc̄nku. ³⁸ Kè Yesu bè nàké ke d̀:

Di í yé di m békú ti di bo na káyà n yóó yà fèè bòòfàà? Di bo na kè bè di ànné be yóó nh ànné wèè bàtémàà? Kè bè dā: Εε, ti bo na. ³⁹ Kè Yesu bè tḗnne ke dā: Mómмуo ndi yóó namu káyà n yóó yà fèè bòòfè. Kè bè di ànné bè yó nh ànné wèè bàtémму. ⁴⁰ Dè né í tú mui yóó tāātè bèè yó mbo m bakú yóu nè kucānku, de kó yekārè Kuyie nyè dāò bèè kpéi mbeè yè te.

⁴¹ Yesu tancòumbè sāmbe tepítè ti kèè dii mōnni kè be mieke peike Isaku nè Isāā. ⁴² Kè Yesu bè yu bēmou kè bè nàké ke dā: Di yému ke dò mbèè tu bekpāatibè yebotè mieke bè yè fēũnkómè, bèè tu bekperibè ye mieke kè bè yè diinko mesémme. ⁴³ Di kperè í dò nkéndò mēmmè, wèè dō kéndèu di mieke wè ntú di kóo tānti. ⁴⁴ Kè wèè dō kéntú oketiwè di mieke wè ntú dimou kó kudaakù. ⁴⁵ Ke yé Onitibire í katenimè ke bè bo mpí de tōmmú, dè kateni ke bo pí mmutōmmú mmu benitibè kpéi nkéduó nde fōmmu kédenne kusũkù meyei nkó tidaati mieke.

Yesu wéimmè kuyũ̀̀nkù Baatimbee

(Wénté Matie 20:29-34 nè Duku 18:35-43)

⁴⁶ Kè bèè tuòke Sedikoo Yesu nè o tancòumbè bè yèti dii mōnni de kó diheì kè kunitisũkù péu bè tũ, kè kuyũ̀̀nkù makù bè tu kù Baatimbee, Timbee kó debire kè kù kàri kuce nùu ke móú. ⁴⁷ Kù kèè dii mōnni kè bè tú Yesu Nansareti kou weè pēnké kè kùu píèké ke dā: Dafiti kó debire, Yesu n kuó mmesémme.

⁴⁸ Kè benitibè nkù kpānnè ke tú kùu cīéké kè kù né dōke píèké ke dā: Dafiti kó debire á n kuó mmesémme! ⁴⁹ Kè Yesu cómmōó kébéi nke dā: Yúnni we! Kè bèè kù yu ke dā: Ó da yumu, ité nè tikōnyauti.

⁵⁰ Kè kuyũ̀̀nkùu iténi kédootóo ku yaàbòri kéitoo mēcāā nkékétóo Yesu bíéké. ⁵¹ Kè Yesu kù beke ke dā: A dō n da dāò ba? Kè kuyũ̀̀nkùu ò nàké ke dā: N dō kéwéntému. ⁵² Kè Yesu kù nàké ke dā: A tá mèè kpéi nke dò m bo na ke da miékunne, ité! Kāa miētému.

Kè kù pānke wénté kéneinè Yesu.

11

Yesu tatimè Sedisademmu ke deke disāmmarimbii

(Wénté Matie 21:1-11 nè Duku 19:28-40 nè Isāā 12:12-19)

¹ Bè tōōnnēnko dii mōnni Sedisademmu kēmberinè Betifasee nè Betannii Odifé tārì také, kè Yesu tō nho tancòumbè bèdébè ke dā: ² Kōtēnè diheì dii bo di iikè, di bo mbo tuòkoo káyà disāmmarimbii, òmou mu nyí dēke di kè di piití, kè dí di pité kékōtēnēní. ³ Kòò mōu di beke ke yí: Dè dōmmè kè di di pitírí? Dí ò nàké ke dā: Ti Yiè nweè di dō. Dēnde bām̀̀bà nhò bo di yóu kè dí di tūóténi.

⁴ Kè bèè kōte kè mēnke nsó disāmmarimbii marì piití tecīētè matè kó ditowaà kuce nùu, kè bè ndi pitírí. ⁵ Bèè dè bo kè be kó bēmabèè bè beke ke dā: Di dōri ba? Dè dōmmè kè di pitírí de kó disāmmarimbii? ⁶ Kè bèè bè tḗnne Yesu do bè nàké ti, kè bèè yóu kè bèè di tūóté, ⁷ kè di kōtēnni Yesu boré kénós mbe yaàti di ìnkè kè Yesu deke. ⁸ Kè besũkùbè mpienko kuce mesàà nkè betobè piiti be yaàti ku ìnkè. ⁹ Bèè ni Yesu iikè nè bèè ò tũ nkè bè mpièkù ke tú: Kuyie nyètiri ndeu! Mesàà nni mbonè f́́ nwèè kèriní nè ti Yiè nkó diyètiri. ¹⁰ Kuyie ndéúkunne dikpāatiyuu dii kèriní ti yaàri Dafiti kperi, Kuyie nyètiri ndeu kéfinkè!

11 Kè Yesu tuòke Sedisademma kéta Kuyie ncîètè ke wénní demou, ò dèè dii m̀ǹni ke ś ndiyiè dèè, kòo kote Betannii nè o tancòumbè tepítè nè bèdébè.

Yesu béinnèmè mutie bè tu mù fikie

(Wénté Matie 21:18-19)

12 Kè dèè wenté kè bè nyetini Betannii kè dikònni pĩ nYesu. 13 Kòo yà mutie bè tu mù fikie medétimè kè mù ã tifaàti kòo katoò ke bo yà yebe bo mbo, ò tónko dii m̀ǹni, kèyà tifaàti màà, ke yé dè do í tùmè de kó detie mpéi dii m̀ǹni. 14 Kè Yesu béinnè de kó mutie ke dò: Òmòu ténke báá cááké a be nè a bo mbomè.

Kòo tancòumbèe keè ò béimmè.

Yesu bètimè bepotambè Kuyie ncîètè

(Wénté Matie 21:12-17 nè Duku 19:45-48 nè Isāa 2:13-22)

15 Bè tùòke dii m̀ǹni Sedisademma kè Yesu ta Kuyie ncîètè kémbeti befitibè nè bedombe, kébuó mbedíticeetibè kòò tabùribè nè bèè fiiti sinónkpeé be kàrè. 16 Ò í nyie nkòò m̀òu mpènkùnè tipotanti Kuyie ncîètè borè, 17 kédeè ké mbè tiè nke tú: Ti wàrimu ke tú: Bè bo nyu n cîètè ke tú mubáammu kpete yebotè yemou yó mbáá ndè kè d́ndi né tè d̀òò beyóóbè kó disàri.

18 Kuyie nkuó niùbè kó bekótibè nè ikuó wāābè ti kèè dii m̀ǹni kénwanti bè bo yímè kápĩ nYesu kékuo, ke né nhò dé ke yé benitibè bemou do pènsirimè o náànti. 19 Dè yuoté dii m̀ǹni Yesu nè o tancòumbè kè bèè yè dihei.

A bo mbáammè Kuyie nke tá

(Wénté Matie 21:20-22)

20 Kè dèè wenté kè bè mpènké kèyà muu tie kè mù kpeí nè mu cĩenko. 21 Kè Pierii denteni dèè wee d̀òò kénáké Yesu ke dò: Okóti wénté mutie a wee béinnè mù ke kpeí.

22 Kè Yesu bè t́́nné ke dò: Ntánè Kuyie, n di náá ntimómmanti nti 23 kòò m̀òu naké di ntári ke yí: Íté a me mbo dè kédo daméèrì miéke bá ke í yíékù, ke tá ke dò nhò béi nti bo d̀òò, ti bo d̀òò. 24 Dèè kpeí nte kè n di náá nke tú: Di m̀óú dèè kó dimàà nè mubáammu miéke di ntá ke dò ndi dè pètèmu, Kuyie bo dè ndi dúó. 25 A cómmú dii m̀ǹni ke báá nKuyie nkàa denteni ke dò nha m̀akèné òmòu timati cĩé nwe, kàa cice wèè bo keĩnkè kòo da cĩé nha yei. [26 Kè di me nyí cĩenko ditə̀bè, di cice wèè bo keĩnkè, ò báá di cĩé ndi yei.]

Yesu wèrimú bonni de?

(Wénté Matie 21:23-27 nè Duku 20:1-8)

27 Kè bèè wète Sedisademma kè Yesu ícenti Kuyie ncîètè miéke kè ikuó niùbè kó bekótibè nè ikuó wāābè nè Kuyie ncîètè kó bekótibè kè bèè kateni Yesu borè, 28 kòò beke ke dò: Nè òmmu wèrimú mmu a d̀ə̀rinèmè die? We nda dúó ndinùù kàa dè d̀òòri? 29 Kè Yesu bè t́́nné ke dò: N yóó di beke timati màà ndi, kè di n t́́nné, n né di náké nè mùu wèrimú mmu n dè d̀ə̀rinèmè. 30 Isāa do āā wèè bātèmmù do bonni benitibè boràa kè Kuyie mborè? Dí n t́́nné.

31 Kè bè nnáa mbemáa ke tú: Kè ti yí de kóo bātèmmù do bonni Kuyie mborè ò dò: Ba nkpeí nné te kè di í tá Isāa? 32 Kè ti me nyí: De kóo bātèmmù bonni benitibè borè...

(Bè do dé benitibè mbe, ke yé beməu bè do yéməmu ke dò nyIsāā tu Kuyie mpānāānti nāāntò mómumu.)

³³ Kè bèè ténne Yesu ke dò: Ti í yé. Kè Yesu dò: M me mbáá di náké nè mùù wērímú mmu n dè dōrìnəmè.

12

Betōmbè yeibe

(Wénté Matie 21:33-46 nè Duku 20:9-19)

¹ Kè Yesu mbè nāānnè yenāānhāntiyè mieke ke tú: Oniti mōu weè do fiíkú detie mbè tu dè finyī, kémaá kuduotí ké dè fii, kédammú difōtìrì bè yó nhūtírì dè yetebe, kémaá didènni bè bo ndekù di ke baa kupaku, kédeè kéíté kékote kupòkù. ² Yetebe bi dii mōnni kòo tō nho kóo tōnti mōu betōmbè borè kè bè bo di duónko o kó yetebe. ³ Kè bèè ò pī nképuotí kébeti bá bè í nhò duó ndəmarè. ⁴ Kè kupaku yiè nwēte kētōnko otōnti dēri kè bèè ò kōmmu kóò sārnmú. ⁵ Wèè te kupaku kòo yí kētōnko otāānwè kè bèè ò kùò, ké me ndòò betòbè péu kénkòu biè nke puoti betòbè. ⁶ Kòo bire deè máá nkpaá ò dó dè mediè nkòo dente ké dè tōnko, kòo yèmmè ndò mbè bo dè yàte. ⁷ Kè bèè né dake ke dò: Ntenè wèè yóò tieke kupaku, yóunè kè tí ò kùò ké kù tieke. ⁸ Kè bèè pī nho bire kékuò kédootoo kupaku mánku.

⁹ Kè Yesu bè beke ke dò: Kupaku yiè mbo dōò ba de mōnni? Kè bèè dò: Ò bo kote kékuò de kó betōmbè kéwaá mbetòbè kéānnè o paku mieke. ¹⁰ Di í kàa ntii wāri ke tú: Bèè maà bè dootoo dii tārì dii naā ndipūū kó ditārì mómmondaà? ¹¹ Ti Yiè nKuyie nkuù dōò de kó tidieti kè ti ti yà kè dè ti naati.

¹² Ikuú niùbè kó bekótibè nè ikuú wāābè kè bèè nwanti bè bo yīmè képī nYesu ke yé bè bantémè ke dò nho ānté bembè ke né yote ditīnni, kényou, kéíté.

Sesaa kperè nè Kuyie nkperè

(Wénté Matie 22:15-22 nè Duku 20:20-26)

¹³ Kè bèè tōnko Fadisiēbe mabè nè Edoti kó fenafe kəbe mabè Yesu borè, kè bèè bo ò díí nkéyà ò bo béi ntimatì kéyeté kè bèè ò pī. ¹⁴ Kè bèè kətoo Yesu borè kóò beke ke dò: Okóti ti yému ke dò nha náá timómmonnti bá a í yīèkù òmòu, bá kòò tú wè, ke benkú Kuyie nkó kuce nè timómmonnti. Dè wenni ke dò nti yietì dāmpòò Odommu kəbe kóo kpāàtāà? Ti dò nkéyietāà, kè ti báá yietí?

¹⁵ Kè Yesu banté be yèmmè bomè mèdémè, ké bèè beke ke dò: Ba nkpeí nte kè di dó ké n díí? Duónnènni fedífè femáà kè n yà.

¹⁶ Kè bèè ò duó, kòo bèè beke ke dò: We nte diyuu dii, nè diyètìrì dii? Kè bèè ò tēnnè ke dò: Sesaa, Odommu kóo kpāàti. ¹⁷ Kè Yesu bè náké ke dò: Duónnè Sesaa o kperè kéduú nKuyie nku kperè.

Kè dèè bèè di mediè nnè ò bèè tēnnè tí kpéí.

Dipopuò í bo keīnkè

(Wénté Matie 22:22-33 nè Duku 20:27-40)

¹⁸ Kè Sadusiēbe bèè í yie mbecírìbè yóò yántémè kè bèè kəteni Yesu borè kóò beke, ke dò: ¹⁹ Okóti nte Mōyiisi ti duó nyii kuó ke tú kòo niti ku ke yóo o pokù bá ò í məke debire, o nantèè ò tūóté kòo peitè ibí kè ìì sōotè wèè ku o cīètè. ²⁰ Benitibè mabè beè do bo bèyiekè, kòo ketiwè mpo kékú bá debire í bo. ²¹ Kòo dēri tūóté de kóo kúpokù, kékú bá debire í bo, kè dè me ndòò otāānwè. ²² Bèyiekè bembè kè bèè ntóu de kóo nitipòkù ke kō, bá òmòu í

nhò m̀d̀ateǹe debire, de k̀o dif̀onk̀ùò k̀oò nitip̀òk̀ù m̀unke k̀u. ²³ Becírìbè bo yántè dìi yìè be we nyó nte de k̀oò nitip̀òk̀ù, bem̀ou bè me nhò puokem̀emu?

²⁴ Kè Yesu bè t̀ènnè ke d̀ò: Nteǹe d̀èè k̀péi nte kè di yeté, di í banté t̀ì ẁari, di me nyí banté Kuyie nkó muwèrímú. ²⁵ Becírìbè bo yántè dìi m̀onni benitidaabè í yó mpuokú, benitipòbè me nyí yó nyenkú, bè yó ndònnè Kuyie ntòrè dòmmè mme kèf̀nkè. ²⁶ Kè becírìbè kòd k̀eyántè kpeti nti, di í k̀aa mM̀oyiisi pátiri mièke Kuyie ndo ò nàké t̀ì dif̀apèu mièke ke d̀ò: Kù tu Kuyie nku Abarahammu nè Isaki nè Sakabu bè do t̀u nkùà? ²⁷ Kuyie nyí t̀u becírìbè k̀aku kù t̀u befòubè k̀aku nku. Di yetému mediè.

Ikuó ìi p̀è̀tè itei

(Wénte Matie 22:34-40 nè Duku 10:25-28)

²⁸ Kè ikuó ẁàati m̀ou keè bè náammè k̀éyà Yesu t̀ènnè m̀èè botí mesàà Sadusièbe bèè í tá mukúkéyántimù bomè k̀étóonko Yesu borè kòd beke ke d̀ò: Kuyie ntannù òndi p̀è̀tè yeteyè. ²⁹ Kè Yesu ò t̀ènnè ke d̀ò òntenè dìi p̀è̀tè yeteyè: Kémmùnè d́indi Isidayeeriè, ti Yiè nKuyie ntú Kuyie nku, kùu bo kumáá. ³⁰ Á ndó a Yiè nKuyie nnè a yèmmè mmemou nè a wènni dimou nè a ciì memou nè a wèrímú mumou. ³¹ Nte diteri dìi dì t̀u: Á ndó otòu a d̀o mèè botí amáá. Yemayè ténke í p̀è̀tè yie.

³² Kè ikuó ẁàati ò t̀ènnè ke d̀ò: Okóti dè wennimu a nàké timómmonti nti, Kuyie mbo kumáá ndi kutèkù makù í bo. ³³ A bo nkù dómè nè a yèmmè memou, nè a ciì mmemou nè a wèrímú mumou, kéndó otòu a d̀o mèè botí amáá dèè p̀è̀tè bè feu ìi ẁuõ ke tuò nyewũstàrè f̀nkè Kuyie nkpéi, ke kù p̀àannè yepàrè teyè péu.

³⁴ Kè Yesu nsó nwe ò t̀ènnè nè mecìi nkòò nàké ke d̀ò: Á tókénnèmu Kuyie nkpàatiyuu.

De k̀o dif̀onk̀ùò òm̀ou ténke í ndáati kòd beke timati me k̀o kubotí.

Kirisi nè Dafiti

(Wénte Matie 22:41-46 nè Duku 20:41-44)

³⁵ Kè Yesu nsókè ke bè tiè Kuyie ncíètè mièke ké bè beke ke d̀ò: Ikuó ẁàabè bo yíme ke d̀ò Kirisi t̀u Dafiti yaàbire? ³⁶ Ke yé Muyaáansàamù do niitémè Dafiti k̀oò béi nke d̀ò: N Yiè nKuyie nnakému n yiè nke yí nkari m bakù you kè n yàa da duónnè a kprantídèntàbè k̀aa bè cùuti.

³⁷ Kè Dafiti do ò yu ke t̀u o Yiè, o Yiè mbo yíme k̀ewète kéntú o yaàbire? Kè kunitisùkù nhò kènmù kè dè kù naati.

Yesu yèmmè bè ndake ikuó ẁàabè k̀péi

(Wénte Matie 23:1-36 nè Duku 20:45-47)

³⁸ Kè Yesu mbè tiè nke t̀u: Daatenè ikuó ẁàabè k̀péi mbèè ò ndó kènhà yeyaàbòrè dieyè kè benitibè bo mbè d̀ou nkè bè dèúkunko yaárè mièke. ³⁹ Ke ò ndó yekàrè de ìikè kpèye titíintouti mièke nè yebaa mièke. ⁴⁰ Ke fekù bekúpòbè kperè, ke ò mbáá Kuyie kémonte, Kuyie mbo bè potè kè dè ncáá ke yóu.

Okúpoçiri k̀o dipanni

(Wénte Duku 21:1-4)

⁴¹ Diyiè marì kè Yesu nkari Kuyie ncíètè mièke ke weti bè àà dè idíí, ke wéi benitibè àà mèè botí, ke tikpàti yembè péu àà idíí mediè. ⁴² Kòo kúpoçiri m̀ou tuòkení k̀éannè fedífé sámpófè. ⁴³ Kè Yesu yú o tancóumbè kè

bè nàké ke dò: Mómumu nwe n di náammè okúpocĩrì yie nweè ànné kè dè p̄ḡtè betòbè. ⁴⁴ Ke yé bè ààmè ke suómumu mediè. Wenwe nè o cĩti mieke kòo ànnè ò do màke fè ke bo dinè femou.

13

Kuyie ncĩtè kó mupòmù

(Wénté Matie 24:1-2 nè Duku 21:5-6)

¹ Yesu yetini dii mòmni Kuyie ncĩtè kòo tancòumbè kòo mòm ò nàké ke dò: Okóti wénté kéyà bè maànè yèè tārè Kuyie ncĩtè yè wenni mèè botí, kéwénté Kuyie ncĩtè wennimè. ² Kè Yesu ò tēhné ke dò: A wúó ntè maá ke de u mèè botáá? Ditári mari í yó nkpaá nónké diteri ìnkè. Demou dè bo duó.

³ Kè Yesu nkari Odifiè tārì ìnkè ke weti Kuyie ncĩtè. Pieri nè Isaku nè Isāā nè Āntidee kè bēè ò beke bemaá borè ke dò: ⁴ Á ti náké dè yóó dāò dii mòmni nè ti yóó yà dè kébanté ke dò nde mòmni tūðke.

Tù yóó tuakení kè kutenkù né na kédeé

(Wénté Matie 24:3-14 nè Duku 21:7-19)

⁵ De mòmni kè Yesu mbè náá nke tú: Ndaakenè kòo mòm báá di souté. ⁶ Ke yé benitibè péu kərinimè ke bo ntú bēè tú Kirisi, ke suó kusúku. ⁷ Di yóó keemu bè náammè mudòò kpéi nnè mu kó kutoweku, kufōwáá mbáá di pī nke yé dè dōmmè kētuakenímu, dè né mu nyí yó ntú kumàнку. ⁸ Ku mbotí bo íté kénkpānnè kutekù, kè di nkpaàtiyuu íté kénkpānnè diteri, kè ketenkè nsānti tipiti timou, kè yekòbèè tanní, dè bo ndò nkupeitèyonku òò ketémè onitipòkù.

⁹ Nyénè dimáá kpéi, bè bo di kətenè tibeëndieti kè bè ndi puoti ipàati titiintouti mieke, kè di kətenè bekpaàtibè borè nè ketenkè yembè borè n kpéi, kè dí bè nàké n kpéi. ¹⁰ Ke yé medeetimè kó tināahti dōmmè kéketé kénáké ibotí imou ndi. ¹¹ Kè bè di kərinè dii mòmni tibeénti di báá niitè kénwáá ndi bíi bo náké ti, kè de mòmni tūðke di nnáá tii taani di nò ke yé díi í yó nnáammè di mómumòmbe, Muyaánsaámù muù yó nnáá ndi kpéi. ¹² Benitibè bo fiiti be neí nè be kó bekótibè kè bēè kùò kè ibi cicebēè ì fiiti kè ibi sīntenè ì cicebè kéduó nkè bēè kùò. ¹³ Benitibè bemou bo ndi níi n kpéi, wèè me mbo nwéeri kētuakenè kumàнку ò bo cooté.

Yewe yeiye

(Wénté Matie 24:15-28 nè Duku 21:20-24)

¹⁴ Kè di yà dii mòmni isòke ì duò mmeyèncāarimè kè ì bo ì do í dō nkémbo dè, wèè kàa nwèè dāò meyòmmè, kè dè s̄ mbèè bo Sudee kó ketenkè bēè coké kédeke yetārè ìnkè. ¹⁵ Kè dè s̄ nwèè bo o cĩtè kudàнку ò báá cúténi kudieku ke bo túóté o kperè. ¹⁶ Kè dè s̄ nwèè bo kupaku ò báá kò ke bo túóté o yaàbori. ¹⁷ De kó diyie dè bo nyóùnè benitipòbè bèè bo mpúó nnè bèè bo nto ibi. ¹⁸ Mbáánnè Kuyie nkè dè báá tuakení diyòò mieke. ¹⁹ Ke yé de kó yewe meyèncāarimè mèè yó mbo me kó kubotí mu nyí ànné nè Kuyie ndòmmè kutenkù, mè me nyí kpaá ke bo ànné bitì. ²⁰ Kè Kuyie ndo í yààte de kó yewe òmou na bá nyenté, kù me nyè yààte ku kó benitibè kù tāātè bè kpéi nke. ²¹ Kòò mòm di nàké ke tú: Kirisi bo die nyoo cie, di bá ntì tá. ²² Ke yé Kirisi tekubè nè bèè yó ntú bemaá Kuyie mpāānāahti náānbè bè yóó ànnémè kéndəəri tidieti nè demarè cànnè ke dó kəsouté bá nè Kuyie ntāātè bè. ²³ Nyénè dimáá kpéi, n die nke di nàkému demou.

Yewe sonye

(Wénté Matie 24:29-31 nè Duku 21:25-28)

²⁴ De kó yewe mieke mefféütímè memme kó difōnkúò, diyè bo soute, otānkù ténke bá mpéi. ²⁵ Kè siwāā nduòní keŋkè kè siwāā diesii sântè. ²⁶ De mōnni kè bèe yà Kuyie mBire kè dè cutiní yewetè mieke nè muwērímú diemù nè Kuyie nkó tikpeti, ²⁷ kètō nho tōrè itemmānke imou kè yèe tí nKuyie ntāāté bè.

Fikiè kó mutie kó medonnimè

(Wénté Matie 24:32-35 nè Duku 21:29-33)

²⁸ Banténè fikiè kó mutie kó medonnimè, mu bake sūūkè dii mōnni kè mu faāti bitiri di sō bantému ke dò ndiyōò tōnní. ²⁹ Meè botí nku di yà dii mōnni kè dende kó dimāà tūakení di nyé ke dò nhOnitibire tōnnímu ke bo dibòri. ³⁰ Timómmanti nti n di náámmè benitibè bèè fòu di mmōnni bè í yóó kú bemou kè dè mu nyí tūakení. ³¹ Keŋkè nè ketenkè dè bo pēēté, n náanti me mbáá pēēté bití.

Ndakenè

(Wénté Matie 24:36-44)

³² Omòu í yé de yiè yoo de mōnni, bá Kuyie ntōrè bá Kuyie mBire, Kuyie nkuu máa yé. ³³ Ndakenè ke báá duó ke yé di í yémè dè yóó tuakení dii mōnni. ³⁴ Dè bo dōò kéndōnnè oniti wèè kōri kupòòkú ke benke o cīètè o tōmbè ke duó mbá wè o tōmmú ke nàké wèè bàà dibòri ke yí ò báá duó. ³⁵ Ndakenè ke yé di í yémè teçīètè yiè nwētini dii mōnni, kè de yèmmè kuyuoku yoo keyènkè cuokè, yoo dikodakōnì yoo kukūnwentóo. ³⁶ Nyīèkùnè ò bo nwētiniémè ke só ndi yè nke duó kòo di déété. ³⁷ M me ndi nàké ti n ti nnáá mbenitibè bemou: Ndakenè!

14

Be do dakiimè ke bo pī nYesu

(Wénté Matie 26:1-5 nè Duku 22:1-2 nè Isāā 11:45-53)

¹ Ke sō nde kpaá yewe yèdèè kè diyentébanni nè pēèbè bèè í kōorenè mutie mùu muuti pēè kè mu kó dibanni né tuakení, kè ikuó niùbè nè ikuó wāābè nwanti bè bo yīme kēpī nYesu kékuo. ² Ke yé bè do túmè: Ti báá ò pī ndibanni mieke, ti yàà bo cé ndikpānni benitibè cuokè.

Onitipòkù wèè còu nYesu yuu tudààrí

(Wénté Matie 26:6-13 nè Isāā 12:1-8)

³ Kè Yesu míbo Betannii Simō dikōnni cīètè. Bè kōri dii mōnni ke yo nkòo nitipòkù mōu taroo ke tō dimátidènni péiri, kè di piéké tudààrí idítí dieyi kou bè dōònè wè mutie bè tú mù náari, ké di bōóté kécóú nYesu yuu tudààrí. ⁴ Kè dèe yonke bèmabè be mieke kè bè nnáá mbemáá ke tú: Ba nkpréi nte kòò càke de kòò tudààrí. ⁵ Ti na bá nhò fité dibenni tōmmú diíti kēpāmmú beçīribáá?

Kè bè nkpannè de kóo nitipòkù. ⁶ Kè Yesu bè nàké ke dò: Yóunè we, dè dōmme kè di caàri o yèmmè? Ò dōò medōòrímè sààmè mme n kpéi. ⁷ Ke yé di yó mbonèmmèmu beçīribè, di bo na ké bè dōò mesàà ndi dó dii mōnni, mí mme nyí yó nhā ke di bonè. ⁸ Ò na ndōòmè ò pānke me ndòò, ké nh ānnè tudààrí kè m bo mbaànè n fōti. ⁹ Timómmanti nti n di náámmè kutenkú kumou mieke bè bo nàké dè medeetímè kó tināanti bè bo nàké de kóo nitipòkù dōò dè, kéndennini o kpéi.

Sudaasi do dómè képī nYesu

(Wénté Matie 26:14-16 nè Duku 22:3-6)

¹⁰ Kè Sudaasi Isikadiyoti, Yesu tancòumbè tepíítè nè bèdébè kòò mǎu kǎte kǎyà ikuú niùbè kó bekótíbè ke bo bè pī nYesu. ¹¹ Bè ti kèè dii mǎnni kè dǎe bè narikè kè bè dǎ bè bo ò duó nyidíítí. De mǎnni kè Sudaasi nwanti dimǎnni sààri ò bo díinnè di kè bè pī nYesu.

Yesu nè o tancòumbè yommè diyentébanni kó mudii

(Wénté Matie 26:17-25 nè Duku 22:7-14, 22-23 nè Isāā 13:21-30)

¹² Pǎèbè bèè í kǎerè nè mutie mùu muuti pǎè kó dibanni yiè kètirì bè òǎ fié di diyentébanni kó ipe, kè Yesu tancòumbèè ò beke ke dǎ: Yé a dǎ ti kǎte kè kè da bénnè diyentébanni kó mudii?

¹³ Kè Yesu tǎ nho tancòumbè bèdébè kè bè nǎkè ke dǎ: Kǎtenè dihei mièke, di bo conè onitidǎu mǎu kòò tǎ didúu nè menie nkè dí ò túnnè. ¹⁴ Kòò ta dè, dí nǎkè de kó tǎcǎtè yiè nke dǎ: Okóti tú yé ò yóo di kùu dieku mièke diyentébanni kó mudii nè o tancòumbè? ¹⁵ Ó bo di benke kudieku diekù kudǎnkù ñnkè kè kù tǎntè páíí, dǎmǎu kè dè bo ku mièke, dǎndè di yóo ti bénnémè diyentébanni kó mudii.

¹⁶ Kè Yesu tancòumbèè íté kǎkǎte dihei mièke, kǎnsǎ ndè dǎ nYesu do bè nǎkémè, kè bèè bénnè diyentébanni kó mudii.

¹⁷ Kuyuoku kè Yesu tuǎkoo nè o tancòumbè tepíítè nè bèdébè. ¹⁸ Bè kǎri dii mǎnni ke yo nkè Yesu bè nǎkè ke dǎ: Mǎmmuǎ nwe n di náámmè di kóò mǎu nè wè ti wǎ nke yo nweè yó n fité.

¹⁹ Kè be yǎmmè caàrè bá wè kòo ò beke ke dǎ: Mí nwaà? ²⁰ Kè Yesu bè tǎnnè ke dǎ: Díndi n tancòumbè tepíítè nè bèdébè kóò mǎu nè wè ti wǎ ndibuu dimáà mièke. ²¹ Onitibire yóo kúmu, ti wǎrimè de kpéí, wèè né bo fité Onitibire ò bo yǎ. De yiè nkè bè do í ò peitè dè na ntǎu.

Yesu dǎúmmè Mudisǎàmù kó ikuú

(Wénté Matie 26:26-30 nè Duku 22:15-20 nè 1 Kǎdenti 11:23-25)

²² Bè yo ndii mǎnni kè Yesu túóté pǎè kǎsǎntè Kuyie nkédeè kóò wérí kédúo nho tancòumbè ke dǎ: Cáákénè, die ndèè benkú ke dǎ m pǎ n kǎnti di kpéí.

²³ De kó difǎnkúò kǎtúóté febòòfè, kǎsǎntè Kuyie nké bè duó nkè bèè yǎ bǎmǎu. ²⁴ Kè Yesu bè nǎkè ke dǎ: Die ndèè benkú n yǎ, bè yó n kuǎ kè mǎe cóú, Kuyie nyóo taunnémè benitibè kumáà, mǎe yóo cóú kusǎkú kpéí. ²⁵ Timǎmmǎnti nti n di náámmè n tǎnke í yóo yǎ menàà, nkè dè í tú m bo wǎte kǎyǎ dii yiè mǎpǎmmè Kuyie nkǎpǎtiyuu mièke.

²⁶ Bè dǎntè dii mǎnni Kuyie nkó yesǎā nkédeè kédeke Odifé tǎri.

Yesu do yǎmmè o tancòumbè bo ò yóu

(Wénté Matie 26:31-35 nè Duku 22:31-34 nè Isāā 13:36-38)

²⁷ Kè Yesu nǎkè o tancòumbè ke dǎ: Di bo n yóu dimǎu ke yé ti wǎrimè ke tú: M bo poté opecǎnti kè ipee cíeté. ²⁸ M bo yǎnté dii mǎnni, m bo niitè kǎkǎte Kadidee kǎ ndi baa.

²⁹ Kè Pierii ò tǎnnè ke dǎ: Bá kè betǎbè da yóu mí mbáá da yóu. ³⁰ Kè Yesu ò nǎkè ke dǎ: Mǎmmuǎ nwe n da náámmè, yie nkó keyènkè tekote bo nyóo kuǎ mmédérímè kǎa yete kuce metǎāti ke tú a í n yé.

³¹ Kè Pierii yete ke dǎ bitì! Bá kè bè bo n wǎnnénè kékuǎ m báá da yóu. Kè betǎbè múnke me mbéi.

Yesu báammè Kuyie Setisemandee miεke

(Wénté Matie 26:36-46 nè Duku 22:39-46)

³² Kè bèε tuεke dibòri mari kè bè di tu: Setisemandee kè Yesu náké o tancóumbè ke dò: Nkarinè die kè n kote kébántè Kuyie.

³³ Kòo nneínè Pieri nè Isaku nè Isāā, kòo kōmbùditi ríduò kòo yèmmè cààrè.

³⁴ Kòo bè náké ke dò: N yèmmè mee cààrè mediè mmómommeme kè dè n tonté, nkpaánè die ndi né báá yè nkéduó.

³⁵ Ke détóo sámpórè kénínkú késinné kébántè Kuyie nke dò: Kè dè bo yie ndimònni dii, mmefféütímè kperi, n détenè. ³⁶ Ke mbáá nKuyie nke tú: N cice a nōmmu demou a yóu kè m báá yà fe mbòòfè mēfféütímè kōfe. Á dōò a dómè kè dè bá ntú n dómè.

³⁷ Kòo nwētini o tancóumbè borè ke ś mbè yè nke duó, kòo beke Pieri ke dò: Simō a yè nke duómáà? Á í na ke bo nwúó tewebiètè mefitímè mēmáà miεkáà? ³⁸ Nwúónnè ke báá nKuyie nkè mesóummè báá di na. Meyèmmè miε dómu kédáò mesáà, nkè tikònti né kpa muwērímú.

³⁹ Kòo wēte kékprénté, kēmbáá nKuyie, ke náá nhò baa do náá ntì. ⁴⁰ Kéyíé kéwēteni o tancóumbè borè ke ś mbè yè nke duó kè be nuò ncēēke, bè í nya bè bo ò náké tì.

⁴¹ Ò wēténí dii mōnni kuce metāámmè ké bè náké ke dò: Di wēte ke duómu keompua? Dè dōò ke dèemu, dimònni tūòkemu kè bè bo fité Onitibire kè benitiyibeε dè pí. ⁴² Íténè kè tí kote, ntenè wèè yó m pí ke tūòkení.

Bè p̄m̄mè Yesu

(Wénté Matie 26:47-56 nè Duku 22:47-53 nè Isāā 18:3-12)

⁴³ Yesu kpaá ke me nnáá nkè Sudaasi, o tancóumbè tepítè nè bèdébè kóò mōu tūòkení ke neínè ikuó niùbè kó bekótíbè nè ikuó wāàbè nè Kuyie nc̄fètè kó bekótíbè tōnní bè, kè bè tō yese nè yedùrè. ⁴⁴ Ke ś nwèè yóó fité Yesu ò náké dit̄nni ke tú: Kè n dōu nwe, koò orí, di banté ke dō weñwe, kóò pí kè nhò baa mesáà. ⁴⁵ Ò tūòkení dii mōnni Yesu borè ke p̄anke dò: Okótì!

Kédeε kóò orí. ⁴⁶ De mōnni kè de kó benitibè p̄ankeε munnéní kēpí nYesu.

⁴⁷ Kè Yesu tancóumbè kóò mōu nte disie kéhei nkédate ikuó niùti diewè kóò t̄nti toò. ⁴⁸ Kè Yesu bè náké ke dò: Di kōtēnní yese nè yedùrè ke bo m pí ke dò n tú onitikòuti. ⁴⁹ Nh ̄ mbo yewe yemou di cuokè ke di tiè nKuyie nnáànì Kuyie nc̄fètè miεke bá di í m pí, dè tūòke kè dè bo dōò tì wàri ke yèmmè mme.

⁵⁰ De mōnni kòo tancóumbè bemou ò yóu kécoké.

⁵¹ Kòo dapaà mmōu nkpaá kòo tū nke dáátí kuyààkù máà kè bè ndó kóò pí, ⁵² kòo f̄iinko kuyààkù kécoké mebii.

Bè bekénèmmè Yesu

(Wénté Matie 26:57-68 nè Duku 22:54-55, 63-71 nè Isāā 18:13-14, 19-24)

⁵³ Kè bèε kōtenè Yesu ikuó niùti diewè c̄fètè, ikuó niùbè kó bekótíbè nè Kuyie nc̄fètè kó bekótíbè nè ikuó wāàbè, kè bèε tíí nde borè. ⁵⁴ Kè Pieri ntú nYesu ke díetiri, ke yàa tannenko ikuó niùti diewè kó kudànkù miεke, kénkari tihāāpònti borè, ke iiri muhāá.

⁵⁵ Ikuó niùbè kó bekótíbè nè dibeént̄nni kè bè nwanti Yesu dōò tì, t̄i bo nte kè bèε ò kùò bá bè í mpètè. ⁵⁶ Kè besūkùbè nsoú nke náá nYesu nu nc̄akemu bá bè t̄eti í mmáá. ⁵⁷ Kè bèmabè nyiiti ke sou nke tú: Ti kèè kòo tu ⁵⁸ ò bo p̄ante Kuyie nc̄fètè benitibè máá tè nè be nou kémaá tetetè yewe yètāāti miεke tèè í yó ntú benitibè máá tè.

59 Bá nè memme be teti í mmàá.

60 Kè ikuú nùtì diewèe íté difínni cuokè kébeke Yesu ke dò: Á í yóó ténne tìmatàà? Benitìbè biε nyε nha dòò ba?

61 Kè Yesu ncíéké, ò í mbéi ntìmati kè ikuú nùtì diewè yíé kóò beke ke dò: Fíóò tu Kirisi Kuyie nti sánti kù kó ðεbiràà? 62 Kè Yesu ò ténne ke dò: Eε n we ntú, kè di bo yà Onitìbire kòò kàri Kuyie mmuwérimú mumou yìé mbakù you, kóò yà kòò cutini nè yewetè kéfinkè.

63 De mǎnni kè ikuú nùtì diewèe kété o yaàbòri, kébéi nke dò: Dè ténke dòmmu ti níwaà nwèè bo náké ò dòò mée yeinaà? 64 Di kèemu ò sáámmè Kuyie, di yèmmè dòmmè?

Bemou kè bè dò: Ò dò nkékuomu.

65 Kè bèmabè nhò sùu tinóntóùtì, kékááá nho ìikè kuyàakù ké nhò puoti yεnacékuute ke náá nke tú: Banté wèè da poté.

Kè tihāpònti nhò bèmmu.

Pieri nēnnimè Yesu

(Wénté Matie 26:69-75 nè Duku 22:56-62 nè Isāā 18:15-18, 25-27)

66 Kè Pieri nkpaá ke bo ketenkè kudànkù kè ikuú nùtì diewè kóò nitipotǎnti mǎu tuàkení, 67 káyà Pieri kòò ìiri muháá, kòo ò wènté mesàà, kóò náké ke dò: Fí nha múnke do tǔmmu Yesu Nansareti kou. 68 Kè Pierii nenni Yesu ke dò: N yí banté a dó ké n náké tì.

De kó difōnkúò ke íté kudànkù kénatati kukpánkpánkù kè tekoteε kuó. 69 Kè wèè nitipòkùu wéte kóò yà kénáké bèè dè bo ke dò: We nnitì tú be kóò mǎu nwe, kè Pierii wéte kénenni.

70 Kè dè nyóó yíé kè bèè dè bo kè bèε náké Pieri ke dò: A mènke bè wéñnèmu ke yé a tǔmè Kadidee kou ke náá nKadidee kó tináaànti. 71 De mǎnni kè Pierii parikè ke dò: N tú n yí yé onitì di me nnáá nwèè kpéi, kè n soummu Kuyie nni ncōō.

72 Dende bàmbà nkè tekoteε kuó nkuce medérimè kè Pierii dentení Yesu sòò ò náké tì ke tú: Tekote bo nyóó kuó nkuce medérimè kàa parikè kuce mètààti ke tú a í n yé. Kè Pieri nkuò.

15

Bè do dakémè ke bo kuó Yesu

(Wénté Matie 27:1-2, 11-14 nè Duku 23:1-5 nè Isāā 18:28-38)

1 Dikūnweñni sèi, ikuú niùbè kó bekótìbè, nè Kuyie ncíētè kó bekótìbè nè ikuú wāàbè nè dibeéntínni dimou, kè bèε tíi nke bo yà bè yóó yímè Yesu, memme kè bèε ò bou kékotenè kéduó mPidati Odømmu kòbe kóò kùmandáá. 2 Kè Pidatii ò beke ke dò: Fíóò tu Sifube kóo kpààtàà? Kè Yesu ò ténne ke dò: A ti mbéi.

3 Kè ikuú niùbè kó bekótìbè nnáá nYesu nu ndòò dè. 4 Kè Pidatii wéte kébeke Yesu ke dò: A í yóó ténne tìmatàà? A í yo bè tu a dòò dèè kó dimàà?

5 Bá Yesu ténke í nténne tìmati kè dèε di Pidati.

Pidati yèmmè bèε baaké Yesu kéfíínko Barabaasi

(Wénté Matie 27:15-26 nè Duku 23:13-25 nè Isāā 18:39-19:16)

6 Bá dii yentébanni miεke Pidati do òò fíi nkukpetínkù kumàà ndi ditínni yé nwèè fíi nkù. 7 Ke só mbè kpeti onitì mǎu kòo yètiri tú Barabaasi nè o kòbe, ke yé bè do yetemè okpààti kpeti, kè dikpànni ànné kè bèε kuó onitì.

⁸ Kè ditinnii kote Pidati borè, kòò nàké ke dò, wèe bè dòò ò s̄s̄ bè dòòmè. ⁹ Kè Pidatii bè beke ke dò: Di dós n̄ f̄iinko Sifube kóo kpààti nweà?

¹⁰ Ke yé ò do yémèmu ke dò nyikuú niùbè kó bekótíbè p̄i n̄Yesu be mièke ò péi mèè kpéi nke. ¹¹ Kè ikuú niùbè kó bekótíbè nsukii ditinnii kè di bo duó nkè Pidatii f̄iinko Barabaasi. ¹² Kè Pidatii yé ké be beke ke dò: Di né dós n̄ ȳime di tú wè Sifube kóo kpààti? ¹³ Kè bèe wekii ke dò: Baaké we kudapāāti ñnkè! ¹⁴ Kè Pidatii be beke ke dò: Ò dòò òmme yei? Kè bè dake wekii mediè nke dò: Baaké we kudapāāti ñnkè.

¹⁵ Kè Pidati ndó ditinnii yèmmè bo narikemè ke f̄iinko Barabaasi kédúo nkè bèe puotí Yesu yedá kédeè kòo ò duó ntihāp̄ònti kè ti bo ò baaké kudapāāti ñnkè.

Bè ìnnémè Yesu ipo

(Wénté Matie 27:27-31 n̄ Isāā 19:2-3)

¹⁶ Kè tihāp̄òntii tannè Yesu Odømmu kobe kóò kùmàndàà c̄f̄ètè, bè kàri dè ke bekù, ke tí ntihāp̄ònti timou. ¹⁷ Kóò dàtinnè diyaàbòri w̄ōri kécitii ipo kóò ìnné, ¹⁸ kédeè ké nhò daú ke tú: A boà f̄s̄ n̄Sifube kóo kpààti!

¹⁹ Ke puotí o yuu kuhāri koò t̄f̄i tinónt̄ōt̄i, ke ninku ke s̄iinko o ñkè ke dò mbè ò d̄ou. ²⁰ Bè ò daá dii m̄ònni kénsannè kédeite diyaàbòw̄ōri, k̄ew̄ete kóò dàtinnè o yààti, kóò yènnè diheì ke bo ò baaké kudapāāti ñnkè.

Bè baakémè Yesu

(Wénté Mattie 27:32-44 n̄ Duku 23:26-43 n̄ Isāā 19:17-27)

²¹ Kè Sidenni ei kóo n̄iti m̄ou nkūntinii kupaku kè bè ò tú Simoo, Adekisāntiri n̄ Dufuusi be cice, kè tihāp̄òntii ò p̄i nnè muw̄erímú kédúo nkòo t̄o Yesu dapāāti. ²² Kè bèe kotenè Yesu Kodikotaa (dèè tú kuyuk̄ōū), ²³ kóò duó m̄menaà m̄mèè k̄ōrenè mutie mùù kòu kuyonku bá Yesu í nyie nkéyà. ²⁴ Kè bèe ò baaké kudapāāti ñnkè, k̄etāā t̄étè k̄etotí o yààti. ²⁵ Diyie do berinè tewebiètè mèwei ndi dikūnweñni kè bèe baaké Yesu kudapāāti ñnkè, ²⁶ k̄ew̄ari mùù kpéi nte kè bè ò baaké ke dò: Sifube kóo kpààti, kédanne kudapāāti yómmè. ²⁷ Kébaaké benitikòubè bèdébè, òmou o bakù you, otou kucānku. [²⁸ Mem̄me kè d̄ee d̄oò ti w̄arimè ke tú: Bè ò w̄ennénè benitiyeibe.]

²⁹ Ke bè mp̄enkù koò s̄āā nke bakii yeγo ke tú: Hé! F̄s̄ nwèè do tú a bo p̄onte Kuyie nc̄f̄ètè kémaá tetetè yewe ȳetāāti mièke, ³⁰ deetè amāà! Cúténii kudapāāti ñnkè.

³¹ Ikuú niùbè kó bekótíbè n̄e ikuú w̄āābè kè bè ndaú Yesu ke náá mbemāá ke tú, ò deetè betōbè ò me nyi na ke bo deetè omāā. ³² Kirisi Isidayeeribe kóo kpààti, cúténii kudapāāti ñnkè kè ti yà k̄éntā. Bè do baaké bè kóò peñnè, kè bè múnke nhò s̄āā.

Yesu kumè

(Wénté Matie 27:45-56 n̄ Duku 23:44-49 n̄ Isāā 19:28-30)

³³ Diyie cómmú dii m̄ònni yeγo kè d̄ee biite ketenkè kem̄ou k̄embi kè d̄e yàa tuakenè tewebiètè mètāāti. ³⁴ Tewebiètè mètāāti m̄ònni kè Yesu kuó m̄mediè nke dò: Edoyii, Edoyii, damasabakitanii (d̄ee tú: Kuyie, n̄Kuyie, ba nk̄p̄éi nte kàa n̄ yóu!).

³⁵ Bèè dè bo kè be kó bèmabèe keè, ke béi nke dò: Keenè ò yumè Edii.

³⁶ Kè be kóò m̄ou coké k̄éméúnni dis̄s̄ūð̄ menéyāā nkécós̄ nkuhāri yómmè k̄eyoutoo Yesu kòò bo yā, ke náá nke tú: Yóunè kè ti yà Edii bo kotenii kóò cūñni kudapāāti ñnkè.

³⁷ Kè Yesu kuó m̄mediè, k̄etōte.

38 Kè kuyààkù kùu do pi Kuyie nciètè mieke ikuó nenti kó kudieku kè kùu kété de ìnkè nè difũsni. 39 Kè Odommu kó kuhããpònkù kùu ni tihããpònti tekòutè (100) kè kù còmúmú Yesu ìikè káyà Yesu ku mètè boti kébéi nke dò: We nniè mènke tú Kuyie mBire nde!

40 Kè benitipòbè mabè dè bo ke còmúmú medétimè ke wúó. Bèè kó bèmabè tu: Maari Makitadaa èi kou nè Isaku dedapumbire nè Sosesi be yó Maari nè Sadombee, 41 bèè do ò neitinè ke pí nho tòmúmú ò bo dii mòmni Kadidee, nè benitipòbè tóbè péu bèè do ò neinè kékote Sedisademma.

Bè kũnnémè Yesu

(Wénté Matie 27:57-61 nè Duku 23:50-56 nè Isã 19:38-42)

42 Kuyuoku bè do 55 tũnte kù demou kè dè né wenté teomputè, 43 kè Sosefu Adimatee èi kou, kòò tú dibeéntĩnni kou kè bè ò dé, kòo bàa Kuyie nkpàatiyuu bo tuòkenimè, kòo kote nè dikòm̀bùò káyà Pidati kóò mào dinùu ke bo kũnné Yesu. 44 Kè Pidatii keè Yesu kumè mecãã, nkè dèè ò di kòò yu kuhããpònkù kè kù beke, ke bo yà Yesu ku kè dè mòmte yoo dè í mòmte. 45 Kè kuhããpònkù ò nàké, kòo duó ndinùu Sosefu kòo bo túóté Yesu. 46 Kè Sosefuu donté kuyààkù kécũũnni Yesu kudapããti, kòò pãũ, kédóú nkufsti mieke bè keú kù dipèri mieke, kédèè kèpoo nkutáári. 47 Maari Makitadaa kó dihei kou nè Maari Sosesi yó ke bè nwúó mbè ò dóú ndè.

16

Yesu yãntémè

(Wénté Matie 28:1-8 nè Duku 24:1-12 nè Isã 20:1-10)

1 Kè teomputèe pèètè kè Maari Makitadaa èi kou nè Maari Isaku yó nè Sadombee kè bèè donté mekùò nkunó natikù kòm ke bo kote képe nYesu. 2 Ké pike cute òimáasi kó dikũnweñni kèntuakoo kufsti borè kè diyie yènni. 3 Kè bè mbékú bëmáà ke tú: We mbii yóó ti pootè kufsti kó kutáári.

4 Bè wèntóo dii mòmni kénsó nkuu táári pòòte. 5 Kè bèè ta kufsti mieke, káyà odapaà mmou kòò kàri, ke dáátí tiyaapèiti kè kufswáá mbè pí mmediè. 6 Kè weè dapàa mbè nàké ke dò: Kufswáá mbáá di pí, di wanti Yesu Nansareti kou nwe bè baakè wè kudapããti ìnkè. Ó yãntému ke ité, ò í kpaá die, òntenè bè sòò ò dóú dè. 7 Kòtenè kénáké o tancòumbè nè Pieri ke dò ò niité Kadidee, di bo ke nhò sònké kèndòm̀nè ò sòò di nàkémè.

8 Kè bèè yènni kécoké kè be kònti au bá bè ténke í te bëmáà, bè í ndáátí kénáké òmou tìmatì, ke yé kufswáá ndie nke bè autémè.

Yesu benkemè omáà Maari Makitadaa èi kou

(Wénté Matie 28:9-10 Isã 20:11-18)

[9 Òimáasi yiè kó dikũnweñni ndi Yesu yãntémè, kèketé kèbenke omáà Maari Makitadaa èi kou, ò do bèti wèè mieke yebokè yèyiekè. 10 Kòo kote kénáké bèè do neitinè Yesu, ke só mbè kuò nYesu kó mukũ. 11 Bè kèè dii mòmni Maari túmè Yesu yãnté kòo ò yà bá bè í nti tá.

Yesu benkemè omáà otancòumbè bèdébè

(Wénté Duku 24:13-35)

12 Dè kó difònkúò kòo tancòumbè bèdébè nkori depaa nkòo bè benke omáà kè dè ncáánnè ò sòò benkemè omáà Maari. 13 Kè bèè wètení ke múnkèe ti nàké betobè bá bè í nti tá.

Yesu do tãmmè o tancòumbè
(Wénté Matie 28:16-20 nè Duku 24:36-49 nè Isãã 20:19-23 nè Yesu Tõrè 1:6-8)

¹⁴De kó difɔ̀nkúò ke né benke omáà o tancòumbè tepíítè nè omáà ke ś mbè kàri ke yo nkòo bè kpànnè bè í támè ke dò nhò mènke yàńté. Kè be yèmmè kpaá kpeńni, ke yé bè do í támè bèè tu bè ò yà koò yàńté be kpeti. ¹⁵De m̀nni kè Yesu bè nàké ke dò: Kɔtenè kutenkù kumɔu kénáké Tináańsààti benitibè bεmɔu. ¹⁶Wèè bo ti yie nkè bèè ò ńnné bātém̀m̀m̀ Kuyie mbo ò dεεté, kè wèè í ti yie nkùu ò kpetínné. ¹⁷Ntenè bèè bo yie mbè yó ndɔri tì dieti: Bè bo mbeti yebàkè nè n yètiri, kénnaá ntináańcànti. ¹⁸Bè bo mpĩ nyiwààke bá í í bè dɔmm̀, kè bè yà mutie mùu kàù mù báá bè d̀̀̀ meyei mmamè, bè bo nnɔnku be nɔu bεm̀ɔmbε ńnkè kè bè mierí.

Yesu wète ke dèkemè keĩnkè
(Wénté Duku 24:50-53 Yesu Tõrè 1:9-11)

¹⁹Ti Yiè nYesu bè nàké mεm̀m̀ε kédeè, kè Kuyie nhò t̀̀̀̀, kédekenè keĩnkè, k̀̀̀ kari Kuyie mbakù yóu. ²⁰Kè Yesu tancòumbèe kɔte tipíiti timɔu kénnaante Tináańsààti, kè ti Yiè mbè bonè, kè bè d̀̀̀ri tidietì, kè dè benkú bè náá ntì t̀̀̀m̀ tim̀̀m̀m̀nti.]

Duku wàrimè Tináànsààtì Di mpátírì tò tìi náàntì

Duku weè wàri di mpátírì kè di ti náá nYesu tumè Isidayeeribe kó deetiwè nè kutenkù kuməu kóo deetiwè. Duku wàri o pátírì ke bo benke Yesu dómè mme benitibè nè Sammarii kóo niti kó dináàhántírì nè kukpààtiyeinkù kpèri nè oniti weè bire do feti kóo wete ké dè pèté, nè Kuyie ntòrè do nàkémè benaacēmbè Yesu kó mupeitímù kpéi. Duku ti náá nKuyie ndómè mme besámpóbè nè beçiribè nè bepòbè. Ke nàké ke ìkú Yesu tùmè Onitibire, deè te kòo bàte ò yààribè kó ifuke ke tùðkenè Adammu.

Di mpátírì náàntì duó ke dòmmè

1. Duku wàrimè o pátírì 1:1-4
2. Yesu kó mupeitímù nè ò bàátímè o tōmmù kpéi 1:5-4:13
3. Yesu pī mmù tōmmù 4:14-19:27
4. Yesu fēūtémè 19:28-23:56
5. Yesu kumè nè ò yàntémè 24:1-53

Mùù kpéi nte kè Duku wàri di mpátírì

¹ Benitibè péu wàrimu Yesu fōmmu kó tináàntì tìi dòò ti cuokè, ² ke tūnne Kuyie nkó betōmbè bèè ò yà nè be nuə ndè keté dii mōnni bè ti nàké kè ti dòmmè. ³ M mómumuə nkè m biéké weti weti dè dòò mèè boti nè dè keté dii mōnni, ke s̄ ndè wenni ke dò n da wàri de kó tináàntì f̄ nhokòti Teofiiri. ⁴ Kàa nyé ke dò nha yie ntii náàntì tú timómmanti.

Kuyie ntōnni do nàkémè Isāā-Batiisi kó mupeitímù kpéi

⁵ Edoti do tú dii mōnni Sudee kóo kpàati kè ikuó niùti mōu bo kòo yètiri tú Sakarii, ikuó niùti Abia kó fenafe kou, kòo pokù yètiri tú Edisabeti, Anə kó kufuku kou. ⁶ Bedé kè bè dōòri Kuyie ndómè, ke yíe nKuyie ntannò nè ku tié nyiməu. Tìmatì í mbo bè bo bè sei ntii miēke. ⁷ Kè bè kòtè bedé bá bè í məkè debire ke yé Edisabeti do tùmè tehāunte.

⁸ Diyie mari kè Abia kó fenafe kó mefitimèe tuəke ⁹ kéndōnnè bè do 5 ndərimè, kè bèe tāā tété kétāaté Sakarii kòo ta Kuyie nc̄ètè kentuə ntihiúnti. ¹⁰ Kè benitibè beməu mbo ditowaə, ke báa nKuyie ò tùò ndii mōnni tihúnti. ¹¹ Kè Kuyie ntōnni cúténí kécómmù dihiúntōnni ìnkè, di píku you. ¹² Sakarii di yà dii mōnni kè dèe ò di mediè nkè kufōwáà nhò pī. ¹³ Kè Kuyie ntōnni nàké Sakarii ke dō: Kufōwáà mbáá da pī nKuyie nc̄outəmu a báammii, a pokù Edisabeti bo da peitè denitidabire kàa dè yu ke dō Isāā. ¹⁴ Diwèi bo da pī, nkàa yēm̄m̄e narike mediè kè benitibè péu nyānku bè ò peitè mèè kpéi. ¹⁵ Ke yé ò yó ntùmè Kuyie nkóo nitidiewè nwe, ò í yó nȳ difē̄̄ yoo menaə mmèè kó dimàà muə. Bè bo nyóò ò peitè kè Muyaánsāamù muù pānke ò piéké. ¹⁶ Weè yóó tēnnéní Isidayeeribe péu be Yiè nKuyie mborè. ¹⁷ O borime bo nwenni kè Kuyie nhò duó nku Yaá nnè muwērimú Kuyie pānāànti náàntò Edii do məkè mù, kòo wete kénárikunne ibi nè í cicebè, kéceete itookperí yembè kè bèe m̄əte meyēm̄m̄e, mèè bo yie nKuyie kētūnte benitibè kè bè mbaa ti Yiè.

¹⁸ Kè Sakarii beke Kuyie ntōnni ke dō: M bo yīme kébanté ke dō a náá mmómumuə nkè yé n kòtémè kè m pokù kòtè? ¹⁹ Kè Kuyie ntōnni ò tēñné ke

dò: N tú Kabiyēeri nwe ke bo Kuyie mborè, kè kù n tōnní kè m bo da náké de kó tináaansààti. ²⁰ A í me ntámè ke dò ndè bo dɔ̀, a nòndenfè bo dari, bá a bá nnə nke náá nkè dè yàa dò̀nè, ke yé dè yóó dɔ̀mèmu de m̀nni bo tuəke dii m̀nni.

²¹ De m̀nni kè benitibè ò b̀a ditowaà kè dè bè di, kè bè m̀nté dè yímè koò ɔ̀te Kuyie ncī̀tè miēke. ²² Ò yènni dii m̀nni ò í nna ke bo bè béinnè kè mbè benkú nè sinou máa kè bèe banté ke d̀ timati tii ò t̀̀keni Kuyie ncī̀tè miēke.

²³ Sakarii dèè dii m̀nni o tōmmú Kuyie ncī̀tè, kékò nho cī̀tè. ²⁴ Kè dèe yíe sám̀pó kòo pokù Edisabetii púó nkémməke betà̀bè bènùmmú ke sori ke náá nke tú: ²⁵ Kuyie ndèntení n kpéi ke n d̀ò mesà̀, ke dèite ifei ii do m bo benitibè iikè.

Kuyie ntōnni nàkémè Yesu kó mupeitímù kpéi

²⁶ Edisabeti p̀uti m̀ke dii m̀nni betà̀bè b̀kuò, kè Kuyie ntōnni ku tōnni Kabiyēeri Kadidee kó dihei mari miēke, kè bè di tu Nansareti, ²⁷ desap̀mbire marè dèè í yé onitidòu de borè, kè de yè̀rì tu Maari, kè Sosefu, okpà̀ti Dafiti kó kufuku kou de p̀. ²⁸ Kè Kuyie ntōnni ta desap̀mbire cī̀tè ke d̀: Maari, diwèi nda bo, Kuyie nda bonèmu ke da d̀ò mesà̀ mmediè.

²⁹ Kè dèe di Maari kòo m̀nté tii náàti boti nku. ³⁰ Kè Kuyie ntōnni náké Maari ke d̀: A bá nyièkù, Kuyie nkuu da d̀ò mesà̀. ³¹ A bo púó nképeitè denitidabire kè dè yu ke d̀ Yesu. ³² Ò bo ntú onitidiwè kè bè nhò yu ke tú Oĩnkènkpà̀ti bire, kè ti Yiè nKuyie nhò duò nho yà̀ri Dafiti kó dikpà̀tikari. ³³ Ò bo ntú Sakəbu kəbe kóo kpà̀ti sá̀.

³⁴ Kè Maarii beke Kuyie ntōnni ke d̀: Dè bo yíme kédò̀ m mu nyi me nyémè onitidòu? ³⁵ Kè Kuyie ntōnni ò t̀́né ke d̀: Muyaánsà̀amù bo cúténi a ìnkè kè Oĩnkènkpà̀ti da dátinné o kó medéé, dèe te debire a yóó peitè dè í yó mməkemè meyi, bè bo ndè yu ke tú Kuyie mBire. ³⁶ Nte a tèbite Edisabeti p̀ómmè o kóti miēke ke bo otà̀nkù kuónwè, wenwe bè do tú wè tehā̀unte. ³⁷ Ke yé dèmarè í yóunèmmè Kuyie. ³⁸ De m̀nni kè Maari d̀: N tú Kuyie nkóo t̀nti nwe, dèe d̀ò kéndònnè a béimmè.

De m̀nni kè Kuyie ntōnni íté.

Maari kòtemè Edisabeti d̀ummu

³⁹ Kè Maarii íté kékəte Sudee kó dihei mari yetà̀re ìnkè, ⁴⁰ kétuəke kéta Sakarii cī̀tè kédou nhEdisabeti. ⁴¹ Kè Edisabetii keè Maari ò d̀ummmè kè debire nampè o p̀uti miēke kè Muyaánsà̀amù ò píe. ⁴² Kòo píéké ke d̀: Kuyie nda d̀òmu mesà̀ mbenitipòbè bemou miēke, kè ku kó mesà̀ mbonè debire a púó ndè. ⁴³ N tú we kè n Yiè nyò kàtení n cī̀tè. ⁴⁴ Ke yé n kèè dii m̀nni a d̀ummu kè diwèi p̀i ndebire m p̀uti miēke kè dè nampè. ⁴⁵ Dè nda naati ke yé a yiemmmè ke d̀ nKuyie nda náké tii bo d̀ò.

Maari kó feyènfè

⁴⁶ Kè Maarii dentè ke d̀:

N wènni sántímu n Yiè,

⁴⁷ kè n yèmmè naatinè Kuyie

kunku n dèetiwè.

⁴⁸ Ke yé kù n wèntémè fənənsà̀afè,

mí nku kóo t̀nti sám̀póu,

kè bè bo nni nyu sáà ke tú diwèi yiè.

⁴⁹ Ke yé Muwērimú muməu yiè nni ndòòmè dèmarè dierè,
wenwe wèè yètiri tú kra meyei,

⁵⁰ kòò kuò mmesémmè sáà bèè ò dé,

⁵¹ ke yòute o bakù nè muwērimú

kè sifeí yembè ciété,

⁵² ke buó mbekpààtibè

ke íi mbeçiribè,

⁵³ ke píe ntikpàti dikònni bo bè,

ke bèti tikpàti yembè be nəu sinùmmù,

⁵⁴ ke kuó mmesémmè ku kó betōmbè Isidayeεribe,

ke bè teennè,

⁵⁵ kéndònnè kù do tì nàkémè ti cicebè

nè Abarahammu kó diyuu ìnkè

nè o yaábíó sáà.

⁵⁶ Maari do bo mbonè Edisabeti ke dò betāābè bètāāti ndi kəwəte kékò nho
cie.

Isāa-Batiisi kó mupeitímù

⁵⁷ Kè Edisabeti peitémònni tuəke kòo peité denitidabire. ⁵⁸ Edisabeti
peetitòbè nè o naàmùnkù kəbe kè bèe keè ti Yiè nKuyie nhò dòò mèè sàà nkòò
wənnénè kè bè nyānku. ⁵⁹ Debire yiè nínni yiè kè bèe kətení ke bo dè cānté,
kéndó kè dè yu ke dò Sakarii, de cice yètiri. ⁶⁰ Kòo yə yete ke dò: Debire yètiri
yó ntú Isāa nwe. ⁶¹ Kè bèe yete ke dò: Òmòu í bo di naàmùnkù miəke wèè
mòke de kó diyètiri.

⁶² Kè bèe beke Sakarii nè tenòutè ke bo yà ò dó o bire yètiri yó ntú mù.

⁶³ Kè Sakarii beke tedabεεtè kəwāri ke dò: O yètiri yó ntú Isāa nwe. Kè dεε

bè di bəmou. ⁶⁴ Kòo nóndεnfè pānkεε date kòo na kəbéi nkəsānte Kuyie.

⁶⁵ Kè kufōwaá mpí nho cεpeetitòbè bəmou, kè de kó tináaənti pité, kətuəkenè
yehekè yèè bo Sudee kó yetāre ìnkè. ⁶⁶ Bèè kó dimàà tì kèè kè bè mbékú
bεmáà ke tú: De kó debire sàà yó ntú we?

Kuyie nkó muwērimú muù do ò bonè.

Sakarii kó feyənfe

⁶⁷ Kè Muyaánsààmù píe nSakarii, debire cice kòo náké Kuyie
mpāānāənti ke dò:

⁶⁸ Ti Yiè nKuyie tinti Isidayeεribe tū nkù,

n da sāntímu.

Fó nwèè teennè a nìtibè ke bè dεεté,

⁶⁹ ke duənní Odεεtíwè diεwè

a kóo tōnti Dafiti kó kufuku miəke,

⁷⁰ a pāānāənti náambè do ti nàkémù nè dimònni,

⁷¹ a yóó duənnímè Odεεtíwè,

kòo ti dεεténè ti kpantídəntòbè,

ke ti patenè bèè tí ní.

⁷² A dεntεnímu a kó metaummè sààmè kpéí,

ke kuó nti cicebè mesémmè.

⁷³ A do nàké tinti ti yāari Abarahammu ke dò:

⁷⁴ A bo ti dεεténè ti kpantídəntòbè,

kè ti na kəmpí nha tōmmú ke bá nyìkù,

75 kéndò mpáíí a ìkè,
 ke d̄ori a dómè ti fòm̄mu mum̄ou miēke.
 76 F̄ó m bir̄e,
 bè bo nda yu ke tú
 Ōf̄nk̄enk̄p̄ààti kó tip̄āān̄āānti n̄āāntò,
 ke yé f̄óó yóó niit̄ém̄e k̄ét̄ũnt̄e ti Yiè n̄ce,
 77 k̄ében̄ke ben̄it̄ib̄e ti Yiè nyóó bè deēt̄ém̄e,
 k̄é bè c̄l̄é m̄be yei.
 78 Nè Kuyie nkó mes̄ém̄m̄e diem̄e kp̄éi n̄ke,
 kù ti duōnn̄im̄e kēf̄nk̄e kó kuwenn̄iku,
 79 k̄è kù bo míít̄e
 bèè bo muk̄ũũ nkó dib̄iinn̄i miēke,
 ke ti tann̄e meōmp̄um̄e kó kuce.

80 K̄è deb̄ire nkót̄ír̄i ke kp̄énk̄ú Kuyie nkó kuce miēke k̄éta k̄em̄bo dikp̄àa
 miēke ke yàa ket̄én̄e o t̄ōmm̄ú Isidaȳer̄ibe cuok̄è.

2

Bè peit̄ém̄e Yesu

(Wént̄e Mat̄ie 1:18-25)

1 Sesaa Okusiti do tú dii m̄ōnn̄i okp̄ààti, k̄éānn̄e muk̄āmm̄u ketim̄u o kó
 ketenk̄e kem̄ou miēke. 2 De kó muk̄āmm̄u ketim̄u do ānn̄e Kiriniisi tú dii
 m̄ōnn̄i ndi kum̄ānd̄āa Sidii kó kutemp̄e mm̄iēke. 3 K̄è ben̄it̄ib̄e b̄em̄ou n̄kor̄i
 bá w̄e o yemb̄e ei k̄è bè w̄āũ be yèt̄e. 4 K̄è Sosefuu íté Nansareti Kadidee
 temp̄e, k̄ék̄ote Dafiti kó dihei bè tú di Betideem̄mu Sudee kó kutemp̄e
 mm̄iēke, ke yé ò tum̄e Dafiti kó kunaàm̄unk̄u kou nwe, 5 ke bo w̄ari o yèt̄iri
 ke neín̄e Maari o pok̄u kòò p̄uó. 6 K̄è bè m̄bo Betideem̄mu k̄è d̄e yàa tuak̄en̄e
 Maari bo peit̄ém̄e. 7 K̄òo peit̄e o kóò po, kóò p̄ōũ nkuyààk̄u ke d̄ou nyiw̄ũ
 yonn̄e kùu nenk̄u miēke, ke yé b̄emb̄e do í p̄èt̄ém̄e mefīe n̄ter̄òd̄c̄l̄èt̄e miēke.

Kuyie nt̄ōnn̄i n̄ak̄ém̄e bepec̄em̄be bè peit̄ém̄e Yesu

8 Ke s̄ó m̄bepec̄em̄be mab̄e bo Betideem̄mu kó dep̄aa n̄keȳenk̄e, ke baa be
 pe. 9 K̄è Kuyie nt̄ōnn̄i k̄ot̄oo be bor̄e, k̄è Kuyie nkó kuwenn̄ikuu bè fit̄e k̄è
 kuf̄ōw̄aa mb̄e aut̄e. 10 K̄è Kuyie nt̄ōnn̄i bè n̄ak̄e ke d̄o: Kuf̄ōw̄aa mb̄aa di p̄i,
 n di t̄on̄i Tin̄āāns̄ààti n̄ti t̄iũ yó nt̄u kubot̄i kum̄ou kó kuyeh̄naat̄i. 11 B̄è di
 peit̄ému yíe Kirisi Odeet̄iw̄e, ti Yiè n̄Dafiti kó dihei miēke. 12 N̄ten̄e d̄èè yó
 n̄te k̄è dí ò bant̄én̄e, di bo yà deb̄ire k̄è d̄e p̄ũó kuyààk̄u k̄éduó iw̄ũ yonn̄e
 kùu nenk̄u miēke.

13 D̄ende b̄āmb̄a nk̄e Kuyie nkó yet̄ōr̄e teȳe cút̄ení kēf̄nk̄e péu k̄éw̄ēnn̄en̄e
 Kuyie nt̄ōnn̄i k̄è ȳe ns̄ant̄i Kuyie n̄ke tú:

14 Kuyie nyèt̄iri nd̄eu kēf̄nk̄e miēke,
 k̄è ku kó mes̄āa nn̄i m̄bon̄e ben̄it̄ib̄e
 ku d̄o bè ketenk̄e ìnk̄e!

Bepec̄em̄be k̄ōtem̄e ke dou n̄Yesu

15 Kuyie nt̄ōr̄e w̄ēt̄e dii m̄ōnn̄i kēf̄nk̄e k̄è bepec̄em̄be n̄ak̄e b̄em̄āa ke d̄o: Ti
 k̄ōten̄e Betideem̄mu k̄éȳa d̄èè d̄ò, ti Yiè n̄ti n̄ak̄e d̄èè kp̄éi.

16 K̄è bèè íté mec̄āa nk̄ék̄ote k̄éȳa Maari n̄e Sosefu n̄e deb̄ire k̄è d̄e duó iw̄ũ
 yonn̄e kùu nenk̄u miēke. 17 B̄è yà dii m̄ōnn̄i deb̄ire k̄è bè n̄ak̄e Kuyie nt̄ōnn̄i
 do bè n̄ak̄e ti de kó deb̄ire ìnk̄e. 18 K̄è d̄èe di bèè kó dim̄āa k̄èè bepec̄em̄be
 n̄āa n̄ti. 19 K̄è Maari ti āā o ȳemm̄e ke toti o ȳemm̄e ti ìnk̄e. 20 K̄è bepec̄em̄be

nwētì ke sántí Kuyie nke déúkùnkò ku yètìrì bè kèè tì ke tì yà ti kpéí, nke yé dè do dàòmè Kuyie ntōnnì bè nàké mēè botí nku.

Bè yúmè Yesu o yètìrì

²¹ Kè dèè tuòke diyie nínnì bè yóó cānté di debire, kè bèè dè yú ke dò Yesu, Kuyie ntōnnì do ò yu di bá bè mu nyí ò pùò.

Bè benkemè Yesu Kuyie

²² Mòyiisi do dáu nyí kuó tùòke dii mōnnì, Sosefu nè Maari kè bèè kōtenè debire Sedisademma kè bo dè benke Kuyie kédòò ikuó mēwénkùmè kpeyi, ²³ tì wārimè ikuó mieke ke tú bè ní duó bèè tu Mpo be kó dimàà Kuyie. ²⁴ Sosefu nè Maari kè bèè kōte kédòò ikuó yēmmè, kékua yekpetinónkperè yèdèè yoo sinónkpeé mómmonsì sidési.

²⁵ Dè do ś nhonitì mōu wèè bo Sedisademma kòo yètìrì tú Simmeōō, kòo dōòrì Kuyie ndó dè ke dé Kuyie kè Muyaánsààmù ò piéké, kòo bàà Isidayeeri be kóo deetiwè. ²⁶ Ke yé Muyaánsààmù do ò nàkéme ke dò ò bo yà Kirisi Odeetiwè, Kuyie ntōnnì wè, ke né na kékú. ²⁷ Kè Muyaánsààmùu niité Simmeōō kòo ta Kuyie ncfētè Yesu yembè ò kōrinnì dii mōnnì ke bo dàò ikuó. ²⁸ Kè Simmeōō cōuté debire kēsānte Kuyie nke dò:

²⁹ N Yìè nha do nàké tì dōòmu, di mōnnì yóu mí a kóo tōntì kè n kú nè diwèl.

³⁰ Ke yé n yāmè nè n nuò

a duōnnì wèè deetiwè,

³¹ ibotí imōu kpéí nke a ò duōnnimè,

³² wèè tú kuwenniku kùu yóó míité yebotè,

kéduó nyIsidayeeri be disānni.

Simmeōō nàkéme Kuyie mpāānāāntì Yesu kpéí

³³ Kè dèè di debire cice nè de yō Simmeōō nāà tì debire kpéí. ³⁴ Kè Simmeōō mōu Kuyie nkó mesàà mbe kpéí nkédeè kénáké Maari ke dò: Debire die nkpeí nke Isidayeeri be péu yóó duómè kè péuu íté. Dè yó ntú Kuyie nkó dibenkèrì ndi ke cé ntineitì besúkùbè cuokè. ³⁵ Meyèmmè mēè do sōrì kè mēè feité. Kè f́ mMaari, demōu memme dè bo ndò ndisiè kékoute a yèmmè.

Anni sántemè Kuyie

³⁶ Ke ś nKuyie mpāānāāntì nāāntò mōu dè bo kè bè ò tu Anni, Fanniyeri kóo sapàà, Asee kó kubotí kou ke kòté mediè, ò do yóo yenke ke mu nyí yé onitidòu kè bè mmōke yebie nyèyiekè kòo dōu kú. ³⁷ Kòo ntú okúpokù kétuōkenè yebie nsipísini nè yènáà ke báá nKuyie, Kuyie ncfētè mieke, ke bou dinùu. ³⁸ Kòo múnkke tuōkení de mōnnì kēsānte Kuyie nkénáké Yesu kpéí Sedisademma kōbe bèè do baa Odeetiwè.

Yesu nè o yembè bè wētēmè Nansareti

³⁹ Maari nè Sosefu bè dàò dii mōnnì Kuyie nkó ikuó kédeè kēwēte kékōnnè debire Nansareti Kadidee kó kutempē mmieke. ⁴⁰ Kè debire nkótírì ke kpréncú ke mōke mecii nkè Kuyie nkó mesàà ndè bonè.

Yesu tamè Kuyie ncfētè de mōnnì ke mōke yebie ntepiítè nè yèdèè

⁴¹ Yesu yō nè o cice bè do òō kōtemu bá dii benni Sedisademma diyentébanni. ⁴² Yesu mōke dii mōnnì yebie ntepiítè nè yèdèè kénèinè o yembè kè bèè kōte, ke yé ò tūòkemè o mōnnì. ⁴³ Dibanni kó yewe dèè dii

mònni Maari nè Sosofu kè bè nkūnti bá bè í ndààte ke dò nYesu í bè neínè, kè Yesu nkpaá Sedisademmu. ⁴⁴ Kè bè dò kuce diyie dimàà ke yé ke tú Yesu neínè betòbè, kòò mǎnté kékete o wammù be cǐ kǎbe nè be népobè borè. ⁴⁵ Bá bè í nhò yà kéwēte Sedisademmu koò wanti, ⁴⁶ kòò yà diyie táánni yie Kuyie nciētè mieke kòò soké ikuó niùbè cuokè kè bè nàá nkòò kèrmú ke bè bèkú tináànti. ⁴⁷ Kè dèe di bèè kó dimàà dè bo maciù nhò màke mè nè ò bè tǐnninko mèè botí. ⁴⁸ O cice nè o yǎ bè ò yà diù mònni kè dèe bè di mediè nkòò yǎ ò beke ke dò: M bire, dè dòmmè kàa ti dòò memme? Mí nnè a cice ti da wammúmu kè ti yèmmè cààrè. ⁴⁹ Kòò bè tǐnné ke dò: Di n wanti ke yé mba? Di í yé ke dò n dò nképi n cice tǔmmàà?

⁵⁰ Bè me nyí mbanté ò dó ké bè nàké ti.

⁵¹ Kè Yesu bè neínè kè bèe wēte kékò nNansarēti, kòò nyíe mbe kpēti kòò yǎ nhǎà dèè kó dimàà dòòri o yèmmè mieke. ⁵² Kè Yesu nkótírí kòò ciù ndéúkú kòò dòòrimè nwenni Kuyie nnè benitibè.

3

Isāa-Batiisi kó mutǔmmú

(Wénté Matie 3:1-12 nè Mariki 1:1-8 nè Isāa 1:19-28)

¹ Tibēeri Sesaa kó tikpàti benni tēpiítè nè dinummuri mieke, kè Pǎnsi Pidati tu Sudee kóò kùmandáà kè Edōti Tetidaki tu Kadidee kóò kpààti, kòò nantè Fidipu tu Itidee nè Tadakonniti kó ketenkè kóò kpààti. Kè Disanniya Tetidaki tu Abidenni kóò kpààti. ² Ke sǎ nhAnni nè Kaifu bè tu ikuó niùbè kó bekótibè. Kè Kuyie mbéinnè Isāa, Sakarii bire dikpáa mieke. ³ Kè Isāa kǎte Suditēē kó yehékè kénáante benitibè ke tú: Duǎnnè kè bè di ànné bàtémú, dèè benkú ke dò ndi borime cèete kè Kuyie ndí cǐ ndi yei.

⁴ Mèmmè kè dèe dǎò kéndò nKuyie mpǎánáànti náàntò Esaii do wǎri ti ke dò:

Oniti wèè bo dikpáa mieke
weè péu metammè ke tú:

Tūntenè ti Yiè nkó kuce,
séinnè o ce,

⁵ kéfúnné yefòtè yemou

képante yetārè nè sitáa,

késéi nyice ìi kǎrmú

kéhenne dèè ikú.

⁶ Kè benitibè bemou yà Odeetiwe Kuyie nduǎnní wè.

⁷ Kè Isāa nnáa mbèè kǎrini o borè kòò bo bè ànné bàtémú ke tú: Iwàake dindí! We ndi nàké ke tú di yenténè Kuyie nkó kemieke kèè kèrini?

⁸ Di borimèe benke tǔnké di cèetemè. Di bá ntú dè sànnè di bo ntúmè Abarahammu tu di cice. N di nàá mómmuo nwe, Kuyie mbo na kétúótému ye ntǎrè kédòò Abarahammu kó iyaábí. ⁹ Okǔiti sǔstému o pǐtè ke bo u detie. Detie ndèè kó dimàà í péi yebe sàayè bè bo dè u kécú.

¹⁰ Kè benitibèe ò beke ke dò: Ti né dò nkédòò ba? ¹¹ Kòò bè tǐnné ke dò: Kè wèè màke yeyaàborè yédèè wèe pǎ dimàà wèe kpa, kè wèè màke tidiiti kòò toténè wèè kpa.

¹² Kè bedǎmpòòcutibèe kǎteni Isāa borè, kòò bo bè ànné bàtémú, kóò beke ke dò: Okóti ti dò nkédòò ba? Kòò bè tǐnné ke dò: ¹³ Di bá ncoú dǎmpòò kè dè pēnkú bè yé nyi mmàmè.

¹⁴ Kè behããpòmbèè ò beke ke dò: Tínti tá? Tí dò nkédòò ba? Kòò bè tẽńńé ke dò: Di báá fiète òmòu kperè nè muwẽrímú, di báá pĩ nhòmòu kòò di yietí detetirè, di yèmmè ñnaatinè bè di yietí ìì dífíí.

¹⁵ Benitibè do me mbaamè Odeetiwè kè be yèmmè ndò Isãã bo ntú Odeetiwè nwe. ¹⁶ Kè Isãã bè nàké ke dò: Mí n di ãã bàtèmmù nè menie mme, wèè n tũnní ò deumu ke m pẽẽtè, n yí tũàke m bo ùtèmè o neùti kó mutáá, wenwe bo ndi ãã bàtèmmù nè Muyaánsààmù nè muhãá. ¹⁷ Ò to o pienkù nku ke bo ye nkébate mebii nnè tifùti kéãnné mebii nho bo u mieke kécóu ntifùti muhãá mmùù í kã mmu mieke.

¹⁸ Nè itié mpéu mieke nke Isãã do náámmè benitibè Tináaansààti, ¹⁹ kékpannè okpààti Edòti Tetidaki ò fiète mèè kpéí o nantè Fidipu pokú Edodiyati ke puoke, ke wète ke dòò meyei tẽmè péu. ²⁰ Kè Edòti né òke yíé kédòò meyei nképfí Isãã kékpetinné.

Bè do ànnémè Yesu bàtèmmù
(Wénté Matie 3:13-17 nè Mariki 1:9-11)

²¹ Kè Isãã nhãã benitibè bẽmòu bàtèmmù kè Yesu múnkèe duò nkòò ò ànné bàtèmmù kòò bántè Kuyie kè tiwetii kpeté. ²² Kè Muyaánsààmùu cúténí o ñnkè ke dònne dikpetinónkperi, kè bèè keè metammè mamè keñnkè bíkè kè mè tu: Yie nweè tu m birè kè nh ò dó mesàà nkòò tá mediè.

Yesu kó kufuku
(Wénté Matie 1:1-17)

²³ Yesu do yóó keté o tómmú ke mọke yebie nsipísitããti ndi kè benitibè yèmmè ndò o cice tú Sosefu, kè Sosefu cice tú Edii. ²⁴ Kè Edii cice ntú Matati, kè Matati cice tú Defii, kè Defii cice tú Medisii, kè Medisii cice tú Yannaii, kè Yannaii cice tú Sosefu. ²⁵ Kè Sosefu cice ntú Matatiasi, kè Matatiasi cice tú Amòosi, kè Amòosi cice tú Naummu, kè Naummu cice tú Esidii, kè Esidii cice tú Nakaii. ²⁶ Kè Nakaii cice ntú Maati, kè Maati cice tú Matatiasi, kè Matatiasi cice tú Semmeinni, kè Semmeinni cice tú Yosee, kè Yosee cice tú Yodaa. ²⁷ Kè Yodaa cice ntú Yoannanni, kè Yoannanni cice tú Desaa, kè Desaa cice tú Sodobabèeri, kè Sodobabèeri cice tú Sadatieri, kè Sadatieri cice tú Nèdii. ²⁸ Kè Nèdii cice ntú Mediki, kè Mediki cice tú Adii kè Adii cice tú Kosammu, kè Kosammu cice tú Edimadammu, kè Edimadammu cice tú Èeri. ²⁹ Kè Èeri cice ntú Sesuu, kè Sesuu cice tú Ediesee, kè Ediesee cice tú Yodimmu, kè Yodimmu cice tú Matati, kè Matati cice tú Defii. ³⁰ Kè Defii cice ntú Simmeòò, kè Simmeòò cice tú Sudaa, kè Sudaa cice tú Sosefu, kè Sosefu cice tú Yonnamu, kè Yonnamu cice tú Ediakimmu. ³¹ Kè Ediakimmu cice ntú Medeya, kè Medeya cice tú Menna, kè Menna cice tú Matataa, kè Matataa cice tú Natãã. ³² Kè Natãã cice ntú Dafiti, kè Dafiti cice tú Isaii, kè Isaii cice tú Obedi, kè Obedi cice tú Boasi, kè Boasi cice tú Sadimòò, kè Sadimòò cice tú Nasòò. ³³ Kè Nasòò cice ntú Aminadabu, kè Aminadabu cice tú Adiminni, kè Adiminni cice tú Adinii kè Adinii cice tú Esidommu, kè Esidommu cice tú Pedesi, kè Pedesi cice tú Sudaa. ³⁴ Kè Sudaa cice ntú Sakabu, kè Sakabu cice tú Isaki, kè Isaki cice tú Abarahammu, kè Abarahammu cice tú Tedaa, kè Tedaa cice tú Nakòò. ³⁵ Kè Nakòò cice ntú Seduki, kè Seduki cice tú Edeuu, kè Edeuu cice tú Pedeki kè Pedeki cice tú Ebeeri kè Ebeeri cice tú Siraa. ³⁶ Kè Siraa cice ntú Kainammu, kè Kainammu cice tú Adifakisari, kè Adifakisari cice tú Semmu, kè Semmu cice tú Nòwee, kè Nòwee cice tú Demeki. ³⁷ Kè Demeki cice ntú Matusadèmmu, kè Matusadèmmu cice tú Enòki, kè Enòki cice tú Yedeti, kè Yedeti cice tú Madedeedi, kè Madedeedi cice tú Kenammu. ³⁸ Kè

Kenammu cice ntú Enosi, kè Enosi cice tú Seti, kè Seti cice tú Adammu kè Adammu cice ntú Kuyie.

4

Dibòò do bennémè Yesu

(Wénté Matie 4:1-11 nè Mariki 1:12-13)

¹ Kè Yesu nyètìní kukó nSuditèè kè Muyaánsààmù ò piéké kóò tanné dikpáà miéke. ² Kòò dò yewe sipísìnàà kè dibòò ò beú. De kó yewe miéke ò do í yo ndèmarè kè dikònni ò pī. ³ Kè dibòò ò nàké ke dò: Kàa tu Kuyie mBire nde, duó nkè ditàri dii nnaá mmudiì. ⁴ Kè Yesu di tèínné ke dò: Ti wàrimu ke tú: Onitì í fòùnè mudii máá.

⁵ Kè dibòò ò dèkenè ditàri dieri ñnkè kóò benke dimònni dimáà ketenkè kó yekpáàtiyo yemou, ⁶ kóò nàké ke dò: N yóò da duómmu ye nkpáàtiyo yemou nè ye kpeti, ke yé mfi dè temè, ke dè duò n dè dónè wè. ⁷ Demou mie nfòò yó ndè te, kè nsá kàa niákú n yìkè. ⁸ Kè Yesu di tèínné ke dò: Ti wàrimu ke tú: Á mbáá nha Yiè nKuyie mmáà kémpfi nkuù tómmú.

⁹ Kè dibòò ò kòtenè Sedisademmu kóò dèkenè Kuyie ncíètè ñnkè kóò nàké ke dò: Kàa tú Kuyie mBire nde, puuo, ¹⁰ ke yé ti wàrimè ke tú: Kuyie mbo duó ndinùù ku tōrè kè yè nda baa, ¹¹ kè da cúté bá a naacètè báá bété ditàri mari. ¹² Kè Yesu di tèínné ke dò: Ti wàrimu ke tú: Á báá benné a Yiè nKuyie.

¹³ Kè dibòò ò benné mebennimè memou kè mèe deè kè dii ité kémbaa dimònni teri.

Yesu do tièmmè benitibè titiintouti miéke

(Wénté Matie 4:11-17 nè Mariki 1:14-15)

¹⁴ Kè Yesu nwèti Kadidee kó kutempè nkè Muyaánsààmù ò piéké nè muwèrimú kè bè nnáá nho kpéi nde kó kutempè nkumou miéke. ¹⁵ Kòò ntiè mbenitibè titiintouti miéke kè benitibè bemou nhò sánti.

Yesu do náámmè Kuyie nnáahti Nansareti

(Wénté Matie 13:53-58 nè Mariki 6:1-6)

¹⁶ Kè Yesu kote Nansareti ò biákú dè, ke tó ta kutiintouku teompùtè yiè kéité ke bo kaà ndipátiri. ¹⁷ Kè bèe ò duó nKuyie mpānāahti náahtò Esaii kó dipátiri kòò pīnte ti wàri dii bòri ke tú:

¹⁸ Ti Yiè nKuyie nkó muyaá mmuù bo n yīnkè,

kù n tāātēmu ke còú n yuu mekùò ke n tō,

kè m bo nàké Tināaḥsààti besénnibè,

kédeetè tidaati, kéwéi ntiyūḥnti,

kédeetè bè fēūnko bè,

¹⁹ kénáké Kuyie nkó mesàà mbenni tū̀̀kemè.

²⁰ Kòò deè kékpéú ndipátiri kéduó nho tōnti kékari kè bèe kó dimàà bo kutiintouku miéke kè bè nhò wùó. ²¹ N kòò bè nàké ke dò: Di bo ke yo tì náahti yíe nti dò̀̀dmu.

²² Kè dèe bè di bemou kè bè nhò sánti Tināaḥsààti ò náà nti kpéi, kémbékú bemáà ke tú: Dè í dò nSosefu bire ndeá? ²³ Kè Yesu bè nàké ke dò: N yému ke dò ndi bo n nàké dināaḥhāntiri dii tu: Otānti taà nhamáà. Ke n nàké ke dò: Ti kèe kè bè yē nha dṑ̀ dè Kapennaummu, dṑ̀ dè die nha ei. ²⁴ Kè Yesu yíe kébéi nke dò: N di náá mmómumu nwe bè sṑ̀ í mpénsiri Kuyie mpānāahti náahtò mṑ̀ ò ei. ²⁵ Bekúpobè do sūmu Isidayeeri be miéke, Edii kó dimònni,

fetaafè do yietí diì m̀̀nni ke dà yebie nyetããti nè dikéè, kè dikònni dieriì tanní dihei. ²⁶ Kuyie me nyí nduá nkè Edii kote be kòò m̀̀u borè, kédúú nkòo kote okúpokù m̀̀u borè nde kòo ã Sadeputaa, Sitãã kó ketenkè mieke. ²⁷ Yekùò mmúnke do sũmu Isidayeeribe mieke Kuyie mpããnaãnti náãntò Edisee kó dim̀̀nni. Ò me nyí mmiek̀̀nne ye kó dimari kémiek̀̀nne Naamaa Sidii kó ketenkè kou nwe omáã.

²⁸ Bè kèè diì m̀̀nni de kó tináãnti kutíintouku mieke kè bè mieke peike bem̀̀u. ²⁹ Kè bèè íté kòò pí nkédekenè bè do maá diì tãri ìnkè, ke bo ò t̀̀ntení kúduókù mieke. ³⁰ Kè Yesu yè be cuokè kèpèëté.

*Yesu bètimè dibòò oniti mieke
(Wénté Mariki 1:21-28)*

³¹ Kè Yesu kote Kapennaummu Kadidee kó kutempè mmieke kéntiè mbenitibè teom̀̀pùtè yie. ³² Kè dèe bè di mediè nke yé ò do bè náánnèmè muwèrimú mmu. ³³ Kòo niti m̀̀u bo kutíintouku mieke, kè dibòò ò ta, kòo kuónko mediè nke dà: ³⁴ Ti kpeti dòmmè Yesu Nansareti kou, a kòtení ke bo ti kuomáà? N yému ke dò nha tú Kuyie ntõnní wè, wèè kpa meyei.

³⁵ Kè Yesu péi ndibòò ke dò: Cíéké kényè oniti yie mmieke!

Kè diì ò bo mbenitibè cuokè, kényè, bá di í ò dàò meyei mmamè.

³⁶ Kè dèe bè di bem̀̀u kè bè mbékú betabè ke tú: Ìmmu wèrimú bo oniti yie nnáãnti mieke, kòo péinko yebokè kè yè yie?

³⁷ Kè bè nnáá nYesu kpéi de kó ketenkè kem̀̀u mieke.

*Yesu do miék̀̀nnemè Simòò pokù yã
(Wénté Matie 8:14-17 nè Mariki 1:29-34)*

³⁸ Kè Yesu yè kutíintouku mieke kékote Simòò cìètè ke ś́o nho pokù yã m̀̀o nkòo kãnti tònni mediè, kè bèe bántè Yesu ke dà wèè ò miék̀̀nne. ³⁹ Kòo s̀̀nnè o ìnkè kèpéi mmumom̀̀mú kè mùu deè, kòo pãnkèe íté kèwáá mbè bo di mù.

⁴⁰ Diyiè ta diì m̀̀nni bèè kó benitibè do m̀̀o mmumom̀̀mú mubotí mubotí, kè bè mbè kòrinní Yesu borè kòo bè nònkú o nòu ke bè miék̀̀nko. ⁴¹ Kè yebokè nyiè benitibè péu ke wékíi ke tú: Kuyie mBire nde! Kè Yesu nyè kpànnè ke tú yè bá nnáá nke yé yè yémèmu ke dò nhò tú Kirisi.

*Yesu do yetimè Kapennaummu bá bè í dá
(Wénté Mariki 1:35-39)*

⁴² Dè wenté diì m̀̀nni kè Yesu yè dihei kékote omáã borè kè benitibè péu nhò wanti, kòò yà kéndó ò nkpaá be borè kè báá íté. ⁴³ Kè Yesu bè nàké ke dà: N dò nkénákému Tináãnsàãti Kuyie nkpaátiiyuu kpeti yehèkè teyè ke yé Kuyie nni ntõnnimè deè kpéi.

⁴⁴ Kòo kote kènnáante Kuyie nnáãnti Kadidee kó titíintouti mieke.

5

*Yesu do yumè o tancóumbè kètibè
(Wénté Matie 4:18-22 nè Mariki 1:16-20)*

¹ Diyiè mari kè Yesu m̀̀bo Senesareti kó menie mborè kè ditínni ndeiti ke bo ò tóónnè kékéè Kuyie nnáãnti. ² Kè Yesu yà tidabèeti tidéti menie nnùù kè beyinwambè cùtè ke ou be yínditirè. ³ Kè Yesu ta ti kó kumakù, kùu tu Simòò kòku, kòò nàké ke dà bèe fùtenè menie nnùù sám̀̀pó, kè bèe fùte kè Yesu nkari kudabekù mieke ke tiè nditínni.

⁴ Ò tié ndii m̀ǹnni benitibè kédeé kénáké Simoo ke d̀: K̀tenè kudabek̀ de c̀mpure k̀ dí bo ndi ỳnditirè. ⁵ K̀ Simoo ò t̀nné ke d̀: Okóti, ti yie nke buòmmu bá ti í pí, a né mé mbéimmè m bo bo ndeditirè.

⁶ K̀ b̀e bo nképi siyĩ péu k̀ s̀i píe nkè be ditirè ntóũ. ⁷ K̀ b̀e pasiri be népobè b̀e bo kudabek̀ tek̀ k̀ d̀ b̀e k̀tení k̀ b̀ teennè, k̀ b̀e k̀tení kédei siyĩ k̀píe ntidabesi tidéti k̀ ti ndó k̀diu. ⁸ Simoo Pieri d̀ yà d̀i m̀ǹnni kénínkoo Yesu iikè ke d̀: N Yiè bá n tóonnè, n tú onitiyeiwe nwe.

⁹ Ke yé kufōwaa nhò autémè nè o népobè b̀e pí nsii yĩ kpéi. ¹⁰ K̀ Isaku nè Isāa Sebedee kó ibí Simoo népobè kperε múnke mme ndò, k̀ Yesu náke Simoo ke d̀: Bá nyĩk̀, di mm̀nni a yó ntú onitiwanti nwe.

¹¹ K̀ b̀e k̀tenè be dabesi menie nnù k̀ de nti yóu k̀tũnne Yesu.

Yesu do miékũnnemè dikònni
(Wénté Matie 8:1-4 nè Mariki 1:40-45)

¹² Diiyè mari k̀ Yesu mbo dihei miéke, k̀ dikònni mari k̀tení o borè, kénínkoo o iikè kóó bántè ke d̀: Okóti kaa d́ a bo na k̀ m miékũnne, k̀ n wénkũnne.

¹³ K̀ Yesu youte o nòutè k̀ di kááké ke d̀: N dómu, á wenke. Dende bamba k̀ tikònti deé kòo miéte kéwenke. ¹⁴ K̀ Yesu o cau nweti weti ke d̀: A báá náke òmòu, a né kote kébenke amáa ikuó nùti kédòó M̀yiyi kuó pátiri yèmmè, k̀ d̀e benke benitibè bemou a miétemè.

¹⁵ De m̀nni k̀ Yesu yètiri né dake pitè k̀ benitibè nkòrini o borè ke bo kee o náantì kòo b̀ miékũnne. ¹⁶ K̀ Yesu né ité kékote omáa borè kébábá nKuyie.

Yesu do miékũnnemè kuhòuk̀
(Wénté Matie 9:1-8 nè Mariki 2:1-12)

¹⁷ Diiyè mari k̀ Yesu ntiè mbenitibè, k̀ Fadisièbe nè ikuó wā̀bè b̀e bo Kadidee nè Sudee nè Sedisademu, k̀ b̀ kóké de miéke, k̀ Kuyie nkó muwērimú ò bonè kòo miékũnko bemuombè. ¹⁸ K̀ b̀mabèe tuokení ke t̀ kuhòuk̀, k̀ k̀ duó ku dóu ìnkè, k̀ b̀ nwanti b̀ bo yimè k̀ k̀ tanné kédóu nYesu iikè. ¹⁹ B̀ í nna nè ditĩnni, k̀yóu, kédeke, kéduute tim̀mm̀nti Yesu berí ndè, k̀ k̀ c̀ũnko benitibè cuokè, kédóu nYesu iikè. ²⁰ K̀ Yesu nwúó mbè támè ke dò nhò bo k̀ miékũnne, k̀ k̀ náke ke d̀: N da c̀ĩmmu a yei.

²¹ Fadisièbe nè ikuó wā̀bè k̀ b̀ ntoti be yèmmè ke tú: Wenni nwe yie nkòo náa mmie nke caari Kuyie nyètiri? We mbo na kécíé mmeysi nkè d̀ í tú Kuyie mmáa.

²² K̀ Yesu banté be yèmmè, k̀ b̀ beke ke d̀: Dè dòmmè k̀ di toti di yèmmè mié mbotí? ²³ Unde í yóu nè deterè, m bo yimè n da c̀ĩ nha yeinaa, k̀ m bo yimè ité kékété? ²⁴ Dè né bo yiemme k̀ di banté ke dò Onitibire m̀ke muwērimú ketenke ìnkè ke bo na kécíé mmeysi m bo yĩ: Ité kétúóté a dóu kékò!

²⁵ K̀ k̀ p̀nkεε ité benitibè iikè, k̀túóté ku dóu, kénkũnti ke sánti Kuyie. ²⁶ K̀ d̀e b̀ di bemou, k̀ b̀e depe Kuyie nké nkú sánti, ke náa nke tú: Ti yà yie ndèmarè cànnè.

Yesu do yumè Defii
(Wénté Matie 9:9-13 nè Mariki 2:13-17)

²⁷ K̀ Yesu ité deborè kèmp̀nké k̀yà odampóòcutiwè m̀ou kòo yètiri tú Defii kòo k̀ari b̀ yieti t̀e c̀ĩtè d̀mpóò kòo ò yu ke d̀:

²⁸ N tũnne! K̀ Defii yóu demou k̀ité kóó tũnne.

29 De kó difɔ̀nkúò kè Defii bénné tidiiti kényú Yesu kè bedàmpóòcɔ̀utìbè nè benìtibè tɔ̀bè péu kè bè nwɛ̀ nke yo. 30 Kè dɛ̀e yonke Fadisiẽbe nè ikuó wáàbè kè bèe beke Yesu tancòumbè ke dɔ̀: Dè dòmme kè di wɛ̀hínè bedàmpóòcɔ̀utìbè nè mufòmму yeimu yembè kè di yo nke yɔ̀?

31 Kè Yesu bè tɛ̀híné ke dɔ̀: Dè í tú bèè kònti naati beè waà nhotànti, bemuambe beè ò waà. 32 N yí kòtení ke bo yú bèè yèmmè dò mbè wenni, n kòtení ke bo yú benitiyeibe mbe kè bèe ceete be fòmму.

Bè do bekemè Yesu menùboúmmè kpeti

(Wénté Matie 9:14-17 nè Mariki 2:18-22)

33 Kè benitibè mabèe beke Yesu ke dɔ̀: Dè dòmme kè Isāa-Batiisi tancòumbè nè Fadisiẽbe kɔ̀be bou dinùu ke báa nKuyie nsāa kàa kɔ̀be bie yo nke yɔ̀?

34 Kè Yesu bè tɛ̀híné ke dɔ̀: Oniti tòu dii mǎnni o pokù o népobè bo na kébòu dinùu o bè bonè dii mǎnnàà? 35 De kó diyie kpaanímu kè bè bo deite wèè tòu o pokù, de mǎnni bè bo bou dinùu.

36 Kè Yesu yí kè bè nàké nè dináaanhántiri ke dɔ̀: Bè ɔ̀ ɔ̀ í nkèéte kuyaapànkù kényá nkukótikù ìnkè, kàa mè dɔ̀, a cààremu kuyaapànkù, de kó dikéè me mbáa yie nkétaunnè kukótikù. 37 Bè ɔ̀ ɔ̀ í ncṹs menaà mbémmè tidɔ̀uti kóti mieke, kàa mè dɔ̀ tidɔ̀uti bo pote kè menaà ncake nè tidɔ̀uti demɔ̀. 38 Menaà mbémmè dò nkéncṹ tidɔ̀uti pànti mieke nke. 39 Òmòu ɔ̀ ɔ̀ í ndó menaà mbémmè ò yà dii mǎnni mèè bi, ò ɔ̀ ɔ̀ yí mèè bi mèè naati.

6

Yesu tancòumbè do kàrímè medibii

(Wénté Matie 12:1-8 nè Mariki 2:23-28)

1 Teomputè matè yiè kè Yesu mpɛ̀nké depaa mmarè mieke, kòo tancòumbè nkáate medibii nke cáá. 2 Kè Fadisiẽbe mabèe beke Yesu ke dɔ̀: Dè dòmme kàa tancòumbè dàdri ikuó yete dè teomputè yiè? 3 Kè Yesu bè tɛ̀híné ke dɔ̀: Di í kàa ndikònni do pī nDafiti nè o kɔ̀be kòo dɔ̀ dèà? 4 Ò do tamè Kuyie ncɛ̀tè kétúoté pɛ̀èbè, nè o kɔ̀be kè bèe cááké, òmòu do í dò nkécááké bè, kè dè í tú ikuó nùbè máàà?

5 Kè Yesu bè nàké ke dɔ̀: Onitibire deè baké teomputè.

Yesu do miékunnemè wèè bakù fãũ

(Wénté Matie 12:9-14 nè Mariki 3:1-6)

6 Teomputè tetè matè yiè kè Yesu ta kutíntouku ké mbè tiè, kòo niti mòu dè bo kòo bakù youku fãũ. 7 Kè Fadisiẽbe nè ikuó wáàbè, bèè do wanti bè bo yímè kéwátí Yesu, kè bè nwúó nke bo yà kòo bo miékunne de kóo niti teomputè yiè. 8 Yesu né me nyémè be yèmmè, kòo nàké wèè bakù fãũ nke dɔ̀: Íté kécómmú dende benitibè cuokè!

Kòo íté kécómmú. 9 Kè Yesu bè beke ke dɔ̀: Ikuó yè nti dɔ̀ mesàà nnàa kè meyei nteomputè yiè? Ti deetè onitaa, kè ti ò kùo?

10 Kè Yesu bè wɛ̀híné bemɔ̀, kénáké wèè bakù fãũ nke dɔ̀: Youte a bakù!

Kòo kù yòute, kè kùu kpenke. 11 Kè dɛ̀e yonke Fadisiẽbe nè ikuó wáàbè mediè nkè bè mbékú betòbè bè yóo yímè Yesu.

Yesu do tãatémè o tancòumbè tepítè nè bèdébè

(Wénté Matie 10:1-4 nè Mariki 3:13-19)

12 De mǎnni kè Yesu deke ditari ìnkè kényiè nke báa nKuyie. 13 Kè dɛ̀e wenté kòo yú o tancòumbè kétéatè tepítè nè bèdébè ké bè dɔ̀ ò tɔ̀rè. 14 Simɔ̀ ò do yu wè ke dɔ̀ Pieri nè o nantè Ántidee nè Isaku nè Isāa nè Fidipu nè

Batidemii, ¹⁵ nè Matie nè Tomaa nè Isaku Adifee birɛ nè Simɔɔ Sedoti kó fɛnafɛ kou, ¹⁶ nè Sudi Isaku birɛ nè Sudaasi Isikadiyoti wèè fité Yesu.

Yesu do tièmmè benitibè, ke miékùnkò bɛmuɔmbɛ

(Wènté Matie 4:23-25)

¹⁷ Kè bèè cúté kécómmú kubiriku o tancóumbè tìkú dè nè benitibè péu bèè bonni Sudee nè Sedisadɛmmu, Tiiri nè Sitɔɔ kó yeheké yèè tákénè dàméèrì. ¹⁸ Bè do kòtɛní ke bo keè ò nàámmè mme kòo bè miékùnnɛ bɛ mɔmmú, ke múnkɛ miékùnnɛ yebáké ta bè. ¹⁹ Kè benitibè bɛmɔu nwanti ke bo ò kááké ke yé muwèrimú mamù yìènimè o mieke ke bè miékùnkò bɛmɔu.

Yesu do tièmmè o tancóumbè ditāri ĩnkè

(Wènté Matie 5:1-12)

²⁰ Kè Yesu nwúó nho tancóumbè ké bè nàké ke dɔ:

Dè nnaati díndi bèè tu bɛcīribè,

ke yé Kuyie nkprààtiyuu bomè dí kpéí!

²¹ Dè nnaati díndi dikònni bo bè,

ke yé di yóó dimè kénsànnè!

Dè nnaati díndi bèè kuɔ

ke yé di yóó dimè diwèì!

²² Dè ndi nnaati benitibè bo ndi ní ndi mɔnni ke di yetɛ, ké ndi sáá nke di senku, di tú mèè kpéí n kɔbɛ ke dɔ ndi tú benitiyɛibɛ. ²³ Kè dè di tùòkení di mɔnni dè ndi naati ké di nyānku nè diwèì ke yé tiyeti dieti di baamè keĩnkè. Mèè boti nku bè yembè do fèũmmè Kuyie mpāānāahti náam̀bè.

²⁴ Di né bo yà díndi tikpàti yembè,

ke yé di dimè di kó diwèì ke dèè!

²⁵ Di bo yà díndi bèè yo nke sànnè,

ke yé dikònni yóó di pĩmmè!

Di bo yà díndi bèè daú,

ke yé di yóó tamè meyeñcaàrimè mieke kénkuɔ!

²⁶ Di bo yà díndi benitibè bɛmɔu sánti bè, ke yé bɛ yembè múnke do sántimèmu bèè tu bɛmáá Kuyie mpāānāahti náam̀bè.

Ndónè di kpantídèntɔbè

(Wènté Matie 5:38-48, 7:12)

²⁷ N né di náámmu díndi bèè n kèmmú ke tú: Ndónè di kpantídèntɔbè, ndɔarinè mesàà mbèè di níí. ²⁸ Ndɔarinè mesàà mbèè di dónè meyei, kémbáá nKuyie mbèè di fèũnko bɛ kpéí. ²⁹ Kòò mɔu da bèntɛ, bɛnkɛ wɛ a baa tekú. Kòò mɔu fiète a yaàbòrì dierì yóu kòo wènnénè di sám̀pòrì. ³⁰ Mpāā bèè kó dimàà da múú, kòò mɔu tùóté a kperɛ a báá dè nhò beke. ³¹ A dó bè nda dɔarimè, ndɔarimè betɔbè.

³² Kè di dó bèè di dó máà, di kó ticuuti bo ntú ònti Kuyie mborè? Bèè í tū nKuyie mbè múnke dómu bèè bè dó. ³³ Kè di dɔari mesàà mbèè di dɔari bèmbɛ mesàà, di dɔarimè né cáá nhòndɛ? Bèè í tū nKuyie mbè múnke me ndɔari. ³⁴ Kè di penni idíítí bèè yóó di ténne máà, di kó ticuuti bo ntú ònti Kuyie mborè, bèè í tū nKuyie mbè múnke pennimu bèè yóó bè ténne. ³⁵ Petinke ndónè di kpantídèntɔbè ké mbè dɔari mesàà, kè bè di pèntɛ idíítí di bá nkèmmú bè bo di ténnémè. Dè mɔnni ndi di kó ticuuti yó ndeumè keĩnkè, kè di ntú Kuyie nkùu baké ketenkè nè keĩnkè ku kó ibí ke yé kù dɔarimè bèè í

kù tũ nnè benitiyonkubε mesàà. ³⁶ Nkuònnè ditòbè mesémmè di cice Kuyie mē ndi kuò mmèè botí.

*Di bá mbekùnè ditòbè
(Wénté Matie 7:1-5)*

³⁷ Di bá mbekùnè betòbè kè Kuyie mbáá di bekénè. Di báá yí otòu cààrè, Kuyie nyàa bo yí di cààrè. Ncífekonè ditòbè kè Kuyie ndi cífé. ³⁸ Mpáánnè kè Kuyie ndi pā, kù bo cūs di yaáyòrè kápíε nkéíku, ke yé Kuyie nyóó di bennémmè di bennénè tètè biètè nte betòbè.

³⁹ Kè Yesu yíε kè bè nàké nè mēdonnimè miεke ke dò: Kuyiònkù báa na kédeite kutekù, kè kù dèite kutekù ti bo do tidé difòtìri miεke. ⁴⁰ Wèè bebíí ò í pēsté wèè ò benkù, kòo mē mbebíí ke dèè ò bo maatenè wèè ò benke.

⁴¹ Dè dòmmε kàa wùó nkumúú kùú ã a kou nònfε miεke ke né í dake kumundóú kùú bo a kòfε miεke ku kpéí. ⁴² A bo yíme kénáké a kou ke dò: Yóu kè n deite kumúú kùú pāmúú a nònfε miεke kè kumundóú né pāmúú a kòfε miεke. Meyèmmè mēdémè yiè nfś, keté kápánté kumundóú kùú pāmúú a nònfε miεke ke né na kédeite kumúú kùú bo a kou kòfε miεke.

*Bè ãã banté mutie mu be borè nde
(Wénté Matie 7:16-20, 12:33-35)*

⁴³ Mutie sààmù í péi yebe sīnyè, musímmù mē nyí péi yesàayè. ⁴⁴ Bè banní mutie mu be borè nde, bè í tōú fikíε be musāmporimù ìnkè, bè mē nyí tōú finyí be mmuporimù ìnkè. ⁴⁵ Onitì wèè miεke wenni weè dòòri mesàà, kè wèè miεke í wenni kòò dòòri meyei, ke yé tìi bo onitì yèmmè miεke, o nùu ti nnáammè.

*Kuyiònkù nè wèè cii
(Wénté Matie 7:24-27)*

⁴⁶ Dè dòmmε kè di n tú ti Yiè, ti Yiè, ke né í dōòri n di náá ntì? ⁴⁷ M bo di náké wèè kòtení m borè ke kémúú n náàntì ke dōòri tì yèmmè ò dònnè wè. ⁴⁸ Ò dònnè onitì nwe wèè dó kémaá tecífètè, ke dammú, ke tùòke dipèrì, ke pūúté di ìnkè. Ketenkè kuó mmenie ndi mōnni kè ikó mpíε, kè menie nyènní kè ntè puotì bá tē í ndo, ke yé tē pūútémè dipèrì ìnkè. ⁴⁹ Wèè mē nkémúú n náàntì ke í dōòri tì yèmmè ò dònnè wèè maá wènwε o cífètè dibiri ìnkè bá ò í dammú ke sōnté ke pūúté. Kè ketenkèε kuó nkè ikó mpíε nkè menie nyènní kè tē poté kè tē pānkεε do kèponte páíí.

7

*Yesu do miékunnemè ohāāpònkóti kóo tōnti
(Wénté Matie 8:5-13 nè Isāā 4:46-54)*

¹ Yesu bè nàké dii mōnni de kó tináàntì kédeè kékote Kapennaummu. ² Kòo āāpònkóti mōu kóo tōnti ò dó wè mesàà nkòò mmō nkè dè cēè mediè. ³ Kòo keè Yesu kpéí, kētō nSifube kó bekótibè mabè, kè bè bo banté Yesu kòo kòtení kémiékunnε o kóo tōnti. ⁴ Kè bèε tuòke kébánté Yesu ke dò: De kóo nitì dò nha ò teennèmu, ⁵ ke yé ò dómè ti kó kubotí, kè weè ti maá kutíintouku. ⁶ Kè Yesu bè neinè. Bè tōónko dii mōnni tecífètè kè behāāpòmbè kóo kótii tōnni o népobè kè bèε nàké Yesu ke dò: Okóti, ohāāpònkóti tu a báá fēū nhamáá, ò í tùòke a bo tamè o cífètè. ⁷ Deè te kòo í daátí ke kòtení o mómumu nha borè. Ò tu á béi nha nùu máa kòo nkóo tōntii miété. ⁸ Ke tú ò mōkemu bèè ò baké ke mōke tihāāpònti ò baké tì kòò nàké kù ke yí: Kote! Kùu kate, kòò nàké kù ke yí: Kòtení! Kùu kòtení, kòo yí o kóo tōntii dōò dè, wèè dè dōò.

9 Kè Yesu keè de kó tináaànti kérénsiri behāāpòmbè kóo kóti, kēwēēte kénáké ditīnni ke dā: Bá Isidayēeribe miēke m mu nyí yà onitì wèè n tía mie mbotì.

10 Behāāpòmbè kóo kóti do tō mbè wètoo dii mōnni tēcīētē kénsó nho kóo tōnti miētē.

Yesu duómme kòo kúpokù mōu biree yánté

11 Kè Yesu nkōri dihei bè tu di Nainni ke neínè o tancòumbè, kè ditīnni ò tū. 12 Bè tatoo dii mōnni dihei, kòo kúpokù mōu mōke denitidabire demàà kè dè ku, kè dihei yembè ò neínè ditīnni kè bè kàri ke bo dè kūnné. 13 Kè ti Yiè nYesu yà debire yō kè mesémmè ò pī nkòo ò nàké ke dā: Bá íkuù.

14 Ke tóonko kékáké kudéenkù, bèè tō kè bèe cómmú, kè Yesu béi nke dā: Dedapùmbire íté mī me nyé!

15 Kòo cū íté kékari kénnaá nke Yesu ò duó nho yō. 16 Kè kufōwaá mbè pī mbemou kè bè nsānti Kuyie nke tú: Kuyie mpāānāaànti náaàntò diēwè kōtení ti cuokè, Kuyie nkuù dāò mesàà nku kó benitibè.

17 Kè de kó tináaànti pité Sudee kó kutempē nkumou nè yehékè yèè dè tōké.

*Isāā-Batiisi do tōmmè o tancòumbè Yesu borè
(Wénté Matie 11:2-19)*

18 Kè Isāā-Batiisi tancòumbèe ti nhò nàké. 19 Kòo deite bèdébè kētō nke bè bo beke Yesu ke dā: Isāā-Batiisi tu tí da beke ke dā: 20 Fōō tu wèè dō nkékōtenáà yāà ò kpaani?

21 Ke sō nYesu miékunko bemuambe péu, tikōnyonkuti yembè, nè yebokè ta bè, ke wéinko tiyūōnti péu. 22 Kè Yesu bè nàké ke dā: Kōtenè kénáké Isāā di yà dè nè di kèè ti, tiyūōnti wèhni kè yekpīè ncènti séi, kè yekūò mmierí, kè yewūō nkèu, kè becírìbè yānni, kè besīntìbè kèu Tināānsààti. 23 Dè nnaati n yí tú wèè kpéi ndidūntári.

24 Isāā do tō mbè kò ndi mōnni kè Yesu nnáa mbenitibè Isāā kpéi ke tú: Di do kōte kényà ba dikpáà cuokè, dipènni kuyaakù nampú dāà? 25 Kè meè dake di né kōte ke yà ba? Onitì wèè dāatí tiyaāsààtāà? Tiyaāsààti yembè ò ríbo sikipàatìcī miēke nke. 26 Yāa di kōte ke yà Kuyie mpāānāaànti náaàntò nwe? N né di náámmu ke tú ò pēētēmu Kuyie mpāānāaànti náaàntò. 27 Isāā kpéi nke ti wārimè ke tú: Nte mí nKuyie nke duónko n kóo tōnti wèè yóo niitè kētūntè a ce. 28 N di náá mmómumu nwe benitibè pié bèè kó dimàà, òmou mu nyí buoté wèè pēēté Isāā, nè memme wèè tu osāmpōu Kuyie nkpàatiyuu miēke, kòo deu koò pēēté.

29 Bèè kó dimàà do kèè Isāā náámmè kétaunnè bedāmpòòcutìbè bè do bantēmu Kuyie ndòrimè kù béi ntì kè deè nte kè bèe duó nke Isāā bè ānné bàtēmmù. 30 Bá Fadisiēbe nè ikuó wāābè bembe í nyie nkòo bè ānné bàtēmmù. Memme bè yetemè Kuyie ndo bè dónè mèè sàà.

31 Kè Yesu dā: M bo donnè ba di mōnni kó benitibè? 32 M bo yī bè dōnnè ibí ù kàri yaárè ke náá nyitei ke tú: Ti di eé fetārifè bá di í aá, kè ti kuó ndikúdabōnni bá di yēmmè í cààrè. 33 Isāā kōtenimè ò í yo nhò me nyí yō mmenaà, kè di tú dibōò bo o miēke. 34 Kè Onitìbire kōtení ke yo nke yō mmenaà, kè di yē nho tú odiitì, kunaàyāākù, ke dápúnè bedāmpòòcutìbè nè di tú bè benitiyeibe. 35 Bèè yie nKuyie bembe bantēmu Kuyie ncūimè ke dōri kù béi ntì.

Onitipòkù wèè do còu nYesu yuu tūdàari

³⁶ Kè Fadisīē mǎu yú Yesu kè bè bo di o cīētè, kè Yesu kǎte kè bè nkari ke yo. ³⁷ Kè de kó dihei kóo nitipòkù mǎu wèè dǎuti dǎutinè benitidaabèe keè Fadisīē mǎu yumè Yesu kè bè yo, nkétúóté dimátidènni péiri kè tǔdàari píéké di mieke, ³⁸ kékǎte kéncommu Yesu fǎnkúò ke kuò nkè tinǎnnietii dúóké Yesu naàcèi, kóo nínkú kè sì ūté nè o yùti, kè sì yǎore tǔdàari kè sì waare. ³⁹ Fadisīē wèè yu Yesu ò dè yà dii mǎnni, nè o yèmmè mieke ke dǎ: Kè we nniti mènke do ntú Kuyie mpǎānǎānti náāntò nwe, ò na nyému wèè nitipòkù mè nhò kǎà nhò tu wè. ⁴⁰ Kè Yesu ò nǎké ke dǎ: Simǎo m mǎke tǐmatì nti ke bo da nǎké. Kòo ò tǎnné ke dǎ: Bèi nhokóti.

⁴¹ Kè Yesu dǎ: Benitibè bèdébè beè do mǎkenè òmǎu dibànni, kè yiè nní ndò kóò yietí medítibii nsikǎusinǔmmù (500), otǎu sipísinǔmmù. ⁴² Be mǎu í nna kóò yietí kòo bè cīē nké bè pǎ de kó idiítii, bedé memme, be we ndò nké nhò dǎ mediè? ⁴³ Kè Simǎo ò tǎnné ke dǎ: N yèmmè dò mbè pǎ wè idiítii dieyi. Kè Yesu dǎ: A tǎnné kè dè wenni.

⁴⁴ Kébenke onitipòkù ke dǎ: A wúó nwe nnitipòkǎà? N ta a cīētè bá a í n duǎ mmemie nké m bo óuté n naàcèi kè wenwe me nsi óuté nè o nǎnnietii ke sì ūténè o yùti. ⁴⁵ A í n co ke nh òri, nè n tannímè wenwe baa wáarǐmu n naàcèi. ⁴⁶ A í cǎu mmekúò n yuu ìnkè kè wenwe cǎu ntǔdàari n naàcèi. ⁴⁷ Deè kpéi nte kè n da náa nke tú: Nh ò cīémmu o yei ndiemè ke yé ò n dómè mediè, bè cīē nwè sǎmpǎ ò òs benke sǎmpǎ nwe ò dómè wèè ò cīē.

⁴⁸ De mǎnni kè Yesu nǎké onitipòkù ke dǎ: N da cīémmu a yei.

⁴⁹ Nè bè bè kǎri ke yo nké bè nnáa bemáa ke tú: Wenninwe yie nwèè dàátii ke cīē mmeyei? ⁵⁰ Kè Yesu nǎké onitipòkù ke dǎ: A tǎkùmè da deetému, kǎte kè dè nnaati.

8

Yesu do centimè yehékè ke náante Tináaṣàati

¹ Kè Yesu ñcenti yehékè nè sihekesí ke náante Tináaṣàati Kuyie nkpàatiyuu kpèti, ke neínè o tancǎumbè tepítè nè bèdébè, ² nè benitipòbè mbè yebǎkè do ta bè kòo yè bèti, kè bè miékunnè be mǎmmù, beè kóò mǎu tu Maari Makitadaa èi kou, yebǎkè yèyiekè do ta wè kè Yesu yè bèti. ³ Nè Isanni Susaa wèè do baa Edǎti kpàti o pokù nè Susanni nè betǎbè péu, bèè do pǎa mbè kperè ke teénnè Yesu nè o tancǎumbè.

Wèè yaù tidiiti o kó dináaṣàantiri

(Wénté Matie 13:1-9 nè Mariki 4:1-9)

⁴ Diyie mari kè benitibèe yènni yehékè yehékè ke tii nYesu borè ditinni kòo mbè náánnè yenáaṣàantíyè ke tú:

⁵ Oniti mǎu wèè do yè ke bo yaá o diiti, kényaù kè medibii mmamèe do kuce ìnkè kè bè mmè nàù kè sinǎ kǎtení kè mè di. ⁶ Kè metēmèe do fekūufe ìnkè kényènni kékpeio ke yé mè í pètémè kubooku. ⁷ Kè medibii ntēmèe do ipo mieke kényènni kè ipoo mè èūtè. ⁸ Kè metēmèe do ketenkè wenni dè kékóté kèpèitè mebii ntekòutè kòutè. Kè Yesu deè ke dǎ: Kè wèè mǎke yeto ke bo keè wèè keè.

Yesu do náa mmùù kpéi yenáaṣàantíyè

(Wénté Matie 13:10-17 nè Mariki 4:10-12)

⁹ Kè Yesu tancǎumbèe ò beke de kó dináaṣàantiri tu mù. ¹⁰ Kòo bè tǎnné ke dǎ: Díndi Kuyie ndi duǎmmu mecii nké di bo yíété ku kpàatiyuu kpèti tii sǎri, bembè bie m bè náánnè yenáaṣàantíyè nye:

Kè bè bo nwúó nke báá yà, kényo ke báá banté.

Yesu wénkùnnemè wèè yau tidiboti o kó tináaanti
(Wénté Matie 13:18-23 nè Mariki 4:13-20)

¹¹ Ntenè de kó dináaanhántiri benkú mù: Medibii ntú Kuyie nnáaanti nti, ¹² kè kuce ìnkè medibii ndo dè tu benitibè mbe, bèè 55 kèè Kuyie nnáaanti kè dibòò katení, kè tì dèite be yèmmè mièke, bè yàà bo ti yie mmèè kpéí nkè Kuyie mbè deeté. ¹³ Fekũũfe medibii ndo fèè ìnkè tu benitibè bèè 55 keè bèmbè Kuyie nnáaanti ke pànkèe tì còuté nè diwèì, bè né í nyóú kè tì bo fííku be yèmmè mièke kémònte. Kè meháárimè tuàkení bè pànkèe búttinné Kuyie. ¹⁴ Tipoti medibii ndo tì mièke tú bèè 55 keè bèmbè Kuyie nnáaanti, ke né yóú kè meborime kó iyèntotí nè tikpàti kóò kéndó, kè dèe ta be yèmmè mièke, kè tì èüté, bá tì í nna képeité yebe kè ye bi. ¹⁵ Ketenkè wennike medibii ndo kè tú bèè 55 keè bèmbè Kuyie nnáaanti, kè tì còuté nè meyèmmè mèmáà, kè be borime íwenni kè bè nwéèrì képeité yebe.

Yesu dònneñemè o kòbe fitírè
(Wénté Mariki 4:21-25)

¹⁶ Kè Yesu dà: Bè 55 í ncóú nfitírè kè dè tàa nteçètè mièke yoo bèe dè Ìnné mutèí fũð, bè 55 dè nùnné febaafe nfe, bèè kó dimàà taàni kè bè nwúó nkuwenniku. ¹⁷ Ke yé dèmarè í bo dèè sòri ke í yóó feité, dèè sòri dè yóó yènnímu kuwenniku.

¹⁸ Daatenè mesàà ndi yo tìi náaanti kpéí, ke yé wèè mòke bè yóó we nyíé kòo dòke mæte, kè wèè kpa bèe fietes desámpòrè o yèmmè dò nhò mòke dè.

Yesu yó nè o neí bè do dómè kóò yà
(Wénté Matie 12:46-50 nè Mariki 3:31-35)

¹⁹ Yesu yó nè o neí kè bèe katení kéndó kóò yà, bè í nna nè ditínni koò yà. ²⁰ Kè bèe náké Yesu ke dà: A yó nè a neí bè bo ditowaà ke dó ke da yà.

²¹ Kè Yesu bè ténné ke dà: Bèè kèínmú Kuyie nnáaanti ke dæori tì yèmmè bèe tu n yó nè n neí.

Yesu péimmè menie nnè kuyaakù kè dèe cómmú
(Wénté Matie 8:23-27 nè Mariki 4:35-41)

²² Diyèè mari Yesu nè o tancóumbè kè bèe ta kudabekù makù kòo bè nàké ke dà: Tì sénténè menie nyáà.

Kè bèe kété ²³ kènsenti kè Yesu yè nkéduó, kè kuyaakù kperikù makùu íténi kénfuuti, kè menie ntaà kudabekù kè kù ndó kédìu. ²⁴ Kè Yesu tancóumbèe ò ènte ke dà: Okóti, tì yóó òumù!

Kè Yesu ente kèpéi nkuyaakù nè yenéffínfirè kè dè dò béu. ²⁵ Kòo bè beke ke dà: Dè dòmmè kè di í tá?

Kè kufówaá mbè pí, kè dè bè di, kè bè mbékú betòbè ke tú: Wenni nwe yie nkòo péinko kuyaakù nè menie nkè dè yìé nhò yè mmù?

Yesu mièkùnnemè yeòakè ta wè
(Wénté Matie 8:28-34 nè Mariki 5:1-20)

²⁶ Kè bèe sénté Sedasaa kòbe kó dihei dii wetí Kadidee. ²⁷ Yesu cùténi dii mánni kudabekù kè dihei kóò niti mòuu kéténi kè nhò wetí kè yeòakè péu ò ta, bá ò ténke í daati tiyààti, ò í taà teçfètè, ke ã ifòti mièke. ²⁸ Kòo yà Yesu kékuónko mediè nke nínkú o òikè ke dà: Tì kpeti dòmmè mí nnè fò nkuyie nkùu baké ketenkè nè kéínkè ku bire? N da báammu, a bá n féù.

29 Kε yé Yesu do di péimmè ke dò: Yè onìti yie mmieke fí ndibò! De kó dibò do ò ta nè dimònni ndi, kè bè níi bóu o nòu mēfimme o naacēi timáti, kòo dè t̄sũ, kè dii ò tanné dikpàà. 30 Kè Yesu ò beke ke dò: A yètiri tú ba? Kòo dò: N yètiri tu: Kusũkù. Yebòkè kusũkù kuù do ò ta. 31 Kè yèe bántè Yesu ke dò: A báá ti tanné dif̄t̄iri cūmpuri.

32 Kε s̄ nkuf̄nkècēnku makù bo dit̄ari ìnkè ke diiti kè yebòkèe bántè Yesu ke dò wèe yóu kè yèe kote kéta de kó kuf̄nkècēnku. Kè Yesu dò yèe kote. 33 Kè yebòkèe yè de kóo niti mieke, kéta kuf̄nkècēnku kè kùu coké kécúténì dit̄ari kédìu menie.

34 Bèè do yè cēmmù kè bèe coké kékote kénáké dihei kòbe nè depaa nkòbe. 35 Kè bèe kote ke bo yà dèè d̄d̄. Bè t̄ùkoo dii mònni kényà onìti yebòkè yè wèe mieke, kòò k̄ari Yesu borè, ke dáati tiyàati, kòo yèmmè wenke páii kè kuf̄waá mbè p̄i. 36 Bèè do dè bo, ke yà dèè d̄d̄, kè bèe náké bèè k̄tení, dè w̄ũkè mèè botí kòo niti yebòkè ta wèe mieté. 37 De mònni kè Sedasaa kó ketenkè kòbe bemòu w̄ennè dit̄inni kébántè Yesu ke dò wèe yè be tenkè, ke yé kuf̄waá mbè p̄irmè mediè. Kè Yesu ta kudabekù kényiti, 38 kòo niti yebòkè yè wèe ò bántè ke dò ò bo ò neinè, kè Yesu yete, kòò náké ke dò: 39 Kò nha c̄f̄t̄è kénáké Kuyie nda d̄d̄ dè.

Kè weè niti kote kénáantoo dihei dimòu Yesu ò d̄d̄ dè.

*Yesu miékunnemè Saiduusi bire nè onitipòkù wèè m̄ ntiyónti
(Wénté Matie 9:18-26 nè Mariki 5:21-43)*

40 Kè Yesu nwētini Kadidee ke s̄ ndit̄inni ò bàa, kòò c̄utè. 41 Kè kutíntouku kóo kóti mòu bè tu wè Saiduusi tuakeni, ke nínkóo Yesu ìkè kòò bántè ke dò: K̄tení n c̄f̄t̄è. 42 Kè yé ò do m̄akemè desapumbire d̄emáa ndi, kè dè m̄ake yebie ntepītè nè yèd̄è, ke m̄ nkè dè c̄èè, kè dè duúnnè mukũũ.

Kè Yesu nk̄ari, ke dit̄inni ò muri koò éũ tip̄iti timòu. 43 Kòo nitipòkù mòu dè bo, ke m̄ ntiyónti yebie ntepītè nè yèd̄è, bá ti í commu, kòò k̄ari bed̄òt̄oribè borè ke c̄ake o díiti imòu, be mòu me nyí na koò miékunne. 44 Kòo k̄ténì Yesu f̄nkúò bíkè ke kááké o yaab̄ori mànku, kòo yóntii p̄ankee cómmu. 45 Kè Yesu beke ke dò: We nni nkàáké?

Bemòu kè bè nyetiri ke tú be í yé, kè Pieri dò: Okóti, dit̄inni dii da muri ke da éũ. 46 Kè Yesu dò: Onìti n káákemu, muw̄erimú mamù muu yè m mieke.

47 Kòo nitipòkù ns̄ nYesu banté, kòo k̄tení, kòo k̄nti au, kòo nínkóo o také, kébéi mbenitibè bemòu ìkè mùu kp̄éi nte kòo ò kááké nè ò p̄anke mietéme. 48 Kè Yesu ò náké ke dò: N kóo sapàa a t̄ákumè da deetému, kote kè dè nnaati.

49 Yesu kpaá ke me nnáa nkòo niti mòu boní Saiduusi c̄f̄t̄è, ke tuakeni, kòò náké ke dò: A sap̄umbire kumu, t̄énke bá nk̄ónnè Okóti.

50 Kè Yesu keè, ke náké Saiduusi ke dò: Bá nȳèkù n tá m̄áa ò yóo mietému.

51 Ò t̄ùke dii mònni t̄c̄f̄t̄è ke í nyie nkòo mòu bo ò neinnè kéta kè dè í tú Pieri nè Isaku nè Isāa nè debire cice nè de ȳò be s̄ā. 52 Benitibè bemòu do kuòmmu debire kũũ, nkè Yesu bè náké ke dò: Bá nkuònnè debire í kú, dè yè nke duómu.

53 Kè bè nhò daú ke yé bè yémèmu ke dò ndebire ku. 54 Kè Yesu p̄i ndebire nòutè k̄epéi nke dò: M bire ité!

⁵⁵ Dende bàmbà nkè debireε foute kéíté, kè Yesu dò bèε dè duó kè dèε di.
⁵⁶ Kè dèε di debire yembè, kè Yesu bè cau nkè dò bè báá náké òmòu dèε dòò.

9

Yesu tōmmè o tancòumbè kè bè duó muwērímú
(Wénté Matie 10:5-15 nè Mariki 6:7-13)

¹ Kè Yesu tíi nho tancòumbè tepíítè nè bèdébè ké bè duó mmuwērímú kè bè bo mbeti yebókè yemou, ke miékunko bemuambe, ² ké bè tō, nkè bè bo nnáante Kuyie nkpaàtiyuu kpeti, ke miékunko bemuambe, ³ ké bè nàké ke dò: Di bá ntò dèmarè, bá kupààti yoo kudòukù yoo mudii yoo idiítí, òmòu bá ntò yeyàábòrè yèdèé. ⁴ Kè bè di còuté tètè cīètè, di nte mbo ke yàa ítènè de kó dihei. ⁵ Kè bè di yete dii èi di kpááté di nacètáá nke íté, kè dèε benke bè cààrèmmè.

⁶ Kè bèε kote kéncenti yehékè yemou ke náante Tináańsààti ke miékunko bemuambe tipíiti timou.

Yesu do dōarimè tidiēti kè dèε di Edōti
(Wénté Matie 14:1-12 nè Mariki 6:14-29)

⁷ Kè Edōti Tetidaki, Kadidee kóo kpààti keè dèε dòòri kè dèε ò di ke yé bèmabè do túmè Isāā-Batiisi weè yāńté.

⁸ Kè betòbè tu: Edii weè wētēni. Kè betòbè tu: Kuyie mpāāńańti náam̀bè dimònni kòbe kóò m̀ou weè yāńté.

⁹ Kè Edōti dò: N duó nkè bè fèúté Isāā kè we nné nwe n wētē ke yo kè bè nàá nwèè kpéi?

Kòo nwanti ke bo ò yà.

Yesu dōòmè tidiēti nè pēēbè bènùmmù nè siyīl̀ sidəsi
(Wénté Matie 14:13-21 nè Mariki 6:30-44 nè Isāā 6:1-14)

¹⁰ Kè Yesu tōrēε wētēni kóò nàké yè dòò dèε kó dimàà, kè bèε nei kékentóo dihei bè tu di Betisaidaa di bíékè. ¹¹ Kè difīnni ò yà kóò tūnnε, kè Yesu bè còuté ké mbè nàá nKuyie nkpaàtiyuu kpeti, ke miékunko bèε m̀o.

¹² Diyie yunnè dii m̀onni kè Yesu tancòumbè tepíítè nè bèdébèε tónni ò borè kóò nàké ke dò: Cíε mbenitibè kè bèε kote kéwammú mudii, nè yedúò, ke yé ti bomè die ndikpáà miεke bá dèmarè í bo.

¹³ Kè Yesu bè tēńné ke dò: Díndi di mómmambe duónnè be kè bèε di. Kè bè dò: Ti m̀ake pēēbè bènùmmù ndi nè siyīl̀ sidəsi máá! Yáá ti kote kédonténimú kéduó nkunīiti kuu?

¹⁴ (Dε kó benitibè do bo mbo sikòupisínùmmù (5000)). Kè Yesu náké ò tancòumbè ke dò: Kannenè be sipisínùmmù sínùmmù.

¹⁵ Kòo tancòumbèε yie nkè bè kànne bemou, ¹⁶ kè Yesu túóté pēēbè bènùmmù nè siyīl̀ sidəsi, ke búúté keńkè, késante Kuyie ké bè wérí kéduó nho tancòumbè, kè bèε totí benitibè. ¹⁷ Kè bèε cááké bemou kénsannè, kè dèε súó nképíε nyemómmù yáké tepíítè nè yèdèé kè bèε tō.

Pieri nàkémè Yesu tu wè
(Wénté Matie 16:13-19 nè Mariki 8:27-29)

¹⁸ Diyie marì kè Yesu mbáá nKuyie nhomàà borè, kòo tancòumbèε katoo kòo bè beke ke dò: Benitibè yē n tú we? ¹⁹ Kè bèε ò tēńné ke dò: Bèmabè yē nha tú Isāā-Batiisi, kè betòbè yē nha tú Edii, kè betòbè yē nha tú Kuyie mpāāńańti náam̀bè dimònni kòbe kóò m̀ou ke yāńté. ²⁰ Kè Yesu bè beke ke

dò: Díndi tá, di yé n tú we? Kè Pierii ò tǝnné ke dò: A tú Kirisi nwe Kuyie ntǝnní wè.

Ti bo ntǝ mmèè botí Yesu

(Wénté Matie 16:20-28 nè Mariki 8:30-9:1)

²¹ Kè Yesu bè cau nwetì wetì ke dò bè báá yie nké tì nàké òmòu. ²² Ke yíe ke dò: Onìtibire dò nkéféütému mediè, kè Kuyie ncǝtè kó bekótìbè nè ikuó niùbè kó bekótìbè nè ikuó wǝǝbè kè bèè ò yete kóò kùò, diyìe tǝǝnni yìe kòò yǎnté, ²³ kédeè ké bè nàké bémòu ke dò: Kè wèè dó ké n tǝnne wèe búttínné omáá kǝntò o dapǝǝtí yewe yemòu ke n tǝ. ²⁴ Ke yé wèè bo ndó kédeetè o fòmму ò yóó mù fétinnemu, kè wèè fétinne o fòmму n kpéi kòò mù deetè. ²⁵ Kutenkù kuù nkperè bo dǝǝ ba onìtì kǝnsa kòò dè mǝke demòu ke né càke omáá yoo ò fétinne o fòmму. ²⁶ Wèè bo nni mmǝkenè mí nhonìtibire ifei m múnke bo nhò mǝkenè ifei m bo nwétinì dii yìe nè tikpeti nè n cice kpeti kè neínnè Kuyie ntǝrè. ²⁷ N di náá mmómмуò nwe díndi bèè bo die ndí kó bèmabè yó nkpaá fòumu kǝyà Kuyie nkpaátìyuu.

Yesu kǝntì cèètmè

(Wénté Matie 17:1-8 nè Mariki 9:2-8)

²⁸ Yesu bè nàké memme kédeè, kè dè mmǝke yewe yèni mè ndòmme kòò yú Pieri nè Isǝǝ nè Isaku, kè bèè deke ditǝrì marì ìnkè ke bo bántè Kuyie. ²⁹ Ò báá ndii mǝnni Kuyie nkòò ìkèe ceete kòò yǝttii peike kǝmiètè. ³⁰ Kè bè nyóó daatenì kǝyà benìtibè bèdébè, Mǝyiisi nè Edii kè bè ò nǝǝnnè. ³¹ Kè Kuyie nkó tikpeti bè fitè kè bè ò náá nhò yóó kú mèè botí Sedisademmu. ³² Pieri nè o népobè bè do yé nkéduómu kǝnhenninì kǝyà Yesu kó tikpeti nè benìtibè bèdébè bèè do ò còmmúnè. ³³ Edii nè Mǝyiisi, bè itè dii mǝnni kè Pierii náké Yesu ke dò: Dè wennimu ke dò ntí mbo die, ti bo dǝǝ titouti tǝtǝtì, fǝ nkumáá, Mǝyiisi kutekù, Edii kutekù. (Pieri do í yé ò náá nke tú mù).

³⁴ Ò kpaá ke me nnaá nkè diwetirì marii kǝtenì ké bè dàttínné, kè kufǝwǝá mpǝ nYesu tancóumbè bè yà dii mǝnni diwetirì bè dàttínnémè. ³⁵ Kè metammè mamèe yènni diwetirì mieke ke tú: Yie nwee tu m bire n tǝǝtè dè, nyíènnè o kpeti.

³⁶ Bè yóó keè de kó metammè kè Yesu weè mǝá dè kpaá. De kó yewe mieke kè Yesu tancóumbè ndò yúóó bè í nnàké òmòu bè yà dè.

Yesu tancóumbè do yǝkémè dibò

(Wénté Matie 17:14-18 nè Mariki 9:14-27)

³⁷ Kè dèe wenté kè bè ncutinì ditǝrì, kè ditǝnni dièrìi kǝtenì kéco Yesu. ³⁸ Kòò mòu kuónko ditǝnni cuokè ke dò: Okótì, daate m bire kpéi! N dè mǝke demáá ndi, ³⁹ kè dibòò marì òò dè pǝ nkè dè nwúótì, kè di dè kpékí, kè tinóntǝpùùtì yìe dè nùù, bá di báá cǝrike kǝitè, kényiti ke dè féü mmediè. ⁴⁰ Kè m bántè a tancóumbè ke yé mbèe di bèti kè bè yǝke.

⁴¹ Kè Yesu béi nke dò: Itookperì yembè díndi bèè dǝòrì meyei, mù yó nhǝ ke di bonàà? Mù yó nhǝ ke di tǝàà? Kǝtennì die nha bire.

⁴² Debire tǝónni dii mǝnni Yesu borè, kè dibòò dè bǝ, nké ndè kpékí, kè Yesu péi ndibòò kè dii yè, kòò miekúnne debire ké dè duó nde cice. ⁴³ Kè dèe di benìtibè bémòu, bè yámè Kuyie nkpeñimè.

Yesu do yìe kǝnákémè bè yóó ò kùòmè

(Wénté Matie 17:22-23 nè Mariki 9:30-32)

Bá wè kòo nwúó nYesu dòò dè, kòo náké o tancòumbè ke dò: ⁴⁴ Mpínnè mesàà n yóó mè ndi náké tii nááñti: Bè bo fítè Onitìbire.

⁴⁵ Bè me nyí mbanté de kó tinááñti tú mù, ti do sàrimu kè deè nte kè bè í nti banté, bè me nyí ndáátí ke beké Yesu.

Yesu tancòumbè nennimè tikóti kpéí
(Wénté Matie 18:1-5 nè Mariki 9:33-37)

⁴⁶ Kè Yesu tancòumbèe íté tinèiti nè betòbè ke bo ya be mièke wèè deü. ⁴⁷ Kè Yesu banté be yèmmè kédeteni debire kécónné o také kè bè náké ke dò: ⁴⁸ Wèè bo còuté debire die n kpéí, ò còuté mínwe, kè wèè n còuté, ò còutému wèè n tónni, ke yé wèè tu o sámpòu di cuokè wèè deü ke di pèéti.

Wèè bèti yebòkè nè Yesu yètiri
(Wénté Mariki 9:38-40)

⁴⁹ Kè Isāā náké Yesu ke dò: Okóti ti ya òmòu nwe kòò bèti yebòkè nè a yètiri kè ti ò bàà, ke yé ò í ti wéñnè mè.

⁵⁰ Kè Yesu ò tēñné ke dò: Di na bá nhò bàà ke yé wèè í yete di kpèti ò di wéñnè mèmu.

Sammarii kòbe yetemè Yesu

⁵¹ Dè tóóté dii mōnni Yesu bo dekemè keñkè, kòo íté nè dikōmbùò kénkōri Sedisademu, ⁵² kètō mbenitibè kè bèe kote Sammarii kó dihei mari ke bo tūnte ò yóó báté dè. ⁵³ Sammarii kòbe me nyí nhò yie nhò kōri mèè kpéí Sedisademu. ⁵⁴ Yesu tancòumbè Isaku nè Isāā bè dè ya dii mōnni ke náké Yesu ke dò: Ti Yiè nha dó kè ti duó nkè muháá ncúténi keñkè kè bè kùòà?

⁵⁵ Kè Yesu wééte kè bè kpannè ke dò: Di í yé meyèmmè mèè di tō kè di náá mme. ⁵⁶ Onitìbire í kōtení ke bo kuò benitibè, dè kōtení ke bo bè deetèmu. Ò bè náké mme kèdeè kè bèe kote dihei teri.

Yesu nakémè bèè dō kóò tūnne bè dò nkóò tūnne mèè botí
(Wénté Matie 8:19-22)

⁵⁷ Bè kété dii mōnni kòo mōu náké Yesu ke dò: N yóó nda tūmmu tipiti timòu a kōri kèè bíékè. ⁵⁸ Kè Yesu ò tēñné ke dò: Ihánkè mōkemu i fōti, kè sinò mōke tiyilenti, Onitìbire me nyí mōke dè bo duó dè kéompe.

⁵⁹ Ke náké otòu ke dò: N tūnnè. Kòo ò tēñné ke dò: Okóti, yóu kè m mu nkote kékūnnè n cice kèdeè. ⁶⁰ Kè Yesu ò tēñné ke dò: Yóu kè becírìbèe ñkūri becírìbè, kè fō nkote kénáké Kuyie nkpaàtiyuu kpèti.

⁶¹ Kòo tòu múnke béi nke dò: Okóti n yó nda tūmmu né yóu kè n kò nkéau n cīètè kòbe. ⁶² Kè Yesu ò náké ke dò: Wèè dùdè ò dinaakāā ke wéke o fōnkúò de yiè mbáá na kèpí nkuyie nkpaàtiyuu kó mutōmmú.

10

Yesu tōmmè o tōmbè sipisiyiekè
(Wénté Matie 9:37-38, 10:7-16 nè Mariki 6:8-11)

¹ Kè Yesu yíe kētááté o kó betōmbè sipisiyiekè kè bè tō mbèdébè débè yehèkè yemòu mièke nè tipiti timòu o mōmmuò nhò do dò nkékote kè, ² kè bè náké ke dò: Tidiiti bimu mediè kè ti dèlè nè kéñni, bántènè kupaku yiè nkòò duōnni betōmbè kè bèe dei o diiti. ³ Kōtenè, di dò nyipe nyi kè n di tūò nyekpamaà mmièke. ⁴ Di bá ntò idííí, di bá ntò kudòukù, di bá nnie tinèùti, di báá cómmú kuce kédòu nhòmòu. ⁵ Kè di tati tèè cīètè, di dò: Kunaatí ndi bonè! ⁶ Kòò mòu bo de kó teçtèètè ke tú kunaatí yiè, kù nhò bonè, kòò mòu me nyí bo, kùu wètení di ñnkè. ⁷ Dí mbo de kó teçtèètè ke yo nke yō mbè di duó

ndè, otònti nè o tōndiiti nti, di bá nsòati sòati sicéí. ⁸ Kè di ta dii èi kè bè di còuté ke di duò ndè dí nyo, ⁹ kèmmiekũnko bemuòmbè ke náá nde kó dihei yembè Kuyie nkpràatiyuu tōnnímè. ¹⁰ Kè di ta dihei mari kè bè í di còuté, di yè kécómmú de kó dihei ice, ¹¹ kékprááté de kó dihei kó mutáá mmùu dàri di naàcèi, ke né bè nàké ke dà: Di nyé kè Kuyie nkpràatiyuu tōnnímu. ¹² N di náámmu Kuyie mbeénti yiè, Sodòmmu èi kòbe kó tiyēiti bo nkēñinè de kó dihei kòbe kpeti.

*Yehèkè yèè yete Yesu
(Wénté Matie 11:20-24)*

¹³ Di bo yà díndi Korasēē kòbe nè Betisaidaa kòbe, ke yé tidietì n dòò di di cie, kè n do nti dòò Tiiri nè Sitōō mièke nke bè na ndàátì tifòòtòntì, ke pe mmutápèi nnè dimònni ke benke bè cèètemè. ¹⁴ Dèè kpréi nte Kuyie mbeénti yiè, Tiiri nè Sitōō ekè kòke kó tiyēiti bo nkēñinè di kpeti. ¹⁵ Díndi Kapennaummu kòbe di yèmmè do nkuyie mbo ndi dee nkeĩnkàa? Biti. Kù bo di cūñnì kè di tanné kudònkù mièke.

¹⁶ Kè Yesu yí kénáké o tōmbè ke dà: Kè wèè yie ndi kpeti ò yie mmù kpeti, kè wèè di yete ò yete mínwe, wèè n yete kòò yete wèè n tōnní.

Yesu tōmbè sipísiyiekè ò nàkémè bè pī mmèè botí mutòmmú

¹⁷ Kè Yesu tōmbèè wētèni nè diwèi ke dà: Ti Yiè, ti òò pèe nyebòkè nè a yètiri kè yèe cokému.

¹⁸ Kè Yesu bè tēñné ke dà: N do wúómmu dibòò dotinímè keĩnkè tewàtè tēmè. ¹⁹ N di duómmu muwērímú kè di bo nnaú iwáàke nè inaá nkèpònte dibòò wērímú mumòu, bá dèmarè báá di dòò meyei. ²⁰ Dè bá ndi naati yebòkè di cokùmè, dè pètinke ndi naati di yetè wàri mèè kpréi nkeĩnkè.

*Kuyie mbenkemè besámipòbè dèè sòri
(Wénté Matie 11:25-27, 13:16-17)*

²¹ De mònni kè Muyaánsààmùu píe nYesu kòò sànte Kuyie nke dà: N da sántì n cice Kuyie nfò nwèè baké keĩnkè nè ketenkè, a sònne mèè kpréi ntimómmònti mecii nyembè, nè meyíétímè yembè, ke ti benke bèè í tú bèmabè. N cice fòò mè dó ke mè tãáté.

²² Ò dèè mèmme ke dà: N Cice n duómmu demòu, òmòu í yé debire kè dè í tú de Cice, òmòu me nyí yé debire Cice kè dè í tú debire nè debire dó kèbenke bè de Cice.

²³ Kòò deè kèwénté o tancòumbè, kè bè nàké bemáà borè ke dà: Dè ndi naati, dínni bèè yà di mè nwùò ndè. ²⁴ N di náámmu Kuyie mpāñnāñti náānbè péu nè bekpàatibè péu do dómu kèyà di mè nwùò ndè bá bè í dè yà, bè do dómu kékeè di me nyo ti bá bè í ti kèè.

*Yesu tēñné tì ikuó wāàbè kóò kóti
(Wénté Matie 22:34-40 nè Mariki 12:28-31)*

²⁵ Kè ikuó wāàbè kóò kóti mòu ndó kédíi nYesu kèité kóò beke ke dà: Okóti n dò nkédòò ba kèpété mufòmmu mùu bo sáá? ²⁶ Kè Yesu ò tēñné ke dà: Tì wàri ikuó mièke ke yè mba? A ti kàa nkè ti tú ba? ²⁷ Kè de kóò niti ò tēñné ke dà: Tì wàri ke tú: Ndó a Yiè nkuyie nnè a yèmmè memòu nè a wēñni dimòu, nè a wērímú mumòu nè a cii mmemòu kéndó a kou tòu a dó mèè botí amáa. ²⁸ Kè Yesu ò nàké ke dà: A tēñné kè dè wenni, ñdòori mèmme a yó nfòumu.

²⁹ Kè ikuó wāàbè kóò kóti ndó kèbenke ò dòòrimè Kuyie ndó dè, kèbeke Yesu ke dà: We ntú n kou tòu? ³⁰ Kè Yesu ò tēñné ke dà: Oniti mòu wèè do

yènni Sedisademma kénkəri Sedikoo, kè beyóóbèe ò dinté kédúkú kòò ndò nhò kú, kè bèe fietè o kperè kòò dɔunko kèpɛɛtè. ³¹ Kè dè mmànnè ikuó nìtùtì mɔ̀ù dè kèrínímè kòò yà kèpɛɛ nképɛɛtè. ³² Kè Defii botí kou mɔ̀ù nkéríní kétuakéní o borè kòò yà kèpɛɛ nképɛɛtè. ³³ Kè Sammarii ei kou mɔ̀ù wèè né nkəri kupòòkù kénkéríní kòò yà kè mesémmèe ò pī mmèdiè. ³⁴ Kòo kɔtooo o borè, kèdú o muo nkéwaare mekùò nnè menaà mbè tu mè difɛ̀è nkéboú kèdeè kòò kànnè o sàmmarímú Ìnkè, kòò kòtenè tepòòcɛ̀tè kényiè nkoò tàà. ³⁵ Kè dèe wenté kòo deite medítìbii mmèdémè kédúò nwèè bàà tepòòcɛ̀tè ke dò: Ntaànnè we, kè ì dònítè, kàa yíè, m bo nwétìní ke da yietí.

³⁶ Kè Yesu deè kòò beke ke dò: A yèmmè dò mbeyóóbè me mpuotí wè kou tú we betāātì memmè? ³⁷ Kè ikuó wāābè kòò kòtìí ò tɛ̀nné ke dò: Wèè me nhò dòò mesàà. Kè Yesu ò nàké ke dò: Kòte kédòò me boti.

Mariti cɔutémè Yesu o cɛ̀tè

³⁸ Yesu nè o tancòumbè kè bè nkéri kétuake diheì mari, kòo nitipòkù mɔ̀ù ò cɔutè o cɛ̀tè kòo yètìrì tu Mariti, ³⁹ kòo nantè bo kè bè tètè tu Maari, kè tɛ̀e kɔtooo kénkəri ti Yìè nYesu borè ke kèmmú o náàntì. ⁴⁰ Kè Mariti nharìnè mudibénnímù kényitìní kèbéi nke dò: Okóti dè wenni m bo mpīmmè mutāmmú m mādà kè n nantè kəri a boràà? Duó nkòò íténí kè n teennè. ⁴¹ Kè ti Yìè nYesu ò tɛ̀nné ke dò: Mariti a yī̀kùmu ke arì dèmarè péu kpéi. ⁴² Dèmarè mādà deè tu desààrè, Maari wèè tāātè dèè wenni, bè í yóó fietè dè.

11

Yesu yè nti mbáá mmèè botí Kuyie

(Wénté Matie 6:9-13, 7:7-11)

¹ Diyìè mari kè Yesu mbáá nKuyie dibòrì mari, ò dèè diì mònñi kòo tancòumbè kòò mɔ̀ù ò beke ke dò: N Yìè, nti tié nti bo mbáá mèè botí Kuyie nkéndonnè Isāā tiémmè o kabe.

² Kè Yesu bè nàké ke dò: Kè di níí báá nKuyie ndi dò:

Ti cice!

A dò mpáíí nwe,

yóo kè benítìbèè bantè a dòmmè páíí.

Baaté kutenkù,

³ Ti pā ti bo di mù yíè,

ti cɛ̀é nti yei

ti ɔ̀ɔ cɛ̀émmè bèè ɔ̀ɔ ti caàri.

⁴ Báá yóo kè tí ta mesòummè mieke.

Ti bo mmáú mèè botí Kuyie nti dó dè

(Wénté Matie 7:7-11 nè Duku 18:1-8 nè Isaku 1:5-7)

⁵ Kè Yesu yíè kè bè nàké ke dò: Di mieke kòo mɔ̀ù mǎke o népo ke kàte kòo sònté keyènkè cuokè ke yī: N népoo m pentè mudii, ⁶ n kòò népo mɔ̀ù wèè m pòòní m me nyí mǎke dèmarè ke bo ò duó. ⁷ Kè dè dò nho népo bo ò tɛ̀nnéni kudieku mieke ke dò: Bá nni nkóònnè, n dié nke kpetínnému dicàù mí nnè m bí kè ti duó. M báá na kèítè ke da duó mudii. ⁸ N di náámmu bá kòò do í yóó íté kòò duó, nhò tu mèè kpéi o népo, ò bo ò duó nhò dó dè demau ò wè kóònnè mèè kpéi.

⁹ Mí nnè di náámmu ke tú: Mɔ̀onè kè bè yóó di pāmu. Wammúnè kè di yóó pétému, bentenè dicàù kè bè yóó di kpetému. ¹⁰ Ke yé wèè mɔ̀o bè ɔ̀ɔ we mpāmè, wèè wammú wèè ɔ̀ɔ pété, wèè bentè dicàù bè ɔ̀ɔ we nkpeté.

¹¹ Òmòù bo di mieke wèè birè bo ò mɔ̀o mudii kòo dè duó nditāràà? Yàà kè

dè ò mɔɔ tɛyĩntè wèe dè duó nfɛwààfɛ? ¹² Yáà kè dè ò mɔɔ dikoyennì wèe dè duó nfenanfɛ? ¹³ Díndi benitiyɛibe kè di yé ke duó ndesààrè di bí, dè bo yĩmè di Cice wèe bo kɛĩnkè kòo báá duó mMuyaáansààmù bèè mù nhò mɔɔ.

Yesu miékùmmè dibɔɔ ta wè ke dɔ̀nnɛ o nɔ̀ndɛnfɛ

(Wénté Matie 12:22-30 nè Mariki 3:22-27)

¹⁴ Kè Yesu beti dibɔɔ di ta oniti ke dɔ̀nnɛ o nɔ̀ndɛnfɛ, kè di yé, kè de kóo niti na kénnaá nkè dèe di benitibè. ¹⁵ Kè bèmabè ntú: Nè obɔ̀ɔkpààti kó muwɛrímú mmu ò bètìmè yebɔ̀kè.

¹⁶ Kè betɔ̀bè ndó kóò yááké, kóò beke ke dà wèe dàò mɛdɔ̀rìmè mamè mèè benkú o wɛrímú bonnìmè Kuyie mborè. ¹⁷ Yesu né me nyémè be yèmmè, kòo bè nàkè ke dà: Kè dikpààtiyuu mari toté ke kpa ndimáà di bá nhā ke bo, di cɛ́i bo duó sitɔ̀bè ñnkè. ¹⁸ Di mè ntúmè m beti yebɔ̀kè nè obɔ̀ɔkpààti kó muwɛrímú, kè dibɔɔ toté ke kpa ndimáà, di kpàti bá nhā ke bo. ¹⁹ Kè nsà kè m bèti yebɔ̀kè nè obɔ̀ɔkpààti kó muwɛrímú mmu di kɔ̀be né yè bèti nè we nkɔ̀mu? Dɛɛ kpéi nte kè di kɔ̀be yóo di bekénè. ²⁰ Kè m me mbèti yebɔ̀kè nè Kuyie nkó muwɛrímú mmu, Kuyie nkpààtiyuu dii tū ntù̀dkení di cuokè.

²¹ Onitikperì bàátí dii mɔ̀nni mɛsàà nke baa o cɛ́tè o kperɛ demou ɔ̀ mbomu béu. ²² Kòo niti mɔ̀u me nkàtení wèe kpeñni koò pɛ̀tɛ́tɛ́, koò na, ò bo fietɛ o kpàrinɛnti ò do tá ti, kétúótɛnè o kperɛ kɛ́totí. ²³ Wèè í n wɛ́rínè ò n kpànnɛmu, wèè í n wɛ́rínè kè ti tíkí ò déímu.

Dibɔɔ bo wɛ́tɛnìmè oniti miɛke

(Wénté Matie 12:43-45)

²⁴ Kè dibɔɔ yè oniti ke kòte tɛdɔ̀ntɛ ñnkè, ke wanti di bo om̀pè dè, ke m̀ònté di bo yí: M bo wɛ́tɛ n sòò bo wèè miɛke. ²⁵ Di t̀ù̀doo dii m̀ònni kénsó ndè kàútɛ páí ke t̀ũntɛ bá òm̀òu í bo o miɛke. ²⁶ Kè dii wɛ́tɛ kɛ́waaanní yɛtɛyè yèyiekè yèè dàke yóu ke di pɛ̀tɛ́tɛ́, kè yèe wɛ́tɛ kɛ́ta o miɛke, kòo borimɛɛ sɛ́ntɛ kɛ́pɛ̀tɛ́tɛ́ mè sòò dòmmè.

Yesu nàkémè bèè tú diwèi m̀òmmɔ̀nni yɛmbè

²⁷ Yesu kpaá ke me nnáá nkòo nitipòkù m̀òuu béinní diñni miɛke ke dà: Dè nnaati onitipòkù wèe da peité, a yáá wè.

²⁸ Kè Yesu ò tɛ́rínè ke dà: Dè pètínke ñnaati bèè kèrmú bèmbɛ Kuyie nnáànti ke dɔ̀ri ti yèmmè.

Yesu do nàkémè dɛ́ yó ndòmmè tibeénti yìè

(Wénté Matie 12:38-42)

²⁹ Kè benitibè ntikumí Yesu borè kòo béi nke dà: Di m̀ònni kó benitibè bèè bùtinné Kuyie nke dɔ̀ri meyei, mbè tú n dàò tidietì bè me mbáá ti yà kè dè í tú tì do d̀ò Sonaasi. ³⁰ Sonaasi do túmè dibenkèri Ninifu kɔ̀be kpéi, mmeè botí nku Onitibire yó ntúmè dibenkèri di m̀ònni kó benitibè kpéi. ³¹ Tibeénti kó diyìè Sebaa kóo nitipokpààti bo cómmú kɛ́bekénè di m̀ònni kɔ̀be kè bè kpetinné ke yé ò iténimè dedétirè ke kòtení ke kèè Sodomɔ̀ náànti mɛcìi nkpeti. Né ntenè òm̀òu die nke deunè Sodomɔ̀. ³² Tibeénti yìè Ninifu kɔ̀be bo cómmú kɛ́bekénè di m̀ònni kɔ̀be kè bè kpetinné ke yé Sonaasi do bè nàkémè kè bèe ceetɛmu. Né ntenè òm̀òu die nke pɛ̀tɛ́tɛ́ Sonaasi.

Fɛ̀ndɛnfɛ tu tik̀nti kó dɛ́fitirè nde

(Wénté Matie 5:15, 6:22-23)

³³ Kè Yesu béi nke dà: Bè ɔ̀ɔ í ncóu nfitirè kè dè ànné tɛcètè miɛke, bè ɔ̀ɔ dè c̀nnè deyìitirè nde, bèè kó dimáà taani kè bè nwúo nkuwenniku.

³⁴ Inuᵛ ntu tikònti kó defitírè nde, kàa nuᵛ nwúó nha kònti timᵛu ᵛ mbo kuwenniku miεke nke. Kàa nuᵛ mme nyí wúó a kònti timᵛu ᵛ mbo dibiiñni miεke nke. ³⁵ Daate kè kuwenniku kùu bo a miεke kè kù bá ntú dibiiñni. ³⁶ Kè kuwenniku da mí a kònti timᵛu ke í soké kupíkù makù, a kònti timᵛu bo mbo kuwenniku miεke, kéndònnè defitírè ᵛ nda mímè.

Yesu kpannèmè Fadisiēbe

(Wénté Matie 23:1-36 nè Mariki 12:38-40)

³⁷ Yesu nàké dìi mònni kédeè, kè Fadisiē mᵛu u ò yu o cīètè mudii, kè Yesu kote kè bè nyo. ³⁸ Kè Fadisiē mᵛu yà Yesu yommè bá ò í nite ikuó yèmmè kè dèè ò di. ³⁹ Kè Yesu ò nàké ke dò: Díndi Fadisiēbe di ᵛᵛ eité febòòfè nè dibuu ñnkè nke kè di miεke né píéké oyúókù kó meyèmmè nè kuyonku. ⁴⁰ Tiyèinti díndi! Kuyie nkùu dᵛò de ñnkè kuù í dᵛò de miεkaà? ⁴¹ Mpāānnè beçiribè nè di yèmmè memᵛu, memme demᵛu dè bo wenkemè di kpéí.

⁴² Di bo yà díndi Fadisiēbe! Díndi bèè duᵛ nkuyie ndi kperε demᵛu kó meyaatimè epíítè nè tikũnfààtò, ke yóu di bo ndᵛrimè Kuyie ndó dè nè di bo nkù dómè. Di do dᵛò nké nde ndᵛri, di né báá yóu desanne.

⁴³ Di bo yà díndi Fadisiēbe bèè nᵛnnè yekàrè kètiyè titíintouti miεke, ke dᵛò bè ndi dᵛú nyekààtè miεke ke ninkoo. ⁴⁴ Di bo yà díndi bèè dᵛonne ifᵛti ìi danné, bè ᵛ ncenti ìi ñnkè ke í yé.

⁴⁵ Kè Fadisiēbe kóo kóti mᵛu béi nke dᵛò: Okóti a náá mmie nke sáá ntí mbe. ⁴⁶ Kè Yesu ò tēñné ke dᵛò: Di múnke bo yà díndi Fadisiēbe kó bekótibè bèè bou yetuᵛ cēéyè ke toungo benitibè, di me nyí bè teennè bá samprᵛ mutᵛu. ⁴⁷ Di bo yà díndi bèè maà mesàà Kuyie mpāānāaᵛnti náamᵛbè di yembè do kuᵛò bè kó ifᵛti. ⁴⁸ Nè de miεke di benkúmu di kómmúmè di yembè ke yé beè kuᵛmè Kuyie mpāānāaᵛnti náamᵛbè kè díndi maà be fᵛti. ⁴⁹ Deè kpéí nte Kuyie nnè ku kó meçii mmieke kè kùu béi nke dᵛò: M bo bè duónko m pāānāaᵛnti náamᵛbè nè n tᵛrè, kè bèe kuᵛo bie nkéféũ mbetᵛbè. ⁵⁰ Kè dèe yie nkè Kuyie mpāānāaᵛnti náamᵛbè bè do kuᵛò bè nè kutenkù ketémè kè be kó tibeéntii do di mmònni kᵛbe ya ñnkè, ⁵¹ kéketé Abeeri kó mukᵛu, kéntᵛo kétuᵛkenní Sakarii bè kùu wè Kuyie nçfētè nè diwúᵛtᵛnni de saku. Mᵛmmuᵛ nwe n di náámmè de kó tibeénti bo do di mmònni kᵛbe ya ñnkè.

⁵² Di bo yà díndi ikuó niùti bèè pàanko betᵛbè Kuyie nkó kuce, di í kù tũ ndi mómmᵛmbe, ke né dííti bèè dᵛó ké kù tũnne.

⁵³ Yesu ité dìi mònni de borè kè Fadisiēbe nè ikuó wāābè miεkeè ò peike mediè nkè bè nhò bèkú tināaᵛnti péu, ⁵⁴ ke bo yà ò bo béi nkéyete kè bèe o pí.

12

Dèè sàri dè bo feité

(Wénté Matie 10:26-27)

¹ De mᵛnni kè benitibèe tíi nsikoupi sikoupi kénnaᵛ betᵛbè, kè Yesu keté kénáké o tancᵛumbè ke dᵛò: Daatenè Fadisiēbe kó meyèmmè mèdémè kpéí mmèè dᵛnnè mutie mùu muuti péè. ² Dèè sàri dè bo feité, kè disàri kperεe yènni kuwenniku. ³ Deè kpéí nte di nàké tì kufáá bè bo tì kèè kupiiti, di wεε tì dimáá borè, bè bo deke kudànkù ké tì píéké.

Ti í dòmmè kéndé bèè kᵛu tikònti máa

(Wénté Matie 10:28-31)

4 N di náámmu díndi n népobè: Bá ndénè bèè kòù tikònti máà. 5 M bo di benke di dò nkéndé wè, ndénè Kuyie nkùù bo na ke da tanné muháá mieke a kũũ nkó difònkúò. Di dò ké nku ndé.

6 Bè 55 í nfité inaribí inùmmù dáràà? Nè memme Kuyie ndakemu imou i kpéí. 7 Bá di yùti Kuyie nti kàámmu ke yé ti mààmè. Di bá nyĩèkù, bá wè di mieke ò pèétèmu inaribí péu.

*Wèè bo náké ò tumè Yesu kou
(Wénté Matie 10:32-33, 12:32, 10:19-20)*

8 N di náámmu, wèè bo náké benitibè ìikè ò tumè n kou, mí nhOnitibire m bo náké Kuyie ntòrè ìikè ò tumè n kou. 9 Wèè bo n nenni benitibè ìikè, m bo ò nenni Kuyie ntòrè ìikè.

10 Wèè bo sáà nhOnitibire, Kuyie mbo ò cífè, wèè me mbo sáà mMuyaánsààmù, Kuyie mbáá ò cífè mbiti.

11 Kè bè di kòrinè dii mǎnni tibeénti titííntouti mieke yoo bekpààtibè nè bebeémbè borè di bá ntoti di yèmmè di bii yóó náké ti kéyè, nè di yóó ti náké mèè botí. 12 Kè di tùòke, Muyaánsààmù muu yó di duú ndi dò nkénáké ti.

Kukpààtiyèinkù

13 Kòo mǎuu béinni díttinni mieke ke dò: Okóti náké n kóo kóti kè tí totí ti cice ku ke tí yóunè dè. 14 Kè Yesu ò náké ke dò: N népoo we nni ndàò obeénti kè m bo ndi bekùnè, yoo n di totí di kperè? 15 De mǎnni ke náké benitibè ke dò: Dòònè meyoàmmè, ke yóu di bo ndómè di kparikè ke yé onitì kpàti tii í temè o fòmmu.

16 Kòo bè náké dináaanhántiri mari ke dò: Tikpàti yiè mmòu wèè do bo, ke mǎke depaa nkè dèe pié mediè. 17 Kòò mbékú omáà o yèmmè mieke ke tú: N yí mǎke m bo ànnè dè n diiti? 18 Ke náké omáà ke dò: N yàmù n yóó yímè, m bo puo m buo sámpóyè, kémaá yedieyè kéánnè n diiti nè n kperè demou. 19 De mǎnni ke náké n wènni ke dò: A mǎkemu tikpàti péu, ríhompù ke yo nke yò nke yǎnku. 20 Kè Kuyie nné ò náké ke dò: Kuyèinkù fí! Ke nyènkè mǎmmankè m bo túóté a wènni kè we nné tieke de kó tikpàti?

21 Wèè waà ntipkàti o mǎmmuò nho kpéí nke né í tú okpàati Kuyie mborè o kperè me dò.

*Ti í dòmmè kényèkù
(Wénté Matie 6:25-34)*

22 Kè Yesu náké o tancòumbè ke dò: Dèè kpéí nte kè n di náá nke tú: Di bá nyĩèkù di bo dimu yoo di bo dáátí mù kpéí. 23 Ke yé mufòmmu pèétémè tidiiti kè tikònti pèété tiyààti. 24 Wénténè tinòti, tí í buotì, tí í kǎũ, tí í mǎke yebuò, kè Kuyie nti piú. Díndi náké di í pèété sínòò? 25 Di we mbo na nè o yeñtotí mieke kéyíé o fòmmu kè mùu okè? 26 Kè di í yóó na kédàò demarè sámpórè, ba nkpéí nné te kè di yĩèkù deterè kpéí? 27 Wénténè mutepóó ndómè dikpáà mieke, mù í pí mmutómmú, mù me nyí duòkù tiyààti. N né di náámmu kè n tu bá Sodomò nè o kpàti dieti mieke, ò í dàátí tiyààti tii wenni ke mù tùòke. 28 Díndi bèè í tá kè dè de, kè Kuyie nsàri tifaàti tii bo yíe, ke naa yóó cóúté, dè bo yímè kè kù báá di dátinné tiyààti? 29 Di bá nharì ke wanti di bo nyo mmù nè di bo nyò mmù. 30 Bèè í tú nKuyie mbèè mǎke de kó iyèñtotí sáà, díndi bie, di mǎkemu di Cice kòò yé dè di békú dè. 31 Petinke wammúnè Kuyie nkpààtiyuu kè kù né di duú ndesonne kénóó.

Ti bo sɔnnemè tikpàti keĩnkè
(Wénté Matie 6:19-21)

³² M pecenku, ò bá nyĩ̀kù ke tú di í sũ, ke yé di cice weè dómè ke di duó nho kpàatiyuu. ³³ Fíténè di kperε kápammú beçřibè idiítí. Yánnè sidítídóú sù í yóó cake, kéánnè tikpàti tii í yóó cake ké ti sònnε keĩnkè Kuyie mborè. Beyóóbè í yóó tóónko dè, ditúú í yóó cááké dè. ³⁴ Ke yé a kpàti borè a yèmmè de mbomè.

Ti bo ndakemè
(Wénté Matie 24:42-51 nè Mariki 13:33-37)

³⁵ Yinè di naàkũš kè di fitíyì ncóu, ³⁶ kéndònnè betòmbè bèè bàa wèè bè baké, ò bo nkũntinimè mupotúòmù kébente dicàù kè bèè o kpeté. ³⁷ Dè nnaati betòmbè bèè kóò kóti bo nwētini ke sò mbè wùó. N di náá mmómму nwe ò bo ànné o tōnyààti, ké bè kànnε ké bè duó mmudii. ³⁸ Kòò wētini keyènkè cuokè yoo dikodakōñni, ke sò mbè wùó ndè mbè naati. ³⁹ Banténè ke dò nkè teçřètè yie nyé oyúókù kōrini dii mōnni, ò bo nwúó, ò báá yie nkòo ta o cřètè. ⁴⁰ Díndi múnke nwākénè ke yé Onitibire wētini mē di í dake dii mōnni ndi.

Otōnti yeiwe kó medonnimè
(Wénté Matie 24:45-51)

⁴¹ Kè Pierii beke Yesu ke dā: N Yiè nha náá nde kó dináaḥhāntiri tii kpéínáà yáa timəu? ⁴² Kè ti Yiè nhò tēñné ke dā: Dí ndōnnè otōnti wèè dōđri dèè wenni ke cii bè bānnε wè betòmbè kòò bo mbè duó mmudii ò dò nké mmù mbè duó ndii mōnni. ⁴³ Dè bo narike de kóò tōnti teçřètè yie mbo nwētini dii mōnni ke sò nho pī nde kó mutòmmú. ⁴⁴ N di náá mómму nwe teçřètè yie mbo bānnε de kóò tōnti o kpàti timəu. ⁴⁵ Kè de kóò tōnti yèmmè me ndò nteçřètè yie nyi wētini meçāā, ke puoti betòmbè benitidaabè nè benitipòbè, ke neinè tinaāyāàti kè bè yo nke yò mmenaà. ⁴⁶ Teçřètè yie mbo wētini de kóò tōnti í ò bàa dii yie, ò í dake dii mōnni, kóò puoti mediè, nkóò dōò bè dōđrimè benitiyeibe.

⁴⁷ Otōnti wèè yé wèè ò baké ò dó dè, ke í dè dōđri, ò bo çouté tiyēiti mediè. ⁴⁸ Wèè tōnti me nyi yé ke dò nhò dōđri dè tu meyei, mbè bo ò puoti kè dè nkēñni, bè duó nwè péu bè bo ò beke péu, bè bānnε wè kè dè sũ bè bo ò beke kè dèe pēēté.

Teçřètè temàà kó metotimè kó tinaānti
(Wénté Matie 10:34-36)

⁴⁹ N kōtení ke bo wete muhāá mmu kutenkù mieke kè dè nh çotí mù bo çútémè. ⁵⁰ N dò mbè nh ànné bātémму mōu nwe ke dè nh çotí bè bo wè nni nh ànnémè. ⁵¹ Di yèmmè bá ndò ò tōní kunaati nku kutenkù kuu mmieke, n tōní meyatimè mme. ⁵² N di náá mómму nwe, kè benitibè bo bènùmmù teçřètè, bè bo toté kè bētāati nkpannè bèdébè, kè bè múnke bè kpānnè. ⁵³ Kè debire cice ndè kpānnè, kè dè ò kpānnè, kòo nitipòkù nkpannè o kóo sapàà, kòo kóò sapàà nhò kpānnè, kòo nitipòkù nkpannè o çakù, kòo çakù ò kpānnè.

Ti bo mbaatimè dèè wenni
(Wénté Matie 16:2-3)

⁵⁴ Kè Yesu yie kénáké ditñni ke dā: Di s̄s̄ yà diwetiri diyie yiení kèè bíkè ke dā: Fetaafe yóó ni. Kè fε mènkeε ni. ⁵⁵ Kè kubakù cànkù bíkè kó kuyaakù fùute di dā: Kuyiinkù yó mbo, kè kù mènke mbo. ⁵⁶ Meyèmmè mèdémè

yembè díndi, dè dòmme kè di banní tiweti kó mēdòmme nè ketenkè kōme ke né í banní dèè dǎdri di mmǎnnì. ⁵⁷ Dè dòmme kè di í nǎ nke baàti di máá dèè wenni?

Ti bo ntǔnnimè tii bo nè ti kou ti cuokè
(Wénté Matie 5:25-26)

⁵⁸ Nè òmǎu kè di mǎke tǐmatí ke kǎri tibeénti, yetoo ké ti tǔnte kè di mu nyí tǔðke, kòò báá da duǎ mpòdǎsibè, kè bè da kpetínné. ⁵⁹ N da náá mómumu nwe a í yeti ðeborè ke í yeti tǎpíttè sǎnte.

13

Sidowee kó kuduotí do kùǎ bè kó tináañti

¹ Dè kó ðimǎnnì kè benitibè mabèe katení, kénáké Yesu Pidati do kùǎ Kadidee kǎbe bè kpéi nke sǎ mbè feu Kuyie nyiwǔs ke kù kǎu itei, kè bèe bè kùǎ kè be yǐ íwǎnnénè iwǔs kǎme. ² Kè Yesu bè nǎké ke dǎ: Di yemmè dò nde kó benitibè yei mpǎtému Kadidee kǎbe tǎbè kǎme kè dèe te kè bè kúá? ³ Bití, n né di náámmu ke tú: Kè di í cèete meborime, di yóó kú bè ku mèè botí nku. ⁴ Di yemmè dò nSidowee kó kuduotí do do, kényáke bèè nitibè tǎpíttè nè bēni kó meyei ndo pǎtému Sedisademma kǎbe tǎbè kǎmaá? ⁵ Bití, n né di náámmu ke tú kè di í cèete meborime di bo kú bè ku mèè botí!

Mutie mùù í pei mu kó dináañhántiri

⁶ Dè kó ðifǎnkúò kè Yesu bè nǎké dináañhántiri ke dǎ: Onití mǎu wèè do fíi mmutie o paku mieke, kékǎteni ke bo tǎu yebe ò me nyí mpètè, ⁷ kénáké wèè bàa kupaku ke dǎ: Dibenni tǎánni ndi mie nkè n kǎrini ke bo tǎu yebe bá n yí pètè, kǎu mu, mù báá sǎnté kéncaari ketenkè. ⁸ Wèè bàa kupaku kòò dǎ: Okóti yóu mu di mbenni kè m mù ánné tikùti, ⁹ kè dè yemmè mù yàa peité, kè mù me nyí peité a né mù kǎu.

Onitipòkù dibǎð pǔtínné wè

¹⁰ Teomǎpùtè matè yiè kè Yesu níti mbenitibè kutíintouku mieke. ¹¹ Kòò nitipòkù mǎu dè bo, kè dibǎð mari ò ta, kòò pǔtínné yebie ntepíttè nè yèni, bá ò í nǎ nke séiri. ¹² Kè Yesu ò yá kóò nǎké ke dǎ: Onitipòkù n da miékunnemu a mǎmmú.

¹³ Ke nǎó nho nou o ìnkè, kòò pǎnkee séité kénǎntí Kuyie. ¹⁴ Kè kutíintouku kóo kóti miekee peike, Yesu miékunnemè omuanti teomǎpùtè yiè, kòò nǎké ðitǎnni ke dǎ: Yewe bo yekuð ndi mutǎmmú kpeye, ñkǎrinení yeè mieke kè bè di miékunko ke yóu teomǎpùtè yiè.

¹⁵ Kè ti Yiè nhò tǎnné ke dǎ: Meyemmè mèdémè yembè díndi! Di ðǎ í mpitè di wǔs teomǎpùtè yiè kékǎte ké ì niinaá? ¹⁶ Onitipòkù yie nwèè né tú Abarahamu kó kubotí kou kè dibǎð ò bou yebie ntepíttè nè yèni, dè do í dò nh ò bouté ðe kó iwǎi teomǎpùtè yièà?

¹⁷ Yesu nǎké mǎmmè, kè ifeii pí nho kpantíðentǎbè, kè ðitǎnni yemmè ñnaati, ò dǎdri tii ðietí kpéi.

Feyoñfè nè mutie mùù muuti pǎè ðe kó mēdonnimè
(Wénté Matie 13:31-32 nè Mariki 4:30-32)

¹⁸ Kè Yesu yíe kébéi nke dǎ: Kuyie nkpaàtiyuu ðonnè ba? M bo ði ðonnenè ba? ¹⁹ M bo yí ði ðonnè feyoñfè ðommè mme, kòò nití ðǎ fè buotí kè fèe yènni kénáá mmutie ðiemù nè ibake, kè sinǎ yíè mmu bake ìnkè.

Mutie mùù muuti pǎè mu kó mēdonnimè
(Wénté Matie 13:33)

²⁰ Kè Yesu yíe kẹ́bẹ́i nke dọ̀: M bo donnenè ba Kuyie nkpààtiyuu? ²¹ Dì dònne mutie mùu muuti pẹ̀è mù dòmme mme kòo nitipòkù ã̃ mù wá nsámprò kékòarèné mupẹ̀yùò nciròò bètããti kẹ́ante kè ticooti múútí timəu.

Dibòri dui mọ̀puri

(Wénté Matie 7:13-14, 21-23)

²² Kè Yesu nduò nyitié nyehékè nè sihekési ke kéri ke kəri Sedisademu. ²³ Kòo mọ̀u ò beke ke dọ̀: Okòti benitibè sámpò beè yóó cootáa? Kè Yesu bè tẹ̀nné ke dọ̀: ²⁴ Yetenko kéta dibòri dui mọ̀puri, n di náammu kusùkù yóó bennemu bè bo tamè kẹ́yíeke.

²⁵ Tẹ̀fẹ̀tè yìe mbo íté dui mọ̀nni kẹ́kpetínné kẹ́páá, nkè di ríbo ditowàa di bo mbie ndicàù ke tú: Ti Yiè nti kpeté. Kòò né di náké ke dọ̀: N yí yé di bohni kẹ̀è bíékè. ²⁶ De mọ̀nni kè di ò náké ke dọ̀: Nè fí nti baa do wènné kẹ́di, kàa duò nyitié nti cẹ́karàa? ²⁷ Kòo wẹ̀te ke di náké ke dọ̀: N yí yé di bohni kẹ̀è bíékè, fútenè m borè dínidi bèè dọ̀ri meyi. ²⁸ Dehde di yóó nkuòmmè ke cáá ndi nì, ke wúó Abarahammu nè Isaki nè Sakabu nè Kuyie mpáãnáànti náambè bəməu kè bè bo Kuyie nkpààtiyuu miéke kè dínidi né bo ditowàa. ²⁹ Benitibè itinímu tipíuti timəu diyie yìení kè nè di taà kè kabe kubakù cànku bíékè nè kuyóú kabe ke bo kari Kuyie nkpààtiyuu miéke kẹ́di. ³⁰ Bèmabè bèè tū ndi mọ̀nni bè bo niité, bəmabè bèè ni di mọ̀nni kè bèè tūnne.

Yesu do kàtemè Sedisademu mesomme

³¹ De kó dimọ̀nni kè Fadisiḗbe mabèe kətení kénáké Yesu ke dọ̀: Íté die, pẹ̀tẹ̀, Edəti dọ́ ké da kuəmu. ³² Kè Yesu bè náké ke dọ̀: Kətenè kénáké de kó fehāāfè* ke dọ̀: M betimu yebokè yíe nnè nanke ke miékùnkò bemuəmbə, diyie táánni yìe ke yóó deè n tōmmú. ³³ N do nkésəotəmu n ce yíe nnè nanke nè diyie teri, ke yé dè í wenni bè bo kuəmə Kuyie mpáãnáànti náàntò dihei mari kè dè í tú Sedisademu.

³⁴ Dínidi Sedisademu eì kabe bèè kòu Kuyie mpáãnáànti náambè, ke buəti Kuyie ntōmbè yetárè. Kuce mede ndi n dómè ké ndi oke tekote ã̃ nhokemè te bí bá di í yie? ³⁵ Di eì bo pənte kénáá ntidobonti, n di náammu di ténke í yó n yà, kè dè í tú di bo yí dui yìe: Mesàa nní mbonè wèè kèriní nè ti Yiè nkó diyètiri.

14

Yesu miékùnnemè omuənti teompùtè yìe

¹ Teompùtè matè yìe kè Yesu kote Fadisiḗbe kóo kóti mọ̀u cìtè ke bo di, kòo niti mọ̀u dè bo ke mọ̀ nke múútí, ² kè bè nwéi Yesu meyòdmmè ke bo yà ò bo ò miékùnnè teompùtè yìe. ³ Kè Yesu beke ikuó wáàbè nè Fadisiḗbe ke dọ̀: Ikuó yienaa, ke í yete a bo miékùnnemè oniti teompùtè yìe?

⁴ Kè bè ndò nyúóó. Kè Yesu nóo nho nùtè omuənti ñnkè kóò miékùnnè, kẹ́duó nkòo pẹ̀tẹ̀. ⁵ De mọ̀nni kòo bè beke ke dọ̀: Di miéke kòò mọ̀u mọ̀ke o bire yoo o nááfè, kè dè do dọ̀kè miéke teompùtè yìe, ò báa kote ké dè dènnenaa? ⁶ Bá bè í nna kóò tẹ̀nné timati de kó tináànti ñnkè.

Bèè dèúkùnkò bəmáa

⁷ Kè Yesu yà bè dómè yekàrè ketiyè ké bè náké dináànhántiri ke dọ̀: ⁸ Kè bè da yu mupotúòmù kó dibanni, báa niité kékari dikari deyúikè kperi, kè

* **13:32** fehāāfè Isidayeribe do wúó nfehāāfè kuwanwankù kùù cii kùnkù ke sóú, ke né dəri ke dọ̀ri meyi.

dè yèmmè bè yu òmòu kòò da pḗḗtḗ. ⁹ Wèè di yu kòò da náké ke dḗ: Íté kéfeí nyie ndikàri. De mḗnni kàa íté nè ífei, kékḗte kékari defḗnkúò kperi. ¹⁰ Kè bè da yu dibanni, kḗte kékari defḗnkúò, wèè da yu kòò tùòkení ke da yà ke yí: N nḗpoo, kḗtení kékari deyìikè. De mḗnni dè bo da déúkùnnè betòbè yìikè. ¹¹ Wèè déúkùnnè omáà bè bo ò kékùnnè, wèè kékùnnè omáà kè bèè ò déúkùnnè.

¹² Kè Yesu náké wèè ò yu ke dḗ: Kàa yóó yú benìtibè mudii a báá yú a nḗpobè a me mbáá yú a tebií, a báá yú a cḗḗtè kḗbe, a báá yú a cḗpḗetitòbè bèè mḗke be kperε ke yé bè yóó namèmu ke múnkεε da yú ké dè nda fḗó. ¹³ Kàa ànné dibanni, yú beçḗribè, nè tihòùti nè yeκpḗḗ nnè tiyũḗnti kè dḗe di. ¹⁴ Dè bo nda naati ke yé bè í yóó namè ké dè nda fḗó, Kuyie nkuù yóó dè nda yietí bèè wetí bè bo yánté dii yie.

Dináañhántiri dii tukúnè wèè yú mudii
(Wénté Matie 22:1-10)

¹⁵ Bèè kàri ke yo nkè be kóò mḗu náké Yesu ke dḗ: Dè nnaati wèè bo di Kuyie nkpaàtiyuu mieke.

¹⁶ Kè Yesu ò náké ke dḗ: Onìti mḗu weè do ànné dibanni kényú benìtibè péu kè bè bo di. ¹⁷ Mudii bi dii mḗnni kòò tḗ nho kóo tḗnti kòò bo bè yúní. ¹⁸ Bεmou kè bèε peri. Kòò ketiwè dḗ: N donté m paku nku ke dḗ kékḗte ké kù yà, n da báámmu n yí yóó na kékḗtoo. ¹⁹ Kòò tḗu dḗ: N donté inààke nyi tepíitè ke dḗ ké í yáákénè mutḗmmú, n da báámmu n yí yóó na kékḗtoo. ²⁰ Kòò tḗu dḗ: N tùóté m pokù nwe bàm̄bà ndεε te kè n yí yóó na kékḗtoo. ²¹ Kòò tḗntii wḗtení kénáké teçḗtè yie mbè ò náké tì. Kè teçḗtè yie mmiekeε peike kòò náké otḗnti ke dḗ: Kḗte meçāā nyaárè nè dihei kó ice kényúni beçḗribè nè tihòùti nè tiyũḗnti nè yeκpḗḗ. ²² Kè dḗe yie sám̄pó kòò tḗntii wḗte kóò náké ke dḗ: Okóti ti dḗḗmu a yḗ nti dḗḗmè kè meçḗḗ nkpaá. ²³ Kè teçḗtè yie nyíe kénáké otḗnti ke dḗ: Kḗte ice mieke nè yeḗeyo, kàa yà bè, a duó nkè bèε kḗtení kè n cḗḗtḗε píε. ²⁴ N da náámmu n do keté kényú bèè kó dimáà be kóò mḗu báá di n diiti.

Yesu náké tì bèè dḗ ké nhò tũ
(Wénté Matie 10:37-38)

²⁵ Kè ditḗnni dieri ntũ nYesu, kòò wḗḗte ké di náké ke dḗ: ²⁶ Kòò mḗu dḗ ké n tũnnε, ke í n dḗ ké dḗ pḗḗtḗ o cice nè o yḗ nè o pokù nè o bí nè o neí nè o kó bekótibè nè o tábè nè o mḗmmu, ò báá na kḗntú n kou. ²⁷ Kè wèè í to o dapáati ke n tũ nhò báá na kḗntú n kou. ²⁸ Di mieke we mbo nyóó maá teçḗtè ké í nketé ke kàri ke bāte o díiti ke yà kòò bo na ké tḗ keté ké tḗ dḗe. ²⁹ Ó yàà bo pũḗtḗ mḗε kpeí ke í nna ke tḗ dḗe kè bè nhò daú ke tú: ³⁰ We ñniti pũḗtḗ ke yīεke ò bo deēmè. ³¹ Yáà we ñkpaāti bo nkari ke bo dokénè okpaātītòu ke báá keté kékari kḗwénté kḗyá kòò bo nanè benìtibè tekoupiitè (1000), kédokénè otḗu wèè mḗke benìtibè sikoupiisidè (2000)? ³² Kòò wḗnté ke báá na, ò 55 tḗ nyetḗrè nye, kòò kpaāti tḗu kpaá díétiri, kòò ò wammúnè kunaatí. ³³ Mḗε botí nku di mieke kè wèè í yóu ò mḗke dḗ demou, ò báá na kḗntú n kou.

Mukókúó mmùu fétinne mu naatí
(Wénté Matie 5:13 nè Mariki 9:50)

³⁴ Mukókúó ntũ demarè saàrè ndε, kè mù né fétinne mu naatí, bè bo mù náríkùnnε ba? ³⁵ Mukókúó mmùu ténke í naati bè í mù dḗḗrinè mùmamù,

mù keté ke báá yie nkédòò tikùtì, bè ãã mù ùtóó ditowaa ndi. Kè wèè màke yeto ke bo keè wèè keè!

15

Fepièfè fèè feti

(*Wénté Matie 18:12-14*)

¹ Bedampòdòcòutibè nè benitibè tóbè bè do tú bè mufòmmu yeimu yembè, kè bèe kateni Yesu borè ke bo keè o náàntì. ² Kè dèe yonke Fadisìèbe nè ikuó wàábè kè bè nnáá mbemáà ke tú: Onitì yie nyie nke còuté mufòmmu yeimu yembè ke bè wènnè kè bè yo.

³ Kè Yesu bè béinnè dináànḥántiri ke dò: ⁴ Di mièke we mbo mmàke ipe tekòtè (100) kè fèmáà feti kòo báá yóo sipisìwei nè iwei ù kpaá kékote fe wammù? ⁵ Kòo fè yà o yèmmè báá narikè kòo fè buútè, ⁶ ò fè kònnè dii mǎnni ò báá náké o kòbe ke dò: Katenèni kè ti nyānku nè diwèi, n yāmu m pièfè fèè do fetáà? ⁷ N di náámmu diwèi yó mbo mēè botí kēñkè onitiyeiwe omáà banté dii mǎnni o yei nke cèète kè dèe pēēté sipisìwei nè bèwei bèè yèmmè dò mbè wetí kè dè í bè bèkú maceetimè.

Fedífe fèè feti

⁸ Kòo nitipòkù mǎu mǎke medítibii ntepiítè, kè mēmáà feti, ò í còu nfitírè ke káà o cīētè, ke wammú weti weti ke yàà mè yānàà? ⁹ Kòò mè yà dii mǎnni ò báá náké o cēpetitòbè ke dò: Katenèni kè ti nyānku nè diwèi, n yāmu n dífè fèè do fetáà? ¹⁰ N di náámmu diwèi yó mbo mēè botí Kuyie ntǎrè onitiyeiwe omáà banté dii mǎnni o yei nke cèète.

Debirè dèè càke de cice kpàti

¹¹ Kè Yesu yíe kébéi nke dò: Onitì mǎu wèè do mǎke ibí idéi. ¹² Kòo sámpòuú náké be cice ke dò: N cice n duó nha yóó kú kè n tieke dè. Kè be cicee dè mbè toté. ¹³ Kè dèe yí yewe sámpó kòo sámpòuú fítè o kperè bè ò duó ndè, kèitè nè ò díítí, kékote dihei détirí kénfòù ò dómè, kécake o díítí imǎu. ¹⁴ O díítí dèè dii mǎnni, kè dikònni dierri tanní de kó dihei, kòo mǎnté ò bo di mù, ¹⁵ kéwáá mmutǎmmú dihei yiè mmǎu borè, kòo ò kūs nho paku kòo ncēmǎu o fǎnkè. ¹⁶ Kòò níi ndó kédí mufǎnkèdii, òmǎu me nyí mmù nhò duó. ¹⁷ Kòo totíní o yèmmè ke dò: N cice kó betǎmbè ãã dimu kēyīēke, kè mí nné kōnnè die ndikònni. ¹⁸ M bo íté kékò n cice cīētè kòò náké ke dò: N cice n yeténèmu Kuyie nke da yeténè. ¹⁹ N ténke í mannè a nni ntú a birè, a n dǎò a kóo tǎnti. ²⁰ Kòo íté kénkūnti o cice cīētè.

Ò autóo dii mǎnni kòo cicee ò yāní kè mesémǎe ò pí nkòo cokóo kóò orí. ²¹ Kòo birèe ò náké ke dò: N yeténèmu Kuyie nke da yeténè. N ténke í mannè a nni ntú a birè. ²² Kòo cice né náké betǎmbè ke dò: Cokénè mecāā nkétúóténí diyaabòri sàari, kóò dátinnè, kóò ùnnè mmámáá, kóò ànnè tinèutì. ²³ Túóténèni dinaadaà mekùò nkperi kékuó kè ti nyo nke yānku. ²⁴ Ke yé m birè die ndo kúmèmu ke yǎnté, dè do fetimu kè n dè pèté. Memǎme kè bèe keté kényānku dibanni nè diwèi.

²⁵ Ke sǎ nho kóò po bo kupaku kénkūntini kékèè be biemmè ke au. ²⁶ Kòo yú otǎnti mǎu kèbeke mùù dǎòri. ²⁷ Kòo ò tēnnè ke dò: A nantè teè konní, kàa cice kùò dinaadaà mekùò nkperi, ke yé wè tè yàmè nè kukòḥnaatí. ²⁸ Kè Mpo mièke peike kòo yeté mutarimù, kòo cicee yenní ke bo o bǎmmú kòo ta. ²⁹ Kòo ò náké ke dò: N da bonè yebie yebie nke pí nha tǎmmú, n yí yete a kpeti matì, a me nyí n duó mbá debòbirè, kè m bo kuó mí nnè n népobè kè ti

änné dibanni. ³⁰ A biré dèè tùóté a kpàtì, ke kòte ke dauti dautinè benitipòbè ke ti càke, kè dè konnì kàa né de nkùò dinaadaa mèkùò nkperi. ³¹ Kòo cicee ò nàké ke dò: M biré mí nnè fí ntù bo sáà, kè m màke dè tú a kperε. ³² Ti do dò nkédòòmu dibanni ke yé a nantè tie ndo kúmèmu ke fòùte, ò do fetimèmu kè nh ò pèté.

16

Ti dòmmè kécùù kèpèté kutenkù kàbe

¹ Kè Yesu nàké o tancòumbè ke dò: Tikpàtì yìè mmòu weè do bannè o kóo tòntì mòu o kpàtì kè bèè ò nàké ke dò de yìè ntì càari. ² Kòo yú de kóo tòntì kóò nàké ke dò: N yo kè bè tu a caari n kpàtì, benke a páte kè n yà a pfi mmèè boti mutòmmú. A ténke í yó mbaa n kpàtì. ³ Kè de kóò nìti ntoti o yèmmè ke tú: Mutòmmú yìè nyó m beti kè n yimè? N yí yóò na kékúúfí, kè ifei m bonè muyāũ. ⁴ Kòo dò: N yàmu n yóò yimè kè bè m bèti dii yìè mutòmmú nní mmàke bèè bo n còuté. ⁵ Ke yúni bèè bannè ò pfi nwèè borè mutòmmú, kèbeke oketiweè ke dò: A bannε ide wèè n duó mmutòmmú? ⁶ Kòò dò: Mèkùò ntikànkànti tekòutè (100). Kòò dò: Túóté a pátiri kèwāri ke dò tikànkànti sipísìnùmmú. ⁷ Kèbeke otòu ke dò: A ò bannε ide? Kòò ò nàké ke dò: Tiyòti tekòutè (100). Kòò dò: Túóté a pátiri kèwāri ke dò tiyòti sipísini. ⁸ Kè tikpàtì yìè nsante de kóò yúókù o cii nkpi, ke yé kutenkù kuu nkàbe ciimè be kàbe ìkè ke pèté bèè tu kuwenniku kàbe.

⁹ N di náámmu ke tú: Túóténè ketenkè kie nkó tikpàtì kèwammúnè di nēpobè, kè dèe yie nkè tì dèè dii yìè, bè di còuté kèinkè di yó mbo dè sáà. ¹⁰ Wèè pfi ndesámprè kè dè wenni weè yóò mpfi ndedierè kè dè wenni, wèè pfi ndesámprè kè dè í wenni wè í yó mpfi ndedierè kè dè wenni. ¹¹ Kè di í pfi nketenkè kie nkó tikpàtì kè dè wenni, we mbo di duó ntù tu timómmònti?

¹² Kè di í pfi nhotòu kperε kè dè wenni we mbo di duó ndèè tu di kperε?

¹³ Otònti mòu báá na kèntù mbekpààtibè bèdébè, ò bo ndó yie nkénii nhotòu, ò bo ntaunè yie nkéyatenè otòu. Òmòu báá na kèntù nkuyie nnè idífi.

Benitibè wùò ndè dèdierè Kuyie ndè wùò nyisàke nyi
(Wénté Matie 11:12-13)

¹⁴ Kè Fadisēβεε keè kéndau Yesu, ke yé bè dómè idífi mediè. ¹⁵ Kè Yesu bè nàké ke dò: Di tú bèè ò ndòori bèmbε benitibè ìkè ke dò mbè wenni, Kuyie mme nyèmu di yèmmè, ke yé benitibè wùò ndè dèdierè, Kuyie ndè wùò nyisàke nyi.

¹⁶ Məyiisi kó ikuó nè Kuyie mpāānānti náam̀bè kó yepáte deè do bo ke yà káánnè Isā kó dimònni. Isā kó dimònni ndi benitibè kèmmè Tināānsàati ke maù ke bo ta Kuyie nkpààtiyuu. ¹⁷ Nè memme kèinkè nè ketenkè dè bo pètémmè bo ntòunè ikuó kó fèwārifè fèmàà bo fetimè.

Yesu nàkémè mupobetimù kpèti

(Wénté Matie 5:31-32, 19:1-9 nè Mariki 10:2-12 nè Odømmu 7:2-3)

¹⁸ Wèè bèti o pokù ke tùóté otòu ò naá nwèè dauti dautinè wènwε benitipòbè. Kè wèè tùóté onitipòkù bè bèti wè ò naá nwèè dauti dautinè wènwε benitipòbè.

Tikpàtì yìè nnè ocfri Dasaa

¹⁹ Onìti mǎu wèè do bo ke mǎke tikpàti mediè nke daati tiyaàkpeti, ke bo diwèi mièke, ke yo ndesààrè yewe yemǎu. ²⁰ Kòo cīrì mǎu dè bo, kè bè ò tu Dasaa, kòò dàátì yemuǎ nho kǎntì timǎu ke dǎu tikpàti yìè mbòrìnuù. ²¹ Ke níí ndó kètǎnké tikpàti yìè nyo nkè dèè duò, kè simóó nkǎrìní ke déú o muǎ. ²² Kè de kóo cīrìi kú, kè Kuyie ntǎrèè ò tǔóté, kékǎtenè Abarahammu borè, kè tikpàti yìè nkú kè bèè ò kǔnné. ²³ Kè tikpàti yìè nní mbo becíribè kó dihei, ke fǎürì mediè, kéwénté, kéyà Dasaa medétimè, kòo bo Abarahammu borè. ²⁴ Kòo pǎéké ke dǎ: N cìce Abarahammu! N kuó mmesémme, kéduó nkè Dasaa pǎòtè o nóbii menie nke yàa dúo n nónndenfè, n fǎürìmu mediè mmuhǎá mmuu mmièke. ²⁵ Kè Abarahammuu ò tǎñné ke dǎ: M birè dentení a do mǎkemè tikpàti ketenkè ìnkè kè Dasaa fǎürì, di mmònnì kè bè ò òmpúnne kǎa me ntó fǎürì. ²⁶ Difǎtìrì cǔmpuri dii keté ke bo ti cuokè, kòo mǎu dǎ kékǎtoo di borè, ò báá na, kè di kóò mǎu me ndó kékǎtení ti borè, ò báá na. ²⁷ Kè tikpàti yìè ndǎ: N da báammu n cìce, duó nkè Dasaa kǎte n cǐtè. ²⁸ N neí bomu sìnùmmù kòo sì nǎké, kè sì báá kǎtení m mè mbo mèè fǎütímè mièke. ²⁹ Kè Abarahammuu ò tǎñné ke dǎ: Mǎyiisi kuó nè Kuyie mpǎánáànì náambè páte dè bomu, bèè yie ndè yè mmù. ³⁰ Kè tikpàti yìè ndǎ: N cìce Abarahammu, bèè ku, kè be kóò mǎu kǎtoo ke bè nǎké, bè yóó yiemmu kéceete. ³¹ Kè Abarahammuu ò nǎké ke dǎ: Kè bè í yie mMǎyiisi kó ikuó nè Kuyie mpǎánáànì náambè páte kpeti, bá kè becíribè kóò mǎu yǎnté ke bè nǎké bè í yóó yie.

17

*Yesu nàké ti mecǐémme ìnkè
(Wénté Matie 18:6-7, 21-22, 17:20 nè Mariki 9:42)*

¹ Kè Yesu nàké o tǎncóumbè ke dǎ: Dèè bo nte kòo nìtìi dǎò meyei ndè í yóó paà, wèè né bo nte kòo tǎu dǎò meyei nde yìè mbo yà. ² Kè bè ò duú nditári dièrì ke dootóo dǎmèèrì mièke dè ñtǔñè ò bo bǎmmè besámpóbbè bie nkóò mǎu meyei mmièke. ³ Ndakenè!

Kǎa kou cààrè ke banté o cààrìmè a ò cǐé. ⁴ Kòo da cààrè kuce mèyiekè diyìè dimáà mièke, ke kǎrìní ke da mǎú mecǐémme, ñcǐñko we.

Yesu dǎnnenèmè metákùmè feyòñfè

⁵ Kè Yesu tǎrèè ò mǎo ke dǎ: Ti Yiè nha ti yíè metákùmè. ⁶ Kè Yesu bè nǎké ke dǎ: Kè di do n tá bá kè dè mmannè feyòñfè di bo na kénáké mutie muu nkè dǎ: Uuté a mè mborè kèdo dǎmèèrì mièke kè mùu yie ndi yè mmù.

Otǎntì nè o yìè

⁷ Di mièke kòò mǎu mǎke otǎntì kòò kùútyi yoo ò cǎmmù o wǔš ke konní kupaku ò bo ò nǎké ke dǎ: Yàa kari kèdià? ⁸ Ò báá ò nǎké ke yí: Bénké kédeè kéceete a yààti kètǎnnì kè n duó nkè n di kédeè kǎa né na kèdià? ⁹ Ò bo sǎnte otǎntì wenwe ò pǐ mèè kpéi mmutǎmmù ò yè nwèè pǐmmàà? Òò!
¹⁰ Di kperè me ndò nkè di pǐ mbè di duó mmù tǎmmù ke dèè di dǎ: Ti tú betǎmbè mbe cénke ke pǐ mmutǎmmù ti do dò nképǐ mmù.

Yesu mièkùnnemè yekùò ntepítè

¹¹ Kè Yesu nkǎri Sedisademmu, kǎpǎéte Sammarii nè Kadidee de tenké mànkù, ¹² kénatati dihei mari kè yekùò ntepítè kéténi kémaa nkécómmù, kǎpǎéké ke dǎ: ¹³ Okótì Yesu, ti kuó mmesémme!

14 Kè Yesu nyè wùò, ké yè nàké ke dò: Kòtenè kèbenke dimáá ikuó niùbè.
 Kè yè nkérí kémieté. 15 Be miéke kòo mǎu ya ò miétémè kéwēte kèpoò nho
 nacèf̄tè kénwētini Yesu borè kénsánti Kuyie, 16 ke yàà nínkóo Yesu iikè, kòò
 dǎunnè mutōmmú. Sammarii kó dihei kou do nwe. 17 Kè Yesu ò beke ke dò:
 Dimǎu di í miétáà? Betòbè bewei né bore? 18 Be kòò mǎu í wēténí, f̄s̄ nhopòò,
 kè f̄s̄ mǎa wēténáà? 19 Kédeè kòò nàké ke dò: Ítè kékò, a tákùmè da deetému.

Yesu wētini m̄ kó tináanti
(Wénté Matie 24:23-28, 37-41)

20 Kè Fadisiēbe beke Yesu ke dò: Kuyie nkpràatiyuu yóò buoté òmmònni?
 Kè Yesu bè tēhné ke dò: Kuyie nkpràatiyuu í yó nkérini ke fei kè bè di wúò.
 21 Bè í yóò yí di bo die nyoo cie, Kuyie nkpràatiyuu bomu di cuokè.

22 Ò dèè memme kénáké o tancóumbè ke dò: Yewe kèrinimu di yóò
 wammú yèè miéke di bo yàmè Onitibire bá diyie dimáà di me mbáá dè
 yà. 23 Kè bè di náa nke tú: Ò bo die nyoo cie. Di báa kè kàte, di bá ndeiti
 de bíkè. 24 Etaafè òó miétémè kè dèè wenkoo ku nwetimanku nè kutekù
 Onitibire kó diyie dè yó mme ndò. 25 Onitibire né dò nkéketé kéfēūtému
 mediè nkè di mmònni kabè ò yete. 26 Dè do dǎò mèè boti Nōwee kó dimònni,
 dè yóò me ndǎò Onitibire bo nwētini dii mǎnni. 27 Benitibè do yommu ke
 yō nke puokú, ke yenkú, kè Nōwee yà tannè bàtòò, kè fetadiefe kòtení, ké
 bè kùò bemǎu. 28 Dè do dǎòmè Dòti kó dimònni dè yóò me ndǎò. Benitibè
 do yommu ke yō, nke do nke fiiti, ke buòti, ke maà. 29 Dòti né yè dii
 mǎnni Sodammu, kè muháá nnè muhāpòpòò kè dèè cúténí keinkè, ké bè
 kùò bemǎu. 30 Dè yóò me ndǎò Onitibire bo nkérini dii yiè nè de kpeti.

31 De yiè kè dè s̄ nwèè bo kudànkù ò báá yí ò bo cúténí kudieku ke
 túóté o kperè. Kè dè s̄ nwèè bo kupaku ò báá kò ntecf̄tè. 32 Di báá
 yè ntii do tùðkeni Dòti pokù. 33 Wèè bo ndó kédeetè o fòmmu ò bo mù
 fétinne, kè wèè mù fétinne n kpéi kòò mù deeté. 34 N di náámmu de kó
 keyènkè benitibè bèdébè bo nduó didòú dimáà, kè bèè túóté omáà ke yóò
 otǎu. 35 Benitipòbè bèdébè bo nwē nke naà nkè bèè túóté omáà ke yóò otǎu.
 [36 Benitidaabè bèdébè bo nwē nke kúúti kè bèè túóté omáà ke yóò otǎu.]
 37 Kè Yesu tancóumbèe o beke ke dò: Ti Yiè ndè yóò dǎò ònde? Kòò bè tēhné
 ke dò: Decirè duó dè, timancònti yóò de ntii.

18

Ti bo mbáámmè Kuyie nke ti kǎnti báa yārike

1 Kè Yesu ndó ké bè benke be dòmmè kémbáá nKuyie nsáà kè be kǎnti
 báa yārike, ké bè nàké dináañhántiri ke dò: 2 Obeénti mǎu wèè do bo dihei
 mari, bá ò í ndé Kuyie, nhò me nyí mbòti òmǎu kpeti. 3 Kòò kúpokù mǎu
 bo de kó dihei kénkari wèè beénti borè kòò báa nke tú: Ti púté mí nnè n
 kprantidèntǎu, 4 kényetiróo kè dè mboni kòò beénti dǎ: Bá n yí me ndémè
 Kuyie ke í bōti òmǎu kpeti, 5 m bo teennè we nkúpokù kòò cǎuté o kperè ke
 bá nkòriní sáà ke n kǎónnè.

6 Kè ti Yiè mbéi nke dǎ: Keenè de kóò beénti yeiwe yí mù. 7 Di yèmmè né
 do nKuyie mbáá teenè ku kabè bèè kuò nkeyènkè nè kuyienáà? Kù báa cǎte
 kù bo bè teennèmè. 8 N di náámmu kù bo bè teennè hǎmbà. Onitibire né
 bo nwētini dii mǎnni dè bo nsó mbenitibè kpráa ke dè tǎá?

Fadisiē nè odàmpòdcoutiwè bè báámmè Kuyie

⁹ Kè Yesu náké dináaṅhāntírì terì bèè yèmmè do mbè wenni, ke senku betòbè be kpéi nke dò: ¹⁰ Benitìbè bèdébè beè do ta Kuyie ncfètè ke bo bántè Kuyie. Kòò mǎu tu Fadisiṣ, kòò tǎu tu odǎmpòd̄cǎutiwè. ¹¹ Kè Fadisiṣ ncómmú ke báá nKuyie nke tú: Kuyie n da sántí n yí dǎnnèmè betòbè bèè tú beyóòbè, bèè í dǎori a dómè, bèè dǎuti dǎutinè betòbè, n da sántí n yí dǎnnèmè odǎmpòd̄cǎutiwè yie. ¹² Nh ǎṣ bou dinùu kuce mǎdémè ndi seménni miéke, ke duò n kperè demǎu kó meyaatimè tepítè. ¹³ Kòò dǎmpòd̄cǎutiwè ncómmú mekpǎémè ke sī ke pī nho cīncīni ke tú: Kuyie, nha n kuó nmesémè mí nhonitiyeiwe! ¹⁴ Kè Yesu dò: N di náámmu de kóo niti do kǔnti kè Kuyie nhò wénkǔnnemu, kù me nýi nwénkǔnne Fadisiṣ, ke yé wèè bo ndéúkunko omáá, Kuyie mbo ò kékǔnne, kè wèe kékǔnne omáá kǔu ò déúkǔnne.

Bè do korinnimè ibi Yesu borè

(Wénté Matie 19:13-15 nè Mariki 10:13-16)

¹⁵ Kè benitìbè nkòrinè ibi Yesu borè kòò bo ò kááké, kòò tancóumbè nyi bèti. ¹⁶ Kè Yesu ò yúnì ke béi nke dò: Yóunè kè ibi nkòrinì m borè bá nyi bètinè ke yé Kuyie nkpààtiyuu bomè bèè ò dǎnnè be kpéi nke. ¹⁷ N di náá mmómmu nwe kòo niti í cǎutè Kuyie nkpààtiyuu de bire kǎme o báá di ta.

Odapàà ntikpàti yìè

(Wénté Matie 19:16-30 nè Mariki 10:17-31)

¹⁸ Kè Sifube kòò niùti mǎu beke Yesu ke dò: Okóti sàawè, n dò nkédòò ba kǎpétè mufòmму mùu bo sǎá. ¹⁹ Kè Yesu ò beke ke dò: Ba nte kàa n tú osàawè? Òmǎu í wenni kè dè í tú Kuyie mmáá. ²⁰ A yému ikuó ò tu a báá duónè a pokù yoo a dǎu í tú wè a báá kuó oniti, a báá yúúkú, a báá souté kécaarè a kou tǎu yètiri, ndé a cice nè a yǎ. ²¹ Kè wèè niti ò tǎnné ke dò: N dè dǎmmu demǎu nè m bíkémbénti miéke. ²² Kè Yesu ti kèè kóò náké ke dò: Dèmarè kpaá ke da dǎnnim, kǎte kǎfité a mǎke dè demǎu, kǎpǎmmú be cīribè idiítì, a bo pété ke ñnkè kó tikpàti, kékǎtení kè n tǔnne!

²³ Ò kèè dii mǎnni de kó tináaṅti kòo yèmmè caarè ke yé ò do mǎkemè tikpàti mediè. ²⁴ Kè Yesu yà o yèmmè caarèmè ke dò: Dè yóumu tikpàti yembè bo tamè Kuyie nkpààtiyuu miéke. ²⁵ Dè yóunèmu tikpàti yìè nhò bo tamè Kuyie nkpààtiyuu ke pǎtè yòyó bo tamè feyárifè kó mǎfiè.

²⁶ Bèè dè bo kè bè dò: Kè dè dò mmèmmè we mbo na kécóotè? ²⁷ Kè Yesu bè tǎnné ke dò: Dèè yóunè benitìbè dè í yóunè Kuyie. ²⁸ Kè Pierii ò nàké ke dò: Nte ti yóumè demǎu ke da tǔnne. ²⁹ Kè Yesu bè nàké ke dò: N di náá mmómmu nwe, kòò mǎu yóu o cǎtè nè o pokù nè o yǎfũ kǎbe nè o yembè nè o bí Kuyie nkpààtiyuu kpéi ³⁰ ò yóo pétému meborime mie mmieke kè dè nsū, kǎpétè mufòmму mùu bo sǎá meborime mèè kpaanì me miéke.

Yesu náké mè ò yóo kúmè kǎyántè

(Wénté Matie 20:17-19 nè Mariki 10:32-34)

³¹ Kè Yesu yú o tancóumbè tepítè nè bedébè kè bè náké ke dò: Ti kǎri Sedisadèmmu kè Kuyie mpǎānāaṅti náambè do wǎri ti Onitibire kpéi nke tii bo dǎd. ³² Bè bo ò pī nkéduó mbèè í tǔ nKuyie, kè bè nhò daú, koò sǎá, koò sùu tinóntǎuti, ³³ kóò puotí yedá, kédeè kóò kùu, diyie tǎānni yie kòo yántè.

³⁴ O tancóumbè me nyi mbanté ò bè náá nti kè ti mbè sǎu, bè í mbanté ò tú mù.

Yesu wéimmè kuyūḍnkù makù Sedikoo
(*Wénté Matie 20:29-34 nè Mariki 10:46-52*)

³⁵ Yesu tóḥnnè diì mḥnni Sedikoo kè kuyūḍnkù makù kàri kuce nùu kè mḥú, ³⁶ kékeè ditḥnni pēnkémè kébeke mùu dḥḥri. ³⁷ Kè bè dḥ Yesu Nansareti kou weè pēnké. ³⁸ Kè kùu pīéké ke dḥ: Yesu Dafiti kó debire n kuó mmesémmè!

³⁹ Bèè ni deyiikè kè bè nkù kpānnè ke tú kùu cīéké, kè kù né dḥke pīéké ke dḥ: Dafiti kó debire n kuó mmesémmè!

⁴⁰ Kè Yesu cómmḥó kéduó nkè bèe kù yúni, kòo kù beke ke dḥ: ⁴¹ A dḥ n da dḥḥ ba? Kè kù dḥ: Okóti, n dḥ kéwéntému. ⁴² Kè Yesu kù náké ke dḥ: Wénté, a tákùmmè da deetému.

⁴³ Kè kù pānkee wénté kētūnne Yesu kénsāntí Kuyie, kè ditḥnni ò yà kénsāntí Kuyie.

19

Sasee kó muceetimù kó tináañti

¹ Kè Yesu ta Sedikoo heì kémpēnké. ² Kè bedāmpḥóḥcutibè kóo kóti mḥu dè bo, kòo yètirì tu Sasee, kòo mḥke o kperè mediè. ³ Kòo ndḥ kḥyà bè tu wè Yesu, ò me nyí nna nè ditḥnni, ke yé ò tumè onitikūpúwe. ⁴ Kòo coké kéniiité, kédeke mutie mamù ke bo na, kè Yesu mpēnké kòo ò yà. ⁵ Kè Yesu tuakoo deborè kébóuté ke dḥ: Sasee cúténí mecāā! N dḥ nkébaté a cīètè nte yíe.

⁶ Kè Sasee cúténí mecāā nkóo cḥténè diwèi. ⁷ Kè benitibèe dè yà kénnāá nke tú: Ò kḥte ke batè onitiyeiwe cīètè.

⁸ Kè Sasee ncómmú ti Yiè nyiikè koḥ náá nke tú: N Yiè m bo duó n kpàti kó dikéè beḥribè. Kè n do souté òmḥu ke di o kperè, m bo dè nhò yietí kénḥḥ nkuce mēnāá.

⁹ Kè Yesu ò náké ke dḥ: Kuyie ndeetému te ncīètè kḥbe yíe, ke yé Sasee túmè Abarahammu yaḥbire. ¹⁰ Onitibire kḥtení ke wanti bèè feti bēmbè ke bo bè deeté.

Beḥmbè bè do totí bè idiítí be kó tináañti
(*Wénté Matie 25:14-30*)

¹¹ Kè Yesu tóḥnnè Sedisademmu kè benitibè yèmmè ndḥ Kuyie kpààtiyuu auté ke bo tuakéní, kòo bè náké dináañhāntírì mari ke dḥ: ¹² Tekpààtibite matè teè do iti kēnkari diheì détirì, kè bè bo ò pī nti kpàti kòo wēténí. ¹³ Ò iti diì mḥnni kḥyú o tōmbè ké bè duó mbá wè idiítí mediè nke dḥ: Mpeikonè i kè nni nwētini. ¹⁴ O ei kḥbe me nyí nhò dḥ, kòo ité kédeè kè bèe tōnko benitibè kè bèe náké de kó diheì kóo kpààti ke dḥ: Ti í dḥ oniti yie nni ntú ti kóo kpààti.

¹⁵ Kè bèe ò pī nti kpàti kòo konni kḥyú beḥmbè ò sòḥ duó mbè idiítí ke bo yà bè i pei mmèè botí. ¹⁶ Kòo ketiwèe kḥtení ke dḥ: Okóti, nte a sòḥ n duó nyii díítí, né nte m pei nyi kuce tepíítè. ¹⁷ Kòo kpààti ò náké ke dḥ: N da pénsiri a tú otōnti sàawè nwe, wèè pī ndesāmpḥorè kè dè wenni, nè de kpéi m bo da duó nyehékè tepíítè kàa nyè baké. ¹⁸ Kòo dérì kḥtení ke dḥ: Okóti, nte a sòḥ n duó nyii díítí, né nte m pei nyi kuce mēnūmmù. ¹⁹ Kòo kpààti ò náké ke dḥ: Baaté yehékè yēnūmmù. ²⁰ Kòo tḥu kḥtení ke dḥ: Okóti nte a díítí, n yi pḥūmmù kesānne. ²¹ Kufḥwaá nkuù sòḥ m pī ke yé a túmè onitiyonkuwe, ke tóu a í dḥú ndè, ke kḥu a í buḥtí dè. ²² Kòo kpààti ò náké ke dḥ: Otōnti yeiwe n yóo da bekenè a béi nti ìnkè nke, a do yé ke do n tú onitiyonkuwe ke tóu n yí dḥú ndè, ke kḥu n yí buḥtí dè. ²³ A tū nné na ndḥú n díítí tēdíití cīètè miéke kè n na nwētini ke sḥ nyi peité kè n túóté, kētúóténè ìl peité. ²⁴ Kè Yesu

deè kénáké bèè dè bo ke dò: Fietenè idiítí n sòò ò duó nyí kédúó nwèè kpèyi peité kuce tepíítè. ²⁵ Kè bèè ò tḗnné ke dò: Okóti, ò die nke m̀akemu idiítí kuce tepíítè. ²⁶ Kòo kpààtìi bè nàké ke dò: N di náámmu wèè m̀àke bè yóó we nyíé, kè wèè kpa bèè fietè desámpòrè ò m̀àke dè. ²⁷ Kè n kpantídèntòbè bèè do í dós n di tikpàti p̀immúní be, kè bè kuó die n ỳìkè.

Yesu k̀arimè Sedisademmu

(Wénte Matie 21:1-11 nè Mariki 11:1-11 Isāā 12:12-19)

²⁸ Yesu nàké memme kédeè, kékété, kè dit̀nni nhò t̀u nkòò k̀ari Sedisademmu. ²⁹ Ò t̀ónnè dii m̀onni Betifasee nè Betannii Odifíè t̀ari také, kèt̀o nho tancòumbè bèdébè ke dò: ³⁰ Kòtenè diheì, dii me mbo ti ìkè, di bo yà disámmarímbii, òm̀òu mu nyí dèke di, kè di píítí, kè di di pítè kékòtenèni. ³¹ Kòo m̀òu di beke ke ỳi: Dè d̀omme kè di di pítírí? Di ò nàké ke dò: Ti Yìè nwèè di d̀ó.

³² Kè bèè kòte kénsó ndè m̀enke do nhò do bè nàké ke ỳemmè. ³³ Kè bèè ndi pítírí, kè di yembèè bè beke ke dò: Dè d̀omme kè di pítírí disámmarímbii?

³⁴ Kè bèè bè tḗnné ke dò: Ti Yìè nwèè di d̀ó.

³⁵ Kè bèè di kòtenèni Yesu borè kédátinné be yààti di ìnkè kòo deke. ³⁶ Kè bèè nnenkù be yààti kuce ìnkè kòò k̀erí. ³⁷ Bè t̀ónnè dii m̀onni Sedisademmu k̀encuti Odifíè t̀ari, kè diwèi pí nho tancòumbè kó dit̀nni dimòu kè bè ndiè nke p̀ìkèkù ke sántí Kuyie mbè yà t̀i dieti kpéi nke tú: ³⁸ Ti da sántí, mesàà ní mbonè f̀s nwèè kéríní nè ti Yìè nkó diyètiri, kunaatí m̀bo kéìnkè, kè Kuyie nyètiri ndèu nè kéìnkè mièkoo.

³⁹ Kè Fadisēbe mabè bo dit̀nni mièke ke nàké Yesu ke dò: Okóti duó nkàa tancòumbèè c̀íéké. ⁴⁰ Kè Yesu bè tḗnné ke dò: N di náámmu kè bè c̀íéké yetàrè bo p̀ìéké kè n sántè.

Yesu kuómmè Sedisademmu èi kpéi

⁴¹ Ò t̀ónnè dii m̀onni Sedisademmu èi kè di yà kékuó nke dò: ⁴² Sedisademmu kàa do mbanté Kuyie nda dónè kùu naatí, a me nyí banté, dè kpaá ke da sarinèmu yíe. ⁴³ De kó yewe kpaanímu kàa dootitòbè bo da c̀etinne ke da pénné kudookòti ke da é̀üté tipílti timòu, ⁴⁴ kèpante a èi bá bè báá súó ndit̀ari mari kè di nnónke diteri ìnkè, kékuó a nitìbè bemòu, ke yé a í bantémè Kuyie nkòtení dii m̀onni ke bo da dèetè.

Yesu bètimè bepótambè Kuyie nc̀ìtè

(Wénte Matie 21:12-17 nè Mariki 11:15-19 nè Isāā 2:13-22)

⁴⁵ Kè Yesu ta Kuyie nc̀ìtè kémbeti bepótambè, ⁴⁶ ke bèè nàa nke tú: Ti ẁarimu ke tú: Bè bo nyu n c̀ìtè ke tú mubáámmu kpete. Kè d́indi né t̀è d̀òò beyóóbè kó disàri.

⁴⁷ Kè Yesu mbe tiè nyewe yemòu Kuyie nc̀ìtè mièke, kè ikuó niùbè kó bekótìbè nè ikuó ẁààbè nè Sifube kó bekótìbè kè bè nwanti ke bo ò kùu. ⁴⁸ Bè me nyí nyà bè bo ỳimè ke yé benitìbè bemòu do kém̀m̀umè ò tiè nnè be ỳemmè memòu.

20

Bè do bekemè Yesu o ẁerímú bonní dè

(Wénte Matie 21:23-27 nè Mariki 11:27-33)

¹ Kè Yesu nítiè mbenitìbè Kuyie nc̀ìtè mièke ke bèè nàa nTináansààti, kè ikuó niùbè kó bekótìbè nè ikuó ẁààbè nè Sifube kó bekótìbè, kè bèè kòtení diyèè mari, ² kóò beke ke dò: Nè òmmu ẁerímú mmu a d̀arimè die? We

nduú nkàa dè dǎ̀rì? ³ Kè Yesu bè tǎ̀nné ke dǎ̀: M múnkε yóó di beke tìmati nti. ⁴ We ndo tǎ̀nni Isāā kòo nhāā bātém̄m̄? Kuyie naa, kè benìtìbè?

⁵ Kè bè nnáá mbemáá ke tú: Kè ti yī: Kuyie nkuù ò tǎ̀nni ò bo yī: Ba nkpréi né te kè ti í ò tá. ⁶ Kè ti me nyī: Benìtìbè bèè ò tǎ̀nni. Bè bo ti búostí yetárè kékua, ke yé benìtìbè bemou yémè Isāā tùmè Kuyie mpāānāānti náāntò nwe.

⁷ Kè bèè ò tǎ̀nné ke dǎ̀: Ti í yé wèè ò tǎ̀nni. ⁸ Kè Yesu dǎ̀: M me mmúnke báá di náké nè mùù wērímú mmu n dè dǎ̀rìnèmè.

Betōmbè yeibe kó medonimè

(Wénté Matie 21:33-46 nè Mariki 12:1-12)

⁹ Kè Yesu yíé bè ké náké dināānhántiri mari ke dǎ̀: Oniti mǎ̀u wèè do fíku dǎ̀tie, mbè dǎ̀rìnè dèè kó yebe menāā, mbè tùmè diféè, kébanne betōmbè, kékote kupǎ̀kù kémante. ¹⁰ Yetebe bi dii mǎ̀nni, kòo tǎ̀ nho tǎ̀nni bèè bàa kupaku be borè, kè bè bo ò duónko o kó yetebe. Bèè bàa kupaku kè bèè puotí otǎ̀nti kòò bèti o nǎu sitetiri. ¹¹ Kòo yíé kėtǎ̀ nhotǎ̀nti tǎ̀u, kè bèè ò puotí kòò sǎ̀m̄m̄, kòò bèti o nǎu sitetiri. ¹² Kòo yíé kėtǎ̀nko otǎ̀ānwè kè bèè ò puotí kékoute koute kòò bèti. ¹³ Kè kupaku yiè ndò: N né bo yīme? Ke yóu ke dǎ̀, m bo tǎ̀ m birε mǎ̀mm̄ndε kè dè yēm̄m̄e bè bo dè depe. ¹⁴ Bèè bàa kupaku bè yaní dii mǎ̀nni o birε ke né náké bemáá ke dǎ̀: Ntenè wèè yóó tieke kupaku, ti ò kùnè ké kù tieke, ¹⁵ kòò pī nkéyennè kupaku mǎ̀nku kékua. Kè Yesu dǎ̀: Kupaku yiè mbo bè dǎ̀ ba de mǎ̀nni? ¹⁶ Ò bo kǎ̀eni kékua de kó benìtìbè kéānnè betōbè o paku.

Bè kèè dii mǎ̀nni de kó tināānti ke dǎ̀: Kuyie mbáá dè tǎ̀nì! ¹⁷ Kè Yesu bè wǎ̀nté kébéi nke dǎ̀: Kè tii né wǎ̀ri ke tú:

Bèè mǎ̀a bè dootóo dii tǎ̀ri,

dii náā ndipūū kó ditǎ̀ri,

tì benkú ba?

¹⁸ Wèè bo do de kó ditǎ̀ri ñnkè ò bo kééte kééte, kè di do wèè ñnkè dii ò nante nante.

Ti bo duóm̄m̄ Sesaa o kperε kéduó nKuyie nku kperε

(Wénté Matie 22:15-22 nè Mariki 12:13-17)

¹⁹ Kè ikuú niùbè kó bekótìbè nè ikuú wǎ̀ābè nwanti ke bo pī nYesu ke né yote ditǎ̀nni. Bè do bantému ke dǎ̀ nYesu ānté bem̄be de kó dināānhántiri.

²⁰ Kè bèè tǎ̀āté benìtìbè kè bè ndò mbè tu benitisāābè ke bo dii nYesu, káyà bè bo ò pīñnè o náānti miεke kéduó kùmāndáā. ²¹ Kè bèè ò beke ke dǎ̀: Okóti ti yém̄u ke dǎ̀ nha tú wèè náā ntimóm̄m̄nti ke tiè nwati weti, ke í yīkù òm̄u bá kòò tu wè ke benkú Kuyie nkó kuce ke tū ntimóm̄m̄nti. ²² Dè wenni ke dǎ̀ ntí nyietí dǎ̀m̄pòò okpǎ̀ati diεwè wèè bo Odommāā, kè ti bá nyietí?

²³ Kè Yesu banté bè dóm̄è kòò dii nke dǎ̀: Benkenè fedífè fēmāā kè n yā. Kè bèè ò duó nkòo bè beke ke dǎ̀: ²⁴ We nte diyuu dii nnè diyètiri dii ndèè wǎ̀ri fe ñnkè? Kè bèè ò tǎ̀nné ke dǎ̀: Sesaa, okpǎ̀atidiεwè wèè bo Odommu.

²⁵ Kè Yesu bè náké ke dǎ̀: Duónnè tūnké Sesaa o kperε, kéduó nKuyie nku kperε.

²⁶ Kè dèè bè di bè í nyā bè bo ò pīñnè ti benìtìbè ìkè, káyóu ke dǎ̀ yúóo.

Dipopuò í bo kéñkè

(Wénté Matie 22:23-33 nè Mariki 12:18-27)

²⁷ Kè Sadiusībè bèè í yie mmukúkáyántimù bomè, kè bèè kǎ̀eni Yesu borè kòò beke ke dǎ̀: ²⁸ Okóti, Mǎ̀yiisi kó ikuú tú kòo niti ku ke yóu o pokù bá

debire í bo, o nantèe ò tùóté kòo peité ibí kè ìi sòoté wèè ku o cǐtètè. ²⁹ Kè diyǎfũ ì marì kàbe né mbo bèyiekè, kòo ketiwèe puoke kékú bá debire í bo. ³⁰ Kòo nantèe tùóté de kóo kúpokù ke múnkee kú, bá debire í bo. ³¹ Kè bè mme nhō ke yàa tuakenè oyiénwè bá debire í bo. ³² De kó difǎnkúò kè de kóo nitipòkù kú. ³³ Mukúkéyántímù yìè be we nyóó nte de kóò nitipòkù, bemaù bè me nhò puokememu.

³⁴ Kè Yesu bè tǎnné ke dò: Di mmònnì kó benitibè puokúmu ke yenkú, ³⁵ bèè bo mmànnè kéta mēborime mèè kpaaní, bèè yóó yánté kéta mēborime pammè mieke bè í yóó mpuokú bè me nyí yóó nyenkú. ³⁶ Bè ténke í yóó kú, bè yóó ndònnè Kuyie ntōrè nye, kéntú Kuyie mbí, ke yé bè kúmèmu ke yánté. ³⁷ Kè tì tu mukúkéyántímù kpèti. Mǎyìisi do béimmu ò yà diì mònnì difapèù kè di còú nkòo yú Kuyie nke dò: Kuyie, Abarahamu nè Isaki nè Sakòbu bè tū nkù. ³⁸ Kuyie nyí tú becírbè kòku ke yé kunku borè bè í kúmè.

³⁹ Kè ikuó wǎǎbè mabèe béi nke dò: Okótì a nàké kè dè wenni.

⁴⁰ Bè ténke í ndàátì kòò beke tìmatì.

Yesu Odèttwè nè dafti

(Wénté Matie 22:41-46 nè Mariki 12:35-37)

⁴¹ Kè Yesu bè beke ke dò: Benitibè bo yǐme ke dò Kirisi tú Dafti yaàbire? ⁴² Dafti mómumu do béimmu Yesāá mpátíri mieke ke dò: N Yìè nKuyie nnàkému n Yìè nke yí: Ñkari m bakù you. ⁴³ Kè n yàà da duónnè a kprantídèntòbè kàa bè cùùti. ⁴⁴ Kè Dafti do ò yu ke tú o Yìè, nho Yìè mbo yǐme kǎwǎte kéntú o yaàbire?

Yesu nàkéme benitibè ke tú bè ndake ikuó wǎǎbè kpéi

(Wénté Duku 23:1-36 nè Mariki 12:38-40)

⁴⁵ Kè benitibè bemaù nkémú Yesu náàntì, kòo nàké o tancòumbè ke dò: ⁴⁶ Daatenè ikuó wǎǎbè kpéi bèè ò ndó kénhā yeyaaòrè diyè ke centi kè benitibè bo mbè dǎú nke bè sántí yaárè mieke, ke ò ndó yekàrè deyìikè kpèye títíintouti mieke nè yekàrè kètiyè yebaa mmieke. ⁴⁷ Ke fekù bekúpobè kpere, ke ò mbáá nKuyie nkè dèe mǎnte, ke bo ndò mbè wenni, Kuyie mbo bè bekénè kè dè ncáá nke yóù mediè.

21

Okúpocǐri kó dipànnì

(Wénté Mariki 12:41-44)

¹ Kè Yesu mbo Kuyie ncǐtètè mieke, kǎwénté kǎyà tikpàti yembè pāammè Kuyie nyidíiti ke ãǎ ndibuu mieke, ² kǎyà okúpocǐri mǎu pāmè medítibii mǎdémè mèè í tùòke dǎmarè. ³ Kè Yesu béi nke dò: N di náá mmómumu nwe okúpocǐri yie nweè ànné kè dè pǎtètè betòbè bemaù. ⁴ Ke yé betòbè àmmè ke suømmu mediè, wenwe nè o cǐti mieke kòò ànné ò do mǎke ì ke bo dinè.

Yesu nàkéme Kuyie ncǐtètè kó mupòmmù kpéi

(Wénté Matie 24:1-2 nè Mariki 13:1-2)

⁵ Kè Yesu tancòumbè mabè nnáá Kuyie ncǐtètè maá mèè boti nè yetàrè wenniyè nè bè pāmmú tì sàti te kpéi. ⁶ Kè Yesu be nàké ke dò: De kó yewe kpaanìmu, kè di mè nwùò ndè, ditàri marì í yó nkpaá nónké diteri ìnkè de mou dè bo duó.

Yesu nàkémè o wētīmù kpéí

(Wénté Matie 24:3-14 nê Mariki 13:3-13)

⁷ Kê bèe beke Yesu ke dò: Okóti dè yóo tuàkení òmmònni? Ti yóo yà ba kébanté ke dò ndè auténí? ⁸ Kê Yesu bè tēñné ke dò: Nyénè kòò mǎu bǎá di souté ke yé benitibè péu kǎrinimè ke yóo nsóu nke tú bè tu Kirisí, dè tuàkenímu ke dèè, di bǎá bè tūnne. ⁹ Kê di kèè dii mǎnni kè bè nǎa mmudoò kpéí nnè tikpàti kó mufèè, kufōwǎá mbǎá di pī, deè dò nkéketé kētuàkení, dè né mu nyí yó ntú kumǎnku.

¹⁰ Ku mboti bo íté kénkpannè kutekù, kè di ñkpààtiyuu íté kénkpannè diteri. ¹¹ Kê ketenkè nsǎnti mediè nkè mumǎmmú yeimuu tanní tipíti timǎu nè yekòbè kè dèmarè yeire ndǎori kēñkè nè yebenkùyè cǎnyè. ¹² Bè yóo keté ke di pīmmúmu, ke di fēũ, nke di kotenè titíintouti, ke di kpetínné, ke di duó mbekpààtibè nè kùmàndáábè di tú mǎè kpéí n kǎbe. ¹³ Nè meè mièke nke di yóo namè ké bè nàké n kpéí. ¹⁴ Nyénè ke níi bǎá niitè kénwǎá ndi bii yóo náké tí kényè. ¹⁵ Ke yé mǎi yóo di duómme tináaanti nè meciì, bá di kprantidèntǎu mǎu bǎá na ké di baàní, yoo wèè tí yete. ¹⁶ Di yembè nè diyōfō kǎbe nè di cǎpɛetitǎbè nè di nǎpobè bè bo di fífti kékua besǔkùbè. ¹⁷ Benitibè bemǎu bo ndi níi ndi tú mǎè kpéí n kǎbe. ¹⁸ Di yǎ kó kuyùrikù kùmǎá me mbǎá feti. ¹⁹ Ñtēñnè, meñme di bo namè kédɛɛtè di fòmму.

Sedisademmu kó mupòmmù

(Wénté Matie 24:15-21 nê Mariki 13:14-19)

²⁰ Kê di yà dii mǎnni kè behǎǎpòmbè cǎtè Sedisademmu, di banté ke dò nho pǎntimù muu duunní. ²¹ Kê dè sǎ mbèè bo Sudee bèe coké kédèke yetǎrè, kè bèe bo Sedisademmu mièke bèe yè, kè bèè bo depaa mbè bǎá konní dihei. ²² Kuyie nkó tiyēiti kó yewe nyè, kè dè bo dǎò tí wǎri ke yemmè. ²³ Dè bo nyóùnè benitipòbè bèè bo mpúo nnè bèè tǎ ibí, ke yé meyeñcaàrimè diemè yóo mbomè de kó dihei mièke kè Kuyie mmièke ncóu nde kó kubotí. ²⁴ Bè bo ku bǎmabè nè disie, kǎpīmmú betǎbè kè bèe nǎa nyibotí imǎu kó tidaati, kè bèè í tú Sifube kè bèe pǎnte Sedisademmu kédéítè, kè dè mme ndò nke kémúnè de kó mefiè mbo deèmè.

Medǎrimè mèè yóo dǎò kè Yesu né wēteni

(Wénté Matie 24:29-31 nê Mariki 13:24-27)

²⁵ De mǎnni dèmarè cǎnnè bo ndǎori, diyè nè otǎnkù nè siwǎá de ñnkè, dà mèèri kó kunampoo nè o kó kutoweku bo nte kè yebotè yemǎu yemmèe caàrè. ²⁶ Kufōwǎá ndiekù bo pī mbenitibè nè deè dǎòri de kpéí, nke yé siwǎá diesi yóo sǎntè mè. ²⁷ De mǎnni kè bèe yà Onitibire, kè dè cutiní yewetè mièke nè muwērimú diemù nè tikpeti. ²⁸ Kè de kó medǎrimè keté dii mǎnni di ténke bá nsī, cǎtinnè di yemmè ke yé Kuyie nyóo di deetémè bǎmbà.

Dèè benkú ke dò nYesu wētīmù tǎóní

(Wénté Matie 24:32-35 nê Mariki 13:28-31)

²⁹ Kê Yesu bè nàké ke dò: Wénténè fikíè kó de tie nnè de tie nteyè de kó medonnimè. ³⁰ Kè dè bitè dii mǎnni di òò bantému ke dò ndiyōò tǎónní. ³¹ Meè boti nku kè di yà dii mǎnni dende kó dimǎá di banté ke dò nKuyie ñkpààtiyuu tǎónní. ³² N di nǎa mmómmu nwe benitibè bèè fòu di mmǎnni bè í yóo kú bemǎu, kè dè mu nyí tuàkení. ³³ Kēñkè nè ketenkè dè bo pǎɛtè, n nǎaanti me mbǎá pǎɛtè bitì.

Ti bo nwúómme ke bǎá nKuyie

³⁴ N̄daakenè kè de kó diyìè bá nyóó tuàkení ke s̄s̄ ndi bo yebaa mmieke ke yà ke muó, nkè kutenkù kuu nkó iyentotí di na, kè di di dééte, ³⁵ ticùòti òò pí mmèè botí sinò de kó diyìè yóó me ndééte kutenkù kumòu kòbe. ³⁶ Nwúónnè ke báá nKuyie ns̄áà kémmàke muw̄erímú kèna kéyenténè dèè kó dimàà yóó tuàkení, kèna kécómú Onit̄ibire ìkè.

³⁷ Kè Yesu ní nt̄ũ nke tiè mbenit̄ibè Kuyie n̄c̄ètè mieke ke yàa k̄ate k̄eyíé Odif̄iè t̄arì ìnkè. ³⁸ Kè benit̄ibè ní pike cute Kuyie n̄c̄ètè, ke bo keè o tié.

22

Sudaasi do dómè k̄éfíté Yesu

(Wénté Matie 26:1-5 n̄ Mariki 14:1-2 n̄ Is̄ā 11:45-53)

¹ Kè de nkpaá yewe sám̄p̄ò kè p̄éèbè bèè í k̄orenè mutie mùu muuti kó dibanni bè tú di diyent̄ebannii tuàkení, ² kè ikuó niùbè kó bekót̄ibè n̄ ikuó w̄ààbè nwanti bè bo ȳimè ké kuò Yesu, ke né ndé benit̄ibè. ³ De m̄onni kè dibò ta Sudaasi Isikadiyoti Yesu tancòumbè tep̄ítè n̄ bèdébè kóò m̄òu. ⁴ Kòo k̄ate k̄eyà ikuó niùbè kó bekót̄ibè n̄ ikuó w̄ààbè ké bè nàkè ò yóó ȳimè, kè bèe pí n̄Yesu. ⁵ Kè d̄eè bè narike kè bè d̄ò bè bo ò duó nyidif̄it̄i. ⁶ De m̄onni kè Sudaasi ñwanti ò bo ȳimè kè bèe pí n̄Yesu bá dit̄inn̄i bá nyé.

Yesu do ȳemmè bèe bénné diyent̄ebanni kó mudii

(Wénté Matie 26:17-25 n̄ Mariki 14:12-21 n̄ Is̄ā 13:21-30)

⁷ P̄éèbè bèè í k̄orenè mutie mùu muuti kó dibannii, bè òò fié dii yìe ipe diyent̄ebanni kp̄éi nkè dii tuàkení. ⁸ Kè Yesu t̄s̄ m̄Pieri n̄ Is̄ā ké bè nàké ke d̄ò: K̄atenè k̄ebénné diyent̄ebanni kó mudii kè tí di. ⁹ Kè bèe ò beke ke d̄ò: A d̄ó tí mù bénné de? ¹⁰ Kòo bè t̄énné ke d̄ò: K̄atenè dihei, di bo conè onitidòu m̄òu kòo t̄ò didúu n̄ menie, nkè dí ò t̄unne. ¹¹ Kòo ta de dí nàké de kó tec̄ètè yìe nke d̄ò: Okóti tu yé ò yóó di kùu dieku mieke diyent̄ebanni kó mudii n̄ o tancòumbè? ¹² Ò bo di benke kudieku diekù makù kudànkù ìnkè kè kù t̄unte páii, deñde di yóó bénnémè diyent̄ebanni kó mudii.

¹³ Kè bèe k̄ate k̄éns̄ò ndè d̄ò nhò do bè nàkémè, kè bèe bénné diyent̄ebanni kó mudii.

Mudii s̄àmù kó ikuó

(Wénté Matie 26:26-30 n̄ Mariki 14:22-26 n̄ 1 K̄odenti 11:23-25)

¹⁴ Dè t̄ùòke dii m̄onni Yesu n̄ o t̄rè kè bè nkari ke yo. ¹⁵ Kè Yesu nàké o tancòumbè ke d̄ò: N d̄ó n̄ n̄ ȳemmè mem̄òu ndi, mí nnè d̄indi tí w̄enné k̄édi diyent̄ebanni dii nkó mudii, kè n̄ né na k̄éféüté. ¹⁶ N di náá mmóm̄muò nwe n̄ t̄enke í yóó mù di kè diyent̄ebanni kó mebenkùmè í d̄ò kè Kuyie nkànne ku kp̄àtiyuu.

¹⁷ Ò ȳi mem̄me k̄étúóté febòòfè k̄ésante Kuyie nkè bè duó ke d̄ò: Ntonè k̄eyà dimòu. ¹⁸ N di náámmu n̄ t̄enke í yóó yà finyí be kó menaà, kè Kuyie nyàa kannenè ku kp̄àtiyuu.

¹⁹ De kó dif̄onkúò ke túóté p̄éè, k̄ésante Kuyie, kóo w̄erí ké bè duó nke d̄ò: Die ndeè benkù m̄ p̄àmè n̄ k̄ònti di kp̄éi, ñd̄orinè de, ke denniní n̄ kp̄éi.

²⁰ Kè bèe di k̄edeè k̄òo túóté febòòfè ké bè duó nke d̄ò: Fe mbòòfè f̄èè benkù n̄ ȳi mmèè yó ntemè kè metaummè p̄ammèe d̄ò. ²¹ Wèè yó n̄ fité ò me nk̄ékème die nti yo ndè. ²² Onit̄ibire yóó kúmu k̄éndonnè t̄i w̄arimè de kp̄éi, wèè me mbo dè fité ò bo yà.

²³ Kè bè mbékù betòbè ke tú, ti mieke we mbo d̄ò me kó kubotí?

Kuyie nkpàtì cǎǎnnèmu kutenkù kpeti

²⁴ Kè Yesu tancòumbè ònèi ke bo yà wèè yó mbè baké. ²⁵ Kè Yesu bè nàké ke dǎ: Yebotè kó bekpààtibè bèè yè fěũnko, bèè baké yebotè bèè duò nkè bè bè yu ke tú mesàà ndòòribè. ²⁶ Di kperè í dò nké mme ndò, wèè kòtí wè ndò di kóo sámpòù, wèè baké kòò ndò ndi kóo tǎntì. ²⁷ Wèè kàri ke yo nnè wèè ò duò mmudii, be we ndeunè otàù? Wèè kàri ke yo nweè í deuà? M bo di cuokè ke dò nwèè duò nwènwe mudii. ²⁸ Di tú bèè wěéèrì bèmbè ke m bonè n fěũtímè meməu mieke. ²⁹ N cice n duómmu dikpààtiyuu kè m bo na ké di ndi duó. ³⁰ Di yó nyommu ke yǎ, n kpààtiyuu mieke kékari yekpààtikàrè, kèbekénè Isidayeeri be kó iwua tepíitè nè idéi.

Yesu nàkémè Pìeri ò yóó ò nènnimè

(Wénté Matie 26:31-35 nè Mariki 14:27-31 nè Isǎa 13:36-38)

³¹ Kè Yesu nàké Siməə ke dǎ: Siməə, Siməə, dibəə yǎūtému dinùù ke bo da meèrè bè ǎǎ meèrè mè medibii nké mè bàte nè tifèntì. ³² Kè m bántè Kuyie nha kpéi nkè dè bo yie nkàa tákumè báa bonke. Kàa wète ke fiúkú dii mǎnni a kpénkúnne a kǎbe.

³³ Kè Siməə ò nàké ke dǎ: N Yiè, kè bè bo ti wènnè kékpetínnè n yiemmu, kè dè me ntú mukũ nni mmu tí kú. ³⁴ Kè Yesu ò tǎǎné ke dǎ: Pìeri n da náámmu tekote bo nyóó kuó nkàa nènnimu kuce mètǎǎti ke tú a í n yè.

Yesu náámmè o tancòumbè ke tú bèè báátí

³⁵ Kè Yesu bè beke ke dǎ: N di tǎ ndii yie bá di í ntò idíítí, di í ntò yeyòrè di í ntò tineùtì, kè dèmarè di dóntáà? Kè bè dǎ: Áà, dèmarè í ti dònté.

³⁶ Kòò bè nàké ke dǎ: Di mmǎnni náke kè wèè mǎke idíítí we nyi tǎ, kè wèè mǎke diyòrì kòò ndi tǎ, kè wèè í mǎke disiè wèe fitè o yaàbòri kédonté disiè. ³⁷ N di náámmu tii wǎri n kpéi ntì dò nkédòòmu. Tii tu: Bè ò wènnénè benitiyeibe, ti me nhauté ke bo dǎòmu.

³⁸ Kè bèè ò tǎǎné ke dǎ: Ti Yiè nte yese yèdèè, kòò bè tǎǎné ke dǎ yè sànnèmu.

Yesu báámmè Kuyie nkòò bietimèe naá mmeyĩ

(Wénté Matie 26:36-46 nè Mariki 14:32-42)

³⁹ Kè Yesu ité ke tó òdeèti Odifíè tǎri, kòò tancòumbè nhò tũ. ⁴⁰ Kòò tuàke kè bè nàké ke dǎ: Mbáánnè Kuyie nkè mesòummè báa di na.

⁴¹ Kékenté kè dè mmannè a bo dootémè ditǎri, kòò nínkóo kémbáa nKuyie nke tú: ⁴² N cice kàa dǎ a n détinne febòòfè fie, dè bá ntú mú kó medókkumèe dǎò a kǎme mee dǎò. [⁴³ De mǎnni kè Kuyie ntǎnni marii cúténí kènkè kóò kpénkúnne. ⁴⁴ Kè Yesu yèmmè caàrè mediè nkòò mbáa nKuyie nè o wèrímu muməu, kòò bietimèe naá mmeyĩ kéndóú ketenkè.]

⁴⁵ Ò bántè dii mǎnni Kuyie nkédeè kéwètení o tancòumbè borè, ke nsó mbe yèmmè caàrè, kè bè yè nke duó. ⁴⁶ Kòò bè beke ke dǎ: Di yè nke duómaà? Íténè kémbáa nKuyie nkè mesòummè báa di na.

Bè dómè képĩ nYesu

(Wénté Matie 26:47-56 nè Mariki 14:43-50 nè Isǎa 18:3-11)

⁴⁷ Yesu kpaá ke me nnáa nkè ditǎnni marii tuàkení kè Sudaasi, Yesu tancòumbè tepíitè nè bèdébè kóò mǎu, di ni, ke tóónni Yesu borè ke bo ò òrì. ⁴⁸ Kè Yesu ò nàké ke dǎ: Sudaasi, a bo órímu Onitibire ké dè fitáá?

⁴⁹ Bèè neiné Yesu kè bèè yà dèè yóó dǎò kóò beke ke dǎ: Ti Yiè, tí kpànnè ti seà?

⁵⁰ Kè be kòò mǎu kpatε disie kéhei nkédate ikuó nùtì diewè kóo tǎntì toò youri. ⁵¹ Kè Yesu dǎ: Yóunè mǎmmε. Kékááké de kóò nìtì toò, ké di miékunnε, ⁵² kédeè kénáké ikuó niùbè nε bèè bàa Kuyie nǎfètè be kó bekótìbè nε beheikènkótìbè bèè kàtení ke bo ò pí nke dǎ: Di kàtenení yese nyε nε ipààtì ke dò n tú onitikòtǎà? ⁵³ Nh ǎǎ ndi bonεmu yewe yεmǎu Kuyie nǎfètè miεke bá di í m pí. Di kó dimǎnni dii tǔàke díndi nε dibìnni kóò kpààtì.

Pieri nǎnnimè Yesu

(Wénté Matie 26:57-58, 69-75 nε Mariki 14:53-54, 66-72 nε Isǎa 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Kè bèε pí nYesu kékotenè ikuó nùtì diewè cǎfètè, kè Pieri ntǔ nke díetiri. ⁵⁵ Ke sǎ mbè tǔòtì muhǎá nke iiri kudǎnkù cuokè, kè Pierii karoò be borè. ⁵⁶ Kòo nitipotǎntì mǎu ò yà, kòò kàri muhǎá ntaké, kòo mmε nhò wúò nkébéi nke dǎ: We nntì do nǎinεmu Yesu.

⁵⁷ Kè Pierii nenni ke dǎ: Onitipòkù, n yí ò yé.

⁵⁸ Kè dεε yíε sǎmpǎ kòo tǔu mǎu ò yà, kébéi nke dǎ: A tú be kóò mǎu nwe, kè Pierii ò tǎnné ke dǎ: N yí ò wǎnnè.

⁵⁹ Kè dεε yíε kémǎntoo sǎmpǎ tewebiètè mǎmǎá tǎmè kòo tǔu mǎu béi nke dǎ: Mǎmmuǎ nhonitì yie ndo ò nǎinεmu, ò tú Kadidee kou nwe. ⁶⁰ Kè Pierii ò tǎnné ke dǎ: N yí yé a dǎ ké n náké tì. Ò kpaá ke me nnǎá nké tekoteε kuó. ⁶¹ Kè ti Yiè nwǎfètε kǎwénté Pieri, kòo dentení ò do ò náké tì ke dǎ: Tekote bo nyóó kuó nkàa nenni kuce mǎtǎati ke tú a í n yé. ⁶² Kè Pierii yé kénkuó tinǎnnietì.

Bè do daúmè Yesu kòò puoti

(Wénté Matie 26:67-68 nε Mariki 14:65)

⁶³ Bèè bàa Yesu kè bè nhò daú kòò puoti, ⁶⁴ ke ní kǎá nho ìkè kuyǎakù kè nhò bèkú ke tú: Náké wèè da poté.

⁶⁵ Kòò sǎá nyεsǎambè tεyè péu.

Bè bekénènè Yesu kubeéndieku kudiekù

⁶⁶ Kè dεε wenté kè dihei kó bekótìbè nε ikuó niùbè kó bekótìbè nε ikuó wǎǎbè, kè bèε tíi nkékotenè Yesu kubeéndieku diekù, ⁶⁷ kóò beke ke dǎ: Kè fǎǎ tú Kirisi a ti náké, kòò bè tǎnné ke dǎ: Bá kè n di náké di í yóó yie. ⁶⁸ Kè m me ndi beke timatì di í yó n tǎnné. ⁶⁹ Onitibire bo kari yíε Kuyie mmuwǎrímú mmǎu yie mbakù yóu.

⁷⁰ Bemǎu kè bè dǎ: A tǔ ntǔ Kuyie mBire ndaà? Kòò dǎ: Di ti mbéi, n de n tú.

⁷¹ Kè bè dǎ: Ti né tǎnke baǎ ònti ti kèemu ti mǎmmǎmbe ò béi ntì nε o nùu.

23

Bè kǎtennèmè Yesu Pidati borè

(Wénté Matie 27:1-2, 11-14 nε Mariki 15:1-5 nε Isǎa 18:28-38)

¹ Kè bèε ítε bemǎu kékotenè Yesu Pidati borè, ² ké nhò wátiri ke tú ò sukii benitìbè mbe kè bè bo yete okpààtì, ke bè nǎá nke tú bè bá nyietì dàmpòò okpààtì diewè Sesaa, ke yu omǎá ke tú Kirisi okpààtì.

³ Kè Pidatii ò beke ke dǎ: Fǎǎ tu Sifube kóò kpààtǎà? Kòo tǎnné ke dǎ: A ti mbéi.

⁴ Kè Pidatii náké difnni nε ikuó niùbè kó bekótìbè ke dǎ: N yí yà onitì yie nkó meyí.

⁵ Kè bè nyetíróo ke tú: Ò sukii benitìbè mbe kè bè bo yete okpààtì. Ò dè keté Kadidee nwe ke ta Sudee omǎu ke tǔàkenení die.

Pidati duómmè Yesu Edoti

⁶ Pidati kèè diì mǎnni Kadidee kó diyètìrì kébekε ke dò: A tú Kadidee kou nweà?

⁷ Ò kèè diì mǎnni Yesu túmè Kadidee kou kóò duónko Edoti, ke sǎ nhEdoti bo Sedisademmu de kó yewe. ⁸ Kè Edotii yà Yesu kè dèe ò narike mediè nke yé ò do yomè o kǎme, kéndó wèe dàò tidièti kòo yà. ⁹ Kòo bíéké Yesu tináànti péu ò me nyí nhò tǎnné tìmati. ¹⁰ Kè ikuó niùbè kó bekótìbè nè ikuó wǎàbè ncómmú ke wátìrì Yesu mediè. ¹¹ Edoti nè o kó behāāpòmbè kè bè nhò daú, koò sǎá, kóò dàtínné diyaàbòrì sààrì, kéwēte kóò duónko Pidati. ¹² De kó diyìè Edoti nè Pidati kè bèe narike ke do sǐ.

Bè fūmmè Barabaasi ke baaké Yesu kudapāāti

(Wénté Matie 27:15-26 nè Mariki 15:6-15 nè Isāā 18:39-19:16)

¹³ Kè Pidatii tú nyikuó niùbè kó bekótìbè nè dihei kó bekótìbè, ké bè nǎké ke dò: ¹⁴ Di kǎtènni onìti yie m borè ke tú ò sukii benitìbè kè bè bo yete okpààti kpèti, kè nh ò biéké di ìkè m me nyí yà ò càke mù. ¹⁵ Edoti me mmúnke í yà o yei mmamè ke wēte ke wè nni nduǎnni, ò tǔ nyí dàò meyei mmamè mèè bo nte kè ti ò kù. ¹⁶ M bo duó nkè bèe ò puotí kè nh ò fīi.

[¹⁷ Bá diì yentébanii Pidati do ò ndò nkè bè fīi nkukpetínkù kùmáà ndi.]

¹⁸ Kè bèe pīéké bemou ke dò: Kuò onìti yie nké fīi Barabaasi.

¹⁹ (Bè do yete okpààti kpèti nti kè dikpànnii ānnè kè Barabaasi kuò onìti kè bè nhò kpèti.) ²⁰ Kè Pidati ndó kǎfīi nYesu, ke yí kǎbèinnè ditīnni. ²¹ Kè ditīnni dǎke pīéké ke dò: Baaké we kudapāāti! Baaké we kudapāāti!

²² Kè Pidatii wēte kǎbèi nkuce metāámmè ke dò: Ò dàò òmmè yei? N yí yà ò cààrèmu mùù bo nte kè ti ò kù. M bo duó nkè bèe ò puotí kè nh ò fīi.

²³ Kè bè nyetíróo ke pīèkù ke tú: Baaké we kudapāāti, baaké we kudapāāti! Kè be toweku dǎke déukú kóò na. ²⁴ Kè Pidatii yóu kǎyie mbε kpèti, ²⁵ kǎfīi mbè do yete okpààti kpèti kè dikpànnii ānnè kè wèe kuò onìti kè bè nhò kpèti, kè bè duó nYesu kè bè bo ò dàò bè ò dónèmè.

Bè do kǎrinèmmè Yesu ke bo baaké

(Wénté Matie 27:32-44 nè Mariki nè 15:21-32 nè Isāā 19:17-27)

²⁶ Kè bè ñkǎrinè Yesu ke bo baaké, kǎconè Simǎ Sidenni èi kóò niti mǎu kóò kǔntini kupaku, kè bèe ò pī nkóò tou nkudapāāti, kòo nkù tǎ ke tǔ nYesu.

²⁷ Kè ditīnni ò urí, kè benitipòbè mèi mèi ke kuò nho kpéi. ²⁸ Kè Yesu wēte kǎ kè bè nǎké ke dò: Sedisademmu kó benitipòbè bá nkuònnè n kpéi, pètìnke ñkuònnè dimáà kpéi nke nè di bí kpéi. ²⁹ Ke yé yewe kpaanímèmu kè bè bo yí dè ñnaati sihāūnsi, bèè í pié, bèè í yǎá nyibi. ³⁰ De mǎnni benitìbè bo nnáa nyetārè ke tú: Duónèni kè ti yǎke! Ke náa nsitāā ke tú: Tí kǎānnè. ³¹ Kè bè dàòrì mie nkudóu kusūùkù, kukperíkù kperε bo ndómmè?

³² Kè bèe kǎtènni benitìkòbè bèdébè, bè yóò wǎnnènnè bè Yesu kǎkuo. ³³ Bè tǔòke diì mǎnni dibòrì mari bè tu di Kodikotaa (dèè tu kuyukǎū) ké de mbaaké Yesu nè benitìkòbè bèdébè, yie nho bakù yóu, otòu kucǎnku.

³⁴ Kè Yesu béi nke dò: N cice cǎé mbε bè í yé bè dàòrì dè.

Kè tihāāpòntii tǎá tété kǎtoté o yàati. ³⁵ Kè benitìbè ñcómmú deborè koò wúò nkè Sifube kó bekótìbè nhò daú ke tú: Wenwe wèe dǎeté betòbè, kòò mǎnke tú Kirisi nwe, Kuyie ntāāté wè wèe dǎeté omáà.

³⁶ Kè tihāāpònti múnke nhò daú, ke tóónko kóò duó mmènyǎá nke dò: ³⁷ Kǎa mǎnke tú Sifube kóo kpààti nwe, dǎeté amáà!

³⁸ Kè bèe wāri tɛdabɛɛtɛ kɛ dɔ: Yie nweè tu Sifube kóo kpààti. Kédanne kudapāāti yómmè.

³⁹ Bèè nitikòubè bè ò wēnnɛnɛ bè kɛ baaké kè bɛ kóò mǎu nhò daú kɛ tú: Fǎò baa tú Kirisáà? Dɛɛtɛ amáà kɛ né tì dɛɛtɛ.

⁴⁰ Kòo tǎu ò kpannè kɛ dɔ: A baa dé Kuyie naa? Fǎò nnè wɛ di bo difǎtiri dimáà ndi. ⁴¹ Tínti dǎò mèè yɛi mmànnè bè ti kuǎmu, wenwe mɛ nyí dǎò mɛyɛi mmamè, ⁴² kédɛè kénáké Yesu kɛ dɔ: Kàa wɛtɛní dìi mǎnni a kpààtiyuu miɛkɛ a nyé n kpéi. ⁴³ Kè Yesu ò nàké kɛ dɔ: N da náá mmómumu nwe, a bo nni mbonè yíe ndiwèihèi miɛkɛ.

Yesu kǎú nkó tináànti

(Wénté Matie 27:45-56 nɛ Mariki 15:33-41 nɛ Isáà 19:28-30)

⁴⁴ Diyie dǎ kécómumu dìi mǎnni yeyǎ kè dɛɛ biitoo ketenkè kemǎu kɛmbi, kɛtuǎkɛnɛ tɛwebiètɛ mǎtǎāti. ⁴⁵ Bá diyie ténkɛ í nná kè Kuyie nciǎtɛ kó kuyààkùu kǎtɛ ku cuokè. ⁴⁶ Kè Yesu pǎkè kɛ dɔ: N cice nh ānné m máa a nǎu miɛkɛ nke.

Ò béi mɛmmɛ kédɛè kǎtɛ. ⁴⁷ Kè Odommu kǎbɛ kó kuhǎāpǎnkùu yà dɛè dǎò késǎntɛ Kuyie nke dɔ: Oniti yie mmɛnkɛ í dǎò mɛyɛi mmamè.

⁴⁸ Bèè do kǎtɛní muwéimù, bè yà dìi mǎnni dɛè dǎò kè bɛ yèmmèe caàrè kè bè ncièri kɛ pǎ mpǎ mɛ cǎncǎrè nɛ mɛyɛncààrimè. ⁴⁹ Bèè yé Yesu nɛ benitipòbè bèè do ò neitinè nɛ Kadideeni kè bè ncómumu mɛkɛntimè kɛ wúò ndèè dǎòri.

Bè kǎnnémè Yesu

(Wénté Matie 27:57-61 nɛ Mariki 15:42-47 nɛ Isáà 19:38-42)

⁵⁰ Oniti mǎu wɛè do bo dibeéntǎnni miɛkɛ kè bè ò tu Sosɛfu, kòo tú onitisǎu kɛ dǎari Kuyie ndó dè. ⁵¹ Wenwe do í yie nho kǎbɛ kpɛti, ò mɛ nyí nkǎkè bè tì dǎòri dè, ò do tú Adimatee ɛi kou nwe, kɛ baa Kuyie nkɛpàatiyuu. ⁵² Kòo kǎtɛ kémǎo Pidati dinùu kɛ bo kǎnné Yesu, ⁵³ kóò cǎūnni kudapāāti, kóò pǎū nkuyààsààkù, kédǎu nkufǎti miɛkɛ bè do keú kù dipèri ñnkè, bá bè mu nyí nkù kǎnné òmǎu. ⁵⁴ Dè do tú Sifube kó tɛòmputè ketírí kùu yuoku nku, kè dè né bo wenté kè tɛ mbo.

⁵⁵ Bèè nitipòbè do neinèni Yesu Kadidee, kè bèe neinè Sosɛfu kɛyà kufǎti nɛ bè ò dǎu mmèè botí, ⁵⁶ kɛwɛtɛ kékò nkédǎò mɛkùò nnè tǎdǎari, kénhompɛ tɛòmputè yie ikuó yèmmè.

24

Yesu yǎntémè

(Wénté Matie 28:1-10 nɛ Mariki 16:1-8 nɛ Isáà 20:1-10)

¹ Dímáási kó dikǎnweñni sèi kè benitipòbè nkǎri kufǎti kɛ tǎ mɛkùò mmèè kǎkɛnɛ tǎdǎari bè dǎò mè, ² kénsǎ nditári dìi do pɔkɛ kufǎti dì pòòtɛ. ³ Kè bèe ta bá bè í nyà tì Yiè nYesu. ⁴ Kè dɛɛ bè di, kè bèe yà benitibè bèdébè kè bè dàátí tiyaapéiti kè tì mièti. ⁵ Kè kufǎwáá mpǎ mbenitipòbè kè bè nsíi nsíi, kè dɛ kó benitibèe bè beke kɛ dɔ: Dè dòmmɛ kè di wáà nwèè fòu becíribè miɛkɛ? ⁶ Ò í kpaá die nhò yǎntému, dentɛnèni ò sòò di nàké tì ò kpaá dìi mǎnni Kadidee kɛ dɔ: ⁷ Bè bo pǎ Onitibirè kédúo mbèè í tǎ nKuyie nkè bèe ò baaké kudapāāti ñnkè kòo yǎnté diyie tǎānni yie.

⁸ Kè bèe denteni Yesu sòò bè nàké tì, ⁹ kɛwɛtɛ kékò nkénáké Yesu tancóumbè tɛpítɛ nɛ omáà nɛ betǎbè. ¹⁰ Maari Makitadaa kou nɛ Isanni, nɛ Maari Isaku yǎ, nɛ benitipòbè tǎbè bèè do tì nàké Yesu tancóumbè. ¹¹ Kè Yesu tancóumbè yèmmè ndò mbè í yé bè nàà ntì ntì bá bè í ntì tá. ¹² Kè Pierii

coké kékote kufōti kēsíéké, káyà tiyààti bè sòò ò pāũ nti máà, kénwētini o kòbe borè, kè dè ò di nè dèè dǎò de kpéi.

Yesu benkemè omáà bèè kòri Emayuusi

(Wénté Mariki 16:12-13)

¹³ De kó diyìè kè Yesu tancòumbè bèdébè nkòri teheitè matè bè tu tè Emayuusi, nè Sedisademmu kè dè mǎke cidòmétiribè tepíitè nè omáà, ¹⁴ kénkéri kè náante dèè dǎò. ¹⁵ Bè náante memme kè Yesu bè ninte kè bè níneí. ¹⁶ Kè demarè nè nkánkè be nuò nkè bè í nna kòò banté. ¹⁷ Kè Yesu be beke ke dǎò: Di náá mba nkpréi?

Kè bèè cómmóò kè bè yèmmè cààrè. ¹⁸ Bè tu wè Kedeopaasi kòò ò tǎnné ke dǎò: Fí nwe amáà wèè bo Sedisademmu ke í yé dèè dǎò ye ñwe miéke. ¹⁹ Kè Yesu beke ke dǎò: Ba ndǎò? Kè bè dǎò: A í kèè tii tùòkení Yesu Nansaretí kou, wèè tu Kuyie mpāānāānti náāntò ke dǎòri tidietí ke náá nkòò náānti mǎke muwērímú, Kuyie nnè benitibè kè dè yéà? ²⁰ Kè ikuó niùbè nè dihei kó bekótibè kè bè ò pí nke yè mbèè ò kùò, ke duó nkè bè ò baaké kudapāātí. ²¹ Ti yèmmè do dǎò nweè yóó deté Isidayeribe! Yíe nwe diyìè tǎānni nè dè dǎòmè. ²² Kè ti kó benitipòbè mabè pike cùte ke kòte kufōti ke wēténí ke nǎké kè dè ti di, ²³ ke yè mbè í ò yà ke yà Kuyie ntōrè, kè yè bè nǎké ke tú ò yǎnté. ²⁴ Kè ti kòbe mabè kòte kufōti ke sǎò ndè dǎò benitipòbè do tii nǎkémè, bè me nyí ò yà.

²⁵ Kè Yesu dǎò: Díndi benitibè bèè dǎnté meyèmmè ke í cǎā di bo ntámè Kuyie mpāānāānti náām̀bè nǎké tii. ²⁶ Kirisi do í dǎò nkéféūtè meè botí ke né na kédeukaà?

²⁷ Kédeè ké bè nǎké Kuyie nnāānti tii wǎri Mōyiisi kó yepáte nè Kuyie mpāānāānti náām̀bè kpèye, ké bè nǎké timou tii wǎri o kpéi.

²⁸ Bè tǎōnnè dii mǎnni bè kòri tēè eitè kè Yesu dǎò kéndò nhò pēnké. ²⁹ Kè bèè yete ke dǎò: Yóu kè tí yíe nkè diyìè dèèmu, kè keyènkè biiri.

Kòò yie nkè bèè ta kébáté. ³⁰ Bè yóó di dii mǎnni kòò túóté pēè, kēsānte Kuyie, nkòò wérí ké bè duó. ³¹ De mǎnni kè dèè bè wenke, kè bèè ò banté ke né ò mǎntóò. ³² Kè n náá mbemáà ke tú: Dè do í dǎò muhǎā mmamù cóú nti miéke ò ti náānnè dii mǎnni kuce ke ti benkú Kuyie nnāāntàà?

³³ Kè bèè pǎnkèe íté kēwēte Sedisademmu kénsǎ nYesu tancòumbè tepíitè nè omáà nè betòbè kè bè tikú. ³⁴ Kè bèè bè nǎké ke dǎò: Móm̄muo tí Yìè nyǎntému ke benke omáà Simóò.

³⁵ Ké bè nǎkénè tii dǎò bè kèrí dii mǎnni nè bè ò bantémè ò wéú dii mǎnni pēè.

Yesu benkemè omáà o tancòumbè

(Wénté Matie 28:16-20 nè Mariki 16:14-18 nè Isāā 20:19-23 nè Yesu Tōrè 1:6-8)

³⁶ Bè kpaá ke me nnáá nkè Yesu cómmóò be cuokè ke dǎò: Kunaatí ndi bonè!

³⁷ Kè kufōwáà mbè pí nkè be yèmmè ndò ndibǎò marí ndi. ³⁸ Kè Yesu be beke ke dǎò: Di kǎmbùòti duònè ba? Dè dómme kè di í tá ke dǎò mmí nwe? ³⁹ Wénténè n nou nè n naàcèi, mínwe m mǎmmuo, n káákénè káyà, dibǎò marí í mǎke tikǎnti di me nwúó nkè m mǎke ti.

⁴⁰ Ò béi mmemme ké bè benke o nou nè o naàcèi. ⁴¹ Kè diwèiì bè pí mbè né mu mbaa í ntá ke dǎò nweñwe, kòò bè beke ke dǎò: Di í mǎke demarè kè n diáà?

⁴² Kè bèè ò duó ndiyìnkèè dii āũ. ⁴³ Kòò di cǎutè kécááké be ìikè. ⁴⁴ Kédeè ké bè nǎké ke dǎò: N sòò tii ndi náá, n kpaá di bonè dii mǎnni ke tú: Tii wǎri

n kpéi Mòyiisi páte miéke nè Kuyie mpãánaantì náanbè kó yepáte miéke nè yesãã nkpeye miéke ti dò nkédaòmu.

⁴⁵ Memme kòo bè duó mmeciù nkè bè bo banténè tii wàri, ⁴⁶ ké bè nàké ke dò: Tì wàrimu ke tú Kirisi dò nkéféütému, kè bèè ò kùo, kòo yánté diyìè tãánni yìè. ⁴⁷ Kè Kuyie nnáantì náké kékéténe Sedisademmu nè ibotí imou miékoo. Kè benitibèe banté be yei nkéceete kè Kuyie mbè cǐé. ⁴⁸ Di dè yàmu ke dò nkénáké di yà dè. ⁴⁹ Né nkpaánè die nSedisademmu kè n di duó nkéĩnkè kó muwérímú n cice yé nhò yóó di duó mmù.

Yesu dèkemè keĩnkè

(Wénté Mariki 16:19-20 nè Yesu Tòrè 1:9-11)

⁵⁰ Kè Yesu deè ké bè kòtenè Betannii bíékè, kényoute o nou be ĩnkè ké bè pã mesàà. ⁵¹ Ò bè pãã ndii mònni mesàà nkéíté kèndeèti keĩnkè. ⁵² Kè bèè nínkú, kòò sãnte kéíté nè kuyènaatí kéwète Sedisademmu, ⁵³ kémbò Kuyie ncǐtè sãã ke sãntí Kuyie.

Isã wàrimè Tináansàati Di mpátírì tò tìi náàntì

Yesu tancóumbè epíitè nè bédébè kòd m̀òu b̀e tu wè Isã Sebedee kó debire. Weè Isã weè wàri Tináansàati kó dipátírì kòo náàntì yuu tú: Benitibèe banté ke dò nYesu weè tu Kirisi Kuyie mBire. Kè bèè dè yie mbèe péte mufòmmu mùù bo sáá. Isã weè m̀áà náké ke íkú Yesu kó yetannò ò do náá nyè ke tú: Míi tu timómm̀anti ke tú kuce nè mufòmmu. Isã nákému o pátírì miéke tidietì Yesu d̀ò tì, deè benkú Yesu tímè Kuyie mBire. De kó dipátírì dii náké ke bàte meborime mamè tináansàati kó yepáte teyè í nákéme. Kéndònne mupotúòm̀ù mùù do ànnè Kanaa, Nikodemmu kàtemè k̀yà Yesu, Sammarii kòo nitipòkù nè Yesu be kó tináantì, b̀e peité wèè nitì kòò tu kuyũnkù o kó tináantì.

Di mpátírì náantì duó ke dòmmè

1. Bè tu wè tináantì ò t̀ùótème tinitik̀antì 1:1-14
2. Isã-Batiisi nákéme Kuyie mBire kpéí 1:15-34
3. Kuyie mBire benkemè de ẁerímú 1:35-12:50
4. Kuyie mBire benkemè de dómè benitibè nè de t̀ómmú miéke 13-17
5. Kuyie mBire duómmè demáà kè bè dè k̀ùò 18-19
6. Kuyie mBire yàntémè kébenke demáà 20-21.

Bè tu wè Tináantì weè tu kuwenniku

¹ Kuyie nyóó d̀òò kutenkù b̀e tu wè Tináantì kòò bomu, ke bonè Kuyie nke tú Kuyie. ² Bè tu wè Tináantì ò do bonèmu Kuyie nkù yóó d̀òò dii m̀onni kutenkù. ³ Kuyie nwe ndòònè dèè kó dimáà bo dem̀ou, demarè í d̀òò kòò kpa. ⁴ Mufòmmu do bo weè miéke, kè de kó mufòmmu tú kuwenniku ke mí benitibè. ⁵ Kuwenniku mímu dibìnni miéke bá dibìnni í na ke kù dàtinnè.

⁶ Kuyie ntónnímu onitì m̀òu kòo yètiri tu Isã, ⁷ kòò kàtení, ke náké benitibè kuwenniku kpéí kè dè bo yie nkè bèe keè kéntá kuwenniku. ⁸ Isã do í tú o m̀ómmu nkuwenniku, ò do kàtení ke bo náké kuwenniku kpéí nke. ⁹ De kó kuwenniku kuù m̀áà do tú kuwenniku m̀ómm̀onku, k̀ùù kàtení kutenkù ke mí benitibè b̀em̀ou.

¹⁰ Bè tu wè Tináantì ò do bomu kutenkù, Kuyie nwe ndòònè kutenkù, kutenkù me nyí ò banté. ¹¹ Ò kàtenímu o nitibè borè, bá bè í ò c̀outé. ¹² Bèè me nhò c̀outé koò tá, ò bè duómmu muẁerímú kè bè náá nKuyie nkó ibí. ¹³ Kuyie nyí bè peité onitì péimè kù bè duó mmufòmmu pàmmù mmu.

¹⁴ Bè tu wè Tináantì weè náá nhonitì ke kàtení ti borè ke t̀oní mesàà nnè timómm̀anti, kè ti yà o kpeti o cice Kuyie nhò duó nti wenwe wèè bo omáà.

¹⁵ Isã do náá nweè kpéí nke tú: Ntenè, n di náá nke tú wèè n t̀unni, ò n kpeñnèmu, ò do yó mbo kè m mu nyí bo.

¹⁶ Weè ti duó ndem̀ou, ke ti duó mmesàà mmebotí mebotí. ¹⁷ M̀oyiisi weè ti náké Kuyie nkó ikuó kè Yesu ti t̀oní Kuyie nkó mesàà nnè timómm̀anti.

¹⁸ Òm̀òu í yà Kuyie, ku Bire dèè bo demáà, ke kù bonè deè te kè ti kù ỳété.

Isã-Batiisi kó mutómmú

(Wènté Matie 3:1-12 nè Mariki 1:1-8 nè Duku 3:1-18)

¹⁹ Ntenè Sedisademmu eí kó bekótibè do t̀onni ikuó niùbè nè Defiibe Isã borè, kè bèe beke Isã ò tú wè, kòò bè t̀ènné tì. ²⁰ Ò do í bè s̀onne, ò do bè nákému mpáíi ke dò: Míi í tú Kirisi. ²¹ Kè bè dò: A tú we náke? A tú Edii

ñweà? Kòò dò: N yí tú Edii. Kè bè dò: A tú Kuyie mpāānāānti náāntò ñweà? Kòò dò: 22 Dε mōnni kè bè dò: A né tú we? Ti náké kè ti kò nkénáké bèè ti tōnni. 23 Kè Isāā bè nàké ke dò: Kuyie mpāānāānti náāntò Esaii do náá mmū kpéi nke tú: Oniti mōu kó metamme péú dikpāá miεke ke tú: Tūntenè ti Yiè nkó kuce.

24 Bè do tōnni bè Isāā borè bè do tú Fadisiēbe mβε. 25 Kè bèε wēεε kòò beke ke dò: Kāa í tú Kirisi, a me nyí tú Edii, a me nyí tú Kuyie mpāānāānti náāntò, dè né dōmme kāa āā bàtémmù? 26 Kè Isāā bè tēhné ke dò: Mí ndi āā bàtémmù nè menie mme, òmōu né bomu di cuokè di mu nyí yé wè. 27 Ó n tūnnimu m me nyí tūàke m bo ūtémè o neùti kó mutáá.

28 Demōu memme dè do dōari Betannii nwe Suditēε kó kukó nyāá Isāā do āā dè bàtémmù.

Isāā-Batiisi nàkémè Yesu kpéi

29 Kè dēε wenté kè Isāā yā Yesu kòò kèríní kòò béi nke dò: Ntenè Kuyie mpebií dii dèi benitibè kó meyi. 30 N di náá nweè kpéi nke ke tú wèè n tūnni, ò n deunemu, ò do yó mbo kè m mu nyí bo. 31 M mómumu n do í ò yé. N né kōtení ke āā benitibè bàtémmù nè menie mme kè dè bo yie nke Isidayεribεε ò banté.

32 Kè Isāā béi nho kpéi nke dò: N yā Muyaánsāāmù cùténí mēmme kēīnkè ke dōnnè dikpetinōnkperi ke cōmmú o īnkè. 33 Nh 5̄ í nhò yé Kuyie nkùu n tōnni kè nh āā bàtémmù nè menie, kuū n nàké ke tú kè n yā kè Muyaánsāāmù cùténí wèè īnkè, wèε yóó nhāā bàtémmù nè Muyaánsāāmù. 34 N de nyā ke náá nke tú ò tu Kuyie mBire.

Yesu yumè o tancóumbè kètibè

35 Kè dēε wenté, kè Isāā wētení ò wee borè nè o tancóumbè bèdébè. 36 Kè Yesu mpēnké kòò ò yā ke dò: Ntenè Kuyie mpebií.

37 Kòò tancóumbè bedéε keè ò béi ntì, kētūnne Yesu. 38 Kè Yesu wēēεε kényà bè ò tūmmè ké bè beke ke dò: Di wanti ba? Kè bè dò: Okóti, yé a ā dè? 39 Kòò dò: Kōtenní kè di bo yā nh ā dè.

Kè bèε kōεε kényà ò ā dè, ké nhò bonè de kó diyìè. Dè do s̄ ntewebiètè puoti mēnaà ndi kuyuoku.

40 Simōo Piēri nantè Āntidee, wèε do tú bèè do kèè Isāā béimmè kētūnne Yesu bε kòò mōu. 41 Kè Āntidee máánè o kóo kóti Simōo kòò nàké ke dò: Ti yāmu Kirisi, Kuyie ntāāté wè,

42 kòò niitè Yesu borè kè Yesu nhò wùó nkébéi nke dò: A tú Simōo nwe Sonaasi kó debire, di mmōnni bè bo nda yu ke tú Sefaasi, dèè tu: Ditári.

Yesu yumè Fidipu nè Natannayēeri

43 Kè dēε wenté kè Yesu nkōri Kadidee kéconè Fidipu kòò nàké ke dò: N tūnne.

44 Fidipu do tú Betisaidaa èi kou nwe, bè peité dè Āntidee nè Piēri. 45 Kè Fidipuu máánè Natannayēeri kòò nàké ke dò: Ti yāmu Mōyiisi nè Kuyie mpāānāānti náāmbè bè nàké wèε kpéi, Yesu Nansareti kou Sosefu kó debire.

46 Kè Natannayēerii ò beke ke dò: Dēmarè sààrè bo na kényènni Nansareti miεkà? Kè Fidipuu ò tēhné ke dò: Kōtení kényà.

47 Kè Yesu yā Natannayēeri kòò kèríní kòò béi nke dò: Isidayēeri mómumu ntú yie, ò í mōke siyāábisi. 48 Kè Natannayēerii ò beke ke dò: A n yītéε dε? Kè Yesu dò: N do da yāmu a kari dii mōnni diteyuu, kè Fidipu mu nyí da

yu. ⁴⁹ Kè Natannayεeri dō: Okótì, a tú Kuyie mBire nde, Isidayεeribe kóo kpààtì. ⁵⁰ Kè Yesu dō: N da nàkè mɛ̀è kpéi nke tú n da yà, a kari dii m̀̀nni diteyuu, deè te kàa tá a bo yà dèmarè dierè dèè p̀̀èté die. ⁵¹ Mómumu nwe n di náammè di bo yà tiweti kpetémè kè Kuyie ntòrè dèkù ke cuutini Onitibire ìnkè.

2

Yesu dṑ̀ tii dieti ketiti

¹ Kè dè mmàke yewe yè̀̀tā̀̀ti kè mupotù̀̀mù bannii ànné Kanaa, Kadidee kó kutempè nkè Yesu yṑ̀ ndè bo. ² Kè bè múnkεε yú Yesu nè o tancò̀̀umbè de kó mupotù̀̀mù banni. ³ Kè menaà ndeè kè Yesu yṑ̀ ò̀̀ nàkè ke dṑ̀: Menaà ò̀̀ndónté. ⁴ Kè Yesu ò̀̀ nàkè ke dṑ̀: N yṑ̀, f̀̀s̀̀ bá n nàkè n dṑ̀ nké dṑ̀ tì! M m̀̀nni mu nyí t̀̀àkε.

⁵ Kòo yṑ̀ nàkè betṑ̀mbè ke dṑ̀: Kòo di nàkè tì, di tì dṑ̀ timou.

⁶ Ke s̀̀ nsicee dè bo sikuò, bè maànè si yetārè, Sifube do ò̀̀ uté si menie nkéhó̀̀unè bemaà kébántè Kuyie. Bá t̀̀, t̀̀ do bo mbo dí̀̀rìrìbè tekò̀̀utè (100).

⁷ Kè Yesu nàkè betṑ̀mbè ke dṑ̀: Píennè sicèe sii mmenie.

Kè bèe si píe nfèi fèi. ⁸ Kòo dṑ̀: Yè̀̀ntènè di m̀̀nni kédúú nwèè ni dibanni kó mutṑ̀mmú.

Kè bèe ò̀̀ duó. ⁹ Kòo yááké menie mmè̀̀ naá mmenà, nhò í mbanté de kó menaà nyè̀̀nni dè, kè betṑ̀mbè bie me nyé ke yé̀̀ beè dómè de kó menie.

¹⁰ Wèè ni dibanni kòo yú wèè tóú o pokù kòo nàkè ke dṑ̀: Betò̀̀bè ò̀̀ keté kótóti menaà mmè̀̀ naati m̀̀mmε kè benitibè muó nke deè bè né totí m̀̀è í naati mesàà nkè f̀̀s̀̀ ndèntenè menatimè!

¹¹ De kó tidietì Yesu dṑ̀ tì Kanaa, Kadidee kó kutempè mmieke, tii tú tikititi, ò̀̀ dṑ̀ tì, ke benke ò̀̀ kpè̀nnimè, kòo tancò̀̀umbè dakee nhò tá.

¹² De kó difṑ̀nkúò kè Yesu kote Kapennaummu nè o yṑ̀ nè o neí nè o tancò̀̀umbè ke dṑ̀ yewe sámpó.

Yesu do bè̀̀timè bὲ̀potambè Kuyie nc̄̀̀ètè mieke

(Wé̀̀nté Matie 21:12-13 nè Mariki 11:15-17 nè Duku 19:45-46)

¹³ Sifube kó dibanni bè tu di diyentébanni kè dii tó̀̀nni kè Yesu kote Sedisademmu, ¹⁴ kèyà benitibè kè bè fiiti inà̀̀ake nè ipe nè sinónkpeé Kuyie nc̄̀̀ètè kó kudà̀̀nkù mieke nè bedíticeetibè kè bè kàri tá̀̀bùrìbè také. ¹⁵ Kòo dṑ̀ kuhṑ̀ didáù, kè bè bèti bὲ̀mou nè be nà̀̀ake nè be pe ke díe bedíticeetibè dí̀̀tí kèbuó mbe tá̀̀bùrìbè, ¹⁶ kénáké bèè fiiti sinónkpeé ke dṑ̀: Túó̀̀tènè di terè kèyè, di báá dṑ̀ n cice c̄̀̀ètè kupotáá nkpete.

¹⁷ Kòo tancò̀̀umbèe dentení tii wà̀̀ri ke tú: N Yiè nKuyie n dómu a c̄̀̀ètè kè dè n tuò mmuháá nkōme.

¹⁸ Kè Sifube ò̀̀ beke ke dṑ̀: Dṑ̀ tidietì matí kè tí banté ke dṑ̀ nha m̀̀ake kuce ke bo na kédṑ̀ a m̀̀è ndṑ̀ dè.

¹⁹ Kè Yesu bè t̄̀́nné ke dṑ̀: Pòntenè Kuyie nc̄̀̀ètè kè n wète kè t̀̀e maá yewe yè̀̀tā̀̀ti mieke. ²⁰ Kè Sifube dṑ̀: Tínti maá Kuyie nc̄̀̀ètè t̀̀e yebie nsipisínàà nè yèkuò kè f̀̀s̀̀ nné bo t̀̀e mmaá yewe yè̀̀tā̀̀ti miekaà?

²¹ Yesu do náá Kuyie nc̄̀̀ètè kpéi nke yè̀̀ nho mómumu nwe. ²² Yesu yà̀̀nté dii m̀̀nni kòo tancò̀̀umbèe dentení ò̀̀ sòò tì béimè, kèyie nKuyie nnáànti tii wà̀̀ri, nè Yesu nàkè tì.

Yesu yémè tii bo oniti yè̀̀mmè mieke

²³ Yesu bo dii mōnni Sedisadēmmu diyentēbanni kè benitibè péuu yà ò dḍḍri tii dieti ké nhò tá. ²⁴ Yesu me nyí mbè tá ke yé ò yémè be yèmmè bēḡḡ. ²⁵ Dè do í dò mbèe ò nàké oniti dōmmè, ò do yēmu nè omáà tii bo oniti yèmmè mieke.

3

Yesu nàké ti Nikodēmmu

¹ Oniti mōu weè do bo Fadisīēbe kó fenafe mieke, kòo yetiri tu Nikodēmmu, kòo tu Sifube kóo kóti. ² Kòo kote keyènkè makè Yesu borè kébéi nke dḍ: Okóti, ti yēmu ke dò nkuyie nkuu da tōnni kaa bo ti nàké ku náaṅti, ke yé òmḡḡ baa namè kédḍḍ a mè ndḍḍri tii dieti kè Kuyie nyí ò bonè. ³ Kè Yesu ò nàké ke dḍ: N yóo da nàké timōmmḡnti nti, kè bè í peité oniti mēpāmmè ò baa na keya Kuyie nkpāṅtiyuu. ⁴ Kè Nikodēmmu dḍ: Bè bo yīme kéwēte képeité onitikóti? Ò bo na kéwēte keta o yḡ pḡuti kè bēe ò peitāà? ⁵ Kè Yesu ò tēṅné ke dḍ: Timōmmḡnti nti n da nàkémmè, kè bè í peité oniti nè menie nnè Muyaánsāāmù ò baa na keta Kuyie nkpāṅtiyuu mieke. ⁶ Oniti peité wè tu oniti nwe kè Muyaánsāāmù peité wè tu Muyaánsāāmù kou. ⁷ Dè baa da di n da nàkémmè ke tú: Di dò mbè di peité mēpāmmè. ⁸ Kuyaaku ḡ nfuuti kù dḍ kèè bíkè nke, kaa yo kù nampúmè, a me nyí yé kù itēni dè yoo kù kàri kè. Muyaánsāāmù peité wè o kperε me ndò. ⁹ Kè Nikodēmmu dḍ: Dè yóo yīme kédḍḍ? ¹⁰ Kè Yesu dḍ: Fḡ nwèè tu Isidayēribε mieke ikuó wāābè kóo kóti a í ti yéà? ¹¹ N da náa mmómmuḡ nwe: Ti náa ti yé ti nti nè ti yà ti, di me nyí dḍ ké ti yie. ¹² Kè n di náa kutenkù kpeti kè di í tá, di bo yīme kéntá n di náa ndii mōnni keṅkè kpeti? ¹³ Òmḡḡ í dēke keṅkè kè dè í tú Onitibire, dēè cùtēni keṅkè. ¹⁴ Mḡyiisi do cōnné mèè botí femātiwāāfè dikpāā mieke, mèè botí nku bè yóo baakémè Onitibire kudḍḍ kécōnné. ¹⁵ Dε mōnni bèè ò tá kè bè mmāke mufōmmu mùu bo sáā. ¹⁶ Ke yé Kuyie mmēnke dākemè kutenkù, ke duōnni ku Bire dēè bo demāā, kè bèè dē tá bè baa kú, bè mmāke mufōmmu mùu bo sáā. ¹⁷ Kuyie nyí duōnni ku Bire kè dè bo bekénè kutenkù, kù dè duōnni kè dè bo kù dεētēmu. ¹⁸ Wèè tá Kuyie mBire kù baa ò bekénè, wèè me nyí dè tá kù ò bekénè ke dēèmu, ke yé ò yetemè Kuyie mBire dēè bo demāā. ¹⁹ Nte Kuyie mbeēnti tú ti: Kuwenniku kōtenímu kutenkù kè benitibè dāke dibiṅni kè dè pēēté kuwenniku, ke yé be dḍḍrimè tumè meyeime. ²⁰ Wèè dḍḍri meyei nhò í dḍ kuwenniku, ò ḡ mbo dibiṅni mieke nke, ò dḍḍri mèè yei nyāā bo feité mèè kpéi. ²¹ Wèè me ndḍḍri dēè wenni ò ḡ mbo kuwenniku mieke nke kè benitibè bo yà ò dḍḍrimè Kuyie ndḍ dè.

Yesu nè Isāā-Batiisi

²² Yesu nè o tancōumbè kè bèe kote Sudee kó kutempē nke dḍ yewe sāmḡpó kòo āā benitibè bātēmmù. ²³ Dε mōnni kè benitibè péu nkōriní Isāā borè kòo bè āā bātēmmù Enḡḡ, Sadimmu také, ke yé menie ndè sūmè. ²⁴ (Dε mōnni kè bè mu nyí kpetínné Isāā.)

²⁵ Sifu mōu nè Isāā-Batiisi tancōumbè kè bè nnei Isāā āā wèè bātēmmù kpéi. ²⁶ Kè bèe kote kénaké Isāā ke dḍ: Okóti, nè wè di sòo bo Suditēε kó nyāā, a sòo náa nwèè kpéi, wèè āā bātēmmù kè benitibè bēḡḡ kàri o borè. ²⁷ Kè Isāā bè tēṅné ke dḍ: Oniti mōke dè Kuyie nkuu dè nhò duó. ²⁸ N sòo di nàkému weti weti ke dḍ: Míu í tú Kirisi, Kuyie ntāāté wè, n niitēni ke bo

náké o kpéi nke. ²⁹ Onitì ð ntóú o pokù kòo népo còmúmú ke yo o tammè kè dè ò naati mèè botí, n kperε me ndo. ³⁰ Ò dò nkéndéúkúmu kè n kékú.

Kéíñkè kou nè ketenkè kou de kó tináaàntì

³¹ Wèè bonní kéíñkè wèè baké demòu, wèè bo ketenkè kòò tu ketenkè kou, ke náá nketenkè kó tináaàntì. Wèè bonní kéíñkè wèè baké demòu. ³² Ke náá nhò kèè tì nè ò yà dè Kuyie mborè, òmòu me nyí tì yie. ³³ Wèè tì yie nhò bantému ke dò nKuyie ntú timóm̄m̄anti kaku nku. ³⁴ Kuyie ntōnní wè wèè náá nku kpeti ke yé Muyaánsààmù ò piékémè ke í m̄ake kumàñku. ³⁵ Kuyie ndómu ku Bire, ke dè duó ndemou kè dè baké. ³⁶ Wèè tá Kuyie mBire ò m̄akemu mufòm̄mu mùù bo s̄áá, kè wèè í tá Kuyie mBire ò báá mù pèté, Kuyie mmieke bo nhò còú.

4

Yesu nè Sammarii kóo nitipòkù

¹ Kè Fadisĩēεε keè Yesu m̄àd̄temè benitibè kè bè s̄ūnè Isāā kabε kòò bè āā bātém̄m̄. ² Weti weti, Yesu do í ānnè òmòu bātém̄m̄, ò tancòumbè beè do āā bātém̄m̄. ³ Yesu kèè dii m̄onni bè náantemè o kpéi nkéité Sudee kénk̄ori Kadidee, ⁴ kè dè ndò nwèe yè Sammarii.

⁵ Kòo tuoke Sammarii kó dihei marí, bè tú di Sisaa, kè di t̄òkénè Sakabu do duó nkùù paku o bire Sosεfu. ⁶ Kè Sakabu do keú tèè bintε dè bo. Ke s̄s̄ ndiyiè còmúmú yeyo kè Yesu ou kékaroo tεbintε také.

⁷ Kè Sammarii kóo nitipòkù m̄òu k̄atení ke bo dó menie, kè Yesu d̄: M p̄a menie nkè n yà. ⁸ (Dè do s̄s̄ n̄ho tancòumbè ta dihei ndi ke bo donté mudii.)

⁹ Kè d̄ε di d̄ε kóò nitipòkù kòo d̄: Dè ȳime f̄s̄ nSifu k̄aa m m̄óú menie mí nSammarii kou ke bo ȳa? (Sifube í naatinè Sammarii kabε.) ¹⁰ Kè Yesu ò t̄éñné ke d̄: K̄aa do nyé Kuyie mp̄āā nd̄ε, ke yé wèè da m̄óú menie ke bo ȳa, f̄s̄s̄ na nhò m̄o kòo da p̄a menie mmèè duò mmufòm̄mu. ¹¹ Kòo nitipòkù ò t̄éñné ke d̄: Okóti, a í m̄ake dih̄onni kè tεbintε c̄ump̄uri, a bo ȳime kénintε menie?

¹² A yèmmè do nha deun̄emu ti yàari Sakabu wèè do ȳs̄ ndε kó tεbintε kó menie nnè o bí nè o w̄s̄ ke ku ke tè nti yóunàa? ¹³ Kè Yesu ò t̄éñné ke d̄: Wèè bo ȳa menie mmie sinéyēī w̄eti ke bo ò p̄īm̄mu. ¹⁴ Wèè me mbo ȳa menie nh ò p̄āmè sinéyēī t̄énke báá ò p̄ī, mè bo naá ntebintε k̄emp̄ūè n̄ho mieke, koò duò mmufòm̄mu mùù bo s̄áá. ¹⁵ Kòo nitipòkùu béi nke d̄: Okóti m p̄a d̄ε kó menie kè sinéyēī t̄énke bá m p̄ī kè n w̄etení diε mmudúò. ¹⁶ Kè Yesu d̄: K̄ote ke yúní a d̄ou. ¹⁷ Kòo nitipòkù ò t̄éñné ke d̄: N yí m̄ake n d̄ou. Kè Yesu d̄: A naatimu a me ntúmè a í m̄ake a d̄ou. ¹⁸ A béi m̄ómmuε nwe, ke yé a yenkemè benitidaabè b̄en̄umm̄, k̄aa mè mbo wè yie nyí tú a d̄ou. ¹⁹ Kòo nitipòkùu béi nke d̄: Okóti, m bantému, a tú Kuyie mp̄āān̄aàntì náaàntò nwe. ²⁰ Tínti Sammarii kabε ti yembè ð mbáá nKuyie ndi nt̄ari ñnkè nke. Kè díndi Sifube kè di tú Sedisad̄em̄mu nwe ti dò nké nkù b̄áamm̄. ²¹ Kè Yesu ò t̄éñné ke d̄: Onitipòkù f̄s̄, a nyé ke tú d̄ε m̄onni k̄paan̄imu kè bè t̄énke í yó mbáá nKuyie di nt̄ari ñnkè nè Sedisad̄em̄mu. ²² Díndi Sammarii kabε di í yé di báá mm̄, tínti Sifube ti ȳemu ti báá mm̄, ke yé med̄εt̄imè bonn̄imè Sifube borè ndε. ²³ D̄ε m̄onni duunn̄imu ke t̄ùðkení, bèè t̄u nKuyie nnè timóm̄m̄anti kè bè bo nkù báá nnè timóm̄m̄anti nè Muyaánsààmù, Kuyie ndó muu báamm̄u botí. ²⁴ Kuyie ntú muyaá m̄mu, bèè kù báá mb̄ε do nké nkù báá nnè timóm̄m̄anti nti, nè Muyaánsààmù. ²⁵ Kòo nitipòkù ò n̄aké

ke dō: N yému ke dō nKirisi Kuyie ntāāté wè kàriní, ò bo kōtení diì mōnni ò bo ti náké demou. ²⁶ Kè Yesu dō: Mí nwèè da náánnè, mí ò tú.

²⁷ De mōnni kōo tancóumbè wētēní, ke nsó mbè nàá, kè dèe bè di, bè me nyí ndáátí ke beke onitipòkù wanti mù yoo Yesu ò náánnè mùù kpéí.

²⁸ Kōo nitipòkùu yóu o dúú òboré kēwēte dihei kénáké ke dō: ²⁹ Kōtēnní kégà wèè n náké n dōò dèè kó dimàà, Kirisi bo nní nwe.

³⁰ Kè beñitibèe íténi kékōtení Yesu borè.

³¹ Ke nsó kōo tancóumbè ò báá nke tú: Okóti, a báá dià? ³² Kōo bè náké ke dō: N kó mudii di í mù yé.

³³ Kōo tancóumbè mbékú betòbè ke tú: Òmòu wèè sàà ò duó nkòò dià?

³⁴ Kè Yesu bè náké ke dō: N kó mudii tú m bo dōòmè wèè n tōnni ò dō dé, kédeè mutōmmù ò n duó mmù. ³⁵ Díndi tú betààbè kpaá bènàà kè tidiiti bi, mi nné di náámmu ke tú: Wētēnè depaa tidiiti bimu ke baa mukō. ³⁶ Wèè kōu tidiiti ò mòkemu o kó tiyeti, ke tíkí tidiiti mufōmmu mùù bo sàà mu kpéí. Wèè buati nè wèè kōu be wèi dimàà ndi. ³⁷ Kè dè dō mmemme tii náànti tú yie mbuati kōo tōu kōu, ti tú timómmōnti nti. ³⁸ N di tō nkè di kōu tii diiti dí í ti kùúti, betòbè beè ti kùúti ke di dei.

³⁹ Kè Sammarii kōbe péuu yie nYesu, onitipòkù bè náké mèè kpéí nke tú: Ò n nákému n dōò dèè kó dimàà. ⁴⁰ Kè bèe kōtení Yesu borè kóò bántè ke dō wè nkpaá, kōo yie nkénkpaá ke dō yewe yèdèé. ⁴¹ Kè kusükūu keè ò bè nàá nti kégie nké nhò tá, ⁴² kénáké onitipòkù ke dō: De í tú a ti náké ti, tii te kè ti yie kòò tá. Ti mómmōmbe ti kèèmu ò náámmè ke banté ke dō nhò tu kutenkù kumou kó Odeétiwè.

*Yesu miékūnnemè onitidièwè biré
(Wēté Duku 7:1-10, 17:5)*

⁴³ Yewe yèdèé kó difōnkúò kè Yesu íté kénkōri Kadidee. ⁴⁴ Bá nè ò do me mbéimmè ke dō: Bè òò í ndé Kuyie mpāānāānti náāntò mōu o ei mieke. ⁴⁵ Ò tūòkoo diì mōnni Kadidee kè bèè ò cōuté mesàà, ke yé bè do kōtemè diyentébanni Sedisademmu kégà ò dōò dè.

⁴⁶ Kè Yesu íté kékōte Kanaa ò do cèète dè menie nkè mèe naá mmēnàà, ke só nhonitidièwè mōu dè bo ke yènni Kapennaummu, kōo biré mō. ⁴⁷ Kōo keè kè bè tú Yesu íténi Sudee ke tūòkení Kadidee, kōo kōte kóò bántè ke dō: M biré deè mō nke duúnnè mukūú, ti kò nkàa dè miékūnne. ⁴⁸ Kè Yesu ò náké ke dō: Kè n yí dōò tidiēti nè medòòrimè cāmmè di òò í ntá! ⁴⁹ Kè wèè nitidièwè nhò báá nke tú: Okóti! Tí kò nkè m biré mu nyí kú. ⁵⁰ Kè Yesu ò náké ke dō: Kò! Nkàa biré miētému.

Kōo yie nYesu ò náké ti kékété, ⁵¹ kénkūnti, kōo tōmbèè ò co kóò náké ke dō: A biré miētému.

⁵² Kōo bè beke ke dō: Dè dè tōúke òmmōnni? Kè bèè ò náké ke dō: Ò wee miētému tewebiētè mēmáà mōnni.

⁵³ Kè debiré cicee banté ke dō Yesu wee ò náké diì mōnni ndi ke dō: A biré miētému. Wenwe nè o cīètè kōbe kè bèe yie nkéntá Yesu.

⁵⁴ Yesu do yìe kédòò tii diēti dérinti ò íténi diì mōnni Sudee ke wētēní Kadidee.

5

Yesu miékūnnemè wèè mō nyebie nsipísitāāti nè yèni

¹ De kó difōnkúò kè Sifubee ānné dibanni mari Sedisademmu kè Yesu kōte. ² Kè dibōri mari bo kè bè di tu Ipe kó dibōri, kè kubinku makù dè bo kè bè kù yu nè ebedee ke tú Betesitaa, kè bè kù cèète tifiiti tìnūmmù.

³ Kè bemuɔmbɛ pɛu duɔ ti miɛke, tiyũǎnti, nè yekpĩè nè tihòuti. [Bè do ɔ mbaa meniɛ mbo nampeɛmè mme, ⁴ ke yé Kuyie ntōnni mari do ɔɔ cúténimè kénampe meniɛ nkòo muɔnti wèè niité ke ta, wèè miété, bá kòo mɔ mmùù mòmumu botí.] ⁵ Kòo niti mɔu dè bo ke mɔ nke tũðke yebie nsipisitàati nè yèni. ⁶ Kè Yesu ò yà kòò duɔ, kòo banté ò dè bomè kè dè mǎnte, kòò beke ke dǎ: A dǎ kémietáá? ⁷ Kòo muɔntii ò tǎnné ke dǎ: Okóti n yí mǎke òmɔu wèè bo n tanné kubinku miɛke, kè meniɛ nname kè nh àri ke bo ta otòu wèè ɔɔ niité kéta. ⁸ Kè Yesu ò nàké ke dǎ: Íté! Túóté a mièkù kékété.

⁹ Dende bàmbà nkòò miété kétúóté o mièkù kékété. Dè do tú teomputè yiè ndi. ¹⁰ Kè Sifubee ò nàké ke dǎ: Dè cimu a bo ntómè a mièkù teomputè yiè. ¹¹ Kòo bè tǎnné ke dǎ: Wèè m mièkùnnɛ, wèè yé n túóté m mièkù kékété. ¹² Kè bèe ò beke ke dǎ: Weninwe wèè me nyé?

¹³ Dɛ kóo niti me ndo í yé wènwe, ditǎnni dii do sũ kè Yesu taroo di miɛke.

¹⁴ Dɛ kó difǎnkúò kè Yesu ò yà Kuyie nciǎtè miɛke kóò nàké ke dǎ: A me mmietémè a ténke báá dǎð meyei, dedierè yàà bo da tuakeni.

¹⁵ Kè dɛ kóo niti kɔte kénáké Sifube ke dǎ: Yesu wèè m mièkùnnɛ. ¹⁶ Dɛ mǎnni kè Sifube nkpannè Yesu wè ò mièkùnnɛ mèè kpéi nteomputè yiè.

¹⁷ Kè Yesu bè nàké ke dǎ: N cice pĩmmu mutǎmmú sǎá kè m múnke pĩ.

¹⁸ Kè Sifube ndó kóò kùò, dè í tú ò dǎð mèè kpéi ndèè ci teomputè yiè mǎà, ò yé mmèè kpéi nho cice tú Kuyie nke erinè omáà Kuyie.

Kuyie nduómme ku Birɛ muwǎrímu

¹⁹ Kè Yesu bè tǎnné ke dǎ: N di náá mmómumu nwe, debire í dǎari demarè nè demáà. Dè wùó nkè dɛ cice dǎari dɛ, dè dɛ ndǎari. Dɛ cice dǎari dè dè múnke dɛ ndǎari. ²⁰ Debire cice dè dómú ke dè benkú ò dǎari dèè kó dimáà demɔu, ke yóò dè benke mutǎmmú diemú, kè dɛɛ mù dǎð kè dè di di. ²¹ Cice Kuyie nduò mmèè botí kè becírìbè yǎnni, mèè botí nku debire duómme mufòmму dè mù dónè wè. ²² Cice Kuyie nyí bekùnè òmɔu, kù duò nku Birɛ ndɛ muwǎrímu mumou, kè dè bo bekénè benitìbè. ²³ Kè benitìbè bɛmɔuu déúkùnne debire, kéndònnè bè déúkùnkómè dɛ cice. Wèè í déúkùnkò debire ò í déúkùnkò dɛ cice wèè dè tǎnni.

²⁴ Kè Yesu yí kébèi nke dǎ: N di náá mmómumu nwe, wèè kemmu n náànti ke dǎ wèè n tǎnni ò mǎkemmu mufòmму mùù bo sǎá, bè báá ò bekénè. Ò yèmu mukũ mmiɛke ke ta mufòmму miɛke. ²⁵ N di náá timómumanti nti, dɛ mǎnni tũðke ke dèemu, kè becírìbè bo keè Kuyie mBire tammè, kè bèè mè kèè kè bè nfòu sǎá. ²⁶ Cice Kuyie mmðke mèè botí mufòmму, mèè botí nku kù duómme ku Birɛ mufòmму kè dè mù mǎke. ²⁷ Kòò dè duò mmuwǎrímu kè dè bo bekénè benitìbè ke yé dè túmè Onitìbire. ²⁸ Dè báá di di, dɛ mǎnni duunnímu kè becírìbè bo keè Onitìbire tammè, ²⁹ kényánté kényènni ifǎti miɛke. Bèè dǎari mesàà nkè bèè ta mufòmму miɛke, bèè dǎari meyei nkè bèè bè bekénè.

Yesu í wanti benitìbè nhò sǎntí

³⁰ N yí yóò na kédǎð timati nè m mǎà, m bekù n cice yé nni mbekù mèmme, kè m beénti wetí ke yé n yí wantimè kédǎð n dǎ dè. N dǎari wèè n tǎnni ò dǎ dènde. ³¹ Kè mú náà m mǎà kpéi n náànti bá ntú timómumanti. ³² Otòu mɔu wèè náà n kpéi, kè n yé ke dò nhò náà nti n kpéi nti tu timómumanti. ³³ Di tǎmmu benitìbè Isāā bore, kòò nàké ò yé ti timómumanti ìnkè. ³⁴ N yí dǎ bèè nàké n kpéi, m béi nyIsāā kpéi kè dè bo yie nkè di cootému. ³⁵ Isāā do dǎnnè fitirè ndɛ ke miité, kè di yie nke yǎnkè sǎmpó

o wenniku mieke. ³⁶ M pī mmùù tōmmú deumu ke pēētē Isāā kōmu, muu benkú ke dò nKuyie nni ntōnní. ³⁷ N cice weè n tōnní ò náammu n kpéí. Di í kèè o tammè diyìè mari, di me nyí ò yà diyìè mari. ³⁸ O náàntì í kari di mieke, ke yé di í támè ò tōnní wè. ³⁹ Di feí ntii wàri kè di yèmmè dò ndi bo pété ti mieke mufōmmu mùù bo sáà, tii me nni nti tii náà n kpéí. ⁴⁰ Di me nyí dó kékatení m borè kēpété mufōmmu.

⁴¹ N yí wanti benitibè nni nsāntí. ⁴² N di yému, kè di í dó Kuyie. ⁴³ N cice weè n tōnní bá di í n cōuté, kòò tōù mōù kàtení nè omáa di bo ò cōuté. ⁴⁴ Di bo yīme kéntá, díndi bèè wanti ditābè kó yesāā, ke í wanti Kuyie nkuù máa di sante. ⁴⁵ Di yèmmè bá ndo mmú yóó di sei nKuyie mborè, Mōyiisi di yie nwèe kpéti weè yóó di sei. ⁴⁶ Kè di mènke do nyiemmu Mōyiisi kpéti di na nyiemmu n kpéti, ke yé ò nàkémè mú kpéí. ⁴⁷ Di né í me nyiemme Mōyiisi wàri ti, di bo yīme kényie n kpéti.

6

Yesu duómme kè pēē sūū

(Wénté Matie 14:13-21 nè Mariki 6:30-44 nè Duku 9:10-17)

¹ Kè Yesu sénté Kadidee kó menie mbè tu mè Tiberiyati me kó diyáa. ² Kè benitibè péu nhò tū mbè yà mèè kpéí kòò miékunko bemuombe ³ kè Yesu deke ditāri kénkari nè o tancōumbè. ⁴ Ke só nSifube kó dibanni bè tu di diyentébbanni kè di duunni. ⁵ Kè Yesu yà ditānni kè di kārini o borè kòo beke Fidipu ke dō: Ti bo donté de mudii kè ditānni dii ndi? ⁶ Ò do yému ò yóó dōmè ke né beke Fidipu ke bo yà ò bo tēnné ti. ⁷ Kè Fidipuu ò tēnné ke dō: Bá kè ti donténè dibenni tōmmú díítí pēēbè, dè bá nsànnè bá wè ò bo pétémè tewétitè.

⁸ Kè Yesu tancōumbè kóò mōù Āntidee, Simōō Pieri nantèe ò nàké ke dō: ⁹ Dēdapumbire marè mōke die mpēēbè bènūmmù nè siyī sidési, dende né bo dōò ba kunitisūkù kuu? ¹⁰ Kè Yesu dō: Duónnè kè bèè kari.

Ke só ntimúti dè bo kè bèè karoo ti ñnkè, bè do bo mbo sikōupísínūmmù (5000). ¹¹ Kè Yesu cōuté pēēbè kēsānte Kuyie nké bè totí nè siyī bè dó mèè botí. ¹² Bè di dii mōnni kēsānnè kè Yesu nàké o tancōumbè ke dō: Tíinnè yewétiyè yèè kpaá, kè ñimari báa feti.

¹³ Kè bèè yè tíi nké yèè píe yemómmuyákè tepíitè nè yèdèè.

¹⁴ Kè bèè yà Yesu dōò dè ke dō: Onití yie mmènke tú Kuyie mpāānāantì náāntò nwe, kù yē nwèè kārini.

¹⁵ Kè Yesu nsó mbè dó kóò pī ntikpàti nè muwērímú, kēwēte kēdeke ditāri o máa borè.

Yesu kèémè menie nyínkè

(Wénté Matie 14:22-33 nè Mariki 6:45-52)

¹⁶ Kuyuoku mōnni kòo tancōumbèe kote menie mborè, ¹⁷ kēdeke kudabekù kénsenti Kapennaummu biékè, ke só ndè biite kè Yesu mu nyí wētēni be borè. ¹⁸ Kè kuyaakperikú makùu íté kénfuuti ke íinko yēnéññirè. ¹⁹ Dè do bo nsó mbè tūke cidòmētiribè bènūmmù yoo bèkuà, kényà Yesu kòò kéroo menie nyínkè ke bè tóntoo kè kufōwáa mbè pī. ²⁰ Kè Yesu bè nàké ke dō: Mí nwe! Kufōwáa mbáa di pī.

²¹ Kè bè ndó kóò tuóténè kudabekù kényà bè pānke tūkémè bè kòri kè.

Bèè do wanti Yesu pēē kpéí

22 Kè dèe wenté kè bèè kpaá menie nyáà bè wee ité dè, kè bèe dentení kudabekù wee dè bomè kumáá ndi, kè Yesu tancòumbèe kù ta kéíté bá ò í neí. 23 Dè mǎnni kè tidabæti mati bonní Tiberiyati kétuækení Yesu wee sante dè Kuyie mpéè kpéí kè bèe dè cááké. 24 Benitibè banté dii mǎnni ke dò nYesu nè o tancòumbè bè í dè kpaá kéta de kó tidabæti kékæte Kapennaummu o wammù.

Yesu weè tu mudii mùù duò mmufòmmu

25 Bè yà dii mǎnni Yesu kóo beke ke dò: Okóti, a tùækení die ðmmǎnni? 26 Kè Yesu bè tèǎné ke dò: N di náá mómumu nwe, di n wanti ke naati ke yé di wee cáákémè pèèbè kénsànnè, dè í tú di yà mèè kpéí n dæori dè. 27 Di bá mpí mmutǎmmú mudii mùù yóó cake mu kpéí, mpínnè mùù í yóó cake mu kpéí, mùù yóó di duò mmufòmmu mùù bo sáà. Onitibire dó ké mu ndi duò nke yé o cice Kuyie nhò cànnemè koò duò mmuwèrimú.

28 Kè bèe ò beke ke dò: Ti dò nkédòò ba ke pí nKuyie ntǎmmú? 29 Kè Yesu bè tèǎné ke dò: Kuyie nkó mutǎmmú tú di bo ntámè kù tǎnni wè. 30 Kè bèe ò beke ke dò: A bo na kédòò ðnti dieti kè ti yà ke né ntá, a bo na kédòò ðmmu tǎmmú! 31 Ti yembè do dimu mánni dikpáà mieke, kéndònnè tì wàrimè ke tú: Kù bè duò nkeǎnkè kó mudii kè bè di. 32 Kè Yesu bè tèǎné ke dò: N di náá mmómumu nwe, dè í tú Mǎyiisi weè di duò kéǎnkè kó mudii, n cice weè di duò kéǎnkè kó mudii mómumu. 33 Kuyie nduò mùù dii tú wèè cùténí kéǎnkè ke duò mmufòmmu kutenkù. 34 Dè mǎnni ke be dò: Okóti, níti duò nde kó mudii sáà. 35 Kè Yesu bè nàké ke dò: Míi tú mudii mùù duò mmufòmmu, wèè kàtení m borè dikònni ténke báá ò pí, wèè n tá sinéyèi ténke báá ò pí. 36 M mè nti ndi nàké: Di n yàmu, di me nyí tá. 37 N cice n duò mbè bemou bè kàrinímu m borè, m me nyí yóó yete òmòu! 38 Ke yé n cùténimè kéǎnkè ke bo dòò wèè n tǎnni ò dómè mme, dè í tú m mómumu n dómè. 39 Wèè n tǎnni ò í dó n fétinne ò n duò mbè koò mòu, ò dó n duò nkè bèe yántemu diyie sǎnni yie. 40 N cice dó bèè kó dimàà yà debire ke dè tá bè mmakemu mufòmmu mùù bo sáà, kè dèe duò nkè bèe yánté diyie sǎnni yie.

41 Kè dèe yonke Sifube Yesu yí mèè kpéí nhò tú mudii mùù cùténí kéǎnkè. 42 Kè bè dò: Sosefu kó debire nde, kè ti yé o cice nè o yò, ò bo yíme kéna ke dò o cùténí kéǎnkè.

43 Kè Yesu dò: Bá nhüntínè dimàà. 44 N cice wèè n tǎnni, kòò í yúǎnni òmòu, ò báá na kékætení m borè, kè n duò nkòo yánté diyie sǎnni yie. 45 Kuyie mpǎānāānti náāmbe páte mieke tì wàri ke tú Kuyie mbo bè duò nyitié. Wèè kèè Cice tié nke ì yie nweè kàriní m borè. 46 Dè í tú n yè nhòmòu yà Cice Kuyie, wèè iténí Cice Kuyie mborè weè kù yà. 47 N di náá mmómumu nwe, wèè n tá ò mðkemu mufòmmu mùù bo sáà. 48 Míi tú mudii mùù duò mmufòmmu. 49 Di yembè do dimu mánni dikpáà mieke nè memme ke ku. 50 Mudii mùù cùténí kéǎnkè muù tú muu, wèè mù di ò báá kú. 51 Míi tú mudii mùù cùténí kéǎnkè ke duò mmufòmmu. Kè wèè di dè kó mudii ò yó nfoumu sáà. N yóó pǎ mùù dii tú n kǎnti, n yóó mu mpá kè dèe yie nkè benitibè nfòu.

52 Ó béi memme, kè Sifube níneì bemáà mediè nke tú: Ó bo yíme ke ti duò nho kǎnti kè ti cááké.

53 Kè Yesu bè nàké ke dò: N di náá mmómumu nwe, kè di í cááké Onitibire kǎnti ke yà de yíi ndi bá mmakemu mufòmmu. 54 Wèè càà n kǎnti ke yò n yíi weè

màke mufòmmu mùù bo sáà, kè n yóó duó nkòo yánté diyìè sɔnni yiè. ⁵⁵ Kè yé n kǎnti tii túmè mudii móm̄mm̄mmu, kè n yīi ntú menie mmóm̄mm̄mm̄e. ⁵⁶ Wèè càà n kǎnti ke yò n yīi wèè n taunè, kè nh ò taunè. ⁵⁷ N cice wèè n tǎnni ò fòumu sáà, ke te kè n fòu. Mèè boti nku wèè càà n kǎnti m bo ntemè kòò nfòu. ⁵⁸ Mii tú mudii mùù cùténì kèf̄nkè, mù í wèf̄nè di yembè do di mù kékú. Wèè bo di de kó mudii ò bo nfòu sáà.

⁵⁹ Kapennaummu kó kutiintouku mieke nke Yesu do nàkémè de kó tináaṅti.

Yesu tancóumbè mabè do ò yetemè

⁶⁰ Bè kèè dii mǎnni Yesu béimmè de kó tináaṅti kòo tancóumbè sũkùbè dò: De kó tináaṅti yóumu, we mbo na ké tì yie.

⁶¹ Kè Yesu banté tì kǎkénèmè o tancóumbè, ké bè beke ke dò: Tì di kǎkénèmaà? ⁶² Dè né bo ndi dòmme di bo yà dii mǎnni kè Onitibire deèti ò do bo kè nè dimǎnni? ⁶³ Muyaánsààmù muù duò mmufòmmu, tikǎnti í dǎori dèmarè, tináaṅti n di nàké tì tú Muyaánsààmù mmu ke fòu. ⁶⁴ Bè mabè di mieke me nyí tì tá. Yesu do yému nè dimǎnni bèè í ò tá, nè wèè yóó ò fité.

⁶⁵ Kè Yesu yíé kébéi nke dò: Dèè kpéi nte kè n di nàké ke tú òmòu í yóó na kékatení m borè kè n Cice í ò yũṅnni.

⁶⁶ De mǎnni kòo tancóumbè besũkùbèè ò yóu bá bè ténke í nhò néinè. ⁶⁷ Kè Yesu beke o tancóumbè tepíitè nè bedé ke dò: Díndi í dó kèitáà? ⁶⁸ Kè Simɔo Pierii ò tǎnné ke dò: N Yiè nkè ti da yóu ti bo kǎte we mborè? Fǔò màke tináaṅti tii duò mmufòmmu mùù bo sáà. ⁶⁹ Tì támu ke banté ke dò nha tú wèè kpa meyeyi, Kuyie ntǎnni wè. ⁷⁰ Kè Yesu bè nàké ke dò: Mii di tǎatè dimòu tepíitè nè bèdébè, nè memme di mieke kòò mǎu tu dibò.

⁷¹ Ò do náá Sudaasi Simɔo Isikadiyoti kó debire kpéi nke, o tancóumbè tepíitè nè bèdébè kòò mǎu wèè yóó ò fité.

7

Yesu nei do í yie nho kp̄eti

¹ De kó difǎnkúò kè Yesu nceṅti Kadidee kó kutemp̄e mmieke, ò í nyie nke kǎte Sudee, ke yé Sifube do wantimè ke bo ò kù. ² Ke s̄ nSifube kó dibanni bè tú di titouti kp̄eri di tǎṅnni. ³ Kòo nei ò nàké ke dò: Kǎte Sudee kàa tancóumbè múnke yà a dǎori dè. ⁴ Wèè dó bèè ò yíēté ò òṅ í ndǎori dèmarè disòri, benke a dǎorimè kè bè da yà.

⁵ (Yesu nei múnke do í ò tá.)

⁶ Kè Yesu bè nàké ke dò: M mǎnni mu nyí tùòke, díndi borè yemàrè yemòu tú yesààye nye. ⁷ Kutenkù kǎbe báa na ké ndi níi, bè níimmu mí, ke yé m bè nàámmè ke tú be dǎorimè í wenni. ⁸ Kǎtenè dibanni, mí m mu nyí kǎri, m mǎnni mu nyí tùòke.

⁹ Ò bè nàké memme kédeè kénkpaá Kadidee.

Yesu do tièmmè Kuyie nc̄ētè mieke

¹⁰ Kòo nei kǎte dibanni kòò múnke kǎte, ò me nyí nyie nkénfeí. ¹¹ Kè Sifube nhò waà ndibanni mieke ke tú: Yé ò borè?

¹² Kè bè ònèi ò kpéi nkè bè mabè tu onitisààwè nwe, kè betabè tu ò sounte benitibè mbe. ¹³ Bá òmòu í nnáa nho kpéi kè dè feí, ke yé bè do démè Sifube kó bekótibè.

14 Kè dibanni kó yewe toté ye cuokè, kè Yesu ta Kuyie ncīètè kénduò nyitié mbenìtibè. 15 Kè dèe di Sifube kè bè mbékú bemáà ke tú: Ò yīme ke yé Kuyie nnáànti mie mbotí ò me nyí tì bebíí? 16 Kè Yesu bè tēñné ke dò: N di náá ntí í tú n kpeti, wèè n tōnní weè tì te. 17 Wèè dó kédòò Kuyie ndó dè, ò yóó bantému kénsà kè n náá ntí tú Kuyie nkpeti yoo m mómumu n kpeti. 18 Wèè náá nhomáà kpeti ò wanti o kó disānni ndi, kè wèè waà nwèè ò tōnní o kó disānni ò í náá ntimatì tì tu siyáàbìsí. 19 Mōyiisi di nàkēmu Kuyie ntannò, di kóo mōu me nyí yé tū, dè yīme kè di dó kè n kuò?

20 Kè ditīnni ò tēñné ke dò: Dibòò dii da ta, we ndó ke da kuò? 21 Kè Yesu bè nàkè ke dò: M pí mmuutōmmú mùmáà ndi kè dè di di. 22 Mōyiisi weè duó mucāmmú kó ikuá, dè me nyí tú weè keté mucāmmú, mù bonēni di yembè borè nde, nè memme kè di yie nke ò cānté onitì bá teompùtè yie. 23 Kè di yie mōyiisi dōú ndi nùu ke ò cānté debire bá teompùtè yie, ba nkpeí nné te kè di miēke m péi m miēkūnne mēē kpéi nhonitì teompùtè yie? 24 Di báa mbekūnè mebatimè, dí mbekū ke tū ntimómman̄ti.

25 Kè Sedisademmu kabè mabè nnáá nke tú: Dè í dò mbè wanti wèè nitì nwe ke bo ò kùà? 26 Nte we ke náá mbá ò í sari kè bè ò wúónko. Bekótibè sàà bo mbantému ke do nhò tú Kirisàà? 27 Ti yēmu onitì yie nyēnni dè. Kirisi bo tuakēni dii mōnni òmōu í yó nyé ò bonni dè.

28 Kè Yesu n̄tié mbenìtibè Kuyie ncīètè miēke kēpīēkē ke dò: Di yē ndi yé n̄ nyēnni dèà? N yí kōtení nè m máá, wèè n tōnní ò tu timómman̄ti yie nwe, di me nyí ò yé. 29 Mí nh ò yēmu ke yé m bonimè weè borè kè weè n tōnní.

30 De mōnni kè bè ndó kóò pí, òmōu me nyí nhò kááké, ke yé o mōnni mu ndo í tūdekemè. 31 Kè kusūkūu yie nho kpeti kēnnáá ke tú: Kirisi bo tuakēni kédòò dēmarè kè dèe pēētè onitì yie nkperaà?

Bè tōmmè tihāpōnti kè tì bo pí nYesu

32 Kè Fadisēbēe keè bè ūntí ūntimè o kpéi, ke nàkè Kuyie ncīètè kó benìubè, kè bèe dake kētò n̄tihāpōnti kè tì bo ò pí. 33 Kè Yesu bè nàkè ke dò: N yó nkpaá ke di bonēmu kè dèe yíe sámpó kè n kò nwèe n tōnní o borè. 34 De mōnni kè di n wammú kémónté, ke yé di í yóó namè kékote m borè.

35 Kè Sifube mbékú bemáà ke tú: Ò yóó kote ke, kè ti né báá ò yà? Ò sàà yóó kote kēntiē Sifube bèe ciété bēmbē ke bo Kerekibe ciéà? 36 Ò me mbéi tì náànti ke tú: Ti bo ò wammú ke báá ò yà, ke báá na kékote ò borè, tì tú ba?

Menie mēè duò mmufōmmu

37 Dibanni denni dii yie kè benìtibè nsū kè Yesu cómmú ditīnni cuokè kēpīēkē ke dò: Kè sinéyēi bo wè, wèe kōtení m borè kēyá! 38 Wèè yie n kpeti, menie mmèè duò mmufōmmu mē bo mpūð nho miēke kéndōnnè tì wārimè.

39 Yesu do náá Muyaánsààmù kpéi nke, bèè ò tá bè yóó pété mù. Muyaánsààmù mu ndo í kōtení ke yé Yesu mu ndo í dēkemè kēnkè.

Bè nēnnimè Yesu kpéi nkétoté yetīrè

40 Kè benìtibēe keè de kó tináànti ke dò: We nnitì mēnke tú Kuyie mpānāànti náàntò nwe.

41 Kè bēmbè ntu Kirisi nwe, kè betòbè tu: Kadidee nwe Kirisi dò nkéyēnnimèà? 42 Tì í wāri ke tú Kirisi dò nkéyēnni Dafiti kó kufuku miēke nke kè bèe ò peitè Betideemmu Dafiti kó diheia?

43 Memme kè ditīnni toté Yesu kpéi. 44 Kè bēmbè ndó kóò pí, òmōu me nyí nhò kááké.

Bè tōmmè tihāāpònti kè ti bo pī nYesu

⁴⁵ Kè tihāāpòntii wētoo ikuó niùbè nè Fadisiēbe borè, kè bèe bè beke ke dò: Dè yīme kè di í ò pīnī.

⁴⁶ Kè tihāāpòntii bè tēhné ke dò: Ti mu nyí yà wèè náaanti dōnnè oniti yie nkpeti. ⁴⁷ Kè Fadisiēbe bè beke ke dò: Di múnke yie nkè bè di soutémaà? ⁴⁸ Di yà kè ti kó bekótibè kóò mǎu yoo Fadisiē mǎu kòò yie nho kpetaa? ⁴⁹ Bèè yie nho kpeti bè í yé Mǎyiisi kó ikuó, bè tu Kuyie ncōō bēmbē.

⁵⁰ Ke sǎ Nikodemmu Fadisiēbe kóò mǎu wèè do kòte keyènkè makè kényà Yesu kòò dè bo kébéi nke dò: ⁵¹ Ti kó ikuó yé nti níi bekénèmu oniti kòò náké o kpeti, kè ti banté ò càarè mù ke né na kóò kù.

⁵² Kè bèe ò tēhné ke dò: A múnke tú Kadidee kou nweà? Wénté mešàà nKuyie nnáanti kaa bo yà Kuyie mpáánáanti náantò mǎu mu nyí yènnímè Kadidee. [⁵³ Mèmmè kè bèe cíeté kékūū mbe cǎi.

8

Bè pī nwèè nitipòkù kòò duónè onitidǎu

¹ Kè Yesu deke Odifíe tǎri, ² ké pike wēte Kuyie ncǎtè, kè benitibèe tíi nkòò nkari ke be tiè. ³ Kè ikuó wāābè nè Fadisiēbe tǎni onitipòkù mǎu kóò cònné ditǎnni cuokè, ⁴ kénáké Yesu ke dò: Okóti, ti sǎ nhonitipòkù yie nduónè onitidǎu mǎu nwe kè ti ò pī. ⁵ Mǎyiisi kó ikuó yé nti níi búótí wèè dǎò me kóò botí yetárè nye kékua. A yèmmè dòmmè?

⁶ Bè do náa mmemme kòò díintemu ke wanti bè bo ò sei ntii ñnkè. Kè Yesu sǎnné kénwǎū ketenkè nè o nóm̄bii. ⁷ Kè bè baa nsóké kòò bekú, kòò ñinní o yuu kébéi nke dò: Di mieke wèè í dǎò meyei nnè ò bomè, wèe keté kóò bòté ditǎri.

⁸ Kéwēte késǎnné kénwǎū ketenkè. ⁹ Bè kèè dii mǎnni de kó tináanti kényiiti bema bema, kékétenè bekótibè ke yaa dentenè bebémbè, ke yóu Yesu nè onitipòkù deborè. ¹⁰ Kè Yesu ñinní o yuu kéké onitipòkù ke dò: Yé bèè da pīnī? Òmǎu ténke í dǎo ké da kuà? ¹¹ Kòò ò tēhné ke dò: ǎò n Yiè! Kè Yesu ò náké ke dò: M múnke í dǎo ke da kuà, kote, ke ténke né báá dǎò meyei.]

Yesu wèè tú kuwenniku

¹² Kè Yesu wēte kébéinné ditǎnni ke dò: Mii tú kutenkù kó kuwenniku, wèè n tú nhò bá nkérí dibiinni, de kó kuwenniku ò kòrinè mufōmmu borè nde.

¹³ Kè Fadisiēbe ò náké ke dò: A náa nhamáa kpéi nke, a náanti í tú timómmanti. ¹⁴ Kè Yesu bè náké ke dò: N náa m máa kpéi nke, kè ti tu timómmanti, ke yé n yémèmu m boní dè nè n kǎri kè, díndi me nyí yé m boní dè nè n kǎri kè. ¹⁵ Díndi bekú di nuò nwúò ndènde, mí mme nyí bekùnè òmǎu. ¹⁶ Kè dè tǔðkení ke dò m beké, m bekénè timómmanti, ke yé n yí bomè m máa, n cice wèè n tǎnní ò m bonèmu. ¹⁷ Di kó ikuó mieke ti wǎrimu ke tú: Benitibè bèdébè yà ti ke béi ntii ñ ntú timómmanti! ¹⁸ N náammu m máa kpéi, nkè n cice wèè n tǎnní kòò náa n kpéi. ¹⁹ Kè bèe beke Yesu ke dò: A cice bore? Kòò bè tēhné ke dò: Di í n yé, di me nyí yé n cice, kè di do n yé di na nyému n cice.

²⁰ Yesu do bo Kuyie ncǎtè mieke nke, bè àà dè idítí ke náa nde kó tináanti, òmǎu me nyí nhò pī nke yé o mǎnni mu ndo í tǔðkemè.

Yesu nàkémè ke tú ò kǔnti o cice bo kè

21 Kè Yesu yíe kè bè nàké ke dò: N yitimu kè di bo n wammú ke kú di yei mmieke. Di báa na kékote n kori kè.

22 Kè Sifube nnáa mbemáa ke tú: Ò sàà yóo ku omáa ndaà? Ba nné tú ti báa na kékote ò kori kè. 23 Kè Yesu bè nàké ke dò: Di tú ketenkè kabe mbe, kè n tu kènkè kou, di tú ku ntenkù kabe mbe, mí mme nyí tú kutenkù kou. 24 Deè kpéi nte kè n di nàké ke tú di yóo kú di yei mmieke, ke nsà kè di í yie nke dò n tú n tú wè, di yóo kú di yei mmieke nke. 25 Kè bèe beke Yesu ke dò: A tú we? Kòo bè tēnné ke dò: N di nàkému n tú wè nè dimònni. 26 M məkemu tináahti péu n na nnàké ti di kpéi nné m bo di bekénè ti, n cice wèè né n tōnni ò tu timómmonti yiè nwe, n kèè ti o borè, n ti nnáa nkutenkù.

27 Bá bè í mbanté ke dò nhò bè nàa nho cice kpéi nke. 28 De mōnni kè Yesu bè nàké ke dò: Di bo dee ndi mōnni Onitibire kudapāāti finkè di bo banté n tú wè, kèbanté ke dò n yí náa ntimatì nè m máa, n náa n cice m benke tinti. 29 Wèè n tōnni wè m bonèmu wè í n yóu m máa, ke yé n dōrimè ò dómè mme sáa.

30 Yesu nàké dii mōnni memme kè benitibè péuu yie nké nhò tá.

A bo yè mè tidaati mieke

31 Kè Yesu nàké Sifube bèè do ò tá ke dò: Kè di yie n náahti, ndōrinè ti yèmmè, di bo ntú n tancōumbè mómmbē. 32 Di bo yíétè timómmonti, kè ti di denne tidaati mieke. 33 Kè bèè ò tēnné ke dò: Ti tú Abarahamu yaabi nyi, ti í náa nhòmòu kó tidaati diyie mari, a báa na ke dò ti bo yè tidaati mieke. 34 Kè Yesu bè tēnné ke dò: N di náa mmómmu nwe, wèè dōri meyei nhò tú meyei nkó kudaakù nku. 35 Kudaakù s̄s̄ í nhā ke bo ku yiè ncīētè s̄s̄, tecīētè bire deè s̄ mbo s̄s̄. 36 Kè n di denne tidaati mieke di mènke yèmu ti mieke. 37 N yèmu di tumè Abarahamu kó iyaabi, ke né dó kè n ku, di í yie mmèè kpéi n náahti. 38 Mí n di náa n cice m benke tinti, kè di dōri di kóo cice di nàké ti. 39 Kè bèè dò: Ti cice tú Abarahamu nwe. Kè Yesu dò: Kè di mènke do ntú Abarahamu yaabi nyi di na mpimmu ò do pí mmuú tōmmú. 40 N di nàké timómmonti nti n kèè ti Kuyie mborè kè di dó kè n ku, Abarahamu í dō me kóo botí. 41 Di pí ndi cice kó mutōmmú mmu. Kè bèè dò ti í tú ipocēmbi, ti cice bo omáa ndi, wèè tu Kuyie. 42 Kè Yesu dò: Kè Kuyie nku do ntú di cice, di na nni ndómu, ke yé nè ku tū bomè, kè ku n tōnni, n yí kōtení nè m máa. 43 Ba nte kè di í banní n náahti? Di to kpehni mēè kpéi nke. 44 Di cice tú dibò ndi, kè di dó kédò di cice dibò dómè. Dibò tu okòuti nwe nè di bomè, di s̄s̄ í nna kénáké timómmonti, di náahti timou s̄s̄ ntú siyāabisí nsi, ke yé di tumè siyāabisí yiè nwe, siyāabisí cice. 45 Mí n náa ntimómmonti nti, deè te kè di í yie n kpeti. 46 Di mieke we mbo benke n dō mēè yei? N náa ntimómmonti nti, deè yime kè di í dó kēyie n kpeti. 47 Wèè tu Kuyie nkou wèè kemmu ku náahti. Díndi me nyí tú Kuyie nkabe, deè te kè di í kemmu n náahti.

Yesu nè Abarahamu we nkóti?

48 Kè Sifube ò nàké ke dò: Ti naatimu ti yime a tú Sammari eì kou, kè dibò da ta. 49 Kè Yesu bè tēnné ke dò: Dibò mari í n ta, n déúkunko n cice yètiri ndi, díndi me nyí dó kè n déúkunnè. 50 N yí wanti disāni, Kuyie nku dó n sāni kè ku bekù. 51 N di náa mmómmu nwe, wèè yie n náahti ò báa kú.

52 Kè Sifube ò nàké ke dò: Di mōnni ti bantému weti weti ke do ndibò da ta. Abarahamu kumu kè Kuyie mpāānahti náambè ku, kè f̄ ntú wèè

yie nha tié nhò báá kúà? ⁵³ Fṣṣ̄ ðeu ke pḗṣṣ̄tḗ Abarahammu wèè kú nḗ Kuyie mpāānāānti náānḗ bèè kúà? A yèmmè do nha tú we?

⁵⁴ Kè Yesu bè tèñné ke dḗ: Kè n sántí m mḗà n sānni bo ndò ndetètirè. N cice weè n sántí, wenwe di yḗ nwèè tú di kó Kuyie. ⁵⁵ Di í ò yḗ, mí mme nhò yému, kè n yī n yí ò yḗ n tú siyáabisí yìè nwe ke di dōnnè, m me nhò yému, ke yíè nho náānti. ⁵⁶ Dè do naatimu di cice Abarahammu n kōrini mḗè kpéi, kòo n yà kè diwèi ò pī.

⁵⁷ Kè Sifubee ò beke ke dḗ: A bie mmu nyí tùòke sipísìnùmmù kàa yḗ nha yà Abarahamma? ⁵⁸ Kè Yesu bè tèñné ke dḗ: N yó mbo kè bè mu nyí peitḗ Abarahammu. ⁵⁹ De mḗnni kè bèè túótḗ yetárè ke bo ò bùótí, kòò mḗntóo Kuyie ncīṣṣ̄tḗ mieke, kòò yè.

9

Wèè do tú kuyūñkù nḗ bè ò peitḗmè

¹ Kè Yesu mpēnké kḗyà oniti mḗu, kòò tú kuyūñkù nḗ bè ò peitḗmè. ² Kòo tancóumbèè ò beke ke dḗ: Okótí, ba nte kòò tu kuyūñkù nḗ bè ò peitḗmè? O kó meyei mmeè te yáà o yembè kōme? ³ Kè Yesu bè tèñné ke dḗ: Dè í tú o kó meyei mmeè te yoo o yembè kōme, ò yḗi kè Kuyie nkuù bo benke ku wḗrímú ò ñnkè. ⁴ Ti dò nképī wèè n tōnni ò tōmmú mmu kè diyèi kpáá, dè yóò biitemu bá òmḗu ténke báá na kḗpī mmu tōmmú. ⁵ M bo kutenkù mieke ke tú kutenkù kó kuwenniku nku.

⁶ Ò bḗi mmeeme kédeè kéfūtḗ ketenkè, kéðḗ titátí kéwaare kuyūñkù nu, ⁷ ké kù nḗké ke dḗ: Kḗte Sidowee kó kubinku kḗyuutḗ (diyètiri dii tu Sidowee di benkú ke tú: Bè tḗ nwe.)

Kè kùu kḗte kḗyuutḗ, kénwḗtiní ke wúó mpáíí.

⁸ O cḗpetitòbè nḗ bèè do ò yḗ kòò múóte kè bèè dḗ: Dè í dò nwèè do kari wḗnwe ke mḗáá?

⁹ Kè bèmabè ntú wḗnwe.

Kè betòbè tu weè ðake, bè dòmmu.

Kè wenwe tú: Mí nwe m mḗmmu.

¹⁰ Kè bèè ò beke ke dḗ: A yīme ke wḗntḗ? ¹¹ Kòò bè tèñné ke dḗ: Oniti bè tu wè Yesu weè dḗò titátí ke waare n nu, ke yḗ ñ kḗte Sidowee kó kubinku kḗyuutḗ. Kè n kḗte ke yuutḗ ke wḗntḗ. ¹² Kè bèè ò beke ke dḗ: De kóo niti bore? Kòò dḗ: N yí yḗ ò borè.

Fadisīḗbe békúmè kuyūñkù wèè ku wéi

¹³ Ke bèè kḗtenè oniti wèè do tú kuyūñkù ke wḗntḗ Fadisīḗbe borè. ¹⁴ Teonpūtḗ yìè do ndi Yesu dḗdmè titátí kéwaare o nu, kòò wéi. ¹⁵ Kè Fadisīḗbe ò beke ò yīmè ke wḗntḗ? Kòò dḗ: Ò waare titátí nti n nu, kè n yuutḗ ke wḗntḗ.

¹⁶ Kè Fadisīḗbe mabè dḗ: De kóo niti í tú Kuyie nkou ke yḗ ò í tūmmè teonpūtḗ kó iku.

Kè betòbè dḗ: Wèè mòke meyei nho báá na kéðḗ yìè mmè ndḗò tii dieti.

Meḗmme kè metotímèè ānné be cuokè.

¹⁷ Kè Fadisīḗbe yìè kébeke oniti ò wéi nwè ke dḗ: A yèmmè dò nhò tú we? Ke yḗ ò wéimmè fṣ̄ nwe. Kòò bè tèñné ke dḗ: Ò tú Kuyie mpāānāānti náāntò nwe.

18 Nè memme Sifube í nyie nhò do túmè kuyũ̀̀nkù ke wènté kè deè nte kè bèe yúni o yembè, ¹⁹ ké bè beke ke dâ: Di bire nde di yè ndeè tú kuyũ̀̀nkù nè dè peitémâà? Dè né wũ̀̀kémè kòò wènté?

²⁰ Kòò yembè dâ: Ti bire nde kòò tu kuyũ̀̀nkù nè ò peitémè. ²¹ Ti me nyí yé dè yímè kòò wènté, yoo wèè ò wéi, bekènè we o mómmuò, ò kòtému ke bo na ké di ténne.

²² O yembè do dé Sifube mbe kénnaá mmemme, ke yé Sifube do túmè kè wèè yie nYesu túmè Kirisi Kuyie ntãátè wè, bèe ò bèti kutíintouku mieke.

²³ Kè deè nte kòò c̣f̣ètè kabè dâ: Ò kòtému, bekènè we o mómmuò.

²⁴ Kè Fadisiēbèe wēte kényúni oniti wèè do tú kuyũ̀̀nkù ke wènté ke dâ: Náké timómmonti Kuyie nyìkè, tínti yé ke dò nhoniti yie ntú meyei nyiè nwe. ²⁵ Kòò bè ṭ̀́ṇ̀́né ke dâ: Kòò tu meyei nyiè nyoo ò í ò tu, n yí yé, n yé ṭ̀́matì máá ndi: Nh ò ntú kuyũ̀̀nkù nku, di ṃ̀̀ṃ̀̀nni ke wúó. ²⁶ Kè bèe ò beke ke dâ: Ò da ḍ̀̀ḍ̀̀ ba? Ò da wéi nḥ̀̀mṃ̀̀e botí? ²⁷ Kòò bè ṭ̀́ṇ̀́né ke dâ: N ti ndi nàkémú, di me nyí ḍ̀̀ ḳ̀́yie, dè yíme kè di ḍ̀̀ n wēte ḳ̀́ḅ̀́i? Yáa di múnke ḍ̀̀ ḳ̀́naá nho tanç̣̀̀òmbè mbe?

²⁸ Kè bè nhò ṣ̀̀áá nke tú: F̣̀́ṣ̀̀ tu de kòò niti kóo tanç̣̀̀untì, tínti tú Ṃ̀̀ỵ̀̀iisi kabè mbe. ²⁹ Ti yému Kuyie ndo náanèmè Ṃ̀̀ỵ̀̀iisi, ti me nyí yé yiè nyènní kèè bíkè.

³⁰ Kòò bè ṭ̀́ṇ̀́né ke dâ: Dè n dimu di túmè di í yé ò bonní dè, kè weè né n wéi. ³¹ Ti yému ke do nKuyie nyí c̣̀̀ú meyei nyembè kó mubáammu, bèè kù dé ke ḍ̀̀ari kù ḍ̀̀ṃ̀̀e ku c̣̀̀ú bèè ḳ̀́mu. ³² Ti mu nyí kèè kòò ṃ̀̀u wéi mbè peité wè kòò tu kuyũ̀̀nkù. ³³ Kè de kóo niti do í boní Kuyie mborè, ò na bá nna kéḍ̀̀ḍ̀̀ ḍ̀̀marè.

³⁴ Kè bèe ò ṭ̀́ṇ̀́né ke dâ: F̣̀́ṣ̀̀ nwèè tú meyei nyiè nè bè da peitémè, f̣̀́ṣ̀̀ bo ti tiénnâà? Kòò bèti kutíintouku mieke.

Tiyũ̀̀nti mómmonti

³⁵ Kè Yesu keè bè ò bètimè, kòò yà kòò beke ke dâ: A tá onitibiraà? ³⁶ Kòò ò ṭ̀́ṇ̀́né ke dâ: Okóti, yé weè tu wè kè nní nhò tá? ³⁷ Kè Yesu ò nàké ke dâ: A ò yamu weè da náannè. ³⁸ Kè weè niti dâ: N Yiè n ṭ̀́amu.

Ke nínkóo Yesu iikè kòò bántè. ³⁹ Kè Yesu ò nàké ke dâ: N ḳ̀́teṇ̀́ṇ̀́i tibeénti nti kutenkù mieke kè bèè wúò nkè bè bo ỵ̀̀i, bèè ỵ̀̀i kè bèe wènté.

⁴⁰ Kè Fadisiēbèe mabè dè bo, kékeè ò náammè, kòò beke ke dâ: Ti múnke tú tiyũ̀̀nti ntaà? ⁴¹ Kè Yesu bè ṭ̀́ṇ̀́né ke dâ: Kè di do ntú tiyũ̀̀nti dè na bá ntú di kó meyetímè, di yèmmè né me ndòmmè di wúó, deè te kè dè tu di kó meyetímè.

10

Opecēnti sàawè

¹ N di náá mómmuò nwe, wèè í ta dipètu kó dibòri ke ta kupikù tekù kuduoti ò tu oyúókù nwe, okòuti. ² Wèè me nta dibòri weè tu opecēnti. ³ Wèè bàa dibòri ò ạ̣̃ we nkpeté, kòò nyi yu kè ì yo o tammè kòò ì yènnè, ⁴ ḳ̀́enni kè ì tũ̀̀ nke yé í yémè o tammè. ⁵ Ipe í tũ̀̀ nyí í yé wè, ì ạ̣̃ nhò cokumu, ke yé ì í yémè o tammè.

⁶ Yesu do bè ạ̣̃ntému, bè me nyí mbanté ò tu mù.

Yesu weè tu opecēnti sàawè

⁷ Kè Yesu yíe kébéi nke dò: N di náá mmómumu nwe, mî tu dipètu kó dibòri. ⁸ Bèè kó dimàà keté ke kàteni bè tú beyóóbè mbe, bekòubè, ipe me nyí yie mbe kpèti. ⁹ Kè Yesu dò: Mî tu dibòri, wèè ta m borè ò bo cooté, ke ní ta, kényè, kèpété mudii. ¹⁰ Oyúókù òò kàteni ke bo yúúkumu, ke bo kuò, ke bo cake. Kè mí nkòteni ke bo duò m pe mufòmму kè ì mmù mòke mediè.

¹¹ Mî tu opecènti sààwè, opecènti sààwè duò nho fòmму mmu o pe kpéi. ¹² Wèè í te ipe ke ì cèmmù idíítí kpéi, kòò yà dimannì kè di kèríní, ò òò yóumu ipe kécoké kè di pîmmù ipe, kè iteli ciété. ¹³ Ke yé ò cèmmúmè idíítí kpéi nke, o kpèti í ì bonè. ¹⁴ Mí n yému m pe kè m pe n yé. ¹⁵ N cice n yé mèè botí m me nhò yé ke yé m pe kè ì n yé, kè n duò n fòmму i kpéi. ¹⁶ M makemu ipe teli ì mu nyí ta dipetou mieke, n dò nke múnkèè ì kpààkenímu kè ìi kèè n tammè kèwènnè kupecènkù kumáà, ocènti omáà.

¹⁷ N cice n dómu, n yóò duò mmèè kpéi n fòmму, kèwète kè mù còuté. ¹⁸ N duò n fòmму nè mmáà ndi, òmòù báá na kè n kuò, n cice wèè n duò nde kó muwèrimù, kè m bo duò n fòmму kèwète kè mù còuté.

¹⁹ Nè de kó tináànti kpéi nkè metotímèè wète kèánnè Sifube cuokè. ²⁰ Kè besükübè ntú: Dibòò dii ò ta, ò wáátému! Ba nte kè di kemmu o náànti.

²¹ Kè betòbè tu: Dibòò ta wè báá na kènnáà mmie mbotí, dibòò bo na kèwéi kuyūònkàà?

Sifube do yetemè Yesu

²² Dè do tú muséè nkó dimònni ndi, kè bèè ànnè Kuyie ncíètè wénkùmè kó dibanni Sedisadèmmu. ²³ Kè Yesu hícènti Kuyie ncíètè kó ditowaà, Sadomòò kó kufiiku mieke. ²⁴ Kè Sifubee ò cèètè, kóò beke ke dò: Ìndaà ndi a yóò ti nákémmè a tú wè, kè dè ti wenke? Kè fòò tu Kirisi, a ti náké weti weti. ²⁵ Kè Yesu bè tèínnè ke dò: N ti ndi nákému bá di í yie, mutòmму m pî mmù nè n cice kó diyètirì muù benkù n tú wè. ²⁶ Di me nyí tá ke yé di í tímè n kó ipe. ²⁷ M pe yomu n tammè kè n yì yé kè ì n tū. ²⁸ Kè n yì duò mmufòmму muù bo sàà, ì í yóò kú bitì! Òmòù me mbáá na kè ì fiètè n nòutè mieke. ²⁹ N cice wèè ì nni nduò, ò pèètému demòù, òmòù báá na kè ì fiètè o nòutè mieke. ³⁰ Mí nnè n cice ti tú onitì omáà ndi.

³¹ Kè Sifube tó aké yetàrè ke bo ò bùstí kékúò. ³² Kè Yesu bè náké ke dò: Di yàmu m pîmmè mutòmму sààmù nè n cice kó muwèrimù, òmmu kpéi nke di dómè kè m bústí yetàrè kékúò? ³³ Kè Sifubee ò tèínnè ke dò: Ti í dó ke da kuò mutòmму sààmù kpéi, a caàri Kuyie nyètiri ndi. Fó nhonitì kàa tú amáà Kuyie. ³⁴ Kè Yesu bè tèínnè ke dò: Ti wàrimu di kó ikuò pátiri mieke ke tú: Mí nKuyie mmù béi nke yè ndi tú kèinkè kòbe mbe. ³⁵ Kè ti wàri ke tú kù do náánnè bè tú kèinkè kòbe ti me nyí yóò na kè ti kùò. ³⁶ Kuyie nnè tãátè mínwe ke n tōnni kutenkù mieke, di bo yíme ke dò n caàri Kuyie nyètiri, n yí mèè kpéi n tú Kuyie mBire? ³⁷ Kè n yì pî n cice kó mutòmму di báá nni ntá. ³⁸ Kè mmè mmù pî, nke di í n tá, ntánè tūnké m pî mmù tōmmù kè dèè yie nkè di banté ke dò n cice bo m mieke kè m bo o mieke.

³⁹ Kè bè tó ndó kóò pî nkòò yè kéíté.

⁴⁰ Kékòte Suditèè, Isāā do keté kénhāà dè benitibè bàtèmmù kémbò. ⁴¹ Kè kunitisükù nkòri o borè ke náá nke tú Isāā í dòò tidieti mati, ò né náké tìi kó dimàà onitì yie nkpéi tì tú timómmani nti.

⁴² Deborah kè kunitisükù yie nkéntá Yesu.

11

Dasaa kúmè

¹ Dasaa do tú Betannii kó diheì kou nwe kòo tãbè bo bèdébè, Maari nè Mariti, kè Dasaa muòke. ² Dasaa tãũ Maari wèè do còu nYesu naàcèi tũdààri kèùtènè o yùtì, weè tãũ Dasaa do muòke. ³ Kòo tãbèe tã nkè bèe nàké Yesu ke dò: Ti Yiè nha népo weè mò.

⁴ Kè Yesu keè de kó tináaàntì ke dò: De kó muməmmú í yóó ò kùə, mù pètìnke yóó déúkùnne Kuyie nyètìrì ndi, kénte kè bèe sãnte ku Bìre.

⁵ Yesu do dómu Mariti nè Maari nè Dasaa mediè, ⁶ kèkeè Dasaa məmmè kénkpáá ðeborè ke dò yewe yèdèè, ⁷ kénáké o tancòumbè ke dò: Ti wètènè Sudee. ⁸ Kòo tancòumbèe ò nàké ke dò: Okóti, dè mu nyí m̀ante Sifube sòò dómè ké da kuə kàa tu ti kè wètàà? ⁹ Kè Yesu bè nàké ke dò: Diyiè dimàà tewebiètè mefitímè tepíitè nè mèdémè mme, kòò m̀u kèrì kuyie nhò báá bété, ke yé ò wùómmè kuwenniku kùu bo kutenkù. ¹⁰ Kòò m̀u me nkèrì keyènkè ò bo bété ke yé ò í m̀akemè kuwenniku.

¹¹ Yesu béi mme kèdeè ke dò: Ti népo Dasaa yé nke duómu, m me nkòrimu ke bo ò ènte. ¹² Kòo tancòumbè dò: Ti Yiè nkòò yé nke duómu ò yóó miétému.

¹³ Yesu do dómé bè nàké Dasaa kúmè mme, kè bembè yèmmè né ndò ò nàa mmunəndəmmú kpéi nke. ¹⁴ De m̀nni kè Yesu bè nàké páíi ke dò: Dasaa kúmu. ¹⁵ Dè né n naatimu di kpéi n yí bomè ðeborè ðe bo yiemme kè di nni ntá. Tí kòtenè o borè.

¹⁶ De m̀nni Tomaa wèè do tú detáátébìre kòo nàké betòbè ke dò: Ti kòtenè kèwənnénè ti Yiè nkékú.

Yesu duómmè kè Dasaa yánté

¹⁷ Kè Yesu m̀bo tuòkoo Betannii ke ś mbè kũnné Dasaa kè ðe m̀òke yewe yènáà. ¹⁸ Betannii do í dètìrìnè Sedisadəmmu, ðe bo m̀bo cidòmétìrìbè bètáati. ¹⁹ Kè Sifube yènní péu kékòtení ke bo ðəu mMariti nè Maari be tãũ kũũ.

²⁰ Mariti kèè dìl m̀nni Yesu kèróomè, kè Maari nkari təc̣ètè kòo kòte kóò co, ²¹ kóò nàké ke dò: N Yiè nkàa do m̀bo ðie n tãũ na ba nkú. ²² N né yému ke do nkàa beke tì Kuyie kù bo tì d̀ò. ²³ Kè Yesu ò nàké ke dò: A tãũ yóó yántému. ²⁴ Kè Mariti d̀ò: N yému ke d̀ò mmukúkéyántímù yìè, diyìè s̀nni yìè ò bo yánté. ²⁵ Kè Yesu ò nàké ke d̀ò: M̀i tu mukúkéyántímù ke tú mufòmmu. Wèè n tá ò bo nfòu bá kòò ku. ²⁶ Bèè kó dimàà n tá bè báá kú bìtì. A ti yienà? ²⁷ Kè Mariti ò t̀nné ke d̀ò: N Yiè, n támu ke d̀ò nha tú Kìrìsi Kuyie mBìre d̀èè kòtení kutenkù mieke.

²⁸ Ò béi mme kèdeè kékòte kèwəe Maari ke d̀ò: Ti Yiè nkòtení ke da yu.

²⁹ Kè Maari ité mecāā nkènkəri Yesu borè. ³⁰ Yesu mu ndo í ta diheì mieke, ò do kpáá Mariti do ò co ðe nde. ³¹ Sifube bèè do bonè Maari kòò báá nkè bèe yà ò itémè mecāā nkóò tũnne kè be yèmmè d̀ò nhò kòrì kufòti borè nde ke bo ku.

³² Kè Maari tuòke Yesu borè kénínkóo o ìkè kóò nàké ke d̀ò: N Yiè, kàa do m̀bo ðie n tãũ na bá nku.

³³ Kè Yesu yà ò kuəmmè, kè Sifube múnke kuə, kòo yèmmèe caàrè mediè nkè mesémmèe ò p̄. ³⁴ Kòo beke ke d̀ò: Di ò kũnné de? Kè bèe ò t̀nné ke d̀ò: Ti Yiè nkòtení kèyà.

³⁵ Kè Yesu ku. ³⁶ Kè Sifube d̀ò: Wénténè wè ò dómè botì.

³⁷ Kè bèmabè ntú: Wenwe wèè wéi nkuyũ̀nkù ò na bá nna kédòò tìmati kè Dasaa báá kúà?

³⁸ Kè Yesu yèmmèè wēte kécààrè kòo kote kufōti borè. Bè do kù keú ditári ndi kèpoo nditári. ³⁹ Kè Yesu bè nàké ke dò: Pootenè ditári! Kè Mariti, ocī tāū dò: N Yiè, nhò bo ncààrè, diyie naanni ndi yie nè bè ò kũnnémè. ⁴⁰ Kè Yesu ò tḗnè ke dò: N da nàké tì, kàa tì tá, a bo yà Kuyie nkó tikpeti.

⁴¹ Kè bèè pootè ditári, kè Yesu bóúté keĩnkè ke dò: N Yiè nda dǔnnè mutǔmmú a dǔòmè n da mǔo tì. ⁴² N yému ke dò nha dǔori n da békú tì kó dimàà, nné béi memme kè dè bo yie nkè benitibè bèè m murí kè beè nyé ke dò nfǔò n tǔnní.

⁴³ Ò béi memme kédeè kèpĩ̀kè ke dò: Dasaa yènní!

⁴⁴ Kòo cū yènní ke fī ntiyààtì o naàcèi nè o nǔu nè o ìkè, kè Yesu bè nàké ke dò: FIntenè we kòo íté.

Bè do wènnémè dinùù ke bo kuɔ Yesu

(Wénté Matie 26:1-5 nè Mariki 14:1-2 nè Duku 22:1-2)

⁴⁵ Kè Sifube bèè do bonè Maari kèyà Yesu dǔò dè, be mieke kè besũ̀kùbèè yie nYesu. ⁴⁶ Kè be kó bèmabèè kote kénáké Fadisiēbe Yesu dǔò dè. ⁴⁷ De mǔnni ikuú niùbè kó bekótibè nè Fadisiēbe kè bèè tíi dibeéntĩnni dieri ke dò: Tì yóó yĩme? Oniti yie mmè ndǔòrimè tidietì pèu? ⁴⁸ Kè tì yóu kòò mè dǔòri benitibè bemaou bo yie nho kpèti, kè Odommu kǔbèè kǔtení, kèpǔnte Kuyie ncĩ̀tè kètiè ke tì eì.

⁴⁹ Kè be kóò mǔu bè tu wè Kayifu, wèè do tú ikuú niùti dièwè de benni, kòo bè nàké ke dò: Di í banté. ⁵⁰ Di í yé ke dò ndè tú di kó mesàà mmè oniti òmáà bo kúmè kubotí kpéi, kè kubotí kumǔou cootàà? ⁵¹ Ò do í náá nde kó tináànì nè o mǔmmuǔ, ò do me ntúmè ikuú niùti nwe de kó dibenni, kè Kuyie nduú nkòò nnáá Yesu weè yóó kúmè kubotí kpéi. ⁵² Dè í tú Sifube máà kpéi nke ò yóó kúmè, ò dǔ kèwènné Kuyie mbí nyi kè ìi náá nhonitì òmáà.

⁵³ De kó diyie ndi Sifube wènnémè dinùù ke bo kuɔ Yesu. ⁵⁴ Bá ò ténke í nyie nkénfeí Sifube mieke, kékote dihei dii bo dikpáà mieke kè bè di tu Efadayimmu, kè nke mbo nè o tancǔumbè.

⁵⁵ Ke sǔ ndiyentèbanni tǔónnì kè benitibè kǔrì Sedisademmu, ke bo wénkũnne bemaà kè dibanni né tuǔkení. ⁵⁶ Kè bè nwanti Yesu, ke békú betǔbè Kuyie ncĩ̀tè mieke ke tú: Di yèmmè dǔò nhò bo kǔtení dibannaà?

⁵⁷ Ikuú niùbè nè Fadisiēbe do nàkému ke tú kè wèè ò yà, wèè nàké kè bèè ò pĩ.

12

Maari do cǔummè tǔdààrí Yesu naàcèi

(Wénté Matie 26:6-13 nè Mariki 14:3-9)

¹ Dè do kpáá yewe yèkuú ndi diyentèbannii bo tuǔkenímè, kè Yesu kote Betannii, Dasaa, ò do duú nkè wèè yánté o cie. ² Kè bèè ò ànné kupǔòkù, kè Mariti mbè àà tidiiti Dasaa nè betǔbè kè bè kàri nè Yesu kè bè yo. ³ Kè Maarii túóté tǔdààrí natiwè wèè donku yóu, kécóú Yesu naàcèi, kèúténè o yùti, kè kufǔòkkuu dátinnè tecĩ̀tè temǔu. ⁴ Yesu tancǔumbè kóò mǔu Sudaasi Isikadiyoti wèè yóó ò fité kòo béi nke dò: ⁵ Dè dǔmmè kòo cǔke de kóò tǔdààrí, tì na báá nhò fité dibenni tǔmmú díti, kèpǔmmè becĩ̀ribàà?

⁶ Dè í tú mesémmè do ò bonè becĩ̀ribè kòò nnáá memme, ò do tú oyúókù nwe kè wèè ntǔu idífi ke yuuku de mieke. ⁷ Kè Yesu ò nàké ke dò: Yóu we,

ò còu nde kóò tùdààrí n kũnnímù kpéí nke. ⁸ Bēcīribè yó ndi bonèmu sáà, mí mme nyí yó nhā ke di bonè.

Ikuú niùbè kó bekótìbè dàkèmè ke bo ku Dasaa

⁹ Kè Sifubè péuu keè Yesu bomè Betannii, kétéínko ke bo yànè Dasaa Yesu do duó nkè wèè yánté. ¹⁰ Kè ikuú niùbè kó bekótìbèè dakè ke bo ku Dasaa. ¹¹ Kè yé weè do temè kè Sifubè péuu bè yóu kétéünne Yesu.

Yesu do karimè Sedisadèmmu ke deke disāmmarímbii (Wénté Matie 21:1-11, Maríki 11:1-11, Duku 19:28-40)

¹² Kè dèe wenté kè benìtibè bèè kàtení diyentébanni Sedisadèmmu kè bèè keè Yesu kéroómè, ¹³ kékōū tipuonti kékote kóò co kémpīēkù ke tú: Mesàà nní mbonè Isidayēribè kóo kpààti wèè kèríní nē ti Yìè nkó diyètìrì.

¹⁴ Kè Yesu yà disāmmarímbii kēdeke, kè dèe dàò tì wàrimè ke tú:

¹⁵ Díndi Sedisadèmmu kòbe di bá nyīēkù,

ntenè di kóò kpààti ke kèríní

ke deke disāmmarínserì kó dibii.

¹⁶ De mōnni Yesu tancóumbè mu nyí mbanté dèè dàòri. Ò dèke dii mōnni ndi keīnkè kè bèè dentení tii wàri o kpéí tii sòò dàòmè.

¹⁷ Bèè kó dimàà do neínè Yesu kényà ò yumè Dasaa kufōti mieke kòò yánté, kè bè nnáá nhò dàò dè. ¹⁸ Yesu duómme kè Dasaa yánté deè dàke do te kè benìtibè péuu kàtení kóò co. ¹⁹ Kè Fadisiēbe nnáá mbetòbè ke tú: Ti í yóó na kédòò dēmarè, benìtibè bēmou we ntūnne.

Kerekibe do wantimè Yesu

²⁰ Kè Kerekibe mahè kóké be mieke bèè do kàtení Sedisadèmmu dibanni Kuyie mbáámmu. ²¹ Kè bèè kote kénáké Fidipu wèè yènni Betisaidaa Kadidee kó kutempē nke dà: Okóti, ti dó kényà Yesu nwe. ²² Kè Fidipuu náké Āntidee kè bèè nei bedé ké tì nàké Yesu. ²³ Kè Yesu bè nàké ke dà: Dè tūdkemu kè bè bo déúkūnne Onitibire. ²⁴ Timómmānti nti n yóó di nàkémè, kè bè í buótí medibii mmè ò mbo mè maa ndi, kè bè me mmè buótí, de mōnni ndi mè òò yènnimè, kēbutè kè tidiitii peité péu. ²⁵ Wèè bo ndó o fōmmu, ò bo mù fétinne, kè wèè í dó o fōmmu ketenkè kie mmieke kòo mmù mōke sáà. ²⁶ Kòò mōu pī n kó mutómmú, ò nni ntū, kè m borè wè nde mbo. Wèè pī n kó mutómmú n cice bo ò sante.

Yesu nàkémè o kũū nkpeí

²⁷ Di mōmōnni n yèmmè cààrè mediè, m bo yī n deeténè me nfēūtímàà? Biti! N kàtení meè kpéí. ²⁸ M bo yī: N cice déúkūnne a yètìrì. De mōnni kè bèè keè metammè mamè keīnkèni kè mè tú: N di déúkūnne mu ke bo yíé ké di déúkūnne.

²⁹ Benìtibè bèè do dè bo kékeè de kó metammè kè bè dà: Fetapíēfè nfe. Kè betòbè dà: Kuyie ntōnni mari dii ò béinnè.

³⁰ Kè Yesu bè nàké ke dà: Di kèè mèè tammè í náá mmū kpéí, mè náá ndi kpéí nke. ³¹ Di mōmōnni ndi Kuyie nyóó bekénnèmmè kutenkù kuu, di mmōnni ndi Kuyie nyóó betimè kutenkù kuu nkóo kpààti. ³² Kè bè n dèe ndi mōnni kudóú ĩnkè, m bo yūōnni benìtibè bēmou m borè * mmèmmè kudapāātí ĩnkè nē ò yóó dekemè keīnkè.

³³ (Ò do béi mēmmè ke bo benke ò yóó kú mùò kũū mbotí nku.) ³⁴ Kè benìtibè dà: Bè ti nàké ikuú mieke ke tú Kiriisi yó nfòumu sáà. A bo yīme ke dà bè bo dee nhonitibire kudóú? We ñniti bire nde? ³⁵ Kè Yesu bè nàké

* **12:32** De kó dináańkèè mieke Yesu náá mbè yóó ò dèe

ke dō: Kuwenniku kpaá di bonèmu, kù né í yóó mǎnte, ñkérínè kè kù kpaá bo, kè dibìnnì báá di déété, ke yé wèè kèrì dibìnnì miéke ò í yémè ò kàri kè. ³⁶ Kuwenniku kpaá ke di bonèmu, ntánè ku, kè dèe yie nkè di naá nkuwenniku kó ibí. Yesu béi mmemme kédeè kéité késari.

Sifube í tāmè Yesu

³⁷ Bá Yesu do me ndòòmè tidietì péu kè bèe yà, bè í nhò tá. ³⁸ Kè dè bo dōò Kuyie mpāānāāntì nāāntò Esaii do béi nti ke dō:

N Yiè, we nyie nha nāāntì ti náá nti,
we mbanté a wērímú a benke mù?

³⁹ Esaii do béimmu mùù te kè bè í banté, ke dō:

⁴⁰ Kuyie nkuu bè yèikùnnè

kuù kpénkùnnè be to,

bè yàà bo yà mèè kpéí nnè be nuò,

kébanté kè be yèmmèe ceete

kè kùu bè miékùnnè.

⁴¹ Esaii do yà Yesu kó tikpetì nti kénnáá nho kpéí.

⁴² Kè Sifube kó bekótìbè péuu yie nYesu bá dè né í nfeí, Fadisíibe yàà bo bè bèti mèè kpéí kutiíntouku. ⁴³ Ke yé bè do dómè benitìbè kó yesāā nyè kè dè pèēté Kuyie nkperi.

Yesu nāāntì bo ti bekénè

⁴⁴ Kè Yesu píéké ke dō: Wèè n tá dè í tú ò tá mí nwe m máá ò támu wèè n tōnní. ⁴⁵ Wèè n yà ò yàmu wèè n tōnní. ⁴⁶ Kè Yesu dō: N tú kuwenniku nku ke kòtení kutenkù miéke, kè wèè n tá ò bá mbo dibìnnì miéke. ⁴⁷ Kòò mǎu kèè n nāāntì ke í dǎari ti yèmmè mù í yóó ò bekénè, ke yé n yí kòtenímè ke bo bekénè kutenkù, n kòtení ke bo kù dèetému. ⁴⁸ Wèè n yete ke yete n nāāntì, n nāāntì tii yóó ò bekénè diyie sǎnni yiè. ⁴⁹ Ke yé n yí náámmè m mǎmmuò n kpeti, n cice wèè n tōnni wèè n duó n dò nkénáké ti benitìbè ké ti mbè tié. ⁵⁰ N yému ke dò nhò yé n náké ti tu mufòmму mùù bo sǎā mu kpeti nti, dèè kpéí nte kè n nàà nhò yé n náké ti máá.

13

Yesu òmè o tancòumbè naàcèi

¹ Kè diyentébanni ntú nanke kè Yesu banté ke dò nho mǎnni tùàke ò bo ítémmè ketenkè ñnkè kédeke o cice borè, ò né me ndómè o kǎbe bèè bo ketenkè ñnkè, kòò bè benke ò bè dómè mediè.

² Bè yo ndii mǎnni ke sǎ ndibòò dié nke ānné Sudaasi Isikadiyoti Simǎo kó debire meyèmmè ò bo fiténèmè Yesu. ³ Yesu me nyémè ke dò nhò bonní Kuyie mborè, ke wèti ku borè, kè kù ò duó ndemǎu. ⁴ Kòò íté kédáté o yaàbòri, kébouté kuyààkù ò do bou kù o ka, ⁵ kéānné menie ndibuu kéketé kénhǎu o tancòumbè naàcèi, ke ùütìnè kuyààkù ò do bou kù o ka. ⁶ Kétuàke Simǎo Pieri borè, kòò dō: Fǎ n Yiè, nkè fǎò sùtè n naàcèi? ⁷ Kè Yesu ò nàké ke dō: Di mmǎnni n dǎari dè a mu mbáá dè banté, a bo dè banté diyie marì. ⁸ Kè Pierii yete ke dō: A báá sù n naàcèi. Kè Yesu ò nàké ke dō: Kè n yí sù a naàcèi ti bá nkpaá wè. ⁹ Kè Simǎo Pierii ò nàké ke dō: Kè menìme n Yiè, ndè í tú n naàcèi máá, súnè n nǎu nè n yuu. ¹⁰ Kè Yesu ò nàké ke dō: Wèè wùò ò ténke í dò nkéwuò, kòò í sù o naàcèi nsi ke wenke. Díndi wennimu dè né í tú dimǎu.

¹¹ Yesu do yému wèè yóó ò fité, kè dèè ríte kòò dō: Di í wenni di mǎu.

12 Ò sù dii m̀onni be naac̄ei k̄edeē k̄ed̄aati o yaab̀ori k̄ekaroo b̄e yo nd̄e, k̄e b̄e beke ke d̄o: Di bant̄e n d̄òr̀ar̄a? 13 Di n yu ke tú Okóti, di Yiè, m̀ómmuò nwe, n we ntú. 14 Mí nwèè tú Okóti, di Yiè, k̄e nh sù di naac̄ei, di d̀o nk̄eh̀úmu dit̄ab̄e naac̄ei. 15 N di benke di d̀o nk̄end̄ori m̄emme dit̄ab̄e. 16 N di náá m̀ómmuò nwe, ot̄onti í deun̄e ò p̄i nwè mut̄ómmú, dit̄onni me nyí deun̄e wèè di t̄o. 17 Di bant̄emu de kó med̄òrim̄e, mm̄e d̄òrin̄e d̄e bo ndi naati.

18 N yí náá ndim̄ou di kp̄eí, n ȳemu n t̄aati b̄e, t̄i w̄ari t̄i né d̀o nk̄ed̄omu t̄i tú: Nè wè ti w̄e nwèè k̄on̄t̄e ke n dokun̄e. 19 M p̄anke ti ndi nak̄emu k̄e t̄i mu nyí t̄ūkení, k̄e d̄e t̄ūkení dii m̀onni di nyé ke d̀o n tú, n tú wè. 20 N di náá mm̄ómmuò nwe, wèè c̄out̄e n t̄o nwè ò c̄out̄e mínwe, k̄e wèè n c̄out̄e ò c̄out̄emu wèè n t̄onni.

Yesu nak̄em̄e wèè yóó ò fit̄e

(W̄ent̄e Matie 26:20-25 nè Mariki 14:17-21 nè Duku 22:21-23)

21 Yesu b̄ei mm̄emme k̄oo ȳemm̄e caar̄e medīe nk̄òd̄ d̄o: N di náá mm̄ómmuò nwe di k̄òd̄ m̄ou wèè yó n fit̄e.

22 Bá o tanc̄ùmb̄e í mbant̄e ò ȳe nwè k̄enw̄eí w̄eí bet̄ab̄e. 23 Yesu tanc̄ùmb̄e k̄òd̄ m̄ou ò d̄o wè mes̄aà, k̄òd̄ k̄ari koò pék̄en̄e. 24 K̄e Sim̄o Pierii ò p̄asiri ke d̄o: Beke we k̄eȳa ò ȳe nwè nwe. 25 K̄òd̄ s̄inn̄o k̄ebeke Yesu ke d̄o: N Yiè wenninwe? 26 K̄e Yesu ò nak̄e ke d̄o: N yóó p̄òt̄e p̄èè tik̄unti k̄ed̄uò nwè nwe.

Men̄me ò p̄òt̄em̄e p̄èè k̄ed̄uò nSudaasi, Isikadiyoti bire. 27 Sudaasi c̄out̄e dii m̀onni p̄èè k̄e dib̄ò ta o ȳemm̄e k̄e Yesu ò nak̄e ke d̄o: A yóó d̄ò t̄i, d̄ò t̄i mec̄aã.

28 (Ò k̄arin̄e b̄e ke yo, be k̄oo m̄ou í mbant̄e mùu te k̄òd̄ ò nak̄e mem̄me. 29 Sudaasi wèè do me nt̄oum̄e id̄iít̄i, k̄e b̄emab̄e ȳemm̄e ñd̄ò nYesu ȳe nwèè k̄ote k̄edont̄eni dibanni kó mudii mmu, yoo wèè p̄a d̄emare beç̄irib̄e.) 30 K̄e Sudaasii c̄out̄e p̄èè k̄eȳe mec̄aã, ke s̄ó nd̄e urike.

Ditannùu p̄anni Yesu ti duò ndi

31 Sudaasi ȳe dii m̀onni k̄e Yesu b̄ei nke d̄o: De m̀onni t̄ūk̄emu k̄e Onit̄ibire bo déúk̄unne de ȳet̄iri, k̄ed̄éúk̄unne Kuyie nkperi. 32 K̄e Onit̄ibire d̄éúk̄unne Kuyie nyet̄iri, Kuyie mmúnke bo déúk̄unne de kperi bàmbà. 33 M bí, n yí yó nkpaá ke di bon̄e k̄e d̄e m̄onte. N yit̄imu k̄e di bo n wammú k̄ém̄ont̄e, n nak̄e t̄i Sifube n ti ndi náá, di báa na k̄ek̄ote n k̄ori k̄e. 34 N di nak̄e ditannùu p̄anni ndi, n d̄on̄e dit̄ab̄e. N di d̄ake m̄èè botí r̄ime nd̄on̄e dit̄ab̄e. 35 K̄e di d̄o dit̄ab̄e, men̄me b̄e bo bant̄em̄e ke d̀o ndi tú n tanc̄ùmb̄e.

Yesu nak̄em̄e P̄ieri ò yóó ò p̄arik̄em̄e

(W̄ent̄e Matie 26:31-35 nè Mariki 14:27-31 nè Duku 22:31-34)

36 K̄e Sim̄o Pierii ò beke ke d̄o: N Yiè a k̄ori ke? K̄e Yesu ò t̄èñné ke d̄o: A báa na k̄e n nein̄e bàmbà, d̄e yóó ȳému k̄aa n t̄unn̄o. 37 K̄e Pierii ò beke ke d̄o: N Yiè, ba nte k̄e m báa na ke da nein̄e bàmbà? N yiemmu ke bo kú a kp̄eí. 38 K̄e Yesu ò t̄èñné ke d̄o: A m̄enke ȳe nha bo kú n kp̄eín̄aà? N da náá m̀ómmuò nwe, t̄ekote bo nyóó kuò nk̄aa p̄arik̄e kuce m̄et̄aati ke tú a í n ȳe.

14

Yesu wèè tu kuce

1 K̄e Yesu b̄e nak̄e ke d̄o: Di ȳemm̄e báa caar̄e. N t̄an̄e Kuyie nk̄e nni nt̄a. 2 Mefīe nsũmu n cice ç̄īt̄è, k̄e d̄e do í d̀o mem̄me nna bá mb̄eí. N k̄unti ke bo

tũntɛ di yó mborè ndɛ. ³ Kè n kò ke tũntɛ di yó mborè, m bo wɛtɛní ke di túótɛ kè dí r̄bo m borè. ⁴ Di yému n kũnti kè, ke yé kuce.

⁵ Kè Tomaa d̄: N Yiè, ti í yé a kũnti kè, ti bo yĩme kényé kuce? ⁶ Kè Yesu ò nàké ke d̄: M̄i tu kuce, nè timóm̄m̄nti, nè mufòm̄mu. Òm̄òú í k̄ari n cice borè ke í yè m borè. ⁷ Kè di do n yé di na nyému n cice, di me nhò yému ke ò yà.

⁸ Kè Fidipuu béi nke d̄: N Yiè, nti benke a cice kè dè nti sannè. ⁹ Kè Yesu ò t̄ɛr̄né ke d̄: M me ndi bonè dii daà a mu nyí n ȳt̄t̄áá? Wèè n yà ò yàmu n cice. Dè dòm̄me k̄aà tú n da benke n cice? ¹⁰ A í t̄á ke d̄ ò n cice bo m mièke kè m bo o mièk̄aà? N di n̄áa nt̄i n̄áānti í tú n kpeti, n cice wèè bo m mièke wèè p̄i n̄ho t̄ómmú. ¹¹ Nni nt̄ánè m bomu n cice mièke k̄o bo m mièke, kè di me nyí n t̄á t̄u nni nt̄ánè m p̄i mùu t̄ómmú. ¹² N di n̄áa mmóm̄muo nwe, wèè n t̄á ò bo p̄i mmut̄ómmú m p̄i mmù kè mù ndɛu k̄ép̄ɛt̄é m p̄i mmù ke yé n kũntimè n cice borè. ¹³ Di bo m̄o dèè kó dim̄àà nè n kó diyèt̄iri, m bo dè d̄ò kéd̄ék̄ũnnɛ n cice yèt̄iri. ¹⁴ Kè di m̄o d̄em̄arè nè n kó diyèt̄iri m bo dè d̄ò.

Wèè n d̄ò wè nyié n kó tin̄áānti

¹⁵ Kè di n d̄ò mp̄innè n tannò. ¹⁶ M bo b̄antè n cice k̄o di duonní ob̄áānti t̄ò, k̄o ndi bonè s̄áa. ¹⁷ Wèè tu Muyaáns̄ààm̄u timóm̄m̄nti k̄o, kutenkù kuu nk̄obe báa na ké mù c̄outé, bè í mù w̄ò mbè me nyí mù yé, díndi me mmù yému, kè mù di bonè ke bo di mièke.

¹⁸ N yí yóó di yóu kè dí ndò nyiciribí, n w̄et̄inímu di borè. ¹⁹ Dè bo yíe s̄amp̄ó kutenkù kuu nk̄obe t̄ɛnke bá n yà, díndi me n yóó n yàmu ke yé n f̄òumè kè di yó nf̄òu. ²⁰ Dɛ kó diyìè di bo banté ke d̄ò m bo n cice mièke, kè di bo m mièke, kè m bo di mièke.

²¹ Wèè yie n n̄áānti ke d̄ari t̄i ȳmmè wèè n d̄ò, kè wèè n d̄ò, n cice bo nhò d̄ò, kè nni nhò d̄ò k̄òò benke m m̄áa.

²² Kè Sudii ò beke ke d̄: N yiè ndè dòm̄me k̄aà bo ti benke a m̄áa, ke báa benke a m̄áa kutenkù k̄obe. ²³ Kè Yesu ò t̄ɛr̄né ke d̄: Wèè n d̄ò ò yó mp̄im̄mu n n̄áānti kè n cice nhò d̄ò, kè tí k̄ot̄ení ké nhò bonè. ²⁴ Wèè í p̄i n n̄áānti ò í n d̄ò. N di n̄áa nt̄i n̄áānti í tú n kpeti, n cice wèè n t̄ónni o kpeti nti.

²⁵ N ti ndi n̄akému ke k̄paá ke di bonè. ²⁶ Ob̄áānti Muyaáns̄ààm̄u n cice yóó duonní mù n kó dif̄t̄iri mù bo di n̄áké d̄em̄o, ké di dentɛ n di n̄áké t̄i tim̄o.

²⁷ N di duó ndiwèi ndi, n kó diwèi. N yí di ndi duó nkutenkù kuù nk̄ome, di yèmmè báa caàrè, di k̄m̄b̄ùt̄i báa do. ²⁸ Di kèèmu n di n̄akémè ke tú n kũnti n cice borè ke w̄et̄iní. Kè di do n d̄ò dè na ndi naatimu ke yé n kũntimè n cice borè wèè d̄ɛu ke m p̄ɛt̄é. ²⁹ N t̄i ndi n̄akému kè dè mu nyí t̄ùk̄ení, kè dè bo yie nkè dè t̄ùk̄ení dii m̄ònni di nt̄á. ³⁰ N t̄ɛnke í yóó di n̄áké tim̄at̄i péu, ke yé kutenkù kuu nk̄òò k̄p̄ààt̄i k̄er̄inímè, ò í m̄ake muw̄er̄im̄u mamù n ȳnkè. ³¹ Ò k̄er̄iní kè kutenkù k̄obe bèè bo banté ke d̄ò n d̄ò n cice ke d̄ari ò d̄òmè. Ít̄enè kè tí p̄ɛt̄é.

15

Yesu d̄onnenèmè o m̄áa mutie bè tú mù f̄inyĩ

¹ Kè Yesu d̄: M̄i tú f̄inyĩ tie kó dik̄ũnni kè n cice tú wèè mù te. ² Ibake ì n tukúnè ke í p̄é ò ì k̄õumu, kè ibake ì p̄é ke ì k̄éi kè ì bo d̄òke peitè. ³ Tin̄áānti

n di nàké tì dié nke di ciému, kè di wenke páíí. ⁴Di nni ntaunè kè n di taunè. Kutebaku báá na képeité ke í taunè mutie. Mèè botí nku di báá na képeité ke í n taunè.

⁵Míí tú mutie kǔnni kè di tú ibake, wèè n taunè kè nh ò tàunè weè péí yebe péu, kè di í n taunè di báá na kédòò dèmarè. ⁶Wèè í n taunè Kuyie nhò dootóomu, kutebaku ǝ kpeí kè bèe kù dootóo mèè botí, kè bèe kù tùóté kécóu nkè kùu cóúté. ⁷Kè di n taunè kè n náànti bo di mieke, mǝnè di dó dè, m bo dè ndi pǎ. ⁸Kè di peité yebe péu, memme n cice yètiri bo deukemè, kè dèe benke di tùmè n tancóumbè. ⁹N cice n dó mèè botí, m me ndi dó, n fíí kúnè. ¹⁰Kè di pǐ n tannò m bo ndi dó kè di nfííkú, m pǐmmè n cice tannò kòò n dó kè n fííkú.

¹¹N ti ndi nàké kè dè bo yie nkè di mǝte n kó diwèi ndi kè di di píe. ¹²Nte nè n di nàké dii tannùu: Ndónè ditǎbè n di dó mèè botí. ¹³Wèè duò nho fǝmmu o kǝbe kpeí, weè bè dó medè. ¹⁴Kè di dǝori n di nàké dii nùu di tú n népobè mbe. ¹⁵N ténke í di tú betǝmbè, ke yé otǝnti í yémè wèè ò duò mmutǝmmú ò dǝori dè. N di tú n népobè mbe, ke yé n di benkemè n cice m benke dè demǝu. ¹⁶Díí í n tǎáté míí di tǎáté, ke tú di kǝte képeité yebe yèè yó mbo sǎá kè dèe yie nkè di mǝ dèè kó dimàà n cice nè n kó diyètiri, wèè dè ndi pǎ. ¹⁷N di duò dii tannùu tú: Di bo ndómè ditǎbè.

Kutenkù kǝbe níímmè Yesu nè o kǝbe

¹⁸Kè kutenkù kǝbe di níí, nyénè ke dò mbè keté ke níí mínwe. ¹⁹Kè di do ntú kutenkù kǝbe bè na ndi dómu, di me nyí tú ku kǝbe, ke yé n di dènnenímè kutenkù, deè te kè bè di níí. ²⁰Dentenèni n di nàké tì: Otǝnti mǝu í deunè wèè ò duò mmutǝmmú. Kè bè n fèũ mbè yóó di fèũmmu kè bè me nyie n kpeti bè yóó yiemmu di kpeti. ²¹Bè yóó di fèũ ndi tú mèè kpeí nke n kǝbe, ke yé bè í yémè wèè n tǝnni. ²²Kè n do í kǝtení ke bè nàké dè na bá ntú be kó meyetímè, n né me nkǝtenímè ke bè nàké bè báá na képeri. ²³Wèè n níí ò níímmu n cice. ²⁴Kè n do í pǐ mmutǝmmú otǝu mǝu í na ke pǐrmú, kè bè yà, dè na bá ntú be kó meyetímè. Bè me mmù yǝmu ke ti níí, mmí nnè n cice. ²⁵Tii wǎri be kó ikuó mieke tii dǝò tii tú: Bè n níí detetirè.

²⁶Obáànti Muyaánsààmù n cice yó n duò mmù kè n di duò, mù bo tuǝkení dii mǝnni mù yó nnáá n kpeí nke. ²⁷Kè di múnke n náá n kpeí, nke yé di m bonèmè nè diketírini.

16

¹N ti ndi nàké dè bo yiemmmè mme kè di báá duó. ²Bè bo ndi betí titíintouti, mǝnni mari ké ndi kǝu kè be yèmmè dò mbè pǐ Kuyie ntǝmmú. ³Bè yó ndǝori memme bè í yé mèè kpeí nke n cice, bè me nyí n yé m mómmuǝ. ⁴N ti ndi nàkému kè de mǝnni tǝǝkení, di denteni n di nàké tì, n yí ti ndi nàké nè dimǝnni ke yé n di bonèmè.

Yesu nàkémmè Muyaánsààmù yóó pǐ mmùu tǝmmú

⁵Di mǝnni n kǔnti wèè n tǝnni o borè nde, di kòò mǝu me nyí m békú n kǝri kè. ⁶Kè di yèmmè né cààrè n di nàké mèè kpeí n kǝri kè. ⁷N di náá mómmuǝ nwe, kè n kò dè bo ntú di kó mesàà, nke yé kè n yí kò, Obáànti sààwè í karini, kè m me nkò m bo wè ndi duǝnni. ⁸Obáànti bo kǝtení dii mǝnni, ò bo nte kè benitibèe banté be yei, kébanté dèè tú timómmanti, kébanté Kuyie mbeénti bomè. ⁹Be yei ntú bè í n tǎmè. ¹⁰Bè í bantémè ke dò n dǝori Kuyie ndómè ke kǔnti ku borè, di ténke í yó n yà, ¹¹kébanté ke dò

nKuyie mbeénti bo ke yé Kuyie mbekénèmmè kutenanti kuu nkóo kpààti ke dèè.

¹² Tináaànti kpaáamu péu n na ndi nàké ti, di me mmu mbáá na ké ti kèè di mmònni. ¹³ Muyaánsààmù mùù tu tímómmònti mù bo kàtení dìì mònni, mù bo di náké tímòu, ke yé mù í yó nnáámmè nè mu kó muwērímú, mù yó nnáá mmù kèè tinti ke di náké dèè kpaaní. ¹⁴ Mù bo nni nsánti ke yé mù yó nnáámmè mù kèè tinti m borè. ¹⁵ N cice m̄ake dè demòu dè tú n kperè nde, dèè te kè n tu Muyaánsààmù bo ndi náá mmù kèè ti m borè.

Yesu yèmmè o kabè yèmmè bo caàrè kéwète kénarike

¹⁶ Dè bo yíé sám̀pò di ténke bá n yà, kè dèè wète kényíé sám̀pò kè di n yà, ke yé n kũntimè n cice borè.

¹⁷ De m̀ònni kòo tancòùmbè mabè mbékú betòbè ke tú: Ònti náaànti tu, dè bo yíé sám̀pò di ténke bá n yà, kè dèè wète kényíé sám̀pò kè di n yà, ke yé n kũntimè n cice borè? ¹⁸ Ba ntú dè bo yíé sám̀pò? Ti í banté mùù me ntú.

¹⁹ Kè Yesu banté bè dómè kòò beke ké bè nàké ke d̀: Di d̀ó kébanté mùù tu dè bo yíé sám̀pò kè di ténke bá n yà, kè dèè yíé sám̀pò kè di wète ké n yaà? ²⁰ N di náá mmómmuò nwe, di bo kòmmú, kè kutenanti kabè nyãnkú. Di yèmmè bo caàrè, ke de kó meyeñcaàrimè né naá ndiwèi. ²¹ Onitipòkù péi dìì m̀ònni dè ò nhò yòumu, ke yé o m̀ònni tùòkemè kè debire yènní ke dèè wèe yènkò kuyonku, ke yé ò peitèmmè oniti. ²² Di kperè me ndò, di yèmmè caàrèmu di m̀ònni, ke bo narike di bo wète ké n yà dìì m̀ònni, bá òmòu báá na kédeite de kó kuyeñaati.

²³ Kè de kó diyìè tùòke di ténke í yó mbeke tímàti n di náá mmómmuò nwe de kó diyìè di m̀óu dèè kó dimàà n cice nè nkó diyètiri ò bo dè ndi pã. ²⁴ Nè yìenní di mu nyí m̄o demarè Kuyie nè n kó diyètiri, m̄oñè kè kù di pã, kè di yèmmè ñnaati.

Yesu namè kutenanti

²⁵ N di nàké de kó tináaànti nè dináaànhãntiri ndi, de m̀ònni kpaanímu, n ténke í yo ndi náánnè ke di àmmù, de m̀ònni n yó ndi náá mpáí nwe n cice kpeti. ²⁶ De kó dimònni di bo mmóu n cice di d̀ó dè nè n kó diyètiri. Dè í tú n yé n yó nhò báá ndi kpéi. ²⁷ N cice mómumuò ndi d̀omu di n d̀ó mèè kpéi, ke tá ke do m bonní o borè. ²⁸ N yiténí n cice borè nde ke kàtení kutenanti, ke iti kutenanti ke kũnti n cice borè.

²⁹ Kòo tancòùmbè ò nàké ke d̀: Nte a náámmè páíí bá a í àmmù. ³⁰ Di m̀ònni ti bantému ke dò nha yé demòu, kè dè í dò nhòmòu benné ké nda békú tímàti. Dèè te kè ti tá ke dò nha bonní Kuyie mborè. ³¹ Kè Yesu bè beke ke d̀: Di tá di mmònnà? ³² De m̀ònni duunnímu ke tùòkení, kè di bo cíété kékũ ndi cèi ké n yóu. M me nyí yó mbo m máá, n cice m bonèmu. ³³ N ti ndi nàké kè dè bo ndi naatimu ti kó metaummè mieke, bè yóo di fèũmu, di yèmmè né báá caàrè n namu kutenanti.

17

Yesu bàntèmmè Kuyie nho tancòùmbè kpéi

¹ Yesu béi mmemme kédeè kébóuté kéfinkè ke d̀: N cice de m̀ònni tùòkemù, déúkunnè a bire yètiri kè dèè déúkunnè a kperí. ² Ke yé a dè duómme muwērímú kè dè bo duò mmufòmmu mùù bo sãá benitibè a dè duò mbè. ³ Bè bo yètémè f̀ nKuyie mmómmònkú kùù bo kumáá, nè Yesu

Kirisi a tōnní wè deè tú mufòmму mùò bo sáá. ⁴ N deèmu mutōmmú a yē m pī mmù ke déúkùnnē a yètìrì ketenkè ìnkè. ⁵ Di mmònnì n cìcē déúkùnnē n yètìrì, kè n duó ndisānni n do m̀ake di a borè kè kutenkù mu nyí d̀ò.

⁶ Míi duó nkè bè da ỳété, benitibè a dèitení bè kutenkù, ke bè nni nduó, f̀òò do bè te ke bè nni nduó nkè bè yie nha náaàntì. ⁷ Bè bantému di mmònnì ke dò mm̀ake deè kó dimàà bonní a borè. ⁸ Ke yé m bè nàkémè tináaàntì a n duó ntì kè bè tì c̀uté ke banté ke dò m m̀enke bonní a borè ke yie nke dò nf̀òò n tōnní.

⁹ N yí da báá nkutenkù k̀abe kpéí, n da báá nha n duó mbè kpéí nke, ke yé f̀òò bè temè. ¹⁰ M m̀ake deè tú a k̀pere nde, k̀aa m̀ake deè tú n k̀pere. Mem̀me kè bè déúkùnkò n yètìrì. ¹¹ N k̀unti a borè nde, n ténke í yó nkpaá kutenkù miēke, kè bembē yó nkpaá. N cìcē wèè dò mpáíí, m̀pī mbē nē a kó diyètìrì kè bè ñwē nke dò onitì omáà mí nnè f̀ó nti dòmmè. ¹² M bè bonè ke bè bàamu kutenkù miēke nē a kó diyètìrì, ke pī nha n duó mbè bá bē kòò m̀ou í feti, kè de í tú wèè do dò nkéfeti wènwe kè deè d̀ò tì wàrì ke yēmmè. ¹³ Di mmònnì n k̀unti a borè nde, ke kpaá ke bo kutenkù miēke, ke bè nàá nkè bè bo mm̀ake n kó diwèi mediè. ¹⁴ M bè nàkémú a kó tináaàntì kè kutenkù k̀abe bè nií bè í tú mèè kpéí nkutenkù k̀abe kéndòmmè m m̀ommú n yí túmè kutenkù kou. ¹⁵ N yí da báá nke yē nha bè dènnē kutenkù miēke, n yē nha mbè k̀anké oyeyiwe nwe. ¹⁶ Bè í tú kutenkù kuu nk̀abe, m m̀ommú n yí túmè kutenkù kou. ¹⁷ Wénkùnnē bē né a náaàntì, a náaàntì tu timómm̀anti nti. ¹⁸ A n tōnní mèè botí kutenkù miēke mme mbè tũ̀ò nku miēke. ¹⁹ N duó m máá bēè kpéí, kè de bo yie nkè bè m̀enke ntú a k̀abe.

²⁰ N yí da báá mbèè máá kpéí, n da báammu nè bèè yóó keè a náaàntì kè nni ntá bē kpéí. ²¹ N da báá nke tú bè ñwē nke dò nhonitì omáà, mí nnè f̀ó nti dòmmè kè nti taunè kè kutenkùu banté f̀òò n tōnnímè. ²² M bè duómmu tikpetì a n duó nti, kè bè bo ñwē nke dò nhonitì omáà m mí nnè f̀ó nti dòmmè. ²³ Kè nní mbo bē miēke k̀aa m̀bo m miēke kè bè ñwē nke dò onitì omáà, kè kutenkùu banté f̀òò n tōnnímè ke bè d́ a n d́ mèè botí.

²⁴ N cìcē n d́ kè m borè a n duó mbè nde mbo, ke wúó n kpetì a n duó nti ke yé a n d̀akemè ke mu nyí d̀òò kutenkù. ²⁵ N cìcē a tú timómm̀anti yìè nwe, kutenkù k̀abe í da yé, mí mme nda yému, kè n tanc̀òumbè yé ke dò nf̀òò n tōnní. ²⁶ M bè nàkémú a tú wè ke yó nsaké ke bè benkú, kè bè nyé ke dò nha bè d́ a n d́ mèè botí, kè m bo bē miēke.

18

Bè p̀rímè Yesu

(Wénté Matie 26:47-56 nè Mariki 14:43-50 nè Duku 22:47-53)

¹ Yesu nàkè memme kédeè, nè o tanc̀òumbè kè bēè íté kék̀ote Setinoo kó kukó, kè kupúú makú de bo, kè bēè ta ku miēke. ² Sudaasi wèè yóó fité Yesu ò do yému de kó kupúú, ke yé Yesu nè o tanc̀òumbè do k̀arimè deborè sáá. ³ Ikuó niùbè kó bekótìbè nè Fadisiēbe kè bēè tōnní behā̀p̀ambè nè ntihā̀p̀antì tii bàà Kuyie nc̀iètè kè Sudaasii bè niitè kè bè t̀o fitii nè dehā̀nne ke t̀onè tikp̀arinenti. ⁴ Yesu me nyémè tii yóó ò t̀uòkení, kòò t̀óónko bē borè kè bè beke ke dò: Di wanti we? ⁵ Kè bēè ò t̀éñné ke dò: Yesu Nansarèti kou. Kè Yesu bè nàkè ke dò: Mínnwe! Kè Sudaasi wèè ò fité kòò bè neínè. ⁶ Ò bè nàkè dii m̀onni ke dò: Mínnwe. Kè bè mbótìrí ke duò. ⁷ Kè Yesu wète kè bè beke ke

dò: Di wanti we? Kè bè dò: Yesu Nansareti kou. ⁸ Kòò dò: N di nàkémú ke tú mínwe, kè di wanti mínwe, yóunè betòbè kè bèe íté.

⁹ Mémme kè dèe dǎò kéndòmne ò béi nti ke tú: N cice n yí fétinne a n duó mbè kóò mǎu. ¹⁰ Kè Simǎo Pierii kpatè disìe kékǎũ ikuó niùti dièwè tǎnti toò youri. De kóò tǎnti yètiri do tú Madikuusi. ¹¹ Kè Yesu nàké Pieri ke dò: Nǎnne a siè di nǎrikù, a yèmmè dò m bǎá yǎ febòòfè n cice n duó nfèà?

Bè kàtenèmè Yesu Anni borè

¹² Kè behǎǎpòmbè kóò kótii duó ndinùu tihǎǎpònti nè tii bàa Kuyie ncǎtè kè bèe pǐ nYesu kèbou. ¹³ Ke kété kóò kàtenè Anni, Kayifu cǎkù cǎtè, weè do tú ikuó niùti dièwè de benni. ¹⁴ Weè Kayifu do nàké Sifube ke dò: Dè bo nwenni oniti omáa bo kúmè kubotí kumǎu kpéi.

Pieri nènnimè Yesu

(Wénté Matie 26:69-70 nè Mariki 14:66-68 nè Duku 22:55-57)

¹⁵ Simǎo Pieri nè Yesu tancóuntì tǎu mǎu, kè bè nǎtũ nYesu. Ikuó niùti dièwè né me nyémè Yesu tancóuntì tǎu, kè wenwee ta. ¹⁶ Kè Pieri nkpaá ditowaá ke kari dibòri kè Yesu tancóuntì, ikuó niùti dièwè yé wèe yènni kénáké osapàa nwèe bàa dibòri kè Pieri bo ta. ¹⁷ Kè de kóo sapàa mbekè Pieri ke dò: A múnke í tú we òniti kóò tancóuntì nweà? Kè Pieri dò: ǎ! N yí ò tú!

¹⁸ Ke sǎ mmuséé mbo kè behǎǎpòmbè nè betòmbè kè bè tǎtinne muhǎá nke iiri, kè Pieri ncómmú deborè ke iiri.

Ikuó niùti dièwè beké ti Yesu o tié nyǎnkè

(Wénté Matie 26:59-66 nè Mariki 14:55-64 nè Duku 22:66-71)

¹⁹ Kè ikuó niùti dièwè beke Yesu o tancóumbè kpèti nè o tié nkpeti. ²⁰ Kè Yesu ò tǎnné ke dò: N yí nàké tǎmatì disǎri, nh ǎǎ ntiè ntítúintouti nè Kuyie ncǎtè diètè mièke nke Sifube bémǎu ǎǎ tii ndè. ²¹ Dè dòmmè kàa m bèkú? Beke nh ǎ nnáa nkè bèè bo, bè yému n nàké ti.

²² Yesu béi mémme kè kuhǎǎpònkù kùu ò tǎkénè kè kùu ò bènte ke dò: Ikuó niùti dièwè nwe a náámmè memmaá? ²³ Kè Yesu dò: Kè m béi tiyèiti nti benke tii tu tiyèiti? Kè m me béi tisàati nti ba nte kàa m poté?

²⁴ Mémme kè Anni yóu kòo nkpaá bou kòo ò duónko ikuó niùti dièwè Kayifu.

Pieri nènnimè Yesu

(Wénté Matie 26:71-75 nè Mariki 14:69-72 nè Duku 22:58-62)

²⁵ Kè Simǎo Pieri índè kpaá ke iiri, kòò mǎu wéte kóò beke ke dò: A í tú we òniti kóò tancóuntì ònweà?

Kè Pierii ò nenni ke dò: N yí ò tú. ²⁶ Kè ikuó niùti dièwè kóo tǎnti, Pieri dàte wèe toò cǎtè kouu béi nke dò: N do da yǎmu kàa ò néinè kupúú mièke.

²⁷ Kè Pierii wéte kóò nenni ke dò: N yí ò yé. De mǎnni kè tekotee kú.

Pidati bekénèmè Yesu

(Wénté Matie 27:1-2, 11-14 nè Mariki 15:1-5 nè Duku 23:1-5)

²⁸ Kè bèe íténè Yesu Kayifu cǎtè, kóò sóonnè kùmàndáa cǎtè kè dè kpaá uu, kè Sifube yete mutarimù bè yàa bo sǎu mèè kpéi mbemáa képaá ndiyentébbanni kó mudii. ²⁹ Kè Pidatii yènni ké bè beke ke dò: Di yè nhoniti yie òcàke ba? ³⁰ Kè bèe ò tǎnné ke dò: Kòò do í càke dèmarè, ti na bá nhò kǎtènni a borè. ³¹ Kè Pidatii bè nàké ke dò: Túóténè we, kóò bekénè di mǎmmǎmbe di kuó dòmmè. Kè bè dò: Ti kó ikuó í yie nti kuómè òmǎu.

32 Kè dè bo yie nkè dèe doò Yesu do yē nhò yóó kú mùu kũũ. 33 Kè Pidatii ta kudieku kényú Yesu kóò beke ke dà: Fṣṣ tu Sifube kóò kpààtàà? 34 Kè Yesu ò tēñné ke dà: A m békú nè amáà ndaà? Kè betabè bèè yē nha m beke? 35 Kè Pidatii ò tēñné ke dà: N túmu Sifua? A botí kàbe nè ikuú niùbè kó bekótíbè bèè da kàtēnní m borè. A càke ba? 36 Kè Yesu ò tēñné ke dà: N kó tikpàti í tú kutenkù kuu nkpeti, kè tì do nti ntú, n kàbe na m̀bàaomu bá Sifube bá m pĩ. N kó tikpàti mē nyí tú kutenkù kuu nkpeti. 37 Kè Pidatii ò beke ke dà: A tú okpààti nwe yáa ba? Kè Yesu ò tēñné ke dà: A ti mbéi, n tú okpààti nwe ke kàtēni kutenkù, kè bè m peité kè m bo náké timóm̄m̄nti. Bèè dṣ timóm̄m̄nti bèè kemmu n náahti.

Bè do yēmmè bèè kuṵ Yesu

(Wénté Matie 27:15-31 nè Mariki 15:6-20 nè Duku 23:13-25)

38 Kè Pidati dā: Ba ntú timóm̄m̄nti? Ó bēi m̄m̄em̄m̄e kényè kékote Sifube borè ké bè náké ke dā: N yí yà oniti yie n càkemu ke dṣ nti ò kùu. 39 Kéndōnnè di kó ikuú miēke di ṣṣ duóm̄m̄è kè n f̄f̄i nkukpetínkù makù diyentébanni yiè, di dṣ n f̄f̄i nSifube kóo kpààtàà? 40 Kè bèè wekí ke dā: Ti í dṣ a f̄f̄i nyie, ti dṣ a f̄f̄i mBarabaasi nwe!

Barabaasi mē ndo tú onitikòtù nwe.

19

Bè òóm̄m̄è Yesu ipo kó dipiì

1 Mēmm̄e kè Pidatii duó nkè bèè puotí Yesu yedá. 2 Kè tihāāpànti duòke ipo kó dipiì kóò òò, kóò dàtinnè diyaàbòri wũrì. 3 Ke níí tṣónnì kóò dāu nke dā: A kpeñnàà Sifube kóò kpààti? M̄bo sàà! Kóò bèntē. 4 Kè Pidatii wēte kényēnni ké bè náké ke dā: N yóó ò dēnnemu kè di banté n yí yàmè ò càkemu ke dṣ nti ò kùu. 5 Kè Yesu yēnni ke óké ipo kó dipiì ke dáátí diyaàbòri wũrì, kè Pidati dā: Ntēnè we! 6 Ikuú niùbè kó bekótíbè nè tihāāpànti tii bàà Kuyie nciētè kè bèè yà Yesu kēpīkè ke dā: Baaké we kudapāātí! Kè Pidati dā: Túóténè we di móm̄m̄mbē kébaaké! Mí n yí yà ò càke mù ke dṣ nti ò kùu. 7 Kè Sifube ò tēñné ke dā: Ti kó ikuú tú ò dṣ nkékuomu, ò yī mēè kpéi nhò tú Kuyie mBire.

8 Kè Pidatii keè de kó tináànti kè kufōwaá nhò auté. 9 Kòo wēte keta kudieku kébeke Yesu ke dā: A yēnni de?

Yesu mē nyí nhò tēñné timatì. 10 Kè Pidati dā: A í dṣ ké n tēñné timatàà? A í yé ke dṣ m m̄ake muwērímú ke bo na ke da f̄f̄i, ke m̄ake muwērímú ke bo na ke da baakáà? 11 Kè Yesu ò tēñné ke dā: A na bá m̄m̄ake muwērímú mamù n yīnkè kè Kuyie ndo í mù nda duó. Deé kpéi nte wèè m pĩ nke da duó nkòo kó m̄eyei ndeunè a kōm̄e.

12 De m̄annì kè Pidati ndṣ kēf̄f̄i nYesu, kè Sifube pīkè ke dā: Kàa ò f̄f̄i nha í dṣ okpààti diewè Sesaa, weè tú omáà okpààti, ò yete Sesaa kpēti nti.

13 Kè Pidatii keè de kó tináànti kédennēní Yesu kékari obeéncàrì ñnkè, bè tú dè dibòri bè ce di. Nè ebedee kó tináànti: Kabata. 14 Dè do tú diyie sōnni yiè ndi kè diyie cōm̄m̄ yeyo kè dè né bo wenté diyentébanni. Kè Pidatii náké Sifube ke dā: Ntēnè di kóo kpààti.

15 Kè bèè pīkè mēdiè nke dā: Baaké we! Baaké we kudapāātí ñnkè! Kè Pidati dā: M̄ baaké di kóo kpààti kudapāātáà? Kè ikuú niùbè kó bekótíbè dā: Ti í m̄ake okpààti tōu m̄òu kè dè í tú Sesaa.

Bè baakémè Yesu

(Wénté Matie 27:32-44 nè Mariki 15:21-32 nè Duku 23:26-43)

¹⁶ Mēmme kè Pidatii bè duó nYesu kè bè ñkòrinè ke bo baaké. ¹⁷ Kè Yesu ñto o dapāāti kētuake dibòri mari bè tú di kuyukóũ, nè be kó tináaanti mieke Kodikotaa. ¹⁸ Deñde bè baakémè Yesu kudapāāti nè benitibè mabè bèdébè, kòò soó mbè cuoke.

¹⁹ Kè Pidatii duó nkè bèe wāri tedabeetè ke dò: Yesu Nansareti kou, Sifube kòò kpààti, kédanne kudapāāti yómmè. ²⁰ Bè do baaké dè Yesu do í dètirinè dihei. Bè do wāri ebedee nè datēē nè kereki nwe kè benitibè péu mpɛnkù ke ti kàà. ²¹ Kè ikuó niùbè kó bekótibèe náké Pidati ke dò: A na bá nwāri ke yĩ Sifube kòò kpààti, wāri ke dò ò yē nhò tú Sifube kóo kpààti. ²² Kè Pidati dò: N wāri ti tiñti.

²³ Kè tihāāpòntii baaké Yesu kédeè kététe o yàati yecúò yènáà, bá kù nè ku kpèti, kè dè nkpaá o yaàbòri dièri dii í mæke kuyĩ. ²⁴ Kè tihāāpòntii náké titobè ke dò: Ti báá kété di nyaàbòri, ti tãũ tété keyà wèè bo di di.

Mēmme kè dèe dòò ti wāri ke yēmme tii tu: Bè toti n yàati ke tãũ n yaàbòri dièri tété. Tihāāpòntii do me ndòò.

²⁵ Kè Yesu yō nè o yō nantè nè Maari Kodopaasi pokù nè Maari Makitadaa kou, kè bè còmú Yesu dapāāti také. ²⁶ Kè Yesu ñwúo nho yō kòò pekénè o kòò tancòuntì ò dó wè mediè, nkòò ò náké ke dò: N yō, nte a birè. ²⁷ Kè náké o kòò tancòuntì ke dò: Nte a yō.

Mēmme kòò ò tütóté kékonè.

Yesu kumè

(Wénté Matie 27:45-56 nè Mariki 15:33-41 nè Duku 23:44-49)

²⁸ Yesu me nyémè ke dò ndemou dè dòò kébéi nke dò: Sinéyēi sii m bo, kè dè bo dòò ti wāri ke yēmme.

²⁹ Ke s̄ ndidúu mari dè ñkú ke píéké menéyāā nkè tihāāpòntii méú dis̄s̄ũ mè mieke kécc̄o is̄p̄u kó kudóú kégoutoo kētuú nYesu nù. ³⁰ Kòò s̄ũte menéyāā nke béi nke dò: Demou dè dòdmu.

Ke s̄inné o yuu kékú!

Kuhāāpònkù kũmè Yesu píku dikpānni

³¹ Dè do tú diyie s̄onni ndi kè dè né bo wenté teompùtè, kè Sifube nyīkù teompùtè bo nsómme bè kpaá idapāāti ñnkè. De kó teompùtè do máánè diyentébbanni ndi, kè Sifube m̄o Pidati dinùu ke bo píé bè baaké bè tààke, kè bè cūñní.

³² Mēmme kè tihāāpòntii kote kèpíé bè baakénè bè Yesu be tààke. ³³ Ke tuake Yesu borè kéns̄ nhò ku, bá bè í mpié o tààke. ³⁴ Kè kuhāāpònkù makùu kũũ o píku dikpānni kèduute, menie nnè meyiĩ nkè dèe yènni. ³⁵ Wèè dè yà wèè nàá nkòo nàá ntì tú timómm̄anti, ò yà ti ò ti nnáá nkè dè bo yie nkè di ntá. ³⁶ Dè dòò ti wāri ke yēmme mme tii tu: Bè í yóó kététe o k̄ũ mari. ³⁷ Kè titeti wāri ke tú: Bè yóó yàmu bè dùute wèè píku.

Bè kũnnémè Yesu

(Wénté Matie 27:57-61 nè Mariki 15:42-47 nè Duku 23:50-56)

³⁸ Dè dòò mēmme kédeè, Sosefu Adimatee ei kou wèè do tú Yesu kou kè dè s̄ori, ke yē ò do démè Sifube, kòo kote kém̄o Pidati dinùu ke bo tütóté Yesu. Kè Pidatii yie, nkòo kote kòò tütóté. ³⁹ Nikodemmu wèè do kote keyènkè makè keyà Yesu kòò múnke kote, ke t̄o tũdààri kòò k̄ærenè mutie mùu ò nte kòo c̄i báá p̄āake mecāā. De kòò tũdààri do bo m̄bo cidòòbè sip̄isitāāti. ⁴⁰ Bèdè kè bèe tütóté Yesu kéd̄o Sifube ð̄ d̄òdmè, kòò p̄ũ ntiyàati kéḡore tũdààri.

41 Bè do baaké dè Yesu, dè do tókénè kupúú makù nku, kè kufōti pànkù makù dè bo bè mu nyí tanné kù òmòu. 42 Dè do yóó wenté teom̀pùtè nte, kè dèè ñte kè bè ndò mecāā, de kó kufōti né me ntókémè deborè, kè bèè dè nhò dǎú.

20

Kufōtikperi

(Wénté Matie 28:1-8 nè Mariki 16:1-8 nè Duku 24:1-12)

1 Dìmáàsì kó kukūnwentóo kè dè nkpaá ke uu kè Maari, Makitadaa eì kouu, kote kufōti kénsó nditári pòòte. 2 Kòo coké kéwēte kénáké Pieri nè Yesu tancòuntì tǎu Yesu dǎ wè ke dǎ: Bè kūtému ti Yiè, nti me n yí yé bè ò yīmè.

3 Pieri nè Yesu tancòuntì tǎu kè bèè íté kénkǎri kufōti 4 ke cokù kè Yesu tancòuntì tǎu diénnè Pieri kétuake kufōti, 5 késíéké káyà tiyàati bè do pǎú nti Yesu kè ti duó ò me nyí nta. 6 Kè Simǎo Pierii tuakení kéta káyà tiyàati bè pǎú nti Yesu kè ti duó ketenkè. 7 Kè kuyààkù kùu do fi ndiyuu kè kù kpéú ke cāā nke duó. 8 Kè Yesu tancòuntì tǎu wèè do niitè kétuake, kòò múnkèe ta káyà kéntá. 9 (Yesu tancòumbè mu ndo í banté tì wàri ke tú: Yesu do nkéyánté.) 10 De kó difōnkúò kè Yesu tancòumbèè kò.

Yesu yàñtémè

(Wénté Matie 28:9-10 nè Mariki 16:9-11)

11 Kè Maari kpaá kécómmú kufōti bènni ke kuò, nke sīnnè késíéké 12 káyà Kuyie ntǎrè yèdèè kè yè dàátì tiyaàpéti ke kari bè do dǎú ndè Yesu, dii nho yuu do duó dè, diteri o naacèi do borè. 13 Kè yèè ò beke ke dǎ: Onitipòkù a kuònnè ba? Kòo yè tēñné ke dǎ: Bè tǔoté n Yiè nwe, m me nyí yé bè ò yīmè.

14 Ò béi memme kéwēte káyà Yesu kòò còm̀mú, ò me nyí nhò banté. 15 Kè Yesu ò beke ke dǎ: Onitipòkù dè dòmme kàa kuò? A wàa nwe?

Kòo yèmmè ñdo okūnyóòrìwè nwe, ke dǎ: Kè fǎò ò tǔoté, m benke a ò dǎú ndè kè n kote kóò tǔoté. 16 Kè Yesu ò yu ke dǎ: Maari!

Kòo bunǎó ke dǎ: Okóti! Nè be kó tináaṅ̀ti mièke dabunni! 17 Kè Yesu ò nàké ke dǎ: Bá n kááké, m mu nyí dèke n cice borè. Kote kénáké n kǎbe ke dǎ: N deèti n cice borè nde, wèè tu di kóo cice, Kuyie nkùu di te.

18 Kè Maari Makitadaa eì kouu kote Yesu tancòumbè borè ke dǎ: N yàmu ti Yiè.

Kòo bè nàké wè ò nàké ti.

Yesu benkemè omáà o tancòumbè

(Wénté Matie 28:16-20 nè Mariki 16:14-18 nè Duku 24:36-49)

19 De kóò dìmáàsì kó kuyuoku kòò tancòumbè ntíkú teçfētè matè mièke, ke kpetinnè yeborè ke pàá, mbè dé m̀èè kpéi nSifube, kè Yesu taroo kécómmú be cuoké ke dǎ: Kunaatí ndi bonè!

20 Ò béi memme kédeè kébenke o ñou nè o píkù kè diwèi bè pǐ mbè yàmè be Yiè. 21 Kè Yesu yíé kébéi nke dǎ: Kunaatí ndi bonè! N cice n tǎnní m̀èè hoti m me ndi tǔḡ.

22 Ò béi memme kédeè kéfuute be ñnkè ke dǎ: Cǎuténè Muyaánsààmù. 23 Di bo cǐé mbè be yei mbè bo pété mecǐémmè, kè di í cǐé mbè be yei, mbè báa pété mecǐémmè.

Yesu kpannèmè Tomaa ò í tāmè

²⁴ Dè do sá nTomaa, Yesu tancóumbè kóò mǎu, bè tu wè Didimmu í dè bo.
²⁵ Kè Yesu tancóumbè tǎbèè ò nàké ke dǎ: Ti yà ti Yiè.

Kè Tomaa dǎ: Kè n yí yà sikǎũ kó yebòrè o nou ke baá n nóm̄bii, kè n yí baá n nóm̄bii o pikù m bá n tá.

²⁶ Kè dè mm̄ke seménni òmáá kè Yesu tancóumbèè wète kítí nkudieku miéke kè Tomaa ndè bo, kè yebòrè kpetí ke páké, kè Yesu taroo kécómmú be cuokè ke dǎ: Kunaatí ndi bonè! ²⁷ Kédeè kénáké Tomaa ke dǎ: Youtení a nǎutè kébaá a nóm̄bii yebòrè, ke baá m pikù kéntá ke bá nyǐkù. ²⁸ Kè Tomaa kuónko ke dǎ: N Yiè! N kó Kuyie! ²⁹ Kè Yesu ò nàké ke dǎ: A n yàmu ke tá. Dè nínaati bèè í n yà ke tá. ³⁰ Yesu dǎmmu tidietí péu kòo tancóumbè yà, bá ti í wǎri dipátíri dii mmieke. ³¹ Tii nwǎri kè di bo banté Yesu Kirisi túmè mme Kuyie mBire ké nhò tá kǎpété mufòm̄mu.

21

Yesu benkemè omáá o tancóumbè Tiberiyati nie nnùù

¹ Kè Yesu wète kébenke omáá o tancóumbè Tiberiyati kó menie nnùù.
² Nte ò bè benke mǎè botí omáá: Simǎo Pieri nè Tomaa bè tú wè Didimmu nè Natannayeerí Kanaa Kadidee kó kutempè nkou, nè Sebedee kó ibi, nè Yesu tancóumbè tǎbè mǎbè bèdébè kè bè ntíkú. ³ Kè Simǎo Pierii bè nàké ke dǎ: M bo kǎte muyĩmpím̄mu.

Kè betǎbè dǎ: Tí bo nneí.

Kè bèè kǎte kényiè nke buò, mbá bè í p̄i mmùmamù.

⁴ Dikũnweñi kè Yesu ícóm̄mú menie nnùù bá o tancóumbè í nhò banté.

⁵ Kè Yesu bè beke ke dǎ: Bedapám̄bè, di pí nsiyiá? Kè bè dǎ: Ì, tí í p̄tè.

⁶ Kòo bè nàké ke dǎ: Bǎnnè muditímù kubakù you bíéké di bo p̄tè.

Kè bèè bǎ nkè siyĩ píe mm̄ediè, bá bè í nna ke mù dènnení. ⁷ Kè Yesu tancóuntí ò dǎ wèe nàké Pieri ke dǎ: Ti Yiè nwe.

Kè Simǎo Pierii tí kèè ke dáatí o yaabòri ke yé ò do í dáátímè mùmamù, kédoroo menie mmieke kéndeti.

⁸ Kè Yesu tancóumbè tǎbè nkérini nè kudabekù ke yǔó muyĩnditímù kè siyĩ piéké. Bè do í dǎtirinè menie nnùù, dè do bo mm̄ke métiri tekòutè (100). ⁹ Kè bèè yènni káyà muháá, nkè siyĩ ãũ mu ìnkè nè p̄éè. ¹⁰ Kè Yesu bè nàké ke dǎ: Deitenèni siyĩ di pí nsi.

¹¹ Kè Simǎo Pierii ta kudabekù kécũñni muyĩnditímù kè siyĩ diesi piéké, ke bo tekòutè nè sipísinùmmù nè sitáati (153), nè memme muyĩnditímù í nkǎtè. ¹² Kè Yesu bè nàké ke dǎ: Kǎtenèni kédi.

O tancóumbè kóò mǎu me nyí ndáatí kóò beke ò tú wè, bè do bantému be Yiè nwemè. ¹³ Kè Yesu tónni kétúóté p̄éè ké bè duó, ké bè duónnè siyĩ.

¹⁴ Kuce metáámmè mme Yesu yǎnté kébenkemè omáá o tancóumbè.

Yesu bekemè Pieri kuce metáati ke tú: A n dǎà?

¹⁵ Bè di dii mǎnni kédeè kè Yesu beke Simǎo Pieri ke dǎ: Simǎo Isāā kó debire a n dǎ kè dè p̄éēté betǎbà? Kòò dǎ: Èè n Yiè a yému n da dómè. Kè Yesu ò nàké ke dǎ: Cǎmmú m pebí. ¹⁶ Ke yí kóò beke kuce medérímè ke dǎ: Simǎo Isāā kó debire a mènke n dǎà? Kòò dǎ: Èè n Yiè a yému n da dómè. Kè Yesu ò nàké ke dǎ: Cǎmmú m pe. ¹⁷ Kè Yesu wète kóò beke metáámmè ke dǎ: Simǎo Isāā kó debire a yè nha n dǎ? Kòò dǎ: N Yiè, nha yému demou. Kè Pieri yèmmè caàrè Yesu wète kóò bekemè kuce metáámmè ke tú: A ndǎà? Kòò dǎ: N Yiè a yému demou, ke yé n da dómè. Kè Yesu ò nàké ke dǎ: Cǎmmú m pe. ¹⁸ N da náá mómmu nwe. A do kpaá ke be ndii mǎnni ke yiì a naàkǎñfè

amáà ndi, ke kàrì a dọ kè. A bo kóté dìì m̀̀nnì ke níí nyuo a n̄u nsi kòo t̄̀u f̄e nda yìì, ke da k̄aten̄̀ a í dọ kè.

¹⁹ (Yesu náá mm̄em̄me ke b̄enkú P̄ieri yóó kú mùù kũũ mbotí nku ke déúkũnne Kuyie nyèt̄̀rì.) Kédeè kóò nàké ke d̄̀: N tũnne.

Yesu nàké tì Isāā kp̄éí

²⁰ Kè P̄erii w̄ẽ̀ẽte k̄éyà Yesu tancò̀̀ntì ò dọ wè kòò k̄eríní, (wèè do ò beke b̄è yo ndiì m̀̀nnì diyent̄̀ebanni kó mudii ke d̄̀: N Yiè, we nyóó da fíté?)

²¹ Kè P̄erii beke Yesu ke d̄̀: N Yiè, yie ntá, o kpeti yó ndòmme? ²² Kè Yesu ò t̄̀h̄n̄é ke d̄̀: Kè n dọ we nfò̀̀ kè n yàa w̄ẽten̄̀n̄í a kpeti í bo, f̄́ ní nni ntũ.

²³ Kè de kó tináā̀nt̄̀i pité be cuokè, kè b̄è d̄̀ de kóò tancò̀̀ntì í yóó kú. Yesu me ndo í nàké P̄ieri ke d̄̀ wè í yóó kú, ò do yĩ: Kè n dọ wè nfò̀̀ kè n yàa w̄ẽten̄̀n̄í, a kpeti í bo.

²⁴ Wèè tancò̀̀ntì móm̄mūo nweè b̄éi nde kó tináā̀nt̄̀i, ke tì w̄àri, kè ti yé ti tumè timóm̄m̄nt̄̀i.

²⁵ Yesu do p̄ĩr̄mu mut̄̀m̄m̄ú t̄̀m̄ù, kè b̄è ȳ mb̄è bo tì w̄àri tim̄ou yep̄áte mīeke, n yèmmè dò kutenkù báá p̄été kù bo yè d̄̀ú ndè.

Yesu Tõrè tõmmú pátiri Di mpátiri to tìi náahti

Yesu tõrè kó dipátiri sɔɔténè tináansàati kpeye kó tináanti nti. Duku dòdòtòri diewè Pɔɔri népo, ò do neitinè wè weè wári de kó dipátiri (Kɔdɔasi 4:14). De kó dipátiri mieke yenáankékè yèè ti náá mMuyaánsààmù pĩ mmùù tõmmú yè sũmu.

De kó dipátiri dii ti náá nKirisì kɔbe tĩrè keté mèè botí Sifube cuokè kékèténè Sedisademma bèè tu Sifube. Nè bèè í tú Sifube: Kɔdenti nè Āntiyosì nè Fidipu. De kó dipátiri dii ti náá mbè do mánánè ù dièti mesàà nKirisì kɔbe tĩrè yepànyè mieke, nè Muyaánsààmù do bè niité kè bèè tì tũntè mèè botí.

Di mpátiri náahti duó ke dòmmè

1. Muyaánsààmù cùténímè nè Kirisì kɔbe tĩnnì ketémè Sedisademma 1-12
2. Pɔɔri itémè Kuyie nnáahti náammù 13-28

¹ N népo Teofiiri, m pátiri ketiri mieke n da nàkému Yesu pĩ mmùù tõmmú muməu nè ò tié nti benitibè nè ò keté ndii yiè o tõmmú, ² kénto kétuəkənè Muyaánsààmù ò niitémè kòò duó nho tannò o tancòumbè ò tãáté bè ke íté kédeke keĩnkè. ³ O kũũ nkó difɔnkúò kòò mbè benkú omáà nè mebenkùmè péu mèè benkú ò fòutemè, ke dò yewe sipísìnàà ke bè náá nKuyie nkpaàtiyuu kpeti. ⁴ Diiyè mari ke sʒ mbè yo nke Yesu bè nàké ke dò: Di báá déténe Sedisademma, dí nkari ke baa n cice do yè nhò yóó di pã dè, n di nàké dèè kpéí. ⁵ Isãa do di ãã bàtém̀m̀ù, nè menie mme yewe sám̀p̀ò mieke bè bo di ãnnè bàtém̀m̀ù nè Muyaánsààm̀ù.

Yesu dèkemè keĩnkè

⁶ Kè bèè ò beke ke dò: De m̀nǹǹi ndi a yóó fíímmè Isidayeeribe kó dikpaàtiyuuà? ⁷ Kè Yesu bè tēñné ke dò: Di kpeti dɔke, di bo yĩtémè de kó yemòrè nè de kó yewe, n cice Kuyie nkumóm̀m̀anku kuù dɔú nde kó yemòrè nè de kó yewe. ⁸ Kù bo di duó mmuwēríím̀ú, kù bo cũũnnì Muyaánsààm̀ù di ìnkè kè di náá mbèè yo nnáá n kpéí nSedisademma mieke nè Sudee nè Sammarii de kó ketenkè keməu mieke nè itemm̀ankè iməu miəkoo.

⁹ Ò tì mbè nàké dii m̀nǹǹi kédeè kéíté kèndeèti keĩnkè, kè bè nhò bùò kè diwetiri marii ò dàtínko.

¹⁰ Kè bè nkpaá búó, kéyà benitibè bèdébè kè bè dàátí tiyaapéiti kékɔtení be borè kébéi nke dò: ¹¹ Kadidee kó benitibè dè dòmmè kè di cómmú ke búó keĩnkè? Yesu íté mèè botí di cuokè ke dèke keĩnkè ò yóó wētení meè botí.

¹² Mèmmè kè bèè íté Odifíè tãri kéwētení Sedisademma. De kó ditãri do í détirinè Sedisademma, dè do bo mbo cidómétiri omáà ndi. ¹³ Bè tuðkení dii m̀nǹǹi kédeke teçfètè bè s̄s̄ tĩj ntèè mieke. Nte o tancòumbè bèè do mbe be yetè: Pieri nè Isãa nè Isaku nè Āntidee nè Fidipu nè Batidemii nè Matie nè Isaku Adifee kó dɛbirɛ nè Simɔ Sedotibe kó ditĩnni kou nè Sudi Isaku kó dɛbire. ¹⁴ Kè benitipòbè maðè múnke ndè bo nè Maari Yesu yʒ nè Yesu neí, beməu kè bè nwē nke báá nKuyie nè meyèmmè mèmáà.

Wèè cəuté Sudaasi kó difɔtiri

¹⁵ Diiyè mari ke sʒ mbè tó tíkú, ke bo ntùðke tekòutè nè sipísidé (120), kè Pierii béi nke dò: ¹⁶ N kɔbe Muyaánsààm̀ù do niité Dafitii kòò wári tì

Sudaasi kpéí, nwèè niiténí bèè pĩ nYesu ti dò nkédàòmu. ¹⁷ Sudaasi do tú ti kou nwe kè ti wē nke pĩ mmutōmmú.

(¹⁸ Kòò yè ke donténè kupaku o yei nkó idíítí, ò nùnné dè omáà, ke donní ke pònte, kòo nauti ciété ciété. ¹⁹ Kè Sedisademma kòbe bəmòuu yíété de kó tináànti ke ya de kó kupaku ke tú: Mukũ nkó kupaku. Nè be kó tináànti Akedidamaa.)

²⁰ Ti wàrimu Yesāa mpátiri mieke ke tú:

O ciété bo naá nkudobonkù,
bá òmòu ténke bá ntè ā,
kòo tòu mòuu còuté o fōtiri.

²¹ Dè do ntí yà onitì mòu nwe wèè do ti bonè Isāa àà diì m̀nni bàtémmù,
²² kéntò kétuòkenè Yesu dèkemè keĩnkè, kòo ti wēnnénè kè ti nnáá nYesu kumè ke yànté.

²³ Kè bèe deite benitibè bèdébè, Sosefu bè do tú wè Baadisabasi kòò ya ke dà Susituusi nè otòu mòu bè tu wè Matiasi. ²⁴ Kédeè kébántè Kuyie nke dò: Ti Yiè nfóò yé benitibè yèmmè, a tí benke a tãáté wè benitibè bie mmieke,
²⁵ kòo còuté Sudaasi fōtiri, ò yóu di, ke kòte o kó kuce.

²⁶ Kè bèe tãũ tété kè tétéè do Matiasi ìnkè, kòo wēnnénè Yesu tārè tepíítè nè dimáà.

2

Muyaánsààmù cùténimè

¹ Kè Pantikoti kó diyie nyóò tuòke, ke ś mbè tikú dibòri dimáà. ² Ké nyóò daate kékeè kutoweku makù kè kù cutiní keĩnkè ke donnè kuyaakperíkù, ké bè kpéété bəmòu bè kàri tèè ciété mieke. ³ Kè bèe yà ihāàdeembii kè ì dònne inóndie nkéntotírí ke commu be ìnkè. ⁴ Kè Muyaánsààmùu bè píe, kè bèe keté kénnáá ntináàncànti.

⁵ Dè do ś nSifube bèe iténí titenti timòu ke kòtení ke bo Sedisademma. Bè do tú bèè dé bəmbe Kuyie. ⁶ Bè kèè diì m̀nni kutoweku ke tínni, kè dèe bè di mediè nke yé bá wè ò do yomè kè bè nàá nho kó tináànti móm̄m̄nti. ⁷ Kè dèe bè kpei mediè, kè bè mbè wùò nke tú: Dè í dò nKadidee kòbe mbe bəmòuà? ⁸ Dè né dòmme bá wè kòò yo bè nàámmè o kó tináànti? ⁹ Ti mieke kè bəmabè bonní Paditi kó ketenkè: Medii nè Medammu Mesopotamii nè Sudee nè Kapadoosi nè P55 Asii kó ketenkè mieke. ¹⁰ Nè Fidisii nè Pānfidii nè Esibiti nè Dibii kòbe mabè bèè t̀k̀k̀nè Sidenni, kè bəmabè bonní Odommu, kè betòbè tu Sifube móm̄m̄m̄be nè bèè tũ nSifube kó kuwedəuncə nè Kereti kòbe nè Adabii kòbe. ¹¹ Nè memme kè ti yo bè nàámmè bá wè o kó tináànti ke sánti Kuyie nku dieti kpéí.

¹² Kè dèe bè di mediè, bè í nyà bè bo béi ntì, kèmbékú betòbè ke tú: Ba mbotí nku die?

¹³ Kè bəmabè mbè daú ke tú: Bè muó mmenaà nnatimè mme.

Pieri nàké ti Muyaánsààmù cùténí diì yie

¹⁴ Kè Yesu tārè tepíítè nè yèléé ité kécómmú, kè Pieri nnáánnè dit̄nni mekperímè ke tú: Dindi Kadidee kòbe nè bèè kó dimáà kòtení Sedisademma mieke! Kénténè kékeè n yóò di nàké ti. ¹⁵ Di yèmmè bá ndò mbenitibè bie mmuó mmenaà, diyie kpaá ke bemmu. ¹⁶ Kuyie pānnaànti náàntò Sowèeri do nàké ti tii d̀̀̀. Tii tu:

¹⁷ Yèwe sonye mmieke m bo cūñní Muyaánsààmù benitibè bəmòu ìnkè,

di kó beɔapàmbè nè di kó beɔapàmbè
bo naá m pãánáànti náam̀bè.

Kè beɔémbè ñyau meɔeǹkùmè.

Kè beɔkótibè ñyau tidòuntì.

¹⁸ De kó yeɔwe mieke

m mènke yóó cū̀nkomu n Yaá

n kó benitibè beɔm̀ou ñnkè,

benitidaabè nè benitipòbè

kè bèe naá m pãánáantì náam̀bè.

¹⁹ M bo dɔ̀ò tidietì keñkè nè ketenkè,

meyĩ nnè muháá nè kuyukú diekú

dè bo mbo de kó diyie.

²⁰ Diyie bo soute,

kòo tãnkúu wũ̀sté kéndò meɔĩ,

kè ti Yiè nkó diyie dierì né na kétuakení,

dii duò tikõmbù̀àti.

²¹ De m̀nni wèè bo kuónnè

ti Yiè nKuyie nhò bo cooté.

²² Díndi Isidayeɔribe kénténè kékeè n yóó di náké ti. Yesu Nansareti kou

Kuyie ndi benke wèè mieke ku w̄erímú, kòò d̀ò tidietì, di mómmõmbe kè

di ya. ²³ Bè we ndi fiténè Kuyie ndo tì yému nè dim̀nni, ku duó nkè tì d̀òò,

kè di ò duó mbèè í yé Kuyie nkè bè ò baaké koò kù. ²⁴ Kè Kuyie nduó nkòò

yãnté, kè kù ò deeténè mukũũ nkó iwẽĩ, ke yé mukũũ ndo í dommè mù bo

na kóò pĩnné muw̄erímú. ²⁵ Dafiti do náké wèè kpéi nke d̀ò:

M búó n Yiè sãã,

ke yé we m bonèmè m báá kpeute.

²⁶ Deè te kè n yèmmè naati,

kè n diènnè diwèi.

²⁷ Ke yé ke d̀ò mbá kè n ku,

m bá nkpaá kufõti mieke.

Ke yé a í yóó yóumè a kou kòo pããke.

²⁸ A m benkemu mufõmmu kó kuce,

ke yóó nni mbonè ke n duò diwèi.

²⁹ N kɔ̀be n d̀ó ke di náké ti yà̀rì Dafiti kpéi nke, ò kúmu, kè bè ò kũnné

kòo fõti kpaá bo nè yíenni. ³⁰ Ò do tú Kuyie mpãánáantì náantò nwe ke nyé

ke d̀ò nKuyie mbéi ke tú kù yóó kanne o yaábire marè o kpààtikàri ñnkè.

³¹ Dafiti do náá nKirisì yóó yãntémè mme ke tú:

Ò í yó nkpaá kufõti mieke.

Ò í yóó pããke.

³² Wèè Yesu nwe Kuyie nduómmè kòò yãnté timõu kè ti ò ya. ³³ Kè Kuyie

nhò tũóté koò kãnnè kubakú you, koò duó Muyaáansààmù kù do náké mùù

kpéi, kòò mù nti duõnni, dende di kèèmè ke dè ya. ³⁴ Dafiti í dèke keñkè ke

né béi nke d̀ò:

Kuyie nnákému n Yiè nke tú:

Nkari m bakú you,

³⁵ kè n yàa da duó nha kpantidèntòbè

kàa bè cù̀uti.

³⁶ Isidayeɔribe di tũ mbanté ke d̀ò nYesu di baaké wè kudapããtì ñnkè,

Kuyie nwe ndòò ti Yiè nti deetiwè.

37 Bè kèè diì mǎnni de kó tináaǎnti kè tii bè kàáké mesàà, nkè bèe beke Pieri nè Yesu tǎrè teyè ke dà: Ti kǎbenè ti dò nkédàò ba? 38 Kè Pierii bè nàké ke dà: Ceetenè kè bè di ànné bàtémǔmù nè Yesu kó diyètiri, kè Kuyie ndi cǐé ndi yei nke di pǎ Muyaánsààmù. 39 Ke yé kù béimmè de kó tináaǎnti dii kpéi, nè di bí, bèè bo die nnè bèè détiri. Nè betǎbè ti Yiè nKuyie nyóó yu bè.

40 Kè Pieri mbè nàà ntináaǎnti teti péu ke yáúkunko be kǎnti ke bè tiè nke tú: Yiénnè Tináaǎnsààti kéyatènè dimáà benitiyeibe bie.

41 Bèè yie nho náaǎnti kè bèe bè ànné bàtémǔmù kè bè nsū, be bo ntùòke sikǔpísitáàti (3000), kè bèe wéǎnnénè Yesu kǎbe de kó diyie. 42 Ke níi nkémǔmù Yesu tǎrè bè nàà nti nè be yèmmè memǎu, kénwè nke yo nke yonnè Mudisààmù, ke báá nKuyie.

Kirisi kǎbe ketibè kó mufòmǔmù

43 Kè Yesu tǎrè ndǎori tidieti nè mebenkùmè péu nè de kpéi nkè benitibèe yǎte Kuyie. 44 Kè Kuyie nkǎbe ntiku sáà, kè wèè mǎke dè bè nde wè mbemǎu. 45 Kè bè nfiiti be kperè nè be paa nke totíri nè bèè kpa bá wè dè ò bèkúmè. 46 Ke níi ntíkú ke bo Kuyie ncǐétè ke báá nKuyie, ke wè mmeýèmmè memáà ke yo mbetǎbè cǐí, ke yonnè Mudisààmù. 47 Ke sǎntí Kuyie, nkè benitibè be mǎu be dó kè ti Yiè mbè yèútí yewe yemǎu ò deetè bè.

3

Pieri nè Isāā bè miekùnnemè kuhòùkù

1 Diyie mari, diyie tǔnte diì mǎnni Pieri nè Isāā kè bè nkǎri mubáammù. 2 Ke nsó nhoniti mǎu kǎri ke tú kuhòùkù nè bè ò peitémè, kè kù kǎri Kuyie ncǐétè kó dibòri bè tú dii disàari. Bè do kù tǎunímu yewe yemǎu ke kanninko dǎborè kè kù bo mmóú idiítí bèè taà mubáammù. 3 Pieri nè Isāā kè bè ntati kè kùu bè mǎo idiítí. 4 Pieri nè Isāā kè bè nkù wùó nkè Pierii kù nàké ke dà: Tì wénté.

5 Kè kùu bè wénté kè ku yèmmè ñdò mbè yóó kù pǎ dǎmarè nde. 6 Kè Pierii kù nàké ke dà: N yí mǎke idiítí ke bo da pǎ, m mǎke dè, m bo dè nda pǎ. Nè Yesu Nansareti kou kó di yètiri íte kékété!

7 Ke pǐ nku nǎtè youte, kéyíinní, dende bàmbà nkè ku naàcèi nè ku báá nkè dǎe kpenke. 8 Kè kùu puu kécómmú, kénèinè Yesu tǎrè, kè bèe ta Kuyie ncǐétè, kòo ncenti ke yǎnku, ke sǎntí Kuyie. 9 Kè benitibè be mǎu nhò wùó, kòò cènti ke sǎntí Kuyie. 10 Bè banté diì mǎnni ke dò nwèè do kari wenwe Kuyie ncǐétè kó dibòri sàari ke móú, kè dǎe bè di be mǎu kè kufǔwáa mbè pǐ nkè bèe mǎnté ò yǐmè ke miété.

Pieri do nàké tì

11 Kè de kóo niti baa ntū Pieri nè Isāā, kè dǎe di benitibè be mǎu, kè bè ncokòo be borè kufiiku bè tú kù Sadomǎo kó kufiiku mieke. 12 Kè Pierii bè beke ke dà: Isidayeeribe dè dòmmè kè dè di di? Kè di ti wùó nke donnè tii kó muwèrimú mmu yoo ti kpa mèè kpéi meyei nte nkè oniti yie mmieté? 13 Kuyie nti yembè, Abarahammù nè Isaki nè Sakǎbu do tū nkù kuù miekùnnè de kóo niti, ke déúkùnnè ku kóo tǎnti Yesu yètiri di pǐ nwè, ke duó ndihèi yembè, Odømmu kǎbe, kè di ò yete Pidati iikè, ke sǐ nhò do dó kóo fǐi. 14 Kè di yete wèè dǎòri Kuyie ndómè ke kpa meyei, nke bàntè okpààti Pidati ke dà wèè fǐi onitikòùti. 15 Kè di kùu mufòmǔmù yiè, kè Kuyie nduó nkòò yǎnté. Kè ti ò yà ke náá. 16 Yesu ti tá wè kó diyètiri dii te, oniti

di me nwúó nwè koò yé ò mietéme páíí. Ti tá mèè kpéí nke Yesu deé te kòo kpenke.

¹⁷ N kòbe n yému ke dò nde kó dimònni dín-di nè di kó bekótìbè di do í yé di dòri dè. ¹⁸ Kuyie mpāānāānti náām̀bè bəm̀ou do ti nàkém̀u nè dimònni ke tú: Odeetiwè dò nkéféúté. ¹⁹ Ceetenè tũnke kécuo nKuyie mbíékè kè kùu úté di yei. ²⁰ Kè dèe yie nkè ti Yiè nKuyie di pā meom̀p̀um̀e, ke di duōnni Odeetiwe Yesu kù nàkè wèè kpéí nnè dimònni. ²¹ Yesu yó mbo kèĩnkè nke kè Muyaānsāām̀u tũntenè dem̀ou kè dèe naá ndepānnè ku pāānāānti náām̀bè do ti nàkè mèmme. ²² M̀oyiisi do náá nweè kpéí ke tú: Kuyie mbo di duōnni ku pāānāānti náāntò kòò nni ndònnè. Di nyíé nho kpeti tim̀ou. ²³ Wèè bo yete o kpeti bè bo ò dènnè Kuyie nkó benitìbè miéke kòò kùo. ²⁴ Kuyie mpāānāānti náām̀bè, kèketénè Sammuyeri nè o fōnkúò kòbe bè nàkém̀u bəm̀ou ti mè mbo yèè we kpéí. ²⁵ De kó yewe bo dũĩ kpéí nke, kè di kòke Kuyie nkó metaummè miéke, ke yé kù do náānnè dũĩ yembè kù náá ndi m̀ōnni Abarahammu ke tú kù bo d̀ò mesàà nyibotí im̀ou ketenkè miéke nè o kpéí. ²⁶ Kuyie nduōnni ku Bire dũĩ kpéí nke meketimè, kè dè bo di d̀ò mesàà nke di teennè kè dí yóu di d̀òri mèè yei.

4

Bè p̄ĩm̀e P̄ieri nè Isāā ke kpetinnè

¹ P̄ieri nè Isāā kè bè nkpaá ke náānnè benitìbè, kè ikuó niùbè kó bekótìbè nè Sadusĩbe nè tihāp̀ōnti tũ bāa Kuyie nc̄ētè ti kóo kòti kè bèe tuākeni. ² Kè be miéke peike Yesu tōrè náāmmè benitìbè ke tú: Yesu yānté kè becírìbè múnke bo yānté. ³ Kè bèe bè p̄i nke s̄ó ndè d̀ò kèbiite kè bèe bè kpetinnè dikpetintou kēm̀baanè dè bo wentém̀e. ⁴ Bá nè mèmme bèè kèè de kó tināānti, kè bèm̀abèe ti yie nkénsũ, bè bo ntũ̀àke sik̀oup̄is̄inũmm̀u (5000).

⁵ Kè dèe wenté, Sifube kó bekótìbè nè dihei kó bekótìbè nè ikuó wāābè kè bèe tíí nSedisademm̀u. ⁶ Kè ikuó niùti diewè Anni ndè bo nè o c̄ētè kòbe: Kayifu nè Isāā nè Adekisāntiri nè ikuó niùti diewè c̄ētè kòbe s̄ombe, ⁷ kédúó nkè bèe k̄ōtenn̄i P̄ieri nè Isāā kè bèe bè beke ke d̀ò: We ndi dúó mmuw̄erím̀u? Nè we nkó diyètiri ndi di ò miékũnnem̀é?

⁸ Kè Muyaānsāām̀u piéké P̄ieri kòo bè nàkè ke d̀ò: ⁹ Isidayeriibe kó bekp̄ātìbè nè bekótìbè, ti d̀ò mèè s̄āa nkuh̀òkù kpéí nte kè di ti békú ke tú ti nàkè dè yĩm̀e kè kù mieté. ¹⁰ Benitìbè bəm̀ou nè Isidayeriibe banténè tũnké weti weti ke do nnè Yesu Kirisi Nansareti kou di baaké wè kudapāāti, kè Kuyie nduó nkòò yānté, wèè kó diyètiri te kòo niùti yie mmieté páíí ke cómm̀ú di ìlkè. ¹¹ Yesu di yete wè, Kuyie nnāānti náá nweè kpéí ke tú:

Bèè maà bè dootóo dii t̄ari,

dii naá ndipũ̀ kó dit̄ari m̀ómm̀ōnni.

¹² Banténè ke d̀ò nkutenkù kum̀ou miéke òm̀ou t̀òu báa na kéd̄eeté, Kuyie nti dúó nYesu nwe, wèè ti d̄eri.

¹³ Kè bebeémbèe yà P̄ieri nè Isāā be m̀òke dii k̄ōmb̀ùò kè dèe bè di mediè, nke yé bè do yém̀e ke d̀ò mbè í bebíi yep̄áte mediè, bè do yé bè neitinèmm̀e mme Yesu. ¹⁴ Bè né me nwúómm̀e wèè mieté kòò cómm̀ú be borè bè í nya bè bo ténne ti. ¹⁵ Kè bèe bè dènnè ke náké bem̀áa ke d̀ò: Ti bo yĩme benitìbè bie? ¹⁶ Sedisademm̀u kòbe bəm̀ou yému bèè d̀òmm̀e tidiet̄i tii, ti báa na kè ti

nènni. ¹⁷ Kè ti né dó kè de kó tináaànti dake báá pité, ti bè kpànnè, ké bè bàà ké bè ténke báá béinnè òmòu Yesu kó diyètìrì.

¹⁸ Kè bèe wēte ké bè yùní ké mbè kpànnè ke tú: Di yò báá kú kè di wēte kényú Yesu yètìrì òmòu borè yoo dí ò nàkè o náaàntì. ¹⁹ Pieri nè Isāā kè bèe bè tēñné ke dò: Wénténè di mómmòmbè Kuyie nyìkè nsa kè dè wenni, ti bo yiemme díi kpeti kényete Kuyie nkpeti. ²⁰ Tínti báá na ke í mbéi ti yà dè nè ti kèè ti.

²¹ Kè bebeémbèe wēte ké bè yùní bè í nyà bè bo yīmè ké bè puotí, ke yóu, ké bè kpànnè, ké bè fīinko, ke yé benitibè bemòu do sántimè Kuyie nnè dèè dḍò de kpéí. ²² Ke yé kuhḍùkù bè miékùnnè kù bie do pēētémè sipísìnàà.

Yesu tārè mḍomè Kuyie ndikòmbùò

²³ Bè fīi ndii mḍonni Pieri nè Isāā kè bè pànkèe kote be kḍbe borè, ké bè nàké ikuó niùbè kó bekótibè nè bekótibè bè bè nàké tì. ²⁴ Bè ti kèè dii mḍonni kéwēnné kébántè Kuyie nke dò: Ti Yiè nḍò nwèè dḍò ketenkè nè kéñkè nè dàméèrì nè dèè kó dimàà bo o mièke. ²⁵ Fḍḍò do duó Muyaánsààmù ti yààrì Dafiti a kóo tḍnti kòo béi nke dò:

Ba nte kè ibotí mièke cḍu?

Ba nte kè yebotè dàkii

meyei nkpréi ndetetirè?

²⁶ Kè kutenkù yembè baati dikpànni,

kè sikipàatibii wēnné

ke kpànnè Kuyie nnè kù tāāté wè.

²⁷ Mómmuo Edoti nè Pḍnsi Pidati bè wēnnému dihei mièke nè bepḍḍbè nè Isidayeribe ke bo dḍò meyei nha kóo tḍnti Yesu a tāāté wè wèè dḍò mpáíí.

²⁸ Dè dḍò a dḍò tḍnti nè dimḍonni ke tì tāāté. ²⁹ Ti Yiè nwénté bè ti kpànnémè, kéduó nha kó betḍmbè dikòmbùò kè bè nnáá nha náaànti. ³⁰ Benke a wērímú kémmiékùnkò bemuḍmbè, kéndḍḍri tidietì nè mebenkumè nè a kóo tḍnti Yesu yètìrì wèè dḍò mpáíí.

³¹ Bè bántè dii mḍonni Kuyie nkédeè, kè ketenkèe sántè bè tikú dè kè Muyaánsààmù bè píe nkè bè nnáá Kuyie nnáaànti nè dikòmbùò.

Yesu kḍbe kó mewēnnimè

³² Bèè kó dimàà do tá Yesu kè bè nwē mmeyèmmè mēmáà, òmòu í ntú ò te o kperè omáà, bè do dè wēñmu bemòu. ³³ Kè Yesu tārè nnáá mbenitibè nè muwērímú Yesu yàntémè, kè Kuyie mbè bonè ke bè dḍḍri mesáà. ³⁴ Òmòu í mmḍonni dèmarè be mièke, bèè mḍke depaa nyoo sicéí kè bè ndè fiiti ke tḍuní idiítí ³⁵ ke duó nYesu tārè kè bè toti bá wè dè ò bèkúmè.

³⁶ Oniti mḍòu kè bè ò tu Sosefu Defii kó kuwuḍ kou, kè bè ò peité Sipiri kó kutempē mmièke, kè Yesu tārè ò yu ke dḍò: Tikḍnyauti yiè. Nè be kó tináaànti Bannabaasi. ³⁷ Kòo fité o paku kḍtḍní idiítí kè ì duó nYesu tārè.

5

Ananniyaasi nè o pokù Safidaa

¹ Ananniyaasi nè o pokù Safidaa kè be múnkèe fité be paku, ² kéyaate kēsḍnnè, kòo ñkḍrinè isḍnyì ke bo duó nYesu tārè kòo pokù yé. ³ Kè Pierii o beke ke dḍò: Ananniyaasi! Dè dḍomme kàa yóu kè díbḍò da ta kàa souté Muyaánsààmù, ke fité a paku ke yààte idiítí ke sḍnnè? ⁴ A í kù fité dii mḍonni kè kù í tú a kḍkaá? A kù fité dii mḍonni ke í nte idiítáá? Dè dḍomme kàa yóu kè meyèmmè mēmmè da ta? Dè í tú benitibè mbe a soutémè, a souté Kuyie nku.

⁵ Kè Ananniyaasii kèè tii náànti kèdo kékú. Kè benitibèe dè kèè kè kufōwáa mbè pī mmèdiè. ⁶ Kè bedapàmbèe íté kòò tùóté kékote kékūnné.

⁷ Kè dè mmòke tewebiètè mēfitimè mētāāti kòo pokūu taroo bá ò í yé dèè dḡḡ. ⁸ Kè Pierii ò beke ke dḡ: Di fité di paku i ndíítí nyiá? Kòò dḡ: Èè inyi.

⁹ Kè Pieri dḡ: Dè dōmme kè di dāke ke bo yááké Muyaánsààmù? Nte bèè kūnné a dḡu ke bo dibòri ke bo da tūóté.

¹⁰ Kòò pānkee do Pieri ùkè kékú. Kè bedapàmbèe taroo ke sḡ nhò ku, kè bèe ò tūóté kékote kékūnné kéréénnè o dḡu. ¹¹ Kè kufōwáa mpī Kirisi kḡbe nè bèè kó dimàà tì kèè.

Yesu tḡrè dḡḡmè tidietì péu

¹² Yesu kḡbe do wēímmu meyèmmè memáà, ke tiku Sodomḡo fiiku mieke, kè Yesu tḡrè dḡḡri tidietì péu. ¹³ Bá betḡbè í ndáátí ke bo bè wēínnè kè benitibè mbè sántí. ¹⁴ Bèè tá ti Yiè nYesu benitidaabè nè benitipòbè kè bè nyéúti ke sūñko. ¹⁵ Ke benitibè ntouni bemuḡmbe nè be mièti nè be tēí ke dḡñko kuce nùu, kè Pieri bo mpēnké kòo fēnkù dátinné be mieke òmḡu. ¹⁶ Kè Sedisadēmmu kó sihekésí kḡbe ntouni bemuḡmbe nè yebḡkè ta bè, bemḡu kè bèe miété.

Bè fēūmmè Yesu tḡrè

¹⁷ Ikuḡ nùiti dièwè nè o kḡbe Sadusīēbe kè bèe íté nè kemieke, ¹⁸ kēpī nYesu tḡrè kékpetinné dikpetintou. ¹⁹ Keyēnké mḡnni kè Kuyie ntḡnni kḡtení kékpeté dikpetintou kó yecàkè kè bè dēnne, kè bè nàké ke dḡ: ²⁰ Kḡtené Kuyie nḡfētè kēnnáà mbenitibè mufōmmu kó tináaḡti.

²¹ Kè bèe yie nkékote dikūnweñni sèi Kuyie nḡfētè, ke nnáà nKuyie nnáaḡti.

Kè ikuḡ nùiti dièwè nè o kḡbe kè bèe yú bebeémbè nè Sifube kó bekótibè kētḡ nkè bè bo yúni Yesu tḡrè dikpetintou. ²² Kè tihāāpḡntii kḡte kè bè mḡnté, kēwētení kè bè nàké ke dḡ: ²³ Ti sḡ ndikpetintou kpetímu táu kè tihāāpḡnti bāa, kè tì kpeté ke ta ti me nyí yà òmḡu.

²⁴ Kè dēe di tihāāpḡnti tii bāa Kuyie nḡfētè kóo kóti nè ikuḡ nùiti dièwè kè bèe mḡnté de kó tináaḡti tu mḡ. ²⁵ De mḡnni kòò mḡu kḡtení kè bè nàké ke dḡ: Di me nkpetinné bèè nitibè bo Kuyie nḡfētè ke náá nKuyie nnáaḡti.

²⁶ Kè tihāāpḡnti kóo kóti neinè o tḡmbè kè bèe bè pīñní meyḡḡmmè ke yé bè do démè benitibè yāà bo bè bùótímè yetārè kékú. ²⁷ Kè bèe bè kḡtenè bebeémbè borè kè ikuḡ nùiti dièwèe be beke ke dḡ: ²⁸ Ti di nàkému ke tú: Di bá nnáà nhoniti yie nkpeí. Dè dōmme kè di pité de kó tináaḡti Sedisadēmmu omḡu mieke, ke dḡ dè ndò tii te kè bè ò kḡḡ?

²⁹ Pieri nè Yesu tḡrè tēyè kè bèe bè tēñné ke dḡ: Ti dò nkéyie Kuyie nkpeti nti kè dēe pēēté benitibè kpeti. ³⁰ Kuyie nti yembè do tū nkḡ kuù te kè Yesu yāñté wenwe, di baaké wè kudapāātí koò kḡḡ. ³¹ Kuyie nwe ndéúkūnne koò dḡḡ okpààti, Odētíwè, kè Isidayēeribe bo ceete kè Kuyie mbè cīé mbe yei. ³² Ti ti nyé kè Muyaánsààmù tì yé mummu Kuyie duḡ mmù bèè yie nkḡ náaḡti.

³³ Bebeémbè tì kèè dii mḡnni kè be miekee peike, kè bè ndó kékú Yesu tḡrè. ³⁴ Kè Fadisīē mḡu dē bo kòo yètiri tu Kamadiyēeri kòo yé Kuyie nkuḡ mēsàà nkè benitibè ò dé, kòo íté kédúḡ nkè bèe mu ndenne Yesu tḡrè. ³⁵ Kòò bēi nke dḡ: Isidayēeribe, dḡñnè meyḡḡmmè benitibè bie. ³⁶ Dè í mḡnte oniti mḡu ānnémè kè bè ò tu Tedaasi kòo yēmmè ndo nhò tú òmḡu, kè benitibè sikḡusinàà (400) nhò tū. Kè bèe ò kḡḡ kè bèe cīété kè dè dèè. ³⁷ De kó difōnkúò kè Sidaasi Kadidee kouu ānné, kè kunitisúkúu ò tūnne kòo múnkee kú kè

bèe cíeté. ³⁸ N di náámmu di ténke bá ndake benitibè biε nkpeti, kè be tōmmú bè pī mmù tú benitibè kōmu mmu mù yóó deemu. ³⁹ Kè mù me ntú Kuyie nkōmu mmu di báá na ké mù pàa. Dōnè meyoōmmè kè di báá dokénè Kuyie.

⁴⁰ Kè bèe yie nho kpeti ke yúní Yesu tōrè kéduó nkè bèe yè puotí yedá kè bè dō yè ténke bá nnáá nYesu kpéí kédeè ké yè fīinko. ⁴¹ Kè Yesu tōrèe íté bebeémbè borè nè kuyehnaatí, ke yé Kuyie nsómmè bè mánne bèe bè fēū nYesu kó diyètiri kpéí. ⁴² Kè bè nsóké yewe yemou Kuyie ncīètè nè sicēī mieke ke náá nTináansàati Yesu Kirisi Odeētíwè kpeti.

6

Yesu kòbe tāāté bè bèyiekè

¹ De mōnni kè Yesu kòbeε sūū nkè Sifube bèè nàá nkèréki kè bè nkpannè Sifube bèè nàá nhebedee ke tú: Di í toti ti kó bekúpobè mudii mesàà. ² Kè Yesu tōrè tepítè nè yèdéé tíí nYesu kòbe tīnni, ké bè nàké ke dō: Dè í wenni ti bo yóumè Kuyie nnáañti kéndakenè mudii kó mutotimù. ³ Tāāténè di mieke benitibè bèyiekè, bèè borime wenni, kè Muyaánsààmù bè piéké, kè bè mōke mecii, kè tí bè duó nde kó mutōmmú. ⁴ De mōnni kè ti pété mēfié nke mbáá nKuyie nke nnáá ku náañti.

⁵ Kè Yesu kòbe tīnni yie nde kó tináañti kétāāté Etienni wèè tá Kuyie mmesàà kè Muyaánsààmù ò piéké nè Fidipu nè Podokōō nè Nikannōō nè Timōō nè Padimēnaa nè Nikodaa Āntiyōsi eì kou wèè do tū nSifube kó kuwedounce, ⁶ ké bè kōtenè Yesu tōrè borè, kè yèe nós nye nou be ìnkè kébánté Kuyie mbe kpéí.

⁷ Kè Kuyie nnáañti dōke mpitírí, kè Yesu kòbe nsūūnko Sedisadēmmu mieke, kè ikuó niùbè péuu yie nkéntá Yesu.

Bè pīrímè Etienni

⁸ Kè Kuyie nni mbonè Etienni kóò duó mmuwērímú kòò ndōori tidieiti nè mebenkùmè cāmmè benitibè cuokè. ⁹ Kè sifube bèè do korì kutíintouku bè tú kù tidaati bè fīi ntì kōku nè Sifube tōbè, Sidenni eì kòbe, Adekisāntiri eì kòbe, Sidisii nè Asii ekè kòbe kè bèe yete Etienni kpeti ké nhò nēinè. ¹⁰ Bè me nyí nhò na ke yé ò do náánnēmè mecii Muyaánsààmù ò duó mmè. ¹¹ Kè bèe yóu kényietí benitibè kè bè dō: Ti kèèmu ò sáámmè Mōyiisi nè Kuyie. ¹² Kè bèe íi mbenitibè mieke, dihei kó bekótibè nè ikuó wāābè, kè bèe pī nhEtienni kóò kōtenè bebeéndieibè borè, ¹³ kēnnēinè benitibè kè bèe souté ke dō: Oniti yie nsāá nKuyie ncīètè nte ke sáánnè Mōyiisi kó ikuó. ¹⁴ Ti kèèmu kòò tu Yesu Nansareti kou bo pante Kuyie ncīètè kéceete Mōyiisi dōu nyii kuó.

¹⁵ Kè dibeéntīnni diērì nwúó nhEtienni kòò ìkè cèète ke dō Kuyie ntōnni kōke.

7

Etienni nàké ti

¹ Kè Ikuó niùti diewèe beke Etienni ke dō: Bè nàá mōmmuō nwaà? ² Kè Etienni béi nke dō: N tebií nè n cicebè kēnténè kékéε, Kuyie nnè ku kó tikpeti kuò do benke kumáá ti yàari Abarahammu ò kpaá bo dii mōnni Mesopotamii ke mu nyí kò Anaa, ³ kóò nàké ke dō: Yóu a cíètè kòbe nè a eì kékate dihei n yóó da benke di. ⁴ Mēmme kè Abarahammu íté Kandee kékò Anaa, kòò ciceε kú. Kè Kuyie nhò sōōnnēnní di mè mbo dii eì mieke

yíe. ⁵ Kuyie nyí nhò duó nketenkè ðe borè bá sámpò, ke né ò nàké ke dà kù bo ò duó nde kó dihéi kòo yaábí di tieke ke sá nhò nyí m̀ake ðebire. ⁶ Kè Kuyie nhò nàké ke dà: A yaábí bo kate betabè cie kénàa ntidaati kè bèe ì fèũ nyebie sikousinàà (400) miéke. ⁷ Kè n fèũ nde kó benitibè kè ìi íté ke pĩ n tãmmú die ndi nhèi miéke. ⁸ Kè Kuyie ntaunnè kumáa Abarahammu ke dò bè ncãmmù. Mèmmè kè Abarahammuu peité Isaki kòò cãnté diyie niñni yiè, kè bèe me nsoté. Kè Isakii peité Sakòbu kòò cãnté kè Sakòbuu cãmmú ti yaàribè tepíítè nè bèdébè.

⁹ Kè ti yaàribè miéke mpèi be tèbite Sosefu, kè bèe ò fité kòò bo naá nkudaakù Esibiti miéke. ¹⁰ Kè Kuyie me nni nhò bonè, koò ðeeri kòò duó mmeciì nkòo kpààti ò pénsiri, kòò duó nho cìtètè temou kòò mbaké. ¹¹ Kè dikònni ðieri tanni Esibiti omou nè Kannahã kè ðe nyóù, bá ti yembè í mpètè bè bo di mù. ¹² Kè Sakòbuu keè tidiiti bomè Esibiti kètõ nti yaàribè meketimè. ¹³ Kè bèe wète medérimè kè Sosefuu bè benke omáa, kòo kpààti banté ò kabe tú bè. ¹⁴ Kè Sosefuu tã nkè bè bo yúni ò cice Sakòbu nè ò cìtètè kabe bemou sipisiyiekè nè bènnùmmù. ¹⁵ Mèmmè kè bèe kò nhEsibiti Sakòbu ðe nku, kè ti yembè múnke ðe nku. ¹⁶ Kè bèe bè tã kékũnné Sisemmu Abarahammu do donté kùù fãti nè idííí Emoo bí borè.

¹⁷ Kè ðe tuoke Kuyie ndo nàké ti Abarahammuu ti bo ðòòmè, kè ti kó kubotíi sũ mmeciè Esibiti miéke. ¹⁸ Kòo kpààti pãnwè m̀ou buoté wèè í yé Sosefu, ¹⁹ kényóù mediè nke sènninne ti yembè, kè n duó nkè bè mbuònkò be bí kè ì kò. ²⁰ ðe m̀nni ndi bè peitémè M̀yiisi kòo nwenni, kè Kuyie nni nhò dó, kè bè nhò yùari ò cice cìtètè miéke, kòò mmake betããbè bètããti ²¹ kè bèe ò bontóo, kè Esibiti kóo kpààti kóo sapàa nhò tùoté kè nhò yùari ke dò nho bire mómmònde. ²² Kè M̀yiisi bebí Esibiti kó meciì mmemou kènnò mmutãmmú ke yé tináãnti.

²³ Ò tũake ði m̀nni yebie nsipísìnàà kètããté kékate ke bo ya ò kabe Isidayeeriibe, ²⁴ kénsó Esibiti kou puotí Isidayeeriibe kou, kòo kónné ò botí kou, kèpoté Esibiti kou kékua. ²⁵ Kòo yèmmè ñdò nho kabe bo banté Kuyie nyóò duómmè kè weè bè ðeeté. Bè me nyí mbanté. ²⁶ Kè ðe wenté kòo tó nsó Isidayeeriibe máa kpà, kòo mbè pààti ke dà: N kabe ðe yíme kè di kpa díndi kubotí kumáa kabe? ²⁷ Weè do dó kèna otòu kòo baa ke dà: We nda pĩ nti kpàti kaa bo nti bekùnè? ²⁸ A dó kè n kua a wee kùomè mme Esibiti kou? ²⁹ Kè M̀yiisi ti kèè kécoké kékate Mandiyã kó ketenkè kè nke mbo kèmwote ibi idéi.

³⁰ Yebie sipísìnàà kó difònkúò kè Kuyie ntõnni katení ò borè Sinaii kó ditari také, dikpàa cuoké difapèu mari miéke kè di còú. ³¹ Kè M̀yiisi ðe ya kè ðe ò di kòò ntõntoo ke bo ðake wénté, kékeè ti Yiè nKuyie ntammè kè mè tu: ³² M̀i tu Kuyie nha yembè Abarahammu, Isaki nè Sakòbu bè do tũ nkù, kè M̀yiisi kãnti ñhau ò í ndáátí kèwénté. ³³ Kè Ti Yiè nKuyie nhò nàké ke dà: Deite a neùti a cómmú kèè tenké tú Kuyie nkake nke. ³⁴ N ya n kó ibi fèũrimè mme Esibiti ei miéke, ke kèè ì dabùò nke cùténí ke bo ì ðeeté ke yóò da tã nhEsibiti.

³⁵ M̀yiisi Isidayeeriibe do yete wè ke dà: We nda pĩ nti kpàti kaa ti bekùnè, Kuyie nwète ke we ntõnni kòo naá mbe kóo kpààti, be ðeetiwè nè Kuyie ntõnni ò do ya ò difapèu miéke di kó meteemmè. ³⁶ Weè bè ðenne tidaati miéke, ke ðòò tidièti Esibiti miéke nè ðaméèri wũsòwè miéke nè dikpàa miéke yebie nsipísìnàà. ³⁷ Weè do bè nàké ke dà: Kuyie mbo di duõnni

ku pāānāāntì náāntò mǎu, di botí kou, kòo nni ndònnè. ³⁸ Weè do bonè Isidayεeribe ti yembè dikpráa cuokè bè do tìkù dè Sinaii tārì, kè Kuyie ntǎnnì ò náānnè, Kuyie nwe nduó mmufòmmu kó tináāntì, kòò tì nti tǎu.

³⁹ Kè ti yembèe yete ò kpeti kòò bàào kéndó kéwēte Esibiti. ⁴⁰ Kε náké Anǎo ke dǎ: Ti í yé tǎ tǔòkèní Mǎyiisi wèè ti dènneni Esibiti. Tí dǎò Kuyie nkùù nti dǎnnè. ⁴¹ Kè bèe dǎò mesǎo nkè dè ndò nkunaabiiku, kè bèe kù fié iwūš, kényānku nè bè dǎò dè be mómmǎmbe dε kpéí. ⁴² Mεn̄mε kè Kuyie mbè yóu kè bè mbáá ndiyiè nè otǎnkù nè siwǎā, kéndònnè tì wǎrimè Kuyie mpāānāāntì náāntò pátiri mieke ke tǔ:

Isidayεeribe,

di do n feumu iwūš yεbie nsipísìnàà

di do dǎò yé dikpráa miεkǎà?

⁴³ Di do dǎò dibǎò Mǎdǎki tenkaanitè nte

nè Defǎā kó tεwǎtè kè nde báá.

Dεè te kè n yóó di denne

ke di pεε mBabidǎnni.

⁴⁴ Ti yembè do mǎke Kuyie nkó ditou ndi dikpráa cuokè, Mǎyiisi do dǎò di kè di ndònnè Kuyie nyε nwèe di dǎò kè di ndòmmè kù do di nhò benke kè di ndòmmè. ⁴⁵ Kè bè ndi tǎuti kè Sosuwee yàà bè tanné dihei Kuyie ndo bèti dǎi mieke bèè í kù tǔ. Kè di mbo kétuǎkenè Dafiti kó dimǎnnì. ⁴⁶ Kòò dǎ: Ò bo maá Kuyie nSakǎbu do tǔ nkù tεcǐtè ke yé kù ò dǎòmè mesǎà. ⁴⁷ Nè mεmme kòo bire Sadomǎo wèè né kù maá tεcǐtè.

⁴⁸ Kuyie nkùù bo keǐnkè kù í ā benitibè maá sǐi cǐí mieke, Kuyie mpāānāāntì náāntò béimmu ke yī: ⁴⁹ Kuyie ntu:

Keǐnkè tu n kpǎàtikǎri,

kè ketenkè tu n nacèdǎānnì.

ǎndi bǎri ndi n dò nkéom̄pèmè?

⁵⁰ Dè í tǔ mǐi dè dǎò demǎuǎ?

⁵¹ Kè Etiennii sǎoté kébéi nke dǎ: Di to yeε kpeñni di yembè kpeye do dǎmmè, di í dǎ kékeè Kuyie nkpeti, ke yetírì Muyaánsǎàmù yé mmù sǎà.

⁵² Di yembè do fǐūmmu Kuyie mpāānāāntì náāntò bèmǎu, kékuǎ bèè náà nhowenniwe kǎrinímè, kòò kǎtení, kè di ò fité koò kǎ. ⁵³ Kuyie ntǎrè di duómmu Kuyie nkó ikuǎ bá di í yie nke ò tǔnnε.

Bè búótímè Etienni yetárè ke kǎu

⁵⁴ Kè bebeém̄bèe tì kèè kè be miekeε peike Etienni kè bèe maá nyebiè nhEtienni kpéí. ⁵⁵ Kè Muyaánsǎàmù mpiéké Etienni kòò búš keǐnkè, kéyà Kuyie nkó tikpeti kè Yesu cómmú Kuyie mbakù yóu. ⁵⁶ Kòo béi nke dǎ: Keǐnkè kpetému kè n wúò nhOnitibire kè dè cómmú Kuyie mbakù yóu.

⁵⁷ Kè bèe pi be to kéwekii mediè, kébunnǎo bèmǎu ò bíékè. ⁵⁸ Kòò dènnε dihei mǎnku kòò búótí yetárè kébanne be yààti odapǎà mmǎu kòo yetiri tu Sǎori. ⁵⁹ Kè bè mbuǎti Etienni yetárè, kòò bántè Kuyie nke dǎ: N Yiè nYesu cǎutè n wēnnì.

⁶⁰ Kédeè kédò kénínkù képiéké ke dǎ: N Yiè mbáá bè yietí be yei!

Ò béi mεmme kékú.

8

¹ Sǎori do wēñnèmu bèè kòò Etienni.

Bè fǐūmmè Kirisi kǎbe

De kó diyie kè bèe fẽũ nKirisì kòbe Sedisadẽmmu miẽke. Kè bèe cíeté bẽmõu kékõte Sudee nè Sammariì kó ketenkè kè Yesu tõrè yèè máa ñkpaá. ² Bèè dé Kuyie nkè bèe kũnné Etienni kékõmmu o kũũ mmèdiè.

³ Kè Sõari nkõri Kirisì kòbe cẽĩ ke pĩĩ mbenitidaabè nè benitipòbè ke kpeti.

Fidipu nàkémè Tináaansàati Sammariì

⁴ Bèè cíeté kè bè nkõri yehèkè yẽmõu ke náante Tináaansàati. ⁵ Kè Fidipuu kòte Sammariì kó dihèi marì ké bè nàké Kirisì kpéi. ⁶ Kè benitibè bẽmõuu yie, kénkémũu o náaanti, ke wúo nhò dððrimè tidieti. ⁷ Kè yebòkè kuò nke yie benitibè miẽke, kè tihùti péu nè yecĩè nkè dè mièri. ⁸ Kè kuyẽnaatí diẽkũ rĩbo de kó dihèi miẽke.

⁹ Ke sũ nhoniti mõu dè bo kòo yètiri tu Simõõ, kòò níi ndõari tidieti kè dèe di Sammariì kòbe, kòo yèmmè ñdò nhò tú òmõu. ¹⁰ Kè benitibè nhò tũ, nyibí nè bekótibè ke tú oniti yie mmòke Kuyie nkó muwèrimú diemù.

¹¹ Bè do ò tũ nke yé ò dððrimè tidieti sáá. ¹² Bè yie ndiì mǎnni kéntá Fidipu bè náa ntii náaansàati, Kuyie nkpaàtiyuu kpeti, nè Yesu kó diyètiri kè bèe bè ànné bàtèmmu benitidaabè nè benitipòbè. ¹³ Kè Simõõ múnkẽe yie nkéntá Yesu kè bèe ò ànné bàtèmmu kòò mbonè Fidipu ke wúo nho dððrimè tidieti nè mẽdððrimè cãmme kè dèe ò di.

¹⁴ Yesu tõrè yèè bo Sedisadẽmmu miẽke kè yèe keè Sammariì kòbe yiemme Yesu, ké bè duónko Pieri nè Isãã. ¹⁵ Kè bèe tuòkoo ké bè bántènè Kuyie nkè bè bo pété Muyaánsààmù. ¹⁶ Ke yé mù mu ndo í cùténimè be kòò mõu ñnkè, bè do bè ànné bàtèmmu nè Yesu kó diyètiri máa ndi. ¹⁷ Pieri nè Isãã kè bèe bè nõò nsinõu kè bèe pété Muyaánsààmù.

¹⁸ Kè Simõõ yá bè bè nõõmmè sinõu kè Muyaánsààmù cùténí kètaní idífti ke dà: ¹⁹ N duónnè de kó muwèrimú, kè n nõò nwè sinõu wèe pété Muyaánsààmù.

²⁰ Kè Pieri ò nàké ke dà: Feti nè a dífti, ke yé a yèmmè dõmmè bè do nkuyie nkó dipãnni nè idífti. ²¹ A í kókè de kó mutõmmú miẽke, a báa pété de kó dipãnni, ke yé a toti mèè yèmmè í wennimè. ²² Yóu meyèmmè yeime kéceete kèmmõ Kuyie mmecĩèmmè kè dè naati kù da cĩè nha toti mèè yèmmè yeime. ²³ M bantému ke dò nha mòke meyèmmè yeime ke tú meyeyi nkó kudaakù.

²⁴ Kè Simõõ nàké Pieri nè Isãã ke dà: Di mómmõmbè bántènè ti Yiè nkuyie n kpéi nkè di nàké ti bá n tuòkeni.

²⁵ Pieri nè Isãã kè bèe nàké bè yá dè ke nàké Tináaansàati kédeè, kénwèti Sedisadẽmmu ke náantoo Tináaansàati Sammariì kó yehèkè péu yèè tókènè kuce.

Fidipu nè Etiopii kou

²⁶ Ke Kuyie ntõnni nàké Fidipu ke dà: Íté kékõte diyie yie kèè bíékè. Sedisadẽmmu kó kuce, kùu yie dikpáa cuokè ke kørinè Kasaa.

²⁷ Kè Fidipuu íté kékõte kèyà Etiopii ei kóo nitipokpàati Kãndaasi kpàatiçètè kóo kóti. Bè do ò fõntemu kòo mbaa tikpàti. Dè do sũ nhò boní Sedisadẽmmu nwe ke kũnti o cie, ²⁸ ke kari o naasãntè miẽke ke kaà nkuyie mpããnaanti náaantò Esaii kó dipátiri. ²⁹ Kè Muyaánsààmù nàké Fidipu ke dà: Kétóo kéninte de kó tenaasãntè.

³⁰ Kè Fidipuu cokè kètõnko, kékeè ò kàammè Kuyie mpããnaanti náaantò kó dipátiri, kòò ò beke ke dà: A banté a kaà ntàà? ³¹ Kòo ténné Fidipu ke dà: M bo yĩme kèbanté kòò mõu í n nàké ti tu mù? Kéduó nkè Fidipuu deko o naasãntè miẽke kékari kóò pèènnè. ³² Ò do kaà ntii náaanti tu:

Ò do dò nfeplèfè bè kòrinè fènfè mukòù,
dipebii bè kēfì dīi cīti kè dī cīéké,
ò í ààte o nùù.

³³ Kè kékùnnè omáà kè bè ò sènkèri,
koò dḡò bè do í dò nkóò dḡò dè,
òmòù báá na kénáké o wuò nna ndòmmè.
Kè yé bè ò kùòmèmu ketenkè ìnkè.

³⁴ Kè de kóo āāpònkótīi beke Fidipu ke dḡ: N da báámmu n náké, Kuyie mpāānāāntī nāāntò nāā nhomáà kpéínáà kòò mḡù kpéí?

³⁵ De mḡnnī kè Fidipuu ò tūntè de kó tináāntī, kóò nàkè Tináānsààtī, Yesu kpèti. ³⁶ Kè bè nkéri kétuòke menie mmamè, kè weè nīti dḡ: Nte menie, bá ndīiti a bo nhānnémè bátémmḡ? [³⁷ Kè Fidipu dḡ: Kàa tá nè a yèmmè memḡu dè í yóù. Kòò dḡ: N támu ke dḡ nYesu Kīrisi tu Kuyie mBīrè.]

³⁸ Kòò cónné tenaasāntè kè bèe ta menie mmieke bedé, kè Fidipuu ò ānné bátémmḡ. ³⁹ Bè yènnī dīi mḡnnī menie mmieke, kè Muyaānsāāmḡu túóté Fidipu, kè weè nīti ò mḡntóo, kénsóké o ce nè kuyeñnaatī. ⁴⁰ Kè Fidipu nyóó daate ke bo Asoo, késḡoté kénnáantoo Tináānsààtī yehékè yemḡu ke yāa tuòkenè Sesadee.

9

Sḡori cèètemè

(Yesu Tārè 22:6-16, 26:12-18)

¹ De kó yemḡrè kè Sḡori baā kpaá fēũnko Yesu kḡbe ke bè kòù, kékote ikuó nīti diewè borè, ² kóò beke yepáte ke bo kḡte Damaasi kó titīintouti, kēpīmmḡ Yesu kḡbe benitidaabè nè benitipòbè kéboù kékònnè Sedisadèmmu.

³ Memè kòò nkéri kēhautóo Damaasi ké nyóó daate kè kuwenniku makḡ cùténī ò ìnkè ke pīnti. ⁴ Kòò do ketenkè, kékeè metammè mamè kè mè tu: Sḡori, Sḡori, dè yīme kàa nfēũnko? ⁵ Kè Sḡorii beke ke dḡ: Fḡ nwe nni nwe kè mèe ò tènné ke dḡ: Mí nYesu nwe a fēũnkomè. ⁶ A né íté kéta dihei kè bè da náké a dò nkédḡmè.

⁷ Bèe ò néinè kè bèe kee metammè bè me nyí nyà wèè nàà, kè dèe bè di kè bè ndò nyúóó. ⁸ Kè Sḡorii íténi kēwénté ò í nna kēyà dèmarè, kè bèe ò dète kékotenè Damaasi. ⁹ Kòò mbo, ke dḡ yewe yètàāti bá ò í wúó, nhò í yo, nhò me nyí yḡ.

¹⁰ Ke sḡ nYesu kou mḡù dè bo kòò yètirī tu Ananniyaasi, kè Kuyie nhò yu ke dḡ: Ananniyaasi! Kòò dḡ: N Yiè nte mí! ¹¹ Kè kùu ò nàké ke dḡ: Íté kékote kuce bè tu kù kuce kùu síé, Sudaasi cīètè, kēbeke bè tú wè Sḡori Taasi kou, kòò m bàá. ¹² Kè nh ò benke òmòù kòò yètirī tu Ananniyaasi, kòò kàtoo koò nḡò sinḡu ke bántè Kuyie nkòò bo wēte kēwénté. ¹³ Kè Ananniyaasii béi nke dḡ: N Yiè! Benitibè péu n nàkému de kóo nīti dḡò mēè yei nha kḡbe Sedisadèmmu mieke. ¹⁴ Kè ikuó nīubè kó bekótibè ò duó ndinùù kòò bo pīmmḡ bèe tu a kḡbe kéboù. ¹⁵ Kè ti Yiè nhò nàké ke dḡ: Kḡte kè mú ò tāāté kòò bo náké n kpéi nyebotè nè bekpààtibè nè Isidayeribe. ¹⁶ N yóó ò benkemu ò dò nkéféūtè mèè botī n kpéi.

¹⁷ Kè Ananniyaasii kḡte kénóó sinḡu Sḡori ìnkè ke dḡ: N tebite Sḡori! Ti Yiè nwèè da benke omáà kuce weè n tōnnī kàa bo wēte kēwénté kè Muyaānsāāmḡu da píe.

¹⁸ De mḡnnī kè dèmarè yenni o nuò ke donnè yeyīnyíékè kédò, kòò wēte kēwénté, kè bèe ò ānné bátémmḡ. ¹⁹ Kòò di, kēwēte kēpéte muwērímu.

Sōori nàkémè Yesu kpéi Damaasi

Kòò nkpaá Damaasi ke dò yewe sánpó ke bonè Yesu kòbe. ²⁰ Ke pánke nnáá titiíntouti miéke Yesu tùmè Kuyie mBire. ²¹ Kè dèe di bèè kó dimàà tì kèè kè bè ntú: Dè í do nwèè do fěũnko wènwe Yesu kòbe Sedisademma? Ò í kòtení ke bo bè pĩnmúmu kébou kéduó nyikuó niúbàà?

²² Kè Sōori dake nkpréńkú Kuyie nnáànti miéke, ke náá nSifube bèè bo Damaasi miéke Yesu tùmè Kirisi.

²³ Kè dèe yíé kémante sánpó kè Sifubee dake ke bo kuò Sōori, ²⁴ kémbaa yebòrè keyènkè nè kuyie nkè dè bo yie nkè bèè ò kùò. ²⁵ Kè Yesu kòbee ò tùóté nè dimámmúyáà keyènkè makè késée nkuduotí.

Sōori wěnnémmè Yesu tōrè

²⁶ Kè Sōorii tuòke Sedisademma kéndó kéwěnnénè Yesu kòbe, kè bè nhò dé, bè í ntá ke dò nhò mènke còuté Yesu. ²⁷ Kè Bannabaasii ò niité Yesu tōrè borè, kè bè nàké ò yà mèè boti tì Yiè nnè tì Yiè nhò nàké tì, nè ò nàké mèè boti tì Yiè nkpréi Damaasi miéke nè dikōmbù. ²⁸ Kè bèè ò còuté, kè bè nwē nke ceńti Sedisademma ke náá nYesu kpéi nè dikōmbù. ²⁹ Kòò múńke nnáá Sifube bèè náà kereki, kè bè nēi kè bè nwanti ke bo ò kùò. ³⁰ Kòò kòbee tì kèè, kòò kàtení Sesadee kòò bo kò nTaasi.

³¹ Dè kò yemàrè miéke Kirisi kòbe bèè bo Sudee nè Kadidee nè Sammarii de kó itempē mmiéke kè bèè om̄pè, kénkpéńkú Kuyie nnáànti miéke ke sũũnko kè Muyaánsààmù bè bonè.

Pieri miékũnnemè Endee

³² Kè Pieri nceńti tipúti tímou ke síete Yesu kòbe, kékote Didaa eì kòbe borè. ³³ Ke nsó nhoniti m̄ou bè tú wè Endee náá kuhòkù, yebie nyeni ke dau. ³⁴ Kè Pierii ò nàké ke dò: Endee Yesu Kirisi da miékũnnemu! Íté kétúóté a d̄óù!

Dende bàmbà nkòò íté. ³⁵ Kè Didaa eì kòbe bemou nè Sanoo eì kó kutempē nkòbe kè bèè ò yà kėyie nYesu.

Pieri fòukũnnemè Dōrikaasi

³⁶ Onitipòkù m̄ou weè do bo Sopee kòò yètiri tu: Tabitaa, nè kereki kó tináànti Dōrikaasi, kòò d̄d̄ori mesàà ke teénnè bec̄iribè, ³⁷ kémuòke kékú kè b̄ee ò w̄uò kéduú nkudàńkù kudieku. ³⁸ Kè Yesu kòbee keè Pieri bomè Didaa ke tákénè Sopee, kět̄s mbenitibè bèdébè, kè bè bo ò bántè kòò katení mec̄c̄ā. ³⁹ Kè Pieri pánkeé íté kè bè neinè kè b̄ee tuòke kédeke kudàńkù kudieku, kè bekúpobè k̄ari ke kuò, nkóò benke Dōrikaasi do kpaá ke fòu kè bè dùàke yèè yaabòrè. ⁴⁰ Kè Pierii denne benitibè bemou kénínkú kebántè nKuyie kéwěēte oc̄i bíékè ke dò: Tabitaa, íté!

Kòò wéntení kóò yà, ke íté, kékari. ⁴¹ Kè Pierii pĩ n̄ho n̄ùtè kòò teennè kòò íté kécóm̄mú, kòò yu Yesu kòbe nè bekúpobè kè wè m̄bè benke kòò f̄òute.

⁴² Kè Sopee kòbe bemou tì kèè kè kusũkùu yie nYesu. ⁴³ Kè Pieri mbo Sopee kémante. Ò do bo ok̄ñnuurìwè m̄ou c̄f̄ètè nte kè bè ò tú Simoo.

10*Korinei yumè Pieri*

¹ Onitì m̄ou weè do bo Sesadee kòò yètiri tu Korinei, kòò tu ohāāp̄ankóti, ke ni Odommu kó tihāāp̄antì tek̄òutè (100), ² ke d̄ó Kuyie nnè ò c̄f̄ètè temou, ke kù dé, ke kù bàà nsāā ke p̄ā nyep̄rè Sifube kó bec̄iribè. ³ Diyiè mari kuyuoku t̄ewebiètè m̄et̄āiti m̄onni kè Kuyie nt̄onn̄i taroo ò c̄f̄ètè kòò di yà weti weti, kè ò di ò yu ke dò: Korinei.

4 Kòò dì wènté kè kufōwaa nhò auté kòò dò: N Yìè ndè dòmmè? Kè òò ò nàké ke dò: Kuyie ncoutému a báámmu, ke pénsiri a pàrè a pã nyè becřibè, ke dàatení a kpéí. 5 Tō mbenitibè Sopee kè bèe yúní Simoo bè tu wè Pieri. 6 Ó bo Simoo okōnnuuriwè cřètè nte dàméèrì také.

7 Kuyie ntōnni ò nàké kédeè kéíté, kòò yú o tōmbè bèdébè nè kuhāāpōnkù ò tá kù, kè kù dó Kuyie, 8 kè bè nàké dè dòò mèè botí kédeè kè bè tō nSopee.

Kuyie mbenkemè Pieri dèmarè

9 Kè dèe wenté kè bè nkéri ke tōōnnènkò Sopee, kè Pieri dèke kudànkù ke bo dāu nKuyie kè diyie còmmú yeyo. 10 Kè dikōnni ò pī nkè bè nhò bérì mudii, kè Kuyie nhò benke dèmarè. 11 Kòò yà tiwetì kpetémè kè dèmarè cutini kéñkè ke dōnnè kuyààkù, ke pítí de pítí tinàà ke tōōnteni ketenkè. 12 Kè iwūō imou botí bo de mieke: Itàake inàà kpeyi nè iwàake nè tinòti tibotí tibotí. 13 Kòò keè metammè mamè kè mè tu: Pieri íté kékua kécááké. 14 Kè Pierii yete ke dò: Àà n Yìè! N yí di diyie marì ikuó yete dè nè dèè í wenni. 15 Kè metammèe yíe ke dò: Bá nwúó nKuyie nyí dèè wenni ke tú dè sī.

16 Kè dè mme nhō ke dā kuce metāāti kéwētoō kéñkè.

17 Kè Pieri ntoti o yèmmè ke bo yà Kuyie ndó kòò nàké ti ke dè nhò benke, kè Kōrinei tōnni bè tūākení ke cōmmú dibòri, 18 kébèke ke dò: Diè nde Simoo bè tú wè Pieri ò bomāā?

19 Kè Pieri baa nkpaā toti o yèmmè kè Muyaānsāāmūu ò nàké ke dò: Benitibè betāāti bie nkōtení a borè nde. 20 Cútóo kè bè neinè, ke bá nyīēkù, mí bè tōnni.

21 Kè Pierii cútóo kè bè nàké ke dò: Mí tú onitì di waa nwè, di yē mba? 22 Kè bè dò: Ohāāpōnkótí Kōrinei wèè dōōri Kuyie ndó dè, ke kù dé, kè Sifube bēmou ò dó, Kuyie ntōnni we nnàké kòò ti tōnni ke tú a kōtoō kòò nàké a mōke ti.

23 Kè Pierii bè cōuté, kè bèe yíe.

Kè dèe wenté kè bèe nei, kè Yesu kōbe bèè bo Sopee kè be kó bēmabèe ò cie. 24 Di wentíri kè bè ntuākòo Sesadee ke ś nKōrinei yu o cřètè kōbe bēmou nè o néposāābè kè bè ò baa. 25 Kè Pieri nítatoo kè Kōrineii íté kòò co kénínkóo o òikè. 26 Kè Pierii ò òinní ke dò: N tú a nititōu nwe.

27 Kè bè nnāante kētaroo kè benitibè tiku péu. 28 Kè Pierii bè nàké ke dò: Di yému ke dō nSifube ci bè bo tamè wèè í tú Sifu o cřètè, mí nKuyie nnè n nàkému ke tú m bá nwúó nhòmou osīnwè. 29 Deè te kè di n yu kè n yie nke kōtení, n nàkénè di n yu mùu kpéí.

30 Kè Kōrinei dò: Dè mōke yíe nyewe yēnàà n sòò báámmè Kuyie, kè tewebiètè bo metāāti, kè nní nyóó daate kéyā onitì mōu kòò còmmú n yīkè ke ā tiyāātì kè tì mīèti, 31 ke n nàké ke dò: Kōrinei, Kuyie ncoutému a báámmu, kù í yē nha pāre, a pã nyè becřibè. 32 Tō mbenitibè Sopee kè bèe yúní Simoo bè tú wè Pieri, ò bo okōnnuuriwè mōu cřètè kè bè ò tu Simoo, kòò bo dàméèrì také. 33 Memmè kè m pānkēe tō mbenitibè kè bè bo da yúní, kàa yie nke kōtení. Ti tiku diè nKuyie nyīkè ke bo keè Kuyie nda duó ntinti kàa bo ti nàké.

Pieri nàkémè Kuyie nnāānti Kōrinei cřètè

34 Kè Pierii béi nke dò: M bantému di mmōnni ke dō nKuyie nyí baāti òmōu. 35 Bá kùu botí mieke wèè kù dé ke dōōri kù dōmè kù we ndó. 36 Kuu tu benitibè bēmou Yìè, ke duó nkè bè nàké Isidayeēribe Tināānsāātì tìl bo taunnè benitibè Kuyie nnè Yesu Kirisi kpéí. 37 Di yému tìl dōò Sudee omōu nè Kadidee Isāā ānné dii mōnni benitibè batémmu kédeè. 38 Di yému Kuyie

ntāātémè Yesu Nansareti kou, kòò duó Muyaáansààmù nè muwērímú kòò ncenti tipíiti timòu ke miékùnkò dibòò fěũnkò bè, ke yé Kuyie nhò bonèmè. ³⁹ Kè ti yà ò dǎò dè demòu Sifube kó ketenkè Sedisademmu nè yehékè yemòu. Kè bè ò baaké kudapāāiti ke kùò. ⁴⁰ Kè Kuyie nhò fòùkùnne diyè tǎānni yìe ke duó nkòò ti benke omáà. ⁴¹ Tínti kù tǎāté bè nè dimònni kè ti bo náké o kréí, kè ti ò wēnnénè ke di ke yà. ⁴² Kòò yē nti nnáa mbenitibè, weè túmè Kuyie ntāāté wè kòò bo bekénè befòubè nè becíribè. ⁴³ Kuyie mpāānāānti náam̀bè bemòu náké weè kréí nke tú wèè ò tá kùu ò cǐé nho yei nnè o kó diyètiri kréí.

Muyaáansààmù cùténimè bèè í tú Sifube be ìnkè

⁴⁴ Pieri kpaá ke náa memme kè Muyaáansààmù cùténí ò nàánnè bè ìnkè. ⁴⁵ Kè dèe di Sifube bèè tu Yesu kòbe ke neínè Pieri, Muyaáansààmù Kuyie nduò mmù cùténimè bèè í tú Sifube be ìnkè. ⁴⁶ Ke yé bè do yomè kè bè náa ntináaancànti ke sánti Kuyie nkù deumè. ⁴⁷ Kè Pieri dǎ: Ti bo na kéyete ti bo bè ānnémè bātém̀m̀m̀u menie nkou, bembè Muyaáansààmù cùténí bèè ìnkè mù cùténí mèè botí ti ìnkàà?

⁴⁸ Memme kè bèè bè ānnè bātém̀m̀m̀u nè Yesu Kirisi kó diyètiri, kédeè kè bèè ò bántè ke dǎ ò nkpaá be borè yewe sám̀p̀.

11

Bè kpānnèmè Pieri ò kòtemè Kòrinei cǐtè

¹ Yesu tārè nè Yesu kòbe bèè bo Sudee kè bèe keè bèè í tú Sifube bè cǔtém̀m̀ Kuyie nnáānti. ² Pieri wētòò diì m̀nni Sedisademmu, kè Sifube bèè tu Yesu kòbe kè bè nhò kpānnè ke tú: ³ Dè dǎmmè kàa kòte bèè í cāmmù be cie ke di wēnné ke di?

⁴ Kè Pierii tuú nké bè náké dèè dǎò demòu ke dǎ: ⁵ N sòò bo Sopee ei mieke nke, ké mbáa nKuyie, nkè kù m benke demarè kè dè dǎnnè kuyààkù ke píiti tipíiti tinàà, ke cutini ke ìnkè ke n tǎontenni kè dè n di. ⁶ Kè n wénté de mieke keyá iwũò itààke inàa kpeyi nè iwààke nè tinàti timòu botí, ⁷ kékeè metammè mamè túmè: Pieri ité kékuò kécááké. ⁸ Kè n dǎ: Áa n Yiè! N yí di diyèe mari ikuó ci dè nè dèè í wenni. ⁹ Kè metammèe yíe ke dǎ: Bá nwúò ndemare Kuyie nyí dèè wenni ke tú dè sǐ. ¹⁰ Kè de mme nhǎ ke dǎ kuce mētāāti kéwētoò ke ìnkè. ¹¹ De m̀nni kè benitibè bētāāti tǔ̀keni ke boní Sesadee kè bè tǎnni m borè. ¹² Kè Muyaáansààmù n náké ke dǎ: Kote ke bá nyíèkù. Kè ti kòbe bekuò bie nni ncíe nkè tí kote keta Kòrinei cǐtè. ¹³ Kòò ti náké ò yàmè Kuyie ntǎnni o cǐtèe mieke, kè di ò náké ke tú: Wèe tǎ mbenitibè Sopee kè bèe yúni Simòò bè tú wè Pieri. ¹⁴ Kòò ò náké tināānti tii bo ò deetè wenwe nè o cǐtèe kòbe. ¹⁵ Kè nni nti mbè náa nkè Muyaáansààmù cùténí be ìnkè kéndonnè mù cùténimè ti ìnkè meketimè m̀nni. ¹⁶ Kè n dentení ti Yiè ndo béi nti ke tú: Isāa do āā bātém̀m̀m̀u nè menie mme, dǐndi bè bo di ānnè bātém̀m̀m̀u nè Muyaáansààmù. ¹⁷ Kè Kuyie mbè pǎ dipānni kù pǎ di tinti bèè cǔtè Yesu Kirisi, yé n tú wè kè mú bo paa nKuyie nkó mutǎmm̀!

¹⁸ Bè kèè diì m̀nni de kó tināānti kè be miekee do kè bè nsánti Kuyie nke tú: Kuyie ntù nkpetemu kuce bèè í tú Sifube kè bè bo ceete kǎpété mufòmmu mùò bo sǎā.

Mefěũtímè mèè cie nYesu kòbe

¹⁹ Bè do kùò Etienni kédeè kè mefěũtímè mèe tanní kè Yesu kòbee cíté tipíiti timòu, kékote Fenisii nè Sipiri nè Antiyosi kēnnāante Tināānsāānti

Sifube mää. ²⁰ De mōnni Yesu kabe bèè bo Sipiri nè Sidenni kè bèe kote Àntiyōsi, kēnnāá Kerekibe Tināānsààti ti Yiè nYesu kpeti. ²¹ Kè ti Yiè nkó muwērímú mbè bonè kè benitibè péuu yie nkéceete, kētūnne ti Yiè.

²² Kè Sedisademmu kó Kuyie nçĭtè kabe ti kèè kētō mBannabaasi Àntiyōsi. ²³ Kòo tuokoo kégà Kuyie mpĭrmè mutōmmú, kè dèe ò narikè kòo yáúkūnne be kōnti ke dò, bè dōke duó mbemàà ti Yiè nke nhò tàunè be yèmmè memou. ²⁴ Bannabaasi do tú onitisàù nwe, ke dó Kuyie nkè Muyaānsààmú nhò piéké kè benitibè péuu yie nYesu.

²⁵ Kè Bannabaasii sōtè kékote Taasi Sōari wammú. ²⁶ Ò ò yà dii mōnni kè bèe wēte Àntiyōsi kēmbō ke tiè Kirisi kabe ke dò dibenni. Bè de nyú meketimè bèè tū nYesu ke dò Kirisi kabe.

²⁷ De mōnni kè Kuyie mpāānāānti náam̀bèe íte Sedisademmu kékote Àntiyōsi. ²⁸ Kè Muyaānsààmúu píe be kóo m̀ou kòo yètiri tu Akabuusi kòo íte kébéi nke dò, dikōnni dieri bo tanní ketenkè kemou mieke. Kè di mēnkēe tanní Kododi kó tikpàti mōnni. ²⁹ Kè Yesu kabe wēnné kénáké ke dò bá wè wèe pā ò pètè kè dè māmè kéteennè Yesu kabe bèè bo Sudee. ³⁰ Bè me ndòò kédúú nde kó yepārè Bannabaasi, nè Sōari kè bèe kote kédúú nSedisademmu kó bewedəunkótibè.

12

Bè kùomè Isaku

¹ De kó dimōnni kòo kpààti Edōti nfēũnko Kirisi kabe mabè, ² kédúú nkè bèe kuò Isaku Isāā nantè nè disiè, ³ kégà dè narikemè Sifube kòo yíe kédúú nkè bèe pí mPieri, ke ś ndè tu p̀èèbè bèè í kōorenè mutie mùu muuti be kó dibanni mieke. ⁴ Kòo duó nkè bèe ò kpetinné kēbanne tihāāpònti tepítè nè tikuò, tinàà tinàà, kè diyentébanni bo p̀ètè kè bèe ò bekénè. ⁵ Kè Pieri m̀bo dikpetintou kè Kirisi kabe báa nKuyie nho kpéi sáà.

Kuyie ntōnni deētémè Pieri

⁶ Bè do boumu Pieri mēfimme mēdémè kòo nduó tihāāpònti tidéti cuokè kè titeti bàa dibòri, kèè yènkè na nwenté kè Edōtii duó nkè bèe ò bekénè, ⁷ kè Kuyie ntōnni taroo kè kuwenniku makùu míité kufáá, kè dii baùtè Pieri.

Kè mēfimme tōũ. ⁸ Kè dii ò nàké ke dò: Yi a naak̀ǹfè kéānnè a neùti. Kè Pierii me ndòò. Kè di dò: Daátí a yaàbòri kè n tūnne.

⁹ Kè Pierii di tūnne kè bè nyeti kè dè ò dò ntidəuntì bá ò í yé ke dò ndè tu mómumu. ¹⁰ Kè bèe p̀ètè dibòri ketiri kēp̀ètè didéri, kétuake timáti kperi, bè yíe di, ke kōri dihei, kè dii kpeténè dimáà kè bèe yè, kédétóo sámpó kè Pierii móntóo Kuyie ntōnni.

¹¹ De mōnni kè Pierii banté ke dò, Kuyie kuú tōnni ku tōnni kè di ò deēténè Edōti nè Sifube do ò dónè mèè yei.

¹² Kòo totíní o yèmmè, kékote Isāā bè tu wè Mariki, o yō Maari çĭtè, ke nsó mbenitibè tikú péu ke báa nKuyie. ¹³ Kòo bente dicàù kòo sapàà mmòu bè tu wè Odōtii íténi kēbēke ke dò: Wenni nwe? ¹⁴ Kébanté Pieri tammè kè diwèli ò pí nkòo yóu ò bo kpetémè kēwētoò kè bè nàké ke dò: Pieri còm̀mú dibòri. ¹⁵ Kè bè dò: A yèmmè í naataà?

Kòò dò: N yí so, kè bè dò: A dáu ntidəuntì nti.

¹⁶ Kè Pieri baa mbie ndicàù, kè bèe kpeté kóo yà, kè dèe bè di. ¹⁷ Kè Pierii bè yèkii tenòutè kè bè dò yúóó, kòo bè nàké Kuyie ntōnni ò dēnne mèè boti dikpetintou mieke, ke dò: Nákénè ti Isaku nè Yesu kabe tōbè.

Ò me nyĩ káyè kékote kupíkù tekù.

18 Kè dèe wenté kè tihāpònti ñkpeutí ke békú titòbè Pìeri kòte kè? 19 Kè Edòtii duó nkè bèe wammú Pìeri ke mónté. Kòo bekénè tihāpònti kè dò bèe tì kùò, kédeè kékote Sesadee kémbo.

Kuyie ntōnni potémè Edoti

20 Edoti do í naatinè Tiiri nè Sitōō ekè kòbe, kè bè né wēnnè dinùù kékote káyà Edoti kó ditōnni, Badasitusi ke bo taunnè Edoti ke yé be diiti do yiènimè weè èi mièke.

21 Kè Edòtii dōú mmetaummè kó diyie. Kè ò di tuake kòo ānnè o kpààtiyààti kénkari okpààti kàri Ìnkè ke náānnè benitibè. 22 Kè bè pīèkù ke tú: Kuyie nkuù nàá ndè í tú onitì.

23 Dende bàmbà kè Kuyie ntōnni ò poté kè yebiè ò càáké kòo kú ke yé ò do còutémè Kuyie nkó disānni.

24 Kè Kuyie nnāānti dake mpitúri tipitì timòu.

25 Bannabaasi nè Sòori kè bèe duó nyepāre bè do bè tōnnè yè Sedisademma kénwēti Sesadee ke nneínè Isāā bè tu wè Mariki.

13

Muyaánsààmù tãāátémè Bannabaasi nè Sòori

1 Kìrisi kòbe tīnni ò di bo Āntiyōsi di mièke Kuyie mpāānāānti náāmbè do bomu nè bèè tiè mbenitibè Kuyie nnāānti: Bannabaasi nè Simmeōō osòùwè nè Dusiyu Sidenni kou nè Mannaa wèè do biíkú nè okpààti Edoti nè Sòori.

2 Diyie mari kè bè mboú dinùù ke báá nKuyie nkè Muyaánsààmù bè nàké ke dò: Cānnénè Bannabaasi nè Sòori kè bèe pī mmutōmmù m bè yu mùù kpéi.

3 Mēmme kè bè nsoké ke bou dinùù kédeè kè bè nò nsinòu kébántè Kuyie, kè bè yóu kè bèe íté kékote.

Sòori nè onitinònti Edimaasi

4 Kè Muyaánsààmù bè niitè kè bèe kòte Sedisii keta bàtòò kénkari Sipiri kó ketenkè kèè soké menie mmieke, 5 kétuake Sadaminni kēnnáá nSifube Kuyie nnāānti titiintouti mièke, kè Isāā Mariki bè teēnnè.

6 Kè bè nnāante Kuyie nnāānti kétuake kumànkù tekù Pafōosi, ke máánè Sifu mòu kòò tú onitinònti, kòo yètiri tú Baari-Yesu, kòò tu omáà Kuyie mpāānāānti náāntò. 7 Ke bo de kó dihei kóo kumàndáà Seesuusi Poduusi borè, wèè tu mecii nyiè, kéduó nkè bèe yúni Bannabaasi nè Sòori kè bè bo ò nàké Kuyie nnāānti. 8 Kè weè nitinònti Edimaasi, ò yètiri me ntú nè kereki, kòò ndó képaannè kumàndáà Kuyie nnāānti. 9 De mōnni kè Muyaánsààmù piéké Sòori, bè yu wè Pòori, kòo ò wènté, 10 kébéi nke dò: Fí ndibòò bire, onitisounti, ociintì, a í yóó yóu a bo ncaàrimè Kuyie nkó mutōmmáà? 11 Kuyie mbo da poté bàmbà nkàa yēi ke ténke bá nwúò ndiyiè yemòrè mayè mièke.

Dende bàmbà kè Edimaasi yēi kénháá nke wanti wèè bo ò dète. 12 Kè kumàndáà dè yà kè dèe ò di, kè Kuyie nnāānti kááké o yèmmè kòo yie nYesu.

Pòori do nàké tì Āntiyōsi

13 Pòori nè o népobè kè bèe ta bàtòò Pafōosi kékote Pedisi Pānfidi kó ketenkè, Isāā Mariki de mbè yóu kèwēte Sedisademma. 14 Kè bè nsoké kétuake Āntiyōsi Pisidii kó kutempè mièke, teompùtè yiè keta kutiintouku kénkari. 15 Bè kàà ndi mōnni Kuyie nkuó páte nè ku pāānāānti náāmbè

kpɛye, kè kutíintouku kó beniùbèe duó nkè bèe náké Pɔəri ke dà: Ti kɔbe kè di mɔke tìmatì ke bo ti teennè di bo na kèbéi.

¹⁶ Kè Pɔorii youte o nòutè kè bèe dà yúó kòo béi nke dà: Isidayeeriibe nè dínidi bèè dé Kuyie nkémúnè kèkéè. ¹⁷ Kuyie nyIsidayeeriibe tú nkù, kuù tãátè ti yembè ke duó nkè bèe sũũ mbè bo diì m̀ǹǹni Esibiti, de kó dif̀ǹkúò kè kùu bèe dènnè nè ku kó muwèrímú. ¹⁸ Kè mbè tɔ yebie nsipísìnàà dikpáà cuokè, ¹⁹ kékúò ibotí iyiekè Kannahãã kó ketenkè kè kè duó nku kɔbe kè bèe kè tieke, ²⁰ kè dè mmàke yebie sikəusìnàà nè sipísìnùmmù (450).

Kè Kuyie mbè duó mbebaatíbè kè bèe r̀m̀bo kétuəkenè Sammuyeeri kó dim̀ǹǹni. ²¹ Kè bèe dà bèe d́ okpààti, kè Kuyie mbè duó Sauri Kiisi kó debire, Bensaməe kó kufuku kou, kóo ñtɔ tikpàti ke dà yebie nsipísìnàà. ²² Kè Kuyie nhò dènnè kéduó nDafiti tikpàti, ke béi nke dà: M pètè onitì n yèmmè kou, wèè yó ndəəri n dómè meməu. ²³ Nè Dafiti kó kufuku mieke nke Kuyie nduənnímè Yesu Odəetiwè, kù yē nkù yóo duənní wè, kòo dəetè Isidayeeriibe. ²⁴ Yesu mu ndo í kətení kè Isãã nákému Isidayeeriibe ke dà bèe ceete kòo bèe ànnè bàtəmmù. ²⁵ Isãã dèu diì m̀ǹǹni o təmmù ke nnáá nke tú: Míi í tú di baa wè, ò kèrínímu, n keté ke í sannè m bo seutemè o neutì kó iwēĩ.

²⁶ N kɔbe dínidi Abarahammu kó kufuku kɔbe nè betəbè bèè dé Kuyie, tímbe Kuyie nduənnímè medeetímè kó tináahti tii. ²⁷ Sedisadəmmu kɔbe nè be kó bekpàatíbè me nyí banté Yesu, koò kùò ke né d̀d̀d̀ Kuyie mpāānāahti náambè wàri tì kè bèe tì kàa nsioǹp̀u siməu. ²⁸ Bèe í nyà meyei mmamè Yesu d̀d̀d̀ mè ke nč́éké ke náké Pidati ke dà wèe ò kùə. ²⁹ Bèe d̀d̀d̀ diì m̀ǹǹni tii wàri o kpéi tì yèmmè, kóo cūūnní kudapáati kédəu nkufəti mieke. ³⁰ Kè Kuyie mme nduó nkòo yánté. ³¹ Kòo benke omáa yewe péu mieke bèè do ò neínè Kadidee kékəte Sedisadəmmu, bàmbà nke náá nyIsidayeeriibe o kpéi. ³² Tì di náá tii náaəsaàti Kuyie ndo náké tì yembè tii kpéi. ³³ Kè tì d̀d̀d̀ tínti be yaabí tì kpéi, ke duó nkè Yesu yánté tì wàri ke yèmmè Yesãã mmieke mukàmmù mudérímù ke tú:

A tú m birə nde

kè n da peitè yie.

³⁴ Kuyie ndo náké wèe kpéi nke dà:

M bo duó nkòo yánté

m báa yóu kòo pāāke.

M bo di d̀d̀d̀ mesàà

n do yē n yóo d̀d̀mè Dafiti.

³⁵ Tì wàrimu Yesãã mmieke kupíkù tekù ke tú:

A í yóo yóu kàa kou pāāke.

³⁶ Dafiti do d̀d̀d̀mu Kuyie nyē nwèe d̀d̀mè, ke ku, kè bèe ò kūnnè o yembè borè kòo pāāke. ³⁷ Kuyie me nduó nkè wèe yánté ò í pāāke. ³⁸ N kɔbe banténè tūnke ke dò nnè Yesu borè nde Kuyie mbo di cífəmmè di yei. ³⁹ Kè wèe ò tá, wèe ütè o yei mmeməu, Məyiisi kó ikuó do í yóo na kéüté mè. ⁴⁰ Ndakenè tūnkè kè Kuyie mpāānāahti náambè do náké tì báa di tuəkení. Tii tu:

⁴¹ Wənténè dínidi sifei yembè,

kè dè di di kè di kú.

N yóo pī mmutəmmù mamù mmu

di kó yewe mieke

di do í yóo yie nke dò mmùu bo d̀d̀d̀

bá kè bèe di náké.

⁴² Bè yènní dìi mǎnni kutííntouku kè bè dǎ: Pǎori nè Bannabaasi bèe wètení teom̄pùtè tetè yìe ke yíe kè bè nàké de kó tináānti. ⁴³ Bè cìeté dìi mǎnni kè benitibè péu, Sifube nè bèè í Sifube ke tǔnne Sifube kó kuwedǎunce kè bèe cíe mPǎori nè Bannabaasi kè bèe yáukǔnne be kǎnti ke dǎ, bè ntaunè Kuyie nkú bè dǎdǎ mèè sǎa nkpéí.

Pǎori nè Bannabaasi bè kpǎátémè be nacètáá

⁴⁴ Teom̄pùtè tetè yìe kè dihei kǎbe bemǎu sǎkee tíi nke bo keè Kuyie nnáānti. ⁴⁵ Kè Sifube yà benitibè tíimmè ke sū kè dèe bè yonke. Kè Pǎori nnáā ntii kè bè náā ntiteti koð sǎá. ⁴⁶ Pǎori nè Bannabaasi kè bèe bè nàké weti weti ke dǎ: Dè do dǎ mbèe keté kénáké dímbè Kuyie nnáānti. Di né me nti yetemè ke benke di mómmǎmbe di í dǎmmè ke pété mufòm̄mu mùu bo sǎá. Di mmǎnni ti bo kǎte bèè í tú Sifube be borè. ⁴⁷ Ke yé ti wǎrimè ke tú:

N da tǎátému,
kǎa bo ntú yebotè yemǎu kó kuwenniku
kénáké titenti timǎu kǎbe
medetímè kó tináānti.

⁴⁸ Bèè í tú Sifube kè bèe keè de kó tináānti kè dèe bè narike mesà, bèè tú mufòm̄mu mùu bo sǎá mu kǎbe kè bèe yie nYesu.

⁴⁹ Kè Kuyie nnáānti pité de kó ketenkè kemǎu. ⁵⁰ Kè Sifube sukú benitipodiebè bèè tǔnne Yesu nè dihei kó benitidiebè, kè bèe fǎũ mPǎori nè Bannabaasi kè bè dèenne be tenkè. ⁵¹ Pǎori nè Bannabaasi kè bèe kpǎé be nacètáá*, kédeè kékǎte Ikǎnni. ⁵² Kè diwèi ríbo Yesu kǎbe bèè dè bo, kè Muyaánsǎàmù bè piéké.

14

Pǎori nè Bannabaasi bè do bomè Disiri

¹ Pǎori nè Bannabaasi kè bè tó ta Ikǎnni kó kutííntouku, ke nnáā nKuyie nnáānti kè dèe narike Sifube nè bèè í tú Sifube, kè benitibè péuu yie nYesu. ² Bèè tu Sifube kè bèe sukú bèè í tú Sifube kè bè bo dǎdǎ meyèi mPǎori nè Bannabaasi. ³ Pǎori nè Bannabaasi kè bè mbo Ikǎnni kémǎnte, kénnaá Kuyie náānti nè dikǎmbùd, ke náā nKuyie mbè dǎdǎ mèè sǎa, kè ti Yìe nkó muwèrimù bè bonè kè bè dǎdǎri tidietì péu. ⁴ Kè de kó dihei kǎbee toté mèdémè, ke bie nni ndó Sifube kè betǎbè dǎ Yesu tǎrè.

⁵ Sifube nè bèè í tú Sifube nè de kó bekpǎàtibè kè bèe dake ke bo fǎũ mPǎori nè Bannabaasi, ke bo bè bùótì yetárè kékua. ⁶ Kè bèe ti kèè kécoké kékǎte Dikaonii kó yehékè: Disiri nè Deribu nè yehékè teyè yèè dè tǎké, ⁷ kénnaá Tináānsàati.

Bè do dǎmè kéfíe Pǎori nè Bannabaasi inààke

⁸ Kǎo niti mǎu bo Disiri ke tú kuhǎükù nè bè ò peitémè ò í nǎ nke ceñti. ⁹ Kè Pǎori nnáā nkè kù kèrímú kè Pǎorii wénté kébanté kù tǎmè ke do nKuyie mbo kù miékǔnne. ¹⁰ Ke béi mmekperímè ke dǎ: Íté ke cómmú, kè kùu puuní mecǎá nkékété. ¹¹ Kè benitibèe dè yà kéwekii nè Dikaonii kó tináānti ke dǎ: Kuyie nnaá mbenitibè ke cùténí ti borè!

¹² Kè bèe bè yú be kó yebǎké yètè, ke yú Bannabaasi ke dǎ: Seyuusi, ke yú Pǎori ke dǎ: Edimesi, ke yé weè do náámmè. ¹³ Kè be kóo bǎyìè nwèè kó dibǎdǎtu do bo dihei kó dibòri borè kǎo tǎní yenaadaké yèdèè, kè yè dùúkú

* **13:51** kpǎáté be nacètáá: Dè benkú ke dǎ mbe kpeti ténke í bè bonè ke yé bè yetemè bè bè tǎní tii náānti.

mutepóò, nè benitìbè kè bè bo wènné ké yè fié Pòori nè Bannabaasi. ¹⁴ Pòori nè Bannabaasi kè bèe tì kèè kè be yèmmèe caàrè, kè bèe kèri be yaàbòrè kécokóò dítínni mieke kékúónko ke dò: ¹⁵ Ti kòbe dè dòmmè kè di dòòri memme? Ti tú benitìbè mbe ke di dònnè, ti di tóni Tináansààti nti, ke tú di yóu yebòkè kètúnne Kuyie kùù fòù, kùù dòò kéinkè nè ketenkè nè dàméèri nè dèè kó dimàà bo o mieke. ¹⁶ Kuù do yóu yebotè bá wè kòo ntù ò dó kùù ce. ¹⁷ Nè memme kè kù baa di benkú kù bomè, ke di dòòri mesàà, nke di duònni fetaafe, kè di paa mpèi kè di màke ke yo nkè di yèmmè naati.

¹⁸ Kè dèe ari mesàà nkè bè né na ké bè bàa bè bo bè fiémè de kó inààke.

¹⁹ Kè Sifubee yènni Āntiyosi nè Ikōnni, késukú benitìbè, kè bèe búótí Pòori yetárè, ke nyé ke tú ò ku, kòò fūri kédenne dihei mànku. ²⁰ Kè Yesu kòbee tíi nho borè kòo íté kéta dihei, kè dèe wenté nè Bannabaasi kè bèe kote Deribu.

Pòori nè Bannabaasi bè wètemè Āntiyosi

²¹ Pòori nè Bannabaasi kè bèe náké Tináansààti Deribu kè benitìbè péuu tì yie nkè bèe íté kéwète Disiri nè Ikōnni nè Āntiyosi, ²² kényáúkunko Yesu kòbe kònti ke bè nàa nke tú bè nyé ke dò nti dò nkéféütému ke né ta Kuyie nkpààtiyuu mieke.

²³ Ke kanninko Kirisi kòbe tìrè yemou bewedəunkótìbè, ke bou yenò ke báa nKuyie, ke bè nàa nke tú ti Yiè ndi dó wè di teennè.

²⁴ Kòo deè kényè Pisidii kó kutempē nkéta Pānfidii kaku, ²⁵ kénáké Pēdisi Kuyie nnáànti kédèè kékote Atadii. ²⁶ Bè de ndèke bàtòò, kéwète Āntiyosi, bè do bè bántènè dè Kuyie nkè bèe kote ke pī mmutōmmú bè bo ke deu mù.

²⁷ Kòo bè náké Kuyie mpī mmèè boti mutōmmú ke kpeté kuce bèè í tú Sifube kè bè yie nYesu. ²⁸ Kè bè ndè bo nè Kirisi kòbe kè dèe mōnte.

15

Bè nēnnimè Sedisadēmmu

¹ Kè bèmabèe yènni Sudee kékote Āntiyosi kénnáá mbèè yie nYesu ke tú: Kè bè í di cāmú Mōyiisi kó ikuó yèmmè Kuyie mbáá di cōuté. ² Pòori nè Bannabaasi kè bèe yete kè bèe nenni mediè, nkè Yesu kòbe dò: Pòori nè Bannabaasi nè Āntiyosi kòbe mabè bèe kote Sedisadēmmu kényà Yesu tārè nè bewedəunkótìbè kè bèe náké de kó tináànti.

³ Kè bèe bè cie nkédenne dihei, kè bè nkéri kényènnè Fenisii nè Sammarii kó ketenkè kénnáante bèè í tú Sifube bè cōutéme Yesu, kè de kó tináànti nnárinkunko Kirisi kòbe bemou yèmmè. ⁴ Bè tūòkoo dii mànni Sedisadēmmu Kirisi kòbe nè Yesu tārè nè bewedəunkótìbè kè bèe co Pòori nè Bannabaasi kè bèe bè náké Kuyie mbè pínné mùù tōmmú. ⁵ Kè Fadisēbe mabè bèè yie nYesu kè bèe béi nke dò: Bèè í tú Sifube ke yie nYesu bè dò nkécāmmúmu kètúnne Mōyiisi kó ikuó.

⁶ Kè Yesu tārè nè bewedəunkótìbè kè bèe tíi nke bo yà de kó tináànti, ⁷ kénnei kè dèe mōnte, kè Pierii íté ke béi nke dò: N kòbe, di yému Kuyie nni ntāātémè nè dimōnni kè m bo náké Tináansààti bèè í tú Sifube ke yie nYesu.

⁸ Kuyie nkùù yé benitìbè bemou yèmmè kè kù bè duò Muyaánsààmù kù ti duò mmù, ke benke kù bè cōutéme. ⁹ Mecánnimè mamé í bo tínti nè be ti cuokè, be yie ndii mànni Yesu kè Kuyie nhuté be yei. ¹⁰ Dè dòmmè kè di dó kényíi nKuyie mmieke kétoú mbèè yie nYesu dítou tínti nè ti yembè tí í na ke tō di. ¹¹ Di í yé ke dò nnè ti Yiè nYesu kó mesàà mme timou ti cōutéme tínti nè beàà?

¹² Kè benìtìbè dò yúóó, Bannabaasi nè Pɔɔri kè bèe bè nàké Kuyie ndòò tii dieti bèè í tú Sifube be cuokè. ¹³ Bè nàké dii mǎnni ke dèè kè Isaku dǎ: N kǎbe kémùnè! ¹⁴ Simǎo nàkému Kuyie ndáàtènimè bèè í tú Sifube be kpéi nke tǎnkíi ku kǎbe. ¹⁵ Kuyie mpǎānǎānti náam̀bè do nàké tì dè wēm̀mu tii tú:

¹⁶ M bo wētení kémaá Dafiti cīētè,
kényíi nho dobuò.

¹⁷ Kè benìtìbè bəm̀ou
nè bèè í tú Sifube
n yu bè kè bè bo n tú n kǎbe
kè bèe wammú Kuyie.

¹⁸ Kuyie nti nnàké kunku kùù tì nti benke nè dimònni.

¹⁹ Kè Isaku dǎ: N yèmmè í dǎ nti duó mbèè í tú Sifube ke yie nYesu de kó ikuó kè bè nháari. ²⁰ Yóunè kè tì bè wǎri ke dǎ: Bè bá nyo iwũó bè fié í yebókè, kémenténè bəm̀aá bè bo ndǎutinèmè betǎbè, ke báá cááké fehǒfè bè í feúté fè yoo meyi. ²¹ Ke yé Mǎyiisi kó ikuó bomè nè dimònni kè bè í kàa sioǹpùu sim̀ou titiintouti mieke.

Bè do wǎri dii pátiri mucāmmú kpéi

²² Yesu tǎrè nè bewedǎunkótìbè nè Kirisi kǎbe bəm̀ou kè bèe pənsiri de kó ikuó, kətǎáté Sudi bè tú wè Baarisabaasi nè Sidaasi benìtìbè bəm̀ou tā bè, kè bè neinnè Pɔɔri nè Bannabaasi kè bèe kǎte Āntiyosi, ²³ kè bè duó ndipátiri kè di tu: Di kǎbe tinti Yesu tǎrè nè bewedǎunkótìbè, tì di dǎunko díndi bèè í tú Sifube ke bo Āntiyosi nè Sidii kó itempè. ²⁴ Tì kèè tì kǎbe mabè kǎtoomè ke di kǎkénè ke cààrè di yèmmè, tii í bè duó nde kó dinùù. ²⁵ Dèè te kè tì wənné ke tǎáté bəm̀abè ke bè neinnènti tì népobè sààbè Bannabaasi nè Pɔɔri. ²⁶ Bèè duó mbəm̀aá ke kǎáté mukũ kuce mepéu tì Yiè nYesu kó mutǎmmú kpéi. ²⁷ Tì tǎnko Sudi nè Sidaasi kè bè bo di tuo nti wǎri tinti dipátiri mieke. ²⁸ Muyaánsààm̀mu muu tì niitè kè tì yé nti báá di sũũ mmucirimù kè dè í tú ikuó ii í dǎ nkéyóu. ²⁹ Ii tu di bá nyo iwũó bè fié í yebókè nè meyi nè iwũó bè í fié i, kémenténè dimáá di bo ndǎutinèmè ditǎbè, kè di dǎari memme dè bo nwenni. Dè nsúónnè diyè mari.

³⁰ Kè bèe cau mbetǎbè kédeè kè bèe kǎte Āntiyosi kətíi nYesu kǎbe péu, kè bè duó ndipátiri. ³¹ Kè bèe di kàa nkékeè, kè dèe bè narikè bəm̀ou. ³² Sudi nè Sidaasi bè me ntúmè Kuyie mpǎānǎānti náam̀bè mbe, kè bèe bè duó nyitié mpéu kényáúkunnè be kǎnti. ³³ Kè mbè bonè kè dèe mǎnte, kè bèe bè cau nkéwète bèè sòò bè tǎnni be borè nè kunaatí. [³⁴ Kè Sidaasi yie dǎ ò bo nkpaá.]

³⁵ Pɔɔri nè Bannabaasi nè betǎbè kè bè míbo Āntiyosi ke tiè nYesu kǎbe ke bè nàa Tináańsààti Yesu kpèti péu.

Bannabaasi nè Pɔɔri bè yàtemè

³⁶ Kè dèe mǎnte kè Pɔɔrii náké Bannabaasi ke dǎ: Tí wēte yehèkè yem̀ou késiéké tì sòò nàké bè Kuyie nnáantì, kényà bè bo kè dè dǎmmè.

³⁷ Kè Bannabaasi ndó Isāā bè yu wè Mariki mbè neínè. ³⁸ Kè Pɔɔrii yete ke dǎ: Ó bá nti neínè ke yé ò do tì yóunèmè mutǎmmú Pǎnfidii kéíté. ³⁹ Kè dèe náa tineiti mediè nkè bèe yate, kè Bannabaasii túóté Mariki kè bèe ta kudabekù kékǎte Sipiri. ⁴⁰ Kè Pɔɔrii tǎáté Sidaasi kè bèe bè bánténè Kuyie nkè bèe ité. ⁴¹ Kóo kǎte Sidii nè Sidisii kénkpénkúnko Kirisi kǎbe Kuyie nkó kuce mieke.

16

Pɔ̄ri do tùótémè Timɔ̄ntee

¹ Kè Pɔ̄rii kɔ̄te Deribu kèpɛ̄tè kékɔ̄te Disiri, kényà odapàà mmòu bè tú wè Timɔ̄ntee, kòò tu Yesu kou, kòò yɔ̄ tú Sifu ke tū nYesu, kòò cice tú Kerekì. ² Kè Yesu kɔ̄be bèè bo Disiri nè Ikɔ̄nni kè bè ò sántí. ³ Kè Pɔ̄ri ndó Timɔ̄ntee ò neinè, kòò tùóté kécānté Sifube bèè dè bo be kpéi, ke yé bè do yémè bemou o cice tùmè Kerekì. ⁴ Kè bè nkɔ̄ri yehékè ke náante Yesu tārè nè bewedəunkótibè bè tātātì tì Sedisademma, ke tú bèe tì yie. ⁵ Menàme kè Kirisi kɔ̄be ñkpréncú Kuyie nnáàntì mieke ke sūũnko yewe yemou.

Kuyie nyúmè Pɔ̄ri Maseduanni

⁶ Kè Muyaánsààmùu yete bè bo nàkémè Kuyie nnáàntì Asii kè bèe pɛ̄tè Fidisii nè Kadasi, ⁷ kétuake Misii kó kutemmànku ke ndó kékɔ̄te Bitinnii kè Muyaánsààmùu yete. ⁸ Kè bèe yóu kéta Misii kèpɛ̄tè kékɔ̄te Todowaasi. ⁹ Kè Pɔ̄ri nduó keyènkè kè Kuyie nhò benke mebenkùmè kòo yà Maseduanni kou m̀ò, kòò còmmú kòò bàá nke tú: Katení ti cie kè ti teennè! ¹⁰ Kè ti bantè ke dò nKuyie nkuu kè n ti yu kè ti bo náké Tináànsààti, kè ti p̀ankèe íté Todowaasi, ¹¹ kéta bàtòò kékɔ̄te Sammutaasi dihei dii soké menie mmieke. Kè dèe wenté kè ti kate Neapodii. ¹² Kè íté deborè kékɔ̄te Fidipu Maseduanni kó kutempè nkó dihei kètiri kè Odommu kɔ̄be di baké, kè tí nke mbo ke dò yewe sám̀pó.

Didii tũnnemè Yesu

¹³ Teompùtè yie kè ti yè, kéta kukó nke bo yà Sifube bo nke bàá nKuyie. Ke s̀nkè benitipòbè mabè deborè kékaroo kè mbè nàá Kuyie nnáàntì, ¹⁴ kényà onitipòkù m̀ò bè tú wè Didii kòò bonní Tiyatiiri, ke fiiti tiyaakpeti tiwũ̀stì ke tū nKuyie, kè Kuyie nkpeté o yèmmè kòò nkém̀m̀ú Pɔ̄ri nàá nti. ¹⁵ Kè tí ò ànné bàtèmm̀ù nè o c̀fètè kɔ̄be.

Kòò nyetíróo ke tú: Kè di yie nke dò m m̀enke c̀uté Yesu katenenì kémbo n c̀fètè.

Pɔ̄ri bètimè onipopāũ kó dibò

¹⁶ Diyie mari ke ti nkɔ̄ri mubáammu kéconè osapàà mmòu kòò tu kudaakù, kè dibò ò ta, kòò pāũ kòò yembè pèú idíítì. ¹⁷ Kòò nti tū nke wékíí ke tú: Benitibè bie ntú Kuyie ndiekù t̄mbè mbe, ke di nàá mmedeetímè kó tináàntì.

¹⁸ Kòò mme nhò nyewe yemou kè dèe ou Pɔ̄ri kòò wē̄tè kèpéi ndibòò ke dò: Nè Yesu Kirisi kó diyètiri yè onitipòkù yie mmieke! Dende bambà nkè dii yè. ¹⁹ Onitipòkù yembè s̀ ndii m̀nni bè ténke í yó mpéú idíítì, ke p̄i mPɔ̄ri nè Sidaasi kékatenè bebeémbè borè. ²⁰ Ke dò: Benitibè bie ntú Sifube mbe ke k̄tennì die m̀mekəðmmè. ²¹ Ke benkù be kó ikuó tinti Odommu kɔ̄be ti í dò nkéntũ nyi.

²² Kè dit̄nnii ti yie nkè bebeémbèe duó nkè pod̄isibèe dáté Pɔ̄ri nè Sidaasi be yaàborè kè bè puotí yedá, ²³ kédeè kè bè k̄petínnè kéduó nkè kuhā̀p̀ònkù mbe bàa mesàà, ²⁴ kè bè táu nkétannè kufáá ndétikù.

²⁵ Keyènkè cuokè kè Pɔ̄ri nè Sidaasi kè bè bàá nKuyie nke diè nke kù sántí, kè tikpetintì teti kèrím̀m̀ú. ²⁶ Kè bè nyóó daate kè ketenkeè sántè, kè dik̄petíntouu sántè kè yebòrèe k̄peté, kè bè bou m̀èe fimme tik̄petintì nè bè bè táu nnè dè kè dèe duó. ²⁷ Kè kuhā̀p̀ònkùu entení kényà yebòrè k̄petémè ke nyé ke tú bè coké, kék̄pate disiè ke bo kuò kumáá. ²⁸ Kè Pɔ̄rii péi nke dò: Báá d̀ò amáá meyei. Ti bomu timou.

²⁹ Kè ku kònti au kè kùu duó nkè bèe míítè kè kùu cokóo Pɔɔri nɛ Sidaasi be borè kéninkóo be ìikè, ³⁰ ké bè dènneni ké bè beke ke dò: Bekótibè, n dò nkéyímè kè Kuyie nni ndeeté? ³¹ Kè bèe kù tɛ́nè ke dò: N tá ti Yiè nYesu a bo cooté fɔ́ nnè a cɛ̀tè kòbe.

³² Kè bèe kù nàké Kuyie nnáànti nɛ bèè kó dimàà bo ku cɛ̀tè. ³³ Kè kùu bè tùótè ke óu be muo, nkè bè pànkɛe kù ānné bàtém̀mu de kó keyènkè nɛ ku cɛ̀tè kòbe. ³⁴ Kè kùu yú Pɔɔri nɛ Sidaasi kékonnè ké bè duó mmudii, kè diwèi nkù bo nɛ ku cɛ̀tè kòbe bè còutémè Kuyie.

³⁵ Kè dèe wenté kè bebeémbèe tɔ́ mpòdísibè, kè bèe kù nàké ke dò kùu bè fɪ̄.

³⁶ Kè kuhāāpànkùu nàké Pɔɔri ke dò: Bebeémbè tōnní ke tú n di fɪ̄, di mmònni yènnè kèpɛ̀tè ke bá nyɛ̀kù.

³⁷ Kè Pɔɔrii nàké pòdísibè ke dò: Tínti Odommu kòbe bè ti puotí benitibè ìikè bá bè í ti bekénè ke né dó ke ti fɪ̄ ndisàà? Ti báa yie. Bèe kòtení be móm̀m̀ombe ké ti dènnɛ.

³⁸ Kè pòdísibèe kòte kénáké bebeémbè Pɔɔri nɛ o kòbe bè tumè Odommu kòbe kè kufɔ́waa mbè pɪ̄. ³⁹ Kè bèe kòte ké bè m̀o m̀e cɛ̀tém̀m̀e, ké bè dènnɛ dikpetíntou, ké bè bántè ke dò bèe yè dihei. ⁴⁰ Kè bèe yè dikpetíntou kékòte Didii cɛ̀tè, kɛ́yà Yesu kòbe ke yáúkunnɛ be kònti, kèpɛ̀tè.

17

Bè p̄m̀m̀è Sasɔ́ nɛ o kòbe ke kòtenè bebeémbè borè

¹ Kè bèe pɛ̀tè Ānfiopidii nɛ Apodonii kétuòke Tesadoniki, kè Sifube kó kutííntouku dè bo. ² Kè Pɔɔri tó ta Sifube kó kutííntouku ke dò sioǹp̀u sítāāti ke náa Kuyie nnáànti. ³ Kè mbè náa nkè tú: Kirisi do dò nkéféútému kékú kɛ́yántè, Yesu n di náa nwèè kpéi weè tu Kirisi.

⁴ Be mièke kè Kerekibe bèè do dé Kuyie benitipodiebè kè bèe yie mPɔɔri nɛ Sidaasi kpeti kénsū mesàa.

⁵ Kè dèe yonke Sifube kè bèe yú becièmbè kè bèe wènné kéānné dikpànni kɛ́ténè kemieke kénwanti Pɔɔri nɛ Sidaasi, kékòte Sasɔ́ cɛ̀tè ke bo bè kòtenè difinni borè, ⁶ ké bè m̀òntè, kèpɪ̄ nSasɔ́ nɛ Yesu kòbe maè kékòtenè bebeémbè borè kénwékí ke tú: De kó benitibè càāri kutenkù kum̀o kó ikuó nyi ke t̀o kèni die nkè Sasɔ́ bè còuté. ⁷ Ke sènkèri okpàāti Sesaa ke náa nkè tú okpàāti m̀o bo kè bè ò tu Yesu.

⁸ Kè dèe yonke bebeémbè nɛ dihei kòbe. ⁹ Sasɔ́ nɛ o kòbe kè bèe yietí idíití dihei yembè kè bè né na ké bè fɪ̄.

Pɔɔri nɛ o kòbe bè nàkémè Kuyie nnáànti Bedee

¹⁰ Kè keyènkèe biite kè Yesu kòbe duó nkè Pɔɔri nɛ Sidaasi kè bèe kòte Bedee, bè t̀o kè dii m̀onni kéta Sifube kó kutííntouku. ¹¹ Kè bembɛ ndó Kuyie nnáànti kèpɛ̀tè Tesadoniki kòbe, ke ní nti kàà nyewe yem̀o ke bo yà kè nsà kè bè náa nti tu timóm̀m̀anti. ¹² Be mièke kè benitibè péuu yie nYesu, Kerekí kó benitipòbè nɛ benitidaabè péu. ¹³ Sifube bèè bo Tesadoniki kè bèe keè Pɔɔri nàāmmè Kuyie nnáànti Bedee kékòto késukú benitibè. ¹⁴ Kè Yesu kòbe kòtenè Pɔɔri dàmm̀èr̀i kòò bo ta bàtòò, kè Sidaasi nɛ Timòntee kè bèe nkpaā Bedee. ¹⁵ Kè bèe ò cíe nkétuòke Atenni kèwɛte Bedee kénáké Sidaasi nɛ Timòntee ke dò: Pɔɔri tu bèe kòto m̀e cāā.

Pɔɔri kòtemè Atenni

¹⁶ Kè Pɔɔri mbaa Sidaasi nɛ Timòntee Atenni, kɛ́yà yebòkè sūm̀e de kó dihei kòo yèmm̀e caārè mediè. ¹⁷ Kòò nnáānnè Sifube nɛ bèè í tú Sifube

ke tũ nSifube kó kuwedəunce titíintouti mieke, yewe yeməu ke nnáánnè ò maunè bè. ¹⁸ Ke múnke mmaunè mecii nyembè bè tu bè Epikudiyèbe, nè Sitoyisíèbe, kè bèmabè ntú onìti yie nnáá nhònti? Kè betəbè tu de dò nhò nàá nKuyie ncànkù makù kpéi nke, ke yé ò do náámmè Yesu kumè mme ke yànté.

¹⁹ Kè bèe ò kàtenè dihei kó bekótibè ɔɔ tíí ndè kóò beke ke dò: Dòò ke ti náké tináam̄panti a náá nti tú mù. ²⁰ Ti mu nyí keè de kó tináaanti diyie mari ke dó kébanté tì tu mù.

²¹ Atenni kəbe bəməu nè beɔðəbè bèè bo de kó dihei, bè do ɔ ntũũ ke náámmu ke kém̄mú tináam̄panti tii yìèni.

²² Kè Pəorii íté kécómmú benitibè ìikè ke dò: Díndi Atenni kəbe n yàm̄u ke dò ndi wanti Kuyie mmeɔiè. ²³ N cè ndihei ke yà di báá ndè ke tú Kuyie nke wàri dèmarè ìnkè ke tú: Kuyie nti í yé kù. Di báá nkùù yie nke í kù yé, n kàtení ke bo di náké kuù kpéi. ²⁴ Kuù dòò ketenkè nè dèè kó dimàà bo, kuù baké keìnkè nè ketenkè, kù í ā benitibè maá tii touti mieke. ²⁵ Kù í yé nti nkù duò ndèmarè ke yé kuù duòm̄mè mufòm̄mu deɛennè deməu. ²⁶ Kuyie ndòò wèè niti borè nde ibotí iməu sũũmmè kutenkù kuməu. Kè kù yé bá wè ò yó mborè nè o we màmè. ²⁷ Kù mè dòò ke dó benitibèe kù wammúmu, kè bè kù waá mbá ke í yé bè bo kù wammúme bè bo kù yà, ke yé kù í ti dètirinèmmè. ²⁸ Ke yé kuù temè kè ti fòu ke bo, ke ɔɔ na kédoò dèmarè. Di kó beɔpátiwāàbè mabè ti nwàri ke tú: Ti tú kuù kó ibí. ²⁹ Kè ti tú ku bí, ti yèmmè bá ndò Kuyie ndònnè tetenkaanitè mesəə nkpete, yoo meɔierime kpete, yoo ditári onitì dòò dè nè o kó mecii. ³⁰ Kuyie mbùútóomu meyei nti í kù yé dii m̀nni ke dòòri mè ke náá ndi m̀nni benitibè ke tú: Bèe cèète meborime. ³¹ Ke yé kù tāátémè diyie ke yóò duó nkè Yesu bekénè benitibè bəməu. Kù de mbenke ke duó nkè Yesu yànté

³² Kè bèe keè Pəorii náámmè mukúkéyántimù kpéi kè bèmabè nhò daú kè betəbè tu: Diyie mari ndi a bo tì nti nákémmè.

³³ Mèmmè kè Pəorii íté deborè. ³⁴ Nè memme kè bèmabè nhò tũ nkéyie nYesu. Bèe kóò m̀u tu: Deniisi dibeént̄nni kou, nè onitipòkù m̀u tu wè Dammariisi nè betəbè mabè.

18

Bè p̄r̄imè Pəori Kəɔenti

¹ Kè Pəorii íté Atenni kékəte Kəɔenti ² ke máánè Sifu m̀u bè tú wè Akidaasi P̄ɔɔ ɛi kou, kóò boni Itadii nè o pokù Pirisiidi ke tũəkəni bāmbà. Ke yé okpàati diewè Kododi do duóm̄mè kè Sifube yè Odommu kè Pəorii kəte ké bè yà. ³ Pəori do me nnəmmè muyaàduò kè bèe wéñné kənduòkù tiyàati bè dòòrinè tì titouti. ⁴ Kè Pəori nnáá nKuyie nnáaanti sion̄p̄u siməu kutíintouku mieke ke yáúkunko Sifube nè Kerekibe kònti kè bè yíe nKuyie nnáaanti.

⁵ Sidaasi nè Timəntee kè bèe íténi Maseduənni kətuəkəni, kè Pəorii péte mefiè nke nnáá nSifube Kuyie nnáaanti ke tú Yesu weè tu Odeətíwè, Kuyie nnáké wèè kpéi. ⁶ Kè Sifube yete ké nhò nsáá, nkè Pəorii piùrè o yàati ke dò: Kè di feti dè í tú n kpəti, di yei ndo di yə ìnkè nke, di m̀nni n kəri bèè í tú Sifube be bíkè nke.

⁷ Kòo yè kéta onitì m̀u c̄fètè bè tú wè Tituosi Susituusi kòò tũ nKuyie, kòo c̄fètè pèkénè kutíintouku. ⁸ Kè Kirisipusi kutíintouku kóò kótì nè o c̄fètè

købe bæmøu kè bèe yie nYesu kè Kødenti købe pèuu keè Pøori nàammè ke múnkee yie nYesu kè bèe bè ànnè bàtèmmù.

⁹ Keyènkè makè kè ti Yiè mbenke omáá Pøorii kóò nàkè ke dò: Bá nyĩkù, sòtè kènnáá, báá yóu a bo nnáammè. ¹⁰ N da bonèmu, òmòu báá na ke da dòò mèyei, ke yé n købe sũmè dihei dii mmieke.

¹¹ Mèmmè kè Pøori mbo Kødenti ke dò dibenni nè dikèè ke bè nàá Kuyie nnáànti.

¹² Kayõõ naá ndiì mònni kùmàndáá Akayii kó kutempè nkè Sifubèe wènnè kèpfi mPøori kékøtenè kubeèndieku. ¹³ Ke dò: Oniti yie ndó benitibè mbáá nKuyie mèmamè botí nku ikuú yetemè.

¹⁴ Kè Pøori ndó ke na mbéi nkè Kayõõ nàkè Sifube ke dò: Kòò do nyeténè dihei kó ikuú nyi, yoo ò dòò mèyei ndiemè mamè, n na nkèemu di tú mù. ¹⁵ Dè né me ntúmè tináànti nè yeyètè dèè tu di kó ikuú kperè, dè tu di kpeti nti, m báá na kè tì beké.

¹⁶ Dè mònni kè bè bèti kubeèndieku. ¹⁷ Kè bèe pí Sositenni, kutíntouku kóò kóti kubeèndieku borè, kèmpuotì, kè Kayõõ bùútoó.

Pøori wètèmè ãntiyõsi

¹⁸ Kè Pøori nkpaá Kødenti kémønte kécáu nYesu købe kèeinè Pirisiidi nè Akidaasi ke bo køte Sidii, kètuøke bàtòò commu dè Sãnkidee kèkuó ke yé ò do cànnenèmè dinùu Kuyie. ¹⁹ Kè bèe tuøke Efeesi kè Pøorii yóu Akidaasi nè Pirisiidi kèta kutíntouku kènnáánnè Sifube. ²⁰ Kè bè dò wè nkpaá kòò yete, ²¹ kè bè cau nke dò: Kè Kuyie ndó m bo wètení diyie mari. Ò me nyĩ kèta bàtòò kèpèètè, ²² kécútè Sesadee kèpèètè Sedisademmu kédøu Kirisi købe kèdeè kékøte ãntiyõsi, ²³ kémønte sãm̀pó kèpèètè, kékøte Kadasiì nè Fidisii de kó itempè mmieke kè nyáúkunko Yesu købe kònti.

Apodoosi nàammè Kuyie nnáànti Efeesi

²⁴ Kè Sifu mòu bè tu wè Apodoosi, Adekisãntiri ei kouu tuøkení Efeesi. Ò do tú oniti nwe wèè yé Kuyie nnáànti mesàà, ke nò nke náá. ²⁵ Ò do tì bebí mesàà mme, kènnáá Yesu kpeti weti weti nè tikõnyauti, bá ò me nyémè Isã kóò bàtèmmù máá. ²⁶ Kòò nnáá ncutíntouku mieke ke í yĩkù kè Pirisiidi nè Akidaasi kè bè nkém̀m̀, kèdeè kóò yu be cĩètè kóò benke dèè ò dònni Kuyie nnáànti mieke. ²⁷ Kòò ndó kékøte Akayii, kè Yesu købe yáúkunne o kònti kèwãri dipátiri Kirisi købe bèè kè bo, kè bè bo ò cøutè. Kòò køtoø kè Kuyie nkó mesàà nní nhò bonè, kòò teènnè bèè cøutè Yesu. ²⁸ Kòò nnáá Sifube weti weti bá ke í sori, ke bè benkú nè Kuyie nnáànti mieke Yesu túmè Odeetiwè.

19

Efeesi købe pètè m̀ Muyaánsààm̀

¹ Apodoosi bo dii mònni Kødenti kè Pøori ñcènti Asii kó yehèkè yèè bo yetãrè ñnkè, kètuøke Efeesi kèyà bèmabè kè bè tú Yesu købe. ² Kòò bè beke ke dò: Di pètè Muyaánsààm̀ nnè di tũnnemè Kuyienaà? Kè bè dò: Ti keté ke í kèè Muyaánsààm̀ kpéi diyie mari. ³ Kè Pøorii bè beke ke dò: Bè di ànnè we mbàtèmmù? Kè bè dò: Isã kou. ⁴ Kè Pøorii bè nàkè ke dò: Isã do ãã bàtèmmù bèè dó kèceete bèmbè be borime, ke bè náá nke tú bèe tũnne wèè kèriní o kó difõnkúò, wèè tu Yesu.

⁵ Kè bèe keè de kó tináànti kèduó nkè bèe bè ànnè bàtèmmù nè ti Yiè nYesu kó diyètiri. ⁶ Kè Pøorii nòò nho nou be ñnkè, kèbãntè Kuyie nkè

Muyaánsààmùu cúténí, kè bè nnáá tináañcàntì, ke náá Kuyie mpāñāñāntì. ⁷ De kó benìtibè do bo epíítè nè bèdébè mbe.

⁸ Kè Pɔɔri ñtaa kutííntouku ke dò betāābè bètāāti ke náá Kuyie nkɔpààtìyuu kɔpeti bá ke í yīkù, ke dó bèe tí yie. ⁹ Kè itookperí yembèe yete kénsáá nYesu, benìtibè ìikè. Kè Pɔɔrii túóté Yesu kòbe kékòtenè Tidanuusi kóo dàkòòrì kè mbè náá Kuyie nnāñti yewe yemau. ¹⁰ Ke dò yebie nyédéé kè Asii kòbe bemau Sifube nè bèè í tú Sifube kè bèe keè Kuyie nnāñti.

Dibòò puotímè Sefa bí

¹¹ Kè Kuyie nkó muwērímú ríbonè Pɔɔri kòò dòòrì tidietì. ¹² Kè bè ntəu tiyààtì tii kááké Pɔɔri ke nɔnku bemuəmbe kè bè miéri kè yebókè yìè yè ta bè. ¹³ Sifube mabè bèè do centi ke beti yebókè kè bè múнке ndó kébeti dibòò nè Yesu kó diyètìrì ke dò: Nè Yesu, Pɔɔri náá nwèè kpéí kó diyètìrì mī tu a yè onìti yie mmieke.

¹⁴ (Ikuó kóo nùtì diewè Sefa kó ibi iyiekè ìi do dòò memme.) ¹⁵ Kè dibòò dò: N yému Yesu! Ke yé Pɔɔri! Díndi né tú òmbe?

¹⁶ Kè dibòò ta wèe bunnóò, kè bè puotí kè bè kòute kòute, kékèrì be yààtì, kè bèe yè kécoké mebii. ¹⁷ Kè Efeesi kòbe bemau Sifube nè bèè í tú Sifube kè bèe keè de kó tināñti, kè kufōwaa mbè pī nkè bè ndéúkunko ti Yìè nYesu kó diyètìrì. ¹⁸ Benìtibè péu bèè yie nYesu kè bè nkòrìni ke dáanko be yei. ¹⁹ Kè betetiebe ntəunní betetepáte ke còunko benìtibè ìikè, de kó yepáte díítì bo ntùòke medítìbii nsikòupísìnùmmù (5000). ²⁰ Menàme kè Kuyie nkó muwērímú mbè bonè kè Kirisi kòbe sūũnko.

Bè kɔammè Dianni kpéí

²¹ Kè Pɔɔri dò: M bo nkòri dii mənni Sedisademmu kényè Maseduənni nè Akayii kó itempè. Kè n deè memme nkote Odommu.

²² Memme ò duómme kè Timəntee nè Edasiti bèè do ò teənnè mutōmmú, kè bèe niité kékote Maseduənni kóo nkpaá Asii ke dò yewe sámṓp.

²³ De mənni ndi dikənkəðnni diəri tannímè Kuyie nnāñti kpéí. ²⁴ Kòo nìtì məu bè tu wè Demətìriyuusi kòò màátì mesəə ke donnikonè Dianni kó kudieku, ke yietì ò tōmbè mesàà. ²⁵ Kòo tíi ndiyiè marì betəbè bèè múнке pī nde kó mutōmmú, kè bè nàké ke dò: N kòbe di yému ke dò mmu ntōmmú muu te kè ti məkè ti kperε. ²⁶ Di wúómmu ke yo dè í tú Efeesi maa, Asii kó ketenkè kemau ndi Pɔɔri náammè benìtibè ke tú benìtibè dòòrì sii tenkaanì í tú Kuyie, kè kusùkù yìè nho kpeti. ²⁷ Dè í dò ndè yóó caarè ti kó mutōmmú maa, dè bo cake nè ti kó dibòò diəri Dianni Aditemiisi kóo yètìrì kēke, Asii kòbe nè kutenkù kumau kòbe tū ndì bo naá detetìrè.

²⁸ Kòo kòbeε ti kèè kè be miεkeε peike kè bè nwékíi ke tú: Efeesi kó dibòò Dianni deumu!

²⁹ Kè kutowekuu dátinnè dihei diməu kè bèe pī Kayuusi nè Adisitaki Maseduənni kòbe bèè ciənní Pɔɔri, kékòtenè bè òò tíi ndè. ³⁰ Kè Pɔɔri dò ò bo kote, kè Yesu kòbeε yete. ³¹ Kòo népobè Asii kó benitidiebè mabèe tōnní òmòu ke dò ò báá kətoo. ³² Kè benìtibèe sánté kénwékíi be bíékè be bíékè, besùkùbè keté ke í yé bè tíi mmùu kpéí. ³³ Kè bèe náké Adekisāntiri ditñnni miεke dè dòmmè, kè Sifube dò wèe béi, kóò təntoo deyìikè, kòò dò: Kémùnè! ³⁴ Kè bèe bantè ò tùmè Sifu nwe kénwékíi bemau ke tú: Efeesi kóo Dianni Aditemiisi deumu kè dè mməke tewebietè mefitimè medémè.

³⁵ Kè dihei kóo pátiwāàtìi bónkùnne benìtibè yèmmè, kébéi nke dò: Bá wè ò yému ke do ntínti Efeesi kòbe tū bàa Dianni kó kutouku nè tetenkaanitè tèè donní kēĩnkè. ³⁶ Òmòu báá na kè tí nènni, di dò nkétotí di yèmmè

mmε ke báá sǒnté kédǎð tìmatì mecǎã. ³⁷ Di pǐnní benìtibè bie mbè me nyí yùúkú dǎmarè ti kó kubǎotouku mieke, bè me nyí sǎã ti kó tetenkaanìtè Dianni. ³⁸ Kè nsà kè Demetiriyuusi nè o kǎbe kè bè mǎke nè òmǎu tìmatì nti, yebeénwe bomu, kè bebeémbè bo, bè dò nkényu yè betǎbè. ³⁹ Kè di mǎke títèti matì di bo na kè ti tǔntè bebeémbè borè. ⁴⁰ Ketenkè yembè bo na ke dò ti dó kéyete be kpèti nè tii dòò yíe nti kpéi nke yé tí í yóó namè kénáké mùu te kè benìtibè tíí.

⁴¹ O béi memme kédeè kécióe mbenìtibè.

20

Pǎori kǎtemè Maseduanni nè Keresi

¹ Dikankǎðnni dèè dii mǎnni kè Pǎorii tíí nYesu kǎbe kényáúkunnè be kǎnti ké bè cau nkéité kénkǎri Maseduanni. ² Kényáúkunko Yesu kǎbe kǎnti yehékè péu mieke kékǎte Keresi. ³ Kémmǎke betǎãbè bètǎãti kéndó ke na nkǎte Sidii kékéè Sifube ò diimè kényóu kékǎte Maseduanni. ⁴ Nte bèè do ò cíe mbe yètè: Piduusi Bedee èi kou bire nè Sopatee Adisitaki nè Sikunduusi Tesadoniki èi kou nè Kayuusi Deribu kou nè Timǎntee nè Tisiki nè Todofimmu Asii kó kutempè nkou. ⁵ Kè bèe niité ké nti baa Todowaasi. ⁶ Kè pǎèbè bèè í kǎorenè mutie mùu muuti de kó dibannii pǎèté kè ti ta bǎtòò Fidipu èi kémmǎke yewe yènummù ké bè sǎntóo Todowaasi, kè tí mbo ke dò yewe yèyiekè.

Pǎori duómme kè Etiisi yǎnté

⁷ Dimǎàsì yìè kè ti tíí nteçfètè tèè mùmmu, ke bo di kédinè Mudisààmù, kè Pǎori nnáá nKuyie nnáànì kè keyènkè yàa toté ke cuokè, ke yé ò naa itimè. ⁸ Ti do tíkú kudànkù tǎánkù nku, kè ifitíyì cǎú mpéu. ⁹ Kè Pǎori nnáá nkè dèe mǎnte mediè, kè dedapùmbire marè karì kudieku kó tebòtè ìnkè kè de yètìri tu Etiisi, ke yè nke duó kédonní, kè bè dò bè bo dè íi nke sǒ ndè kú. ¹⁰ Kè Pǎorii cúténì ké dè tǔoté kébéi nke dò: Di bá nyíèkù debire fòumu. ¹¹ Kékǎwète kédeke kè bèè di kédinè Mudisààmù. Kòo sǎoté kénnáá nkè diyìè yàa yènní, kòo pǎèté. ¹² Kè bèe kpènné de kó dedapùmbire kè dè fòu kè benìtibè bémǎu yèmmèe narike.

Pǎori itémè Todowaasi kékǎte Mideti

¹³ Kè ti ta kudabekù kéniiité Asoo kémbaa mPǎori, ke yé ò kèrímè o naàcèi. ¹⁴ Kòo ti sǎnténì kè ti pǎèté kékǎte Mitedǎnni. ¹⁵ Kè dèe wenté kè tí tuǎke Kiyo, diyìè terì kétuǎke Samǎosi ke cómmú, kékǎwète kékǎte Mideti. ¹⁶ Kè Pǎori ndó kémbò Sedisadèmmu pǎntikoti kó diyìè ké nsà kè dè bo yie, kè dè nte kòò í ndó kécómmú Efeesi Asii kó kutempè mmieke.

Pǎori caummè Efeesi kǎbe mesomme

¹⁷ Kè Pǎorii mbo Midee kètǎ nkè bèe yúnì Efeesi kó bewedǎunkótìbè. ¹⁸ Kòo bè nàkè ke dò: Di yému meborime do dòmmè nè n tǔðkenimè di borè Asii kó kutempè mmieke ke n yàa iténè. ¹⁹ Di yému n kékunkomè mmáà ke pǐ Kuyie ntǎmmú nè tinǎnnieti, kè Sifube n díí ke n fǎũnko. ²⁰ Di yému n di nàkè tí timǎu, metíummè mieke nè sicéi mieke, n yí di sǎnne tìmatì tii dò nké di teennè. ²¹ N nàkému Sifube nè bèè í tú Sifube ke tú bèè ceete be borime kètũnnè Kuyie nkéyie nti Yiè nYesu. ²² Di mmǎnnì Muyaánsààmù muu yè n kǎte Sedisadèmmu, m me nyí yé dè yó nni ndòmmè de bíékè. ²³ Bá dii èi Muyaánsààmù ò n nàkému dikpetíntou nè meféũtìimè dè m bààmè. ²⁴ N

kpɛti í bonè n fòmму, n dós n deè ti Yiè nYesu n duós mmùù tómmú mму ke yē n náké Kuyie nkó Tináaṣààti benitibè.

²⁵ Di mmònni n yému ke dò ndi ténke í yó n yà, dínidi n náké bè Kuyie nkpaàtiyuu kpɛti. ²⁶ Deè te kè n di náá nyie nke tú: Kè tii di tuàkeni dè í tú n kpɛti. ²⁷ N di nákému demou Kuyie ndós dè, n yí di sònnè demarè. ²⁸ N dakènè di mómməmbe kpéi nnè Muyaánsààmù di duós mbè kpéi. Mbaanè Kuyie ndonté bè nè ku Birè kũũ. ²⁹ N yému ke dò m bo íté dii mònni, benitiyeibe bo katení kéndò yekpamaà nké ndi dɔ̀ri meyei, mbá mesémmè í mbè bo. ³⁰ Benitibè yóó yému di cuokè ké n náá nsiyáábísi ke bo yṹ nYesu kɔ̀be be bíkè. ³¹ Dentenni tũnke n di tiémme yebie nyètáati mieke, keyènkè nè kuyie nnè tinønniati.

³² Di mmònni n di duós nKuyie nku, kè ku kó mesàà nkó tináaṣàti bo ndi baà. Kuù yóó na ke di kpénkũnne, ke di duós ndemou kù yē nkù yóó duós ndè ku kɔ̀be. ³³ N yí beke òmòù idiítí yoo tiyààti. ³⁴ Di yému ke dò nnè n nou sii nsi m pímmè mutómmú ke teénnè mmáà nè n kɔ̀be nè bè ti neiti. ³⁵ Ke di benke di dò nkémpí mmèè botí mutómmú, ke teénnè beçrìbè, kè n dènnini tí Yiè nYesu béi nti ke tú: Dè ɔ̀ɔ̀ nda naati a pà dii mònni ke pèètè bè da pà dii mònni.

³⁶ Pɔ̀ori náké memme kédeè ke nínkú kè bèe wènnè ke bántè Kuyie. ³⁷ Kè bèe ò cau nkóò ɔ̀rí kékuò mbemou. ³⁸ Kè be yèmmè cààrè mediè nhò béi ntii kpéi nke tú, bè ténke í yóó ò yà. Kè bèe ò cíe nkékɔ̀tenè bàtòò commu dè.

21

Muyaánsààmù tumè Pɔ̀ori bo fèũtè Sedisademmu

¹ Kè tí cau ntitabè kédeè, kè tí ta bàtòò kétuake Koosi, kè dèe wenté kè tí tuake Odoti kèpèètè kékɔ̀te Patadaa. ² Ti de mpètè bàtòò wèè kàri Fenisii kéta kèpèètè. ³ Kétónnè Sipiri, kóò yóu kubakù cànkù kéwetinné Sidii kó kutempè, kétuake Tiiri, bàtòò dò nkécũũ ndè tinenti. ⁴ Ti de nyà Yesu kɔ̀be, ké mbè bonè ke dò yewe yèyiekè kè Muyaánsààmù bè niitè kè bèe náké Pɔ̀ori ke dò ò báá kɔ̀te Sedisademmu. ⁵ De kó difɔ̀nkúò kè bè ti cíe mbemou, benitidaabè nè be pobè nè be bí, ke ti denne dihei mànkù, kè tí nínkú dàméèrì také kéwènnè kébántè Kuyie. ⁶ Kécau ntitabè kè tí ntati bàtòò, kè be kũnti.

⁷ Kè tí íté Tiiri kétuake Potodemayiisi ke dò diyie dimáà ke dɔ̀u nti kɔ̀be Yesu kɔ̀be. ⁸ Kè dèe wenté kè tí pèètè kétuake Sesadee kéta Fidipu çtètè, bè do táátè bè beyiekè kè bè bo nteénnè Yesu tōrè kóò maù nwe. ⁹ Kòò màke besapàmbè bènáà bá bè í ye, ke tú Kuyie mpàānàaṣàti náāmbè. ¹⁰ Kè tí nde mbo ke dò yewe sám̀pó, kè Kuyie mpàānàaṣàti náāntò mòù bè tú wè Akabuusi boní Sudee kétuakèni. ¹¹ Kékɔ̀too ti borè kètúótè Pɔ̀ori naàkònfè kébóù omáà o nou nè o naàçèi ke dò: Nte Muyaánsààmù n náké tí, wèè te fenaàkònfè fie, Sifube yóó ò bóù mie mbotí nku Sedisademmu kéduós mbèè í tú Sifube.

¹² Ti kèè dii mònni de kó tináaṣàti, nè Sesadee kɔ̀be kè tí bántè Pɔ̀ori ke dò ò báá kɔ̀te Sedisademmu. ¹³ Kòò béi nke dò: Di kuònnè ba ke caari n yèmmè? N wákému kè bè bo n kpetinné Sedisademmu bá bè n kuò ti Yiè nYesu kó diyètiri kpéi.

¹⁴ Ti í nna ke bo ò bàà kényóu ke dò: Kuyie ñdòò kù dómè.

15 Kè tí mmòke yewe sárnpó ke báátí kékote Sedisademma. 16 Kè Yesu kòbe bèè bo Sesadee kè bè ti cíe nkè ti bíi báté onìti mǎu cīètè bè tu wè Manasōō, Sípìri eì kou, kòò tu wèè cǎuté Yesu nè dimònnì.

Pǎri dǎòmè Kuyie nkó ikuó Sedisademma

17 Tí tǔòke dìl mǎnnì Sedisademma kè Yesu kòbèe ti cǎuté nè diwèl. 18 Kè dèe wenté, kè Pǎri ti kǎtenè Isaku cīètè, ke bewedǎunkótìbè bémǎuu tíí. 19 Kè Pǎrii bè dǎu nkédeè, kè bè nàké demǎu Kuyie nhò pīnnè mèè botí mutǎmmú bèè í tǔ Sifube be mièke. 20 Kè bèè sǎnte Kuyie nkédeè ke né ò nàké ke dǎ: Wénté Sifube cǎuté Yesu ke sū mèè botí, ke né kpaá tǔ mbe kó ikuó weti weti. 21 Bè kèè kè bè tu a yē nSifube bèè bo ibotí teì mièke bèè yóu Mǎyiisi kó ikuó, ke bá ncǎmmù be bí, bè me mbá ntǔ Sifube kó medǎòrímè. 22 Kè bè kèè a tǔòkènimè ke kǎtení ti yīme? 23 Dǎò ti yóó me nda náké ti: Tí mǎke die mbenìtibè bèndà ndi bèè cǎnnenè Kuyie ndinù. 24 Neìnè be kè dí dǎò Kuyie nkó ikuó kéwenke, kǎa yietí be kó tiyeti kè bèe bè kuó, kè benìtibèe banté a tǔmmè Mǎyiisi kó ikuó, kè bè kèè tì, í tǔ timǎmmǎntì. 25 Tí wǎrimu dipátìri bèè í tǔ Sifube, ke cǎuté Yesu, tí tǎáté tì, ke tǔ bè bá nyo nyiwūō bè fié ì yebòkè nè meyīl nè iwūō bè í fié ì kè meyīl nyè, kémenténè bémǎà bè bo ndǎutinè mè betòbè.

26 Kè Pǎrii bè neìnè kè bèe dǎò ikuó kéwenke, kè dèe wenté kè bèe ta Kuyie ncīètè mièke kénáké ke dǎ yewe yèyiekè ikuó bo deè, bá wè kòò tǎnì o wūō kéfié.

Bè pīmmè Pǎri Kuyie ncīètè mièke

27 Kè de kó yewe yeyiekè ndó kédeè, kè Sifube bèè bonní Asii kó kutempè kè bèe yà Pǎri Kuyie ncīètè késukú benìtibè, kè bèe ò pī, 28 kékuónko ke dǎ: Isidayeeriibe ti deeténè! Onìti yie, nweè náante tipíiti timǎu Isidayeeriibe kpéi, ke yete Mǎyiisi kó ikuó, ke dàátí ke tanné bèè í tǔ Sifube Kuyie ncīètè, ke tè sīnkúnne.

29 (Bè do náá memme ke yé bèe yàmè Todofimmu Efeesi eì kou wèè tu Kirisi kou dihei mièke kòò neìnè Pǎri kè be yèmmè ndò mPǎri ò tanné Kuyie ncīètè.) 30 Kè dèe yonke benìtibè kè bèe yènnì bémǎu dihei kèpī mPǎri Kuyie ncīètè mièke kédete kéyènnè, kékpetínnè yebòrè mecǎā. 31 Kè bè nwékíi ke dǎ kóò kùà, kè bèe náké Odommu kó behǎāpòmbè kóò kóti ke dǎ: Dikpǎnnì bo dihei mièke. 32 Kòò yú behǎāpòmbè nè iwēl yembè kè bèe kǎte mecǎā. Bè bèe yàní dìl mǎnnì kényóu bè bo mpuotimè Pǎri. 33 Kè behǎāpòmbè kóò kóti tóónko kéduó nkè behǎāpòmbèe bóu Pǎri mefímme mèdémè kédeè kòò beke benìtibè Pǎri tǔ wè nè ò cǎke mù. 34 Kè bie nni nnáá ntii, kè betòbè náá ntiteti, bá ò í mbanté kéduó nkè bèe ò kǎtenè tehǎāpòncīètè, 35 kèndeèti yedetisàkè kè tihǎāpòntii ò buuté benìtibè mièke ò péi mèè kpéi. 36 Ke yé kunitisǔkù do tǔmmè ke wékíi ke tǔ: Kuǎnè we!

Pǎri beémmè o kpèti

37 Kè bèe nhò tannìnkoo kudieku kòò beke behǎāpòmbè kóò kóti ke dǎ: A bo yie nkè n da náké timatàà? Kòò āāpònkóti dǎ: A yomu kerekìàà? 38 Fǎōó í tǔ Esibiti kou wèè yete dihei kpèti ke waá mbekpàribè sikǎupísìnàà (4000) kè dí ta dikpáà mièkàà? 39 Kè Pǎri dǎ: N tǔ Sifu nwe kè bè m peité Taasi dihei die, Sidisií kó kutempè, n da báammu yóu kè m béi.

40 Kòò āāpònkóti yie nkè Pǎrii ncómmú yedetisàkè kéyekii o nòutè benìtibè kè bèe dǎ kǎré. Kè Pǎri béinnè Ebedeebe kó tináànì ke dǎ:

22

¹ N népobè nè n cicebè kémmúnè kè n di náké kè di banté n yí cààrèmè mùmamù.

² Kè bèe keè ò bè nàànnèmè Ebedeebe kó tináaṅtì ke ðàke ðò káré. ³ Kòò ðò: N tú Sifu nwe, kè bè m peitè Taasi, Sidisii kó kutempè, kè m bìkú ðie Sedisadεmmu, kè Kamadiyεeri m benke ti yembè kó ikuú weti weti, kè n kònti ñyaunè Kuyie nkó mutōmmú ke ðò ndi kpeti mè ndōmmè yíe. ⁴ Kè nní nfēũnko Yesu kàbe, benitidaabè nè benitipòbè, ke bè pīi nke kpeti betòbè. ⁵ Ikuú niùtì ðiwè nè o kàbe bè yému, beè do n duó yepáte kè m bo kote Damaasi ke pīmmú Yesu kàbe kékonnènni Sedisadεmmu kéfēũ.

*Pɔ̄ri nàkémè ò cèète mèè botí
(Yesu Tārè 9:1-19, 26:12-18)*

⁶ Kè nní nkeri ke tóonko Damaasi kè diyie còmú yeyo, kè kuwenniku makúu cúténì keĩnké kè n fité. ⁷ Kè n do ketenkè kékeè metammè mamè tumè: Sɔ̄ri! Sɔ̄ri! Dè ðōmmè kàa n fēũnko? ⁸ Kè n ðò: F́ó nwnnīnwe n Yìè? Kòò ðò: Mí nYesu Nansareti kou nwe a fēũnkomè. ⁹ Nè bè ti nei kè bèe yà kuwenniku bè me nyí nkèè metammè. ¹⁰ Kè n ðò: N Yìè n ðò nkédòò ba? Kòò ðò: Íté, kékote Damaasi, bè yóó ke nda náké a ðò nkédòò tì. ¹¹ De mōnni ke ś nde kó kuwenniku n tiitè bá n yí wúó, kè n neínè bè n ðete kètanné Damaasi.

¹² Kòo niti mōu ðè bo bè tú wè Ananniyaasi kòò dé Kuyie nke yíe nku kuú, kè Sifube bemou ò ðó. ¹³ Kòo kōtení m borè ke ðò: N tebite Pɔ̄ri, wēte kéwénté, ðe mōnni kè n na kéwénté kóò yà. ¹⁴ Kòo béi nke ðò: Kuyie nti yembè tū nkú kuu ða tãáté kàa yà wèè ðòòri kù ðómè kòò béi nkàa kèè ke bo banté o ðó ðè. ¹⁵ F́óò yóó náké o kpréi benitibè bemou a kèè tì nè a yà ðè. ¹⁶ A ténke baa ba? Íté kè bè ða ànnè bàtémú kàa duó nhamáà ti Yìè, nkòò ða óúté a yei.

Pɔ̄ri nàkémè ò kàtemè bèè í tú Sifube be cie

¹⁷ Kè n wētení Sedisadεmmu, kémbáá nKuyie nku cīètè miεke. ¹⁸ Kè ti Yìè nni mbenke omáà kè n náké ke ðò: Íté keyè Sedisadεmmu mecāā nke yé bè í yóó yiemme a bè náà nti n kpréi. ¹⁹ Kè n ðò: N Yìè, mbè yému be mómmombe mī ðo korimè titúintouti ke pīi nha kàbe ke bè puotí, ke bè kpeti. ²⁰ Bè ðo kòu a kóo tãnti Etienni kè m bomu ke wēnnè bèè ò kòu, ke baa be yààti. ²¹ Kè ti Yìè nni nnáké ke ðò: N yóó ða t̄s ndedétirè nde bèè í tú Sifube be borè.

Pɔ̄ri nè Odommu kó kuhāpònkù

²² Pɔ̄ri ðo náá kè bè kèmmúmu, bè né kèè ðiì mōnni bèè í tú Sifube be kpeti kéwekí ke ðò: Kuonè oniti yie, nwè í ðò nkénfòu.

²³ Kè bè nwékí ke buonkoo be yààti ke ðéi mutáá. ²⁴ Kè behāpòmbè kóo kótii duó nkè bèe tanné Pɔ̄ri tehāpòncīètè, ke bo ò puotí yedá, kòo náké mùu te kè benitibè miεke ò còu. ²⁵ Kóò tàú nke bo ò puotí, kòo beke kuhāpònkù kùu ðo bè bàa ðe kó diyie ke ðò: Di m̄ake kuce ke bo puotí Odommu kou ke í ò bekénàà?

²⁶ Kè kùu coké kénáké be kóo kótii ke ðò: A bo yīme oniti yie? Ò tu Odommu kou nwe.

²⁷ Kòo āpònkótii kōtení kébeke Pɔ̄ri ke ðò: A mēnke tú Odommu kou nweà? Kòò ðò: Éē, n we ntú.

²⁸ Kòo āpònkótii ðò: Mí n yietí idiítí nyi mediè nke náà nhOdommu kou. Kè Pɔ̄ri ðò: Mí nhò tu nè bè m peitémè mme.

29 Bèè do dɔ kòò puotí kè bèe íté, kè kufɔwáá mpí nhohā̀p̀ònkóti ò duóm̀m̀e kè bèe bóú m̀efim̀me Odómmu kou.

P̀òori nè bebeémbè diébè

30 Kè d̀eé wenté kòò ā̀p̀ònkóti ndó k̀yà̀ mùu te kè bèe pí m̀P̀òori, kè tíí nyikúú niùbè kó bekótiébè nè bebeémbè kébouté P̀òori m̀efim̀me k̀eéúúnní k̀eéónné be cuokè.

23

1 Kè P̀òori nwúó mbebeémbè k̀eébéi nke d̀ò: Kuyie nni nwúómu, nè m bomè timatí í k̀óónnè n yèmmè.

2 Kè ikuó niùti diewè Ananniyasii duó nkè bèe t̀k̀énè P̀òori kè bèe poté o nùu. 3 Kè P̀òori d̀ò: Kuyie nyóó poté f̀s̀ nwe, a d̀ò nnè ditou s̀inní bèe bi di mumòmmu péimù. A kari die nke bo m bekénè ikuó yèmmè ke ẁete ke í yeténè, ke duó nkè bèe m poté.

4 Bèe t̀k̀énè P̀òori kè bèe ò nàkè ke d̀ò: Ikuó niùti diewè nwe a s̀áámmàà? 5 Kè P̀òori d̀ò: N k̀obe n do í ỳe ke do ikuó niùti diewè nwe, ke ỳe tí ẁarimè ke tú: A báá s̀áá nwèè ni a kó kubotí.

6 Kè P̀òorii banté bebeémbè bomè ibotí idèi, Sadusiébe nè Fadisiébe, ke béi nke d̀ò: N tú Fadisié nwe kè n cice tú Fadisié, n tá m̀èè k̀p̀éi nke d̀ò mukúkéyántimù bo, deé te kè di m bekùnè.

7 Ò béi memme Fadisiébe nè Sadusiébe kè bèe íté tinèiti k̀yáte. 8 Kè Sadusiébe ntú mukúkéyántimù í bo, Kuyie ntòrè me nyí bo, yoo muyaá ntèmmù mamù me nyí bo, kè Fadisiébe bie nyé ke d̀ò dende kó dimàà bo. 9 Kè kuṭowekuu deuke kè ikuó ẁā̀bè bèe tu Fadisiébe kè bèe k̀ónné P̀òori ke d̀ò: Tí í yà oniti yie ndò m̀èè yèi, kè dè yèmmè Kuyie ntònni mari dii bo nhó béinnè, yoo muyaá ntèmmù mamù.

10 Kè dikp̀annii deuke, kòò ā̀p̀ònkóti híỳèk̀ù bèe bo kuómè P̀òori, k̀eéduó nkè behā̀p̀òmbèe cútóo kóò t̀úóté ditinní mieke k̀etanné t̀ehā̀p̀ònc̀f̀ètè.

11 Dè kó keyènkè kè ti Yiè nk̀atení k̀énáké P̀òori ke d̀ò: A k̀anti báá ỳarike, a nàkè m̀èè botí nk̀p̀éi Sedisademmu k̀obe a yóó me nnáké Odómmu k̀obe n k̀p̀éi.

Sifube d̀akemè ke bo ku P̀òori

12 Kè d̀eé wenté kè Sifube ẁènné ke d̀ò bèe báá di, bèe me mbáá ỳà d̀èmarè ke í k̀ùu P̀òori. 13 Bèe do ẁènné ke bo ò k̀ùu bèe do bo mbo sipísìnàà, 14 k̀ékatè k̀yà̀ ikuó niùbè kó bekótiébè nè bekótiébè kè bèe nàkè ke d̀ò: Tí yetemu ke tú ti báá di d̀èmarè ke í k̀ùu P̀òori. 15 Bekenè ohā̀p̀ònkóti kè dè ndò ndi d̀ó k̀yà̀ P̀òori ke ẁénté o náaǹti mesàà, kè bèe ò k̀òrinní, ti bo mbo de m̀anní kuce kóò k̀ùu kòo mu nyí t̀ù̀kení.

16 Kè P̀òori t̀ā̀u birèe keè bèe d̀akemè ke bo ku P̀òori, k̀ékatè t̀ehā̀p̀ònc̀f̀ètè k̀éta kóò nàkè. 17 Kè P̀òorii ỳú kuhā̀p̀ònkù makù ke d̀ò: Niité we ndapàà nhOkóti borè, ò m̀ake timatí nti ke d̀ó kóò nàkè.

18 Kè kuhā̀p̀ònkùu ò neinè kè bèe k̀ote ohā̀p̀ònkóti borè, kè k̀ùu ò nàkè ke d̀ò: Kukp̀etinkù P̀òori weè ỳe n k̀atenní we ndapàà nha borè kòò da nàkè timatí.

19 Kòò ā̀p̀ònkóti dète weè dapàà nkè bèe kenté kòò d̀ò: A ỳe mba? 20 Kòò d̀ò: Sifube bèe d̀ake ke duó nkè bebeémbè bo da beke k̀aa naa nkòriiiko P̀òori kè dè ndò mbèe d̀ó ke ẁénté o náaǹti mesàà. 21 Báá yie mbe k̀p̀eti! Bèe d̀ó kóò k̀ùu bèe bo mbo sipísìnàà ndi ke tú bèe báá di, bèe me mbáá ỳà d̀èmarè ke í ò k̀ùu. Bèe bàátimù ke baà f̀s̀ nwe.

22 Kòo āāp̀̀nkòtì d̀̀: Kò, a né báá náké òm̀̀òu a tì nni nnàkémè.

Bè k̀̀temmè P̀̀ori Fediisi borè

23 Kè behāāp̀̀mbè k̀̀oo k̀̀otii yú iwēi yembè bèdébè ke d̀̀: Duónnè kè behāāp̀̀mbè sikousinàà nè sipísiyiekèè (470) báátí. Kè sikousidé (200) ǹ̀to tikp̀̀arinenti, kè sipísiyiekè ǹ̀deke sisēī, kè sikousidé tesii báátí, kè di íté keyènkè tewebiètè mèwèi m̀̀nni kékote Sesadee. 24 Waānnè sisēī s̀̀i yó ǹ̀to P̀̀ori k̀̀oo tuoke k̀̀umàndáa Fediisi borè nè kusáakù.

25 Ò b́́i mmemme ḱ́wari dipátiri ke d̀̀:

26 Kudodi Disiyasi m̀̀i d̀̀unko k̀̀umàndáa Fediisi. 27 M mè nda duónko wèè ǹ̀ti Sifube b̀̀è sòò ò p̀̀i nkéndó k̀̀óò k̀̀uò, kè n k̀̀otoo nè nh āāp̀̀mbè. Kékeè ò túmè Odommu kou k̀̀óò fiète, 28 kéndó ḱ́yá bè ò p̀̀i mmùù kpéi, k̀̀óò k̀̀atenè bebeéndiebè borè. 29 Ke s̀̀ mbè ò p̀̀i mbè k̀̀o iwed̀̀unkú kpéi nke, ò me nyí d̀̀ò mèyèi mmamè mèè d̀̀ò mbèè ò k̀̀uò yoo b̀̀è ò kpetinnè. 30 N kèè bè dàkemè mme ke d̀̀ó k̀̀óò k̀̀uò, ke p̀̀ankè wè nda duónko kè bè bo k̀̀otoo k̀̀aa yà o kpeti.

31 Kè behāāp̀̀mbèè d̀̀ò b̀̀e k̀̀oo k̀̀otì bè náké tì, ḱ́túóté P̀̀ori de k̀̀o keyènkè kékotenè Āntipatirisi. 32 Kè d̀̀e wenté kè behāāp̀̀mbè bèè c̀̀enti b̀̀e naàc̀̀ei kè bèè kpénté kè bèè d̀̀eke sisēī kè bè nhò s̀̀akénè. 33 Kétuoke Sesadee ḱ́duó nk̀̀umàndáa dipátiri nè P̀̀ori. 34 Kè k̀̀umàndáa kaà ndipátiri, ḱ́ebeke P̀̀ori ò tu k̀̀uò tempè nkou, k̀̀oo d̀̀: Sidisii. 35 K̀̀oo d̀̀: N yóò ẁ̀te ke da bekému bèè da p̀̀i bè bo tuakéní dii m̀̀nni ḱ́edeè k̀̀óò tanné Ed̀̀oti do maá t̀̀èè c̀̀ètè mièke.

24

Bè bekunnèmè P̀̀ori Fediisi borè

1 Yewe yè̀nùmmù k̀̀o dif̀̀nkúò kè ikuó ǹ̀ùti dièwè Ananniyaasii tuakéní nè dihei k̀̀o bek̀̀otibè nè op̀̀útiwè Tetiduusi, ke bo náké k̀̀umàndáa P̀̀ori k̀̀o mèyèi. 2 Kè bèè yúni P̀̀ori, kè Tetiduusi nyóò ò wátí késante k̀̀umàndáa ke d̀̀: K̀̀umàndáa dièwè Fediisi, 3 f̀̀s̀̀ te kè ti òmpè, kè ti èi c̀̀ète ke wenke. Tì da sántí s̀̀áa tip̀̀iti tim̀̀ou a sàà nkpeí. 4 N né da báammu nè a sàà nkpeí, yóò kè n da náké oǹ̀ti yìè nkpeti sámp̀̀ó. 5 Ò tú onitiyièwe nwe, ke yaáati Sifube tip̀̀iti tim̀̀ou, ò tu Nansareti k̀̀obe k̀̀o dif̀̀nni k̀̀oo ǹ̀ùti nwe. 6 Ò d̀̀ó késinkunne Kuyie nc̀̀ètè nte ke ti ò p̀̀i, [ke na nhò bekénè ti k̀̀o ikuó yèmmè. 7 Kè behāāp̀̀mbè k̀̀oo k̀̀otì Disiyasi ò fiète nè muwērímù, 8 ḱ́duó nkè bèè ò p̀̀i nkè bè ò k̀̀atenèni a borè.] Beke we a m̀̀mmuò nk̀̀ò da náké.

9 Kè Sifube yie mbemou nke d̀̀: Ò náa m̀̀mmuò nwe.

P̀̀ori nákémè o kpeti Fediisi borè

10 Kè k̀̀umàndáa d̀̀ P̀̀orii b́́i, kè P̀̀ori d̀̀: K̀̀umàndáa dièwè Fediisi, n ý́mu ke d̀̀ò nti k̀̀o ketenkè kemou k̀̀obe bekù f̀̀ nwe yebie mpéu mièke, n yí ỳ̀èkù m bo da nákémè n kpeti. 11 A bo na ké bè beke. Nè n t̀̀òkennimè Sedisademmu ke bo bántè Kuyie d̀̀ è í p̀̀èètè yewe tep̀̀itè nè yèdèè. 12 Òm̀̀ò í n ya Kuyie nc̀̀ètè mièke yoo titúintouti yoo dihei kè n neínè òm̀̀ò yoo n sukíí benitibè. 13 Be nnitibè báa na kénáké t̀̀matì bè m p̀̀i t̀̀i kpéi. 14 T̀̀matì máa ndi n yémè. N t̀̀i ti yembè k̀̀o kuce nku meborime p̀̀ammè mièke, bembè yè mmèè í wenni, m me nyí yete t̀̀i ẁ̀ari ikuó k̀̀o yepáte nè Kuyie mpāānāānti náambè kpèye mièke. 15 N t̀̀amu bè t̀̀amè ke d̀̀ò nKuyie mbo duó nkè benitisààbè nè benitiyibe kè bèè yánté. 16 Deè te kè n yetíróo ke í d̀̀ó ḱ́eyeténè Kuyie nè benitibè.

¹⁷ Dè m̀̀ke yebie mp̄eu n ỳ̀tèm̀̀ Sedisad̄emmu, ke ẁ̀t̄eǹ̀i ke t̄o id̄iít̄i ke bo p̄a n k̄obe k̄ep̄a Kuyie nyep̄ar̄e. ¹⁸ Nsòò ye mp̄āā Kuyie n̄c̄iēt̄e mīeke bá kutoweku í bo. ¹⁹ K̄e Sifube mab̀̀è bè̀̀ ð̄ mboní Asii k̄e bè̀̀ n s̄́nt̄é, bēe d̀̀ò nke na mbo dīe, k̄e n c̄àar̄e d̄emar̄e nde b̄ēe béi. ²⁰ Yoo bè̀̀ bo dīe mb̄ēe béi mb̄e sòò m bekùn̄e k̄éyà m̄ēe yei. ²¹ K̄e d̄e í tú n sòò béi n̄ti m̄ekper̄im̄e bēe ìik̄e ke d̀̀ò: N tá m̄ēe k̄p̄éi nke d̀̀ò mukúk̄éȳántim̄u bo, dēe k̄p̄éi nte k̄e di m bekùn̄e yíe.

²² Fediisi w̄ēe ȳe Yesu kó kuce do mm̄ēe botí, k̀̀o tente dik̄àt̄iri ke d̀̀ò: Beh̄āp̄ōmb̄e k̀̀o k̀̀ot̄i Disiyasi bo tūakení d̄ii m̀̀n̄ni m bo d̀̀ò k̄éw̄ent̄e de k̀̀o tin̄āānt̄i.

²³ Ò béi mem̄me k̄énak̄é kuh̄āp̄ōnk̄u ke d̀̀ò k̀̀u k̄p̄et̄inn̄e P̄ōri, ke né ò p̄a m̄efīe ke yóu k̀̀o k̄obe nhò tēenn̄e.

P̄ōri n̄ak̄ém̄e o k̄p̄eti Fedikisi n̄e o pok̄u Turisiiri

²⁴ K̄e d̄e d̀̀ò yewe s̄āmp̄ó k̄e Fedikisii nein̄e o pok̄u Turisiiri w̄ēe tu Sifu, k̄ék̄ote, k̄éduó nk̄e b̄ēe yúní P̄ōri k̀̀o mb̄e n̄āā n̄Yesu Kirisi k̄p̄eti k̄e bè k̄ér̄m̄m̄u. ²⁵ K̄e P̄ōri nn̄āā on̄iti d̀̀omm̄e k̄énd̄ōri Kuyie ndó d̄e, k̄énn̄o nke p̄īi nhom̄āā. N̄e Kuyie nyóó bek̄én̄em̄e ben̄it̄ib̄e. K̄e kuf̄ōw̄āā mp̄i Fediisi k̀̀ò d̀̀ò: K̄e m p̄et̄e m̄efīe m bo w̄ete ke da yú.

²⁶ Ò do d̀̀ò P̄ōri bo ò p̄ām̄e mm̄e id̄iít̄i k̄e dēe nte k̀̀o nhò yu s̄áá k̄e bè n̄āā.

²⁷ K̄e yebie nyèd̄é̄e p̄ē̄t̄e, k̄e P̄odisuusi Fesituusii c̄out̄e tik̄p̄àti k̄e Fediisi ndó k̄énnaatin̄e Sifube ke yóu k̄e P̄ōri ñk̄p̄et̄i.

25

P̄ōri d̄ōm̄e k̄éyà ok̄p̄àti dīew̄e Sesaa

¹ K̄e Fesituusii tūakení Sesadee k̄ém̄m̄oke yewe ȳet̄āāti k̄ék̄ote Sedisad̄emmu. ² K̄e ikuó niùb̄e k̀̀o bek̄ót̄ib̄e n̄e Sifube k̀̀o bek̄ót̄ib̄e k̄ot̄en̄i o bor̄e k̄e nhò n̄āā m̄P̄ōri k̀̀o m̄eyei. ³ Koò b̄āā nke tú w̄ēe duó nk̄e P̄ōrii k̄ot̄en̄i Sedisad̄emmu. B̄e do d̄āk̄emu ke bo ò k̀̀u kuce mīeke. ⁴ K̄e Fesituusii bè n̄ak̄é ke d̀̀ò: P̄ōri k̄p̄et̄i Sesadee nwe. Mí mm̄ómm̄u nk̄e n k̄ūnti b̄āmb̄ā. ⁵ Di k̀̀o bek̄ót̄ib̄e bo na k̄e n nein̄e Sesadee, k̀̀ò d̀̀ò m̄eyei mm̄am̄e mm̄e bèe n̄ak̄é.

⁶ K̄e Fesituusii mb̄e bon̄e ke d̀̀ò yewe ȳeni yoo t̄ep̄iít̄e, k̄éw̄ete Sesadee. K̄e d̄e went̄e k̀̀o ta kubēnd̄ieku k̄éduó nk̄e b̄ēe yúní P̄ōri. ⁷ K̀̀o tūakení, k̄e Sifube ȳenn̄i Sedisad̄emmu k̀̀o k̄énn̄e, ke nn̄āā ò nu ndòò m̄ēe yei mp̄eu, bè me nyí mp̄et̄e d̄ēe ben̄k̄u ke d̀̀ò mb̄e n̄āā n̄ti tú tim̄ómm̄ont̄i. ⁸ K̄e P̄ōrii yete ke d̀̀ò: N yí yete Sifube k̀̀o ikuó mai, m me nyí yet̄en̄e Kuyie n̄c̄iēt̄e, m me nyí yete ketenk̄e ȳīe nk̄p̄eti mat̄i.

⁹ K̄e Fesituusii ndó k̄énnaatin̄e Sifube k̄ébeke P̄ōri ke d̀̀ò: A d̀̀ò k̄ék̄ote Sedisad̄emmu k̄e bè nda bekùn̄e k̄e m boāā? ¹⁰ K̄e P̄ōrii ò t̄énn̄e ke d̀̀ò: N d̀̀ò k̄ék̄ote ok̄p̄àti dīew̄e Sesaa bor̄e nde k̄e w̄ēe m bek̄én̄e, n yí d̀̀ò Sifube m̄eyei mm̄am̄e k̄énd̄ōnn̄e a ȳim̄e a m̄ómm̄u. ¹¹ K̄e n do nc̄àar̄emu yoo n d̀̀ò m̄eyei m̄ēe d̀̀ò mb̄e n kuó, n yí yet̄ir̄i m bo k̄úm̄e, k̄e bè me ns̄ōnt̄e ke n níim̄mu òm̄òu í m̄ake kuce ke bo m p̄i nk̄e bè duó. N d̀̀ò k̄éyà ok̄p̄àti dīew̄e Sesaa nwe.

¹² Fesituusii n̄e o k̄obe k̄e b̄ēe n̄ak̄é bern̄āā k̄édēe k̀̀o n̄ak̄é P̄ōri ke d̀̀ò: K̄àa d̀̀ò k̄éyà Sesaa nwe a yóó ò ȳāmu.

Akiripaa d̄ōm̄e k̄ékēe P̄ōri n̄āāmm̄e

¹³ K̄e d̄e d̀̀ò yewe s̄āmp̄ó k̀̀o k̄p̄àti Akiripaa n̄e Beriniisi k̄e b̄ēe k̄ote Sesadee ke bo d̄ou Fesituusii, ¹⁴ k̄ém̄bo k̄e d̄e m̄ont̄e s̄āmp̄ó k̄e Fesituusii

ò nàké ke dò: Fediisi n yóunè onìti mǎu kòò kpáá kpetí. ¹⁵ Kè n sòò kòte Sedisademma kè ikuó niùbè kó bekótíbè nè Sifube kó bekótíbè kè bè n nàké o kpéi nke dò nh ò kùò. ¹⁶ Kè m bè tǎínè ke dò: Odommu kòbe òò í nduó nhoniti o kprantíðentòbè kè bè í beké, kòò nàké o kpeti. ¹⁷ Mèmmè kè bèe kòtení ðie, kè ðee wenté kè m pànkèe ta kubeéndieku kéduó nkè bèe yúni ðe kóo niti. ¹⁸ Bèè ò pí mbè me nyi nàké meyei mmamè n yèmmè do dò mbè yè nh ò dǎòmè. ¹⁹ Bè do nèi be kó muwedǎummu kpéi nke nè Yesu mǎu wèè ku kè Pǎori tu ò fòu. ²⁰ Bá n yí mbanté m bo beke mèè boti ðe kó tináànti, kébeke Pǎori kòò bo ndó kékòte Sedisademma kè bèe ké mbeké. ²¹ Kè Pǎori yete ke tú: Ó dǎ okpààti ðiewè weè ò bekénè, kè m me nyóu kòò kpetí ke kémúnè m bo ò duónkomè Sesaa.

²² Kè Akiripaa dò: M múnke dǎ kékèemu ðe kóo niti nǎá nti. Kè Fesituusi dò: A naa bo ò yà kékèè ò nǎámmè.

²³ Kè ðee wenté Akiripaa nè Beriniisi kè bè nkòri kè benitíbè bè urí, kè bèe ta kubeéndieku ke neinè iwéi yembè nè ðihèi kó bekótíbè, kè Fesituusii duó nkè bèe yúni Pǎori. ²⁴ Kè Fesituusii béi nke dò: Okpààti Akiripaa nè dínidi bèè bo ðie, ñtènè onìti Sifube bémǎu Sedisademma kòbe nè Sesadee kòbe yè n kuò wè. ²⁵ Mí n yí yà ò dǎò mèè yei nke dò nti ò kùò, ò né me nyèmmè ò dǎ káyà okpààti ðiewè, kè m me nyie ke bo wè nhò duónko. ²⁶ N yí yà m bo wári ti, ðeè te kè nh ò yúni, fí nhokpààti Akiripaa a ìkè nè betòbè, kè ti bo nàké ðe kó tináànti kè n yà m bo wári ti ketenkè yiè. ²⁷ Mí m borè ðè í wenni m bo duónkomè kukpetínkù okóti ke í nàké kù càkemu.

26

Pǎori beémè okpààti Akiripaa

¹ Kè Akiripaa nàké Pǎori ke dò: Ti da duómmu dinùu. Nàké bè yè nha càkemu.

Kè Pǎori youte o nòutè ke bo beé nho kpeti ke béi nke dò: ² Okpààti Akiripaa ðè n naatimu yíe mmesàà n yóó béímmè a ìkè Sifube m bekúnè tii kpéi. ³ A yému Sifube kó ikuó nè bè mǎkemè tineiti, n da báámmu a minné kè n kénté.

⁴ M bíkú Sedisademma n kòbe cuokè nke kè Sifube bémǎu yé. ⁵ Bè n yému nè ðimònni kè bè dǎ bè bo na kénáké n do túmè Fadisiè wèè tū nti kó ikuó kperiyi. ⁶ Bè m bekúnè yíe n tǎ mèè kpéi nke Kuyie ndo nàké ti ti yembè. ⁷ Kè ti kó iwuò tǎpítè nè idéi pí nKuyie nkó mutómmú ke baa ti bo dǎòmè. Okpààti, n ti ntá kè Sifube m bekúnè. ⁸ Dè dòmme dínidi Sifube kè ði í tǎ ke dò becíríbè bo yǎnté?

⁹ Mí m mómumu n do yé ke tú ðesààrè nde kémmau ke bo paa mbè bo nyumè Yesu Nansareti kou kó diyètiri. ¹⁰ Kè ikuó niùbè kó bekótíbè n duó ndinùu kè m pínmú Yesu kòbe péu Sedisademma mieke ke kpetínné, kè bè mbè kòu kè n dǎ, ¹¹ kè m bè píi titíntouti mieke ke puoti, kè bè bo yete Yesu, kè m mieke mbè cǎú mmesàà kè m bè fǎũnko nè yehékè tǎyè miekoo.

Pǎori nàkémè ò cèète mèè boti

¹² Mèmmè kè ikuó niùbè n duó ndinùu kè nní nkòri Damaasi ke neinè n kòbe. ¹³ Okpààti! Kénkááké kuce kè diyie còmmú yeyo, kè kuwenniku makúu cúténí ti ñkè kǎpǎtè diyie kòku. ¹⁴ Kè ti duó timòu ketenkè, kè n keè metammè mamè nè Ebedeebe kó tináànti kè mè tu: Sǎori! Sǎori ba nte kàa n fǎũnko, ðè bo nda yóunè a bo m baaomè. ¹⁵ Kè m beke ke dò: Fí wenni nwe? Kè mè dò: Mínwe Yesu a fǎũnkomè. ¹⁶ A né íté kécómmú, n da benke

m màà ndi kàa bo naá n kóo tǎntì, kénnaánte a me nyà dè yíe nè n yóó yíe da benke dè. ¹⁷ N da tǎáté Sifube nè bèè í tú Sifube be cuokè nke, ke bo da tǎ mbè borè. ¹⁸ Kàa bè wéi, ké bè duó nKuyie, kè bèe yie nkè kùu bè cǐé nkè bèe wènnénè ku kǎbe ku cǐétè.

Pǎari keté yèè ekè Kuyie nnáàntì

¹⁹ Mèmmè okpààti Akiripaa n yí nyete Kuyie nni mbenke de. ²⁰ N keté kénáké Kuyie nnáàntì Damaasi nwe nè Sedisademmu nè Sudee kó yehékè yemǎu nè bèè í tú Sifube, ke tú bèe ceete kéndǎdri Kuyie ndómè. ²¹ Dèè te kè Sifube m pǐ Kuyie ncǐétè mieke kéndó ké n ku. ²² Kè Kuyie nni ndeeté kè n kpaá fòu, ke náá ku náàntì besámǎpòbè nè benitidiebè. N yí náá ntímatì kè dè í tú Kuyie mpǎánáàntì náam̀bè nè Mǎyiisi bè do náké tì ke dǎ: ²³ Kirisi dǎ nkéǐǐtému kékú, kéntú oketiwe wèè yǎnté, kémííté ti kó kubotí nè ibotí tǎi kuwenniku.

Pǎari nàámmè Kuyie nnáàntì Akiripaa

²⁴ Kè Pǎari nkpaá náá kè Fesituusi ò péi nke dǎ: A bebíi yepáte kè yè da wáammaà? ²⁵ Kè Pǎari dǎ: Okpààti, n yí wááté, n náá tímóm̄m̄ntì nti. ²⁶ Okpààti Akiripaa tì yému tímǎu, deè te kè n náá ke í yǐèkù, ke yé tì í dǎd̄m̄è disǎri. ²⁷ Okpààti Akiripaa, n yému ke dǎ nha yie Kuyie mpǎánáàntì náam̀bè náké tì. ²⁸ Kè Akiripaa dǎ: Pǎari a yóó duó kè nni mbo ke náá nYesu kou nwe. ²⁹ Kè Pǎari dǎ: Kè dè cǎrike yoo dè ǎte, mbáá nKuyie nku fǐ nnè betǎbè bie ndi kpéi, kè di bo naá nYesu kǎbe, kè nni ndóm̄nè, bè né báá di bou mǎfimmè bè m boumè.

³⁰ Okpààti Akiripaa nè kùmàndáà nè Beriniisi nè betǎbè bemǎu, kè bèe íté. ³¹ Kénkéri ke náante ke tú onitì yie nyí dǎd̄ meyei mmamè ke dǎ mbèè ò kùo yoo bèè ò kpetínné.

³² Kè Akiripaa náké Fesituusi ke dǎ: Ti na nhò fǐimmu kòò do í yè nhò dǎ kényà ketenkè yiè.

27

Pǎari kǎrimè Odommu

¹ Bè yí dǐi mǎnni tì dǎ nkékote Itadii kédúo mPǎari nè tikpetíntì teti kuhǎǎpǎnkù, kùu ni ketenkè yiè nkó fehǎǎpǎnnafe bè tú kù Sidiyusi. ² Kè tì ta Atidamiti kóo bàtód kòò kǎri Asii, kè Adisitaki Maseduǎnni kó kutempè nkou kòo èi tu Tesadoniki kòo nti neínè. ³ Kè dèe wenté kè tì tuǎke Sitǎǎ. Sidiyusi wèè dǎ Pǎari kòo yóu kòo kǎte kényà ò kǎbe, kè bèe ò cǎuté mesáà. ⁴ Kè tì íté dèborè kè kuyaakùu yete ke tì kónté kényè Sipiri bakù yóu. ⁵ Kè tì sénté dàméèrì wèè pekénè Sidisii nè Pǎnfidii kó itempè nkétuǎke Midaa Disii kó kutempè. ⁶ Deñde kuhǎǎpǎnkù yámè Adekisǎntiri kóo bàtód kòò kǎri Itadii kè kù tì tannè.

⁷ Kè tì nkéri ke dǎ yewe péu ke fǐúté mediè nke né na kétuǎke Kinidi, bá kuyaakù í nyie kè tì kónté kényè Sodomǎnni kétuǎke Kereti. ⁸ Kè nhò peké ke áàri, kétuǎke dibòri mari kè bè dǐ tu: Dicónni sǎàri, kè dǐ tǎkénè Dasee kó dihei.

⁹ Kè bàtód kó mucèmmu dǎke yónkú ke tì mǎnte kuce mediè dè do sǐ mmenùboummè kó dimǎnni pǎétému. ¹⁰ Kè Pǎarii béi nke dǎ: N kǎbe, tì kó kuce kuù nyó nyóumu, bàtód bo cake nè tinentì, kè tì í yé tì kú.

¹¹ Kè kuhǎǎpǎnkù ntá wèè piú bàtód nè wèè ò te kè dè pǎété Pǎari béi nti. ¹² Bàtóbè commu dè í wenni diyǎǎ, kè bèmabè dǎ bèe pǎété kékote

Fennikisi, Kereti kóo bàtóòbè commu dè ke weti diyie taà kèè bíékè, dèè do dò á nde mbo diyòò.

Kuyaakù diekù ítemè dàméèrì miéke kénfuu

¹³ Kè kuyaakù makùu íténi kubakù cànkù bíékè kénfuuti meγòðmmè, kè be yèmmè ndò bè bo tuàke bè dó dè, kédeite bàtóò cónnìrì, kémpékénè Kereti kó ketenkè. ¹⁴ Kè dè nyóó yíe kè kutekù makùu íténi kubakùu yóu diyie yiení kèè bíékè kó kuyaakù ke kpeñni. ¹⁵ Bá ti í nna ke kù kété, ke yóu kè kù nti tó. ¹⁶ Kè ti pēēté Kodaa, dihei dii soké dàméèrì miéke kè di nti kánkè sámpòrè, kè ti áké ke né na kédeè mbátóò sámpòu. ¹⁷ Kóò bou iwēi kényièkù ò bo tamè mubirimù kécüü ntiyàati, ke yóu kè kuyaakù níti tó. ¹⁸ Kè dèe wenté kè kuyaakù baa nkpaá ti kóonko mekperimè, kè tí ndei tinenti ke buòko dàméèrì miéke. ¹⁹ Kè dè tó wenté kè bàtóò yembè mómme mbe ndei tipotanti ke dokòo dàméèrì miéke. ²⁰ Yewe péu miéke kè kuyaakù baa kpaá kpeñni, bá ti í nwóó diyie nè siwàà, ti ténke í nyé ke dò nti bo cooté.

²¹ Yewe péu miéke òmòu í ndi demarè, kè Pòarii cómmú kébéi nke dò: N kòbe kè di sòò do nyie n kpèti kè tí nkpaá Kereti ti na bá nyà meháárimè mie nkè ti kperere cake. ²² Di mmònni dí cáttinne di yèmmè, òmòu í yóó kú, bàtóò weè máá yóó yei. ²³ Kuyie nkùu n te kè m pī ku tómmú ku tōnni kàtenímu ke nyènkè ke n nàké ke tú: ²⁴ Pòari bá nyièkù a dò nkétuàkemu ketenkè yie mborè, Kuyie nda dó mèè kpéi nte kè kù yóó deeté a neínè bè. ²⁵ Dèe te kè n tú cáttinne di yèmmè, n yému weti weti dè yó ndómme Kuyie nni nnàkémmè mme. ²⁶ Ti né yóó fūúkúmu dibòri mari dihei dii soké dàméèrì miéke di borè.

²⁷ Keyènkè tepítè nè kenaankè do nke, kè kuyaakù kpaá ti kóonko kè ti baa bo dàméèrì miéke, kè bàtóò yembè yèmmè ndò ti tóònnè ketenkè, ²⁸ kébo nkuhòu kè mecumpume mbo métiri sipisitaati nè mèyiekè, kè bèe yíe détoó kébo nkè mè mbo sipisidé nè mēni. ²⁹ Kè bè nyièkù bàtóò bo bootemè dipèri mari, kébo mbátóò cónnìyè yènaà o fōnkúò bíékè, kémbaa dè bo wentémè kè dè bè aati. ³⁰ Kè bàtóò yembè ndó kécoké kécüüunko bàtóò sámpòu ke dàòri ke dò mbè pitiri bàtóò cónnìrì. ³¹ Kè Pòarii nàké iwēi yie nnè tihāpònti teti ke dò: Kè be nnitibè í kpaá bàtóò miéke òmòu báá cooté.

³² Kè tihāpòntii kééte iwēi ì piití bàtóò sámpòu kòo pōnté.

³³ Kè dèe auté ke bo wenté kè Pòarii bè nàké ke dò: Dè mòke yíe nyewe tepítè nè yènaà di í dimè mùmamù. ³⁴ Dinè kénfòu, di kóo mòu kó kunónkúókù í yóó feti.

³⁵ Pòari béi memme kétúóté pēè kēsānte Kuyie mbe ìikè ke wété kéncaá. ³⁶ Bemòu, kè be yèmmèe cáte, kè bèe di. ³⁷ Timòu ti do bo sikousidé nè sipisiyiekè nè bèkuò (276) ndi bàtóò miéke. ³⁸ Kè bèe di kédeè kédootoò tidiiti sonti dàméèrì miéke kè bàtóò bo yauke.

Bè diunèmmè bàtóò

³⁹ Dè wenté dii mōnni bá bè í mbanté ketenkè, kéyà kubinkenkenkù makù kè mubirimù de bo, kè be yèmmè ndò kè bè bo na, bèe katenè bàtóò deborè. ⁴⁰ Ke kééte bàtóò cónnìyè képitè dèe piùnè bàtóò kédeè kécónné kuyàakù, kè kuyaakù mbè tèmmù kè bè kàri deborè. ⁴¹ Kéta mubirimù kó kupē mmakù, kè bàtóò fūúkù o ìikè kè menie nni mpuoti o fōnkúò koò wéú.

⁴² Kè tihāpònti nyièkù tikpetinti bo deimè kè kumakùu coké, kéndó ké ti kùò timòu. ⁴³ Kè iwēi yie nní ndó kédeeté Pòari kéyete ke dò, bèè nò nke dei

bèe dei kéniiité késénté. ⁴⁴ Kè betòbè mbe tũ ke deitínè tidabæti yoo bàtòò kó yewétiyè. Mémme kè bèe sénté bemou bá dèmarè í bè dòò.

28

Fewààfè dantémè Pòori

¹ Ti sènté dii mòmni nè kukònaatí kékèe de kó dihei yètiri túmè Mariti. Di do soké dàmèèri mièke nke. ² Kè de kó dihei yembè ti dòò mesàà. Ke sò nfetaafè niu kè muséé mbo, kè bèe tòtinnè muháá mmædiè. ³ Kè Pòorii oté tidabiti ke bo ànné muháá mmièke, kè fewààfè ã ti mièke kékèe kuhāāyĩnkũ kényènni kédanté o nòutè kèncáátí. ⁴ Kè de kó dihei kòbæe yà fewààfè càátímè Pòori nòutè kènnáá mbemáà ke tú: Onitì yie mmènke tú onitikàuti nwe, bá ò me ncootémè dàmèèri mièke meyei mbaa ò tũmmu.

⁵ Kè Pòorii míétóo fewààfè muháá mmièke bá ò í nkèè kuyonku. ⁶ Kè bè nkémmú dè bo múútímè yoo wèe doroo bàmbà nkékú. Kè dèe mಂತe bá dèmarè í dòò, kè bèe ceete tináañti ke dò ò dò nKuyie nku.

⁷ Ke sò nkumàndáà bè tú wè Pibidiyuusi, wèe te dihei kòò bàtè dè bo, kòò ti còuténè diwèl. Kè tí mbo ke dò yewe yètāāti. ⁸ Kè timiétí bo o cice kòò yéńkũ meyi ke duó kè Pòorii ò nòs nsinou, ke bántè Kuyie nkòò mieté. ⁹ Kè bemuambe tòbè nkòrini kòò bè mièkũnko. ¹⁰ Kè bè ti dòò mesàà. Kè ti pèètímũu tuòkeni dii mòmni kè bè ti pāmmú dè ti békú dè.

Odommu kòbe do dómè Pòori

¹¹ Betāābè bètāāti kó difōnkúò kè ti ta bàtòò m̀ou wèe do dè bo diyōò mièke, ke bonní Adekisántiri, ke m̀ake sitenkaanii sidési kè bè si tu itáátébi. ¹² Kè ti tuòke Sidakii ke cómmú ke dò yewe yètāāti. ¹³ Ke íté dæborè kèmpékénè ketenkè kè dæe wenté kè ti tuòke Desiyo kè kubakũ càńku kó kuyaaakũ m̀bo, kè ti mm̀ake yewe yèdéè kètuòke Pusòori. ¹⁴ Ke dè yà Yesu kòbe kè bè dò ti mbè bonè ke dò yewe yèyiekè. Kè ti mbè bonè kèpèēté kènkòri Odommu. ¹⁵ Kè Yesu kòbe bèè bo Odommu kè bèe keè ti kpéí, kékòtení Dapiyusi bè taà dè dikàtiri ke ti co, kè betòbèe kòtení bè tu dè titouti titāāti bepòòbè kpeti. Kè Pòorii bè yà kòò yèmmèe narike kòò sante Kuyie. ¹⁶ Ti tuòke dii mòmni Odommu kè bèe duó m̀Pòori kudieku kòò mbo kè kuhāāp̀nkũ ò bàa.

Pòori nàammè Kuyie nnáañti Odommu

¹⁷ Yewe yètāāti kó difōnkúò kè Pòorii yú Sifube kó bekótibè bèè bo Odommu kè bèe tínni kòò bè nàké ke d̀, ti kòbe n yí yeténè ti yembè kó ikuó, kè bè m̀ pī Sedisadæmmu ke duó nhOdommu kòbe. ¹⁸ Kè bè m̀ biéké kéndó kè n fii ke yé bè í yàmè meyei n d̀òmè ke d̀ò mbè n kuò. ¹⁹ Kè Sifube né yete, kè dèe nte kè n d̀ò: M bo yà ketenkè yiè, dè né í tú n yè m bo ò yà kòò nàké be kó meyei mmamè. ²⁰ Dèe te kè n d̀ó ke di nàké, Isidayeeribe baa wè kpéí ntemè kè m boú mefimme.

²¹ Kè bèe ò tēñné ke d̀ò: Bè í ẁari a kpeti matì Sudee ke ti duònni, ti kou m̀ou me nyí ke yènni ke ti nàké a càarè mù. ²² Ti yèmu ke d̀ò ntipiti timou bè í d̀ó a tũ nkũu wedòuncè, a ti nàké a m̀ommuò nde kó tináañti.

²³ Kè bèe d̀ou ndikàtiri kékòtení de yiè Pòori borè kènsũnè bè sòò màmè. Kè Pòori ntũũ nke bè náa Kuyie nkpaátiiyu kpeti, kè bè benkũ M̀oyiisi nè Kuyie mpāānāañti náam̀bè do nàké ti, ke yetíróo ke d̀ó bèe banté Yesu túmè Odætiwè. ²⁴ Kè bèmabèe yie nkè betòbèe yete. ²⁵ Kè bè nyiti ke nei bemáà,

kè Pɔɔrii b́ei nke d̀: Muyaánsààm̀ n̄aatimu mù do me nnàkém̀ Kuyie
mpāānāān̄t̀ n̄āān̄t̀ Esaii ke d̀: ²⁶ Kote kénáké ku mbotí kobe ke d̀:

Dí bo nyo,
d̀i me mbáá banté,
kénwúó, d̀i me mbáá yà.

²⁷ Ke yé de kó kubotí kobe yèmmè kpeh̄n̄imè,
bè í yíé nt̄imatì,
ke ìt̄inné be to, ke báá keè,
ke ũũ nke báá yà,
bè yàà bo ceete mèè kpéí
kè m bè miékũne.

²⁸ N yēnè ke d̀ medeetímè kó tināān̄t̀ k̄t̄emu bèè í tú Sifube be borè kè
bembe yóó t̀i c̄uté.

[²⁹ Pɔɔri b́ei memme kè Sifubee íté tineit̄i bemáà kénkũnti.]

³⁰ Kè Pɔɔri d̀ yebie nyèdèè ke yietì ò bo kùù dieku, ke c̄ú bèè k̄riní o
borè. ³¹ Ke náá Kuyie nkpr̄àtiyuu kp̄eti nè Yesu t̄umè Odeet̄iwè bá ke í yīèkù,
òm̄òu me nyí nh̄ò k̄ónnè.

Pɔ̄ri wàri d̀̀i pátírí Kirisi kɔ̀be bèè bo Odommu Di mpátírí tɔ̀ t̀̀i náànt̀̀i

Kuyie nkóo tǎnt̀̀i Pɔ̄ri weè wàri de kó dipátírí Odommu kɔ̀be. De kó dipátírí d̀̀i ti náá nKuyie ndeeri m̀̀è botí oǹ̀t̀̀i, d̀̀i ti náá mbeǹ̀t̀̀ibè bəmou túmè meyei nyembè mbe kè Kuyie nti deeri ti tá d̀̀i m̀̀nni Yesu. De m̀̀nni ndi Kuyie nhɔ̀ɔ̀ ti c̀̀émmè kè Muyaánsààm̀̀u ti wénk̀̀unne. Kòò béi nho pátírí mièke ke tú tináansààt̀̀i ò náá nti tu beǹ̀t̀̀ibè bəmou kpeti nti. Ò í baàt̀̀i òm̀̀ou.

Pɔ̄ri yóó p̀̀nt̀̀e o pátírí, kè bè nàkèmu bè dò nkénfòu m̀̀è botí be cuokè nè bè bo ndòmmè ketenkè yembè iikè.

Di mpátírí náànt̀̀i dúo ke dòmmè

1. Pɔ̄ri do dómè kékote késiéké Yesu kɔ̀be bèè bo Odommu 1:1-17

2. Beǹ̀t̀̀ibè bəmou tú meyei yembè mbe Kuyie mborè 1:18-3:20

3. Oǹ̀t̀̀i ɔ̀ ntá Kirisi nwe kè Kuyie nhò wénk̀̀unne 4-5

4. Ti wènnénè Kirisi nwe ke ku, koò wènnénè ke yánté, deè te ke ti wenke 6-8

5. Isidayeeri be do í yiemme Kuyie nkpeti 9-11

6. Yesu kou kó mufòmmu nè o borime de dòmmè kéndéúkunko Kuyie nyètiri 12:1-15:13

7. Yesu kou bo mbenkùmè o dókùmè 15:14-16:27

Mudummu

¹ Mí mPɔ̄ri, Yesu kóo tǎnt̀̀i m̀̀i di wàri di mpátírí, Kuyie nkuù n yu ke n tǎáté ke n d̀̀ò ku kó ditǎnni kè m bo náké ku náansààt̀̀i. ² Kù do náké t̀̀i kpéi ku pǎánáant̀̀i náant̀̀ibè nè dim̀̀nni kè bè t̀̀i wàri. ³ T̀̀i náá nti Yìè nYesu kpéi nke wèè t̀̀uóté tinitik̀̀nt̀̀i kè bè ò peité Dafiti kó kufuku mièke. ⁴ Kè Kuyie nhò dúo mmuwérimú kè Muyaánsààm̀̀u dúo nkòo yánté ke benke ò tumè ku Biré. ⁵ Weè te kè Kuyie nni nd̀̀ò mesàà kè n náá nku kó ditǎnni ke bo ỳ̀ónni ibotí im̀̀ou kè ì nhò tá kèyíé nho kpeti. ⁶ D̀̀indi Odommu kɔ̀be di tú ì botí kó bèmabè kè Kuyie ndi yu.

⁷ N di d̀̀ummu d̀̀indi, Kuyie ndó bè, ke di tǎáté, kè di bo nfòu kù dómè. Ti cice Kuyie nnè ti Yìè nYesu Kirisi bè di pǎ mesàà nnè diwèi.

Pɔ̄ri dómè kékote kèyà Odommu kɔ̀be

⁸ N sánti Kuyie nnè Yesu Kirisi kó diyètiri di kpéi, nke yé nh ɔ̀ kote kèè bíékè kè bè n náámmu di tá m̀̀è botí Kuyie. ⁹ M báámmu Kuyie ndi kpéi nsáà kè kù yé, kunku m p̄i nkùù tǔmmú nè n yèmmè memou ke náá nku Biré kó Tináansààt̀̀i. ¹⁰ M báámmu Kuyie nsáà, ke tú kè kù dó kù m p̄i kuce kè n kotoo di cie. ¹¹ N do dó ke di yàmú kè di náké Kuyie nkó yep̄arè mayè kpéi nkè dèe yie nkè di kpenke Kuyie nkó kuce mièke. ¹² Ke wète ke do dó tí máá kèyáúkunne titabè k̀̀nt̀̀i, ke yé tim̀̀ou ti wérimè ketá Kuyie.

¹³ N kɔ̀be n dó dí nyému n do dómè kékotoo di cie ke di náké Kirisi kpeti kè di t̀̀i yie, kéndò n t̀̀i nàkèmmè ibotí t̀̀i kè ì t̀̀i yie. ¹⁴ N kó mutǔmmú mmu n dò nképi mmú bèè tú Kerekibe nè bèè í tú Kerekibe, bèè yé yepáte nè bèè í yè yé be cuokè. ¹⁵ N dó t̀̀i tú m bo di nákèmmè Tináansààt̀̀i d̀̀indi bèè bo Odommu.

Tináaṅsààtì tú Kuyie nkó muwērímú mmu

¹⁶ Ke yé ifei í m bonèmè m bo nákéme Tináaṅsààtì, tì tú Kuyie nkó muwērímú mmu, ke deeri bèè kó dimàà tì tá kékéténe Sifube borè nè besomboo. ¹⁷ Kuyie nhɔ́ wénkúnne onitì ò tá diì mǎnni ndi nè o yèmmè meməu. Tì wàrimu ke tú: Wèè weti ò bo nfòu ò tá mèè kpéí.

Benitibè báá na képeri Kuyie nyiikè

¹⁸ Kuyie mmieke cóúnni kéinkè benitibè caàrimè nè meyei mbè dǎdri mè kè mè diítì timómmǎnti. ¹⁹ Dèè dò nkénte kè benitibèe banté Kuyie ndè feímu, Kuyie mmómǎmǎnku kuù dè mbè benke. ²⁰ Kuyie nkó medómmè nè ku wērímú mùu bo sáà dè í dò nna kéyà. Kàa né wénténi kù dǎdri kútenkù dè feímu ke dò ntí na ké dè banté deè te kòo nitì báá na képeri Kuyie nyiikè. ²¹ Ke yé bè kù bantémè ke yete bè bo déúkúnne kù yètiri, ké kù sante, ke túnne iyètotí detetirè kpèyi nè itookperi, ke ta dibiinni mieke. ²² Kè be yèmmè dò mbè cii kè bè né yei. ²³ Bè bo mbáámmè Kuyie nkùu í deu, kè bè bàà nsitenkaanì sii dǎdri benitibè nè sinɔ́ nè tiwanwanti nè iwààke.

²⁴ Deè te kè Kuyie mbè yóu kè bè dǎdri meyei mbè dómè, ke dǎdri isoke kpere nè be kǎnti. ²⁵ Ke yóu Kuyie nkpeti ke tū nsiyáábisi, bè bo mbáámmè Kuyie nkè bè bàà nkù dǎdri. Kuù do dò nkénsánti sáà, kè dè mme ndò.

²⁶ Deè te kè Kuyie mbè yóu kè bè dǎdri isoke, kè benitipòbè yóu bè bo ndǎunèmè benitidaabè ke dǎunè betòbè. ²⁷ Kè benitidaabè yóu bè bo ndǎunèmè benitipòbè ke dǎunè betòbè. Memme kè Kuyie mbè yóu kè bè yàu be dǎdri kó tiyeti.

²⁸ Bè me nyetemè Kuyie ndè te kè kù bè yóu kè bè tū mme yèmmè yeime ke dǎdri bè do í dò nkéndǎdri dè. ²⁹ Bá bè í weti, ke dǎdri, ke dó idití, ke yóu, ke mǎke mehèmmè, ke dó munitikù, ke dó yekpàrè, ke sou mbetòbè, ke cií mbetòbè, ke dó munáàntòu. ³⁰ Ke náante betòbè kpéí, ke í dó Kuyie, ke sáante betòbè, ke tú sifei yembè, sipɔ́ yembè, ke waà mmeborime pammè bè bo yímè kédò meyei ke yetíri be yembè kpeti. ³¹ Bè í yé bè dǎdri dè, bè me nyí dǎdri bè náké tì, bè í dó betòbè, bè í mǎke betòbè kó mesémmè. ³² Bè yému ke dò nKuyie nkó ikuó mieke bèè dǎdri me kóò botí bè dò nkéta muháá mmieke. Bá nè memme kè bè soké ke dǎdri meyei, dè í tú bè dǎdri meyei mmáà, bè kòmmúmu bèè mè dǎdri.

2

Kuyie mbeénti wennimè

¹ Fǎ wèè bekùnè betòbè, bè í yóo da coo, ke yé a bekùnè diì mǎnni betòbè a bekùnè a máá ndi. Ke yé bè dǎdri tì a tì dǎdri mè. ² Ti yému ke dò nKuyie mbo bekénè bèè dǎdri de kó meyei mbotí kénnaati. ³ Fǎ nwèè náá mbetòbè dǎdri mèè yei nke mè dǎdri, a yèmmè dò nha bo yenténè Kuyie nkó tibeéntàà? ⁴ Yáà a sènkèri Kuyie nkó mesàà mme nè ku minnimè nè ku nitì? Kè kù í da kpetinnè bàmbà nkù mirímu ke dó a ceete. ⁵ Kàa yèmmè kpenke kàa í dó kéceete a yéutí amáà ndi Kuyie nkó tiyèiti, ku beénti bo tuòke diì yie. Kunku kùu bekù weti weti. ⁶ Kù yóo yietí bá wè o tǎmmú mannè tì yeti nti, ⁷ kéduò mmufòmmu mùu bo sáà bèè wéèri ke dǎdri mesàà, ke dó kùu bè sante, ⁸ képuotí bèè yete ku kpeti nè kemieke, bèè duó mbemáà meyei nke tū nsiyáábisi, ⁹ ké bè féù, ké bè ànné meyeñcaàrimè, Sifube meketimè nè bèè í

tú Sifube, ¹⁰ késǎnte bèè dǎ̀rri mesàà nké bè duó ndiwèì, Sifube meketimè nè bèè í tú Sifube. ¹¹ Ké yé Kuyie nyí baàtimè òmòù.

¹² Bèè dǎ̀rri meyei nke í yé Mǎ̀yiisi kó ikuó, bbè báá kú i kó mukũũ, kè bèè yé de kó ikuó ke dǎ̀rri meyei bè yóó i mbè bekénè. ¹³ A bo nyémè ikuó deè í tú a wenni, a dǎ̀rri diì mǎ̀nni ndi ikuó yemmè, Kuyie nhǎ̀ da wénkunnemè. ¹⁴ Bèè í tú Sifube ke í yé Mǎ̀yiisi kó ikuó bè dǎ̀rri mu ì yemmè, bè í yé Mǎ̀yiisi kó ikuó kè ì né bo be miéke. ¹⁵ Be dǎ̀rri mè benkúmu ke dò mbè yé Kuyie nkó ikuó. Be yemmè meè ò mbè bekùnè dimǎ̀nni marì, dìteri ké mbè kòimú. ¹⁶ Dèè sǎ̀rri dè bo yènni Kuyie nyóó duó ndiì yiè kè Yesu Kirisi bekénè benitibè be dǎ̀rri mè ìnkè. Tináànsààti n náá tì me nyè.

Sifu mǎ̀mmuò nyí tú wèè cǎ̀nté

¹⁷ Fǎ̀ nSifu wèè pǎ̀ti a túmè Sifu ke yé Kuyie nkó ikuó ke sonku a yémè Kuyie. ¹⁸ A yému Kuyie ndó dè, ikuó dè nda benkemu kàa bo na kétǎ̀tè dèè wenni. ¹⁹ Kàa yemmè dò nha tú tiyũ̀ǎ̀nti kóo dèrri, ke mí bèè bo dibiiinni. ²⁰ Ke tú amáà tiyèintì nè ibí be kóo tenti, ke tú ikuó da duó mmeýǎ̀tímè kàa yé timómmǎ̀nti. ²¹ Fǎ̀ nwèè tiè mbetòbè ke í tiè nhamáà, ke tú bè bá nyuuku ke né yuuku. ²² Fǎ̀ nwèè tu bá ndouti dǎ̀utinè ditòbè ke dǎ̀uti dǎ̀utinè betòbè, ke tú yebàkè í wenni ke wète ke yè waà nke bo kparikè. ²³ Ke déúkunko amáà a yémè ikuó, ke né dǎ̀rri ì yete dè, ke caàri Kuyie nyètì. ²⁴ Tì wǎ̀rimu ke tú: Díndi Sifube diì te kè ibotí tǎ̀i sǎ̀à nKuyie.

²⁵ Fǎ̀ nSifu kàa dǎ̀rri Kuyie nkuó yemmè, mucǎ̀mmù ñwenni, kàa né í dǎ̀rri ì yemmè mucǎ̀mmù tú detetirè nde. ²⁶ Wèè í tú Sifu ke í cǎ̀nté kòò yie nyikuó yemmè Kuyie nhò wúò nwèè cǎ̀nté wènwè. ²⁷ Deè te wèè í cǎ̀nté kòò bo da bekénè fǎ̀ nwèè tu Sifu ke cǎ̀nté, ke mǎ̀ke ikuó kó dipátiri, ke í tú nyí yè mmù. ²⁸ Kè bè da peitè kàa tu Sifu ke cǎ̀nté dè í sannè. Sifu mǎ̀mmuò ntú wèè cèète wènwè. ²⁹ Dè tu Muyaánsààmù kó mutómmú mmu, dè í tú ikuó ì wǎ̀ri dipátiri miéke. De kóo Sifu í wanti benitibè bo nhò sǎ̀ntimè, ò wanti Kuyie nkuò ò sǎ̀nte.

3

Kuyie nwetímè bá kè ti í weti

¹ Kàa tu Sifu dè bo dǎ̀ ba? Mucǎ̀mmù bo da dǎ̀ ba? ² Dè né bo dǎ̀mu baka, ke yé Kuyie nketé kedúómmè Sifube mbe ku náànti. ³ Ti bo yí ba? Kè Sifube mabè í yie nKuyie mbéi ntì dè dó ké dǎ̀ Kuyie nyí dǎ̀mu kù béi ntàà? ⁴ Bitì! Bá kè benitibè bémòu í weti Kuyie mbáá yóu kù bo nwetímè kéndonnè tì wǎ̀rimè ke tú: Kàa náá, nha náànti ntú timómmǎ̀nti, kè bè da bekùnè a kpeti ñnaati.

⁵ Kè nsà kè ti yé ti bo dǎ̀ dè ke í dè dǎ̀, kè kù dǎ̀ kù béi ntì, ti yí kù í wenni kù ti kpetínnè diì mǎ̀nnàà? (N náá mbenitibè yemmè dòmmè mme.) ⁶ Bitì! Bitì! Kè Kuyie nyí weti kù bo yíme kébekénè benitibè.

⁷ Kè nsà kè n yáàbisí bo nte kè Kuyie nkó timómmǎ̀ntii feité kédéúkunnè ku yètiri, ba nkpeí bo nte kè kù m bekénè ténke? ⁸ Bèè tũ nyè nti ñdǎ̀rri meyei nkè mèe peitè mesàà, bèè náá mme mme Kuyie mbo bè kpetínnè kénnaati.

Òmòù í dǎ̀rri Kuyie ndómè bá omáà

⁹ Ti bo yĩ Sifube p̄ēētē bèè í tú Sifubaa? Bitì! Tì béimmu ke tú Sifube nè bèè í tú Sifube bè tu meyei nkó tidaati nti. ¹⁰ Tì wàrimè ke tú:

Òmòu í bo wèè wetí, bá omáà.

¹¹ Òmòu í cii,
òmòu í wanti Kuyie.

¹² Bəmou bè yetému,
ke dēténè Kuyie.

Òmòu í dōori dèè wenni bá omáà.

¹³ Kè be náañti dó nkufōti kuu fei,
kè bè sòu,

tii yìèní be nò kè tì tii
ke dò mmewaàdōmmè.

¹⁴ Bá be nò í wenni,
kè be náañti tii.

¹⁵ Kè bè ̄ ndó mecāā nke bo kuā.

¹⁶ Kè bè p̄ēētē kèè bíékè,
meyei nnè meyeñcaàrimè deè ānné.

¹⁷ Bè í yé meom̄pùmè kó kuce.

¹⁸ Bè í dé Kuyie.

¹⁹ Ti yému ke dò nKuyie nkó ikuó náánnè bèè í te bèmbè, kè de bo yie nkè bè báá na képeri, kè benitibè bəmouu banté bè túmè beyeibe Kuyie nyiikè.

²⁰ Òmòu báá na kédòò ikuó yēm̄mè kéwenke Kuyie nyiikè, ikuó ti benkú ti tumè mmè benitiyeibe.

Kuyie nwénkũnko m̄èè botí benitibè

²¹ Di mm̄nni Kuyie nyí ti wénkũnko nè ikuó mieke, ku p̄ānāañti náambè nè ikuó páte dè tì béimmu. ²² Kuyie nh̄ō wénkũnne onitì ò tá dii m̄nni ndi Yesu Kirisi. Kù m̄è d̄ōri bèè kó dimàà tá bèmbè Yesu, kù í baati òmòu.

²³ Benitibè bəmou yetému ke p̄àà Kuyie nkó tikpeti. ²⁴ Di mm̄nni Kuyie nnè ku kó mesàà nkè kù bè wénkũnne fààrè kè Yesu Kirisi bè deetè nè meyei. Dip̄anni ndi fààrè. ²⁵ Kuyie ndo mir̄mu nè dim̄nni, kù né me ndòòrimè kù béi nti kù báá yie nkéyóu meyei nyembè s̄áà ke í mbè kpetínne, deè te kè kù tāātè ku Birè kè bè dè kùò, ke de bo ūtè benitibè yei. ²⁶ Di mm̄nni Kuyie nwénkũnko bèè tá bèmbè Yesu ke benkú kù túmè timómm̄nti yiè.

²⁷ Kuyie nwénkũnko òmmè botí benitibè? Bè d̄òò m̄èè kp̄éi nyikuó yēm̄m̄àà? ̄òò! Bè tá m̄èè kp̄éi nke Yesu. Kè de dò mm̄emme onitì bo yĩme kēsānte omáà. ²⁸ Ti yému ke dò nhonitì í d̄ōri Kuyie nkó ikuó kè kù ò wénkũnko, ò tá dii m̄nni ndi Yesu. ²⁹ Yáà Kuyie ntu Sifube m̄àà k̄oku nku? ̄òò! Kù tú ibotí im̄ou k̄oku nku. ³⁰ Kuyie mbo kumáà ndi ke wénkũnko Sifube nè bèè í tú Sifube bè tá dii m̄nni Yesu. ³¹ Ti paànkomu ikuó ti tá m̄èè kp̄éināà? ̄òò, ti p̄ètìnke ì commu i f̄t̄irì ndi.

4

Kuyie nwénkũnne mm̄èè botí Abarahammu

¹ Ti bo náké ònti ti yààri Abarahammu kp̄éi? Kuyie ndo ò d̄òò ba wenwe onitì? ² Kè kù do nh̄ò wénkũnne o t̄ommú kp̄éi nke ò na mp̄òtimu, Kuyie mborè dè me nné í dò mm̄emme. ³ Tì wàrimu ke tú: Abarahammu do tá Kuyie nku kè deè nte kè kù d̄ò ò wetí. ⁴ Kòo niti p̄i mm̄ut̄ommú bè ̄ōò nh̄ò yiet̄imu, de kó tiyeti í tú dip̄anni, o t̄ommú yeti nti. ⁵ Kuyie mborè dè í tú nè

mutšmmú kpéi nke kù ɔ́ wénkùnemè onìtì, ò tá dii m̀nni ndi Yesu kù ɔ́ ò wénkùnemè. ⁶ Dè te Dafiti béimmè ke tú: Diwèi ɔ́ r̀bo Kuyie nwénkùnne wè bá dè í tú nè o tšmmú kpéi.

⁷ Dè náaati Kuyie ncíè mbè be yetímè, ke ùtè be yei.

⁸ Dè nnaati Kuyie nténke í kaànnè bèè kó meyei.

⁹ Dè kó diwèi bo Sifube máa kpéi nkaà? Ɔ́! Di bomu bèè í tú Sifube be kpéi mmúnke. Ti bo ke náá nke tú Kuyie nwénkùnne Abarahammu ò kù tá mèè kpéi nke. ¹⁰ Ɔ́mm̀nni ndi Kuyie ndo wénkùnemè Abarahammu? Dè do ś nho cāntáa kòò mu nyí cānté? Kuyie nyóó ò wénkùnne kòò mu nyí cānté. ¹¹ Ò mu ndo í cānté kéntámu Kuyie nkè kùu duó nkòo cānté kè dèe benke kù ò wénkùnemè ò kù tá mèè kpéi. Dè te kòò tu bèè tá Kuyie mbe kóo cice. ¹² Weè wète ke tú bèè cāmmú be kóò cice, dè né í tú bèè cāmmú beməu, bèè tá bèmbe Kuyie nhò do kù tá mèè botí ke mu nyí cānté.

Abarahammu yiemme Kuyie mbéi nti

¹³ Kuyie ndo yè nhAbarahammu nè o yaàbí bè bo tieke kutenkù kuməu, dè í tú ò do yie mmèè kpéi nku kuó, ò do tá mèè kpéi nke Kuyie. ¹⁴ Kè nsà kè bèè yie nKuyie nkuó kè beè máa yóó tieke kutenkù, Kuyie mbè dəunnè dii nùù tū ntú detetirè nde, kè bèè kù tá kè bè kù tá detetirè. ¹⁵ Ikuó íinko Kuyie nkó kemieke nke, kè ikuó í bo a báá ì yeténè.

¹⁶ Ti tá mèè kpéi nKuyie ndeè te kè kù yè nkù bo ti pā dipānni fààrè, kè di ntú Abarahammu yaàbí iməu kperi, di í tú bèè yie nyikuó máa be kperi, di tu nè tínti bèè tá Kuyie nhAbarahammu do kù tá mèè botí ti kperi ndi. ¹⁷ Ti wàrimu ke tú: N da d̀ò ibotí péu kóò cice. Abarahammu yĩme ke naá nyibotí kóò cice? Ò do tá mèè kpéi nke Kuyie nkùù duó nkè beciríbè yánni, kùù dènninkoní dèè í bo. ¹⁸ Dè í dò ndi m̀nni wèe yie nkòò yie, memme kòo naá nyibotí péu cice, kéndònnè ti wàrimè ke tú: A yaàbí bo nsū mediè. ¹⁹ Abarahammu bie ndo bo ntùòke tekòutè (100), kòo pokù Saraa múnkke kóté képèétè ò bo peité dè, bá nè memme kòo tákùmè nfííkú. ²⁰ Kòo yie nKuyie mbéi nti ke í nyíèkù, ò tá mèè kpéi nkè dèe ò duó mmuwèrimú kòo déúkùnne Kuyie nyètiri. ²¹ Kòo nyé weti weti ke dò nKuyie mbéi nti kù m̀ke muwèrimú ke bo ti d̀ò. ²² Nè de kpéi nkè Kuyie ndò: Ò weti. ²³ Dè kó ditannùù dii tú Kuyie nhò wénté wèe weti ti í wàri Abarahammu máa kpéi. ²⁴ Ti wàrinèmu ti kpéi, ti tú Kuyie nyóó ti wénté bèè weti tínti bèè tá ti Yiè nYesu, kù duó nkè wèe yànté. ²⁵ Wèe ku ti yei nkpeí nke yànté ke ti wénkùnko.

5

Kuyie ntaunnemè kumáa oniti

¹ Kuyie nhɔ́ ti wénkùnne ti yie ndi m̀nni ndi ku kpeti, Yesu d̀ò dè ti kpéi ndeè te nè Kuyie nkè ti narike. ² Ti tá mèè kpéi nke Yesu deè te kè Kuyie nti d̀ò mesáa kè ti na ke kù tšnnè. Ke kù wénnè ke fòu kè dè ti naati kè ti baa Kuyie mbo ti duómmè ku kó tikpeti. ³ Ti arìmu kè diwèi né ti bo ke yé meháarimè ti duómmè mewéèrimè. ⁴ Meminnimè meè ɔ́ nte kè meháarimè ti t̀òkení ti nwéèri. Kè mewéèrimè nte kè ti péte ti baa dè. ⁵ Dè kó mubàrimù ti baa mù ɔ́ í ntì souté ke yé Muyaánsààmù muù ti benkú kù ti dómè.

⁶ Ti do í mọke diì m̀ǹǹni muẁr̀ím̀ú ke bo deeté timáà, k̀e Kirisi ku ti yei nkpéi nKuyie ntááté diì m̀ǹǹni. ⁷ We mbo yie nké kú wèè d̀d̀d̀ri Kuyie ndómè o kpéi? K̀e d̀e yete a sàà bo kú mesàà nyiè nkpéi nke. ⁸ Kuyie mbenkemu kù ti dómè, k̀e Kirisi ku ti kpéi nti tú diì m̀ǹǹni benitiyiibe. ⁹ Bàmbà nho kũũ mme ntemè k̀e ti wenke, ba mbo nte kòò báá ti deeténè Kuyie nkó kemieke? ¹⁰ K̀e Kuyie nti taunnè kumáà ku Bire kó mukũũ mmieke, ti tú diì m̀ǹǹni meyei nyembè, d̀e bo yĩme ku Bire me nyàntémè k̀e kù báá ti deeté ti naá ndiì m̀ǹǹni ku k̀obe! ¹¹ Dende kó difonkúò, k̀e ti wète ke mọke diwèi ke yé nè Yesu Kirisi kó mukũũ mmieke nke nè Kuyie nti taummè.

Adammu nè Yesu be kó tináànti

¹² Nè oniti omáà borè nde meyei ntannimè kutenkù kumou, k̀e mukũũ mbuoté ke k̀ou benitibè bemou, ke yé b̀e yetémè. ¹³ Ikuò do í bo diì m̀ǹǹni k̀e meyei mbomu, ikuò né í me mbomè Kuyie nyí mbè bekunè, ke yé b̀e í yémè d̀èè tu meyei, ¹⁴ k̀étúóté Adammu kó dim̀ǹǹni k̀etuakenè M̀oyiisi, k̀e mukũũ nkou b̀èè í yete Kuyie nkpeti Adammu do yete m̀èè botí.

Adammu do tú dibenkèr̀i ndi wèè k̀er̀iní o kpèri. ¹⁵ Adammu yétimè í wèh̀ǹǹè Kuyie nkó dipàǹni. M̀ómmuò nwe oniti omáà yeté m̀èè kpéi nke kusùkù kómmè. Nè oniti omáà Yesu Kirisi borè nde, Kuyie nti pámè mesàà nkè mè de. ¹⁶ De kó mesàà nyí wèh̀ǹǹè oniti omáà yétimè, oniti omáà yeté m̀èè kpéi nke benitibè yàtènèmè Kuyie nkè kù ti d̀d̀d̀ mesàà nnè Yesu Kirisi kpéi. ¹⁷ Oniti omáà yetémè k̀e mukũũ ntanní ke k̀ou benitibè, m̀èè botí nku oniti omáà Yesu kó mesàà nkpéi nke benitibè pèù mufòmmu, ke bo ò wènnénè kèdi tikpàti.

¹⁸ N wète ke náámmu ke tú oniti omáà yeté m̀èè kpéi nke benitibè í naatinèmè Kuyie. M̀èè botí nku oniti omáà wèè wetí o kpéi nke benitibè narikenèmè Kuyie, k̀e kù b̀e duò mmufòmmu. ¹⁹ Oniti omáà yete m̀èè kpéi nKuyie nkpeti deè te k̀e benitibè bemou naá mmeyei nyembè. M̀èè botí nku oniti omáà wèè yie nKuyie nkpeti ò yó ntemè k̀e kùu wénkunnè benitibè bemou.

²⁰ Ikuò ànnè ke bo fei mmeyei mme k̀e ti yà mè deumè. M̀eyei ndeu d̀e, Kuyie nkó mesàà nhõ ndeu k̀épètè memme. ²¹ K̀endonnnè meyei nkòumè benitibè, m̀èè botí nku Kuyie nkó mesàà nti duòmmè mufòmmu Yesu wèè te k̀e Kuyie nti wénkunko.

6

Ti kunèmè Yesu ke yànté

¹ K̀e d̀è d̀ò mmemme ti bo nsóké ke d̀ori meyei mme k̀e Kuyie nkó mesàà nnè deukaà? ² Biti, bití! Ti yèmu meyei mmieke, ti ténke báá na ké mmè d̀d̀d̀ri. ³ Di í yé ke d̀ò nkè b̀e ti ànnè diì m̀ǹǹni b̀atèmmù ti wènnénè Yesu Kirisi nwe ke kúà? ⁴ B̀e ti kunnè diì m̀ǹǹni menie ndè d̀onnè b̀e ti kunnénè Kirisi nwe, k̀éndò Kuyie nkó muẁr̀ím̀ú diemù duómmè kòò yànté kù múnke bo nte k̀e tí nfòu mufòmmu pàmmù.

⁵ K̀e ti ò wènnénè ke ku ti bo ò wènnénè k̀eyánté. ⁶ Ti yèmu ke d̀ò nti fòmmu mukótímù, b̀è mù wènnénè Kirisi ke baaké kudapãátí, k̀e meyèmmè m̀èè do ti yũ mmeyei mbíékè k̀e mè ténke í mọke muẁr̀ím̀ú, ti ténke í tú meyei nkó tidaati. ⁷ Ke yé wèè ku ò ténke í bomè meyei mmieke. ⁸ Ti nyé ke d̀ò nkè ti wènnénè Yesu ke ku ti bo ò wènnénè o fòmmu pàmmù. ⁹ Ti

yému ke dò nKirisí ku ke yànté, ò ténke í yóó kú. Mukũũ ténke báá na kóò kùò. ¹⁰ Ò ku ke na meyei nkuce memáà ndi sáà, ke yànté ke fòù ke bo Kuyie mborè. ¹¹ Wénténè dimáà meyei mbíéké kéndò ndi ku, ke nfòù Kuyie nkó mufòmmu Yesu Kirisí borè.

¹² Báá yiennè kè meyei ní nte di kònti, kè di yèmmè ndi yũò nkè di dɔɔri meyei. ¹³ Di báá yie nkè di tũòtĩ naá mmeyei nkó titònnenti. Duónnè dimáà kéndò mbenitibè bèè ku ke yànté, kéndò ntitònnenti Kuyie nkó mutòmmú kpeti. ¹⁴ Meyei nténke í di te, di ténke í dò nkéndé ikuó, di bo Kuyie nkó mesàà mmieke nke.

Ti yèmmè meyei mmieke

¹⁵ Kè ikuó ténke í ti te tí ndɔɔri meyei mme ti bo mèè kpéí Kuyie nkó mesàà mmiekaà? Bitì! ¹⁶ Di í yé ke dò nkàa duó nhamáà òmòù, ke yíé nhò yèmmù, a naá nho daakù nkuàà? Kàa dɔɔri meyei nha yóó kúmu, kàa me nyie nKuyie nkpeti kù da wénkúnne. ¹⁷ Ti sántí Kuyie ndi do tùmè meyei nkó tidaati, di mmònni kényie nnè di yèmmè mèmou itié mbè ti nàké ì. ¹⁸ Di mmònni di yèmu meyei nkó tidaati mmieke, ke naá mmewetímmè kó tidaati. ¹⁹ N yóó béi nkédonnenè di yé tì nti, ke yé di mu nyí kpenkemè. Kéndò ndi do duómmè dimáà mufòmmu yeimu kènaá mmu kó tidaati, di mmònni duónnè dimáà kéndò mmewetímmè kó tidaati kè di fòmmu ndò mpáíí.

²⁰ Di do tú diì mònni meyei kó tidaati, di do í wetí di do dɔɔri di dómè mme. ²¹ Di do dɔɔri diì mònni meyei nyifei ndi bonnèmè di mmònni kèpéú òmmu còntimu? Di kó mucóntimu do tú mukũũ mmu. ²² Di mmònni di yèmu meyei nkó tidaati mieke ke naá nKuyie nkó tidaati kè kù di wénkúnne kè di pètè mufòmmu mùù bo sáà. ²³ Ke yé meyei nkó tiyeti tùmè mukũũ mmu, kè Kuyie nkó dipànni tú mufòmmu mùù bo sáà ti taunnè ti Yiè nYesu Kirisí nwe ke mù pètè.

7

Ikuó ténke í ti te

¹ N kɔbe n di náánnè ke dò mbenitibè mbe bèè yé ikuó, ikuó ò nte onitì ò kpaá fòù diì mònni ndi. ² Ntenè medonnimè mamè, kòo nitipòkù ye nho dàu ikuó òò ò taunnèmu o dàu, kòo dàu me nku ì tòtemu. ³ Kòò yenke otàù kòo dàu kpaá fòù ò tu wèè dauti dautinè wènwè benitidaabè. Kòo dàu me nku ò feitèmu, de mònni kòò yenke otàù ò í tú wèè dauti dautinè benitidaabè. ⁴ Kéndò ndi wènnénèmè Kirisí ke ku, ikuó ténke í di te, di mmònni wèè ku ke yànté weè di te, kè di dɔɔrimè bo nweni Kuyie mborè. ⁵ Ti do fòù diì mònni ti mómməmbe ti dó mèè botí kè ikuó ì ti te, kè ti dɔɔri meyei, nkè de kó tiyeti tú mukũũ. ⁶ Di mmònni, ti yèmu ikuó kó tidaati mieke, ke yé Yesu kũũ nti dènnemè ikuó kó tidaati mieke, kè Muyaánsààmù ti duó mmeborime pàmmè, kè ti bo na kèpĩ Kuyie ntòmmú kényóu ikuó kó meborime kótímè.

Ikuó wennimè

⁷ Ti bo yí ikuó tú meyeimmaà? Bitì! Ikuó ì né te kè n yíéte meyei, n na bá nyé ke dò nha bo nyáámmè otàù kperè de í wenni, kè ikuó do í n nàké ke tú: A bá nyáá nhotàù kperè. ⁸ Meyei ndìinnè ikuó nyí ke í m mieke otàù kperè kó muyáámmù, kè ikuó í bo dè, meyei òò í nfeí. ⁹ Ikuó do í bo diì mònni kè dèmarè í n kòónnè, ì buotèmu kè n yíéte meyei kè mèn n kùò. ¹⁰ Merimè ikuó

ìi na nni nkòtenè mufòmmu bíékè, kè ì né n kòtenè mukũũ mbíékè. ¹¹ Kè meyei nni ndíinnè ikuó ke n nìnte ke n kùo.

¹² Ikuó dò mpáíí nwe kè ku tannùu dò mpáíí. ¹³ Desààrè deè n kuòà? Bitì! Meyei mmèè tùóté dèè wenni ke n kuòné, kè dè bo yie nkè meyei nfeité mè ðeu ke mamè.

Nyí ðòori n dómè

¹⁴ Ti yému ke dò nyikuó tú Kuyie nkpeyi, kè mí ntú onìti meyei nkó kudaakù. ¹⁵ N yí yé n ðòori dè, n yí ðòori mesàà n do dó kédàò mè, meyei n yí dómè n né me ndòori. ¹⁶ Kè n ðòori n yí dómè n tũ nyiemmu ke dò nyikuó wenni. ¹⁷ Míi í ðòori n dómè, meyei mèè bo m mièke meè n tèm̀m̀m̀ kè m mè ðòori. ¹⁸ N yému ke dò n tú onìti kè mesàà nyí bo m mièke, nh ò ndómu kédàò mesàà nkémónté muwèrimú. ¹⁹ N yí ðòori mesàà n dó kédàò mè, n né ðòori meyei mmè n yí dó mè. ²⁰ Kè n ðòori meyei n yí dó mè, dè í tú míi mè ðòori, meyei mmèè bo m mièke meè n tèm̀m̀m̀.

²¹ Nte ìi kuó bo m mièke: Nh òò ndó kédàò mesàà kénsó n dòò meyei mmè. ²² Nè n yèmmè mièke n dómu Kuyie nkó ikuó. ²³ M bantému ke dò mmeyèmmè mèdémè meè m màùnè: Mesàà nkòme nè meyei nkòme. Kè meyei nkòme n na kè n wète ke naá mmeyei nkó kudaakù. ²⁴ Mí nhosénniwè! We mbo n denne mukũũ kó difítìri dii mmieke? ²⁵ Òmòu bomu wèè tu Kírisi. Kuyie nnè mutóm̀m̀! De kó meyèmmè mèdémè baà bomu m mièke ke miè ndó Kuyie nkó ikuó yèmmè, kè metèmè dó n ðòò meyei.

8

Muyaánsààmù kó mufòmmu

¹ Di mmònni Kuyie nténke í yóó kpetínnè bèè wéínnè Yesu Kírisi. ² Kè yé Muyaánsààmù kó ikuó ìi duò mmufòmmu bèè tàunnè Yesu Kírisi ìi n ðènnemè meyei nkó ikuó mièke ìi kòu. ³ Ikuó do í na ke ti duò mmufòmmu, ke yé onìti í makemè muwèrimú ke bo ðòò ì yèmmè, deè te kè Kuyie ntónni ku Bire kè dè tùóté tinitikònti, ke bo ti ðeeté ke ku kudapáãti ìnkè ke na meyei. ⁴ Yesu ku ke dòò ikuó yèmmè mmè, di mmònni ti bo na ké ì tũnne ke yé Kuyie nti duóm̀m̀ Muyaánsààmù. ⁵ Wèè tũ nho mómmuò nkó meyèmmè ò ðòori tikònti kperè nde, kè wèè yie mMuyaánsààmù kpeti kòò ðòori mù dó dè. ⁶ Kàa tũ nha mómmuò nkó meyèmmè dè da kòrinè mukũũ mborè nde, kàa yie mMuyaánsààmù kpeti a pété mufòmmu nè diwèi. ⁷ Bèè tũ mbe mómmambe kó meyèmmè bè tú Kuyie nkprantíðentòbè mbe, ke yé onìti kó meyèmmè í tũmmè Kuyie nkó ikuó, mè keté ke báa na ké ì tũnne. ⁸ Bèè ðòori be yèmmè dómè Kuyie mbáá bè pénsìrì.

⁹ Díndi ténke í tũ ndi kònti kó meyèmmè, di tũ mMuyaánsààmù kpeti nti mùu bo di mièke. Kòò m̀òu í m̀ke Muyaánsààmù Kírisi duò mmù ò í tú Kírisi kou.

Mufòmmu pàmmù

¹⁰ Bá di kònti me ntúmè tìi yóó kú diyie marì, kè Kírisi bo di mièke Kuyie ndi wènkùmmu, kè Muyaánsààmù di duò mufòmmu pàmmù mùu bo sáà. ¹¹ Kè Muyaánsààmù mùu te kè Yesu yànté kè mùu bo di mièke, mummu mùu te kè Kírisi yànté mùu bo duò nkè di kònti foute.

¹² N kɔbe kɛ dɛ dɔ mmɛmmɛ di tɛnke í dɔ nkɛndɔɔri di kɔnti dɔ dɛ. ¹³ Kɛ di dɔɔri di yɛmmɛ dɔmɛ di wɛrɛ bo kú, kɛ di mɛ nyóu kɛ Muyaánsààmù kùɔ di móm̄m̄m̄be kó meyɛmmɛ, di bo nfòu sáá. ¹⁴ Muyaánsààmù ni bèè kó dimàà bèè tu Kuyie mbí. ¹⁵ Kuyie nti duó mmùu Yaá nyí ti dɔɔri tidaati, kɛ ti áà kufɔwaá, mmù ti dɔɔri Kuyie mbí nyí, kɛ te kɛ ti kù yu kɛ tú ti cice. ¹⁶ Muyaánsààmù mmuù ti náá nti yɛmmɛ mieke ti túmɛ Kuyie mbí. ¹⁷ Kɛ ti tú Kuyie mbí kɛ wɛnnénɛ Kirisi kɛ fɛúútɛ ti bo tieke Kuyie mmòke dɛ, kɛwɛnnénɛ Kirisi kédì tikpàti.

Kuyie ndómɛ ti kù wɛnnénɛ kɛmbo ku kpeti mieke

¹⁸ N yému kɛ dɔ nKuyie nti baanɛ tìi kpàti dɛumu kɛ pɛɛtɛ ti mɛ nfɛúri mɛɛ fɛúútɛ. ¹⁹ Kuyie ndòò dɛ kó dimàà bàamu Kuyie mbo dɛ benkemɛ ku bí kó tikpàti. ²⁰ Kuyie ndòò dɛ ta mɛɛ fɛúútɛ detetirɛ kɔmɛ dɛ í tú dɛɛ mè dɔ Kuyie nkuù yɛ ndɛ mme dɔ. ²¹ Kuyie ndòò dɛ bàamu bè bo dɛ dɛeténɛmɛ mɛfɛúútɛmɛ kɛ dɛɛ yɛ mɛ kó tidaati kɛwɛnnénɛ Kuyie nkó ibí meom̄pùmɛ. ²² Ti yému kɛ do nnɛ dimànnini Kuyie ndòò dɛ demɔu yo mmesémmɛ, kɛ fɛúri onitipòkù ò mpeí kɛ fɛúri mɛɛ botí. ²³ Dɛ í tú Kuyie ndòò dɛ dɛɛ máà fɛúri, tínti bèè niitɛ kɛ mòòtɛ Kuyie mpānni Muyaánsààmù, ti múnke fɛúrimu kɛ baa Kuyie mbo dɛɛtɛ dii yiè ti kɔnti páíi, kɛ ti túótɛ kédòò ku bí. ²⁴ Yíe nti cootému kɛ ti cootímɛ móm̄m̄m̄be né kpaani kɛ ti mè bàa. Kàa yà demarɛ a tɛnke òò í ndɛ bàa. ²⁵ Kɛ ti baa ti í wúó ndɛ, ti òò ndɛ bàa nè mɛwɛ́ɛ́rimɛ mme.

²⁶ Ti í mɔke muwɛ́rimú, dɛɛ te kɛ Muyaánsààmù ti teénnɛ, kɛ yɛ ti í yémɛ ti bo nkù bàá mmɛɛ botí, kɛ mù kù bàá nke sáútí ti do í yóó na kédòò mè. ²⁷ Kuyie nkùu yɛ ti yɛmmɛ, kù yému Muyaánsààmù dɔ ti, kɛ yɛ Muyaánsààmù túmmɛ Kuyie ndómɛ mme kɛ kù bàá nku kɔbe kpéi.

²⁸ Ti yému kɛ dɔ nKuyie ndòòri dɛ demɔu kù dɛ dòòri bèè kù dɔ be kó mesàà nkpeí nke, bembɛ kù yu bè kɛ tú nkù do tãátɛ ti be kpéi. ²⁹ Kuyie ntãátɛ bè nè dimànni kù bè tãátɛ kɛ dɔ bè ndònnɛ ku Birɛ ndɛ, kɛ dɛ ntú be kóò Po. ³⁰ Kuyie ntãátɛ bè nè dimànni ku be nyu, kù yu bè kù be nwénkunne kù wénkunne bè kù be nduó nku kpeti.

Ba mbo na kɛ ti yatenɛ Kirisi

³¹ Ti bo yí ba náke? Kɛ Kuyie nti kómmú we mbo nti níi? ³² Kunku í ti yetenɛ ku Birɛ móm̄m̄ndɛ kɛ duó nkɛ bè dɛ kùɔ, dɛ bo yíme kɛ kù báá ti duó ndɛ sɔnne? ³³ We mbo sei nKuyie ntãátɛ bè? Dɛ yiè nyí bo! Kuyie nkuù bè wénkunne. ³⁴ Kɛ yɛ Yesu Kirisi kumɛ ti kpéi nke kɛ yãntɛ kɛ bo Kuyie mbakù you kɛ báá nti kpéi. ³⁵ Ba mbo ti yatenɛ Kirisi? Meháarimàà? Meyɛncàarimàà? Mɛfɛúútɛmàà? Dikònnàà? Tidawantàà? Kufɔwaanàà? Yáà mukúú? ³⁶ Ti wàrimu kɛ tú:

Fóò kpéi nke

bè ti dónɛmɛ mukúú

kɛ ti dɔɔri kɛ dɔ ntipièti

tìi bo mukòò kpéi.

³⁷ Demɔu mɛmmɛ wèè ti dɔ wèè te kɛ ti tú bèè na kɛ mɛnke na. ³⁸ N yému weti weti kɛ do ndɛmarɛ báá na kɛ ti yatenɛ Kuyie nti dɔke mɛɛ dókùmɛ nè Yesu borɛ! Bá mukúú, bá mufòmmu, bá Kuyie ntòrɛ, bá yɛbàkɛ kó meyɛi, bá meháarimɛ di mmònni kɔmɛ, yoo mɛɛ kpaani. ³⁹ Bá kɛɪnkɛ kó bekperíbɛ,

bá ketenkè kòbe. Dèmarè báá na ke ti yatenè Kuyie nkùù ti dó ke ti duànní Yesu Kirisi wèè tu ti Yiè.

9

Kuyie nkó mesémmè

¹ N tú Kirisi kou nwe kè Muyaánsààmù bo m mièke ke n ni kè n nàá ntimómmon̄ti n yí sou. ² N yèmmè meè cààri mediè nkè dè nyóú sáá. ³ N na ndómu Kuyie nni nc̄s̄ kè n yatenè Kirisi kè nsà kè dè bo yie nkè m botí kòbe Isidayeeri be cooté. ⁴ Bè tu Isidayeeri yaàbí nyi, kè kù bè d̄d̄ ku bí, ke bè benke kù d̄u m̄èè botí, ke bè taunnè kumáá. Ke bè duó nyikuó, ke bè benke ku kpeti, ke bè benke bè yóó nkù báámmè ke bè d̄óunnè yenò. ⁵ Bèè tu ti yaàribè bèè yètè fei be kó iyaàbí nyi, kè Yesu boñní be kó kubotí mièke wèè baké denennè dem̄u. Kuyie nyètiri ñd̄u sáá. Kè dè mme ndò.

⁶ Dè í tú n yè nKuyie nyí d̄d̄ kù do bè d̄óunnè dii nùù, n dó ke yí Isidayeeri be dem̄u beè í tú Isidayeeri be mómm̄mbe. ⁷ Dè í tú Abarahammu yaàbí im̄u ñ tu o bí mómm̄nyí, ke yé kù do yè nkù bo ò d̄d̄ mesàà nyIsaki kó ibí kpéi nke. ⁸ Dè í tú bèè cice tú Abarahammu beè tú Kuyie mbí, bèè yie nkù do bè d̄óunnè dii nùù beè tu ku bí. ⁹ Nte Kuyie ndo ò nàké ti ke d̄: Dè yàà bo mmè nkàáké kè nní nwētini ke s̄ s̄ nSaraa peité denitidabire.

¹⁰ Debekaa kó ibí idèi do w̄m̄mu i cice Isaki. ¹¹⁻¹² Ò mu nyí ñ peité dii m̄onni, ñ í d̄d̄ meyi mmamè yoo mesàà mmamè kè Kuyie ntāātè dèmarè kè dè bo ntú ku kperè, dè í tú ñ d̄d̄ mesàà mamè kè meè te, kù d̄d̄ kù dó m̄emme ke nàké Debekaa ke d̄: ¹³ Osànp̄òù bo mbaké Okòti, kéndonnè ti w̄rimè ke tú: N d̄ke Sakòbu ke nii Esayu.

¹⁴ Ti bo yí Kuyie nyí wennaà? Àà! ¹⁵ Ke yé kù do nàkémè M̄oyiisi ke d̄: M bo kuó mmesémmè n dó ké mè kuó nwe k̄ed̄d̄ mesàà n dó ké mè d̄d̄ wè. ¹⁶ Dè í tú on̄ti weè ñ ndó yoo nè o kó mewéèrimè, Kuyie nkuù s̄ ò kuó mmesémmè. ¹⁷ Ti w̄ari ke tú Kuyie ndo nàké Esibiti kóo kpààti ke d̄: N da duó ntikp̄ati ke bo benke n w̄rimú mmu, kè bèè déúkunnè n yètiri kutenkù kum̄u. ¹⁸ Kè dè d̄o m̄emme Kuyie nh̄s̄ kuó mmesémmè kù dó ké mè kuó wènwe kékpenkunnè kù dó kékpenkunnè wèè kó yeto.

We mbo sei nKuyie?

¹⁹ Kè dè yèmmè benitibè bo yí kè dè d̄o m̄emme ba nné te kè Kuyie mbo ti kpetinnè? We mbo na kéyete Kuyie nhò d̄ómmè? ²⁰ A tú we f̄s̄ nhoniti ke bo sei nKuyie? Tekũmbotè bo na kébeke wèè t̄e maá ke d̄: Dè d̄omme k̄aa m maá miè mbotáá? ²¹ Oyaamari bo na ke túótè tiyaati timáá ke maá tekũmbotè s̄àtè, kémaá kunésĩmbuuku.

²² Ti kperè me ndò, Kuyie mmieke do peikemu kè kù ndó kébenke kù kpeñnimè, ké né m̄ote meminnimè bá kù í nkùò bèè do d̄o nkùu bè kùò. ²³ Ke ndó ké ti benke kù kpeñnimè mediè, nke ti kuó mmesémmè tínti kù t̄ātè bè nè dim̄onni kè ti bo di ku kp̄ati. ²⁴ Tíi tú Kuyie ntāātè bè ke ti kuó mmesémmè, Sifube nè bèè í tú Sifube be mièke. ²⁵ Ti w̄rimu Osee kó dip̄atiri mièke ke tú:

Bèè do í tú n kòbe
m bo bè d̄d̄ n kòbe,
n do í dó bè m bo bè d̄ke.

²⁶ D̄indi bè do í tú bè Kuyie nkòbe

bè bo di yú Kuyie nkòbe.

²⁷ Kè Esaii bèi nyIsidayεεribe kpéi nke dò: Bá kè Isidayεεribe do sū ke mannè dàmèèri kó mubirimú, be miεke bèè bo nsúó mbèè yóó cooté.

²⁸ Kε yé ti Yiè nKuyie nyóó dādmèmu kù bèi nti páíi ké ti dōò mεcāā.

²⁹ Esaii do yíε kébéimmu ke dō:

Kè Ti Yiè nKuyie Mpakεdaa

do í coo nti kó bèmabè,

nè yíε nti kπεε do dèèmu

ke naánè Sodōmmu εi kòbe kπεε,

ke sááténè Komō εi kòbe kπεε.

Kuyie nwénkùnkómè bèè tá Yesu

³⁰ Tí bo yí ba náke? Bèè í tú Sifube ke do í wanti Kuyie nku bè nwénkùnne, di mmònni kù bè wénkùnnemu bè tá mmèè kpéi nYesu. ³¹ Kè Isidayεεribe bie bèè do wanti Kuyie mbè wénkùnne nè ikuó miεke ke me nyí na ke dōò ì yē mmù. ³² Kε yé bè í dómè Kuyie mbè wénkùnne bè tá mèè kpéi, ke dó kùu bè wénkùnne nè be dāòrimè miεke. Merimε kè bè bètè dibététàri. ³³ Tí wàri dí kpéi nke tú:

Ntenè n dōúmme dibététàri

Siyōō ìnkè dipèri dìi buò,

kè wèè di tá ò báá di ifei.

10

¹ N kòbe, n dó ti nè n yèmmè memōu ke báá nKuyie nti kpéi tii tú Kuyie ndεεté Sifube. ² N yému ke dō mbε kònti yau Kuyie nkpéi kè mεyíétimè né bè dōnté. ³ Bè í banté Kuyie nwénkùnko mèè boti benitibè ke wanti kéwenke nè bεmáá ke í tūnne kuce Kuyie nwénkùnko kù nè benitibè. ⁴ Mōmmuò nè Kirisi kàtenimè ikuó ténke í ti wénkùnko di mmònni Kuyie nwénkùnko bèè tá bèmbε Kirisi.

Yesu wèè maa dεeri

⁵ Mōyiisi do wàri kè dè ntukúnè Kuyie mbo wénkùnnemè onitì nè ikuó miεke ke dō: Wèè bo tūnne ikuó yèmmè, ì bo nte kòò nfòu. ⁶ Né nte ò nàkè ti kè dè ntukúnè a bo ntámè kè Kuyie nda wénkùnne: Ò do tú: We mbo deke ke ìnkè? Kε yē nkécūunní Kirisi nwe. ⁷ Ò do tú: We mbo ta kudōnkù? Kε yē nkéyíinní Kirisi nwe becírìbè cuokè. ⁸ Ò né wàri ke yē mba? Tii tú: Tináahtì í da dētìrinè, ti bo a nùu ndi ke ā a yèmmè miεke. Dε kó tináahtì tú a bo ntámè mme, tihti ti náantemè. ⁹ Kaa béinnè a nùu ke yí Kirisi tú a Yiè ke tá nè a yèmmè miεke ke dō nKuyie nduó nkòò yānté, a bo cootému. ¹⁰ Kε yé onitì ò ntámè nè o yèmmè mme kè Kuyie nhò wénkùnne kòò bēi nnè o nùu ke pété mεdεétimè. ¹¹ Kε yé ti wàrimè ke tú: Wèè ò tá ò báá di ifei. ¹² Sifu nè wèè í tú Sifu dè tū nyí cáá, be Yiè nhomáa ndi, kòò ndùtè yaa mbèè kó dimáà ò kuónnè be kpéi. ¹³ Tí wàrimu nke tú: Bèè bo kuónnè ti Yiè mbè bo cooté.

¹⁴ Bè bo yíme kòò kuónnè ke í ò tá? Bè bo yíme ké nhò tá kòò mōu í bè nàké o kpéi? Bè bo yíme kékeè o kpéi kòò mōu í bè nàké. ¹⁵ Bè bo yíme kénáké o kpéi kè bè í bè tō? Kéndonnè ti wàrimè ke tú: Diwèi ò mbo bèè náante Tináahtì bè tūakeni dìi mōnni. ¹⁶ Bεmōu òmōu mε nyí yie ndε kó Tináahtì, Esaii do béimmu ke dō: N Yiè nKuyie, we nyie nha náahtì ti náá nti? ¹⁷ Onitì òò keè tináahtì nti kéntá, dε kó tináahtì tú Kirisi kpeti nti.

18 M bo beke ke dò: Sifube sàà í kèèmu de kó tináaantàà? Bè tì kèèmu ke yé tì wàrimu ke tú:

Be náaanti pitému kutenkù kumou,
kè bè tì kèè itemmànkè imou.

19 M bo beke ke dò: Isidayeeribe sàà í bantému de kó tináaantàà? Kuyie ndié nke duó nkè Məyiisi béimmu ke tú:

M bo túóté bèè í tú Sifube,
di yèmmè dò mbèè í cù,
kè dè nte kè dè dí yonke,
kè di mièkèe peike.

20 Kuyie nyí ke nàkému Esaii kòò tì wàri ke tú:

Bèè do í n wanti bè n yàmu,
m benkemu m máá bèè do í dake n kpéí.

21 Kuyie mbéimmu Isidayeeribe kpéí ke tú: N yuo n nou nsi yewe yemou itookperí yembè bèè yete n kpeti be bíékè.

11

Kuyie nyí yete Isidayeeribe

1 M bo yí Kuyie nyí dómu Isidayeeribàà? Bitì, ke yé n tùmè Isidayeeriri nwe, Abarahammu yaàbire, Bensamèe kó kuwuò nkou. 2 Kuyie nyí yete ku kó benitìbè kù tãátè bè nè dimònnì, yáà di í yé Edii do kuònnè Kuyie ke béi ntì Isidayeeribe kpéí nke dò: 3 N Yìè, mbè kùò a pãñáaanti náam̀bè bəmou ke pùò nha wũòtòrè, kè m̀l̀ kpaá m máá kè bè dó ké n kuò. 4 Kuyie ndo ò tēñné ònti? Kù do ò tēñné ke dò: N sònnemu benitìbè sikoupišiyiekè (7000) bèè í nìnkú dibòò Baari iikè. 5 Mèè botí nku, bəmabè kpaámè yíe nKuyie ntãátè bè nè ku kó mesàà nkpeí. 6 Kù bè tãátè nè ku kó mesàà nkpeí nke, dè í tú be dòòrimè kpéí kè mèè dake dè ténke í tú ku kó mesàà.

7 Ti bo yí ba náke! Isidayeeribe í pètè bè do wanti dèè? Kuyie ntãátè bè bèè máá dè pètè, kè besombè to kpenke. 8 Tì wàrimu ke tú: Nè yíenní Kuyie nkuu bè tanné tikòñcééti mièke, ke bè yéikunne ke kpénkunne be to. 9 Kè Dafiti múnkèe béi nke dò:

Yebaa mbè ãã yèè naá mbe kpéí timátì nè ticùòti
ké bè tùòti

kè dè ntú be yei nkó tiyeti.

10 Bèè naá ntiyũòntì

ke ténke bá nwúó mbá sánpó.

Pũtinné be kè bè mpũũtí sáã.

11 M békúmu nke tú: Sifube bètè ke do sáà nweà? Bitì! Be kóo kèdo kpéí nte kè Kuyie ndeetè ibotí tèi kè dè bo bè yonke. 12 Kè Sifube yete mèè kpéí nte kè kutenkù kumou pètè mesàà, kè bè pàà mèè sàà nnaá nyibotí tèi kòmè, dè né bo ndòmmè bè bo ceete dii yìè kèwētèni Kuyie mborè?

Dikpàà kó itebake naámmè kupaku kpeyi

13 N náánnè dímbè bèè í tú Sifube. Kuyie nni ntãátè kè m bo náké dímbè ku náaanti, kè dè n naatinè de kó mutómmú. 14 Kè n yèmmè dò ndè bo yonke m botí kabè Sifube kè bəmabèe tũnne Kirisi. 15 Kè Kuyie ndo bè yóu kétaunnè kumáà ibotí tèi, dè né bo ndòmmè bè bo wète ké kù taunnè dii m̀nnì. De m̀nnì dè bo ndò bè do ku ke yáánté.

¹⁶ Kè Kuyie nte dicawéitirì kètìrì, kù temu dicabuu diməu. Kè kù te mutie kũnnì kù temu mutie muməu. ¹⁷ Sifube dònne mutie bè buotí mùmmu kupaku, kè bèè í tú Sifube kè bè dònne dikpáa kəmu, kè bè kəũnì mu bəke ke tuuténè kupaku kəmu, kè ì pèù mu kó mekũmmè. ¹⁸ A né bá mpə̀tì kàa yèmmè dò nha pè̀tè̀tè̀ bè kəũ ì̀ bəke, dikũnnì diì da tə, fə̀ṣṣ í dì tə.

¹⁹ Kè dè yèmmè a bo yí: Bè kəũ ibəke ke ùtúo ke bo tuuté mínwe. ²⁰ Mómumuə nwe bè ì kəũmè ì í tá mèè kpéí, ke da tuuté a tá mèè kpéí, a né bá mpə̀tì, də̀ḡ meyoðmmè kéndé. ²¹ Kè Kuyie nyí yóu kù bo kəũmè mutie mómumuəmu kó itəbake, kù báá da yóu. ²² A nyé ke dò nKuyie nyóumu ke wète ke sà. Kù yóumu bèè kù yete be kpéí, ke sà a kpéí kénsà kàa í yè ku kó mesàa mmiəke, kè meè dəke kù bo da kəũ itəbake tēi kəme. ²³ Kè Sifube yóu be tookperì Kuyie mbo wète ké bè tuuté be kũnnì, ke yé kù məkemè muwərimú ke bo mè də̀ḡ. ²⁴ A nyé ke dò nha tú kutəbaku dikpáa kəku nku ke Kuyie nda kəũnì ke tuuténè bè buotí mù̀̀ tie kupaku, dè tũ ténke bá nkù yóunè kù bo tuuté mè itəbake mómumuənyi ì kũnnì.

Kuyie mbo dɛɛtɛ Sifube

²⁵ N kəbe n dó ke di náké disə̀rì kpeti matì nti kè di bá mpə̀tì, Isidayəeribe to í yó nhā ke kpeñnì sàá, yè yó nkpeñnì ke kémmúnè Kuyie mbo dɛɛtɛ mèmme kù tãáté bè bəməu ibotí tēi miəke. ²⁶ Mèè botí nku Kuyie nyóó dɛɛtɛmè Isidayəeribe kéndonnè tì wərimè ke tú:

Odeɛtíwè bo yènnì Siyṣṣ

kéũtè Sakəbu yaábí yei mmeməu.

²⁷ Dèè yó ntú mí nnè be ti kó metaummè, m bo bè ùtè diì mōnnì be yei.

²⁸ Sifube yete Tináaḡsà̀tì nti ke naá nKuyie nkprantídèntə̀bè. Dèè tú ti kó mucóntimu Kuyie mbè dómu kù tãáté mèè kpéí mbe yembè. ²⁹ Ke yé Kuyie nhṣṣ í mpā kéfiete kù me nhā í nyete kù yu wè. ³⁰ Dì do tú bèè yete bəmbə Kuyie nkpeti. Dì mmōnnì kè kù di kuó mmesémmè Sifube yete mèè kpéí ku kpeti. ³¹ Sifube yetemè Kuyie nkè kù di kuó mmesémmè kù múnke yóó me mbè kuó mmesémmè. ³² Kuyie nyóumu kè benitibè bəməu yete ku kpeti, kè dè bo yie nkè kùu bè kuó mesémmè.

Kuyie nsàà ndɛumu

³³ Kuyie nsàà ndɛumu, kè ku cii ndeu kè kù yé deməu. We mbo na kénáké kù tãáté tì nè kù dó kédə̀ḡ tì. ³⁴ Kéndonnè tì wərimè ke tú:

We nyé ti Yiè nyèmmè dōmmè?

We nkù duə nyitié?

³⁵ We nkù pā diyie mari dəmarè

ke baa de kó tiyeti?

³⁶ Kuù dṣṣ deməu, ke dè te, bá dè nè de kó mutōmmú. Kuyie nyètìrì ñdeu sàá. Kè dè mme ndò.

12

Tinti Kuyie ndɛɛtɛ bè ti bo mpī mmèè botí ku tōmmú

¹ N kəbe Kuyie ndi dṣṣmu mesàa, dèè te kè n di tiè nke tú dí kù duə ndi kòntì nè di fōmmu kè dè ndò ndipānnì sà̀rì diì kù wenni diì dò páíí. Dèè yó ntú mubáammu di dò nké nkù báá mmù. ² Bá ncóunè kuntekù kuù

nkó mēdṑrìmè. Yóunè kè Kuyie nceete di yèmmè páíí, mēm̀me di bo namè kébanté kù d́ó dè dèè wenni páíí.

³ Nè Kuyie nni ndòò m̀èè sàà nkpréí nkè n naá ku kó ditṑnni, n d́ó ke di náké ke tú di yèmmè bá ndò ndi deu ke p̀è̀tè́ di dommè. Kék̀unne dimáà kéyie nKuyie ndi duó nyèè f̀ò̀tè. ⁴ Wénténè onitì m̀àke m̀èè botí itùòtì péu kè i tṑmmú cáá ncáá. ⁵ Tínti Kirisi k̀àbe ti k̀p̀ere me ndò, kè ti sũ koò tàunè, ti wè tikò̀nti timáà ndi, ke teé ntitò̀bè. ⁶ Bá wè kòo p̀ānni cáá nKuyie nhò p̀ā kè dè m̀āmè, kè Kuyie nyè nwèè duó nwè ku náānti, wè nti náà nti ták̀ùmè dòmmè. ⁷ Kè Kuyie nyè nwèè nteé mbetò̀bè, wè mbè teé, kè kù yè nwèè ntiè mbetò̀bè, wè mbè tiè. ⁸ Kè kù yè nwèè nyáúk̀unko betò̀bè k̀ònti wè nti yáúk̀unko, kè kù duó nkàa m̀àke a k̀p̀ere a m̀p̀āā nnè meyèmmè mēm̀áà, kè kù yè nwèè nni betò̀bè wè nni kè dè wenni, kè kù yè nwèè íteé mbec̀iribè, wè mbè teé nnè diwèì.

Ti bo ndómè titò̀bè

⁹ Ndónè ditò̀bè nè timómm̀anti ke níí mmeysi ke taunnè dimáà mesàà nteii. ¹⁰ Ndónè ditò̀bè díndi Kirisi k̀àbe, kéndé ditò̀bè. ¹¹ Di bá ntú betṑnnédíébbè, di k̀ònti ǹyau kè di mp̀í nti Yiè ntṑmmú kè Muyaáansàām̀ù ndi teennè. ¹² Dè ndi naati di baa dè kpéí, kè di f̀éũri di mmi ke báá nKuyie nsáá. ¹³ Nteennè di k̀àbe Kirisi k̀àbe dèmarè bè dónni dìi m̀ònni, kéncóú b̀ep̀ò̀bbè nè diwèì.

¹⁴ Kè bè di f̀éũnko di mbékú Kuyie nkó mesàà mbe kpéí, di mbékú Kuyie nkó mesàà bèè di f̀éũnko be kpéí, di bá mbè buò nkuš̀nkù. ¹⁵ Di níí ǹwèñnè diwèì bo bè ke yānku ke nwèñnè bèè kuò, nke kuò. ¹⁶ Nyonè titò̀bè tú mù, di bá nhā sifeé, nkék̀unkonè dimáà, di yèmmè bá ndò di yé demou.

¹⁷ Di bá nfoku meysi bèè mè ndi d̀ōri. Ndṑrinè dèè wenni kè bènìtìbè bəmou wúó. ¹⁸ N d̀ōrinè di bo namè kennaatinè bènìtìbè bəmou. ¹⁹ Di bá nwanti kép̀eite di mómm̀ombe, yóunè kè Kuyie nkpa ndi kpéí, nke yé ti wàrimè ke tú: Mí nKuyie, m̀i yóó kpà ndi kpéí. ²⁰ Kè dikò̀nni bo a kprantídèntò̀, duó nwe kòo di, kè sinéyēí ò bo, duó nwe kòo yà. Kàa d̀òò mēm̀me dè d̀ò nha cóú yehā̀ākũš̀ nyè o yuu ínkè. ²¹ A báá yie nkè meysi nda na, ǹd̀ōri mesàà nkè mèè nte kàa na meysi.

13

Ndénè bèè baké

¹ Benitìbè bəmou dò nkényíémmu bèè baké be kpèti ke yé Kuyie nkuù bè kànnemè. Bèè kó dimáà baké Kuyie nkuù bè baá. ² Deè kpéí nte kè bèè yete bèè baké be kpèti, bè yete Kuyie nkprèti nti, kè bèè me nti yete tibeénti tìl doti be yò ínkè. ³ Bèè d̀ò̀ri mesàà, mbè í dò nkéndé bèè baké, bèè d̀ò̀ri meysi mbeè dò nké mbè dé. Kàa í d́ó ké mbè dé, d̀ò̀ mesàà nkè bè da sānte. ⁴ Bè p̀í nKuyie ntṑmmú mmu ke bo da teennè kàa d̀ò̀ mesàà. Kàa d̀ò̀ri meysi ndé be, ke yé Kuyie nkuù bè duómmè de kó mutṑmmú ke bè f̀éũnko bèè d̀ò̀ri meysi nke benkú Kuyie nyí dómè bè d̀ò̀ri dè. ⁵ Deè kpéí nte kè ti dò nkényíé mbèè baké be kpèti, dè né bá ntú bè bo ti f̀éũmmè máà kpéí, ti yèmmè yàà bo nti bek̀unèmmè kpéí.

⁶ Deè te kè di yieti dàmpò̀. Bèè p̀i nde kó mutṑmmú Kuyie nkuù mù mbè duó, nkè bè mù p̀í. ⁷ Nduònnè bá wè ò te dè: Ke yieti dàmpò̀ o yembè, ke yieti dèè dò dò nkényieti di dò nké ndé yieti bè, kényíé di dò nkényíé mbèè kpèti, kéndé di dò nkéndé bè.

Ti bo ndómè ti kou tǎu

⁸ Di bá mbannè òmǎu, dibànni bomu di bo nyieti di dii tú di bo ndómè ditǎbè. Wèè dǎ betǎbè ò dǎdǎ Kuyie nkuó imǎu yǐmmè mme. ⁹ Ntǎnè ikuó yǐmmè: Báá duónè wèè í tú a pokù yoo wèè í tú a dǎu, báá kuǎ oniti, báá souté kécaàrè a kou tǎu yètirì, báá yúúkú, báá yaa nhotǎu kperè marè. De kó ikuó imǎu kó dikūnni tú: Ndó a kou tǎu a dǎ mèè botí amáá. ¹⁰ Wèè dǎ o kou tǎu ò í ò dǎdǎri meyei, ò dǎdǎri Kuyie nkuó yǐmmè mme.

Ndakènè Yesu kó muwǐtimù kpéi

¹¹ Di yémèmu ti bo yèè mǎrè mièke. Dè tǎdǎkemu di bo entǎmè, ke yé ti tǎdǎnèmu mèdǎetímè sǎmme di mmǎnni. ¹² Keyènkè yotému kè dè auté ke bo wenté, yóunè dibiiñni kó mutǎmmú mumǎu, ke báátí kuwenniku kó tikpǎrinenti. ¹³ Ti fòmму nwenni kè ti kéri kuwenniku mièke. Ti yóu mudikétontímù nè tinayǎkémúnti, ke bá ndouti dǎutinè titǎbè, ke bá nfòu mufòmму yeimu, ke bá ndó yekpǎrè nè mehǐmmè. ¹⁴ Nfòunè mufòmму pǎmmù mùu tu Kirisi kǎmu, ke ténke bá ndǎdǎri di mómǎmǎmbe di kǎnti dómè.

14

Òmǎu bá mbekùnè otǎu

¹ Ncǎúnè bèè kó metǎkùmè mu nyí kpenke, ke bá nsenku be yentotí. ² Òmǎu yèmmè dòmму ò bo na kényo ndemǎu, wèè tǎkùmè mu nyí kpenke kòo yo ntikūnfǎàti. ³ Wèè yo ndemǎu ò báá senkèri wèè í yo ndemǎu, wèè í yo ndemǎu ò me mbá mbekùnè wèè yo ndemǎu ke yé Kuyie mbè cǎutémèmu. ⁴ A tú we ke bo mbekùnè otǎu kóo tǎnti? Kòo cómmú yoo ò do o yiè nkpeti nti. Ò me nyó ñcómmúmu ke yé ti Yiè mmǎkemèmu muwǐrímú ke bo nhò cúó. ⁵ Bèmbabè yèmmè dòmму yewe mayè wenni nè yeteyè, kè betǎbè yèmmè dǎ yèmayè í cáá, òmǎu yèmmè cénke bá nhò bekùnè. ⁶ Wèè yèmmè dǎ nyewe mayè wenni nè yeteyè, ò sǎntí Kuyie nku, kè wèè yo ndemǎu kòo múнке kù sǎntí, ke yé ò ò nyóó dimè ké ku dǎunnè mutǎmmú. Kè wèè í yo ndemǎu kòo múнке ku nsǎntí. ⁷ Òmǎu í fòu omáá kpéi, òmǎu me nyí kǎ nhomáá kpéi. ⁸ Ke yé kè ti fòu, ti fòu Kuyie nkpréi nke, ke ti ku, ti ku Kuyie nkpréi nke. Kè ti fòu yoo ti ku, ti ã Kuyie nnǎutè mièke nke. ⁹ Ke yé Kirisi kumè ke yǎnté, ke baké becírìbè nè befòubè. ¹⁰ Dè dòmму kǎa bekùnè a kou tǎu? Ba nte kǎa ò senkèri? Timǎu ti yóo cómmú Kuyie nyiikè nke kè kù ti bekénè. ¹¹ Tì wǎrimu ke tú: Mí nKuyie m bomu!

Benitìbè bǎmǎu bo nínkú n yiikè,

bá kùu botí kè kù n sǎntè.

¹² De mǎnni bá wè kòo kù nǎké tii ò tukúnè.

A báa bǎ a kou

¹³ Ti tǎ nyóunè ti bo bekùnèmmè titǎbè, kétǎatè ké báá dǎdǎ dǎmarè dèè bo bǎ nha kou tǎu. ¹⁴ Nè Yesu ti kó metaummè mièke n yému weti weti ke dǎ ndǎmarè í sǐ, a yèmmè dǎ ndǎè sǐ ndǎè òò naá ndǎsǐnnè a kpéi. ¹⁵ Kǎa yo mmudii mamù kè dǎ kǎónnè a kou, a í ò dǎmu. Báá yie nkényo ndǎmarè dèè bo fétinne a kou Kirisi ku wèè kpéi. ¹⁶ A báá yie nkè bè da wátí dǎmarè kpéi fǐ n yèmmè dǎ ndǎè wenni. ¹⁷ Kuyie nkpǎatiyuu í tú mudii nè muyǎa kperì. Di tú a bo nwetímè mme kémǎmǎke diwèi, Muyaánsàámù duò ndè. ¹⁸ Wèè tǎ nKirisi mebotí Kuyie nwe ndó kè benitìbè ò sǎntí.

¹⁹ Kè dè dò mmemme, yóunè kè ti ñwaà dèè bo nte kè kunaatí mbo ti cuokè, kè tí nkpénkunko titòbè Kirisi kó kuce mièke. ²⁰ Mudii muù bá nte kè ti cake Kuyie ntòmmú. Mudii mamù í sī, ndè né í wenni a bo dimè dèmarè kébò nha kou. ²¹ Dèè wenni deè tú a bo yóumè imaa, ke bá nyò menaà, kényóu dèè kó dimàà bo bò nha kou tòu. ²² Kàa yèmmè dòmmè de kó tináañti ñnkè, nyé ti f̄s nnè Kuyie ndidé. Dè ñnaati wèè dòòri timatì kè dè í ò bekùnè. ²³ Wèè me nyo mmudii mamù kòo yèmmè ò bekùnè, Kuyie mmúnke ò bekèñemu ke dèè. Oniti dòòri dè kòo yèmmè ò bekùnè dè tú meyei mme.

15

Ti bo nteñnèmè titòbè

¹ Tínti bèè kó metákùmè kpenke ti dò nkémimmu bèè mu nyí kpenke be kpéí, ti í dò nkéndòòri ti mè ndómè. ² Timòu bá wè ò ndòòri dèè bo nnaati o kou, dèè bo ò teennè kòo tákùmèe kpenke. ³ Ke yé Kirisi do í dòòrimè ò mè ndómè. Tì wàrimu ke tú: Bèè da sáá mbe sáàmbè do n yuu ñnkè. ⁴ Kuyie nnáañti wàri ke bo ti benke ti do nkémimi mmèè botí nku, ke wéèri ke baa Kuyie nyóó ti duó ndè. ⁵ Kuyie nkùù òò duó nhoniti meminnímè kóò bántè, kù di teennè kè dí nyo titòbè tú mù ke tũ nKirisi kó itié. ⁶ Memème di bo nwèmmè meyèmmè mèmáà nè metammè mèmáà ke sánti Kuyie ti Yìè nYesu Kirisi cice.

Tináañsàati bomè ibotí imòu kpéí

⁷ Kè dè do memme ncóunè ditòbè, Kirisi di còuté mmèè botí kè Kuyie nyètiri deuke. ⁸ Mómumu nwe n di náámmè Kirisi dòò omáà Sifube kóo tñnti, ke benke Kuyie ndo nàké tì ti yembè tì túmè mme timómmani. ⁹ Ò kòtení kè bèè í tú Sifube kè bè múnke bo sante Kuyie nku sàà nkpéí, kéndò ntì wàrimè ke tú:

M bo ndiè nke da sánti yebotè cuokè,
kéndéúkunko a yètiri.

¹⁰ Kè títètì wàri ke tú:
Ibotí imòu kòbe di wènnénè ku kó benitibè
kè di nyanku.

¹¹ Kè títètì tu:
Díndi yebotè yemòu kòbe
nsántinè ti Yìè nKuyie,
díndi ibotí ndéúkunkonè ku.

¹² Kè Esaii múnke búi nke dò:
Òmòu bo yènní Isaii kó kufuku mièke
kémbakè yebotè yemòu,
kè ibotí imòu nhò tá.

¹³ Kuyie nkùù òò te kè ti ntá, kù di píe ndiwèi nè kuyèñnaatí di kù tá mèè kpéí. Kè Muyaánsààmù di teennè kè di dake ntá.

Pòòri nàkémè mùù te kòo bè wàrinè dikòmbù

¹⁴ N kòbe n yému ke dò ndi nitì, ke yé demòu, ke bo na kètié nditòbè. ¹⁵ Kuyie nni ndòò mèè sàà nkpéí nte kè n di wàri nè dikòmbù bá n yí di sònne timatì, ke bo di dente di kèè tì nè dimònni. ¹⁶ N tú Yesu Kirisi kóo tñnti nwe ke náá mbèè í tú Sifube o kpéí. M pí nKuyie nkó mutómumu mmu ke náá nTináañsàati kè Muyaánsààmù bo wènkunne bèè í tú Sifube, kè bèè naá ndipanni sàari Kuyie ndó di. ¹⁷ Nè Yesu Kirisi ti kó metammè mièke, dè n naatimu Kuyie nkó mutómumu m pí mmù kpéí. ¹⁸ N náá mmie nKirisi

n tee mmèè kpéí nke, kè n nàké bèè í tú Sifube kè bè còuté Kuyie. Weè n teé n náànti mieke nè n tómmú mieke. ¹⁹ Muyaánsààmú n teennèmu kè n dḡḡ tidietì péu, ke nàké Kuyie nnáànti Sedisadèmmu nè Idirii kó kutempè nkuməu mieke. ²⁰ N tääté ke dḡ kénnaante Tináansàati nti bè mu nyí ti kèè kèè bíékè, ke báá sḡḡ nhòməu kó dipūū ìnkè. ²¹ N dḡḡ ti wàri memme ke tú: Bè do í nàké bè o kpéí, bè bo ò yà, kè bèè do í kèè o kpéí, kè bèè keè.

Pəəri dómè kékote Odommu

²² Deè n diití sáà kè n yí kàtoo di cie. ²³ Di mmənni n ténke í pī mutómmú mamù i ntempè mmieke, yebie mpéu mieke nke n dómè ké di síké. ²⁴ Bàmbà n dḡ kékote Esipanyi nwe, m bo nkəri káyeroo di cie ke di yà, kè n yemmèe narike kè ti dḡḡtè, kè dí n teennè kuce. ²⁵ N né yóó niitè kékote Sedisadèmmu nwe kéduḡ nKirisii kəbe yepāre. ²⁶ Maseduənni kəbe nè Akayii kəbe bèè pāmú yepāre ke bo teennè Kirisii kəbe becīribè bèè bo Sedisadèmmu. ²⁷ Bè tääté nè bemáà ndi ke bè pā de kó yepāre, bè do dḡ nké bè pāmu. Ke yé Sifube bèè bo Sedisadèmmu bè bè nàkémè Kuyie nnáànti bembe bèè í tú Sifube. Bè tū ndò nké bè pāmu be kperè. ²⁸ Kè m bè duḡ nde kó yepāre ke deè, m bo nkəri Esipanyi káyeroo di cie. ²⁹ N yému ke dḡ m bo nkəroo dii yie ke di tao Kirisii kó mesàa mme.

³⁰ N kəbe n di békúmu, nè ti Yiè nYesu Kirisii kó diyètiri kpéí nè Muyaánsààmú mùu ḡ nte kè ti ndó titəbè ke tú di n wənnənè dimàu kəmbáa Kuyie n kpéí, ³¹ kè n yenténè Sudee kó itookperi yembè. Kè Sedisadèmmu kəbe còuté m bè tao yèè pāre. ³² Kè Kuyie ndó m bo tuakoo di cie nè diwèl, kéompe sāmḡ. ³³ Kuyie nkùu duḡ nkuyènaatí kù ndi bonè diməu. Kè de mme ndo.

16

Mudəummu

¹ N dḡ ke di nàké kè di nyé ti tāū Febee wèè pī nSankiree Kirisii kəbe tīnni mieke mutómmú, ò kèroómè mme. ² Dí ò còuté nè ti Yiè nkó diyètiri, Kirisii kəbe dḡ nkéncəúmè betəbè, ké nhò teennè de ò bèkú dii mənni meteəmmè. Ò teennèmu benitibè péu, ke n teennè mí m mómumu.

³ N dəunko Pirisiidi nè Akidaasi nè bè ti wə nke pī nYesu Kirisii tómmú. ⁴ Bèè kàátè mukūū ke n deetè. Dè í tú mī máa bè sántí, nè Kirisii kəbe beməu ndi bèè í tú Sifube. ⁵ N dəunko bèè tiku be cīètè ke báa nKuyie ke dəu n népo sàu Epaineti, wèè keté ke còuté Yesu Asii kó kutempè mmieke. ⁶ N dəunko Maari wèè pī mmutómmú mediè ndi kpéí. ⁷ Ke dəunko Ādonnikuusi nè Sunniyaasi n cie kəbe, nè bè ti do wə nke kpetí, benitidiebè mbe Yesu tḡre mieke. Bèè n niiténè ke còuté Yesu.

⁸ Kè n dəunnənko Āmpidiyatuusi n néposàu ti Yiè nkó kuce mieke. ⁹ Ke dəunko Udimee wèè múnke pī nKirisii tómmú nè n népo Sitakiisi. ¹⁰ Ke dəunko Apedesi Yesu tḡnti wèè fíku ti Yiè nkó kuce mieke. Nè bèè pī mmutómmú Adisitobuuri cīètè. ¹¹ Ke dəunko Edodiyḡḡ n cīètè kou nè Nasiisi cīètè kəbe bèè còuté ti Yiè. ¹² N dəunko ti tābè Tidifenni nè Tidifoosi, bèè pī nti Yiè ntómú n ti tāū sàawè Pedisii wèè pī nti Yiè ntómú mediè. ¹³ Ke dəunko Dufuusi Kuyie ntáátè wè nè o yḡ, wèè múnke tú n yḡ. ¹⁴ Ke dəunko Asēnkiriti nè Fekḡḡ nè Edimesi nè Patirobaasi nè Edimaasi nè ti

kɔbe Kirisi kɔbe bɛ̀ɛ̀ be bonɛ̀. ¹⁵ Ke dɔunko Fidokɔsi nɛ Sudii nɛ Nɛdee nɛ o tãũ Odimpaasi nɛ Kirisi kɔbe bɛ̀ɛ̀ bɛ̀ bonɛ̀.

¹⁶ Di dɔunko ditɔbɛ̀ nɛ diwɛ̀l. Kirisi kɔbe bɛmɔu di dɔunko.

Nyɛ̀nɛ̀ bɛ̀ɛ̀ ǎǎ metotímɛ̀ be kpɛ́í

¹⁷ N kɔbe n di náámmu ke tú: Di nyɛ̀ bɛ̀ɛ̀ ǎǎ metotímɛ̀ Kirisi kɔbe cuokɛ̀ be kpɛ́í, ke náá ntii cáǎ́ ke bɛ̀ fétìnko. Di bɛ̀ déttinne dimáá. ¹⁸ Bɛ̀ í pĩ nti Yiè nKirisi kó mutɔmmú, bɛ̀ wanti bɛmáá kó mudii mmu. Ke ɔ nnáá nnɛ̀ inunaatí nɛ yesǎǎ, ke sou nKirisi kɔbe bɛ̀ɛ̀ í kpenke. ¹⁹ Benitibɛ̀ bɛmɔu yému di yiemɛ̀ ti Yiè nkó tináaɛ̀nti. Dɛ̀ n naati mesàà, n né dɔ́ di nyému mesàà nnɛ̀ meyei ke báá ta meyei mmieke. ²⁰ Kuyie nkùù duà nkuyɛ̀naatí kù bo duá nkɛ̀ di cuuti dibɔ̀ kɛ̀ di nantoo bàmbà.

Ti Yiè nYesu kó mesàà ní ndi bonɛ̀.

²¹ Timɔntee nɛ wɛ̀ ti nɛiti wɛ̀ di dɔunko, kɛ̀ n cie kɔbe dususi nɛ Sasɔ̀ɔ̀ nɛ Sosipateɛ̀ kɛ̀ bɛ̀ múnke di dɔunko.

²² Mí nTerisuusi wɛ̀ wǎri dipátiri dii, m múnke di dɔunko ti Yiè nkó mewɛ̀nnímɛ̀ mieke.

²³ Kayuusi m báté wɛ̀ cǐtɛ̀tɛ̀ nɛ Kirisi kɔbe tiku dɛ̀ ke báá nKuyie nɛ Edasiti dihei kóò dítidúnti nɛ ti népo Kadituusi bɛ̀ di dɔunko.

[²⁴ Ti Yiè nYesu Kirisi kó mesàà ní ndi bonɛ̀ dimɔu. Kɛ̀ dɛ̀ mmɛ̀ ndò.]

Kuyie nyètirì ndɛu

²⁵ Ti sǎntí Kuyie nkùù bo na ke di kpénkúnne ku kó kuce mieke nɛ Tináaɛ̀sàatí n di náá nti. Dɛ̀ kó Tináaɛ̀sàatí ti náá Yesu kpɛ́í nke, ke ti benkú timómmɔnti Kuyie ndo sɔ̀nne ti nɛ dimɔnni. ²⁶ Di mmɔnni dɛ̀ kó tináaɛ̀nti tɛ̀nke í sɔ̀ri, Kuyie mpǎánáaɛ̀nti náambɛ̀ do ti nwǎri. Kuyie nkùù bo sǎá kuù yɛ̀ ti nti náá nyibotí imɔu kɛ̀ ì ti cɔutɛ̀ kɛ̀ nti tá ke dɔ̀ri ti yɛ̀mmɛ̀.

²⁷ Nɛ̀ ti Yiè nYesu kó diyètirì Kuyie nyètirì ndɛu, kunku kùù máà tú meyɛ̀mmɛ̀ yiè yɛbie nyɛbie. Kɛ̀ dɛ̀ mmɛ̀ ndò.

Pɔɔri wàri d̀̀i pátírì ketirì Kirisi kàbe bèè bo Kòdenti Di mpátírì nàá ntì

Pɔɔri weè wàri di mpátírì Kòdenti kàbe. Ò do bo di wàri ke bo Efesi kó dihèi ndi kékeè dikònkòd̀̀ǹ̀ni d̀̀i bo Kòdenti Kirisi kàbe t̀̀nni mièke nè bəmóm̀̀m̀̀mbè bè múnke do ò wàrimè kóò biéke itié m̀̀m̀̀ai Kuyie nkó kuce mièke.

De kó dipátírì m̀̀ake itié nyibotí ibotí nku muwedòunfòmmu ìnkè d̀̀i ti nàá mMuyaánsààm̀̀u duò nyèè p̀̀rè kpéi nnè ti dò nke nyè p̀̀rè nnè mèè botí ke teennè titòbè. Kòò wète ke ìkú Yesu tanfòtè ke benke ke tú demou de mièke m̀̀edókùmè mèè tu dèenni.

Di mpátírì nàànti duó ke dòm̀̀mè

1. Mudòummu 1:1-9
2. Metotimè mèè do ànné Kirisi kàbe bèè bo Kòdenti be cuokè 1:10-4:21
3. Kirisi kou dò nkéndò mpáíi nwe nè dipopuò kó tináànti 5-7
4. Kirisi kou dò nkénte omáá kékáá ndè 8:1-11:1
5. Kirisi kàbe dò nke níi ndòm̀̀mè kuwedòundieku mièke nè Mudisààm̀̀u tu mù 11:2-34
6. Muyaánsààm̀̀u nduò nyèè p̀̀rè kó tináànti nè ti bo ndómè titòbè 12-14
7. Mukúkèyántim̀̀u kó tináànti 15
8. Dikòu nè mudòummu sòm̀̀mu 16

Mudòummu

¹ Mí mPɔɔri Kuyie nkuè n yu ke dó n nàá Yesu Kirisi kó ditònni mí nnè n nepo Sositenni, t̀̀i di wáũ di mpátírì d̀̀indi Kirisi kàbe bèè bo Kòdenti.

² Ti di d̀̀unko d̀̀indi Kirisi kàbe bèè bo Kòdenti, d̀̀indi bèè wènnénè Kirisi kè Kuyie ndi wénkùnne ke di cànné, ke d̀̀unko bèè kó dimáà yu ti Yiè nYesu Kirisi yètirì tipùti timou. Yesu wèè tú ti Yiè nke tú be Yiè. ³ Kuyie nti cice nè ti Yiè nYesu Kirisi bè di d̀̀ò mmesàà nke di p̀̀a kuyeñnaatí.

Kuyie nti d̀̀ò mèè sàà nnè Kirisi ti kó m̀̀ewènnimè mièke

⁴ N sãntim̀̀u Kuyie nsáà nè kù di d̀̀ò mèè sàà nnè Kirisi di kó m̀̀ewènnimè mièke, ⁵ ke di p̀̀a ndemou botí, kè di nò nke nàá nKuyie nnáànti ke yé demou. ⁶ Ke yé Kirisi kó tináànti fiúkùmè di mièke tei tei. ⁷ Kè di m̀̀ake Kuyie nkó yep̀̀rè yemou d̀̀indi bèè baa Kirisi bo wètenimè. ⁸ Kuyie mbo di fíi kè di na kétuake kumànkú. Kè ti Yiè nYesu Kirisi ñwètiní ke báa yà ò bo di sei nt̀̀i ìnkè. ⁹ Kuyie nkùu di yu ke di taunnè ku Birè ti Yiè nYesu Kirisi, kù d̀̀òrimu kù béi nt̀̀i.

Meyatimè Kirisi kàbe cuokè

¹⁰ N kàbe n di náamm̀̀u nè ti Yiè nYesu Kirisi kó diyètirì, ke tú di nyo ditòbè tu mù kè meyatimè bá mbo di cuokè, kè dí nwè m̀̀meyèmmè m̀̀emáà nè iyeñtotí imáà. ¹¹ N kàbe n nàá m̀̀emme ke yé Kodowe c̀̀ètè kàbe n nàkéme ke tu yekp̀̀rè bo di cuokè. ¹² N kèèmu bèmabè tumè: Mí ntú Pɔɔri kou. Kòo t̀̀u tu: Mí ntú Apodoosi kou. Kòo t̀̀u tu: Mí ntú Pieri kou. Kòo t̀̀u tu: Mí ntú Kirisi kou. ¹³ Di yèmmè dò nKirisi toté toté maà? Mí mPɔɔri m̀̀i ku di kpéi nkudapáatí ìnkàà? Bè di ànné bàtèmm̀̀u nè m̀̀i kó diyètiràà?

14 N sántí Kuyie n yí ànnémè bàtém̀m̀m̀ di kóò m̀òu kè dè í tú Kirisipusi nè Kayuusi. 15 Òm̀òu báá na ke d̀ò bè ò ànné bàtém̀m̀m̀ nè n kó diyètìrì. 16 Éél! Nh ànnému bàtém̀m̀m̀ Setifannaasi c̀f̀ètè k̀òbe, be kó dif̀ònkùò n yí yé kè m bo nhànné ot̀òu m̀òu bàtém̀m̀m̀. 17 Kirisi í n t̀ò nkè m bo nhàà benit̀ìbè bàtém̀m̀m̀, wè n yu kè m bo náké Tináànsà̀tì nti, ke bá nti náà nnè onit̀ì kó mecìi, tì yàà bo k̀ék̀ùnne kudap̀ã̀tì náàntì kó muẁèrím̀ú.

Kuyie nkó mecìi c̀ã̀annè̀m̀è benit̀ìbè k̀òme

18 Kirisi kumè kudap̀ã̀tì ìnkè kó tináàntì d̀ò nkuwaát̀òo nku bèè feti be borè, ke né tú Kuyie nkó muẁèrím̀ú t̀inti kù deetè bè ti borè, 19 kéndònne tì ẁàrimè ke tú:

Bèè m̀àke meyèmmè m bo mè d̀èite, k̀éùtè mecìi yembè c̀i.

20 We nténke né tú meyèmmè yiè? We ntu opátìỳf̀étìwè? We ntu tinèit̀ì yiè? Kuyie mbenkemu ke tú benit̀ìbè m̀àke mèè yèmmè tu m̀ewáátèyèmmè mme.

21 Benit̀ìbè í na ke bantè Kuyie nnè be kó meyèmmè, deè te kè Kuyie ntáátè ke deeri bèè tá tináàntì ti náà nti, t̀ì d̀ò ntiwáátènáàntì bèè tì yete be borè. 22 Sifube d̀ó k̀éyà tidietì, kè Kerekibe bie wanti mecìi. 23 T̀inti me nnáa nKirisi kpéi nke bè baaké wè kudap̀ã̀tì ìnkè, Sifube í d̀ó de kó tináàntì, t̀ì d̀ò ntiwáátènáàntì nti bèè í tú Sifube be borè. 24 Bèè kó dimáà yie nKuyie, nSifube nè bèè í tú Sifube Kirisi bè benkúmu Kuyie nkó muẁèrím̀ú nè ku kó mecìi. 25 Ke yé Kuyie ndòrì dè d̀òmmè d̀ewáátèkperè nde ke né p̀èètè benit̀ìbè kó mecìi, kù d̀òrì kè dè d̀ò ndè c̀f̀ìnnìmu ke né p̀èètè benit̀ìbè kó muẁèrím̀ú.

26 Nkòbe wénténè dimáà d̀índi Kuyie nyu bè. Mecìi nyembè nè benit̀ìdìebè nè bekpààt̀ìbè bè í s̀ù di mièke. 27 Kuyie ntùótè kutenkù kuù nkòbe wúó ndè kè dè d̀ò ndewáátèkperè ke f̀èik̀ùnne mecìi nyembè, ke t̀ùótè bè wúó ndè kè dè c̀f̀ìnnì ke f̀èik̀ùnne bekperibè, 28 ke t̀ùótè bè wúó ndè ke d̀ò ndè í tú dèmarè, bè sènkù dè ke f̀èik̀ùnne dedierè, kè dè náà ndetetirè, 29 kè dè bo yie kòo m̀òu báa déúk̀ùnne omáa Kuyie nyìikè. 30 Kuyie nkuù di taunnè Yesu Kirisi, kòo di duó mmecìi nke di wénk̀ùnne, ke di deetè ke di c̀ã̀hnè kè di tú ku kòbe. 31 Tì ẁàrimu ke tú: Kòò m̀òu d̀ó k̀énsántì omáa, ò nsántì omáa Kirisi ò deetè mèè kpéi.

2

P̀òori do í náánnè menit̀ìc̀i

1 N kòbe n k̀òtoo d̀ìi m̀ònnì di cie, n do í di náké Kuyie n náàntì nè yetannò dieyè yoo nè onit̀ì kó mecìi. 2 N do í d̀ó kè di náké titetì matì t̀ì í tú Yesu Kirisi bè baaké wè kudap̀ã̀tì ìnkè o kpèti. 3 M bo d̀ìi m̀ònnì di cie ke d̀ò nhoc̀rì nwe kè kuf̀òwáa nni nni mbo kè ò kpèutì. 4 N do í di tiè ke di náa nKuyie nnáàntì nè menáànkùò nyoo nè mecìi, n do náánnè Muyaánsà̀m̀m̀ kó muẁèrím̀ú mmu kè benit̀ìbè banní, 5 kè dè bo yie nkè di tákùmè bá nfiíkù onit̀ì kó mecìi nyìinkè, mè nfiíkù Kuyie nkó muẁèrím̀ú ìnkè.

Kuyie nkó mecìi s̀èrimu

6 Nh ò nnáa mmecìi nKirisi kòbe bèè kpenke bèmbè Kuyie nkó kuce mièke, de kó mecìi nyí tú kutenkù kuù nkòme yoo bèè baké be kòme, ke yé bèè baké be ẁèrím̀ú yó deèmèmu. 7 Tì náa nKuyie nkó mecìi mme mèè s̀èri, kù d̀ò t̀áatè mè kè kutenkù mu nyí bo, ke bo tì tannè ku kó tikpetì mièke. 8 Bèè baké kutenkù kuù mbè í bantè de kó mecìi, nkè bè d̀ò mmè bantè bè na bá mbaakè tì Yiè ntikpetì yiè nkudap̀ã̀tì ìnkè. 9 Tì ẁàrimu ke tú:

Òmòù í yà dè,
 òmòù í kèè tì,
 òmòù í totí tì o yèmmè
 Kuyie nde ndòò bèè kù dó be kprí.

¹⁰ Kuyie nduó nkè ku Yaá mbenke tímbe ku kó disòrì, ke yé Muyaánsààmù yémèmu demòu bá Kuyie nkó disòrì dierì. ¹¹ We mbo na kényé otòù yèmmè dòmmè kè dè í tú o mómму, meè botí nku òmòù í yémè Kuyie nyèmmè dòmmè kè dè í tú Muyaánsààmù. ¹² Kuyie nti duó mmùù Yaá nyí tú kutenkù kòmu, Kuyie nkòmu mmu kè dè bo yie nkè ti banté kù ti dòò dè nè ku kó mesàà. ¹³ Ti òò í nnáá Kuyie nnáànti nè onití kó mecii, ti ò nnáá Muyaánsààmù ti duó nti nti. Ti òò nti ntiè Kuyie nkó benitibè.

¹⁴ Wèè í màke Muyaánsààmù ò báá na kéyie Muyaánsààmù ti náá Kuyie nkpeti tì, tì ò ndò ntiwááténáànti nti o borè. Bèè mòke Muyaánsààmù beè bo na ké ti banté, bèè í mù mòke bè báá na ké ti banté. ¹⁵ Wèè mòke Muyaánsààmù wèè bo na kébanté demòu, wèè í mù mòke ò báá na kòò bekénè, ¹⁶ tì wàrimu ke tú:

We nyé ti Yiè nyèmmè dòmmè?

We nkù duó nyitié?

Tínti me mmàkemu Kirisi kó meyèmmè.

3

Kuyie ntòmbè bemòu bè màmu

¹ N kòbe n yí di náánnè ke dònnè bèè kpenke Kirisi kó kuce mieke, n di náánnè ke dònnè kutenkù kuù nkòbe mbe, ke yé di kpraá bemmè Kirisi kó kuce mieke. ² N do di duó memiè mme, n do í di duó mmuciè, ke yé di do í yóó namè ké mù di, bá nè yíenní di báá na, ³ ke yé di kpraá məkemè kutenkù kuù nkòbe kó meyèmmè dèè tu yekpàrè nè mehèèmmè dèè benkú di fòmmu í cèètemè. ⁴ Kòò mòù tú: Mí ntú Pòòri kou nwe, kòò tòù tu: Mí ntú Apodoosi kou nwe. Di dòòri ke dò mbèè í yé bèmbè Kuyie.

⁵ We ntu Pòòri ke we ntu Apodoosi? Ti tú Kuyie nkó betòmbè mbe ke di niité Kirisi kó kuce, bá wè kòò pì nKuyie nyé nwèè pì mmùù tšmmù. ⁶ N fíímmu, kè Apodoosi yòòre, kè Kuyie nte kè dè kòté. ⁷ Dè í tú wèè fíí nyoo wèè yòòre beè dòò mùmamù, Kuyie nkùù te kè dè kòté, kuù dòò demòu. ⁸ Wèè fíí nnè wèè yòòre bè màmu, Kuyie nyóó yietí bá wè o tšmmù dòmmè mme. ⁹ Ti wè nke pì nKuyie nkó mutšmmù mmu kè di tú Kuyie nkó kupaku, ke dò nKuyie ncíètè kó imarí. ¹⁰ Kuyie nkuù n duó kè n dò mbemaribè kóò kóti ke pùùtè kè betòbè sòkù, bá wè ò né ndake ò màà mèè botí. ¹¹ Dipùù dóù nke dèèmu dii tu Yesu Kirisi, òmòù báá na kèpùùtè diteri mari. ¹² Dipùù dimáà ìnkè bèmabè màamu nè timátí péití, kè betòbè màà nè mesòò, kè betòbè màà nè yetásààyè, kè betòbè màà nè ideí, kè betòbè màà nè timúti, kè betòbè màà nè tiyonti. ¹³ Bá wè ò maánè dè bo feitè Kuyie mbeénti yiè, kè kùu dè yàákè nè muháá. ¹⁴ Wèè màá dipùù ìnkè kè muháá nyí còútè o kperè, de yiè mbo pétè ticuuti. ¹⁵ Kè wèè kperè me ncòútè, ò báá pétè ticuuti, ò né yóó cootému kè dè né ndò nhò yentè muháá mmièke ke yè.

¹⁶ Di í yé ke dò ndimòu di wè nkétú Kuyie nkó teciètè nte kè Muyaánsààmù bo di mièkaà? ¹⁷ Kòò mòù kùò Kuyie ncíètè Kuyie mbo ò kùò múnke, ke yé Kuyie ncíètè dòmmè páíí nwe kè di wè nke te ntú.

18 Òmòù bá nsóú nhomáà, wèè yèmmè dò nhò cii kutenkù kuù nkó məcii wèe yei nkè dèe yie nkòo pété məcii móm̄mm̄m̄m̄e. 19 Kε yé kòò m̄òu yèmmè dò nhò cii kutenkù kuù nkó məcii Kuyie nhò wùó nkuyieinkù nku. Ti wàrimu ke tú: Kuù duò nkè məcii nyembè cii mbè p̄ĩ. 20 Kè titeti wàri ke tú: Kuyie nyému məcii n yembè yeñtotí. Kù yému ì tùmè detetirè. 21 Òmòù tū mbá mp̄oti ò wéñnèmè yie nyoo yie, bəm̄ou bè tu di kəbe mbe. 22 P̄ōr̄àà, Apodoosàà, Pieràà, kutenkàà, mufòm̄m̄aà, mukũñnàà, dem̄ou dè tu di kperε nde, 23 kè di tú Kirisi kəbe kè Kirisi tu Kuyie nkou.

4

Kirisi kó yet̄rè

1 Di dò nké nti wúó nKirisi kó bet̄mbè mbe ò duó nkè bèè nàà nKuyie nkpeti tii s̄ari. 2 Bè bèkù tì ot̄nti tu ò bo mp̄immè o t̄mmú weti weti. 3 Mí nkpréi kè d̄indi yoo kutenkù kuù nkó kubeéndieku makù bo m bekénè, dè í n k̄ónnè, n yèmmè mε mmúnke í m bekùnè. 4 N né í ye n wenni páíí, n Yiè nweè tu n k̄o beénti. 5 Dε kpréi nte kè n tu di bá mbekùnè òmòù kè dim̄nni mu nyí t̄ùkè. Mbaanè ti Yiè mbo w̄etanímè, wèè yóó fei ndèè kó dim̄àà do sari dem̄ou, kédennení dèè kó dim̄àà bo benitibè yèmmè miεke, kè Kuyie ns̄ante bá wè ò m̄annè dii s̄anni.

6 N t̄ùóté mí nnè Apodoosi ti kó m̄edonnimè kè dè bo di teennèmu kè di banté dináanh̄ant̄iri dii tu: Òmòù báá sénté t̄ii w̄ari. Òmòù tū mbá ndéúkunko omáà yoo Kuyie nkóo t̄nti m̄ou ke kékunko ot̄ou. 7 Dè d̄omme kè di déúkunko dim̄àà? Di m̄ake dè Kuyie nkuu í dè ndi p̄ã? Kè kuù dè ndi p̄ã, ba nte kè di p̄oti ke dò ndi dè waá nnè dim̄àà.

8 Di yèmmè dò ndi ȳétému kè dè s̄annè kè di kpenke ke baaté, dè í dò mm̄emme, n né báámmu Kuyie nke d̄ó d̄e m̄è d̄òò kè tí w̄enné kébaaté. 9 Dè dò nKuyie nt̄ùóté t̄inti ku kó bet̄mbè mbe ke d̄òò kuyóú kəbe, kè ti d̄onnè benitiyeibe bè d̄ó kékuo bè, benitibè bəm̄ou nè Kuyie nt̄òrè de iikè. 10 Ti náá ntiyeinti nti Kirisi kpréi, Kirisi kpréi nkè d̄indi ciité, kè ti c̄inni kè di kpeñni, kè bè ti s̄enku ke di s̄antí. 11 M̄ómmūo nwe nè yienni ti f̄éñrimè nè dik̄onni nè sinéyēi, ke kpa tiyààti, kè bè ti f̄éñnko, kè ti áánte tip̄iti tim̄ou ke kpa ti ã dè 12 ke p̄i mm̄ut̄mmú ke yonnè, kè bè ti s̄áá nkè ti bè p̄ã nKuyie nkó mesàà, kè bè ti f̄éñnko kè ti mi, 13 kè bè ti náá ntiyeiti kè ti bè t̄énn̄inko tisààti, kè bè ti wúó nkutenkù kuù mmieke ke dò ntiyont̄i nè des̄int̄kperε bè ùt̄oo dè.

14 Nyí tì ndi w̄ari ke bo di ánné ifei, n tì ndi w̄ari ke bo di tiémmu d̄indi m bí n d̄ó ì. 15 Bá kè di mòòte bèè di baké kè bè t̄ùàke tek̄oupiíité (10000), m̄i tu di cice ke yé m̄i di n̄akémè Tináans̄ààti ke di benke Yesu Kirisi kó kuce. 16 N di náámmu n t̄ünne n kó meborime. 17 Dε te kè n di duónko m bire Tim̄ante n d̄ó wè mediè kòò t̄u nti Yiè nYesu kè dè wenni, kòò bo di dente n t̄u mmèè botí Kirisi ke m̄è tiè nKirisi kəbe t̄irè yem̄ou.

18 Bèmbè di miεke m̄ake sifei nsi kè be yèmmè dò n yí k̄aroo di cie. 19 Kè Kuyie ndó n k̄aroomu ke bo yà de kó sifei yembè, kéyà nsà kè bè n̄ánnè be nò máà yoo bè d̄òòri timati. 20 Kuyie nkpr̄at̄iyuu í tú munùbémmù máà, di tu nè m̄ed̄òrimè m̄m̄e. 21 Di d̄ó nní nk̄aroo di cie ke t̄o didáú ndià? Yáa di d̄ó nní nk̄aroo ke di d̄ó ke yòò?

5

Meyei mmèè d̄òòri Kirisi kəbe cuokè

¹ N yomu bè nàámmè tipítì timòu di borime í wennimè. Kè di dɔ̀ori bá bèè í tú nKuyie mbè í dɔ̀ori dè. Bè tu òmòu dɔ̀utinè o cice pokù. ² Nè memme kè di kpaá mɔ̀ke tefentè, dè do dò ndi yèmmè meè caàrè kè di beti de kóo nìti di cuokè. ³ Mí n kpéí, bá n yí me ndi bonèmmè, n yèmmè di bonèmu kè n dié nke bekénè de kóo nìti. ⁴ Di tí nnè Yesu kó diyètiri, n yèmmè nè ti Yiè nYesu kó muwērímú dè yó ndi bonèmu. ⁵ Kè di ò duó ndibɔ̀, kòo kòntii kú kòo wènni cootè tibeénti yiè.

⁶ Di í dò nkénsántí dimáá di wennimè, ke yé mutie mùu muuti pèè mù ɔ̀ mmamè sámpò nwe kè tipèècootii múútí timòu. ⁷ Dèitenè mutie mùu muuti pèè di mièke kéntú tipèècootii pànti, ke yé bè kùmmè Kirisi wèè tu diyentébbanni kó fepièfè ti kpéí. ⁸ Nè dè kpéí nyóunè kè tí mbaànnè pèè wèè í kɔ̀renè mutie mùu muuti dèè tu ti bo nWennimè ke náá ntimómmanti, kényóu pèè wèè kɔ̀renè mutie mùu muuti dèè tu tidanniti nè mufòmmu yeimu.

⁹ N sòò di wàri dìi pátiri, n sòò di nàké ke tú di bá ntaunè bèè fòmmu í wenni. ¹⁰ N sòò í yè ndi yatenè kutenkù kɔ̀be bèè fòmmu í wenni, kè bè duó mbe yèmmè idíítí, ke yuuku, ke feu yebókè. N sòò yè nKirisi kɔ̀be mbe bèè dò̀ori me kóò botí. Kè n do mbe nyè n na nyí di yèmu kutenkù mièke. ¹¹ Di mpátiri mièke n dó ké di nàké ke tú kòò mòu tu omáá Kirisi kou kòo fòmmu í wenni, yoo ò duó nho yèmmè idíítí, yoo ò feu yebókè, yoo ò càari betòbè yètè yoo ò tu kunaàyaàkù yoo ò tu oyúókù, di keté ke báá ò wènnénè kédì.

¹²⁻¹³ Mí í dò nkèbekénè bèè í tú Kirisi kɔ̀be, Kuyie nkuù yóó bè bekénè. Di dòmmu kèbekénè di kó diñni kɔ̀be, ti wàrimu ke tú: Betinè oyeiwe di cuokè.

6

Kirisi kɔ̀be dò nkéntūnnimè be kpeti

¹ Dè dòmmè dīndi Kirisi kɔ̀be, kè di mɔ̀ke timati nè ditòbè di ti kàtenè bèè í tū nKuyie mbe borè, ke yóu di bo ti kàtenèmmè Kirisi kɔ̀be borè? ² Di í yé ke dò nKirisi kɔ̀be bèè yóó bekénè kutenkù kɔ̀baa? Kè beè yóó bekénè kutenkù kɔ̀be, dè dòmmè kè di né báá na kètūntè timati sámpóti di cuokè? ³ Di í yé ke dò ntí yóó bekénè Kuyie ntòràà? Ti né bo yíèke ti bo tūntemè mme kutenkù kuù nkpetaa? ⁴ Dè né dòmmè kè di ɔ̀ mmɔ̀ke timati ke ti kàtenè bèè í tú Kirisi kɔ̀be be borè kè beè ti beké? ⁵ N ti béi nke ifei ìi bo di pī. Òmòu í bo di mièke bá omáá wèè ciì ke bo na kètūntè timatàa? ⁶ Dè keté ke í dò ndi mmàkenè ditòbè timati ke né báá ti kàtenè bèè í tū nKuyie mbe borè.

⁷ Kè di mɔ̀ke timati nè ditòbè deè benkú di yíèkemè. Di ní na mmimmu bè di dɔ̀ori dìi mǎnni meyei, nkè bè yuúkú di kperè di yóu kè dèe yei. ⁸ Dī pètinke dɔ̀ori meyei nke yuuku ditòbè. ⁹ Di yèmu ke dò mbèè borime í wenni bè í tati Kuyie nkpaàtiyuu. Di bá nsou ndimáa: Bèè fòu mufòmmu muyeimu nè bebɔ̀féúbè nè bèè dauti dautinè betòbè, nè bèè dò̀rite isòke: Benitidaabè bèè dounè bedatòbè nè benitipòbè bèè dounè bepotobè, ¹⁰ nè beyóòbè nè bèè duó mbe yèmmè idíítí nè tinaàyaàti nè bèè càari betòbè yètè nè yeyoyóókperè. Bembe kó dimáa í tati Kuyie nkpaàtiyuu. ¹¹ Di mièke bèmabè do tú beè nìtibè botí kè Kuyie ndi cīé ndi yei, nke di cànnè kè di tú ku kɔ̀be, kè kù di wénkūnnè. Yesu wèè te kè Kuyie mmè dò̀ò nè ku Yaá mmieke.

Kirisi kou bo na kèndɔ̀ori ò dɔ̀ràà?

12 Bèmarè di mieke tú dèmarè í ci, mómumu nwe, demou dè né í ti dɔɔri mesàà. N yí ci dèmarè n né í yóó yie nkénaá ndèmarè kó kudaakù. 13 Di tú tidiiti bo dipitiri kpéi nke kè dipitiri bo tidiiti kpéi, mómumu nwe, nè memme Kuyie nyému dedé de mànku tikònti tii me nyí bo di bo ndouti dɔutinè mèè kpéi nditòbè, ti bo ti Yiè nKuyie nkpéi nke, kòò ti te. 14 Kuyie kùù te kè ti Yiè nyànté kuù kó muwèrimú yó nte kè ti yánté múnke.

15 Di í yé ke dò ndi kònti tu Yesu kpeti ntaà? M bo túóté n kònti kéduó nhonitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabàà? Biti bitì! 16 Di í yé ke dò kòo niti duónè onitipòkù wèè dɔuti dɔutinè benitidaabè bè naá tikònti timáà ndià? Ke yé ti wàrimè ke tú: Bedé bè bo naá nhoniti omáà. 17 Kè wèè me ntàunnè Yesu Muyaánsààmù mieke bè naá nhoniti omáà ndi.

18 Ncokùnè di bo ndɔutinè mè ditòbè! Meyei ntēmè oniti dɔòmè í sīnkùnko o kònti wèè me nduónè o pokù í tú wè yoo o dɔù í tú wè ò sīnkùnne o kònti nti. 19 Di í yé ke dò nKuyie ndi duó mMuyaánsààmù kè mù bo di mieke kè di kònti tu mu cētèàà? Di í te dimáà. 20 Kuyie nkuu di donté kudonku diekù, ndéúkùnkonè ku nè di kònti.

7

Pɔɔri tēñné tì dipopuò Ìnkè

1 M bo di tēñné di m beke tii náaanti ke tú dè wenni oniti bo nkparamè o pokàà? Èè, kòo niti í kààké onitipòkù dè wennimu. 2 Benitibè né mè ndouti dɔutinè mè betòbè. Nè de kpéi mbá wèè nitidòù mmàke o pokù, bá wèè nitipòkù kòo mmàke o dɔù. 3 Onitidòù nduò nho pokù ò dò nké nhò duò ndè, kòo nitipòkù múnke nduò nho dɔù ò dò nké nhò duò ndè. 4 Onitipòkù í te o kònti o dɔù wèè ti te, onitidòù me nyí te o kònti, o pokù wèè ti te. 5 Òmòù báá yetenè omáà otòù, kè dè í tú di wēnnè ke tãáté dimònni mari ke bo bánté Kuyie, kè di dèè di wēte kēsòtè. Dibòò yàà bo di souté mèè kpéi nke yé di báá namè kēpī ndimáà.

6 N di náá n yèmmè dò ndèè wenni dènde, n yí yè ndi dè dɔònnè muwèrimú. 7 N na ndó dimòu di nni ndònnèmu, timòu ti né í wē nyepārè, bá wè Kuyie nhò pà dii pānni cāámmu.

8 Ntenè n náá nti tidakóóti nè tipokóóti nè bekúpobè: Dè wennimu di bo nni ndònnè mè. 9 Kè di me nyí yóó na ke pī ndimáà, puokenè kéyenke, kè dèè tɔ̀ùnè di bo ndómè kè dè di tuò.

10 Kirisi kòbe bèè po nè bèè ye, n yóó mè mbéi ndii nuù í tú n kperi ti Yiè nkperi ndi, wèè ye nhò báá yete o dɔù. 11 Kòò me nhò yete ò nkáké. Onitidòù me nyí dò nkébeti o pokù.

12 Dindi betòbè (n yóó di náké ti í tú ti Yiè nkpeti, n kpeti nti) kè Kirisi kou mòu po wèè í yie nKirisi kòò dó ké nhò ye nhò báá ò bèti. 13 Kòo nitipòkù wèè me ntú Kirisi kou ke ye nwèè í yie nKirisi kòò dó ké nhò po ò báá ò yete. 14 Ke yé onitidòù wèè í yie nKirisi ò tákénè mè Kuyie nnè ò pokù kpéi, kòo nitipòkù wèè í yie nKirisi kòo tákénè Kuyie nnè o dɔù kpéi, kè bè me nyàte bè bí bo détenè Kuyie nke né do kù tákénè. 15 Wèè í dó Kuyie nkè wèè yete wèè dó Kuyie nwèè wè yóu. De mònni dèmarè ténke í bè taunko. Kuyie ndi dèetè kè di bo nfòu diwèi mieke nke. 16 Onitipòkù, a bo yīme kényé ke dò nha bo dèetè a dɔù? Onitidòù a bo yīme kényé ke dò nha bo dèetè a pokù?

Bá wè wèè yie nho fàtiri

¹⁷ Kè dè í tú m mè mbo ke náá ntù ìnkè, bá wè wèe yie nho f̀t̀t̀r̀i Kuyie nyóó ò deetè kòò bo dì. T̀ìnt̀i n tièmmè Kirisi k̀b̀e b̀e m̀o. ¹⁸ Kè Kuyie nyóó da deetè ke s̀s̀ nkàa c̀ãnt̀e bá nsòr̀i k̀aà me nyí c̀ãnt̀e bá ntú a bo c̀ãnt̀e. ¹⁹ K̀aà c̀ãnt̀e yoo a í c̀ãnt̀e de kpeti í bo, a bo nyíèmmè Kuyie nkuó deè wenni. ²⁰ Bá wè wè mbo Kuyie nyóó ò deetè kòò bo dì f̀t̀t̀r̀i k̀ent̀ù nKuyie. ²¹ Kè Kuyie nyóó da deetè ke s̀s̀ nha tú kudaakù bá nyíèkù. Kè kuce me mbo a bo yímmè ke t̀énke bá ntú kudaakù á yè. ²² Ke yé wèè do tú kudaakù ò tiekemè omáà Kirisi kó metaummè mièke, wèè do te omáà kòò náá nKirisi kó kudaakù. ²³ Kuyie ndi dontému ke yietí kudonku diekù, t̀énke bá naánnè benit̀ibè kó tidaati. ²⁴ N k̀b̀e bá wè ò mbo Kuyie nyóó o deetè kòò bo dì f̀t̀t̀r̀i k̀é nkù t̀ù.

Bèè kóké nè bekúpobè

²⁵ Bèè í po nè bèè í ye, n yóó mè mbéi nti í tú ti Yiè nkpeti, mí nKuyie ndòò wè mesàà mmí yèmmè mè dò, kè di bo na kéyie n kpeti.

²⁶ N yèmmè dò nti mè mbo yèè m̀r̀è yeiyè mièke, dè wennimu ke dò nhoniti m̀bo o f̀t̀t̀r̀i. ²⁷ K̀aà m̀ke a pokù, a báá yí a bo ò bèti, k̀aà me nyí m̀ke, a bá nwanti képuoke. ²⁸ K̀aà po a í d̀òò meyi, k̀aà me nye nha í d̀òò meyi. Bèè po nè bèè ye mbè yó nháárìmu, deè te ke n yí d́ di ta meháárìmmè mièke.

²⁹ Nte n duò nyí tié: Dimònni k̀p̀ému, bèè po, bè ndò mbè í po. ³⁰ Bèè kuò mbè bá ndakenè yedabùò, bèè ỳanku bè bá ndakenè tiỳankùti, bèè do mbè bá ndakenè mudommu. ³¹ Bèè m̀ke tikp̀ati bè bá nti dàkenè, ke yé kutenkù autémè ke bo deè.

³² N d́ k̀é di deeténè iyentotí nyi, wèè í po ò ò ndakenè ti Yiè nkó mutámmú mmu, ke d́ kédòò ti Yiè ndó dè. ³³ Wèè po kòò ndakenè o c̀f̀t̀è kó mutámmú, ke d́ kédòò o pokù d́ dè. ³⁴ Kòò yèmmè bo tip̀iti tidé. Mèè botí nku onitipòkù wèè í ye nnè osapàà nwèè í ye mbè ò ndakenèmmè ti Yiè nkó mutámmú, ke d́ k̀énwenni be k̀ònt̀i nè be yèmmè. Wèè me nye nhò ò ndakenè o c̀f̀t̀è kó mutámmú mmu ke d́ kédòò o dòu d́ dè.

³⁵ N yí di d̀ò̀rinè muwèrímú, n d́ k̀é di teennèmu kè di mbo kè dè wenni, ke taunè Kuyie nke p̀i nku tómmú.

³⁶ Kòò m̀òu waá ndipocènni ke s̀s̀ ndi d́ k̀ép̀ètè di túòrè, kòò d́ k̀é di túóté, ke di túóté, wè í cààrè. ³⁷ Kòò m̀òu me ntoti o yèmmè weti weti, ke bo na k̀émp̀i nhomáà, ke báá túóté o pocènni, wè í cààrè. ³⁸ Wèè túóté o pocènni ò d̀òò kè dè wennimu, kè wèè í túóté kòò kperè d̀ake wenni.

³⁹ Onitipòkù wèè ye nhò taunè o dòu nwe be f̀òmmu mumòu mièke, kòò dòu me nku ò bo na kéyenke ò d́ wè kè de yiè ncénke tú Kirisi kou. ⁴⁰ N yèmmè dò nkòò í wète ke yenke dè d̀ake bo nhò naati. N yému ke dò n náá nti Muyaánsààmù muù tì nni nduó.

8

Iwũs bè fié ì yebokè

¹ Di mè nni mbekemè di bo nhómmè iwũs bè fié ì yebokè i kó imaa.

Timòu ti tì yému. De kó meyítímè botí né àà oniti nwe tefentè, a bo ndómè otòu deè ti kpénkunko Kuyie nkó kuce mièke. ² Wèè yèmmè dò nhò yé dèmarè ò mu nyí yíétè ò dò nkényé kè dè màmè. ³ Wèè d́ Kuyie, Kuyie nwe nyé.

⁴ Di m beke ke tú: Ti bo na kénécaá nyiwũṣ bè fié ì yebàkàà? Ti yému ke dò nyebàkè í mannè Kuyie. Kuyie mbo kumáà ndi. ⁵ Bá kè benitibè yèmmè dò nKuyie nyí bo kumáà, kè detèrè marè bo ke kù mannè, ke mọke muwèrímú kèinkè nè ketenkè. Kutenkù kumọu miéke yebàkè bomu kè benitibè tu yè mannè Kuyie. ⁶ Tínti yé ke dò nKuyie mbo kumáà ndi, ti cice wèè dḁḁ demọu, weè ti te. Kè ti Yiè mbo omáà Yesu Kirisi, Kuyie nnè wè bè dḁḁ demọu, wèè ti dúḁ mmufḁmmu.

⁷ Kirisi kọbe bèè do manténè bè bo nfeumè yebàkè ke mu nyí kpenke nè yíenní, kè be yèmmè dò nyebàkè yeè te de kó imaa nkè bè ì càáké dè mbè kḁḁnnè be yèmmè miéke ke bè sīnkũnko. ⁸ Mudii kpeti í bo tínti nè Kuyie nti kó metaummè miéke. Kàa í di dè í da yaari dèmarè, kàa me ndi dè í yóó da yíè dèmarè.

⁹ Kàa bo na kénécaá mbè fié ì wũṣ yebàkè, kè dè báá da dḁḁ dèmarè a né ndake ke báá bo nwèè mu nyí kpenke Kuyie nkó kuce miéke. ¹⁰ Wèè mu nyí kpenke Kuyie nkó kuce miéke kòḁ yà fṣ nwèè yé Kuyie nnáànti, kàa kàri yebàkè kó ditou miéke ke yo ndè báá yáúkũnne o kḁnti kòḁ ncáá iwũṣ bè fié ì yebàkàà? ¹¹ A yíétè mèè kpéi mba nte kàa bo nwèè mu nyí kpenke Kuyie nkó kuce miéke Kirisi ku wèè kpéi. ¹² Ke yé a bo ndii mḁnni wèè mu nyí kpenke Kuyie nkó kuce miéke. A yeténè Kirisi nwe o mḁmmu. ¹³ Kè imaa nyii bo nte kè m bo n kou meyei mmieke, m báá ì càáké, n yàà bo ò bo mmèè kpéi.

9

Bè dò nkédḁḁ dè Kuyie ntḁnti nè o dò nkédḁḁ dè

¹ M báá na kédḁḁ n dḁmàà? N yí tú Yesu tḁnnàà? N yí yà ti Yiè nè n nḁnfàà? Mí ì di nàké Kuyie nnáànti? ² Bá kè betàbè yè n yí tú Yesu tḁnni, díndi do dò kényému, ke yé mii di nàkémè Kuyie nnáànti kè di cèète.

³ N ti nténni nko bèè n wátiri. ⁴ M pī mùḁ tḁmmú í dò di nni nduḁ kè n yo nke yḁnnàà? ⁵ N do í dò nkémḁke m pokù wèè tu Kirisi kou kè ti neitaà, Yesu tḁrè nè o neí nè Pieri bè dḁmmaà? ⁶ Mí nnè Bannabaasi tii máà dò kémpī mutḁmmú ke yonnè, kè di teénnè betàbàà? ⁷ We nhāāpḁnti piú omáà? We nfiku detie nke í yo nde be? We ncémmù inàake ke í yḁ nyi miè?

⁸ Di yèmmè bá ndò n náá nke weti kute nkù kuù nkpeti máà. Tì wàrimu Māyīsi kó ikuḁ miéke ke tú: ⁹ Báá táú nfenàáfè nùḁ fe puḁtì dii mḁnni tidiiti, Kuyie nkuḁ nyinàake nyi mesémmàà? ¹⁰ Tì nàà ntii kpéi nke, ke tú, wèè kùúti tidiiti nè wèè ti puḁtì bè dḁ mucḁntimu mmu bedé. ¹¹ Mí nwèè di dúḁ ndi wèrè kó mudii di bo n duḁmmè tidiiti deè di yonkaà? ¹² Kè di teénnè betàbè, n do í dò nké di beke kè dèe pèètè be kperàà?

M pètinke dúḁ m máà ndi kè dèmarè báá ditínnè Kirisi kó Tináànsààti. ¹³ Di í yé ke dò mbèè pī nyikuḁ tḁmmú Kuyie ncīètè miéke bè de nyonnè, kè bèè feu iwũṣ diwũṣtḁnni Ìnkè kè bè mọke be kó imanaàà? ¹⁴ Memme Kuyie mbéimmè ke tú bèè nàá nKuyie nnáànti bè ti nàá mbè, mbè duḁ nke bè yo.

¹⁵ Mí n yí beke dèmarè òmọu, bá m mè ndi wāūmè dipátiri n yí dḁ di n dúḁ ndèmarè, kè n ku nè dikḁnni dè tḁūnè m bo mḁomè kécake n yètiri. ¹⁶ M báá na kényóu Kuyie nnáànti ke yé Kuyie nkuu ti nni nduḁmmè, kè n yí dḁḁ memme Kuyie mbá n yóu. ¹⁷ Kè m pī nde kó mutḁmmú nè diwèi, Kuyie mbo n yietí, bá kè n yí dḁ ké mù pī, n dò nké mù pīmmu ke yé Kuyie nkuu

mù nni nduómme. ¹⁸ Dende tú n kó mutómmú kpamu tiyetaà? Ɔ̀, n kó tiyeti tú diwèi ndi nè m bo nákéme Kuyie nnáànti fààrè ke báá coute tiyeti n do dò nkécoute ti.

¹⁹ N temu m máà, n yí tú òmòu kó kudaakù, ke né duó m máà ke tú benitibè bemou kóo tónti, ke bo yúónní kusùkù Kirisi kó kuce mieke. ²⁰ Nh ò mbo Sifube cuokè ke dǎ̀ri bè dǎ̀rimè mme, kè bè tū nyikuó, nni nyi tū ke bo yúónní kusùkù Kirisi borè. ²¹ Kè m bonè dii mǎnni bèè í tú Sifube, bèè í yé Mǎyiisi kó ikuó be cuokè, nni ndǎ̀ri bè dǎ̀rimè, ke dò n yí mǎke ikuó ke né tū nKirisi kó ikuó. ²² Kè m bo bèè mu nyi kpenke Kuyie nkó kuce mieke, m bè ènnenè m máà, kè bè yúónní Kirisi borè. M mè dǎ̀ri memou kè dè bo yie nkè n deaté bémabè mbe. ²³ N dǎ̀ri memme ke bo pitè Tináansààti nti, kè tí wènné kètoté ti kó ticuuti.

²⁴ Di yému ke dò mbèè beti muceé mbè ò ncokù kòò máà weè pété tiyeti. Ncokùnè mesàà nképété tiyeti. ²⁵ Bèè dó kèbeté muceé mbè ò keté kèmbéu kè dè yóumu, kè bè mǎke bè ci dè péu. Bè wanti kèpété ketenkè kie nkó tiyeti nti, tii í mǎnni, kè tínti wanti kèpété kènkè kó tiyeti tii yó mbo sǎ̀. ²⁶ Deè te kè n cokù ke yé m beti dè, n yí sǎ̀nté ke puòti detetirè. ²⁷ N fèũnko m máà ndi weti weti ke pĩ n kǎnti mesàà nke yìkù m bo nákéme betòbè Kuyie nnáànti kè Kuyie nné n dootóo.

10

Di bá ndònnè Isidayeeri kòbe

¹ N kòbe n yí dó di yè nti yembè do kèrímè dikpáà cuokè kè diwetiri bè ni, kè bèe sénté dàmèèri tipènti kou. ² Ti bo na ke dǎ̀ bè ànné bàtémmù diwetiri mieke nè dàmèèri mieke, bè yí mmèè kpéi nke tū Mǎyiisi. ³ Kè bèe di bemou mudii mùu duóni kènkè, ⁴ kèyà bemou Kuyie mbè duó mmèè nie, mèè yìèní dipèri. De kó dipèri do benkù Kirisi nwe. ⁵ Nè memme Kuyie nyi mpènsiri bémabè be mieke kè bèe kú dikpáà mieke.

⁶ Dè dǎ̀ memme ke bo benke tímbe kè ti bá mbè dònne kéndó meyei nkó mudǎ̀rimù. ⁷ Di bá ntū nyebòkè, be mieke bémabè do dòmmè. Ti wàrimu ke tú: Kè bèe di kèyà menaà nkéité kénhau. ⁸ Di báá ndouti dǎ̀utinè ditòbè, be mieke bémabè do me ndǎ̀ kékú sikǎupísidé nè sikǎupísitáati (23000) diyìè dimáà mieke. ⁹ Di bá nyíinko Kuyie mmieke, bémabè be mieke do me ndǎ̀ kè iwààkke bè dǎ̀mmú kè bèe kú. ¹⁰ Di bá nséi nKuyie, be mieke bémabè do me ndǎ̀ kè Kuyie ntǎnni ku tǎnni dii kǎu kè dii bè kùò.

¹¹ Dè mè dǎ̀ kè bè ti wàri ke bo benke tímbe yemǎrè sanye yiè nkòbe. ¹² Kè dè tū ndò mmemme, weè yèmmè dò nhò còmmú wè nyé kòò báá do. ¹³ Mèbennimè mamè í di tuòkùni betòbè í yémè. Kuyie mbéi nti kù ti dǎ̀rimu, kù í yóo yóu kè mèbennimèe pèétè di wèrímú kè mè di tuòkeni kuù yé kù yóo yímè kè di mè na kèyè.

¹⁴ N kòbe n di náámmu, bá ntūnnè nyebòkè. ¹⁵ N di náánnè ke dònne benitibè bèè cii bémbe. Wénténè di mómmòmbe n di náá nti. ¹⁶ Ti ò sǎ̀nte Kuyie nkèyà fèè bòòfè fèè benkù ti wèmmè Kuyie nkó mesàà nti pètémè nè Kirisi kó mukù mmièke. Ti wèri dii mǎnni pèè ke cáá ndè benkù ti wèrímè mme Kirisi kó tikǎnti mieke. ¹⁷ Ti ò nyóo wèri pèè kòò wèrímú, dè me ndò nè Kirisi kòbe, bá kè ti sū, ti wè nhoniti omáà ndi. ¹⁸ Wénténè Isidayeeri be kó meborime, bèè cáá nyiwùò bè feu i Kuyie mbè kù tàunèmu.

19 Dè í me ndò nè imaa nyii fié yebòkè, imaa nyoo yebòkè dè í mæke muwërimú mamù. 20 N né dó ké di náké tì tú: Kè imaa mbè fié ì Kuyie mbè tàunkonè Kuyie, meè botí nku imaa mbè fié ì yebòkè bè tàunkonèmè yebòkè. N né í dó òmòu di miéke ntaunè dibòò. 21 Di báá na kényà ti Yiè nkó febòòfè nè yebòkè kòfè, di báá na kédì ti Yiè nkó mudii nè yebòkè kòmù. 22 Yàá di dó kèfi nti Yiè nkó kemieke nke? Di yèmmè dò ndii kpeñni kó pèētáà?

Dèmarè í ci, demòu dè né í dɔɔri mesàà

23 Bèmbàbè di miéke tú: Dèmarè í ci! Mómumuò, demòu dè né í ti dɔɔri mesàà. Dèmarè í ci, demòu dè né í ti teénnè Kuyie nkó kuce miéke. 24 Òmòu bá nwanti omáà kó mmucóntimu, ò pètinke nwanti otòu bo còntemè mme.

25 Di bo na kécáá mbè fiiti ìl maa ndikàtìrì kè di yèmmè bá ndi bekùnè. 26 Tì wàrimu ke tú: Ketenkè nè dèè kó dimàà bo ke miéke, ti Yiè nweè dè te.

27 Wèè í tũ nKuyie nkòo di yu mudii kè di kòte, dí di bè di duó ndèè kó dimàà, di yèmmè bá ndi bekùnè. 28 Kòò mòu me ndi náké ke tú: Bè feúté ì nmaaa dibòò ndi. Di báá di, dè yàá bo kàkénèmè wèè di náké. 29 Dè í tú n yè díi kó meyèmmè yó ndi bekùnè, wèè me ndi náké o kpéi nke.

Kè dè yèmmè òmòu bo yí otòu kpéi mbá nte kè n yóu n dó kédòò dè, 30 kè n sante Kuyie mmudii kpéi nke yo, nhòmòu báá na kè n sei.

31 Kè di yo nyoo di yè, di dɔɔri dèè kó dimàà dè ndéúkunko Kuyie nyètìrì.

32 Di bá ndɔɔri dèmarè dèè bo bɔ nhotòu, Sifu yoo wèè í tú Sifu yoo Kirisi kou mòu. 33 M mómumuò n yí wanti n kó kuyènaatí, n wanti betòbè kòku nku, kè dè bo yie nkè bèe cooté.

11

1 Ntũnne n kó meborime, kéndònnè m mómumuò n tũnnemè Kirisi kòmè.

Onitipòkù nè onitidòu bè bo ndòmme bè báá ndii m̀nni Kuyie

2 N di sánti di yèmè n kpéi nyemàrè yemòu nè di tũnnemè itié n di duó nyi. 3 N né dó di nyé tì tii tú tii: Kirisi wèè baké benitidaabè, kòo nitidòu baké onitipòkù, kè Kuyie mbaké Kirisi. 4 Dèè kpéi nte kòo nitidòu báá nyoo ò nàá nKuyie náànti ke óké dèmarè ò sènkèrì Kirisi nwe. 5 Kòo nitipòkù me nyí kánkè o yuu ò báá ndii m̀nni yoo ò nàá nKuyie nnáànti ò sènkèrì o dòu nwe dè í cáánnè ò bo kuómè meyubii. 6 Kòo nitipòkù í dó kénkánkè o yuu wèe kuó, kè ifei me nhò bonè ò bo kuómè wè nkánkè o yuu. 7 Onitidòu í dò kénhóké dèmarè ke yé Kuyie nhò dòmme kòò bo nkù dònnemu ke kù déúkunko, ke dòò onitipòkù kòò bo ndéúkunko o dòu. 8 Kuyie nyí tùóté onitipòkù kó diwétìrì ndi ke dònè onitidòu, kù tùóté onitidòu kperi ndi ke dònè onitipòkù. 9 Kuyie nyí dòò onitidòu onitipòkù kpéi, kù dòò onitipòkù nwe onitidòu kpéi. 10 Dèè te kòo nitipòkù dò nkénkánkè o yuu, kè dèè benke Kuyie ntòrè ò yeímè. 11 Kuyie mborè onitidòu nè onitipòkù bè í cáá, 12 kéndònnè onitipòkù yènnímè onitidòu borè, meè botí nku onitipòkù peimè onitidòu. Bedé kè bè boñni Kuyie mborè.

13 Díndi wúó nkè dè wenni onitipòkù bo mbáámmè Kuyie nke í kánkè o yuua? 14 Ti kó meborime miéke dè dò nyifei nyi onitidòu yùti bo nhokùmè, 15 ke tú diyètìrì onitipòkù yùti bo nhokùmè. Ke yé Kuyie nkuu tì nhò duómme kè tì bo nhò kánkè. 16 Kòò mòu dó ké tì yete, wè nyé ke dò mmí nnè Kirisi kòbe tòbè tì í mæke de kó meborime.

*Kuyie nkó mudii**(Wénté Matie 26:26-29 nê Mariki 14:22-25 nê Duku 22:15-20)*

¹⁷ N dó ké di kpannêmu. Di tiku mètè tímmè ke yo nKuyie nkó mudii, mètè í di d̄ori mesàà, mètè pètinke di caárimu. ¹⁸ Bè n náké ke tú di ɔ̄ tíf nkè metotímè m̄bo di cuokè, kè n tí yie ndikéè. ¹⁹ Metotímè ɔ̄ nwennimu m̄nni marì, kè bè bo banténè bèè kéri kuce sààkù nè bèè yeté. ²⁰ Di ɔ̄ tíf nkényo mmùù dii í tú Kuyie nk̄omu. ²¹ Di ɔ̄ tíf mbá wè kòò nyo nho kó mudii mmu, wèè kpa kòò kàri dikònni kè betòbè de ndi ke sànnè, káyà menaà nkémuó. ²² Di í m̄oke di c̄í di bo nyommè ke yò ndi naàndàà? Yáà di sènkèrì Kirisi kòbe t̄nni ndi, ke dó k̄efèik̄unne bèè kpa be kperè? Di dó n di náké ònti? Di dó n di s̄antemaà? Biti! M báá di s̄ante.

²³ Ntenè ti Yiè nni nnákè ì tié kè n yì ndi t̄u: Bè yóó p̄ nkèè yènkè ti Yiè nYesu, kòò túóté p̄éé, ²⁴ k̄ém̄o Kuyie nkó mesàà nkóò w̄erì k̄éduó nho tancóumbè ke d̄: We mp̄éé wèè benkú ke d̄ m p̄ n k̄ònti di kp̄í. N̄d̄orinè mie nke denniní n kp̄í. ²⁵ Kè bèe cááké k̄edeè kòò túóté f̄ebòòf̄é kè bè duó nke d̄: Fe mbòòf̄é f̄éè benkú ke d̄ n ȳi mmèè yó nte kè metaummè p̄ammèe d̄ò. N̄d̄orinè mie nyem̄òrè yem̄ou ke denniní n kp̄í. ²⁶ Di cáá ndii m̄nni de kóò p̄éé ke yò nde kó f̄ebòòf̄é, di náá nKirisi kú m̄emme di kp̄í. Di yó mme nh̄ò kòò yàa w̄t̄enní.

²⁷ Deè kp̄í nte wèè bo cááké ti Yiè nkóò p̄éé k̄éyà o kó f̄ebòòf̄é ke í mannè, ò yeténè ti Yiè nkó tik̄ònti nti nè o ȳi. ²⁸ Bá wè ò ní wénté omáà mesàà, ke né na k̄écááké ti Yiè nkóò p̄éé k̄éyà o kó f̄ebòòf̄é. ²⁹ Ke yé wèè bo cááké de kóò p̄éé k̄éyà de kó f̄ebòòf̄é, ke í bàte ò ce nhomáà ndi Kuyie nkó tibeénti. ³⁰ Deè kp̄í nte kè bemuòmbè s̄u di cuokè nè tihòùti, kè besükùbè ku. ³¹ Kè ti bekunè timáà, Kuyie mbáá ti bekénè. ³² Kuyie nh̄ò ti bekénè kè ti tié, dè bo yiémmè mme kè kù báá ti w̄ennénè kutenkù kòbe k̄éketinné.

³³ N kòbe kè di ní tíf nke bo di Kuyie nkó mudii, m̄baanè ditòbè. ³⁴ Kè dikònni ní bo wè wèè diní o c̄f̄ètè kè di ní báá tíf kénce nKuyie nkó tibeénti. Kè n kòtoo dii yìè m bo t̄unte t̄i kpaá.

12*Muyaánsààmù kó mutōmmú*

¹ N kòbe n dó di bantému Muyaánsààmù p̄ā yèè p̄ārè benitibè.

² Di ȳemu ke d̄ò ndi mu ndo í t̄u ndii m̄nni Kuyie kè yebòkè yèè di ȳnti kè di feu sitenkaanii s̄ii í n̄o nke náá. ³ Kè Muyaánsààmù bonè onitì ò báá na k̄ésáá nYesu, kòò m̄ou ȳi Yesu tú o Yiè ndè bonnii Muyaánsààmù mborè nde.

⁴ Muyaánsààmù bo mumáà ndi, kè mu p̄ārè s̄u mù mp̄ā nyè. ⁵ Kuyie ntōmmú s̄umu ke tú Kuyie nkumáà kó mutōmmú. ⁶ Tì bo mp̄i mmèè boti Kuyie ntōmmú m̄e s̄umu Kuyie nkumáà kuù né m̄e nti benkú. ⁷ Kè Muyaánsààmù p̄ā wè dii p̄ānni di ntú tim̄ou kó mesàà. ⁸ Muyaánsààmù ɔ̄ p̄āmu òm̄ou m̄eciì nkó tináānti, k̄épā ot̄ou m̄eȳl̄étimè k̄peti, ⁹ k̄épā ot̄ou meták̄umè, k̄épā ot̄ou kòò mmiek̄unko bemuòmbè, ¹⁰ k̄épā ot̄ou kòò nd̄orinè tidietì, k̄épā ot̄ou kòò nnáá nKuyie mp̄ān̄áānti, k̄épā ot̄ou kòò nn̄o nke bāati Muyaánsààmù k̄peti nè yebòkè k̄peti, k̄épā ot̄ou kòò nnáá tináānc̄anti, k̄épā ot̄ou kòò nn̄o ke t̄i t̄uonko. ¹¹ Dem̄ou m̄emme Muyaánsààmù kó mutōmmú mmu muù p̄ā nyep̄ārè kè yè c̄áá nc̄áá mmù dó m̄èè boti.

Onìti omáà itùòti péu

¹² Onìti bo omáà ndi ke m̀ake itùòti péu, Kirisi k̀obe kperε me ndò, k̀e bè sũ ke né wẽ. ¹³ Tim̀au tínti Sifube nè bèè í tú Sifube, tídaati nè bèè í tú tídaati, Muyaánsáám̀u mmuù ti taunnè Kirisi bè ti ánnè ìi m̀onni bàtém̀m̀u ke p̀f̀ mmutõmm̀u tim̀au ti mieke.

¹⁴ Kutùòti kumáà kuù í tú onìti, ì sũmu. ¹⁵ K̀e tenaàcètè yete ke yĩ tè í tú tenòtè, tè í taunnè tikònti. Tè báá na, tè baa tú tikònti nti. ¹⁶ K̀e ditoò yĩ ìi tú fəǹnfè, ìi taunnè tikònti. Dì báá na, ìi baa tú tikònti nti. ¹⁷ K̀e tikònti tim̀au do ntú fəǹnfè nfe k̀e ditoò í bo ti yĩme kényo? K̀e ti me ndo tú ditoò ndi k̀e dihònni í bo ti yĩme kényo kunóú. ¹⁸ Deè te k̀e Kuyie nhánnè itùòti onìti kunku Kuyie nkù dó mèè botí. ¹⁹ Kutùòti kumáà báá na kéntú onìti. ²⁰ Itùòti péu ìi wẽnnè ke tú onìti.

²¹ Fəǹnfè báá na kénáké tenòtè ke dò: M bo na m máà, bá kàa í bo. Diyuu me mbáá na kénáké sinaàcèi ke dò: M bo na m máà bá k̀e ìi bo.

²² Onìti k̀nti kperε deè k̄r̀ni, deè kó mutõmm̀u pèt̀nke de. ²³ Onìti kperε deè í dò nkéyà, ti de nyári ke de daati tiyààti. ²⁴ K̀e itùòti t̀i bo ti í s̀ari ì, Kuyie nhánnè bá kùù t̀òti nè ku tãmm̀u mmu, k̀e tikònti kperε ti s̀ari de kó mutõmm̀u p̄̀tè itùòti t̀i kõmu. ²⁵ Kutùòti kumáà báá na k̀p̀f̀ mmutõmm̀u im̀au ì dò nk̀enteennè itòbè mbe. ²⁶ K̀e kutùòti kumáà f̄̀ũri, itei ò nf̄̀ũrimu, k̀e de kù naati, de nnaati itei.

²⁷ Dim̀au ìi tú Kirisi kó tikònti nti, bá wè kòò tu kutùòti. ²⁸ Mèè botí nku Kuyie nhánnèm̀e Kirisi k̀obe mieke, meketim̀e Yesu t̄̀r̀e, medérím̀e bèè nàá nKuyie mp̄̀ánáànti. Metáámm̀e bèè tiè mbenitibè Kuyie nnáànti, de kó dif̀nkúò bèè d̀òri tidietì nè bèè miék̀unko bemuõmbe nè bèè teennè betòbè nè bèè baké nè bèè nàá ntínáàncànti. ²⁹ Bem̀au beè í tú Yesu t̄̀r̀e, bem̀au beè í tú bèè nàá Kuyie mp̄̀ánáànti, bem̀au beè í tiè mbenitibè Kuyie nnáànti, bem̀au beè í d̀òri tidietì. ³⁰ Bem̀au beè í miék̀unko bemuõmbe, bem̀au beè í nàá ntínáàncànti, bem̀au beè í tuònkò tináàncànti. ³¹ Tũ ñwamm̀unè yep̀arè yèè p̄̀tè yeteyè.

M bo ìi benke deè p̄̀tè dem̀au.

13

Medókùmè

¹ Bá k̀e n nò nke nàá nyibotí im̀au kó tináànti nè Kuyie nt̄̀r̀e kpeti, ke né í m̀ake medókùmè, n dò nkubaricírík̀u nku bè bie nkù yoo kukànkànkù. ² Bá k̀e Kuyie nni mp̄̀a k̀e n nò ke nàá ku p̄̀ánáànti, ke yé deè s̀ari, ke yé mecii mmem̀au, ke tá Kuyie nkè m béi nyet̄̀r̀e f̄̀ute, k̀e n né í m̀ake medókùmè n tú detetirè nde.

³ Bá k̀e n totí n kperε dem̀au bec̄iribè, ke duò m máà k̀e bè n cóu, k̀e n yí m̀ake medókùmè n tú detetirè nde. ⁴ Medókùmè yìè nh̄õ mmimmu, ke nitì, wè í ènnè betòbè, wè í m̀ake tipòti, wè í m̀ake tefentè. ⁵ Medókùmè yìè nyí d̀òri deè í wenni, ò í wanti omáà kó mucòntimu, ò í m̀ake kemieke, ò òó í nhu tináànti. ⁶ Deè òó í nnaati medókùmè yìè otòù d̀ò ìi m̀onni meyei, de ò nhò naati otòù d̀ò ìi m̀onni ndi mesàà. ⁷ Medókùmè yìè nh̄õ c̄̀emmu, k̀entá, k̀embaa, k̀emmi ndem̀au mieke.

⁸ Kuyie mp̄̀ánáànti náam̀m̀u yóó deemu, k̀e tináàncànti deè, k̀e meȳ̀t̄̀im̀e deè, medókùmè me nyí yóó deè bitì. ⁹ Yìe nti yé Kuyie nnáànti

dikée ndi, ke ti náà ndikée. ¹⁰ Dèè í kǔmmú dè bo tuòkení dii mǎnni kè dèè kǔmmú kè dèe pǝtému.

¹¹ N do tú dii mǎnni debire ke náá ntibíkennáaanti nti, ke mǎke mebíkényemmè, kè n yeñtotí tú ibíkénkpɛyi, ke kòtè ke yoo debíkénkpɛɛ. ¹² Yie nti wúó nkè dè dò nha ò nwúóommè mme oniti dihuri, de mǎnni ti bo ya páíí. Yie nti yé dikée ndi, de yiè ke bo yǝtè páíí Kuyie nti yé mèè botí.

¹³ Yie ndenennè dètǎati die ndèè bo: Metákùmmè, ti bo mbaamè dèe kpaani nè medókùmmè. Dèè pǝtè detèrè deè tú: Medókùmmè.

14

Tináaṅcanti nè Kuyie mpǎānáaanti náammú

¹ Wammúnè meketimè medókùmmè, ke múnke ndó kémǎɔte Muyaánsààmú kó yepǎrè, kénwanti dǎke di bo nnáammè Kuyie mpǎānáaanti. ² Wèè náá tináaṅcanti ò náánnè Kuyie nku, ke yé benitibè í yomè ò tú mù, ò náá ndisòri kpeti nti Muyaánsààmú ò duó nti. ³ Wèè náá nKuyie mpǎānáaanti, ò náánnè benitibè mbe ke bè kpénkùngo, ke bè tiè nke yáúkùngo be kǎnti. ⁴ Wèè me nnáá tináaṅcanti ò kpénkùngo omáá ndi, kè wèè náá nKuyie mpǎānáaanti kòo kpénkùngo Kirisi kǎbe.

⁵ N dómu dimou di nnáá ntináaṅcanti ke né dǎke dó di nnáá nKuyie mpǎānáaanti, wèè náá nKuyie mpǎānáaanti ò pǝtému wèè náá tináaṅcanti, kè de yiè nsàá í tì tùmumu Kirisi kǎbe kè bèe kpenke. ⁶ N kǎbe kè n kàtoo di cie ke di náánnè tináaṅcanti, dè bo di teennàà? Kè m me ndi nàké Kuyie nkó disòri kpeti yoo n di yé mecii, yoo n di nàké nKuyie mpǎānáaanti, yoo n di duó nKuyie nkó itiè, dè báá di teennàà?

⁷ Wénténè fetárise dòmmè yoo kukùtidúkù. Kè bè eu yoo bè bie nke í baàti a bo yíme kébanté tii auti botí nku. ⁸ Kè wèè eu tekpáriheutè, kòò í baàti, we mbo báátí kékate dikpǎnni. ⁹ Meè botí nku kè di náá tináaṅcanti kè bè í yo di tú mù dè bo ndò ndetèrè. ¹⁰ Tináaanti bomu kutenkù mièke ke sū, bá kùu botí nè ku náaanti. ¹¹ Kòò mǎu n náánnè tináaanti n yí yo tì ò ò ndò nhokpákpari nwe m borè kè n dò nhokpákpari o borè, ¹² kéndònnè di waammè Muyaánsààmú kó yepǎrè, wammúnè yèè bo ñteénnè Kirisi kǎbe.

¹³ Wèè náá ntináaṅcanti, wèè mǎo Kuyie nkè kùu ò pǎ kòò nno ke tì tùòngo. ¹⁴ Kè m báá nKuyie nè tináaṅcanti, n yèmmè meè kù báá ndè í tú n cii. ¹⁵ N dò nké dè dǎdumu dedé. M bo mbáá nKuyie nnè tináaṅcanti, kèmbáá nKuyie kè bè yo n tú mù. Kéndiè nè tináaṅcanti kéndiè kè bè yo n tú mù. ¹⁶ Kè nsà kàa sǎntí Kuyie nnè tináaṅcanti, bèè kàri kè bè í yo a tú mù bè bo yíme ké da wènnénè ke dò: Dè mme ndò? ¹⁷ A sǎntí Kuyie nkè dè wennimu yie, dè né í teénnè betǎbè.

¹⁸ N sǎntí Kuyie n nááammè tináaṅcanti ke di pǝtè dimou. ¹⁹ Kè m me mbo benitibè tikú dè, m bo béimmè yetannò yènúmmú kè dèe bè teennè, dè pǝtè m bo nákémè tináaṅcanti yetannò sikou sikou kè bè báá keè n tú mù.

²⁰ N kǎbe bá mmǎkenè ibí kó iyeñtotí, di né ndò nyibi meyei nyĩnkè, kè di yeñtotí dò mbenitimómmǎmbe kpɛyi. ²¹ Tì wǎrimu ke tú:

M bo duó nkè ibotí tɛi
 náké n kó benitibè n náaanti,
 m bo duó nkè bepǎdǎbèe
 bè nàké n náaanti,
 bè me mbáá tì kènté.

22 Tináaṅcànti benkú bèè í tũ bẽmbe Kuyie nku kó muwẽrímú. Kàa bo nákéme Kuyie mpãánaànti dè benkú Kirisi kɔbe kù kó muwẽrímú.

23 Kè Kirisi kɔbe tii nke náá ntináaṅcànti bẽmɔ, kè bẽwẽdũmpambè yoo bèè í tũ nKuyie nkè bè dè bo, bè báá yĩ di wáátáá? 24 Bẽmɔ kè bè me nnáa nKuyie mpãánaànti, kòo wẽdũmpànwè yoo wèè í tũ nKuyie nkòò dè bo, kè kèè bè náá nti, ti bo ò teennè kòo banté o yei. 25 Kòo yèmmè kpɛti tii sòri kè tii feité, kòo sɛnné kébántè Kuyie nkébanté Kuyie mmènke bomè di cuokè.

Di bo ndɔarimè kè dikɔnkɔṅnɔnì bá mbo

26 N kɔbe kè di ní tii nke bo bántè nKuyie, bá wè wèè dɔò Kuyie nhò duó nti. Kè yie ndèntè feyènfè, otòu duó nyitié, kòo tòu náké Kuyie mpãánaànti, kòo tòu béi ntináaṅcànti, kòo tòu ti tũ, kè dèe teennè Kirisi kɔbe kè bèe kpenke. 27 Kè di ní náá ntináaṅcànti, benitibè báá pèèté bèdébè yoo bètáati, kénfeinko betɔbè, kòò mɔ̀u ti tũòko. 28 Kòò mɔ̀u í bo wèè bo ti tũ, á ncíéké Kuyie ncíètè mièke, kénnáa nhamáa nè Kuyie. 29 Bèè náá Kuyie mpãánaànti bè mbo bèdébè yoo bètáati kénnáa nke feinko betɔbè, kè betɔbè ti wèi ke bo yà ti bo ntú Kuyie nkɛti. 30 Kàa náá, nkè Kuyie mbenke otòu timati, a cíféké kòò feí. 31 Di bo na kénnáa nKuyie mpãánaànti ke feinko ditɔbè, kè dèe yie nkè di yíe benitibè mecii nke yáúkũne be kònti. 32 Wèè náá nKuyie mpãánaànti ò dò nkénnɔmmu ke pĩi nhomáa. 33 Kuyie nyí tũ dikɔnkɔṅnɔnì kɔku, kù tũ diwèl kaku nku.

34 Kéndònnè dè dòmmè Kirisi kɔbe tĩrè yemɔ, n dɔ̀ dè mme ndo ndi cie. Benitipòbè níi ncíéké Kirisi kɔbe tĩrè mièke, ke yé ikuó tùmè bè ñyòumu. 35 Kòo nitipòkù me ndó kèbeke timati nti, wèe beke o dɔ̀u tẽcífètè, dè í wenni onitipòkù bo nnáammè Kirisi kɔbe tĩnni mièke.

36 Kè di dɔ̀ kèyete de kó tináaṅcànti, Tináaṅsàati í yènní dũ borè, bè ti ndi nákému. 37 Kòò mɔ̀u yèmmè dò nhò tũ Kuyie mpãánaànti náaṅtò yoo ò m̀ke Kuyie nkó dipànni mari, wè nyé ke dò n di wàri ti tũ ti Yiè nkó ditannùu ndi. 38 Kòò mɔ̀u yete de kó tináaṅcànti, ti múnke ò yetemu.

39 N kɔbe nwaànnè di bo nnáammè Kuyie mpãánaànti, kòò mɔ̀u dɔ̀ kébéi ntináaṅcànti, di báá ò bàa. 40 Dí ndɔ̀ari demɔ kè dè wenni bá dikɔnkɔṅnɔnì bá mbo.

15

Yesu kumè ke yãnté

1 N kɔbe n dɔ̀ kè di dente Tináaṅsàati n di náké tinti, kè di ti yie nke ti pĩ tei tei. 2 Kè di kpaá tũ nti n di náké mèè botí Kuyie mbo di dɛtè, ke mèè dɔ̀ke di yie nti, di ti yie ndetètirè nde.

3 N kèè tì, n ti ndi náké, tii tũ Kirisi ku ti yei nkɛí, kéndònnè ti wàrimè nè dimònni. 4 Kè bèè ò kũnné kòo yánté diyè tãánni yiè, kéndònnè ti wàrimè, 5 kèbenke omáa Pieri, de kó difɔ̀nkúò kèbenke omáa o tancòumbè tɛpítè nè bèdébè, 6 kèwète kèbenke omáa o kɔbe dimònni dimáa mièke, bè bo mpèèté sikòusinùmmù (500). Bẽmabè kúmu kè besúkùbè kpaá fòu. 7 Kòo wète kèyíe kèbenke omáa Isaku nè Yesu tãrè yemɔ.

8 De kó difɔ̀nkúò kòo dente kè m benke omáa, mí nwèè do í mànnè. 9 Míi tu Yesu tãrè kóo sámpòu, n do í mànnè bè nni ntú Yesu tōnni, ke yé n fèũmmè Kirisi kɔbe. 10 Nè Kuyie nkó mesàa nkɛí nkè ò tu n tũ wè, kù n dɔ̀ò mèè sàa nyí yè detètirè. Ke yé m pĩmmè mutòmmú ke pèèté Yesu tãrè tɛyè yemɔ, míi

í pĩ nde kó mutšmmú m máà, Kuyie nkó mesàà meè m bonè. ¹¹ Mí nnè Yesu tšrè teyè ti wè nke náá Tináaansààti tímàà ndi kè di ti nyie.

Ti yóó yántémè

¹² Ti di nàké ti kó diyuu tú: Kirisi ku ke yánté. Dè dòmme kè bèmabè di mièke tú becíribè í yóó yánté? ¹³ Kè mukúkéyántímù í bo Kirisi na bá nku ke yánté. ¹⁴ Kè Kirisi do í ku ke yánté ti náá nti na ntú detetirè nde, kè di ti tá detetirè. ¹⁵ Kè becíribè í yóó yánté tínti Yesu tšrè ti na ntú siyáábísí yembè mbe, ke yé ti tímè Kuyie nduú nkè Kirisi yánté. ¹⁶ M bo yíe kébéi nke dò kè becíribè í yóó yánté, Kirisi tũ mmúnke í yánté. ¹⁷ Kè Kirisi ku ke í yánté di yie nti tú detetirè nde, kè di kpaá di yei mmièke. ¹⁸ Kè Kirisi kabe bèè ku kè bè feti. ¹⁹ Kè ti do mbaa Kirisi bo ti duómme ketenkè kie nkperè nde, tũ na ntú besénnibè kètìbè.

²⁰ Kirisi weè tú oketiweè ke yánté, kè dè bo yie nkè bèè kú kè bèè yánté. ²¹ Ke yé oniti omáá weè temè kè mukũũ ntanní, meè botí nku oniti omáá yó ntemè kè becíribèe yánté, ²² kéndõnnè Adammú kúmè kè benitibè bemou kō, mmèè botí nku Kirisi yántémè bemou kè bè yóó yánté. ²³ Bá wè nè o fiè mme, Kirisi weè tú oketiweè wèè ku ke yánté, ò bo wētení dii yìe kédúú nkòo kabee yánté. ²⁴ Kirisi bo na dii mōnni bekperibè bemou, bediebè bemou nè yebakè yemou, kéwēte kédúú ntikpàti o cice Kuyie, kè kutenkũu deè. ²⁵ Ke yé Kirisi weè yó ntúmè okpààti ke kémúnè Kuyie m bo ò duómme o kpantidéntòbè kòo bè cùuti. ²⁶ O kpantidéntòu sɔnwe ò yóó na wè tu mukũũ. ²⁷ Ti wàrimu ke tú: Kuyie nhò baá ndemou, bè né í yē nhò baké nè Kuyie nkũũ ò baá ndemou. ²⁸ Demou dè bo bóúté dii mōnni Kirisi, o mómumu nhò bo bóúté Kuyie nkũũ ò duú ntikpàti. De mōnni kè Kuyie nkũũ mbaké demou, demou páíi.

²⁹ N yo kè bè tu, di mièke bèmabè duú nkè bè bè ànné bàtémmù be kabè bèè ku be kpéi. Kè mukúkéyántímù í bo, de kóo bàtémmù tukúnè ba? ³⁰ Ti mómómbe ba nte kè ti káári mukũũ nyemòrè yemou? ³¹ N kabè, n káári mukũũ nyewe yemou ndi, kè dè n naati nè díndi ti wēfímè ti Yiè nYesu Kirisi mièke. ³² Ketenkè kie nkó ticuuti kpéi nke m manèmè yekpamaà Efesi eì mièkaà? Kè becíribè í yóó yánté, tšntinè dikotinùu mari tí nyo nke yò, nke yé ti naa yóó kúmèmu.

³³ Nyénè ke dò nkàa neitinè wèè borime í wenni a kōme šš sīntemu. ³⁴ Daatenè ke yóu meyei nkéndòori mesàà, bèmabè di mièke keté ke í yé Kuyie, m béi nti kè ifei ìi bo di pĩ.

Ti yóó yánténè tũ kànti

³⁵ Kè dè yèmmè òmòu bo yĩ becíribè yóó yánté ššme botí? Bè yó mmàke šnti kànti? ³⁶ De yìe ntú kuyèinkù nku, ò í yé ke dò, nkàa buotí dítebii di šš kúmu kè mutie né na kékótáà? ³⁷ Bè šš í mbuotí kuye, bè šš buotí medibii mme yoo dítebii mari, bè me nhō ntidibotí tímou. ³⁸ Kuyie nkũũ duò bá tũ diiti ti kó kubotí, bá mùu tie mu botí.

³⁹ Benitibè nè iwũš nè tiwanwanti nè sinə dè í wē ntikànti.

⁴⁰ Keĩnkè kperè nè ketenkè kperè dè í wē ntikànti, demou dè wennimu kè de wenniku né cáá. ⁴¹ Kè keĩnkè kperè wēte ke cáá, diyìe nè otànkù dè wenniku í wē, siwáà me nyí wē nkuwenniku.

42 Mèè botí nku, bè kǔnné onìtì nè tì kǎntì ɔ̄ɔ pǎākemu, ò yóó yǎnténè tì me nyí yóó kú. 43 Bè ɔ̄ nkǔrì onìtì kòò í wenni, ke bo yǎnté ke íwenni, ké nhò kǔrì kòo kpa muwērímú ke bo yǎnté ké mmù màke mediè. 44 Bè kǔnné tì kǎntì do màke ketenkè kó mufòmmu mmu, tì yóó yǎnté kè tì yó mmàke keĩnkè kōmu. Kè ketenkè kó mufòmmu bo, keĩnkè kōmu múнке bomu. 45 Onìtì kètiwè Adammu do màke ketenkè kó mmufòmmu mmu, kè Adammu sɔnwe Kirisi tú muyaá ke duà mufòmmu. 46 Ketenkè kó mufòmmu muù ɔ̄ keté, kè keĩnkè kōmu ntǔnní, dè báá na kéceete. 47 Kuyie ndòò Adammu kètiwè nè mutáá mmu, kè Adammu dérínwè Kirisi cùténí keĩnkè. 48 Bèè tú Adammu kètiwè kòbe, bè màke ketenkè kó mufòmmu mmu kè Adammu wèè cùténí keĩnkè kòo duà nkeĩnkè kó mufòmmu bèè tú o kòbe. 49 Di mmònnì tì dònne Adammu bè dònne wènwè mutáá, nkè de mònni kpaani kè ti bo dontenè wèè cùténí keĩnkè.

50 N kòbe ntenè n dó ké di náké tì, ketenkè kó tikǎntì tì í tati Kuyie nkpaàtiyuu mieke, ke yé tì kǎntì yóó pǎake tì báá na kэмbo sáá.

51 Ntenè disòrì kpèti n dó ke di náké tì: Tì í yóó kú timəu dake, ti yoo ceetemu. 52 Kutenkù deemu kó teheutè bo kuó ndiì mònni, kè ti ceetemu mecáa nfenənfè kóò kámii tēmè, kè becírìbèe yǎnté kè ti mmàke tikǎntì tì yó nfòu sáá. 53 Tikǎntì tì pǎàkù kè tì naá ntii í yóó pǎake, kè tì kō nkè tì naá ntii yó mbo sáá. 54 Tikǎntì tì pǎàkù tì bo naá ndiì mònni tì í yóó pǎake, tì kō nkè tì naá ntii yó mbo sáá, de mònni kè dèe dɔò tì wàrimè ke tú: Ò na mukũũ.

55 Mukũũ nyé a nakùmè kòte kè?

Yé a kpánni kòte kè?

56 Mukũũ nkó dikpánni tu meyei mme, kè meyei nkó muwērímú tú ikuó.

57 Tì sántí Kuyie nkùu tì duó mmuwērímú nè tì Yiè nYesu Kirisi borè.

58 Kè dè dò memme, n kòbe nfíikúnè tei tei, kè di kǎntì nyau, kè di pǐ nti Yiè nkó mutǎmmú kè dè kèrì de ìikè, kényé ke dò ndi pǐ muù tǎmmú tì Yiè nkpeí mmù í yè detetirè.

16

Bè pǎ yèè pǎrè Kirisi kòbe bèè bo Sedisademmu

1 Dèè tu yepārè bè pǎa nyè Sedisademmu kòbe, ntenè n tiè ntì Kirisi kòbe bèè bo Kadasii. Di dò nké tì ntǔnne. 2 Bá tèè om̀pùtè bá wè ò níi deite ò dó kèpǎ kè dè mmamè kédəu nho cǐtètè, ke báa mbaa m bo tuəkoomè kè di né cuó yepārè. 3 M bo tuəkoò diì mònni m bo wāri yepáte kédúú ndi tǎátè bè kè bèe kotenè de kó yepārè Sedisademmu. 4 Kè dè me ndò n kòtemu, bè n neinè.

Pəori kó ice

5 N yó nkəroo di cie kényè Maseduənni nwe, n dò nké ke nyè. 6 Kè dè yèmmè m bo mənte di cie kédeè diyòò, kè di n teənnè kè n na kékote n dò nkékote kè. 7 N yí dó ké di yà máá kèpəēté, n dó tì mbo kéməntemu kè nsà kè Kuyie ndó.

8 N né yó nkpaá die nde Efesi kətuəkenè Pántikoti. 9 Kuyie nkpetému kuce kè m bo pǐ mmutǎmmú die mbá n kpantídəntəbè me nsümè.

10 Kè Timəntee tǔəkoò di ò cəuté kòo yèmmè báa caàrè, ke yé ò pǐmmè Kuyie nkó mutǎmmú mmu ke n dònne. 11 Òməu báa ò sènkèrì, di ò teənnè kòo wətenínè diwèi, nhò bàamu nè o kòbe bèè ò cie.

¹² N yáúkùnkomu ti kou Apodoosi kǎnti ke tú wèe neinè betàbè kékàtoo, kòò tu o yèmmè í yie, kè mè yie ndii mǎnni ò bo kàtoo.

Pɔ̄ari bɛ̀ nàké ti mesomme ke bɛ̀ cau

¹³ Nɔ̀akɛnɛ̀, kè di tákùmmè nííúkú kè dí mmàke dikǎmbùò kénkpeńni Kuyie nkó kuɛe miɛke. ¹⁴ Di dɔ̄ari dè demou di ndè dǎdri nè medókùmmè.

¹⁵ Nyénè Setifannaasi nè o cǐtè kàbe kpéí, mbèè keté ke cǔtè Kirisi Akayii tempè mmieke ke duó mbemáá Kirisi kó mutǎmmú, ke teénnè Kirisi kàbe.

¹⁶ Ndénè de kó benitibè botí nè bèè kó dimàà bè wéńnè ke pí mmutǎmmú.

¹⁷ Dè n naatimu ke yé m mu nyí kǎtoomè kè Setifannaasi nè Fɔ̀ritinnatuusi nè Akayikuusi kè bè kǎtení ke n teennè. ¹⁸ Ke yáúkùnne n kǎnti bè yáukùnne mèè botí di kpɛti. Nsǎntínè de kó benitibè botí.

¹⁹ Kirisi kàbe bèè bo Asii bè di dǎunko kè Akidaasi nè Piriisiidi nè Kirisi kàbe bèè tiku be cǐtè kè bè di dǎunko nè ti Yiè nkó metaummè miɛke.

²⁰ Kirisi kàbe bèè bo die mbemou bè di dǎunko.

Ñdǎunnè ditàbè nè diwèi.

²¹ Mí mPɔ̄ari mǐ wǎri mudǎummu muu nnè n nǎtè.

²² Kòo mǎu í dǎo ti Yiè, Kuyie nhò cǎǎ. Maranata - Ti Yiè, nwétení!

²³ Ti Yiè nYesu kó mesàà ní ndi bonè.

²⁴ N di dǎumu dimou nè Yesu Kirisi kó metaummè miɛke.

Pɔ̀ari wà̀ri d̀ii pátírì d̀erì Kirisi k̀obe bè̀e bo Kòdentì Di mpátírì t̀o t̀ii náàntì

Pɔ̀ari wà̀ri d̀ii pátírì d̀erì Kòdentì k̀obe, k̀e ti di k̀aa nti bo yà Pɔ̀ari do bò̀òtɛnè mèè à̀arimè, Kòdentì k̀obe nè wenwe be k̀ó metaummè do dòmmè. Kòdentì k̀obe do cà̀arèmu Pɔ̀ari timómman̄ti bè́ í yiem̄mè ke dò mPɔ̀ari mènke tú Kuyie nkóo t̄ntì. Kè Pɔ̀ari bè́ wà̀ri ke bo bè́ benke ò tumè Kuyie nkóo t̄ntì. Mukàmmù niimmù mièke kè Pɔ̀ari nyáúkunko Kòdentì k̀obe k̀ontì ke tú bè́ nniti.

Di mpátírì náàntì duó ke dòmmè

1. Pɔ̀ari do bò̀òtɛnè mèè à̀arimè Kòdentì 1-7
2. Pɔ̀ari duóm̄mè kè bè́ p̄ammù idíítì Sedisad̄emmu eì k̀ó beç̄iribè k̀péí 8-9
3. Pɔ̀ari nakémè ò tú wè 10-13

Mud̄ummu

¹ Mí mPɔ̀ari Kuyie nkuù dó kè n naá nYesu Kirisi k̀ó dit̄nnì nè ti népo Tim̄ontee, t̀ii di wà̀ri di mpátírì, díndi Kirisi k̀obe bēm̄ou bè̀e bo Kòdentì nè Akayii om̄ou mièke. ² Kuyie nti cice nè ti Yiè nYesu Kirisi bè́ di duó mmesà̀à nnè diwèì.

Kuyie nnárìkunkomè ti yèmmè

³ Ti sánti Kuyie nti Yiè nYesu Kirisi cice, ti cice wèè màke mesém̄mè ke nárìkunko ti yèmmè meborime m̄em̄ou mièke. ⁴ Ò nárìkunko ti yèmmè kè dè bo yie nkè ti na kénárìkunnè bè̀e bo meyēncà̀arimè mièke be k̀óm̄e mme nè kù ti duó mmùù w̄erímù. ⁵ Kéndònnè ti f̄èùrìmè Kirisi k̀péí mmediè, mèè botí nku ò nárìkunkomè ti yèmmè mediè. ⁶ Ti f̄èùrì kè dè bo nárìkunnè di yèmmè mme, kè dí p̄tè medeetímè. Kirisi nárìkunnè ti yèmmè kè dè bo nárìkunnè dí k̀óm̄e, kè dí mmi ndi f̄èùrì d̀ii m̄annì ti f̄èùrì mèè f̄èùtímè. ⁷ Ti yé ke dò ndi ti w̄éñnè mèè botí ke f̄èùrì, di yóó me nti w̄ènnènè ti k̀ó kuyènaatí mièke.

⁸ N k̀obe ti dó dí ȳf̄ét̄emu ti f̄èùtè mèè botí Asii temp̄e mmieke, kè d̄e c̄íèke kè ti ȳonte, kè tí keté ke í nyé ke dò nti bo nfòu. ⁹ Ti mènke sò ò yé ke dò nti bo nfòu, ke bútínko kénkém̄mù Kuyie mmáá, kunku kùù ã̄ duó nkè beç̄iribèe yánté. ¹⁰ Kuù ti deeténè mukũ, nke yóó nti deerí, ti ku mbúó, kuù yó nti deerí sáá. ¹¹ Ke yé di yóó nti w̄éñnèmè ke báá nKuyie, nkè kùu c̄outé di báammu kè ti d̄ò mesà̀à, nkè dí kù sante de k̀péí.

Pɔ̀ari do dóm̄e kékote Kòdentì k̀ew̄ete k̀eyóu

¹² Nte dè ti naatinè ti: Ti yèmmè ti náamm̄u ti borime wennimè kè ti dò mpáíí kutenkù mièke, ke né d̄oke wenni di borè, dè í tú nè onit̄i k̀ó meç̄iì, ndè bonní Kuyie nkó mesà̀à mborè nde. ¹³ Ti di w̄aũ t̀ii í cá̀annè di kaà nti ke ti yo. Ti yèmmè dòmmè ti ti ndi wà̀ri, kè n yé ke dò ndi bo t̀ii k̀aa nkékeè tim̄ou páíí. ¹⁴ Di ȳf̄ét̄emu bàmbà ndikèè t̀ii tú ti Yiè nYesu Kirisi yóó w̄etenímè kè di yèmmè ti narikenè ti k̀óm̄e di naatinèmè.

¹⁵ Nè de k̀ó kuyènaatí k̀péí nke n do dóm̄e k̀eketé kékote di cie, k̀eyíé kénárìkunnè di yèmmè, ¹⁶ k̀ép̄ēt̄é kékote Masedūnni kénw̄et̄iní kè dí n

teennè kè n kote Sudee. ¹⁷ N do tú dii mōnni m bo kotoo ke wántimáà? N do sǎnté kénnáá m máà? Ke níí bo yí ɛɛ kɛwɛte ke dǎ áà? ¹⁸ Kuyie nyému n do í soummè, n nǎ í bo yèdèè. ¹⁹ Timōntee nè Sidifɛɛ nè mí mmómumu, ti di náké Kuyie mBire dèè kpéí, nYesu Kirisi ɔ́ ɔ́ nyí ɛɛ, kɛwɛte ke dǎ áà. ²⁰ Yesu Kirisi kotenímè deè benkú ke dǎ nKuyie ɔ́ ɔ́ mbéi nkéceete. Deè te kè ti ɔ́ yí nè Yesu yètìrì: Kè deè mme ndò. Kédéúkunnè Kuyie nyètìrì. ²¹ Kuyie nkumómmonku kuù ti tǎáté timou nè dínni, ke ti kpénkunnè Kirisi kó metaummè miéke. ²² Kuù ti cànnè ke ti duò mMuyaánsààmù mùù benkú kù ti baanè mèè sàà.

²³ Kè n soummu Kuyie nni nkuo! N yí dǎ kɛcaàrè di yèmmè deè te kè n yí wètoò di cie Kòdenti. ²⁴ N yí dǎ kè di náké nè muwɛrímú di dǎ nkéntù mmèè botí Kirisi. Di kpenkemu kè n dǎ kénáríkunnè di yèmmè.

2

¹ Deè te kè n tǎáté ke í dǎ kɛwɛtoò di cie kɛyí kɛcaàrè di yèmmè. ² M me nwúómme dímbè kè n yèmmè naati, kè n cààrè di yèmmè, n yèmmè ténke né nnaatinè òmbè? ³ Deè te kè n di wàri n sòò di wàri ti. N do í dǎ n kotoo kè n yèmmè caàrè nè n na nwúó mbè kè mè naati. N yému ke dǎ nkè n yèmmè naati, di kōme múnke bo nnaati. ⁴ N sòò yó ndi wāù nè tinōnnietì nti nè meyeñcaàrímè, deè í dǎ n dǎ kɛcaàrè di yèmmè, n dǎ dí banté n di dǎ mèè botí nku.

Ti bo cɛmmè wèè dǎò meyei

⁵ Kòò mǎu te kè n yèmmè caàrè, mí máá kōme í cààrè, timou ndi, yoo bèmabè di miéke kè n dǎke báá de sū. ⁶ Kusúkù di miéke ò cónné mèè cónnimè sànnemu. ⁷ Di mmōnni di dǎ nkè ò cɛmmu kénáríkunnè o yèmmè kè mè dǎke báá caàrè. ⁸ N di náámmu ke tú dǎnè dɛmarè kòò banté di ò dómè. ⁹ Deè te kè n di wàri dipátìri ke bo di yááké kɛyà kè di yíe n kó itie nyimou. ¹⁰ Kè di ò cɛé nho yei, m múnke ò cɛmmu. N dǎ nkéɛé nwè, nh ò cɛmmu di kó mesàà nkpréi kè Kirisi yé. ¹¹ Dè bo yiennèmè kè dibǎò báá péte mefié nke yé di yémèmu dibǎò yèmmè dòmmè.

¹² N tǎàke dii mōnni Todowaasi kè Kuyie nkpeté kuce kè m bo pǐ mmutōmmú. ¹³ N yí nyà n népo Titi kè n yèmmè caàrè kè m bè cau nkéɛɛtè Maseduōnni.

Fekperínafè kòbe

¹⁴ Kuyie nyètìrì ndeu, kunku kuù ti tannè fekperínafè miéke, nè Yesu Kirisi kpéí. Kè ti dǎ tǎààrì kufɔ́ku kunatikù kou tipùti timou, ke bo nte kè benitibè banté Kirisi. ¹⁵ Kirisi ti dǎ tǎààrì wèè fɔ́ku naati wè nwe Kuyie nkpréi, bèè coorì nè bèè fieti kè bè bo nkù yo. ¹⁶ Kè ti tú bèè í coorì be borè kufɔ́ku kuù kǎu. Ke tú bèè coorì be borè kufɔ́ku kuù duò mmufōmmu. We mbo na kǎpǐ nde kó mutōmmú? ¹⁷ Ti í dōnnè betǎbè bèè dǎò Kuyie nnáàntì kupotáá, tínti náá nKuyie nnáàntì weti weti nwe, ke yé kuù ti tōmmè kè ti tú Kirisi kó betōmbè.

3

Metaummè pàmmè kó betōmbè dǎ nkéndōmmè

¹ Ti mè mbéi nti ti sǎntí timáá ndaà? Yáa ti dǎ nkénto yepáte nye yèè benkú ti tú bè, kéndōnnè bèmabè dǎòrimè? Yoo di ti duōnni di kó yepáte? ² Dií tú yepáte yèè benkú ti tú bè, kè benitibè bo ndi wúó nkébanté ti pǐ mmùù tōmmú. ³ Deè benkú di túmè dipátìri Kirisi wàri di ke di nti duò ti di

nàké dii m̀ònni Kuyie nnáànti. De kó dipátíri í wàrinè mewaãanie, di wàrinè Muyaánsààmù mmu, di í wàri titápíetí ìnkè, di wàri menitiyèmmè mieke nke.

⁴ Ti náá mmie nke í yìèkù Kuyie mborè ti tá m̀èè kpéi nKirisi. ⁵ Ti í yè ntíi pī nde kó mutōmmú nè ti kó muwērímú ti d̀òari d̀èè kó dimàà bonní Kuyie mborè nde. ⁶ Ke yé kù ti duómmè muwērímú kè ti náá mmetaummè pàmmè kó betōmbè. De kó metaummè pàmmè í bonní ikuó ìi wàri i borè. Ikuó kòumu kè Muyaánsààmù fòùkùngo.

⁷ Ikuó bè do wāù ì yetárè ìnkè ì do kòumu. Nè memme ke nneínè Kuyie nkó kuwenniku diekù, bá kù me ntúmè kùù pēnké, kè M̀oyiisi ìkè mpīnti bá Isidayeeriibe í nna ke bo nhò wùó. ⁸ Kè Kuyie nkó kuwenniku diekù do bonè ikuó ìi kòù, kù bo mbonè Muyaánsààmù mùù duó mufōmmu kèpèēté kù do d̀ōmmè. ⁹ Kè kuwenniku do bonè ikuó ìi kòù, kù bo mbonè Muyaánsààmù mùù wénkùngo benitibè kèpèēté kù do d̀ōmmè. ¹⁰ Ti báá na kètúóté Kuyie nkó kuwenniku di m̀ònni kòku kèhennè kùù do pīnti, di m̀ònni kòku kù pèētému. ¹¹ Kè Kuyie nkó kuwenniku do bonè d̀èè í yóó m̀ante, kù bo mbonè d̀èè yó mbo sáà kèpèēté kù do d̀ōmmè.

¹² Ti me nyémè ke dò nkù í yóó deè, deè te kè ti náá nke í yìèkù. ¹³ Ti í d̀ōnnè M̀oyiisi wèè do s̄s̄ káà nho ìkè kuyààkù bá Isidayeeriibe í nyà Kuyie nkó kuwenniku d̀èè dii m̀ònni. ¹⁴ Memme kè de kó kuyààkù kpaá kánké be yèmmè, kè bè kàà mmetaummè kótímè kó dipátíri ke í banní. Kàa í wènnénè Kirisi d̀è s̄s̄ ì nda káāté. ¹⁵ Nè yíenní ke d̀è baa kpaá ke bè kánké, kè bè kàà m̀M̀oyiisi kó yepáte ke í banní. ¹⁶ Onitì còuté dii m̀ònni ndi Yesu, de kó kuyààkù s̄s̄ káātémè. ¹⁷ Ke yé ti Yiè ntúmè Muyaánsààmù. Muyaánsààmù borè kunaati de mbo. ¹⁸ Tínti bèè còuté Yesu, kè de kó kuyààkù káāté, ti m̀okemu Kuyie nkó kuwenniku kè kù ti ceeri kè ti naà nnè ti Yiè nyewe yemou duómè ke m̀òari o kpeti. Ti Yiè nkó muaá mmuù pī nde kó mutōmmú.

4

Tikpàti t̀i bo tiyaamatì mieke

¹ Kuyie nkuù ti d̀òò mesàà nke ti duó nku kó mutōmmú, deè te kè ti mù pī nkè ti k̀ònti í yárikú. ² Ti yóumu med̀òrìmè dis̀òri k̀òme, ti d̀òòrìmè memou síému, ti í cií nhòmòù, ti í ceeri Kuyie nnáànti. Ti náá ntimómm̀anti nti benitibè kè Kuyie nwúó, bèè d̀ó timómm̀anti bè bo na kébanté. ³ Bá kè Tináansààti ti náá nti kpaá ke s̀òù, ti s̀òùnè bèè fieti bèmbe. ⁴ Bè í yie nke yé kutenkù kuù nkóo kpaàti dibòò bè yèk̀unnemè ke bè díití bá bè í yau Tináansààti kó kuwenniku, Kirisi kòku kùù ti benkú Kuyie ndòmmè. ⁵ Ti í náá nti mómm̀ambe kpéi, ti náá nYesu Kirisi kpéi nke, wèè tú ti Yiè, ti tú díi kó betōmbè Kirisi kó metaummè mieke. ⁶ Kuyie nkùù yī kuwennikuu míité dibìinnì mieke kuù míité ti yèmmè mieke, ke ti benke ku kpeti nè Kirisi borè.

⁷ Ti d̀ōnnè tiyaamatì nti kè d̀èmarè sààrè bo ti mieke, kè benitibè bo banté de kó muwērímú í túmè ti k̀òmu kè Kuyie nkòmu mmu. ⁸ Bè ti f̀éùkomu bè me nyí ti na, ke ti àà iyìèke ti k̀ònti me nyí yárike. ⁹ Bè ti f̀éùkomu kè Kuyie nti bonè kè bè ti buò nkè ti iiti. ¹⁰ Kè bè ti wantinè mukũù mbè do mù wantinèmè Yesu, kè bè bo banté Kirisi f̀òùmè ti mieke, ¹¹ ke ti wantinè

mukũ nsáá Yesu kpéí, kè bè bo banté Yesu fòùmè ti kó tikònti tii yóó kú ti miéke. ¹² Ti náá ntií náánsàati kè di péu mufòmму tii te kè bè dós kè ti kuò.

¹³ Ti wàrimu ke tú: N yiemmu deè te kè n náá. Ti múнке yiemmu deè te kè ti náá. ¹⁴ Ti yému ke dò nKuyie nkuù te kè ti Yiè nYesu yánté kuù yó nte kè ti yánté nè díndi kè ti wènné kékote kémbo ku borè. ¹⁵ Ti fě̀uri dũ kpéí nke kusũkù di miéke bo pété Kuyie nkó mesàà kè ku kó yesãã ndake deuke.

Tikònti tii yóó kú

¹⁶ Deè te kè ti kònti í yárikú, bá kè tikònti cĩtiri ti wèrè yie péumu muwèrimú yewe yemou. ¹⁷ Ti fě̀uri sámpós nwe kè de kó mefě̀ũtímè yóó pèèté, deè ti tũnni ke bo ti tanné Kuyie nkó tikpeti miéke tii deu ke í sénni ke yóó mbo sãã, ti pèètému ti mè nyo mmèè sémmè. ¹⁸ Ti í wanti ti nuò nwúó ndè, ti wanti ti í wúó ndè nde, oniti wúó ndè ãã í nhòte, ti í wúó ndè deè bo sãã.

5

¹ Ti yému ke dò nti kó tikònti tii ntú yefe nye kè ti bo ye miéke, kè ye ku dii yiè, Kuyie nti duómму sicèkperí kèĩnkè kumómmonku kú maá si, siù yó mbo sãã. Si í maánè sinitinòu. ² Deè te di mmònni kè ti fě̀uri de kó yefe miéke ke dós Kuyie nti duó nkeĩnkè kó sicéi. ³ Ti me nyóó tamè de kó sicéi ti í yóó nfeío. ⁴ Ti màke tii kònti ketenkè kie nti ti fě̀ukomu, kè ti áari, ti me nyí dós ke kú kénkpa tikònti, ti dós kèpété kèĩnkè kpeti nti kè deè yie nkè mufòmму maánko mukũ. ⁵ Kuyie nkuù de dòò ti kpéí nke ti duó Muyaánsààmù mùù benkú kú ti baanèmè mesàà.

⁶ Ti kpaá bo dii mòmni tikònti tii mmieke ti í tókénè ti Yiè ncfèté ti kòm̀bùòti me nyí duò. ⁷ Ti kéri nè metákùmè mme de í tú ti de wúó. ⁸ Ti kòm̀bùòti í duò, ti pètinke dós kèyèmu ti nkònti miéke kékote ti Yiè mborè. ⁹ Deè te kè ti wanti kè ti ku yoo ti fòu Kuyie nti pènsiri. ¹⁰ Ke yé ti yóó cómmùmè diyie mari Kirisi iikè kòo yietí bá wè dò̀rimè do dómme, mesàà nyoo meyei nhò dòò mè ò kpaá fòu dii mòmni.

Onitipànwè

¹¹ Ti dé ti Yiè nwe ke pĩ nho tómmú, ke yũõnni benitibè o borè. Kuyie nyému ti yèmmè, kè n yèmmè dò ndi múнке n yé. ¹² Ti í dós késante timáà, ti dós kè di náké ti náámmè mme timómmonnti kè di yèmmè nti naatinè, kè di níí na kéténnè bèè di náánnè sipòò bá de í bonni be yèmmè miéke. ¹³ Kè ti wááté, ti wááté Kuyie nképéi nke, kè ti yèmmè me nwenni mè wenni dii kpéí. ¹⁴ Kirisi kó medókùmè meè ti tem̀mù, kè ti yé ke dò nhoniti omáà kú dii mòmni benitibè bemou kpéí, timou ti kumu. ¹⁵ Ò ku timou ti kpéí nke, ti ténke í te timáà, ti dò nkénfòu wèè kú ke yánté ti kpéí o kpéí nke.

¹⁶ Kè de dò memme ti ténke í wúó nhòmou nè menitiyèmmè, ti me nténke í wúó nKirisi nè menitiyèmmè. ¹⁷ Kòò m̀ou tàunnè Kirisi ò náá nhonitipànwè nwe kè de kótirè demou pèèté, demou kè de náá ndepànnè. ¹⁸ Demou Kuyie nkuù de dò̀ri, kunku kùu ti taunnè kumáà nè Kirisi borè, ke ti duó mmutómmú kè ti bo nyũõní benitibè ku borè kè bèè kú taunnè. ¹⁹ Kuyie ntaukonè kumáà benitibè nè Kirisi borè nde ke bè cĩenko be yei nke ti duó nde kó mutómmú ke tú tí náké metaummè kpéí.

²⁰ Ti cómmú Kirisi kó difètìrì ndi ke di náánnè, Kuyie ndi náánnè ti nò miéke nke, ti di báámmu ke tú dí yie nke taunnè dimáà Kuyie. ²¹ Kirisi do í m̀ake meyei mmamè, kè Kuyie nhò tou nti kó meyei mmemou kè dè bo yie nkè kù ti saákùnnè.

6

¹ Tínti bèè wḗr̀nè Kuyie nke pī nku tōmmú, ti di náámmu ke tú di báá yóu kè Kuyie ndi duó mmèè sàà nyè detetìrè. ² Ti wàrimu ke tú:

N kèèmu a báámmi dimànni sààrì,
ke ì còuté, ke da teénnè,
n dó ke da deeté dìi m̀onni.

Tóó, dimànni sààrì tú dìi. Yíe nwe Kuyie ndómè ké da deeté!

³ Ti í dó ti d̀òr̀imèe b̀o nhòm̀ou, kè bèe wátí ti tōmmú. ⁴ Ti dó bèe bantému ti d̀òr̀imè memou miéke ti túmè Kuyie nkó betōmbè. Deè te kè ti f̀éũr̀i ke áàrì, kè ti yèmmè cààrì, ke ti mi. ⁵ Kè bè ti puotì, ke ti kpetì, ke sukú benitìbè kè be miéke ti peike, kè ti pī mutōnyonkumu, ke wenté inuò, ke wenté dikònni.

⁶ Kè Muyaánsààmú ti teénnè kè ti borime wenni, ke ti yé Kuyie nnáàntì, ke m̀ake meminnímè, ke nitì, ke dó titòbè mómmuò. ⁷ Ti náá nKuyie nnáàntì weti weti nwe kè Kuyie nwḗr̀imú ti bonè, ti kó tikpàr̀inenti tu ti bo d̀òd̀mè Kuyie ndómè. ⁸ Kè bie nti sántí, betòbè nti sáá, kè bie nti wátìrì, kè betòbè náá nti kó mesàà nkpeí, ke ti wúó nsiyáàbisì yembè kè ti né náá ntimóm̀m̀nti.

⁹ Ke d̀òr̀i ke dò mbè í ti yé ke né ti yé, kè ti wúó mbèè yóó kú kè ti né f̀òù, ke ti kpetì, bè me nyí ti kòù. ¹⁰ Ke cààrì ti yèmmè kè diwèì né ti bo sáá, ke ti wúó nyidawaá nkè ti né kparik̀unko benitìbè péu, ke ti wúó mbèè í m̀ake d̀emàrè kè ti né m̀ake demou.

¹¹ Ti k̀obe, Kòdentì k̀obe ti í di s̀onne tìmatì, ti di d̀ómu nè ti yèmmè memou. ¹² Ti di duóm̀mu ti yèmmè, dìi í ti duó ndi k̀ome. ¹³ N di náánnè ke dò m bí nyi, ti duónnè di yèmmè ti di duóm̀mè ti k̀ome.

Kuwenniku í wḗnnè dibìinnì

¹⁴ Di báá taunnè dimáà bèè í yé Kuyie. Dewennire í wḗr̀nè desínnè, kuwenniku í wḗr̀nè dibìinnì. ¹⁵ Kirisi í wḗr̀nè dibòò, Kirisi kou í wḗr̀nè wèè í tú Kirisi kou. ¹⁶ Bè í fiiku yebòkè Kuyie ncìtèè. Ti tú Kuyie ncìtèè nte kù bo t̀ee miéke, kéndònnè tì wàrimè ke tu:

M bo mbo be cuokè ke be wḗnné,
ke be te ke bè tu n k̀obe.

¹⁷ Deè te kè ti Yìe nKuyie mbéi nke tú:

Yènnè be miéke kécáánné.

Di báá kááké dèè sī,

kè d̀ee yie nkè n di còuté,

¹⁸ ké n tú di cice, kè di tú m bí.

Mí nKuyie Mpakèdaa mú me nyé.

7

¹ N k̀obe Kuyie nti d̀óunnè yèè nò kó dimáà tú yesààyè nye, yóunè kè ti menténè timáà dèè s̀ink̀unko tikònti nè meyèmmè, kéyetoo kéndò mpáí pái kéndé Kuyie.

Kòdentì k̀obe cèètemè kè dè narìke P̀òr̀i

² N duónnè di yèmmè memou, n yí cààrè òm̀ou d̀emàrè, n yí tanné òm̀ou tidawantì miéke, n yí ciitè òm̀ou ke di o kperè. ³ Dè í tú m béi memme ke di kpannè, n di nákému kè n tú n di duó n yèmmè memou ke ti wḗnné, ke

yó nwě mmufòmmu mieke nè mukũũ mmiekoo. ⁴ N di tá mediè mme kè n yèmmè di naatinè, kè m mòke dikòmbùò kè diwèi m bo mesàà ndi kpéi bá nè ti me nféürimè.

⁵ N tùòke dii mònni Maseduònni ke máánè meháárimè tipùti timòu, n yí nna ke om̄pè, kénharinè bie nke yīèkù betabè. ⁶ Kuyie nkùù òò bántè wèe yèmmè cààrè, kè kù m bántè kè Titii tuòkení. ⁷ Dè í tú dè n narike ò tùòkenímè máá kpéi, nè di sòò náríkunnè mèè botí o yèmmè ò n nàkémú di dómè kè n yà nè di yèmmè sòò cààrè nè di mòke tii kònyauti n kpéi deè te kè diwèi dòke m pī.

⁸ N sòò di wàri dipátiri kécaàrè di yèmmè n yí dèmmu, bá kè ò dèmmu de kó idebii í òòte, ke yé di yèmmè cààrè mèè dimònni sámpò nwe. ⁹ Dè n naatimu di m̀mònni n di wàrimè de kó dipátiri dè né í tú n yé ndi yèmmè cààrè mèè kpéi, de kó meyeñcaàrimè di tee mmèè kpéi nke kè di ceète ke tũnne Kuyie nkù dó ku kòbe mmòke mèè yeñcaàrimè botí. N tũ n yí di cààrè dèmarè. ¹⁰ Meyeñcaàrimè mèè tu Kuyie nkòme mè teénnè onitì nwe koò ceèri. De kó meyeñcaàrimè botí bè òò í òndèmmu me kpéi. Kutenkù kuù nkó meyeñcaàrimè í ceeri onitì mè ò kòumú. ¹¹ Wénténè káyà de kó meyeñcaàrimè mieke Kuyie mpī mmùù tòm̀mú, kè dè di yonke, kè di kòmbùòtii do, kè dí ndó kè n yà, kéité kécóm̀mú kédeite wèe dòò meyei, ke benke ke dò ndi í ò kòmmú.

¹² N sòò í di wàri dipátiri wèe dòò meyei nhò kpéi nyoo ò cààrè wè kpéi. N di wàri ke di bo dòò kè dèe benke di ti dómè mme. ¹³ Di dòò kè dè n narikemu, ke yé ke n narike di sòò còutémè Titi kénáríkunnè o yèmmè. ¹⁴ N sòò di sántemu Titi borè ke só nhò mu nyí kòtoo, kòò kòtoo ke só ndè mènke me ndò. Nh ò ndi náá móm̀muò nwe, kéndonnè n sòò sántemè Titi di borè kè di mènke de nyà. ¹⁵ Ò di dó mediè mme, ke í yīè ndi sòò ò còutémè kényie nho tié nké nhò dé mediè. ¹⁶ N yèmmè di naatinèmu, n yí di yīèkù timatì mieke.

8

Maseduònni kòbe kó yepārè

¹ N kòbe n dó ké di náké Kuyie ndòò mèè sàà mme Kirisi kòbe tīrè yèè bo Maseduònni. ² Bá nè mefèütímè me nti sònkémè mediè nè memme kè ti mmòke diwèi mediè, ke pā mediè, bá nè ti me ncīinnimè. ³ Kè tii ndó nè timáà tii bo pāmè, kèpā kè dèe pēēté ti wērimú. ⁴ Tii do yetíróo ke ti báá nke tú tí yóu kè tii múnke pā ti kperè Kirisi kòbe bèè bo Sudee kó kutempē mmieke. ⁵ Tii do keté kédúò ntimáà ndi Kuyie nkéndonnè Kuyie ndómè, ke né ti dúò timáà, ke pā kè dèe pēēté ti yèmmè do dò nti yóo pā kè dè mmamè. ⁶ Dèe te kè ti bántè Titi ke tú wèe wētòo kēsòoté kényáúkunnè di kònti, kédeè mutòm̀mú ò keté mù. ⁷ Dii tú beketibè demòu de mieke, ke dó Kuyie mmediè, nke mòke bèè nò nke náá Kuyie nnáànti, nè bèè nò nke tii tié nké di kònti yau, kè di ti dó mediè. Kè n yé ke dò ndi bo ntú beketibè bèè pāa mbe mieke.

⁸ N yí yé ndi pā nè muwērimú, n dó ké di náké betabè pāa mmèè botí nku, kè dèe yáúkunnè di kònti ke di benke di dómè Kuyie. ⁹ Di yému ti Yiè nYesu di dòò mèè sàà, wenwe wèe do tú okpààti ke yie nticiti ke di kparíkunnè.

¹⁰ N di náá n yèmmè dóm̀mè mme, dè wennimu ke dò ndi sòoté kémpā, ke yé díi yàà yàmè de kó meyèmmè kéketé di bo pāmè. ¹¹ Di keté de kó mutòm̀mú nè tikònyauti nti, sòoténè ké mù dèè nè diwèi, kémpā ndi bo na

képāmè. ¹² Kàa pā nè a yèmmè mēmou, bá kè dè í deu Kuyie nhǝǝ cǝutému, Kuyie nwèí a mǝke kè dè māmè mme.

¹³ Bè í yé ndí pā betǝbè kémante di móm̄m̄m̄be, be yé ndi totému. ¹⁴ Di mǝkemu yíe, dí nteennè bèè kpa, kè bè naa mǝke kè di kpa bè di teennè. Bè de ntú di toté. ¹⁵ Kéndonnè ti wǝrimè ke tú:

Wèè do ǝǝ kǝú péu

o kperε do ǝ í nsùǝ,

wèè kou sǝmpǝ

o kperε me ndo ǝǝ í nhò dǝnté.

Pǝori tǝmmè Titi nè o népobè

¹⁶ Ti sǝntí Kuyie nkuu teennè Titi kòò di dǝ ti di dǝmè. ¹⁷ Ò yiemmu ke bo kǝtoo di cie, dè í tú ti ò nǝkémè máa, ò do dǝmu o móm̄muǝ ké di ya.

¹⁸ Ti ò neín̄n̄n̄ko ti népo wèè nǝá Tinǝǝnsǝàti kè Kirisi kǝbe bemou ò sǝntí.

¹⁹ Kirisi kǝbe bèè ò tǝáté kòò bo ti cie nkè ti kǝtenè yepǝrè Sedisademmu. Kè yèe déúk̄unne Kuyie nyèt̄ir̄i ke benke ti dǝmè kènteennè titǝbè.

²⁰ N yí dǝ kèntǝ de kó idiít̄i dieyi m máa bè yǝà bo n wát̄i mèè kpéí. ²¹ Ti í wanti dèè wenni Kuyie nyìkè máa, ti dǝ dèè wenni dènde Kuyie nnè benit̄ibè ìkè.

²² Ti yìe ke tǝnko ti népo wè, ti ò yǝákemu kuce mǝpéu ke sǝ nho kènti yau, ke né dǝke yauke di mm̄on̄ni ò tá mèè kpéí. ²³ Mí nnè Titi t̄u wè nke p̄i mmutǝmmú di kpéí, kè betǝbè, Kirisi kǝbe bèè bè tǝáté, kè bè p̄i mmutǝmmú ke déúk̄unko ti Yiè nYesu Kirisi yèt̄ir̄i. ²⁴ Benkenè be, di bè dǝmè, kè Kirisi kǝbe t̄irèe banté mùu te ke ti di sǝntí.

9

Kuyie nti pǝa nkè ti bo mpǝāmmu

¹ Dè ténke í békú n di wǝri yepǝrè bè pǝa nyè Kirisi kǝbe bèè bo Sudee ye kpéí. ² N yému di dǝmè ké bè teennè, ke di sǝnte Maseduǝnni kǝbe borè, ke bè nǝké ke tú nè yǝkení nwe Akayii kǝbe dǝmè kèpā. Di kó tikǝnyauti tii yáúk̄unne besúk̄ubè kǝnti. ³ N tǝnko ti kǝbe bie nke dǝ nni nsǝ ndi bàát̄i ke dèemu, kè n di sǝnte dii sǝnni ntú dimóm̄on̄ni. ⁴ Kè dè dò Maseduǝnni kǝbe mǝbè bo n neiné kè bè sǝ ndè í dò mbè nǝkémè dè bo naa nti kó ifei kè m báa yí di kpeyi. ⁵ Dèe te kè n tǝnko ti kǝbe kè di bo tii nyepǝrè di ti nǝké yèè kpéí. Nè di pǝrè mieke nke bè bo bantémè di pāmè nè meyèmmè mēmǝa.

⁶ Di yému ke dò nkǝa buǝt̄i sǝmpǝ a ǝǝ kǝú sǝmpǝ nwe, kǝa buǝt̄i mediè nha kǝú mediè. ⁷ Bá wè wèe pǝ o yèmmè dò nwèe pǝ kè dè mmāmè, ke báa pǝ kédeè kédemmu yoo dè ndonnè muwèrímú, ke yé Kuyie ndómè wèe pǝ wènwe nè o yèmmè mēmou. ⁸ Kuyie mmǝkemu muwèrímú ke bo di pǝ kè dè nsù ké ndi sǝnnè késús nke di dǝò betǝbè mesǝa. ⁹ Kéndonnè ti wǝrimè ke tú:

Kù nitimu ke pǝa mbec̄ir̄ibè sǝa.

¹⁰ Kuyie nkùu ǝǝ duǝ nhotenkùti tidibot̄i kènte kòò kǝú mediè kèpété kényo, kù bo ndi yéút̄i tidibot̄i kènte kè dè kòt̄ir̄i ke di niti dǝke deuke. ¹¹ Kuyie nyóó di pǝmu mediè, nkè di múnkeε pǝ mediè. Kè ti kǝtenè di pǝrè Sudee kè bèe sǝnte Kuyie nye kpéí. ¹² Ke yé yepǝrè di pǝa nyè í teennè Kirisi kǝbe máa, yè yó ntemu kè bèe sǝnte Kuyie. ¹³ Di pǝrè yèe yóó benke di tú bè, kènte kè kusúk̄uu déúk̄unne Kuyie nyèt̄ir̄i, di yíe mmèè kpéí nTinǝǝnsǝàti ke tot̄ir̄inè di kperε betǝbè. ¹⁴ Be yèmmè bo ndi naatinè kè bè ndi báannè Kuyie nkù di dǝò mèè sǝa ndiemè kpéí. ¹⁵ Nsǝnt̄inè Kuyie ku pǝnni dier̄i kpéí.

10

Pɔ̄ari nàké tì bèè ò wàtirì

¹ Mí Pɔ̄ari m̀i d́ ḱ di béinnè. Mí nwèè yòò nKirisi n d̀òò mèè sàà nkpeí, kéndònnè di mièke bèmabè tumè nh ò nyòò n di bonè diì m̀ònnì kédété kékpenke. ² Báá duònnè kè n kotoo diì yìè di cie kè n náànti ñkpeñni, n yí yó nnáánnè bèè yèmmè dò n dɔ̄ari nè onitì kó mecii nke yìèkù. ³ Ti tú benitibè mbe, ti né í maù nè onitì kó mecii. ⁴ Ti kó tikpàrinenti í tú kutenkù kuù nkpeti, ti tú Kuyie nkpeti nti ke kpeñni, ke bo na kèpante sicékperí. ⁵ Ti ti nkòunè meyáàbìsìyèmmè nè sifei kòme, dèè ti dífinko Kuyie mbíékè. Ti ti mp̄innè menitiyèmmè ke me niù Kirisi borè, kè mè yìè nho kpeti. ⁶ Kè di yìè ndiì m̀ònnì ti kpeti ti bo kpetínnè bèè yetírí Kuyie nkpeti.

⁷ Bè wèi dèè wenni dènde fèndnfè. Kòò m̀òu yèmmè dò nhò tu Kirisi kou, wè nyé ke dò nti múnke be ntú. ⁸ Di yèmmè dò m pòti Kuyie nni niímmè kpéi nke. N do dòmmu kèmpòti kè dèe pèèté memme bá ifei bá nni mbo, ke yé Kuyie kuù n niímmè kè m bo p̄i mmutòmmú ke di kpénkùnne, dè í tú n yóò dí bo. ⁹ N yí di wāù yepáte kè bo donné di kòmbùòti. ¹⁰ Bèmabè nàá nke tú: M páte náànti ò nkpeñni ke yóù, kè n né kòtoo nni nc̄innì ke náá nke kòò nkòò nkè dè dò mmesémmè kperε. ¹¹ Wèè nàá memme wè nyé ke dò n di wāù ti nè nh òò kotoo kénnaá nti dè í cáá.

¹² M báá na kèmbèunè m máá bèè yèmmè dò mbè de. Bè tu tiyènti nti ke erinè bemaà betòbè. ¹³ M báá na kénsánti m máá kè dèe pèèté Kuyie nni mbenné nè dè, n yó nsánti m máá Kuyie nni mbennénè dè nde. Dèè tú m bo kotoomè di cie. ¹⁴ N na nyí n d̀òò n do í dò nkédòò dè nde kè n do í kòtoo di cie, m̀i me nkòtoo di cie ke di nàké Kirisi kó Tináànsààti. ¹⁵ Ti í d́ kèmpòtinè betòbè p̄i mmùò tómmú. Ti d́ di tákùmè meè kpenke, kè n tómmúu yé kédeuke di cuokè, mù né báá pèèté Kuyie nyè mmù r̀berinè dè. ¹⁶ De kó difònkúò m bo na kénáké Tináànsààti yehékè teyè òm̀òu mu nyí nàké yè, n yí d́ n sòotè òm̀òu p̄i ndè mutòmmú.

¹⁷ Wèè d́ kèmpòti wè mpòti nè Kuyie nhò deetémè. ¹⁸ Kuyie nsánti wè wèè tu onitì dè í tú wèè sánti omáa.

11

Pɔ̄ari nè besòumbè

¹ Kè di bo na kèminné kè n nàké kuyènkù tèmè di minné. ² N di d́ mediè mme kè dè n yóù, kè de kó kuyonku tú Kuyie nkòku. Di dònnè isapùmbí nyi, kè n di waá ndi dàù Kirisi, ke d́ di nwe nweti omáa. ³ Ke né yìèkù bè bo di sukùmè kè di ò yóu. Kéndònnè fèwàáfè do soutémè Efu kòò fétinne. ⁴ Di í yetírí tìmatì, bá kè bè di nàké Kirisi tòu m̀òu kpeti, di òò yiemmu, kè bè di nàké dibòò kpeti di baa yienko, kè bè di nàké tìi cáánnè Muyaánsààmù nè Tináànsààti kpeti, di baa tó yienko.

⁵ N yèmmè í dò n kèñninè di tú bè Kirisi kó yetòrè dieyè. ⁶ Kè dè yèmmè n yí nò nke náá, n né yému Kuyie nnáànti páíi ke tì ndi nàké.

⁷ Meyei mme n kèkùnne m máá ke di nàké Kuyie nnáànti fààrè ke di bo kpenkaà? ⁸ N yóu kè Kirisi kòbe n tò, kè m bè kòte, ke bo teénnè dímbè. ⁹ N sòò bo di cie kòò m̀òu í n tò. N kperε dèè diì m̀ònnì, kè ti kòbe Maseduanni kòbe beè kòtení kè m p̄a dèè kó dímaà n dònté. Di kòò m̀òu sòò í n tò, m me nyí d́ òm̀òu n tò. ¹⁰ Nè Kirisi timómmònti yìè nwèè bo m mièke ò kpéi, m báá yie nkè de kó disánnii nóóté n yínkè Akayii kó kutempè nkumòu mièke. ¹¹ N yí di d́mu deè te kè m béi memmaà? Kuyie nyému n di dómè.

12 N dòòmè n yóó nsáké ke me ndòari. De m̀ǹǹǹǹ bèè wanti k̀mp̀t̀i bè p̀ĩ̀ǹm̀ mutòmm̀u ke ti dòǹǹ, bè báá p̀t̀é bè bo mp̀t̀iǹè mù. 13 De kó benitibè tú besoumbè mbe ke d̀d̀ò bemaá Yesu t̀r̀è. 14 Dè í dò nke ti di, dibòò mómm̀ǹǹ òò namu kéd̀òò dimáá Kuyie nt̀ǹǹ. 15 Dè í yóú dibòò kó betòmbè bo d̀òòm̀è bemaá Kuyie nkó betòmbè, bè né yóó yámu de kó mucòntimu diyèè mari.

Pòari f̀eũ̀t̀ém̀è

16 M bo yíé k̀b̀éi nke d̀ò: Òm̀òù bá nni nhwúó nkuyèinkù, k̀è di me nni nhwúó nkuyèinkù nku, yóunè k̀è nnáké tiyèinnáànti, ke múnke fóm̀m̀ú sámp̀. 17 N d̀ó ke b́i nti í tú ti Yiè nkpeti, tiyèinnáànti nti. Dè d̀ò n fóm̀m̀úmu k̀è n yóó fóm̀m̀ú. 18 Betòbè fuommu, k̀è be yèmmè dò mbè yé d̀èmarè, m múnke bo fóm̀m̀ú. 19 D́ndi bèè yèmmè dò ndi ciì, di yie tiyèinnáànti, 20 ke yie nke tú be kó tidaati, ke yie nkè bè di sou nke tóú di k̀p̀ere, ke yie nkè bè di senku, ke yie nkè bè di bemm̀. 21 Di naatimu di túmè n c̀ĩ̀ǹǹ, ifei iì tí nni mbonè n yí namè ke d̀òò betòbè d̀òòrimè.

Mùù te k̀è betòbè fuo m múnke mù m̀k̀emu. N náá tiyèinnáànti nti. 22 K̀è bè tu Ebedeèbe mbe m múnke we ntú, k̀è bè tu Isidayeeriibe mbe, m múnke we ntú, k̀è bè tú Abarahammu kó iyaàbí nyi, m múnke de ntú. 23 M bo yíé k̀énáké tiyèinnáànti. K̀è bè tu Kirisi kó betòmbè mbe, m múnke we ntú ke p̀ĩ̀ mmutòmm̀u ke bè p̀èèté, k̀è bè n kpetinnè kuce m̀p̀éu, ke m puotí kuce m̀p̀éu, k̀è n kàáté mukũũ nkuce m̀p̀éu. 24 K̀è Sifube m puotí kuce m̀ǹǹm̀m̀ didáú sipísitáati nè mèwèi. 25 K̀è Odommu k̀obe m puotí kuce m̀t̀áati, ke m bùstí yetárè kuce m̀ǹǹ. K̀è n diu nè bàtòò kuce m̀t̀áati, k̀emm̀ke menie mmieke kuyie nku máá, keyènkè kemáá ke deitínè kudabekù kó diwétiri. 26 N cemm̀u mieke k̀è n kàáté mukũũ nyikó mmieke, Sifube nè bèè í tú Sifube be mieke, yehèkè mieke nè depaa mmieke, dàmèèri mieke nè bèè sou nke tú bè tu Kirisi k̀obe be mieke. 27 Ke p̀ĩ̀ mmutònyonkumu ke f̀eũ̀t̀é, ke wenté inuò, k̀è dikònni m p̀ĩ̀ nkè sinéyèi m poté, k̀è m m̀ǹt̀é tidiiti ke bou dinùù, ke m̀ǹt̀é tiyàati k̀è muséè nni mpoté. 28 K̀è nni mme ndò nke wète k̀etotí n yèmmè Kirisi k̀obe bemaou k̀p̀éi. 29 Kòò m̀òù í k̀p̀ènni muwedòummu mieke n yèmmèè caàrè, kòò m̀òù do meyi mmieke dè nni yóú.

30 K̀è m bo mp̀t̀i nni mp̀t̀iǹè n c̀ĩ̀ti nti. 31 Kuyie nti Yiè nYesu Kirisi cice wèè tu mesàà nyiè nsáá, ò yèmu n yí soummè. 32 Okpàati Adetaasi kó dimònni, k̀è nni mbo Damaasi k̀è k̀umàndáá duó nkè bèè báa dihei kó yebòrè ke bo m p̀ĩ̀. 33 K̀è bè mè nni n c̀ũ̀m̀ǹè dimámm̀yáá kuduotí kó tebòtè, k̀è m bè yenténè.

12

Kuyie mbenke dè Pòari

1 Dè í wenni a bo nfuommè. N né d̀ó k̀éyíé timati nti Kuyie nni mbenke dè nè kù n dáa nti. 2 N yé Kirisi kou m̀òù nwe Kuyie ndo t̀òt̀é wè ke d̀èkèné k̀èinkè, dè m̀k̀e yí nyebie ntepiitè nè yènáà. Kù m̀ǹke do ò t̀òt̀émáá, dè ò d̀òò tidòuntì ntaà, n yí yé, Kuyie nkuù máá yé. 3 N yèmu ke dò nkù ò t̀òt̀é ke kònnè diwèlhei. Kù m̀ǹke ò t̀òt̀émáá, dè ò d̀òò tidòuntì ntaà, n yí yé, Kuyie nkuù máá yé. 4 Deborè kòo keè tináànsàati mati, oniti í yóó na ke b́i nti, oniti keté ke í dò nkè ti b́i. 5 Míù tu de kóo niti, ke na nna k̀mp̀t̀i. N né d̀ó k̀mp̀t̀iǹè n c̀ĩ̀ti nti. 6 K̀è n do d̀ó n na mp̀t̀imu, dè me na bá ntú siyáábisi,

ke yé n náámmè mómumu nwe. N né yóumu kédó n dǎòrìmè nè n náànti dèè benke n tú wè, kòò mǎu bá nni nwúò nke dǎò n deu.

⁷ Kuyie nyóu kè dibǎò nh ãnnè mumǎmmú yonkumu, kè m bá mmǎke tefentè nè kù m benke dè kpéí. ⁸ Kè n kù bántè kuce mètǎati ke tú kù m miékunne. ⁹ Kè kù ñ tǎínnè ke dǎò: N kó mesàà nda bonè kè dè sǎnnèmù, nh òò pí mmutǎmmú onitì cǐnni dìi mǎnni ndi. Dèè te kè dè n naati n cǐnnimè kè Kirisi kó muwǎrímú bo nni mbonè. ¹⁰ Dè n naatimu n cǐnnimè, kè bè n sǎá, ke n fǎũnko, ke caari n yèmmè Kirisi kpéí, ke yé n cǐnni dìi mǎnni ndi n kpeñnimè.

Pǎori dǎmè kékote Kòdenti metǎámmè

¹¹ Dii te kè ñ nǎkè tiyèinnáànti ke fómú, dìi do dǎò nke nni nkómú. Bá kè n yí tú òmǎu di yé mbèè tu Yesu tǎrè dieyè, bè í mpǎéte mmumamù. ¹² N fǎũri ke mi nke dǎò tii dieti di cuokè tii benkú n túmè Yesu tǎnni. ¹³ N dǎò ba Kirisi kǎbe tǎrè teyè ke í me ndi dǎò? Kè n cààrè di í n tǎmè mme, n cǐnnè.

¹⁴ N kǎtoò di cie kuce metǎámmè mme, n yí dǎò di kperè marè, n dǎò dímbè di mómmǎmbe ibí ìi òò í mpií i yembè, i yembè beè òò ì píí. ¹⁵ Dè n naatimu m bo di duómme n kperè demǎu kédúò m mǎá ke di teennè. M me ndi dǎmè mediè di bo nni ndǎò sǎmpǎàà?

¹⁶ Di yému ke dǎò ndi í n tǎ, kè bèmabè yèmmè dǎò n dǎò meciì nke di di kperè. ¹⁷ Yáá n nǎkè n tǎnko bèmbè kè bè di ciitè? ¹⁸ N tǎnko Titi nwe nè ti kou di yé wè beè di ciitǎà? Mí nnè bè ti wè mmeyèmmè memǎà ndi nè ti pí mmèè boti mutǎmmú.

¹⁹ Kè de yèmmè di yèmmè ndò n náá mmie nke dǎò kèbenke n wennimè mme. Dè í dǎò mmemme, Kuyie nyému n náámmè Kirisi dǎmè mme, ke bo di kpénkunne di tákumè mieke. ²⁰ N yǎèkù m bo tuǎkoomè kénsó ndi í dǎòri n dǎmè, kè m múnke dǎò di í dǎmè. N yǎèkù m bo nsómme di kpaá ke ènnè ditǎbè, kè di mieke péi ditǎbè, kè di sǎá nditǎbè, ke náá ntisinténáànti, ke mǎke sifeí ke kǎónnè ditǎbè. ²¹ N yǎèkù m bo tuǎkoomè kénsó mbèè dǎò meyei mbè kpaá sǎkè mufómumu yeimu mieke ke dǎòri di dǎmè. Kè Kuyie nni ndii nyifei kè n yèmmèè cààrè ke n kǎmmú be kpéí.

13

Pǎori wǎrìmè Kòdenti kǎbe ke tú bèè wénté bemǎá

¹ Kuce metǎámmè mme n kǎroomè di cie. Ti wǎrimu ke tú kè bè wátiri òmǎu di ti tǎnte benitibè bèdébè yoo bètǎati ìkè bèè yà. ² N sòò bo dìi mǎnni di cie kuce medérìmmè kécaummu bèè dǎò meyei, nkéwète kè bè cau bá n yí me mbè bonèmè bembè nè betǎbè ke tú n ténke í yóó cǐè nhòmǎu m bo tuǎkoo dìi mǎnni di cie. ³ Kè di dǎò kǎyà dèè benkú dènde ke dǎò nKirisi náá m mieke di bo dè yà. Kirisi í cǐnni ò benkúmu o wǎrímú di cuokè. ⁴ Ò do cǐnnimù kè bèè ò baaké kudapǎati kòò yǎnté nè Kuyie nkó muwǎrímú, ti múnke cǐnnimù ò do dòmmè, kè Kuyie nkó muwǎrímú né ti bonè mù do ò bonè mèè boti, kè ti pí mmutǎmmú di cuokè.

⁵ Wénténè dimǎá kǎyà kè di tákumè fíúkú, kǎyáákè dimǎá kǎyà kè Kirisi bo di mieke, kè di yáákè ke sǎò nhò í bo di mieke di yǎèkemu. ⁶ N yèmmè dǎò ndi yému n yáákémè m mǎá ke yà Kirisi bomè m mieke kè n tu o kou. ⁷ M báámmu Kuyie nke di báá dǎò meyei, n yí dǎò m benke n nǎmmè, bá kè n yí tú òmǎu di ndǎòri mesàà. ⁸ M báá na kǎyete timómmoni tii tu Kuyie

nkpeti, n ti ndó. ⁹ Dè ò nni nnaatimu n cĩnni dii m̀nni k̀ di kpeńni. M báámmu Kuyie nke tú k̀ d̀ke di k̀p̀nk̀nnne ku kó kuce miẽke. ¹⁰ Dè te k̀ n di ẁri dipátiri ke kpaáo, k̀ d̀ bo yie nk̀ n t̀̀koo m báá di kpannè. Kuyie nyí n duó mmuwẽrímú k̀ m bo di f̀ũ, k̀ mù nni nduó nk̀ m bo di k̀p̀nk̀nnnemu ku kó kuce miẽke.

¹¹ N k̀be d̀ ndi naati, k̀ di nkótírí Kuyie nkó kuce miẽke, ke nyáúk̀nko dit̀bè k̀nti, k̀nwẽ ndinù, k̀nnaatinè dit̀bè. Kuyie nk̀ti dí ke ti duó ndiwèi k̀ ndi bonè.

¹² D̀unè dit̀bè m̀sàà. Kĩrisi k̀be bẽm̀u b̀è bo die mbè di d̀unkoo.

¹³ Ti Yiè nYesu Kĩrisi kó m̀sàà nni ndi bonè, k̀ Kuyie nni ndi dí, k̀ Muyaánsààmù mù ti taunko k̀ mù ndi bonè dim̀u.

Pɔɔri wàri dìì pátíri Kirisi kɔbe bèè bo Kadasii Dì mpátíri tɔ tìi náàntì

Pɔɔri do wàri di mpátíri Kirisi kɔbe bèè bo bèmbɛ Kadasii. Pɔɔri do kɔri Ikɔnni nwe, kɛpɛɛtɛ dɛ kó yehɛkè miɛke kɛ bè nàkɛ Kuyie nnáàntì. Pɔɔri itɛ dìì m̀ǹnnì kɛsɔtɛ yehɛkè tɛyɛ, kɛ Sifubɛ kó ikuó tũmbɛɛ kɔtení kɛyete Pɔɔri nàkɛ tì, kɛce nKadasii kó yehɛkè yemɔu kɛnákɛ benitibè ke dɔ bè ntũ m̀Mɔyiisi kó ikuó yɛmmɛ. Dɛ kó dipátíri miɛke ò í yóu ò bo béimmɛ Pieri do wɛnnɛmɛ bèè í tũ Sifubɛ ke yo kɛyà Sifubɛ kɛsɔri, kòo ò kpannɛ, kɛbenke ke dɔ nyikúó ìi í dɛerí, kàa bo ntámɛ Yesu dɛɛ dɛerí.

Di mpátíri náàntì duó ke dòmmɛ

1. M̀ùù kpɛí nte kɛ Pɔɔri wàri dɛ kó dipátíri 1:1-9
2. Pɔɔri yetɛmɛ bè nàkɛ tì o Ìnkɛ 1:10-2:21
3. Kuyie nhɔɔ ti dɛɛtɛ ti kù tá dìì m̀ǹnnì ndi, dɛ í tũ ti tũmmɛ ikuó 3-4
4. Kirisi kou wèè tá Kuyie nhò dɔ nkɛnfòu m̀èè botí 5-6

Pɔɔri dɔummɛ Kadasii kɔbe

¹ M̀í m̀Pɔɔri Yesu kó ditɔnnì m̀í di wàri, benitibè beè í n duó ndɛ kó mutɔmmú yoo onitì m̀òu, Yesu Kirisi nɛ ti cice Kuyie nkùu te kòò yàntɛ, beè mù nni ndú. ² N kɔbe bèè m bonɛ, bè di dɔunko d́ndi Kirisi kɔbe bèè bo Kadasii, ke tũ ³ Kuyie nti cice nɛ ti Yiè nYesu Kirisi bè di dɔɔ m̀esàà nke di duó ndiwèl. ⁴ Kirisi d̀òò Kuyie ndó memmɛ ke duó nhomáà kɛ bè ò kùo, kòò bo ti dɛɛtɛnɛ kutenkù yeiku kuu. ⁵ Kuyie nyètìri ndɛu sáà. Kɛ dɛ m̀mɛ ndò.

Tináànsààti bomɛ timáà

⁶ Dɛ n dimu di pánke yóumɛ Kuyie, kunku kùu di yu Kirisi ti d̀òò m̀èè sàà nkpɛí, ke d́ kɛtũnne kuce tekù. ⁷ N di náámmu kuce tekù makù í bo, benitibè beè d́ kɛ di soutɛ ke ceeri Kirisi kó tináàntì. ⁸ Kòò m̀òu, yoo mí, yoo Kuyie ntɔnnì mari di nàkɛ timatì kɛ tì c̀áànnɛ n di nàkɛ tìi náànsààtì, Kuyie nhò c̀sɔ. ⁹ N ti nàkɛmu ke ẁɛtɛ ke di náá, nkòò m̀òu di nàkɛ timatì kɛ tì c̀áànnɛ Tináànsààtì di yie ntì, Kuyie nhò c̀sɔ.

¹⁰ N náá mmie nke d́ benitibè beè n sántaà? Bitì, n d́ Kuyie nkuu n sántɛ, kɛ n do d́ benitibè beè n sántɛ n na bá nkpaá tũ Kirisi kóo t̀ntì.

Pɔɔri náá mmèè botí Yesu t̀nni

¹¹ N kɔbe n di náámmu Tináànsààtì n di náá ntì í tũ onitì kpeti. ¹² M̀í mmám̄mmu onitì weè í tì nni nnàkɛ, Yesu Odɛtíwɛ weè tì nni m̀benke.

¹³ Di kèèmu n do dòmmɛ n tũ ndi m̀ǹnnì Sifubɛ kó itié, di yému n do f̀éũmmɛ Kirisi kɔbe nɛ tikɔnyauti kéndó kɛ bè deɛ, ¹⁴ kɛmpɛnkù n dapuntɔbè Sifubɛ kó itié mmieke, kɛ n k̀ntì nyaunɛ m bo ntũmmɛ ti yembè kó ikuó m̀esàà.

¹⁵ Kuyie nnɛ ku kó m̀esàà nkpɛí nkɛ kù n t̀áátɛ kɛ bè mu nyí m peitɛ, kɛ m bo pí nku t̀ommú. ¹⁶ Kɛ dɛ m̀ǹnnì t̀ùðke kɛ kù m benke ku Birɛ kɛ m bo nàkɛ Tináànsààtì bèè í tũ Sifubɛ, n yí mbekɛ òm̀òu itié. ¹⁷ M me n yí k̀tɛ Sedisadɛmmu ke bo yà bèè n niitɛnɛ ke náá nYesu t̀srɛ, kɛ m pánkɛɛ k̀tɛ Adabii, kɛẁɛtɛnì Damaasi. ¹⁸ Yɛbie nyètáàtì kó difɔnkúó ndi n k̀tɛmɛ

Sedisadεmmu κε bo γιέτέ Pieri, κε δὸ γεωε τεπίιτέ nε yεnùmmù o borε. ¹⁹ N yí nyà Yesu tōrε teyε kέyà Isaku nwe ti Yiε nnantε.

²⁰ N di wāū tì tú timóm̄m̄nti nti kε Kuyie nyέ, n yí sou.

²¹ De kó difōnkúō kέkote Sidii nε Sidisii. ²² De mōnni Kirisi kōbe bεε bo Sudee bε mu ndo í n yέ. ²³ Bε do yo bε nά mmεmmε κε tú: Wεε do ti fέũko, weε nά ndi mmōnni Tinάānsàati ò do í dό tii m̄bo. ²⁴ Kε bε nsānti Kuyie n kpéi.

2

Yesu tōrε tiummε Sedisadεmmu

¹ Kε dε mmōke yebie ntepiite nε yεnàà, kε nni nwēti Sedisadεmmu κε neinε Bannabaasi nε Titi. ² Ke yέ Kuyie ndo n nakémε κε δὸ n kote. Nε bεε ni Kirisi kōbe tīrε kε ti tii, kε m bε nakε Tinάānsàati n nά nti bεε í tú Sifube. N do í dό m pī mmù tōmmù ntú detetirε kōmu, kε deε nte kε n kote kε bε naké. ³ Bε me nyi nti yete, kε deε nte Titi nε wε ti neiti, wεε í tú Sifu, bε í nduó nkōo cānté. ⁴ Mucāmmù kó tināānti na bá nhānnε bεε sou nke tú bε tú ti kōbe bεε tanní κε dό kέyà Yesu Kirisi ti dεnne mēε boti ikuó mieke. Bε do dό kέwēte kε ti tanné ikuó kó tidaati mieke nke. ⁵ Ti í nyie mbe kpeti, bá sām̄pó, ti yàà bo ceete mēε kpéi Tinάānsàati.

⁶ Bεε do tú Kirisi kōbe tīrε kó benìubε diebε bε í nni nyié itie mmai. Mí mborε timou timáa ndi, Kuyie nyi baati òmou. ⁷ Bε do bantému Kuyie nni ntāatémε κε nnáa nTinάānsàati bεε í tú Sifube, kéndōnnε kù tāatémε Pieri kòò tì nάa nSifube. ⁸ Kuyie nkuù tō mPieri kòò nάa nSifube, kuù n tō kε n nάa mbεε í tú Sifube. ⁹ Isaku nε Pieri nε Isāā bεε ni Kirisi kōbe kε bεε banté Kuyie nkuù n duóm̄m̄ de kó mutōmmù, kέyōkii mí nnε Bannabaasi ti nou, dεε benkú κε δὸ nti wēnnε tināānti. Kε ti kote bεε í tú Sifube bíékε kε bembεε kote Sifube bíékε. ¹⁰ Bε do ti naké κε tú ti nteennε be kó becīribε mbe, κε sō n die nke mε dōōri.

Pōōri kpānnēmε Pieri Āntiyōsi εi mieke

¹¹ Pieri kōtení dii mōnni Āntiyōsi kε nh ò kpānnε benitibε iikε κε yέ ò dōōmε dεε í wenni. ¹² Ò do wēñnemu Kirisi kōbe bεε í tú Sifube κε yo, kε Isaku tōrεε tuōkeni kōo yε yōte kēsōri bá ò ténke í mbε wēñnε. ¹³ Kε Sifube tobε bεε cōuté Kirisi kε bεε wēnnénε Pieri kēsōri, kε Bannabaasi múnkeε me ndō. ¹⁴ M banté dii mōnni ò ténke í tūmmε timóm̄m̄nti weti weti, kòò naké benitibε iikε κε dō: Fó nSifu nε bεε í tú Sifube di sòò wēñmu, dε dōmme kàa dό kε bε dōōnε muwērimú kε bεε tūnne Sifube kó ikuó?

Kirisi weε dεeri kε ikuó í dεeri

¹⁵ Mí nnε fō nti tú Sifube mbe ti í tú ibotí iì í tū nKuyie. ¹⁶ Ti yému κε δὸ nKuyie nhōō wénkūnne oniti o tá dii mōnni ndi Yesu, dε í tú ò tū mmεε kpéi nyikuó. Ti tá Yesu Kirisi nwe kε Kuyie nti wénkūnne dε í tú ti tū mmεε kpéi ikuó, κε yέ Kuyie nhōō í nwénkūnne òmou ò tū mmεε kpéi ikuó.

¹⁷ Ti dό Kuyie nti wénkūnne Kirisi kpéi nke, kε bε ti wúo mbεε í tū nKuyie, bεε í tū nyikuó. Dende benkú κε δὸ nKirisi weε te kε ti dōōri meyei naá? Jò!
¹⁸ Kε n wēte κε tūnne ikuó n yete ì, n tū n do ì yeténemu. ¹⁹ Dεε tu ikuó bíékε n kumu, κε yέ n yí namε kε ì tūnne kε ì n kùo. Di mmōnni kε n fōu Kuyie nkó mufōmmu. ²⁰ Bε n wēnnénε Kirisi nwe kudapāāti κε kùo mí ténke í fōu, Kirisi weε fōu m mieke. M mōke mùu fōmmu di mmōnni m mù fōu n tá mēε kpéi nke Kuyie mBire, dεε n dό κε ku n kpéi. ²¹ M báa yete Kuyie

nkó mesàà, kè kù ɔ̄ wénkúnne onìtì ò tū mmèè kpéí nke ikuós, Kirisi tū nku detetirè nde.

3

Ikuós í d̄eeri a bo ntámè Kirisi d̄eè d̄eeri

¹ D̄índi Kadasii k̄obe di yeimmaà? Bè di f̄entemaà? N di nàkému páíí Kirisi kó mukũ nkpeti. ² N yóó di beke t̄imati máà ndi, Kuyie ndi duós nku Yaá ndi tū mmèè kpéí nke ikuós, kè di kèè m̄èè kpéí nTináānsààtì ke tì yie? ³ D̄è d̄omme kè di yei mm̄emme, di keténè Muyaánsààmù ke né d̄ó kédentenè bàmbà ndi mómm̄ombe kó muw̄erimáà? ⁴ Muyaánsààmù di benke d̄èè kó dimàà tū detetirè ndaà? D̄è báá na k̄entú detetirè. ⁵ Kuyie ndi duós nku Yaá nke d̄aari tidietì di cuokè di tū mmèè kpéí nke nyikuós, kè di kèè m̄èè kpéí nTináānsààtì ke tì tá?

⁶ Tì w̄arimu ke tū: Abarahammu do yie nKuyie nkè kùu ò wénkúnne, ò yie mmèè kpéí nkù ȳè mmù. ⁷ N ȳènè t̄unke ke dò mbèè tá Kuyie mbèè tū Abarahammu kó iyaábí mómm̄onyi. ⁸ Ti w̄arimu nè dim̄onni ke tū: Kuyie mbo wénkúnne bèè í tū Sifube bè kù yie mmèè kpéí. D̄è do te kè kùu nàké Abarahammu ke d̄: Nè a kpéí m bo d̄ò mesàà nyibotí im̄ou. ⁹ Abarahammu do tá Kuyie nku kè kùu ò d̄ò mesàà. M̄èè botí nku bèè kó dimàà bo yie nKuyie nkù múnke bo bè d̄ò mesàà.

¹⁰ Bèè tū nyikuós, kè be ȳemmè dò nyi bo bè d̄eeté bè bo yà. Ti w̄arimu ke tū: Kè wèè í d̄aari ikuós im̄ou ȳemmè ò bo yà. ¹¹ Onìtì báá na k̄ewenke Kuyie nyiikè ò tū mmèè kpéí nyikuós. Tì w̄arimu ke tū: Wèè weti ò bo nf̄òu ò tá m̄èè kpéí*. ¹² Ikuós kó kuce í w̄enné Kirisi k̄oku. Ti w̄arimu ke tū: Kè wèè tū nyikuós wè nd̄aari ò ȳemmè im̄ou.

¹³ Kirisi t̄uóté ikuós do ti d̄aari m̄èè yei m̄me ke t̄o. Ke ȳè tì w̄arimè ke tū: Kè bè baaké wè kudap̄aati ò tū Kuyie nc̄ɔ̄ w̄enwe. ¹⁴ N̄è Yesu borè nde ibotí im̄ou p̄et̄émè mesàà nKuyie ndo nàké Abarahammu m̄èè kpéí. N̄è Yesu Kirisi borè nde ti p̄et̄émè Muyaánsààmù Kuyie ndo nàké mùu kpéí.

Ikuós nè Kuyie nnàké d̄ii n̄uù

¹⁵ N k̄obe w̄enténè meborime d̄ommè. K̄oo n̄itì d̄óu ndin̄uù nè ot̄òu ke w̄ari, òm̄ou ɔ̄ í nti c̄èete. ¹⁶ Kuyie ndo nàké m̄èè botí Abarahammu ke d̄ò nè o yaábire nde, kù í ȳi nè o yaábí kè dè bo ndò nyi s̄u, kù tu o yaábire ke ȳè nKirisi nwe om̄aà. ¹⁷ Nte n d̄ó kè di nàké tì: Kuyie ndo nàkému ke d̄ò kù yóó d̄eeté bèè kù tá, ke yóó bè d̄eeté, ikuós ò t̄uàkení yebie nsik̄ousinàà nè sip̄is̄it̄aati (430) kó dif̄n̄k̄uò báá na kè tì p̄a nyoo ò tì c̄èete. ¹⁸ Kè ikuós do yóó na kè tì d̄eeté Kuyie nna bá nnàké t̄imati Abarahammu, kù do ò nàkému ke d̄ò: Kù yóó ò d̄ò mesàà nke m̄èè nh̄ò d̄ò.

¹⁹ Ba nnè te kè Kuyie nd̄óu nyikuós? Kù í d̄óu nkè dè bo benke benit̄ibè mbe bè caarimè. Ikuós do d̄ò nk̄embo k̄ebennénè Abarahammu yaábire bo k̄etenimè m̄me wenwe wèè t̄aunko Kuyie nnè benit̄ibè, Kuyie nt̄òrè yeè do ò nàké onìtì kòo ò t̄uò mb̄et̄abè. ²⁰ K̄oo n̄itì bo om̄aà dè ɔ̄ í mb̄ékú ot̄òu m̄ou wèè bo ò taunnè. Kuyie mbo kum̄aà ndi.

Ikuós p̄i mm̄uù t̄ómmú

²¹ D̄ende tū ikuós pietin̄emu Kuyie nnàké t̄aà? Bitì, kè ikuós do nyóó ti d̄eeté, Kuyie nna nwénkúnne benit̄ibè ikuós mieke nke. ²² Ti w̄arimu ke tū: Meyei

* 3:11 W̄enté Abakuku 2:4.

²¹ Di tũ nné n náké d́ndi bèè d́ ḱntũ nyikuó k̀è nsà k̀è di í yo ì tú mù. ²² Ti wàrimu ke tú Abarahammu do m̀ake ibí ìd̀èi ndi, k̀è d̀èmarè k̀óo ȳs Akaa ntú kudaakù *, k̀è detèrè k̀óo ȳs Saraa í nku tú. ²³ K̀è kudaakù peité ku k̀p̀ere betòbè p̀éi m̀èè botí, wèè í tú kudaakù k̀è Kuyie nkuù ò d̀áunnè dinùù k̀òo d̀è peité. ²⁴ De k̀ó tináànti m̀òke m̀ebenkùm̀è m̀èdém̀è m̀m̀e. Benitipòbè bedé bembè d̀ònnè metaumm̀è m̀èdém̀è m̀m̀e, metaumm̀è k̀ètim̀è do d̀òò Sinaii tàri ìnk̀è nke m̀èè peité idaabí (m̀èè tú Akaa). ²⁵ Diyètiri dìi tú Akaa di benkù Sinaii tàri ndi dìi bo Adabii tenk̀è, ke ẁète ke benkù Sedisadèmmu eì dìi bo di mm̀ònni. ²⁶ Sedisadèmmu ke ìnk̀è kou í tú kudaakù, weè tu ti ȳs. ²⁷ Ti wàrimu ke tú:
D̀è nnaati f̀s ntehãũnte,
f̀s nwèè í p̀éi,
tiitè teỳit̀è
k̀enyãnkù nè diwèi,
ke ỳé bè yete wèè nitipòkù
k̀ó ibí ỳó nsũũnnè m̀è
wèè ye nho k̀peyi.

²⁸ N k̀òbè d́ndi tú Kuyie nk̀ó ibí nyi, k̀éndònnè Isaki Kuyie ndo d̀áú ndinùù k̀è bè peité wè. ²⁹ Bè do peité d̀èè bire benitibè p̀éim̀è do f̀éũnkomu bè peité d̀è nè Kuyie nYáá, ti k̀p̀ere me ndò mm̀únke. ³⁰ Tì wàrimu ke tú: Bèti kudaakù nè ku bire ke ỳé kudaakù bire í ỳó toténè wèè í tú kudaakù o bire de cice k̀p̀ere. ³¹ N k̀òbè ti í tú kudaakù k̀ó ibí, ti tú wèè í tú kudaakù o k̀peyi nyi.

5

Kirisi nè ikuó de k̀ó tináànti

¹ Kirisi ti d̀ènnemu tidaati mièke páíi k̀è ti m̀ènke ỳe, nf̀íikúnè teii, báa yiennè k̀éwète k̀énaá ntidaati.

² Mí m̀p̀òri n di náámmu ke tú k̀è di cãmmù, Kirisi ténke báa di teennè. ³ M bo ỳí k̀ébéi nke d̀ò k̀è bèe yie nk̀écãmmù bè ntũ nyikuó im̀òu. ⁴ D́ndi bèè d̀ó Kuyie ndi wénk̀unne di yie mm̀èè k̀p̀éi nyikuó, di yàtènm̀u Kirisi, ke pàà Kuyie nk̀ó mesàà. ⁵ Tínti ỳému ke d̀ò nti tá Yesu k̀è Kuyie nyóó ti wénk̀unne, deñde ti baamè nè Muyaánsààmù k̀ó muwèrímu mùù bo ti mièke. ⁶ K̀è ti taunè Yesu Kirisi ke cãmmù yoo ti í cãmmù, de k̀peti í bo, ti bo ntám̀è Yesu, k̀éndó titòbè ke teénnè titòbè d̀èè tu.

⁷ Di do keté k̀è d̀è nwennimu, we ndi cònnè k̀è di ténke í tũ ntimómm̀ònti? ⁸ De yembè di tié nyì tié nyí bonní Kuyie nk̀ùù di yu ku borè. ⁹ Mutie mùù muuti p̀éè mù ãã m̀ma sãmp̀òrè nde, k̀è tip̀éècootì tim̀òuu múútì. ¹⁰ N ỳí di ỳèk̀ù, n ỳému ke d̀ò ndi yèmm̀è í cààrè n k̀òme. Wèè di k̀ónnè bá k̀òo tú wè, Kuyie mbo ò k̀petínnè.

¹¹ N k̀òbè bèmabè yèmm̀è d̀ò n náá mmucãmmù d̀eerím̀è, k̀è d̀è tú m̀ómmuò mbè na bá nni nf̀éũnko. N náá ntì ke tú Kirisi ku kudapããtì ìnk̀è ti na bá nyóù òm̀òu. ¹² Bèè me ndi k̀ónnè mucãmmù k̀p̀éi, mbè d̀òke sòoté k̀éf̀õmmu.

¹³ D́ndi Kuyie ndi d̀eeténèmu ikuó, k̀ù né í di d̀eeté k̀è di bo ndòòri di d̀óm̀è, k̀ù di d̀eeté k̀è di bo ndó ditòbè m̀be, ke teénnè ditòbè. ¹⁴ Ke ỳé ikuó im̀òu k̀ó

* **4:22** kudaakù: Saraa do í m̀ake debire k̀étúóté o k̀ó kudaakù be k̀ó dim̀ònni k̀ó ikuó do yèmm̀è k̀épuó nho d̀áú Abarahammu, k̀è k̀uu p̀úó nk̀èpeité debire Isimayeei.

dikūnni tumè: N dós otàù a dómè amáà. ¹⁵ Kè di me nkpa, nke dāmmù ditàbè, dāònè meyoðmmè kè di báá kuò ditàbè kèdeè.

Muyaánsààmù pī mmùù tšmmù onìti mieke

¹⁶ Ntenè n dós kè di náké tì: Bá ndāorinè di dós dè, yóunè kè Muyaánsààmù di benke di dò nkédòò dè. ¹⁷ Ke yé di dós dè í wéñnè Muyaánsààmù dós dè, di dós dè cāámmu, kè Muyaánsààmù dós dè cāá nkè dè pièti. Kè dè bo yie nkè di bá ndāori di dómè. ¹⁸ Kè Muyaánsààmù di ni, ikuó ténke í di te.

¹⁹ Ti yému bèè dāòri bè dómè be kó mufòmmu tú mù: Kéndōuti dōutinè betàbè, ke fòù mufòmmu yeimu, ke fòù bè dómè, ²⁰ ke feu yebòkè, ke diiti detie, ke ní mbetòbè, ke kpan̄ti, ke ēñnè betòbè. Kè be mieke péi betòbè, ke sīnkūnko betòbè yètè, ke yaati be cuokè, ²¹ ke dós betòbè kperè, ke tú tinayākémúnti, ke òò nyo kunaati ke yonko, ke dāori meyei ntēmè mēè mē dōnnè. N ti ndi nàkému ke wētè ke di náá, bèè dāòri me kó kubotí bè í tati Kuyie nkpaàtiyuu mieke.

²² Ntenè Muyaánsààmù kó mutšmmù: Muù ò nte kàa ndós otàù, kàa yèmmè ñnaati, kàa mmòke diwèi ke nò nke mi, ke tú onitisààwè, ke niti, ke náá ntīmóm̄m̄nti, ke bá ndāori, ke nnò nke pīi nhamáà. ²³ Ikuó í yete dende kó dimáà.

²⁴ Bèè taunnè Kirisi, be fòmmu kótímù nè mù do dós dè, bè dè wēñnénè Yesu Kirisi nwe, ke baaké kudapāāti. ²⁵ Muyaánsààmù mmùù ti duò mmufòmmu, mùù dò nke nti benkú ti bo ndāorimè. ²⁶ Ti bá ntú sipòo yembè, ke péikūnko titòbè mieke, ke dós titòbè fētè.

6

Onìti buotí dè ò òò de ndeite

¹ N kòbe díndi Kuyie nkòbe, kòò mōù dōò meyei ndíndi Muyaánsààmù bonè bè di ò tēñnéní kuce sààkù mieke diyòðnni, ke né nyé kè di báá do di mómm̄m̄m̄be meyei mmieke. ² Ntounè ditàbè kó yetuò, de mōnni di yie nKirisi kó ikuó nyi. ³ Kòò mōù yèmmè dò nhò tú òmōù ò sóú nhomáà ndi. ⁴ Bá wè wèè wénté o dāòrimè kòò dāòri Kuyie ndómè dè nhò naati omáà borè, kòò bá mpòti ke erinè betòbè omáà. ⁵ Kuyie nyóó bekénè bá wè nè o kpeti nti.

⁶ Bè nàá nwè Kuyie nnáahtì, ò ntótírínè ò kperè wèè tì nhò nàá.

⁷ Di bá nsoú ndimáà, bè í daú Kuyie, onìti buotí dè, ò òò de ndeite. ⁸ Wèè buotí o mómmuò nhò dós dè, dè bo ò peitè mukūū. Kè wèè buotí Muyaánsààmù dós dè, kè dè ò peitè mufòmmu mùù bo sáà. ⁹ Ti báá yóu ti bo ndāorimè mesàà. Kè ti dāori mesàà nkè ti kōnti í yārike, kè de mōnni tuàke ti bo deite ti dōò dè kó yebe. ¹⁰ Ti kpaá mōkemu di mmōnni meffè, yóunè kè ti ndāori mesàà mbenitibè bemōu, ke né dōke mmè dōòri Yesu kòbe.

Mucaummu nè mudummu

¹¹ Bāmbà mmūi wāri m mómmuò nè n nòùtè, di bo banté n wārii ì deu mēmme. ¹² Bèè di tié nke dós di cāmmù, bè dós di mbè naatinèmu, bè í dós kēnnáá mbè baakémè Kirisi kudapāāti máá kpeti kè bèè bè fētū. ¹³ De kó benitibè bèè cāmmù, bè í dāori ikuó imōu yèmmè, bè dós di cāmmù kēmpatìnè di cāmmùmè mmè. ¹⁴ Mí m pōtìnè bè baakémè mmè Yesu kudapāāti. Deè te kè n yí yé ke dò nkutenkù kperè bo, dè me mmúnke í yé ke dò m bo. ¹⁵ Kàa cānté yoo a í cānté de kpeti í bo. A bo naámmè onitipānwè deè tu. ¹⁶ Di

miεke bεε kó dimàà yεmmè dònne n kōme Kuyie mbè duó mmesàà nké bè pã diwèi: Bεmbe nè Kuyie nkabe bεmou bεε bo kutenkù miεke.

¹⁷ Nè ti bo mbomè òmòu ténke bá n kókénè, m mōke tii fíétì tii benkú n tùmè Yesu kóo tñti.

¹⁸ N kabe tí Yiè nYesu Kirisi kó mesàà nni ndi bonè dimou, kè dè mme ndò.

Pɔ̃ri w̃ari d̃i pátíri Kirisi kɔ̃be b̃èè bo Efeesi Di mpátíri tɔ̃ t̃i náànti

Pɔ̃ri do bo w̃ari di mpátíri k̃e b̃e ò kpeti Odommu nwe. O pátíri náànti yuu tú: Kuyie nw̃enñe keĩnk̃e kper̃e ñe ketenk̃e kper̃e k̃e Kirisi d̃e baké.

O pátíri mĩeke ò keté ke benke ti w̃e mm̃èè boti nku ñe Kirisi, ke benke Kuyie nti yum̃e k̃e ti bo ntú ku kɔ̃be, ke benke kù ti deet̃em̃e ñe ti yei ñe ku Bire Yesu Kirisi bor̃e ñe kù ti cànnem̃e ñe Muyaánsààmù.

Med̃erim̃e ke náá nti dò nkéntauñe m̃èè boti Kirisi. Ñe medonnim̃e m̃ep̃eu mĩeke kòò benke ke tú Kirisi kɔ̃be t̃inni dòññe oniti kó tikònti nti, k̃e Kirisi tu diyuu, ke benke ke tú Kirisi kɔ̃be t̃inni dò nteç̃èt̃e k̃e Yesu tu dipũũ. K̃e b̃e w̃ete ke donñe onitipòkù k̃e Kirisi tu o dòu.

Di mpátíri náànti duó ke dòmm̃e

1. Kirisi ñe o kɔ̃be t̃inni 1-3
2. Mufòm̃mu mupám̃mù ñe Kirisi 4-6

Pɔ̃ri d̃oumm̃e Efeesi kɔ̃be

¹ Mí mPɔ̃ri Kuyie nt̃aát̃e w̃e, k̃e n tú Yesu Kirisi kó dit̃oñni, m̃i di w̃ari dipátíri d̃indi Kirisi kɔ̃be b̃èè bo Efeesi ke taunñe Yesu. ² Ti cice Kuyie nñe ti Yĩe ñYesu Kirisi b̃e di d̃òò mesàà ke di duó ndiw̃èl̃.

Ñe Kirisi kp̃eĩ nke Kuyie nti d̃òò m̃e s̃àà

³ Ti s̃ant̃imu Kuyie nti Yĩe ñYesu Kirisi cice, w̃èè ti d̃òò keĩnk̃e kó mesàà mm̃ebot̃i mebot̃i, ti taunñe m̃èè kp̃eĩ ñYesu Kirisi. ⁴ Ñe Kirisi kp̃eĩ nke Kuyie nti t̃aát̃em̃e k̃e mu nyi d̃òò kutenkù, k̃e ti bo nwenni páii k̃e d̃e kù naati kù ti d̃ó m̃èè kp̃eĩ. ⁵ Ñe Yesu kp̃eĩ nke Kuyie nti d̃óm̃e ke m̃e t̃aát̃e ñe dim̃oñni, ke ti d̃òò ku bí, kuù m̃e d̃ó ke m̃e d̃òò. ⁶ K̃e ti s̃ant̃i Kuyie nkù ti kuó mm̃èè kp̃eĩ m̃mes̃emm̃e medĩe, nti taunñe m̃èè kp̃eĩ nku Bire kù d̃ó d̃e mesàà.

⁷ Kuyie nti dont̃eñe w̃èè kó meỹĩi nke ti ç̃e nti yei nku s̃àà ndeu m̃èè kp̃eĩ, ⁸ k̃e kù ti duó mm̃ecĩi nñe meỹĩt̃im̃e medĩe. ⁹ Kù ti benke d̃èè do s̃ari d̃ende, kù do t̃aát̃em̃e ñe dim̃oñni ñe Yesu Kirisi kp̃eĩ nke bo m̃e d̃òò. ¹⁰ Kù do d̃ó k̃e de m̃oñni t̃ùòke kùu w̃enñe denenñe dem̃ou ndi, keĩnk̃e kper̃e ñe ketenk̃e kper̃e k̃e Kirisi nd̃e baké.

¹¹ Ñe Yesu kp̃eĩ nke kù ti t̃aát̃em̃e ke ti ç̃ãnñe. Kù do me ndó ñe dim̃oñni, kù ò nk̃e kù t̃aát̃e ti kù ti nd̃òò. ¹² Kù d̃ó t̃inti b̃èè tá Kirisi ñe dim̃oñni ti nkù s̃ant̃imu kù deu m̃èè kp̃eĩ.

¹³ D̃indi múnke di k̃èè d̃ii m̃oñni tim̃óm̃m̃oñti, Tiñaò̃ns̃ààti ke tá Kirisi kòò di deet̃e, de m̃oñni ndi Kuyie ndi cànnem̃e ke di duó Muyaánsààmù kù do ỹe nkù yóó di duó mm̃u. ¹⁴ Muù ti benkù ti yóó tiekem̃e mesàà ñKuyie m̃baañem̃e ku kɔ̃be, muù ti náá nti yóó tiekem̃e de kó mesàà nkù bo ti deet̃e d̃ii yĩe páii, ti nkù s̃ant̃i kù deu m̃èè kp̃eĩ.

Pɔ̃ri bàámm̃e Kuyie nhEfeesi kɔ̃be kp̃eĩ

¹⁵ Ñe k̃èem̃u di tá m̃èè boti Yesu, ñe di d̃ó m̃èè boti di kɔ̃be t̃òb̃e. ¹⁶ Dẽe kp̃eĩ nte k̃e n yí yóu m̃ bo ns̃ant̃im̃e Kuyie ndi kp̃eĩ, ke denniñi di kp̃eĩ m̃ bàámm̃u mĩeke s̃àà. ¹⁷ K̃e d̃e bo yie nk̃e Kuyie nti Yĩe ñYesu Kirisi cice di duó mm̃ecĩi k̃e di bant̃e Yesu, k̃eỹĩt̃e ò d̃òò d̃e di kp̃eĩ. ¹⁸ Ñe kù bàámm̃u ke tú kù di duó mm̃ecĩi nk̃e di bant̃e kù di yu muù kp̃eĩ, kù bàañe d̃e b̃èè

tu ku kɔbe, ¹⁹ kɛbantɛ muwɛrimu diemu ku ti duɔ mmu tinti bɛɛ tɔ Kirisi mu deu ke mamɛ. ²⁰ Nɛ muu wɛrimu mmu Kuyie nduɔmmɛ kɛ Kirisi yaɔntɛ, kɛ ku o kɔnne ku borɛ kɛɪnkɛ dikari saari, ku baku you. ²¹ Kɔɔ bakɛ muwɛrimu yembɛ, nɛ ketenkɛ yembɛ nɛ kɛɪnkɛ kɔbe, dɛɛ kɔ dimaa bo bambɔ, di mmɔnni nɛ dɛɛ kpaani, Kirisi weɛ dɛ bakɛ. ²² Kuyie nwe n duɔ ndemɔ, weɛ tu Kirisi kɔbe tirɛ yemɔ kɔ diyuu, ²³ dii tu o kɔnti o bo dii miɛke, ke bo kutenku kumɔ.

2

Ti do kumɛ ke yaɔntɛ

¹ Di yei nnɛ di caarimɛ dɛɛ do te kɛ di ntɔ bɛɛ ku Kuyie nkɔ mufɔmmu biɛkɛ. ² Di do fɔu kitenku kuu nkɔbe kɔmɛ mmɛ, ke yie nku koo kpaati weɛ bo ketenkɛ nɛ kɛɪnkɛ dɛ cuokɛ o kpeti, weɛ bakɛ bɛɛ kɔ dimaa yetɛ Kuyie nkpeti. ³ Ti mɔnkɛ do be ntɔ, ke daari ti kɔnti nɛ ti yɛmmɛ dɔ dɛ, nɛ dɛ kpɛi nkɛ Kuyie mmieke ndo nkɛdo ti inkɛ kɛ doti mɛɛ boti betɔbɛ inkɛ.

⁴ Kuyie nsɛmmɛ nɛ mɛ ndeumɛ kɛ ku ti dɔke mɛdiɛ. ⁵ Ti yei nnɛ ti caarimɛ dɛɛ do te kɛ ti ntɔ bɛɛ ku Kuyie nkɔ mufɔmmu biɛkɛ kɛ Kuyie nti dɔɔ mesaa nke ti duɔ mmufɔmmu nɛ Kirisi ti kɔ mɛwɛnnimɛ, ku saa mmɛɛ te kɛ ku ti coo. ⁶ Kɛ ti wɛnnɛnɛ Yesu Kirisi ke fɔu, ke wɛ nke kari kɛɪnkɛ ku borɛ. ⁷ Kuyie ndɔɔ memmɛ ke bo benke ku ti dɔɔ mɛɛ saa ndeu mɛ mmɛ, ke yo mbo saa ku mɛ nti dɔɔ nɛ Yesu Kirisi borɛ ndɛ. ⁸ Kuu di dɔɔ mesaa nke di dɛɛtɛ di tɔ mɛɛ kpɛi Yesu, dɛ i tu nɛ di mɔmmɔmbɛ kɔ muwɛrimu, Kuyie nkɔ dipanni ndi. ⁹ Omɔu ba nsanti omaa, koo yɛmmɛ do nhɔ dɔɔ demarɛ kɛ dɛɛ te kɛ ku o dɛɛtɛ. ¹⁰ Kuyie nkuu ti dɔɔ, nɛ Yesu Kirisi ti kɔ metaummɛ miɛke nke ku ti dɔɔmɛ, kɛ ti bo ndaari mutɔmmu saamu ku tuntɛmu nɛ dimanni kɛ ti bo mmu daari.

Yesu temɛ kɛ Sifube nɛ bɛɛ i tu Sifube kɛ bɛ wɛnnɛ oniti omaa

¹¹ Dentɛnɛni di do tu bɛ nɛ dimanni, di do i tu nKuyie, nkɛ Sifube di yu ke tu bɛɛ i cammu, ke tu bɛmaa bɛɛ cammu, dɛ kɔ mucammu nɛ do i tu mumamu. ¹² Dentɛnɛni di do i tumɛ Kirisi kɔbe, di do tu bɛpɔɔbɛ mɛ, di do i wɛnnɛ Kuyie nkɔbe, di do i mɔke di baa dɛ, di do i tu nKuyie. ¹³ Di do i tɔkɛnɛ Kuyie, di mmɔnni ke ku tɔɔnnɛ, Yesu Kirisi duɔ mmɛɛ kpɛi nhomaa kɛ bɛ o ku. ¹⁴ Kɔɔ kuu menimmɛ mɛɛ do o nkuduoti ke yaati Sifube nɛ bɛɛ i tu Sifube, kɛ bɛ narikɛ ke wɛnnɛ oniti omaa. ¹⁵ Ke pa nSifube kɔ ikuɔ yɛ mbɛ nci dɛ nɛ i yɛ mbɛ ndaari dɛ, ke wɛnnɛ iboti idɛ, i do kpa nkɛ i naa nkuboti kumaa, ke narikɛ. ¹⁶ Bɛ o kuɔmu koo dɛite menimmɛ dɛ kɔ iboti idɛ do mɔke mɛ, ke i taunnɛ Kuyie, nkɛ i naa nhoniti omaa. ¹⁷ O pi mmu tɔmmu ke nakɛ Tinaansaaɔti, diwɛi kpeti, dindi bɛɛ i tu Sifube ke detirinɛ Kuyie, nnɛ Sifube bɛɛ do ku tɔkɛnɛ. ¹⁸ Timɔu Sifube nɛ bɛɛ i tu Sifube, Kirisi weɛ ti niitɛ Kuyie mborɛ nɛ Muyaansaaɔmu kɔ meteemmɛ.

¹⁹ Di tɛnkɛ i tu bɛpɔɔbɛ, yoo dihei mari kɔbe, di tu Kuyie nkɔ dihei kɔbe mɛ, ku cɛtɛ kɔbe. ²⁰ Yesu Kirisi weɛ tu dipuu, o tɔrɛ nɛ Kuyie mpaaanaanti naambɛ kɛ bɛ yaɔ nkɛ di sokɛ. ²¹ Kirisi weɛ te kɛ tɛ kpeɪni, ke kotiri, ke naa Kuyie ncɛtɛ saate. ²² Nɛ Yesu kpɛi di tu tɛcɛtɛ nte Kuyie mbo tɛ nɛ Muyaansaaɔmu.

3

Pɔari nakɛmɛ bɛɛ i tu Sifube Kuyie nnaanti

¹ Mí mPɔɔri Yesu Kirisi kóo tɔnti, bè n kpetí n nàké mɛ̀ kpeí nke díndi bèè í tú Sifube Kuyie nnáaanti. ² Di yému Kuyie nni nkuómme mesémme ke n dɔ̀ mesàà ke yɛ̀ n nàké Tináaṣààti, díndi bèè í tú Sifube. ³ Tii do sɔri Kuyie nti nni mbenke, kɛ̀ n yíété ku kó disòri kpeti, m mɛ̀ mbo ke ti nwáíni. ⁴ Kɛ̀ di ti kàa ndi bo banté Kuyie nni mbenkemé Kirisi kpeti tii do sɔri. ⁵ Kù do í benke de kó disòri kpeti dimònni kɔ̀be, kù mɛ̀ nti benkemé di mmònni Yesu tɔ̀rè nè Kuyie mpáánáanti náam̀bè nè Muyaánsààmù kó muwèrimù. ⁶ De kó disòri tu: Sifube nè bèè í tú Sifube bè wènnémè oniti omáà, ke yóó di tikpàti, kù yɛ̀ nkù yóó duó nti bèè yie nYesu Kirisi kó Tináaṣààti.

⁷ Kù duó nkè n náa nti, kù n dɔ̀ mesàà mme ke n duó nde kó mutómme ke benkù nè n tómmù miéke ku wèrimù deumè. ⁸ Bá nè m mɛ̀ ntumè Kirisi kɔ̀be bemòu kó besám̀pòbè kóo sám̀pòu, kɛ̀ kù duó nkè m bo nàké Tináaṣààti bèè í tú Sifube, Kirisi kpàti deumè ke í mɔ̀ke kumànkù, ⁹ ke bè benke Kuyie nkó disòri kpeti, kunku kù dɔ̀ demòu ku mɛ̀ dó nè dimònni, ¹⁰ ke dó bèè baké kènkè nè be kó bekperíbèe yà Kirisi kɔ̀be tfinni, kèbanté Kuyie nciì ndeumè mediè ke í mɔ̀ke kumànkù. ¹¹ Kuyie ndòò kù dómè mme nè dimònni ti Yiè nYesu Kirisi kpeí. ¹² Di mmònni ti bo na ké kù tònnè ke bá nyèkù, ti tá mɛ̀ kpeí nYesu, koò taunnè. ¹³ N di náámmu ke tú di kònti báa yàrike, bá kè n fèùri, n fèùri díi kpeí nkè dè bo di dɔ̀ mesàà.

Kirisi ti dó mɛ̀ boti

¹⁴ Deè kpeí nte kè n nínkù n núu ti cice Kuyie nyiikè. ¹⁵ Kunku kù te kè kènkè kɔ̀be nè ketenkè kɔ̀be kè bè bo. ¹⁶ N kù bàámmu ke tú kù di duó nku kpàti dieti, kè Muyaánsààmù di kpénkunnè, ¹⁷ kè Kirisi mbo di miéke, kè di nfíúkú tei tei, Kuyie nkó medókumè miéke, ¹⁸ kèwènnénè Kirisi kɔ̀be tabè kèbanté Kirisi ti dó kè dè deu mɛ̀ boti ke okù mɛ̀ boti ke cùmpùri mɛ̀ boti bá ke í mɔ̀ke kumànkù, ¹⁹ kèyíété Kirisi ti dómè kè dè pèété ti yíétimè, kèpété Kuyie nkperè demòu.

²⁰ Ti sántímu Kuyie nkù wèrimù diemù bo ti miéke, ke bo na kédòò kè dè pèété ti kù mòu dè nè ti toti ti ti yèmmè. ²¹ Ku yètirì ndeu Yesu Kirisi kɔ̀be cuokè sáà Kirisi pì mmùu tómmù kpeí. Kè dè mmè ndò.

4

Kirisi kɔ̀be wè mmè boti

¹ N di náámmu, mí mPɔɔri bè kpetí wè Yesu kpeí, nke tú di ndò nKuyie ndi yu ke dó di ndómme, ² kékunnè dimáà kényòò, kèmmi, kéndó ditòbè, kènteénnè ditòbè. ³ Yetenko kè Muyaánsààmù di tau, kè di mmòke Kuyie nkó diwèi. ⁴ Ti mɔ̀ke Muyaánsààmù mumáà ndi, ke dò nhoniti omáà, ke baa demarè máà, Kuyie nti yu dèè kpeí. ⁵ Ti Yiè mbo omáà ndi, kè ti tũ nkuce kumáà, kè batémmù bo omáà. ⁶ Kuyie mbo kumáà ndi, timòu ti cice wèè bakè demòu, ke ti pinnè mutómme timòu, ke bo timòu ti miéke.

⁷ Kuyie nti pámu bá wè dipànni kè Kirisi yè nti toti bá wè ò dó mè. ⁸ Ti wàrimu ke tú: Ò wète ke deèti díi mònni kènkè ke neiné becírìbè kó yewèrè yèè do kpetí, ke pà benitìbè yepàrè.

⁹ Ba ntù ò wète ke deèti? Dè benkù ke tú ò keté ke cùtému ke ta ketenkè miékoo decùmpure. ¹⁰ Wèè cùténì, weè wète ke dèke, ke bo kènkè ke píéké tipítì timòu. ¹¹ Weè duó nkè bèmabè tu o tɔ̀rè, kè betòbè tú Kuyie mpáánáanti náam̀bè, kè betòbè tu bèè náante Tináaṣààti, kè betòbè tu bèè ni Kirisi kɔ̀be tfrè, kè betòbè tu bèè tiè nKuyie nnáaanti. ¹² Ò bè duó nde kó

mutɔmmú kɛ̀ bè bo tũntɛ o kɔbɛ mbɛ, kɛ̀ bèɛ na kɛ pĩ nKuyie ntɔmmú, kɛ̀ Kirisi kɔbɛ tĩnni ðii tu Kirisi kɔ̀nti kɛ̀ ðii ðɛukɛ. ¹³ Kɛ̀ ti nwɛ ntimɔu ti kɛ́rɪ kùu cɛ, kɛ kótírɪ kékpenkɛ, kɛ́naá mpáíí Kirisi ðòmmɛ. ¹⁴ Kɛ̀ bá ndònnɛ íbɪ ìi mu nyi ciì, kɛ̀ tũ mbeniticiimbè bèè tiè nyiyáábísítíé kɛ̀ ì ti tɔu kuyaa kù tɔumè tífɔkpɛ́ti. ¹⁵ Ti ðò nkénnáá ntimómmɔnti nti, kéndó titɔ̀bè, memme ti bo nkótírímè kuwedɔuncɛ miɛkɛ, kɛ̀ naánnè Kirisi wèè tu diyuu. ¹⁶ Kirisi wèè te kòo kɔbɛ bɛmɔu wɛ̀ nke ðò nhoniti omáá nè itùòti, kɛ̀ kpeńni, bá kùu tùòti kɛ̀ kù pĩ nku tómmú kù ðò nkémpĩ mmù, kɛ̀ tikònti timɔu kòtírɪ, kɛ̀ kpénkú Kuyie nkó mɛdókùmè miɛkɛ.

Mɛborimɛ pàmmè ðò kéndòmmè

¹⁷ Ntenè n dɔ́ kɛ̀ di náké ti, nè ti Yiè nkó diyètírɪ, di bá ntũ mbèè í báá nKuyie mbɛ kó mɛborimɛ, bè tũ mmèè yèmmè tú ðɛtetìrè kɔ̀mɛ mme. ¹⁸ Bè toti dibìnni kó iyentotí nyi, bè í yé Kuyie nduò mmù ò fòmmu, bè í banté mèè kpéí nkè bɛ to kpeńni. ¹⁹ Bè ténkɛ í baàti mɛyɛi nnè mɛsàá kɛ̀ ðò ðri ðèè í wenni kɛ̀ í ðiè ntikpàti, kɛ̀ ðò ðri ðɛsintékpɛrɛ ðɛmɔu botí nè mɛyɛi mmɛmɔu bɛ yèmmè dómè kɛ̀ í yìkù.

²⁰ Díndi bè í mɛ ndi benkɛ Kirisi kɛ̀ di ò yìtɛ́tɛ. ²¹ Díndi biɛ bè di tiémmu o kpɛti kɛ̀ di yìtɛ́tɛ o kó timómmɔnti, ðèè tu: ²² Di bo yóumè mɛborimɛ kótímè ði ðò tũ mmè, ði ðò mɔkɛ mɛdókùmè yɛimɛ mme kɛ̀ mɛ ði sòu nke ði fétinko. ²³ Yóunè kɛ̀ ði yèmmèɛ cɛɛtɛ nè ði yèntotí, ²⁴ kɛ̀ ði naá mbenitipàmbè Kuyie ndòò bè kɛ̀ ðònnɛnè kumáá, kɛ̀ ði borimɛɛ wenkɛ kɛ̀ ði ntũ ntimómmɔnti.

²⁵ Di yóu siyáábísí, kɛ́nnáá nditɔ̀bè timómmɔnti kɛ̀ yé ti tùmè Yesu kònti kó itùòti nyi. ²⁶ Kɛ̀ ði miɛkɛ peikɛ di báá yóu kɛ̀ kɛ̀ ɔtɛ kɛ̀ ði cé mmɛyɛi, di báá yie nkè diyìè ta kɛ̀ kɛ̀ kpáá péi. ²⁷ Di báá pã dibɔ̀ð kucɛ. ²⁸ Wèè ðo yuuku wèè yóu muyóò kɛ̀ pĩ mmutɔmmú kɛ́mɔtɛ o kpɛrɛ kɛ́pã bɛcìrìbè. ²⁹ Di bá nnáá ntináanyɛiti, kɛ̀ ði pètɛ mɛfiè nnáánnè tii bo teennè bɛtɔ̀bè kɛ̀ bèɛ kpɛnkɛ Kuyie nkó kucɛ miɛkɛ, tii bo teennè bá wè ò bo ðii fɛ́tírɪ. ³⁰ Di bá ncaari Muyaánsáámù yèmmè, muù tu mɛcannimè Kuyie nti cànnɛ mɛ, muù te kɛ̀ ti yé kɛ̀ ðò nKuyie nyóó ti ðɛɛtɛ páíí diyìè sɔnni. ³¹ Bá mpoonnè ðitɔ̀bè, bá nníinnè ðitɔ̀bè, di miɛkɛ bá mpéi ðitɔ̀bè, di bá mmɔkɛ yekpàrè, di bá nsínkunko ðitɔ̀bè yètɛ, di bá ndò ðri mɛyɛi. ³² Ndò ðrinè ðitɔ̀bè mɛsàá, nkɛ ndó ðitɔ̀bè, kɛ̀ nɛfɛnko ðitɔ̀bè Kuyie nti cɛ́ mmèè botí nè Kirisi kpéí.

5

Ti bo nyémè Kuyie ndó ðè

¹ Ntũnnɛ Kuyie nkó mɛborimɛ, kɛ̀ yé ði tùmè ku bí nyi, kù dɔ́ ì. ² Ndónè ðitɔ̀bè Kirisi ti dɔ́ mèè botí kɛ̀ ðuò nhomáá kɛ̀ bè ò kùò kòò ðò ndipànni kufɔ̀ðku natikù kpɛrɪ Kuyie ndó ði.

³ Di tú Kuyie nkɔbɛ mbɛ, di bá ndɔuti ðɔutinè ðitɔ̀bè di bá nsínkunko ðimáá, di bá ðuò ndi yèmmè tikpàti. ðè keté kɛ̀ í ðò mbè nyo ðɛ kó tináànti ði cuokè. ⁴ Di bá nnáante ifei kpɛti nè tiyèinnáànti nè tináanyɛiti, ðè í wenni. Petínkɛ nsántínè Kuyie nku sàá nkpeí. ⁵ Nyénè kɛ̀ ðò nwèè ðuti ðɔutinè bɛtɔ̀bè nè wèè sínkunko omáá, nè wèè í ðiè ntikpàti, ðè í cáánnè wèè feu yɛbákè. ðɛ yìè mbotí í tati Kirisi nè Kuyie mbɛ kpààtiyyu miɛkɛ.

⁶ Di báá yie nkòò mɔu ði sòutɛ nè ðɛtetìrè kó tináànti: ðɛ te kɛ̀ Kuyie mmie kɛ̀ cɔ́u bèè yetɛ ku kpɛti. ⁷ Di bá mmɔkɛnè ðɛ kó benitibè botí mɛtaummè mamè. ⁸ Di ðò tú dibìnni kɔbɛ mbɛ ði mmònni kɛ̀ taunnè ti Yiè kɛ̀ tú kuwenniku kɔbɛ. Nfòunè kɛ̀ ðò mmenáá nkó íbɪ. ⁹ Kuwenniku

kó mutōmmú tú: Tinitì, mēwetímmè, nè timómmōnti. ¹⁰ Mbaàtìnè ti Yiè ndó dè. ¹¹ Di bá nkóké dibìnni kòbe kó mutōmmú miēke, mù tú mutetímù mmu, di petínke mmù dáammu mmu. ¹² A bo nákéme bè dòrri dè disòri dè mòke ifei nyi. ¹³ De kó mutōmmú yènní dī mōnni kuwenniku miēke, kuwenniku s̄s̄ mù feimmu. ¹⁴ Mómumu nwe bè dènneni dè kuwenniku dè s̄s̄ wenkemu. Tì wàrimu ke tú:

Ente,

f̄́ nwèè duó becíribè miēke!

Kè Kirisi da míté.

¹⁵ Ndakenè mesàa di fòu mèè botí. Di báa ndò tiyèinti, ntúnè mecii nyembè. ¹⁶ Bá nfétinkonè di fiè, ti bo yemàrè yeiye nye. ¹⁷ Di bá ndò ntiyèinti, yetenko kéyíté Kuyie ndó dè.

¹⁸ Di bá mmuò mmenaà, mè di tanninko meyei mmieke nke. Yóunè kè Muyaánsààmù di píe. ¹⁹ Kè di nwè nke yáúkunko ditàbè kònti, kéndiè nKuyie nkó yesàa, nnè ku kó iyie, ke diè Muyaánsààmù di duó nyii yie, kénsánti Kuyie nnè di yèmmè memou, ²⁰ nsántinè ti cice Kuyie demou kpéi nsàa nè ti Yiè nYesu Kirisi kó diyètiri.

Oniti nè o pokù bè dò kèntaumè

²¹ Nyiénnè ditàbè kpeti, di dé mèè kpéi nKirisi.

²² Benitipòbè nyiénnè di daabè kpeti, di yie mmèè botí ti Yiè nkpeti. ²³ Ke yé onitidòu wèè bakémè o pokù Kirisi baké mèè botí o kòbe t̄nni dī tú o kònti ke di dèerí. ²⁴ Dè te kè benitipòbè dò nkényié mbe daabè kpeti timou, Kirisi kòbe t̄nni yíe mmèè botí Kirisi kpeti.

²⁵ Bá wèè nitidòu kòo ndó o pokù Kirisi dó mèè botí o kòbe t̄nni ke ku di kpéi, ²⁶ ke di òuté nè menie nnè Kuyie nnáahti. ²⁷ Ò dòò memme ke dó di ntú o kperi ndi kénwenni, kénkpa kuyènkù, kénkpa meyòò, kénkpa meyei mmemou, kéndò mpáí ke í mmàke bè bo di sei ntii ìnkè. ²⁸ Mèè botí nku bá wèè nitidòu dò nkéndómè o pokù ò dó mèè botí omáa. Wèè dó o pokù ò dó omáa ndi. ²⁹ Omòu s̄s̄ í mpóò nhomáa, ò s̄ nyárimu omáa, ke piú omáa. Kirisi me ndòrri o kòbe t̄nni. ³⁰ Ke yé ti túmè o kònti kó itùòti nyi. ³¹ Tì wàrimu ke tú: Oniti bo yóu o cice nè o yò ketaunnè o pokù, kè bèe náa ntikònti timáa. ³² Tì nnáahti tú disòri dierì kpeti nti, tì tú Kirisi nwe nè o kòbe t̄nni, ³³ ke múnke tú di kpeti. Bá wèè nitidòu wè ndó o pokù ò dó mèè botí omáa, kòo nitipòkù ndé o daù.

6

Ibí nè i yembè kó tináahti

¹ Díndi ibí nyiénnè di yembè kpeti. Kuyie mme ndó. ² Ndé a cice nè a yò. Kuyie ndóu nyii kuó ke béi nke tú: ³ Kè dèe yie nkè dè nda naati, kàa fòmumu okè ketenkè ìnkè.

⁴ Díndi ibí yembè, di bá mpéikunko ibí miēke, ñtiènnè i ke ì tūnni ti Yiè ndó mèè botí.

Tidaati nè ti yembè be kó tináahti

⁵ Díndi tidaati, nyiénnè bèè di te die nketenkè ìnkè be kpeti, ké mbè dé mediè, kémpí mbe tōmmú nè meyèmmè memáa, kéndò ndi pí nKirisi kōmu. ⁶ Di níú bá mpí mmutōmmú bè bo dī mōnni máa kè dè bo bè narike, dōñè dimáa Kirisi kó tidaati, ké mmu pí nnè di yèmmè memou Kuyie ndómè. ⁷ Di mpí mbe tōmmú ke dò ndi pí nti Yiè nkōmu, dè bá ndò ndi pí mbenitibè

kõmu. ⁸ Nyénè ke dò nkàa tú kudaakù yoo a í kù tu, Kuyie nyóó yietí bá wè ò d̀̀̀̀ mèè sàà nkó tiyeti nti.

⁹ Kè díndi tidaati yembè di nti pĩ mmesàà ndi bá nti péinko, nyénè ke dò nwèè di te dim̀̀̀̀ ò bo keĩnkè nke, o borè òm̀̀̀̀ ò í c̀̀̀̀.

Kirisi kabe dò nkémm̀̀̀ke t̀̀̀̀ k̀̀̀̀r̀̀̀̀nenti

¹⁰ Tisonti tú di bo ntaunnè̀̀̀mè Yesu kékpenke, kékéte o w̃́r̀̀̀m̀̀̀̀ diem̀̀̀̀. ¹¹ Báátinè Kuyie nk̀̀̀r̀̀̀̀nenti tim̀̀̀̀u ke cómm̀̀̀̀ tei tei, kébaao dibòò kó mesoumm̀̀̀̀. ¹² Ti í kpannè benitibè, ti kpannè yebokè nye, yèè bo muaá mmieke, yèè kpeñni, bebok̀̀̀̀k̀̀̀̀rà̀̀̀̀tìbè bèè te dibiiñni kó kutenkù. ¹³ Nè de kpeí, túóténè Kuyie nkó tik̀̀̀r̀̀̀̀nenti tim̀̀̀̀u, kè diyie yeiri t̀̀̀̀̀k̀̀̀̀nì di na ke kpa nkè di kpa nke dèè, di nkpaá yé kénwãké.

¹⁴ Nyinè timómm̀̀̀nti di ka fenaàk̀̀̀̀nfè kōme, kénkãnké mewetímmè di c̃̃̃nc̃̃̃rè dimátìyaabòrì kōme. ¹⁵ ãnnénè tik̃̃̃nyauti tineùtì kōme, ke náké Tináã̃̃sààtì t̀̀̀̀̀ duò mmeom̀̀̀̀p̀̀̀̀mè. ¹⁶ Ntonè metákùmmè kè mè ndò nkudə̀̀̀̀p̀̀̀̀kù s̃̃̃à kù yó nte kè di na kékuo dibòò kó ipie nyi còú. ¹⁷ Túóténè medeetímè kédòò dipi, kétúóté Muyaánsààm̀̀̀̀ kó disìè d̀̀̀̀̀ tú Kuyie náã̃̃tì. ¹⁸ Muyaánsààm̀̀̀̀ ndi bonè kè di mbáá nKuyie ns̃̃̃à, di nkù báa nyibáam̀̀̀̀ im̀̀̀̀u botí ke kù sàútínè. Mbáánnè ku Kirisi kabe bem̀̀̀̀u kpeí. ¹⁹ Kè nkù báa n kpeí, kè dèe yie nkè nh ààte n nù nni nnáa nTináã̃̃sààtì t̀̀̀̀̀ do sari ke í ỹ̀̀̀̀k̀̀̀̀, t̀̀̀̀̀ tu Kuyie ndeeri bèè í tú Sifube. ²⁰ Mbáánnè ku, kè kù n teennè kè n na kénnaá Tináã̃̃sààtì, bá nè bè me nni nkpetímè.

Mucaummu

²¹ N t̃̃̃nko ti ñ̃̃po sàù Tisiki, ti Yiè nkóo t̃̃̃nti sà̀̀̀̀wè, kòo bo di náké de ndòmmè mme, ²² kè di náké t̀̀̀̀̀ kó dimàà bo ti cie, ḱ́́yáúk̀̀̀̀nne di k̃̃̃nti.

²³ Ti cice Kuyie nnè Yesu Kirisi bè di duò mmeom̀̀̀̀p̀̀̀̀mè, nè medókùmmè nè metákùmmè. ²⁴ Mesàà nni mbonè díndi bèè kó dimàà d̀̀̀̀̀ ti Yiè nYesu Kirisi ke f̃̃̃íkù teii.

Pɔɔri wãri d̩i pátiri Kirisi kɔbe bèè bo Fidipu Di mpátiri tɔ t̩i náànti

Bè do kpeti Pɔɔri Odommu nwe kòo wãri de kó dipátiri, ò do yóo di wãri kè be n̩it̩ibè mabè beè tanní ke tiè nyitié nyeyi Kirisi kɔbe bèè bo Fidipu kè be yemmèe caàrè. Bá nè memme kè Pɔɔri mmàke diwèi ke yé ke dò nnè metákùmè ò màke mè Yesu Kirisi ñnkè, de bo tũntè. Kòo bè sante bè ò pã dii pãnni ke bo ò teennè dikpetintou mieke, kéndó kényáúkũnne be k̩nti kè bè nwetí Kirisi ke báá yóo kè itié nyeyii ìi taní kè ìi bè souté. Ò do wète kéndó kényáúkũnne be k̩nti nti kè bèè wammú bè bo ntaunèmè betòbè kém̩m̩ke meyemmè memáà Kirisi kó mutõmmú kpéi.

Di mpátiri náànti duó ke dõmmè

1. Mudõummu nè ò bántèmè Kuyie mbe kpéi. 1:1-11
2. Ò do bo m̩èè borime mieke 1:12-26
3. Ò yemmè bè ntaunè Kirisi 1:27-2:18
4. Epafoosi nè Timõntee bèè do d̩ɔɔri dèè wenni Pɔɔri nè Fidipu eì kɔbe be cuokè. 2:19-30
5. Pɔɔri do caummè Fidipu kɔbe bedùntòbè kó meyei nkpeí 3:1-4:9
6. Ò dèntenè ti tú ò yáúkũnnemè be k̩nti, ke bè d̩ounè mutõmmú, nè náke mudõummu c̩nke 4:10-21

Pɔɔri d̩aum̩mè Fidipu kɔbe

¹ Mí mPɔɔri nè Timõntee Yesu Kirisi kó betõmbè, ti di d̩ounko díndi Kirisi kɔbe bèè bo Fidipu nè bèè ni Kirisi kɔbe t̩rè nè be kó bewed̩unkótibè. ² Ti cice Kuyie nnè tí Yiè Yesu Kirisi bè di d̩ò mesàà nké di duó ndiwèi.

Pɔɔri d̩ómè Kirisi kɔbe bèè bo Fidipu

³ M baà ò nkè n dèntení di kpéi nni nsántĩmu Kuyie. ⁴ Nh õõ mbáámmu Kuyie ndi kpéi nsáà kè dè n naati, ⁵ di n teennèmè kè ti pitírí Tináaṣààt̩i nè di yimmè Yesu nè yíenní. ⁶ N yému weti weti ke dò nKuyie nkùù keté de kó mutõmmú sààmù di mieke, kù bo mmù sòké ké mù dèè ti Yiè nYesu Kirisi bo wētenní dii yiè. ⁷ N di d̩ómu mesàà n yí di yĩèkù, ke yé ti w̩r̩m̩mè Kuyie nkó mesàà di mmõnni m me nkpetimè nè n yí kpeti dii m̩nni nè m maumè ke bo fíi nTináaṣààt̩i. ⁸ N di d̩ómu kè Kuyie nyé, Yesu Kirisi weè n duó nde kó medókùmè.

⁹ M báámmu Kuyie nke tú kù di teennè kè di d̩oke ndó ditòbè, kényíté Kuyie nkébanté mesàà nkù dó dè, ¹⁰ kèna kém̩baat̩i mesàà nnè meyei kénwenni kè d̩e yie nkè Yesu wētini ò báá yà ò bo di sei ntii ñnkè. ¹¹ Yesu Kirisi yóo di teennèmu kè di d̩òr̩imè ñwenni kè bè nsánti Kuyie ke déúkũnko ku yèt̩r̩i.

Tinti Kirisi kɔbe ti fòu Kirisi kpéi nke

¹² N kɔbe n dó di bantému t̩i n t̩ùkení tii temè kè Kuyie nnáànti né d̩oke pité. ¹³ Tihãp̩nt̩i t̩i b̩aà okp̩at̩i diewè nè besõmbe bem̩ou bè yému be n kpetinnèmè Kirisi kpéi nke. ¹⁴ Kè Kirisi kɔbe kusũkù yà n kpetimè kè be k̩nti yauke, kè bè náà nKuyie nnáànti nè dikõmbùò.

¹⁵ Kè bèmabè ti nàá nke m betínè ke nh èñnnè, kè betòbè ti nàánnè meyèmmè mèè wenni, ¹⁶ bè n dó mèè kpéí, ke yé ke dò nKuyie nni nduò nde kó mutāmmú kè m bo ma ku náànti kpéí. ¹⁷ Bèè nh èñnnè bè í náá nKirisì kpèti nè meyèmmè memáà, bè dó kè n yí meyeñcaàrimè mme dikpetíntou mièke.

¹⁸ Kè be yèmmè wenni yoo mè í wenni, bè cénke me nnàkémè Kirisì kpèti, dè n naatimu ke yó nni naati sáà. ¹⁹ Ke yé n yému ke dò ndi báá Kuyie n kpéí, kè Muyaánsààmù n teénnè, demòu dè tú n kó medeetímè mme. ²⁰ M báámmu Kirisì nè n yèmmè memòu, ifeí í we nni mbonè. Bá kè n fèùri, n yó nnáámmu o kpéí nnè tikōnyauti, kéndònnè n ti nàkémè. Kè m bo kú yoo m bo nfòù, n dó kéndéúkkò o yètìrì ndi. ²¹ Kè n fòù n dò nkémpí Kirisì kó mutāmmú mmu, kè m me nku n dake cāntemu. ²² Kè m me nfòù n yó nnáámmu benitibè Kirisì kpèti, deè te kè n yí banté mufòmmu nè mukūù n dò nkétāātè dè. ²³ N yèmmè meè sū. Mōnnì mari dè ñ ndò nni nfòù, diterì kéndò n kú kékote Kirisì borè, n dake me ndó. ²⁴ Dè né békú ke dò nni nkpaá fòumu ke di teénnè. ²⁵ Deè kpéí nte kè n yé ke dò n yó nkpaá fòù kè ndi teénnè, kè di kpenke Kuyie nkó kuce mièke, kémòote diwèi. ²⁶ Kè dèe yie nkè n wètoo dii yie kè di n yà, di sante Yesu Kirisì mediè ndi fòmmu mièke.

²⁷ Bá kè dè dòmmè, ntūnne Kuyie nnáànti yèmmè, kè n na ke kòtoo yoo n yí na, nni nyo di wèmmè meyèmmè memáà ke pitírí Kuyie nnáànti, ke fiíkú metákùmè mièke. ²⁸ Di bá nyíèkù di kpantídèntòbè bèè í dó Kuyie nnáànti, deè benkú bè fetimè, kè di kó tikōnyauti benkú di cootémè. ²⁹ Kuyie nyí di dòò mesàà nkè di bo yie nYesu máà, kù dó di fèùtému múnke. ³⁰ Mí nnè díndi ti wè nke maumu, di sòò yamu m maùmè, ke kpaá maù nè yíenní.

2

Yesu kékūnnemè omáà

¹ Di yie nKirisì kè dè di kpénkunko o kó kuce mièkaà? Ò di dó kè dè yaúkunko di kōntàà? Muyaánsààmù di bonàà? Di dó ditòbè mesàà nke kuò nditòbè mesémmàà? ² Kè dende kó dimáà bo, di nwè ndinùù, ke wè mmedókùmè, ke wè mmeyèmmè memáà, ke pí mmutāmmú kè dè n naati. ³ Di bá ndòòri dèmarè ke èñnnè ditòbè, yoo di ndè dòòri ke dó disānni detetirè kpèri. Di nkékunko dimáà di dòòrimè mièke, ke níí nwúò nditòbè kè dò mbèè di deunè. ⁴ Òmòu bá nwanti ò kó mesàà mmáà, múnke nwaànnè betòbè kōme. ⁵ Ntūnnè Yesu Kirisì kó meborime.

⁶ Ò do tú Kuyie nku,

ò me nyí ndó kè kù ènnenè omáà,

⁷ kényóu o wèrímu kènaá nhonitì,

kédòò omáà otōntì,

⁸ kékékūnnè omáà,

kényíé nKuyie nkpeti

kè bè yàà ò baakénè kudapāātí

onitikòutì kōme kòo kú.

⁹ Kè deè nte kè Kuyie nhò dèúkūnnè,

kóo duó ndiyetidieri

diì pèētè yesonye.

¹⁰ Kè kèñkè kòbe nè ketenkè

nè ketenkè mièke kòbe

kè bè bo níkkú o ùkkè.

11 Bá wè kòo béi nnè o nùù,
kè dò Yesu Kirisi tú o Yiè!
Kè ti cice Kuyie nyètirií ðeuke.

Kirisi kòbe bo mmimmè kute nkù mieke

12 N kòbe nh ò mbo di borè kè di yíemmu n kpeti, nyíennè ti bá kè n yí bo, ðeè ðàke wenni. Kuyie ndi ðeètému, mpínnè ku tómmú ke kù dé mediè. 13 Kuyie nkuù ò di duó mme yèmmè, kè di ndó kédòò kù dómè, ke di duó mmu wèrimú kè di na ké mè dòò.

14 Di ní bá ndòòri ðe marè kè di yèmmè í bo kè di kpa. 15 Di ñwenni páíí kè bè báá yà di caàrimè, Kuyie nkó íbí dò nkénwennimu páíí benitiyèibe bèè dòòri ðeè í wenni be cuokè, kèmmí fitirè kòme, 16 kè bè náá mmufòmmu kó tináànti. Kè di ðòòri memme, n yèmmè bo ndi naatinè, kè Kirisi wètení ðii yiè, ðe benke n tómmú nè n wèèrimè ðe í yèmmè ðetetirè.

17 Di támè Kuyie ndeè dò ndipānni di kù pā ði. Kè n ku ke kpāā ðe kó dipānni, ðe nni nnaati. ðe n naatimu kè diwèi m bo nè díndi. 18 Díndi múnke, nyānkunè kè ti nwè nke yānku.

Pòòri tómmè Timòntee nè Epafoditi Fidipu kó dihei

19 Kè Kuyie ndó m bo tōnko Timòntee bàmbà nkékeè di bo kè ðe dòmmè, kè ðe yáukunne n kònti. 20 Otòu mǎu í bo nè wè ti wè nke ðake di kpéí. 21 Betòbè bie ðakenè be kperè wammù mmu, bè í ðake Kirisi kòbe kpéí. 22 Di yému Timòntee duómmè omáà ke n teennè kè ti náá nTináànsààti, ke dò nhoniti nè o birè. 23 Kè m banté ðii mǎnni ðe yó nni ndòmmè m bo ò tōnko. 24 N yému weti weti ke dò nti Yiè mbo n teennè kè n kotoo m mómmuò nké di yà.

25 N yèmmè dò m bo wète ké di duónko Epafoditi, di sòò m pā dipānni kéduōnni wè, ke ðò wè n teennè mutómmú kè ti wènnè ke mù pī nke fèùté. 26 Ò kèè di kèèmmè mme ò muòkemè kòo yèmmè caàrè, kòò dó ké di yà. 27 Ò mènke sòò muòkemmu, kékááté mukũũ, ke Kuyie nhò kuò mmesémmè nè mí m múnke, koò mièkùnne, n yèmmè ðàke báá caàrè mèè kpéí. 28 ðe te kè n dó koò tēñnóò mecāā, nkè di ò yà kè di yèmmè narike, kè n kòme múnke narike. 29 Còutèné we nè diwèi ti Yiè nkó mewēnnimè mieke, ndénè ðe kó benitibè botí. 30 Ò duó nhomáà ndi Kirisi tómmú kpéí, nke kàáté mukũũ ke n teennè díndi bèè ðétiri di do í yóò na ké n teennè mèè botí.

3

Pòòri yóumè ðemau Kirisi kpéí

1 Tisanti tú ti, ñyānkunè ti Yiè nkó kuce mieke, n do ti wàrimu ke wète ke ti yíé, ðe wennimu di kpéí. 2 Ndakenè sinitimóò kpéí, betòmbè yeibe, bèè tú bè cām̀m̀, ðe kó mucām̀m̀ né í tú m̀m̀m̀. 3 Tinti bèè báá nKuyie nnè Muyaánsààm̀ m̀mieke, ke í tũ m̀benitibè kó ikuó, tũ tu bèè cām̀m̀ mucām̀m̀ mómm̀m̀m̀. 4 Kòò m̀u yèmmè dò nhò bo cooté ò tũ mmèè kpéí nyikuó, n yému ikuó koò pèèté. 5 Bè m peité kè nni mmòke yewe yèni ndi kè bè n cānté, n tú Isidayeeri mómmuò nwe, Bensamè kó kufuku kou, Ebedee mómmuò nke tú Faadisīe ikuó yiè mmómmuò. 6 Kè n kònti ñyau kè n fèũnko Kirisi kòbe, ke yetiróo ke bo ntũ nyikuó imò. 7 ðeè do tú n kó disānni n ðe ñwénté di mmònni ðetetirè Kirisi kpéí. 8 ðe í tú ðeè do tú n kó disānni máà nè ðeè do tú n kó mucóntimu, n ðe yetemu n yíéte mèè kpéí nYesu Kirisi wenwe wèè pèèté ðemau. Weè te kè n ðe wúó nkè ðe dò

ntiyonti kè dè bo yie nkè nní mmàke Kirisi. ⁹ Nh ò mòdte dè í tú Kuyie nyè n wetí n tũ mmèè kpéí nyikuá, n tá Yesu nwe kè kù yè n wetí, ke yé Kuyie nhɔɔ yímè onitì wetí ò tá dìi m̀ǹǹni ndi Yesu. ¹⁰ N d́ tì di mm̀ǹǹni tu m bo yíéte Kirisi máà, kèpèté muwèrimú diemù mùu te kòò yánté, ke fèúté o kpéí nkékú o kpéí. ¹¹ Kè dè bo yie nní ntú bèè yóó yánté be kòò m̀u.

Ti bo ncokùmè ke d́ kum̀nku

¹² Dè í tú n yè n ninte m beti dè yoo n wenke páíí, n kpaá cokumu ke yetíróo ke bo ninte Kirisi ò n ninte mèè botí. ¹³ N k̀be m mu nyí t̀ùke kum̀nku, n d̀ari d̀emarè máà ndi, n yíè ndif̀nkuò k̀pere nde, ke beti dèè bo n yìkè. ¹⁴ N cokumu ke d́ deyìkè, ke bo ninte ticuuti Kuyie nti yu ke bo ti duó nti kè̀nkè, nè Yesu Kirisi kpéí.

¹⁵ Tínti bèè kpenke Kuyie nkó kuce mieke, ti dò nkém̀m̀ke mèè yèmmè, kòò m̀u k̀me kpaá cáá, Kuyie mbo ò teennè kòò banté. ¹⁶ Ti yíéte tí, yóunè kè ti nti pí nke wè nke kéri kuce kumáà.

¹⁷ Ntũnne n kó meborime, ke múnke ntũ mbetòbè bèè k̀me d̀onnè ti k̀me. ¹⁸ N ti ndi nakému ke wète ke ti ndi náá nnè tiǹnni, besũkùbè tú bemáà Kirisi k̀be, kè be d̀arimè né benkú bè senkèrimè ò kùmè kudapááti. ¹⁹ Be kó kum̀nku tú bè bo fetimè sáà, kè be pite tú be kó Kuyie, kè dè bè naatinè ifei do dò nké mbè bonè dè, kè bè d́ kutenkú k̀pere máà. ²⁰ Tínti tú kè̀nkè k̀be mbe, ke baa ti Yiè nYesu Kirisi bo wètennimè, ²¹ kéceete ti kó tik̀nciti kè ti naánnè o kpeti kèkpenke kèwenke, ò yóó namu kè dè d̀d̀ ke yé ò m̀kemè muwèrimú ke baké denennè dem̀u.

4

P̀ari tiém̀mè Fidipu k̀be

¹ D́ndi n k̀be n di d́mu mediè, n d́ kèwète kè di yámu, d́i tu n kó diwèi nè n kó muc̀ntimu, di ntaunè ti Yiè ntei tei.

² M báámmu Efordii nè S̀ntisi ke tú bè ñwè mmeyèmmè Kuyie nkó kuce mieke. ³ F́ n népo Sisii nè wè ti wè mmut̀mmú, a nteennè de kó benitipòbè, bè n wènnénèmu kè ti naké Tináaṣ̀sàati ke fèúté. Ke múnke wènnénè Kedemaa mut̀mmú nè betòbè bèè kó yeyèté wàri mufòmmu pátiri mieke.

⁴ Nyānkunè sáà ti Yiè nkó kuce mieke, n yíe ke ti béimmu, ñyānkunè.

⁵ Yóunè kè benitibè bem̀u yà di nitimè, ti Yiè nduúnnimú. ⁶ Di bá nyíèkú, kè di d́ dè, m̀onè Kuyie nké nkù sánti. ⁷ Kè di d̀ari memme Kuyie mbo di duó nku kó diwèi nè Yesu Kirisi di kó mewènnimè mieke, dìi de, ke í dò nkéna kèyà di m̀mè.

⁸ N k̀be n náánnè tim̀mm̀nti, kénd̀ari dèè wenni, kénd̀ari Kuyie ndó dè, kénd̀ari dèè sà, dèè dò nkéndó, dèè m̀nnè disānni. ⁹ Nd̀arinè di kèè ti m borè, kèntũ n kó med̀arimè, Kuyie nkù duó ndiwèi kù yó ndi bonèmu.

P̀ari d̀um̀mè Fidipu k̀be nè mut̀mmú

¹⁰ Dè n narike mediè kè n sánti ti Yiè ndi wète ke n teém̀mè, n yému ke dò ndi ñ ndó kè n teennè di né mu nyí mpèté kuce. ¹¹ Dè í tú n kpa mèè kpéí nte kè n náa memme, kè m m̀ke yoo n kpa, dè ñ nni nnaatimu. ¹² M manténèmu m bo mm̀kemè nè m bo nkpa, kè n di ke sannè yoo nh auté, kè m m̀ke kè dè sũ yoo dè n d̀nté, dè n naatimu. ¹³ Kirisi weè n duó muwèrimú kè n dè ǹ ndem̀u. ¹⁴ Dè né wènnimú di n teém̀mè nh à̀rimè mieke.

¹⁵ D́ndi Fidipu k̀be, di yèmu ke dò n di naké dìi m̀ǹni Tináaṣ̀sàati m̀ketimè, kényeti Maseduānni kó kètenkè d́i máà kó dit̀nni do n teennè.

¹⁶ Kè nní mbo Tesadoniki kè di n teennè kuce mèdémè. ¹⁷ Dè í tú dè n naati yepārè mǎà kpéí, dèè n naati deè tu di bo pétémè mucóntimu. ¹⁸ Nyàmú di m pǎ dè ke duónnǐ Epafoditi, di mmònni kè m mǎke péu. Di pǎrè dònne tudàarí nwe wèè fǒku naati kè Kuyie nyè cǒuté. ¹⁹ Kuyie nkùù n te ku kpàti í sénní, kù yó ndi duòmmu dè di békú dè nè Yesu Kirisi di kó metaummè miéke. ²⁰ Ti cice Kuyie nyètìrì ndeu sǎǎ. Kè dè mmè ndò.

Mucaummu

²¹ Dòunnè Yesu Kirisi kǎbe bémou bèè bo di cie, ke dà bèè bo die mbè bè dǒunko. ²² Kòo kpàtì di ewè Sesaa cǐtèè kǎbe múnke di dǒunko.

²³ Ti Yìè nYesu Kirisi kó mesàà nni ndi bonè.

Pɔɔri wàri dìì pátírì Kirisi kɔbe bèè bo Kodɔɔsi Dì mpátírì tɔ tìi náàntì

Pɔɔri weè do wàri di mpátírì Kodɔɔsi Kirisi kɔbe tīnnì, ké di duó nTisiki nè Onnesimmu kè bè bo di kàtenè Kodɔɔsi. Pɔɔri weè do í bè nàké Kuyie nnáàntì. Be cie kou Epafadasi weè do wènné Pɔɔri ke náante Kuyie nnáàntì weè do ti mbè nàké.

Bè do kpetí dìì mǎnnì Pɔɔri Odømmu kè Epafadasi kɔtoo kòò nàké besòumbè mabè tannímè be cie Kirisi kɔbe tīnnì mieke ke bè nàá nke tú: Kàa dó kényíté Kuyie nkè kù da deeté a dò nkémbáá nkeĩnkè kó bekperíbè mbe ke dɔɔrinè ikuó maì kéndòmne mucámmù nè ticiciti mati mudii ìnkè.... Pɔɔri ti kèè dìì mǎnnì ke pánke bè dèntení Kuyie nduðmmè mufòmму nè Yesu borè máà ndi, ké bè wàri di mpátírì ke bo bè tié mbè dò nkéndòmme ke báá tūnne mufòmму yeimu.

Di mpátírì náàntì duó ke dømmè

1. Mudømmu 1:1-8
2. Pɔɔri báá ntì Kuyie mbe kpéí 1:9-14
3. Kirisi bakémè demou 1:15-23
4. Ó bè cau ntì besòumbè kpéí 1:24-2:2
5. Mufòmму pàmmù nè Kirisi ti kó mewènnímè mieke 3:1-4:6
6. Mecuummè 4:7-18

Pɔɔri dɔummè Kodɔɔsi kɔbe

¹ Mí mPɔɔri Kuyie ntáátè wè, kè n tu Yesu Kirisi kó ditōnnì nè Timantee tū di wàri dipátírì díndi bèè bo Kodɔɔsi ke tá Yesu.

² Ti cice Kuyie ndi dàò mesàà nkè di duó ndiwèi.

Kuyie nti kuó mmesémmè ké ti dðò mesàà

³ Ti ò nsántímu Kuyie nti Yìè nYesu Kirisi cice, koò bàá nsáà di kpéí. ⁴ Ke yé ti kèè di tá mèè botí Yesu Kirisi nè di dómè Kuyie nkɔbe bemou. ⁵ Nè di kèè dìì yìè ndi Tináaṅsààtì tìi tu timómmonti, di bantémè Kuyie ndi baanè dè keĩnkè ke dè bàa. ⁶ Tináaṅsààtì pitírì kutenkù kumou ndi, dè í tú di cie máà, kè benitìbè tì yíé nkè be borime ceeri, di kōme cèètemè di tì kèè dìì mǎnnì meketímè ke banté weti weti Kuyie nkó mesàà. ⁷ Ti népo mómmu Epafadasi nè wè ti wè nke pī nKuyie ntōmmú, weè tì ndi nàké. Ó pī mmùù tōmmú di cie mù tú musààmù mmu, Kirisi dó mù. ⁸ Weè ti nàké Muyaánsààmù di teé mmèè botí kè di dó ditòbè.

⁹ Dèè kpéí nte nè ti kèè mè de kó tináàntì, ti í yóu ti bo mbáámmè Kuyie ndi kpéí nke tú kù di teennè kè di yíé kù dó dè, kè Muyaánsààmù di duó mmeciì nkè di nyé di dɔɔri dè, ¹⁰ kéndɔɔri Kuyie ndó dè, dèè deúkunko ku yetiri, kéndɔɔri ditòbè mesàà nke dakee yíé Kuyie. ¹¹ M báámmu Kuyie nke tú kù di kpénkūnne demou de mieke nè ku wèrimú diemù kè di na kémme nke wéèri. ¹² Nsántínè ti cice Kuyie nkùù te kè di mannè kéwènnénè ku kɔbe bèè bo kuwenniku mieke, kè kù yóó wènné ké di duó nkù bàanè dè ku kɔbe. ¹³ Kuù ti fietè dibìnni kóo kpààti nau mieke, ke ti tanné ku Bire kù dó dè mesàà nkó dikpààtiyuu mieke, ¹⁴ wèè ti donté, ke ti cīè nti yei.

Kirisi weè tu oketiwè demou de mieke

15 Òmòu báá na kégà Kuyie, Kirisi weè ti benkú kù dòmme, weè tu Mpo ke baké Kuyie ndòò dè demòu. 16 Weè te demòu ke dè dòò, keĩnkè kperè nè ketenkè kperè, ti wúó ndè nè ti í wúó ndè, bèè baké, bekótibè, muwèrímú yembè, bèè ni, kù dè dòò demòu weè kpéí. 17 Demòu dè yóò dòò kòò bomu, weè te kè dè bo kòò dè baké. 18 Weè tu diyuu, kòo kòbe tú o kǎnti, kòò bè duó mmufòmmu. Weè tu oketiweè wèè ku ke yǎnté, Kuyie mme dòò kòò bo mbaké tipítì timòu ndi, 19 ke yé Kuyie ndómè kémbo ku Birè mieke nè ku dómme memòu ndi. 20 Kuù dó kétaunnè kumáà denennè demòu keĩnkè kperè nè ketenkè kperè nè ku Birè Yesu kó mukúú nkudapáàti ìnkè te demòu kè dè narikenè Kuyie.

21 Díndi múnke di do tú Kuyie nkpantídèntòbè mbe kè kù dètirinè, kè di yèmmè sí nkè di dòori meyi. 22 Di mmònni kè ku Birè tùóté tinitikǎnti ke ku, kè kù di taunnè kumáà. Kè di bo na kénkòri ku borè ke wenni páíí, ke kra meyóò nkòò mòu báá na ke di sei. 23 Ntánè Kuyie nweti weti, kè dèmarè báá di yatènè ku kó kuce yoo di baa dè, Tináaansààti di benke dè. Dè kó Tináaansààti bè ti nàkému kutenkù kumòu, mí mPòori kè n ti nàá.

Kuyie nduó mmùù tǎmmú Pòori

24 Di mmònni dè n naatimu kè n fèùri di kpéí. Kè n sàkè ke fèùri Kirisi fèùtémè o kòbe díndi bèè tu o kǎnti di kpéí. 25 Kuyie nkuù n tǎáté ke m pǐnné Kirisi kòbe cuokè mutǎmmú kè m bo bè nàké ku náaanti páíí, kè ti mbè tié. 26 Kuyie ndo ti mbè sònnenèmu, di mmònni kè ti mbè benke bembe bèè tu ku kòbe. 27 Kuyie nkuù dó kèbenke ku kó disòri kpeti tì do sòri, tì tu: Kè Kirisi bo di mieke di nyé ke dò ndi bo ò toténè Kuyie nkó tikpeti. 28 Weè Kirisi kpéí nke ti náámmè benitibè bemòu, kè bè caú, ke bè tiè nKuyie nnáaanti ti yé kè dè màmmè, kè dè bo yie nkè dí ntaunè Kirisi, kémbo tuakoo Kuyie mborè ke dò mpáíí. 29 Dèè te kè ti pǐ nde kó mutǎmmú ke maù, Kirisi weè n duó nho kó muwèrímú diemù.

2

1 N dó di yǐtému m maù mèè botí di kpéí nnè Daodisee kòbe kpéí nnè Kirisi kòbe tóbè bèè í n yé be kpéí. 2 M báámmu Kuyie nke tú kùu yáúkùnnè di kǎnti, kè dí nwè nke dó ditóbè, kè kù di duó mmeciì nkè di dake yǐtè Kuyie nkó disòri di tu Kirisi. 3 Weè tu meciì nnè meyǐtémè kó disòri.

4 N ti ndi nàké kè di bo nyému kòò mòu báá di souté nè kununaatí. 5 Bá kè n yí di tókénè n yèmmè di bonèmu, kè n wùó ndi kéri mèè botí Kuyie nkó kuce mieke kè dè wenni kè di tá Kirisi kè dè n naati.

Dèè bo ti teénnè kè tí na iyáàbisítíé nyembè

6 Di yiemmu Yesu Kirisi kòò tu di Yiè, dí nhò taunè weti weti. 7 Yóunè kè di cǐè nfiíkú o ìnkè teii kè di tákùmmè kpenke kè di ntù ndi còuté ì tié nkédòke nkù sǎntí sǎà.

8 Ndakenè kòò mòu báá di souté nè meniticìi nnè mebooyèmmè kè di fétinne, de kó tináaanti í tú Kirisi kpeti, benitibè kpeti nti. 9 Kuyie nkó meborime memòu do bomu Kirisi mieke ò tùóté diì mònni tinitikǎnti. 10 Kè di ò taunè di pètému demòu. Weè baké bebaatibè bemòu nè keĩnkè kó bekperibè bemòu.

11 Di wènnénè Kirisi kè dèè tu di kó mucāmmù, dè í tú benitibè kó mucāmmù Kirisi kó mucāmmù tu ò di dæéténèmmè medókùmmè yeime. 12 Dè dò mbè wè ndi wènnénèmu ke kùnnè bè di ãà diì mònni bàtémù, kè di ò

wɛnnɛnɛ ke yǎnté di tá mɛ̀è kpéi nke dò nKuyie mmòke muwērímú ke bo duó nkè di yǎnté, kù duóm̄mè kè Kirisi yǎnté. ¹³ Di yei mmeè do te kè dí ntú bɛcírìbè Kuyie nkó mufòmmu bíékè, di do í cǎmmù, di do í yé Kuyie. Di mmònni nè Kirisi kpéi nkè kù di kuó mmesémmè ke di cǐé nke duó nkè di yǎnté. ¹⁴ Ikuó do yè nti tú beyeibe mbe, ke dò nKuyie nti kpetinné, kè Kirisi kòtení kè bè ò baaké kudapāātí kòò kùò de kó ikuó. ¹⁵ Kirisi ku dù m̀nni kudapāātí ke namu muyaá mmieke kó bekperíbè bèè baké, ke bè fèik̀nnè kè benitìbè bɛm̀ou yà ò bè namè.

¹⁶ Kè dè dò mmeeme, di báá yie nkòò m̀ou di wátí di yo ndè nè di yè ndè ìnkè, nè yebaa ndi baà nyè, otáàp̀anwè kpɛye yoo teoǹp̀utè kpɛye. ¹⁷ Dende kó dimàà do tú dèè kpaaní de kó kufènkù nku, demóm̄m̄on̄ne tú Kirisi nwe. ¹⁸ Di báá yie nkòò m̀ou di souté di í yau m̀èè kpéi ntidòuntì, di í d̀ou m̀èè kpéi nKuyie ntòrè, di í kék̀unko m̀èè kpéi ndimàà ke bè dònnè. De kó benitìbè tu sifei yembè mbe ke m̀oke menitiyèmmè detetirè k̄ome. ¹⁹ Bè í taunè Kirisi wèè tu diyuu. Dentenní Kirisi k̀obe t̄nni dòmmè onitì kó tikònti dòmmè mme, ke m̀oke itùòti nè icǐé nke nampú, ke kótírí Kuyie nkó kuce mieke kù d́ m̀èè botí.

Ti kunèmmè Kirisi koò wɛnnɛnɛ ke yǎnté

²⁰ Díndi bèè wɛnnɛnɛ Kirisi ke ku, kòò di deeténè yebòkè kó tidaatì. Dè dòmmè kè di yie nkè kutenkù k̀obe wète ke di duó nyikuó ì tu: ²¹ Báá túóté diè, báá déúté diè, báá kááké diè? ²² De kó ikuó tú benitìbè kpɛyi nyi, ì yóò deèmu bàmbà. ²³ De kó ikuó tú m̀eciì nkɛyi nyi bake a bo nkék̀unkomè amàà, ke báá nKuyie nke fèũnko a k̀ontì, dè né í teènnè ke dèi meyèmmè yeime, dè teènnè onitì k̀ontì nti.

3

¹ Di wɛnnɛnɛm̀u Kirisi ke ku kòò duó nkè di yǎnté, ñwaànnè Kuyie nkperɛ dèè bo ò k̀ari dè, Kuyie mbakù you. ² Nwaànnè keĩnkè kpɛɛ ke bá nduó ndi yèmmè kutenkù kpɛɛ, ³ ke yé di kumèmu kè di fòmmu p̀ammù wéĩnnè Kirisi ke s̀ari Kuyie mborè. ⁴ Kirisi wèè tu di fòmmu kó dik̀unni, ò bo wètení d̀ii yie di bo nhò bonè, koò nwéĩnnè o kpeti mieke.

Meborime kótímè nè mepammè kó tináan̄ti

⁵ Kuonè kutenkù kó meyèmmè, m̀èè tu: Di bo ndòuti d̀outinèmmè ditòbè, di bo mbenkùmè dimàà ke yũs mbenitìbè yèmmè, di bo mmòkemè iyentotí yeiyi. Di bá ntú bèè í diè ntikpàti, dè í cáànnè mubòɔfèù. ⁶ Kuyie mbo bekénè bèè yete ku kpeti ke d̀òri me kòò botí kè dè nyóò mediè. ⁷ Di do d̀òri mèè botí ke meyei ndi nò.

⁸ Di mmònni yóunè kumiepié nè kuyonku nè tidònnitì nè yesáàmbè nè tináanyeiti. ⁹ Di bá nsou nditòbè, ke yé di dàtémè di borime kótímè ke dootóo, ¹⁰ ke t̀utóté meborime p̀ammè ke dàátí kénaá mbenitipàmbè. Kuyie ndo di d̀òò kè dí ndòmmè, kèmmòke Kuyie nkó m̀eciì. ¹¹ M̀ebatimè ténke í bo Sifu nè wèè í tú Sifu be cuokè, wèè cǎnté nè wèè í cǎnté, okpákpàri nè timútì kou, kudaakù nè wèè í tú kudaakù bɛm̀ou bè taunnè Kirisi nwe kòò bè te.

¹² Kuyie nkuù di d́ ke di tǎáté kè di tú ku k̀obe. Di mmòkenè ditòbè mesémmè, kènnitì, kènkék̀unko dimàà, kèntú benitisààbè, ke nò nke mi. ¹³ M̀mòkenè meminnímè nè ditòbè, kèncǐénko ditòbè, kòò m̀ou yeténè otòu

wèè ò cīē Kirisi di cīē mmèè botí. ¹⁴ Tii dōke tú tidietì tii tu di bo ndómè ditòbè mesàà nkéna kénwē nweti weti. ¹⁵ Kirisi kó diwèi mbo di miēke. Kuyie ndi yu dii kpéi kè di bo n̄wē nke dò nhonitì òmáà. Nsántínè Kuyie kù di dōri dèè kpéi. ¹⁶ Kirisi kó tináaanti r̄bo di miēke mesàà nkè di ncii, ke tiè nditòbè, ke yáúkunko ditòbè k̄nti, ke diè nKuyie nkó yesāā nnè ku kó iyie nke kù sánti nè Muyaánsàamu di duó nyii yie, ke nkù sánti nè di yèmmè memou. ¹⁷ Di dōrìmè nè di náaanti dè mbenkú di tùmè Kirisi kòbe, kè di ndóunnè ti cice Kuyie mutōmmú Kirisi kpéi.

Bèè tu Kirisi kòbe be borimè dò nkéndommè

¹⁸ Benitipòbè, nyíennè di daabè kpèti, Kuyie nkòbe dò nké mme ndōri.

¹⁹ Benitidaabè, ndónè di pobè, di miēke báá s̄nté ké mbè còù nkè di bè kpànnè.

²⁰ Ibí, nyíennè di yembè kpèti timou, Kuyie mme ndó.

²¹ Ibí yembè, di báá s̄nté kénkpànnè ibí, i yèmmè yàà bo caàrè.

²² Díndi tidaati, nyíennè bèè di te be kpèti timou, dè bá ntú bè bo dii m̄nni máà kè dè bo bè narike, mp̄innè be tōmmú nè meyèmmè memáà di dé mèè kpéi nti Yiè. ²³ Di dōri dè demou, dí ndè dōri nè di yèmmè memou, ké ndò ndi p̄i nti Yiè nkó mutōmmú, dè bá ndò ndi p̄i mbenitibè kōmu, ²⁴ kényé ke dò ndi bo w̄ennénè Kirisi kédi o cice kpàti ò baanè tì bèè tu o kòbe. Ke yé wèè tumè di Yiè ndimou di p̄i nwèè tōmmú. ²⁵ Wèè me ndōri meyi, ò bo yà me kó tiyeti, Kuyie mborè òmou í cáá.

4

¹ Díndi tidaati yembè, di nti p̄i mmesàà nke nyé wèè múnke di te ò bomè kéinkè.

Pōri bè dènte ti

² Mbáánnè Kuyie nsáà ke kù dounnè mutōmmú ke báá o ndimáà. ³ Ke múnke nkù bàánnè ti kpéi, kè kù ti p̄a kuce kè ti na kénnaá Tináansàati bè n kpèti tii kpéi. ⁴ Mbáánnè ku kè n na ké nti nàá nweti weti, n dò nké nti nàá mmèè botí.

⁵ Nyénè di bo nfòu mèè botí bèè í tú Kirisi kòbe be cuokè. Kè Kuyie nníi di p̄a dè mēfiè, di báá mè fétinne, di náké ku náaanti. ⁶ Di náaanti nnaati kéndò mmukókúú nkè bè nti dó, kòò mōu di beke timati di tì nhò t̄nné weti weti.

Mudummu

⁷ Ti kou Tisiki tu ti Yiè nkóo t̄nti sààwè nwe kè nh ò dó, nè we tii wē nke p̄i mmutōmmú, ò bo kotoo dii m̄nni, ò bo di náké n kpèti. ⁸ Nh ò t̄nko kòò bo di náké ti bo kè dè dōmmè mme, kényáukunne di k̄nti. ⁹ Onnesimmu ti kou sààwè nwe wèè tii nti Yiè nweti weti, di cie kou nwe, n we neinnenko Tisiki kè bè bo di náké ti bo kè dè dōmmè.

¹⁰ Adisitaki nè wè ti wē nke kpèti ò di dounko, kè Mariki Bannabaasi tebite di dounko. (N di nákému o kpéi, kòò t̄ùkoo dí ò cōuté nè diwèi.) ¹¹ Sesua bè tu wè Susituusi ò di dounko. Betāati bèè tu Sifube bèè yie nYesu, kè ti wē nke p̄i nKuyie nkpàatiyuu tōmmú, beè yáúkunne n k̄nti.

¹² Epafadasi di cie kou di dounko. Yesu Kirisi kóo t̄nti nwe, ò báammu Kuyie nsáà di kpéi nke tú kù di kpénkunne kè dí ndò mpáii ke dōri kù dómè. ¹³ M bo na ké di náké ke dò ò m̄umu mesàà ndi kpéi, díndi Daodisee kòbe nè Yiedapodii kòbe kpéi. ¹⁴ Duku dōtòrì ti népo sàù, nè Demaasi bè di dounko.

¹⁵ Di dɔunko Kirisi kɔbe bèè bo Daodisee, kédɔunnè Nɛnfaa nè Kirisi kɔbe bèè tiku o cīètè ke báá nKuyie. ¹⁶ Kè di kàa nde kó dipátiri ke dèè dí duó nDaodisee kɔbe kè bèe kaa, kè bèe di duɔnní be kperi m bè wàri di kè di kaa. ¹⁷ Di náké Asipu ke dò ò ndake ti Yiè nkó mutɔmmú kpéí, ké mmù pĩ mmesàà.

¹⁸ Mí mPɔɔri mí di wàri nè n nòtè mudɔummu muu, di báá yè mbè n kpetímè.

Kuyie nkó mesàà nni ndi bonè dimɔu.

Pɔɔri wàri dùi pátíri ketirì Kirisi kɔbe bèè bo Tesadoniki Di mpátíri tɔ tùi náàntì

Tesadoniki do tú Maseduɔnni tempɛ nkó diheidiè ndi. Pɔɔri do nàké Kuyie nnáànti Fidipu ei kɔbe kédeè kékɔte kè, ké kè keté Kirisi kɔbe tinni ke né í nke mɔnte ke yé Sifube mabè do yetemè o kpeti kénkɔó kóò bèti.

Mémme kòo dè ité kékɔte Bedee (Yesu Tɔrè 17:1-10). Ò ke mbo kè Timɔntee wèè do kpáá Tesadoniki kòo ò sǎnkóo kóò nàké dè kè dòmmè. Kòo yèmmè nariké mesàà nkòò sǎnte Kuyie mbè kù yie mmèè kpéi nke kù dó. Kòò bè dèntení ò do dǎò mùu tǔmmú be cie mu kpéi kényáúkùnnè be kǎnti Kirisi kó kuce kpéi. Ke múнке bè tǎnné tui do bè kǎonnè mukúkéyántimú ìnkè nè Yesu bo nyóó wǎtení kè dè dòmmè.

Di mpátíri náànti duó ke dòmmè

1. Pɔɔri sǎntemè Kuyie Tesadoniki kɔbe kpéi 1-3
2. Pɔɔri tièmmè Tesadoniki kɔbe ke tú bè nfòu mufòmmu sààmù 4:1-12
3. Pɔɔri bè tié nti Yesu yóó wǎtení mèè botí 4:13-5:11
4. Itié nsɔnyi 5:12-28

Pɔɔri dɔummè Tesadoniki kɔbe

¹ Mí mpɔɔri nè Sidifɛɛ nè Timɔntee, tui di wàri di mpátíri dindi Kirisi kɔbe bèè bo Tesadoniki ke taunè ti cice Kuyie nnè ti Yiè nYesu Kirisi kɔbe. Kuyie ndi dǎò mesàà nké di duó ndiwèi.

Tesadoniki kɔbe yie mmèè botí Tináànsààti

² N kɔbe ti sǎntimú Kuyie ndi kpéi nke kù bàà ndi kpéi nsáà. ³ Ti í yíè ndi pfi mmèè botí mutǔmmú di tá mèè kpéi nKuyie ke kù dó nè di tǎimè ke baa ti Yiè nYesu Kirisi bo wǎtenímè. ⁴ N kɔbe ti yému ke dò nKuyie nkuu di dɔke ke di tǎáté, kè di tú ku kɔbe. ⁵ Ti kǎtenko dii mǎnni Tináànsààti, di do í tì dǎò dekpeitikpeɛ, Kuyie nkó muwǎrimú do ti bonèmu kè Muyaánsààmù ti teénnè kè tí nnáá nke í yíèkù. Di yému ke dò nti dǎò dèè kó dimàà dè tu di kó mesàà mme. ⁶ Di do cǔté Tináànsààti kè bè di fǎmmu mediè nkè Muyaánsààmù me ndi duó ndiwèi, kè di tui nti Yiè nYesu ke tǔnnè ti kó meborime. ⁷ Kè di borime wenni kè Maseduɔnni nè Akayii kó itempɛ nkɔbe me tui. ⁸ Nè di borè nde Tináànsààti pitémè, ke sǎnté Maseduɔnni nè Akayii kó itempɛ nkè benitibè ti kèè, bè kèèmu tipitì timɔu di tá mèè botí Kuyie, dè keté ke í dò nti nti mbè náá. ⁹ Kè ti kǎte kèè bíékè bè ò nnáámmu ti kǎtoo kè dí ti cǔtémè nè diwèi nè di útóomè yebókè, ke tǔnnè Kuyie mmómmonku kùu duó mmufòmmu. ¹⁰ Ke baa ku Biré Yesu kù duó nkè wèè yǎnté, wèè ti dǎerí nè Kuyie mbeénti tui kèriní.

2

Pɔɔri ketémè o tǔmmú Tesadoniki

¹ N kɔbe di yému ke dò nti kǎtoo di cie nè mùu tǔmmú í yè dǎtetirè. ² Di yému bè ti sǎmímú mèè botí Fidipu ke ti fǎu nkè ti né na ke kǎtoo di cie, kè Kuyie mme nti duó ndikǎmbùò kè ti náá nku náànti bá bèè do ti yete ké nti maunè bè do me nsúmè. ³ Ti í náá nTináànsààti ke dó késouté òmòu, ti me

nyí wanti timáà kó mesàà nyoo ti ciité òmòu. ⁴ Ti í náá nTináaansàtì ke dó benitìbè bèè nti naatinè, ti dó Kuyie nkùù yé onitì yèmmè kuù nti naatinè, kuù ti wènté ke só ndè dò ntí náké ku náàntì. ⁵ Kuyie nyému ke dò nti í di náá nke di kpenti, yoo ti dó ké di narikenè kédi di díítí. ⁶ Kù yému ke dò nti do í dó òmòu ti sànte, díndi yoo betòbè mabè. ⁷ Ti tú Yesu tǎrè nye, ke do dò ntí ndi békú di bo nti tǎmè, kè tǔ né petinke yǎò, ke di yuǎri debire yǎ ò ndè yùǎri mǎè botí. ⁸ Ti do di dó mediè mme, dè í tú ti dó ké di náké Tináaansàtì máà, ti do í yete ti bo kúmè di kpéí. ⁹ Ti kǎbe di yému ti do di náá ndi mǎnni Tináaansàtì ke pǐ mmǎè botí mutǎmmú kuyie nnè keyènkè, ti í dó mǎè kpéí nkéntú òmòu kó ditǎu.

¹⁰ Di yému kè Kuyie nyé ti borime do wennimè, kè ti í nwanti timáà kó mesàà, òmòu í nya ti caàrimè. ¹¹ Di yému dimǎu ke dò nti do di pǐ nhonitì ò mpǐ mmǎè botí nku o bí, ¹² ke yáúkunko di kǎntì, ke di báá nke di tiè nke yetíróo ke dó dí ndǎari Kuyie ndómè kuù di yu ke dó dí ta ku kpààtiyuu nè ku kpeti mieke.

Ti bo ndǎarimè Kuyie ndómè meháarimè mǎnni

¹³ Ti sǎntímu Kuyie nsǎà ti di nákémmè ku náàntì kè di ti cǎuté. Di í ti cǎuté benitìbè kpeti kǎme, di do ti cǎuté ti tu mǎè kpéí nke Kuyie nnáàntì ke pǐ mmutǎmmú di mieke, díndi bèè ti yie. ¹⁴ Kè di naá nYesu Kirisi kǎbe ke dònnè Sudee Kuyie nnáàntì keté dè kǎbe, kè di cie kǎbe di fǎù, Sifube do fǎù mmǎè botí Sudee kǎbe. ¹⁵ Sifube bèè kùò ti Yìè nYesu, ke kùò Kuyie mpǎánáàntì náàmbè, ke íimmu Kuyie mmieke ke ní mbenitìbè bémǎu. ¹⁶ Kè bè ti paankonè ti bo nnáámmè benitìbè Kuyie nnáàntì kè kùu bè deeté, ke dǎke yéútí bémáà meyi kè Kuyie mmieke bè do.

Pǎari dómè kéwǎte kéyà Tesadoniki kǎbe

¹⁷ Nè ti itémè di cie, dè mǎnte sǎmpó, ti yèmmè kpaámu di borè, kè ti maù mmèdiè nke dó kéwǎtoo ké di yà. ¹⁸ Ti sòò dǎmu ke na nkǎtoo di cie. Mí mPǎari kè m báátí kuce mǎpéu ke bo kǎtoo. Kè dibǎò dii ti ditínnè kè ti í kǎtoo. ¹⁹ Ti yèmmè naatinè dímbè kè diwèl ti bo, dii yó nte kè ti yetè ncǎè Yesu bo wǎteni dii mǎnni. ²⁰ Dii tu ti kó diyetìcǎèrì, diwèl ti bo dii kpéí.

3

Pǎari tǎmmè Timǎntee Tesadoniki

¹ Memmè ti í namè ke bo pǐ ntimáà, ti í yé mǎè kpéí ndi bo kè dè dòmmè, kè ti nkpaá Atenni, ² kétǎnko Timǎntee nè wè ti wǎ nke pǐ nKuyie ntǎmmú kòò bo yáúkunne di kǎntì, kè di kpenke Kuyie nkó kuce mieke, ³ kè mǎfǎútímè báá di na. Di yému ke dò nKuyie nkuù dó dè mme ndò. ⁴ Ti do bo di cie ke di nákému ke dǎ, bè yóò di fǎù, ndèè tǔǎkení di mmǎnni. ⁵ Deè te kè n yǎkù dibǎò bo di soutémè, kè ti tǎmmú naá ndetetirè. Ke tǎnko Timǎntee kòò bo yà di kéri kè dè dòmmè.

⁶ Kè Timǎntee wǎteni di cie bàmbà ke ti náké di tǔ mmǎè botí Kuyie nkó kuce kè dè wenni, ke dó ditǎbè, ke dó ké ti yà kéndònnè ti dómè ké di yà. ⁷ Kè de kó tináàntì yáúkunne ti kǎntì meháarimè nè mǎfǎútímè mieke. ⁸ Di mmǎnni ti yèmmè narikemu di tǔmmè ti Yìè nkó kuce weti weti. ⁹ Ti mǎke dii wèl di kpéí ndi deumu ti í yé ti bo sǎnte mǎè botí Kuyie. ¹⁰ Ti kù báámmu keyènkè nè kuyie nke tú kù ti pǎ kuce kè tí kǎtoo ké di teennè, kè di kpenke weti weti ku kó kuce mieke.

¹¹ Ti cice Kuyie nnè ti Yiè nYesu Kirisi ti pã kuce, kè tí kotoo ké di yà. ¹² Ti Yiè ndi teennè kè di dake ndó ditabè nè benitibè bemou ti di dó mèè botí, ¹³ kè di kpenke metákùmè mieke, kè ti Yiè nYesu nwētini nè o kabe ke sǎ ndi wenni páíí, ke kpa meyei.

4

Meborime Kuyie ndó mè

¹ Ti kabe ti di nakému di dò nkéndɔɔri mèè botí kè dè nnaati Kuyie nkè di mè dɔɔri. Ti né di báámmu nè Yesu kó diyètiri ke tú dí nsaké ke dɔɔri kè dèe pɛtɛtɛ memme. ² Di yému ti Yiè nYesu kó itié nti di duó nyi. ³ Kuyie ndó di wenni páíí nwe, ke bá ndouti dauti nè ditabè. ⁴ Bá wè ò nweti o pokù máà kénwenni, Kuyie nnè benitibè bè me ndó. ⁵ Di báá duó ndi yèmmè medókùmè yeime, bèè í yé Kuyie mbe kɔme. ⁶ Omòu báá kááké otòu kperɛ, ò me mbáá kááké otòu pokù, ti ti ndi nakému ke yié ke di náá, Kuyie nyóó kpetínémù bèè dɔɔri de kó meyei. ⁷ Kuyie nyí ti yu kè ti bo ndouti nè titabè, kù ti yu kè ti bo ndɔɔri dèè wenni dènde. ⁸ Wèè yete ti nnáahti, wè í yete oniti kpeti, ò yete Kuyie nkpeti nti kùu di duó mMuyaánsáamù.

⁹ Dè í dò ntí wári ke di náké di bo ndó mèè botí ditabè, Kuyie nti ndi nakému. ¹⁰ Ti yému ke dò ndíndi Maseduɔnni kabe di dó ditabè, ke né di báá nke tú di dake ndó ditabè kè dèe pɛtɛtɛ memme. ¹¹ Ti di nakému ke tú dí yóu tineiti kéndakenè di kpeti máà, kempfi mmuṣimmú ke yonnè, ¹² ke bá ntú òmòu kó ditau, memme bèè í tú Kirisi kabe bè bo ndi démè.

Beciribè yóó yántémè

¹³ Ti kabe ti dó di nyému Kirisi kabe bèè ku be kpeti yó ndòmmè ke bá nyièkù bèè í tũ nKuyie nke í baa demarè be kɔme. ¹⁴ Ti yému ke dò Kirisi ku ke yánté ke yé ke dò nKuyie mbo duó nkè bèè tú o kabe ke ku kè bèe yánté.

¹⁵ Nte ti Yiè nYesu ti náké ti kè ti ti ndi náá, ò bo nwētini kè tinti bèè kpaá fòu ti í yóó niiténè bèè ku. ¹⁶ Kuyie mbo duó ndii mɔnni kè ku tɔnni dierii piéké, kè diterii eé kutenkù deèmù kó tɛheutè, kè ti Yiè ncúténi kéfinkè, kòo kabe bèè ku kè beè keté kéyánté. ¹⁷ Tinti bèè kpaá fòu kè ti bè neiné, kédeke kéco ti Yiè nYesu yewetè mieke, kè ti mbo sáá. ¹⁸ Nyáúkunkonè ditabè kònti nè de kó tináahti.

5

¹ Dè í dò nti keté ké di wári ké di náké ti Yiè nwētini dii mɔnni. ² Di yému di móm̄mm̄mbe ti Yiè wētini m̄mè benitibè í dake dii mɔnni ndi, oyúókù s̄s̄ katení mèè botí keyènkè. ³ Benitibè bo yí dii mɔnni: Bám̄bám̄ nkutenkù narike, ti ténke í yièkù demarè. De mɔnni ndi meyei ndiemè yóó bè domè, bá bè báá na kéyenté, onitipókù wèè pùó nhò s̄s̄ í nnamé kéyenténè kupaítéyonku. ⁴ Ti kabe, di í tú dibiiñni kabe ke dò nde kó diyè di dééte oyúókù kɔme. ⁵ Di í tú dibiiñni kabe, di tú kuwenniku kabe mbe. ⁶ Ndakenè kénno nke piñ ndimáá, ke báá yè nkéduó bèè í tũ nKuyie mbe kɔme. ⁷ Bè dau keyènkè nke, ke muò mmenaà nkeyènkè. ⁸ Tinti tú kuwenniku kabe mbe ke dò nkéndake kempfi ntimáá, kém̄m̄m̄ake medókùmè nè metákùmè kè dè nti dáátí dimátíyaàbòri kɔme, kém̄baa Kuyie mbo ti deetémè, kè dè nti kánkè dipi kɔme. ⁹ Kuyie nyí ti dòò ke bo ti kpetíné, kù ti dòò kè Yesu bo ti deetému. ¹⁰ Kirisi ku ke bo ti duó mmufòmmu mmu, kòo wētini ke sǎ nti ku yoo ti kpaá fòu ò yóó

mù nti duómmu. ¹¹ Nyáúkùnkonè ditòbè kòntì, ke kpénkùngo ditòbè ti Yìè nkó kuce miéke, di dǎori mèè botí.

Kirisi kòbe kó meborimè dò kéndòmme

¹² Ndénè bèè pī nKuyie ntómmú di cuokè ti Yìè nkó kuce miéke, ke di ni, ke di tiè. ¹³ Di báá mbè sènkù, ndónè be nè di yèmmè memòu. Yekpàrè bá mbo di cuokè.

¹⁴ Tì kòbe, ti di náámmu ke tú di ncaú mbèè fòu mufòmmu yeimu, kényéúti yekòmbò bèè yèmmè cààrè, ke teénnè bèè í kpeñni Kuyie nkó kuce miéke, kémmeke meminnímè nè benitibè bemòu. ¹⁵ Nyénè kòò mòu bá nfòku bè ò dǎò mèè yei, nwaànnè di bo ndǎorinè mesàà nsáà Kirisi kòbe nè bèè í tú Kirisi kòbe.

¹⁶ Mmàkenè diwèi sáà. ¹⁷ Mbáánnè Kuyie nsáà. ¹⁸ Díndi Yesu Kirisi kòbe bá kè di bo tì miéke, nsántínè Kuyie, kù me ndó.

¹⁹ Di báá dítinnè Muyaánsààmù kó mutómmú. ²⁰ Di bá nsenku Kuyie mpānāantì. ²¹ Di ndè wèi demòu ke yíè ndèè wenni, ²² ke mennínè dimáà dèè í wenni demòu.

²³ Kuyie nkùu duò ndiwèi kù di wénkùnnè páíí: Di yèmmè nè di wèrè nè di kòntì. Kè ti Yìè nYesu Kirisi nwétiní ke sǎ ndi dò mpáí ke í dò nkései. ²⁴ Kuyie nkùu í sou nkùu di yu ke bo dè dǎò.

²⁵ Tì kòbe mbáánnè Kuyie nti kpéí.

²⁶ Di dǎu nKirisi kòbe bemòu nè diwèi.

²⁷ N di báámmu nè ti Yìè nkó diyètiri ke tú di kaa ndi mpátiri Kirisi kòbe bemòu.

²⁸ Tì Yìè nYesu Kirisi kó mesàà nní ndi bonè.

Pɔɔri wàri dùi pátíri dèrì Kirisi kɔbe bèè bo Tesadoniki Di mpátíri tɔ tùi náàntì

Pɔɔri do wàri o pátíri ketirì Tesadoniki kɔbe, kè dè í mmànte kòo bè wàri didèrì, kèwète kè bè dènte Yesu kó muwētímù kó tináàntì, ke yé Yesu kó muwētímù kó tináàntì do tónímè dikankàònnì Kirisi kɔbe cuokè. Kè bèmabè be mièke ntú: Kirisi wētenímu ke dèè, kè bèmabè yete mutōmmú ke tú Kirisi wētímù duunnì ke kotìri betòbè. Dèè do te kè Pɔɔri bè wàri dipátíri, ke bo tūnte iyentotí yeiyi ìì tanní be cuokè ke bè kòònnè.

Di mpátíri náàntì duó ke dōmmè

1. Mudɔummu nè ò yàúkùnnemè be kònti 1
2. Ò nàkémè osoùnti kpéi nnè Yesu wētímù kpéi 2:1-12
3. Ti bo ndéúkùnkómè Kuyie nyètìri nè ti daòrìmè mièke 2:13-3:15
- 4 Pɔɔri bè pāmè Kuyie nkó mesàà nnè Yesu kó diyètìri nè mudɔummu sɔmmu 3:16-18

Pɔɔri dɔummè Tesadoniki kɔbe

¹ Mí mPɔɔri nè Sidifɛɛ nè Timòntee, tui di wàri di mpátíri díndi Kirisi kɔbe bèè bo Tesadoniki, ti cice Kuyie nnè ti Yiè nYesu Odèetíwè kɔbe. ² Ti cice Kuyie nnè ti Yiè nYesu Kirisi bè di dɔò mmesàà kè di duó ndiwèi.

Kirisi wētínímè ke bo bekénè benitibè

³ Nkɔbe ti sántímu Kuyie ndi kpéi nsáà, ke yé di kótírímè ku kó kuce mièke ke dɔ ditòbè kè dè dèúkú sáà. ⁴ Dèè te kè dè ti naati, kè ti náante di kpéi Kirisi kɔbe t̄rè yemou, di támè ke mi nke t̄ari mef̄éútímè nè meháárímè mièke.

⁵ Kuyie ntu kùu bekù kùnkù weti weti, ke yóó di tannè ku kpàtíyuu mièke di f̄èuri dui kpéi, ⁶ kèf̄èu mbèè di f̄èunko. ⁷ Mómumu nwe kù yóó ti ompùnnemè, Yesu bo cúténí dui yiè kènkè kénneinè Kuyie nt̄òrè dièyè, ⁸ ke bo feh̄ādeèn̄fè mièke kékpetínne bèè yete Kuyie nke yete Tináànsààti. ⁹ Kè be kó tiyēiti bè mánne tì ntú bè bo yatenemè sáà ke déténe Kuyie mborè nè ku w̄erímú nè ku kpeti dieti. ¹⁰ Ò bo w̄etení dui yiè di yóó w̄ennénemu o kɔbe bemou kè nhò sántí kòò dèúkùnkò, ke yé di yiemme Tináànsààti ti di nàké tì.

¹¹ Dèè kpéi nte kè ti báá nKuyie nsáà di kpéi, ke tú kù di tūnte kè di maatenè mufōmmu pām̄mù kù di yu mùu kpéi kénà kédòò mesàà nke p̄i mmutōmmú di dɔ kèp̄i mmù di tá mèè kpéi nKuyie. ¹² Memme di bo déúkùnnemè ti Yiè nYesu yètìri, kòò múnkeè déúkùnnè di kpeye, Kuyie nnè Yesu beè kó mesàà nyó nte kè dèè dɔò.

2

Dèè yóó dɔò kè Kirisi né na kèwētèni

¹ Ti kɔbe di baamu ti Yiè mbo w̄etenímè kè tí tíi nho borè, di kònti ñyau di baa dè kpéi, ² kè benitibè náà nke tú ti Yiè nduunní yoo ò tuàkení yoo bè dɔ tui tì wàri dipátíri mari mièke, di báá yie nkè de kó tináàntì di kòkénè. ³ Di báá yie nkòò m̄ou di souté. Tì Yiè mbo nyóó w̄etení kè benitibè beè yete

Kuyie nkpeti kòo yeiwe wèè feti kòo yènní ⁴ kέραα nKuyie mbáámmu nè mubòòfèù, kέta kέkari Kuyie ncìtètè ke dò weè tu Kuyie.

⁵ Di í kpaá yé n sòò di nàkémè m bo diì mònni di cieà? ⁶ Di yému mùù ò diítí kòò í kàtení, kè de mònni tùòke ò bo kàtení. ⁷ Oyeiwe bomu bàmbà mmie, ke pĩ nho tómmú disòri nè mecii nke bo feiténí dèè ò diítí dè bo íté diì mònni. ⁸ Oyeiwe yóò yènnímu, kè ti Yiè nYesu nwétiní nè tikpeti kòò kùò, kòò nànte. ⁹ Obòòkpaàti weè yóò duò nhoyeiwe muwèrimú, kòò ndòori tidieti péu nè òmarè cànnè, ¹⁰ késouté bèè feti ke í yie nke bo tũnnè timómmànti kè Kuyie mbè òeeté. ¹¹ Dèè te kè Kuyie nyóò kè bè yie nsiyáàbisí. ¹² Kù yóò kpetinému bèè í yie ntimómmànti, ke dó siyáàbisí ke sì tũ.

Kuyie nti tãatémè ke bo ti òeeté

¹³ Ti dò nkésántímu Kuyie nsáà, kùù di dó ke di tãaté, kè di tú beketibè bèè cooté, kè Muyaánsààmú di cànné kè di tú Kuyie nkòbe di yie mmèè kpéi ntimómmànti. ¹⁴ Nè Tináànsààti ti di nàké tinti Kuyie ndi yumè kè di bo mmòke tikpeti ti Yiè nYesu mòke ti. ¹⁵ Ti kòbe nfiúkúnè Kuyie nkó kuce mieke, ke mpĩ nyitié ti di nàké ì nè ti di wàri ì.

¹⁶ Ti Yiè nYesu Kirisi mómmuò nè ti cice Kuyie nkùù ti dó ke ti dòò mesàà nke yáúkunko ti kònti sáà, ke ti teénnè ke ti baa mesàà nkù yé nkù yóò ti dòòmè, ¹⁷ bèè di kpénkũnnè, kè di duò mmuwèrimú, kè di borime nè di náànti kè dè nweni.

3

Pòori bekemè mubáámmu

¹ Ti kòbe mbáánnè Kuyie nti kpéi nkè tí na kénsoké ke pitírí ti Yiè nkó tináànti, kè bè nti yié ndi ti yie mmèè botí, ² kè nkù bàà kè kù nti òeérinè benitiyieibe nè benitidònnibè. Di yému ke tú benitibè bèmòu bèè í tá Kuyie.

³ Kuyie nyí sou, kù yóò ti duómu muwèrimú kè nti baa osòuntí. ⁴ Ti Yiè nKuyie nti teénnèmu, ke ti yé weti weti di òòrimè ti di nàké tì, kè yó nsoké ke tì dòòri.

⁵ Ti Yiè nKuyie ndi teénnè kè dí mmòke ku kó mēdókũmè, ke mòke Kirisi kó mēminímè.

Ti dòmmè kēmpĩ mmutōmmú

⁶ Ti kòbe di bá ntòkunè bèè kó dimàà mòke metōnnédecii nke í tũ nyitié ti di duò nyi. ⁷ Ti í tú betōnnédíébé, di yému ti do bo di cie ke dòmmè, mme ntũnnè. ⁸ Òmòu do í ti piú, ti do pĩ mmutōmmú mmu keyènkè nnè kuyie ke yonnè, ti do í tú òmòu kó òitòu. ⁹ Dè í tú ti do í dò ndi nti tò, ti do dó kè di benke di dò nkéndòmmè mme. ¹⁰ Ti do bo diì mònni di cie kè di nàkémú ke dò: Kè wèè í dó mutōmmú ò bá nyo.

¹¹ Ti náá mēmmè ke yé ti kèmmè kè bèmabè di mieke í dó mutōmmú, ke taà tũ í tú be kpeti ti mieke. ¹² De kó benitibè ti bè náámmu nè ti Yiè nYesu Kirisi kó diyètìrì ke tú bèè pĩ mmutōmmú kèpété kèdi.

¹³ Díndi ti kòbe, di báá yóu di bo ndòòrimè mesàà. ¹⁴ Kòò mòu yete í ntié ndi nàké ò kpéi kóò yàtenè, ke ifeii ò pĩ. ¹⁵ Di né bá nhò wùò ndi kprantídèntòu, di ò tié nhoniti òò tiémmè ò kou.

Pòori mōmè Kuyie nkó mesàà nTesadoniki kòbe kpéi

¹⁶ Ti Yiè nKuyie nkùù duò ndiwèl kù ndi ndi duò nyemòrè yemòu mēborime mēmòu mieke. Ti Yiè nKuyie ni ndi bonè.

¹⁷ Mí mPɔ̃ri, mî di wàri mu ndɔumu nè n nòùtè. Nte nh ɔ̃ɔ wãri mpátíri ké di cànnemè.

¹⁸ Ti Yìè nYesu Kirisi kó mesàà nní ndi bonè diməu.

Pɔɔri wàri dìi pátíri ketìri Timōntee Di mpátíri tɔ̀ tìi náànti

Timōntee yɔ̀ do tú Sifu nwe kòo cice tú Kerekì. Timōntee do yóó cɔ̀utɛ Kuyie nke kpaá tú odapàà nwe. Pɔɔri do wàri Timōntee dipátíri ketìri ke bo ò cau nyitié nyeyi kpéi nke. De kó itié nyeyi do tú: Dèè kó dimàà tu tikònti kperɛ dè í wenni. Kàa dɔ̀ kécoté a dò nkéyóu tidiiti matì, a me mbáa puoke yoo a yenke. De kó dipátíri ketìri miéke nke bè nàkémè mubáammu yó ndòmmè.

Kè Pɔɔri ò duónnè itié nhò bo ndòmmè otònti sààwè kéndò ndibenkèri sàari betòbè kpéi nkényè ò bo mpímmè Kuyie nkòbe kó ditñni.

Di mpátíri náànti duó ke dòmmè

1. Mudòmmu 1:1-2
2. Itié nyii tukúnè Kirisi kòbe tñni nè di kó betòmbè 1:3-3:16
3. Pɔɔri duómmè itié Timōntee kè dè ntukúnè o mómumu òho tómmú. 4:1-6:21

Pɔɔri dɔ̀mmè Timōntee

¹ Mi mPɔɔri, Kuyie nhOdɛtíwè yu wè ke n dòò Yesu Kirisi ti baa wè kó ditñni, mii wàri di mpátíri, ²Timōntee, m birɛ mómumònde Kuyie nkó kuce miéke. Ti cice Kuyie nnè ti Yiè nYesu Kirisi bè da kuó mmesémmè ke da dòò mesàà nke da duó ndiwèi.

Ti bo nyémè iyáàbisítíe nyembè kpéi

³ N sòò kàri Maseduanni ke da nákému ke dò a nkpaá Efɛesi kébaa bèè tiè nyiyáàbisítíe nkè bèè ì yóu, ⁴ ké bè nàké kè bèè yóu bè bo ntúmmè tináànti dɛtetirè kpeti, kényóu bè bo nfeímmè ifuke, dè ce tineiti nti. Dè í yóó bè teennè kè Kuyie mbè dɛeté, kù dɛerí wèè kù tá wènwɛ. ⁵ N yè nhá ti mbè tié nkè bè ndó Kuyie nku nè be yèmmè memòu kè timatì bá mbè bekúnè kè bè tá Kuyie nweti weti. ⁶ Bèmbè bùtínnému de kó itié nke dɔ̀ tineiti sòntíke kpeti. ⁷ Ke dɔ̀ kéntú bèè benkú Kuyie nkuó, bè né í yé ì tú mù weti weti.

⁸ Ti yému ke tú ikuó wennimu kè nsà kàa dòòri ì yèmmè. ⁹ Ikuó í bo bèè dòòri mesàà mbe kpéi, nyi bo itookperí yembè kpéi nke nè bèè yetɛ Kuyie nkpeti nè benitiyonkubè nè bèè dòòri meyeyi nnè bèè sènkú Kuyie nnè bèè kòu be cicebè nè be yòbè, ke tú benitikòbè. ¹⁰ Ikuó bo bèè dauti dautinè betòbè be kpéi nke nè benitidaabè bèè dautinè benitidatòbè nè benitipòbè bèè dautinè benitipòbè, nè bèè fiiti benitibè ke yonnè nè beyáàbisítíe nè bèè ò mpariku ke né sou nnè bèè dòòri dɛterè dɛterè Kuyie nnáànti kó itié nyete dè. ¹¹ De kó itié mbo Kuyie nkùu kpeñni ke dɔ̀ori mesàà ku kó Tináànsààti miéke nke. Kù ti nni nduó.

Pɔɔri sántímè Kuyie nku sàà nkpeí

¹² N sántímu Yesu Kirisi ò n dómè, ke n tãáté ke n duó muwèrimú, kè m pì òho tómmú. ¹³ N do ò sààmmu, ke fèũnko o kòbe, kè m miéke bè còu mbá nè memme kè kù n kuó mmesémmè ke yé n do í yémè n dɔ̀ori dè. ¹⁴ Kè ti Yiè nni ndòò mesàà mmediè ke n teennè kè n tá Kuyie ke kù dɔ̀ n tàunnè mèè kpéi nYesu Kirisi. ¹⁵ Tináànti tii ntú timómumònti nti, ke dò mbá wè wèè ti yie, Yesu Kirisi kòtèni kutenkù ke bo dɛeté benitiyibe mbe, kè n tu beyeibe

kóo ketiwè. ¹⁶ Kòò n kuś mmesémme mí mbeyeibe kóo ketiwè, ke bo benke o minnímè deumè bèè yó nhò tá bè yóó namè kéréte mufōmmu mùu bo sáà. ¹⁷ Kuyie nyètiri ndeu sáà. Kunku kuu tu okpààti ke bo sáà, ke í kǎ, ti í wúó nkù. Kuu máà tú Kuyie nkè ti yó nkù sánti sáà. Kè dè mme ndò.

¹⁸ N kóo dapàà Timōntee, n da nàké tì nàahti wēnnēmu Kuyie mpānāahti nāam̄bè do nàké tì a kpéi. Mpī nde kó tināahti kè ti da teēnnè kàa na kéma dimàù sààri, ¹⁹ kéntá Kuyie, ke yíe nkù da nāannè tì a yèmmè miēke. A báá dǎò bèmabè dǎòmè ke yete Kuyie mbè nāá nti be yèmmè miēke ke fétinne be tákumè. ²⁰ Be kó bèmabè tu Imindee nè Adekisāntiri. N duó mbè dibǎò, kè di bo bè fēū nkè bèe yote bè bo nsáámmè Kuyie.

2

Ti bo mbáá mmèè botí Kuyie

¹ Meketimè, n dǎ di mbáámmu Kuyie mbenitibè bēmou kpéi, ké nkù báa nke kù mǎú di kpa dè, ke kù sánti, ² ké nkù báa mbekpààtibè kpéi nnè bèè baké bēmou be kpéi kè ti mbo bàmmùù kè dikǎnkǎnni bá mbo, kè ti nkù tū nke kù dé ke dǎari kù dómè. ³ Kuyie mme ndó, kunku kuu tu ti deētíwè. ⁴ Kù dǎmu benitibè bēmouu cooté, ke yíété timómmonti. ⁵ Kuyie mbo kumáà ndi, wèè tàunko Kuyie nnè benitibè kòò bo omáà, wèè tu Yesu Kirisi wèè tùóté tinitikǎnti. ⁶ Wèè duó nhomáà ke naá ntiyeti kè bè ò kùò kòò bo deēté benitibè bēmou. Kuyie mmǎnni dii do tǎàke kòò mè dǎò. ⁷ Kuyie nkuu n tǎáté ke n dǎò ku tǎnni, kè m bo nàké bèè í tú Sifube timómmonti kè bè ntá Kuyie. N nāá mmámmu nwe, n yí sou.

⁸ N dǎ bá wè wè mbáá nKuyie nhò berínè kèè bíékè nè o yèmmè mēmou ndi, ke dǎ mpáú ke bá mmǎke mekpāriyèmmè yoo kemieke.

⁹ Benitipòbè níi nyi tiyààti mesàà, bè bá nwanti idífti ikperí kpeti nè mefimmè mesǎò nkǎme nè yetootǎre nè mǎdèi nke pǎàti tiyùti ke bo benke bēmáà. ¹⁰ Be kó tisàti ntú bè bo ndǎarimè mesàà nke dé Kuyie. ¹¹ Onitipòkù níi nkémú itié mbéu, kéyie nyi yē mmù. ¹² N yí dǎ onitipòkù ntiè nhonitidù yoo wè nhò baké. ¹³ Ke yé Kuyie nketé ke dǎòmè Adammu nwe ke dènte Efu. ¹⁴ Dè í tú Adammu nwe dibǎò soutémè, Efu nwe di soutémè, kòò yete Kuyie nkpeti. ¹⁵ Kuyie nnè yóó deētēmu onitipòkù ò mǎke dii mǎnni íbì, kè nsà nkòò kù tá ke kù dǎ, ke kpa meyei, kòò yèmmè wenni.

3

Kirisi kǎbe tīnni kó benitibè bo ndòmme

¹ Ti nnáahti tu timómmonti nti, kòò mǎú dǎ kénni Kirisi kǎbe tīnni ò dǎ mutǎmmú sǎamù mmu. ² Wèè ni Kirisi kǎbe tīnni o borime dǎ nkénwennimu, kòò mpo onitipòkù òmáà, kénno ke pīi nhomáà, kéncii ke dǎari dèè wenni, ke cǎú bepǎàbè, kénno nke tiè mbenitibè Kuyie nnáahti. ³ Ò bá ntú kunaayǎàkù, o miēke bá ntonni, wè nweni ke bá nwanti yekpàrè, ò báá duó nho yèmmè idífti. ⁴ Ò mpī nho cǎtè mesàà, kòò bí nhò dé ke yíe nho kpeti. ⁵ Kòò niti í na ke píi nho cǎtè ò bo yīme kéndake Kirisi kǎbe tīnni kpéi? ⁶ Ò bá ntú wèè cǎuté Kuyie mbàmbà, ò yàà bo mǎote tefentè kè Kuyie nhò kpetínné, dibǎò tē mǎòte mèè botí kè kù di kpetínné. ⁷ Bèè í tū nKuyie kè bè báá pété bè bo ò wátì tīi kpéi, ò yàà bo ta dibǎò kó timáti miēke.

Be wedsuntǎmbè dò nkéndòmme

8 Bēwedəuntōmbè borime múnke dò nkénwennimu kè bè bè dé, bè bá mməke yenò yèdé, bè bá ntú tinaayààti, bè bá ndəəri məcii nkperε ke yo nyidiítí. ⁹ Bè ntū ntimómmənti, ke bá ncaari Kuyie nyètiri. ¹⁰ Bè níi keté ké bè yàáké, kè bè na de kó mutōmmú bè né bè dđd bēwedəuntōmbè. ¹¹ Benitipòbè bèè tu bēwedəuntōmbè be borime múnke dò nkénwennimu, bè bá nnáante betəbè kpéi nkénno nke pīi mbemáà, kè be də̀̀rìmè nwenni deməu de mieke. ¹² Owedəuntōnti dò nkémpo onitipòkù omáà ndi, ke pīi nho c̄fētè mesàà, kòo bí nyíe nho kpeti. ¹³ Bēwedəuntōmbè bèè pīi mbe tōmmú mesàà mbè ð mbè dému, kè bè náá nYesu Kirisi kpéi nnè dikōmbùò be borime wenni mēè kpéi.

Yesu weè tu ti tákumè kó dikūnni

¹⁴ N da wəri di mpátiri ke dó kékətoomu bəmbà nke da yà. ¹⁵ Kè mme n yí cārike ke kəto, di mpátiri bo da teennè kàa nyé a bo mpī mmèè botí Kuyie nkəbe cuokè mutōmmú. Kuyie mbomu kè kuù tō timómmənti yesā̀̀kè ð ntə mēè botí tēc̄fētè. ¹⁶ Timómmənti disəri kpeti Kuyie nti duó nti kè ti ti náá nti demu, tū tu:

Kirisi náá nhoniti nwe ke kətení,
Muyaánsààmú bēimmu
ò tumè timómmənti yìè,
kè Kuyie ntōrè ò yà,
kè bè nàké o kpéi nyebotè,
kè kutenkù kuməu kəbe ò yie,
kòo dèke kḕ̀nkè nè diyetidiəri.

4

Kuyie ndòò dèè kó dimàà wennimè

¹ Muyaánsààmú ti náámmu nweti weti ke tú yewe sonye benitibè bo yete Kuyie nkó kuce kētūnne meyáàbisíyèmmè nè yebəkè kó itié. ² Meyèmmè mēdémè yembè nè siyáabisí yembè bo mbè sou. De kó siyáabisí yembè demarè í káá mbe yèmmè bè dò mbè bè tūənnè timáti wū̀̀sti nti. ³ De kó benitibè bo nná nke tú dipopuò í wenni, ke tú bè nci mudii mamú. Kuyie ndè dđd kè dè tu oniti kó mesàà mme, bèè yie nKuyie mbè yífētumu timómmənti, ke ðə̀̀ kù dəunnè mutōmmú kēdi. ⁴ Kuyie ndòò dèè kó dimàà wennimu, demarè í dò nkéyóu. Ti né dò nke níi kù dəunnè mutōmmú mmu kè dè di. ⁵ Kuyie nnáànti nè mubáammu deè wénkunko deməu.

Kuyie nkóo tōnti sààwè dò nkéndōmmè

⁶ A ntiè nti Kirisi kəbe. Mḕ̀mme a bo ntúmè Yesu Kirisi kóo tōnti sààwè, wèè bebíi Kuyie nnáànti sáà kè ti dōnnè o kó mudii ke tū nKuyie nnáànti kó itié nweti weti a ì bebíi mēè botí. ⁷ Bútinnè tiyà̀̀rìnèiti sōntike kpeti, ti í yóo da teennè Kuyie nkó kuce, kēyeto kéndəəri Kuyie ndómè. ⁸ A bo fḕ̀ūmmè a kōnti dè wennimu yie, a né bo yetoomè Kuyie nkó kuce deè pḕ̀fēté. Ke yé dè í túmè mufōmmu muù mmáà kpéi nnè mùù kpaaní mu kpéi nke. ⁹ Tináànti mómmənti nti benitibè bəməu dò nkéntá ti. ¹⁰ Deè te kè ti pīi mmutōmmú ke maù, ke yé ti tāmè Kuyie, kunku kùò bo sáà ke deeri benitibè bəməu, dòke bèè kù tá.

¹¹ Á dò nké nti mbè náámmu, ke ti mbè tiè. ¹² Á báá yóu kè bè da senkəri a tú mēè kpéi nhodapàà. A náànti nè a də̀̀rìmè dè nwenni, kàa ndó betəbè,

kéntá Kuyie mmesàà nke dɔ̀ri dèè wenni, kè bè nda wúó nke tũ. ¹³ Á nkaà Kuyie nnáãnti benitibè, ke ti mbè tũnni, ke ti mbè tiè nke kémumú m bo tuokoomè. ¹⁴ A báá yè nKuyie nda pã dii pãnni, kè ku pããnãnti nãmbè ti béi mbewedɔ̀unkótibè da ndó ndii m̃nni sinɔu ke bãntè Kuyie. ¹⁵ Totí a yèmmè de kó dipãnni ñnkè, ke duó nhamáà de kó mutòmumú, kè bè nwúó nha kéréimè de ìikè. ¹⁶ Nda ke amáà kpéi nké mbè tiè nkè de wenni, kénfíikú teii. Kàa dò̀ri memme a bo deeté amáà, kédeeté nè a tiè mbè.

5

A bo nni m̀èè botí benitibè

¹ A níú bá nnáánnè wèè da kótí mekperímè, a nhò náánnè ke dò nha cice, kénnaánnè bedapãmbè ke dò nha néí, ² kéndɔ̀ri bepokótibè ke dò nha yǎbè, kéndɔ̀ri besapãmbè ke dò nha tãbè, ke timati bá mbo di cuokè.

Kirisi kɔ̀be dò nkéndake bèè kúpobè kpéi

³ Á ndake bekúpobè bèè í m̀ake bèè bè teénnè be kpéi, ké mbè dé ke dò nha yǎbè. ⁴ Kòo kúpokù m̀òu me mm̀ake ibí yoo o yaábí, ìi dò nké nhò tɔ̀ ò do ì tɔ̀ m̀èè botí kébenke ì tumè Kirisi kɔ̀be. Kuyie mme ndó. ⁵ Okúpokù wèè í m̀ake wèè ò teénnè ò s̃ mbús Kuyie nku, ke kù mm̀ú meteèmmè s̃áà. ⁶ Okúpokù wèè dò̀ri ò dómè ò kumu, kòo yèmmè né dò nhò fòu. ⁷ A dò nké ti mbè nàkému kè bè ndɔ̀ri dèè wenni. ⁸ Kòo m̀òu í dake o kɔ̀be kpéi, d̀ke o c̃fètè kpéi, wè í tú Kirisi kou. Wèè í tú nKuyie nho k̃me ò t̃ũnèmu.

⁹ Nte a dò nkéwãri bèè kúpobè yètè ké mbè tɔ̀, wèè yenke onitid̀ò omáà ke m̀ake yebie sipísikuò. ¹⁰ Ke tiè nho bí mesàà, ke c̃ú bepò̀bè, ke yáí Kirisi kɔ̀be, ke dake besénnibè kpéi. Kòo tòmumú mumɔu wenni.

¹¹ A báá wãri bekúpobè bèè kpaá be, Kirisi kɔ̀be dò nkéto bè be kó yeyètè mieke. Kè de yèmmè bè bo bútiné bè d̀únnè dii nùu Kirisi kéwète kéndó kéyenke, ¹² kèt̃te bè do d̀únnè dii nùu Kirisi, kéyeténè Kuyie, ¹³ kénáà mbetònnédiebè, kéncenti centi sic̃í, ke náante náante tii ì tú be kpeti. ¹⁴ Deè te kè n d́ bekúpobè bèè kpaá ke be bè nyenkú, képié ibí, kéndake be c̃í kpéi, kè ti kpantidèntòbè báá na ke ti wátí. ¹⁵ Ke yè bekúpobè mabè yóumè Kuyie nkó kuce ke tũnne obò̀kpaàti kaku. ¹⁶ Kòo kúpokù m̀òu m̀ake o kɔ̀be bèè tũ nKuyie bè nhò tɔ̀, kòo bá ntú Kirisi kɔ̀be kó ditɔu kè bè ntò bèè í m̀ake be kɔ̀be.

Bè dò nkéntamè wèè náá Kuyie nnáãnti nè ò dò kéndòmme

¹⁷ Wèè náá Kuyie nnáãnti ke ni Kirisi kɔ̀be tĩnni di nhò yieti kè deè p̃èté di duó ndè bekúpobè kuce m̀edémè. ¹⁸ Tì wãrimu ke tú: A báá táú nfenàáfè nùu fè puoti dii m̃nni tidiiti. Ke wãri kupíkù tekù ke tu: Bè dò nkényietimu otònti. ¹⁹ Kè bè wátiri owedɔ̀unkótí a báá yie nké nsà kè bèdébè yoo bètããti beè í ya ke béi. ²⁰ Kòo m̀òu d̀ò meyei, nha ò kpannè benitibè ìikè kè kuf̃swáa mbè pí nkè bèè yote meyei nkó mudò̀rimù.

²¹ N da báámmu Kuyie nyìikè nè Yesu Kirisi kɔ̀ke nè Kuyie ntòrè kù tããtè yè ìikè, ke tú a ntú nde kó itii ke bá mm̀ake yenò yèdéè, ke bá mbaàti òmòu.

²² A bá ncãá a bo tããtémè oniti, kòo ndó nsinɔu, kòo duó mmutòmumú, kàa m̀è d̀ò, kòo do, a múnke kàkèmu de kó meyei mmieke, f̃s̃ nní nwenni páíí.

²³ Á bá nyò mmenie mmáà, nyò ndif̃éè sã̀npó a pouti yonku kpéi.

²⁴ Bèmabè kó meyei mpànke ð nfeĩmu, kè betòbè kòmè ðð dente kéfeité.
²⁵ Mesàà nkperε me ndò, bèmabè kòmè ðð nfeĩmu kè betòbè kòmè ðð dente kéfeité.

6

¹ Bèè tu Kirisi kòbe ke tú tidaatì bè ndé be yembè, kè dèe yie nkè bè báá sáá nKuyie nkésenkèrì ku náàntì. ² Tidaatì tìl yembè tu Kirisi kòbe, tì báá yóu tì bo mbè démè ke dà bè tu bemou Kirisi kòbe. Tì petinke dò ntì mpì mbe tōmmú mmu, kè dèe pžēté dè na ndōmmè.

Iyààbisítíe nnè tikpàtì móm̄m̄nti de kó tináàntì

Nte a dò nké mbè tiè nti ke yáúkunko be kōntì. ³ Kòò m̄ou tié nyitié mmài ìi cáànnè Kirisi kp̄eyi, ò yete Kuyie nkó kuce kp̄eti nti, ⁴ ke m̄ake tefentè, wè í yé dèmarè, ke m̄ake tinèitì s̄óntíke kp̄eti, tìl ce nyekp̄arè nè yesáàmbè, ke m̄ake mehēēmmè, ke wúó mbetòbè beyeibe. ⁵ Bèè m̄ake de kó tineitì botì bè ténke í yé timóm̄m̄nti, kè be yèmmè dò nkuwed̄ouñce tu kuditikòku.

⁶ Kuwed̄ouñce kó tikpàtì tu dè bo nda naatinèmmè a m̄ake dè. ⁷ Ti yému ke dò nti í tóni dèmarè bè ti p̄ei dii m̄ōnnì, ti me nyí yó ntò dèmarè ti kũũ nyiè. ⁸ Kè ti m̄ake ti yo mmù, ke m̄ake tiyààtì dè ti sànnèmu. ⁹ Bèè dó kénáá mbédítikp̄àatibè, bè ðð do mebennimè mieke nke kè iyentotì yeyii bè souté kè bèe ta meyei mmieke, kèfeti kè dèe deè. ¹⁰ A bo duóm̄mè a yèmmè idíitì dè tu meyei nkó dikũnni ndi, bèmabè i ndòke ke détténè Kuyie nke fēũri.

P̄ōri tiém̄mè Timōntee

¹¹ F̄ó nKuyie nkóo niti, menténè amáà de kó meyei nkéntũ Kuyie nke d̄ōori kù dó dè, kényié nku kp̄eti, ké nkù dó, kénno nke mi nke bá nd̄ori. ¹² Mà dimàù sààrì a tá mèè kp̄éi nKuyie nképété mufōmmu mùù bo sáà Kuyie nda yu mùù kp̄éi nkàa nàké benitibè péu ìikè a kù tāmè. ¹³ Nè Kuyie nkùù duò mmufōmmu denennè demou ku yètìrì nè Yesu Kirisi wèè do í yòte ò bo nákémmè P̄ōnsi Pidati ìikè ò tu wè o kp̄eri, n da náámmu kè n tú: ¹⁴ A mp̄i nKuyie ntannùù kàa fōmmu nwenni páíí, kòò m̄ou báá da wátì, kè ti Yiè nYesu Kirisi yàa wētenní. ¹⁵ Kuyie ndiekù kùù m̄áà m̄ake muwērímu mumou, bekp̄àatibè kóo kp̄àatì, kùù baké bèè baké, kè ku m̄ōnni tũðke ò bo wēténí. ¹⁶ Kuù m̄áà fòu sáà, ke ã kuwenniku diekù mieke kùù kòu inou, òm̄ou í yóó na ke t̄óonko kùù borè. Òm̄ou í yà Kuyie, òm̄ou me mbáá na ké kù yà. Ku yètìrì ndeu, kè kù nkpeñni sáà. Kè dè mme ndò.

¹⁷ Náké bèè m̄ake ku ntenkù kó tikpàtì kè bè bá mm̄ake sifeí, bè báá duò mbe yèmmè tikpàtì, ke yé bè í yémè tì p̄enké dii m̄ōnni. Bèè duò mbe yèmmè Kuyie nkùù tì duò ndemou, ke dó dè nti naati. ¹⁸ Náké be kè bè nd̄ōori dèè wenni, kè be borime nwenni, kè bè nniti ke p̄āa mbe kp̄ere. ¹⁹ Memme bè bo p̄étémè tikpàtì keñkè kp̄eti, tìl yó mbo sáà, kém̄m̄ake mufōmmu sáà.

²⁰ Timōntee a báá yóu a bo mp̄immè Kuyie nda duò mmùù tōmmú, menténè amáà bèè yèmmè dò mbè cii, ke dó tineitì s̄óntíke kp̄eti. ²¹ Bèmabè yèmmè dò mbè ciimu ke détténè Kuyie nkó kuce.

Kuyie nkó mesàà nní ndi bonè!

Pɔɔri wāri dūi pátírí d́erí Timōntee Di mpátírí tɔ tūi náaṅtì

Pɔɔri do yóó wāri Timōntee dipátírí d́erí ke bo Odommu nwe. Ò do wāri de kó dipátírí Timōntee nwe ke bo o duó nyitié, kè dèe yie nkè mebennímè ò tùðkení ò nwééírì ḱentíé nKuyie ntié nyi dò nti nyi tièmmè.

Kòo ò nàké ke dò ò dò nkéndakemu bèè ce ntineiti detetirè kpeti, yetannò ìnkè detetirè kè dè bè d́étinkonè Kuyie nkuó. Demou de miéke ke tié Timōntee ke tú wè nyé wenwe Pɔɔri ò f́éüté mèè botí, nè mēminnímè ò mòðtemè mēf́éütímè miéke nè ò dó mèè botí Kirisi kòbe.

Di mpátírí náaṅtì duó ke dòmmè

1. Pɔɔri sántemè Kuyie, nè ò yáúkùnnemè Timōntee kònti ke dò ò ntɛí 1:1-18
2. Pɔɔri duó nyii tié nTimōntee 2:14-4:5
3. Pɔɔri ò mómmuò nhò do bo tūi miéke 4:6-22

Mudummu

¹ Mí mPɔɔri Yesu Kirisi kó ditōnni, Kuyie nkuù n tãáté kè m bo náké benitibè tináaṅtì tūi duó mmufōmmu kù do náké tūi ḱeí. Oniti ɔ́ɔ taunnè Yesu nwe ḱepété de kó mufōmmu. ² Mú da wāri di mpátírí, f́ɛ́ nTimōntee n kóo dapàà n tá wè. Kuyie nti cice nè ti Yiè nYesu Kirisi, bè da kuó mmesémmè ke da dò mesàà nke da duó ndiwèl!

Pɔɔri yáúkùnkómè Timōntee kònti

³ N sántímu Kuyie kunku n yembè do tū nkù, m pí nkù tōmmú bá n yèmmè í m bekùnè. N kù báámmu keyènkè nè kuyie nha ḱeí. ⁴ Nh ɔ́ɔ dentenímu ti sòò yóó yate dūi mōnni kàa kuó mmèè botí tinōnnietai, kéndó ke da yà kè dè n narike. ⁵ N yému a támè Kuyie mmesàà, a yō kóti Doyiisi nè a yō Enniisi bè do kù tá mèè botí. ⁶ A báa yè n da nòò ndiì mōnni sínou ke bántè Kuyie nkè kù da pā dūi pānni ḱeí. ⁷ Muyaánsààmù í ti bónkùngo, mù ti duó mmuwérimú mmu, ke te kè ti dó titòbè, ke nò nke píi ntimáà.

⁸ Ifei bá nda bonè a bo nákémè ti Yiè nYesu Kirisi ḱeí nnè bè n kpetímè o ḱeí. N wēnnénè ḱéf́éüté Tináaṅsààti a náá nti ḱeí nnè Kuyie nda duó mmùù wérimú. ⁹ Kuù ti yu ke ti deeté, dè í tú kù yé nti dōòrimè mèè wenni, kuù mè dó nè dimōnni ke mu nyí dòò kutenkù, ke mè dòò nè Yesu Kirisi ḱeí. ¹⁰ Bàmbà nkè ti yà ku sàà nkù duōnnímè Yesu Kirisi kòò ti deeté, ke na mukūù nke mù dèè, ke ti nàké Tináaṅsààti kè ti pètè mufōmmu mùù bo sàà.

¹¹ Kuyie nni ndòò ku kó ditōnni kè m bo náké tūi náaṅsààti bèè í tú Sifube kè ti mbè tié. ¹² Tūi náaṅsààti te kè n f́éürì bá ifei í m bo, n yé mèè ḱeí n tá wè, ke yé ke dò nhò bo m baa ò n duó ndè ḱetuòkenè tibeénti yiè. ¹³ A mpí nTináaṅsààti n da nàké tì, ke dòke duó nhamáà Kuyie, ke ndó betòbè nè muwérimú ti m̀ake mù ti Yiè nYesu kó metaummè miéke.

¹⁴ Mpí mmesàà mMuyaánsààmù mùù bo ti miéke mù da duó ndè. ¹⁵ A yému ke dò nhAsii kòbe bèè do m bonè, Fisèeri nè Edimòsenni bè n yóumu. ¹⁶ Kuyie ndòò mesàà Onnesifò ćf́ètè kòbe, ke yé bè n kpetímè bá ifei í ò bo, kòò kòrini ke n d̄ou nke yáúkùngo n kònti. ¹⁷ Ò tūðkení dūi mōnni Odommu miéke kè n wammú weti weti nwe ḱena kè n yà. ¹⁸ Ti Yiè nYesu ò kuó

mmesémmè, kòo péte mesàà nKuyie mbeénti yiè. A yému wè n teennè mèè botí Efesi.

2

Kirisi āāpànti sàawè wèè dḁḁri Kirisi dómè

¹ Timõntee n kóo dapàà n tá wè mesàà, yetoo kè ti Yiè nYesu Kirisi da duó mmùù wērímú da kpénkunnè. ² A kèè kè n náà nti benitibè, tuo nti betòbè bèè borime wenni, bèè yóó na ke ti tũo mbetòbè.

³ N wēnnénè kè ti fēūtè a tú mèè kpéi Yesu Kirisi kóo āāpànti sàawè. ⁴ Ohāāpànti wèè dḁḁri wèè ò baké ò dómè, ò 33 í ndḁḁri deterè marè kè dè í tú muhāāpàntōmmú. ⁵ Kòo niti me ndó kécoké kédíé nhò 3 ntũmmu muceé nkó ikuú kòo í ì tũnnè ò báá na kéniié kápéte tiyeti. ⁶ Wèè kùútí mesàà nweè 3 ndò nkéniié kékōũ tidiiti. ⁷ Totí a yèmmè ti nnáañti ìnkè, ti Yiè nyóó da teēnnèmu kàa ti bantè timau.

⁸ Á báá yè nYesu Kirisi wèè ku ke yàntè o kpéi. Bè peité wè Dafiti kó kufuku mièke. Tináañsààti n náà nti náà nweè kpéi. ⁹ N náà mmèè kpéi nTináañsààti dè te kè n fēūrì, kè bè n kpeti ke dò n tú onitikòuti, bè me nyí yóó na képaà nKuyie nnáañti. ¹⁰ Dèè te kè m mi nke fēūrì Kuyie ntāátè bè kpéi, kè Yesu Kirisi bo bè dèetè kè bèè ninte tikpeti tũ bo sáà. ¹¹ Tináañti tii ntú timómmanti nti:

Kè ti wēnnénè Yesu Kirisi ke ku,
ti bo ò wēnnénè kénfòu.

¹² Kè ti wēūrì koò tũ,
ti bo ò wēnnénè o kpàti mièke,
kè ti me nhò yete
ò bo ti yete múnke.

¹³ Kè ti í dḁḁri Kuyie ndómè,
wenwe dḁḁrimu kù dómè.
Ke yé wè í yóó namè ke yóu ò dòmmè.

Otḁnti sàawè bo ndómè

¹⁴ Dentè be ti nnáañti, ké tí mbè nàké weti weti Kuyie nyìkè ke tú bèè yóu tisinténeiti, tí í dḁḁri mesàà, tí pètinke buōmmu bèè tí kèrímú. ¹⁵ Yetoo kéndò nhotḁnti sàawè Kuyie nyìkè, ke bá mmòke tii bo da pī nyifei a tōmmú ìnkè, kàa nnáá ntináañsààti dè bèkúmè. ¹⁶ Nyennínè tineiti sōntike kpeti tii pìetinè Kuyie nkó kuce, bèè dó de kó tisinténeiti tí bè dētinkonè Kuyie nku. ¹⁷ De kó tineiti dōnnè dimōnsinnì ndi ke dōmmù, bèè tí mòke be kó bèmabè tu: Imindee nè Fideti. ¹⁸ Bè yóu timómmanti nti ke dētinnè bèmabè Kuyie, ke bè náà nke tú Kuyie nduó nkè becírìbè yàntè ke dèemu. ¹⁹ Nè memme Kuyie ndḁu nyèè pũke kè yè fiíkú teii, kè ku náañti wàri ye ìnkè ke tú: Ti Yiè nKuyie nyému ku kòbe. Kè titèti wàri ke tú: Kè wèè yí ò tú ti Yiè nkou wèè yóu meyei.

²⁰ Tēcētè diētè mièke tinenti 3 mbomu tibotí tibotí: Mesḁo kpeti nè timáti péti kpeti nè tiyaati kpeti nè ideí kpeti. Kè bè pīnnè timati mutōmmú yebaa mmieke, ke pīnnè titèti yewe yemau, ke kounè titèti tiyonti. ²¹ Wèè yóu meyei n náà mmèè kpéi ndie nhò bo ntú ti Yiè nkou, kéntú kunenkú sààkú bè pīnnè kú mutōmmú sààmù. ²² Pī nhamáà kè tidapànti báá da tannè meyei mmieke, kémbeti timómmanti, kényetíroo ke tá Kuyie, kénwàà mmedókumè, kémbeti diwèl, kénwēnnè bèè tũ nKuyie nnè be yèmmè memau. ²³ Bá nyíé ntiyeinneiti detetirè kpeti, tí ce nyekpàrè nye. ²⁴ Kuyie

nkóo tōnti í dò nkéndó yekpàrè, ò dò nkéndó benitibè beməu ndi, kénno nke bè tiè, kénno nke mi. ²⁵ Ké tiè mbèè í dó o náànti meyoðmmè, kè dè yèmmè Kuyie mbo bè teennè kè bèe banté timómmənti kéceete kè be boriməe wenke. ²⁶ Kè bèe yè dibəð dii do bè pī ndi nòutè miəke, kénáá mbesààbè kéndəori Kuyie ndómè.

3

Benitibè yó ndòmmè yewe sonye

¹ Timōntee, á nyé ke dò ndè yóo yonkemu yewe sonye miəke. ² Kè benitibèe náá nsinoutēi yembè, kéduó mbe yèmmè idiítí, kénhā yepòrè, kəmməke sifei, kénsáá nKuyie. Ke í sánti bè bè pāā ndè kpéi, ke sənku dèè tu Kuyie nkperε. ³ Kè be toð kpenke, kè bè nkpa mesémmè, ke náante betəbè kpéi, ke məkε kemieyonke, ke yóu, ke ní mbenitibè bèè dəori dèè wenni. ⁴ Bè bo nfiiti betəbè, ke məkε kemieke nè sifei, ke dəori be yèmmè dómè ke í dó Kuyie, ⁵ kéndəori ke dò mbè tū nKuyie nkó kuce ke né yetíri dèè tu bèè tá be kó muwērímú, á yatenè amáá de kó benitibè. ⁶ Bè kó bəmabè taà benitipòbè bèè mu nyí kpenke Kuyie nkó kuce be cēi. De kó benitipòbè məkε meyei mme péu ke í nə nke pīi mbemáá, ⁷ ke tú bè wanti timómmənti bè me nyí na ke ti banté. ⁸ Bèè me ntaà benitipòbè cēi bè yete timómmənti nti, ke dōnnè Esibiti kó benitinəmbè Sannesi nè Sāmbəesi * bè do yetemè Məyiisi kpeti, kè be yèmmèe sīnte kè bèe bútinné Kuyie nkó kuce. ⁹ Be dəorimè me nyí yó nhā ke sori, mè yóo feitəmu kéndōnnè de kó benitinəmbè kōme do feitémè.

Pəori nákémmè Timōntee ò dò nkéndòmmè

¹⁰ Fó nTimōntee, a kèemu n tié, ke yà m borimə dōmmè ke yjēté m beti mù ke yà n tá mèè botí Kuyie nnè m minnimè nè n dó mèè botí Kuyie nnè benitibè, nè n fíikúmè Kuyie nkó kuce miəke. ¹¹ A yému bè n fēū mmèè boti nè nh àké mèè boti. A yému tii n tūðkení Āntiyosi nè Ikənni nè Disiri. N yàmu mefēūtímè meməu boti kè Kuyie mme nni deeté. ¹² Bèè dó kéndəori Kuyie ndómè ke tū nYesu Kirisi bè yóo bè fēūmmu. ¹³ Kè benitiyonkubε bie nè iyáàbisítii nyembè bè yó nsəkəmu ke tati meyei mmiəke, ke fétinko benitibè nè bəmómməmbε. ¹⁴ Fó nni mpī mbè da tié nti kàa ti yie nnè a yèmmè meməu, a yému wèè ti nda tié. ¹⁵ A yému Kuyie nnáànti nè a bəmmè, tii da duó mmeciū nkàa yie nYesu kòò da deeté. ¹⁶ Kuyie nkuù niitè bèè wāri ku náànti, kè bè ti wāri kè ti wenni, ke ti benkú timómmənti nè ti yei nnè ti yetimè nè ti bo mbo mèè boti ke dəori Kuyie ndómè. ¹⁷ Kù mè dəð kè dè bo yie nkè ku kóo niti weè tūnte omáá mesàá nképi mmutōmmú sàámù.

4

¹ N da náámmu nè Kuyie nkó diyètiri nè Yesu Kirisi kperi, wenwe wèè wētini ke bo baaté kutenkū kébekénè befòubè nè becírìbè kè n tú: ² A yetoo kénnáá Kuyie nnáànti sáá, kè yemòrè wenni yoo yè sī. Kè wèè yeté a ò tié nkòo banté o yetimè, kè wèè dò nha ò kpənnè a ò kpənnè, kè dè dò nha yáúkūnnε wèè kənti, á ti yáúkūnnε, á mmi nké mbè tiè nnè meyèmmè memáá. ³ Yemòrè kpaanímú kè benitibè yóo yete itii nsàayi, kéwammú bèè bo mbè ni ke bè náá mbè dó ti. ⁴ Kè bèe bútinné Kuyie nnáànti kəntūnnε

* **3:8** Sannesi nè Sāmbəesi: De kó benitinəmbè bè náá mbèè kpéi Mudennimù 7:11-22 bè me nyí kè wāri be yèté.

iyáàbìsítíé. ⁵ A nnò nke pĩ nhamáà, kèmmòke meminnímè mefěũtímè miéke kénnáa nTináaṣààtì ke pĩ nha tōmmú weti weti.

⁶ N da náá mmié nke yé n duómmèmu n fòmmu ke yóó kú. N kũũ mmònnì dii tũðke. ⁷ M màmu dè bèkúmè, ke tá Kuyie nke tũðke kumànkú. ⁸ Ke baa ticuuti obeéntì sààwè yó n duó ntì tibeéntì yiè, wè í yóó tì duó mmũ mmáà. Ò yóó tì duó mbèè kó dimàà ò baa bèmbè nè diwèi ò yóó wētení dii yiè.

Pɔɔri do yɛ Timōtee báá yɛ ndɛ

⁹ Yetoo kékətení mecāā nké n yà. ¹⁰ Demaasi dó kutenkù kuù nkperε nɛ ke n yóu ke kòte Tesadoniki, kè Keresāā kòte Kadasií, kè Titi kòte Dadimasii. ¹¹ Duku weè máà kpáá ke m bonè. Káa kòriní a nneinní Mariki kòo n teennè mutōmmú. ¹² Tisiki yie nh ò tō nhefesi nwe. ¹³ Kàa kòriní a n tóní n yaàbòrì n yóu di Todowaasi, Kapuusi cīètè, kéntōnní m páte, a báá yè nha bo n tōnnímè Kuyie nnáaṣtì kpeye.

¹⁴ Adekisāntiri omáátì n dōd meyei mmēdiè, ti Yiè nyóó mè nhò yietímu. ¹⁵ Á nyé o kpéí, ò càarimu ti náá ntì kó dimàà.

¹⁶ Bè do m bekùnè dii mōnnì meketimè kè bè n yóumu bəmou, Kuyie mbáá bè yietí be caarimè. ¹⁷ Kè Kuyie mme nní nni mbonè, kè n deeténè yecìrìcìrè, kè n duó mmuwērímú kè n nàké Tináaṣààtì bèè í tú Sifube. ¹⁸ Tì Yiè mbo nni ndeeri nè meyei mmēmou, kè n tanné o kpàatíyuu, o yètiri ndeu sáá. Kè dè mme ndò.

Mucaummu

¹⁹ A dɔu Pirisiidi nè o dɔu Akidaasi nè Onnesifɔɔ cīètè kɔbe. ²⁰ Edasiti kpáá Kɔdenti nwe, kè Todofimmu mɔ nkè nh ò yóu Mideti. ²¹ Yetoo kékətení kè diyōð kpaañí.

Ebuduusi nè Pitāā nè Dinuusi Kododiya nè ti kɔbe tɔbè bè da dɔunko.

²² Tì Yiè nni nda bonè!

Kuyie nkó mesàà nní nda bonè.

Pɔɔri wãri ðii pátiri Titi **Di mpátiri tɔ tii náahti**

Titi do tú oniti nwe wèè í tú Sifu kó kubotí kou. Kòo yie nYesu, kenneitinè Pɔɔri kè bè nàá nKuyie nnáahti. Pɔɔri do yóó ò wãri di mpátiri ke ś nhò bo Kedeṭi nwe, Pɔɔri weè do kè nhò t̄o nkòò bo paaté mutōmmú centimè nè bè tūntemè Kuyie mbáammu.

Meketimè kòò d̄o Titi d̄o nké bè d̄entemu bèè ni Kirisi kabe t̄irè bè d̄o nkéndommè, de m̄onni bá wè ò do ȳemu ke d̄o nKedeṭi kabe tú bèè fōmmu í wenni.

De kó difōnkúò kè Pɔɔri ò duó nyitié nhò bo ntièmmè bedakótibè nè bepokótibè Kirisi kabe t̄inni mieke, kè bè múnkee tuo nde kó itié mbébémbè nè bèè tú tidaati. Kòo bè d̄ente Kirisi kabe d̄ommè kennaatinè betòbè, kè d̄e yie nkè metotimè bá mbo.

Di mpátiri náahti duó ke d̄ommè

1. B̄ewed̄unkótibè d̄o nkéndommè 1
2. Bedakótibè nè bepokótibè bè d̄o nkéndommè 2
3. Kirisi kabe d̄o nkéndommè 3

Mud̄ummu

¹ Mí mPɔɔri Kuyie nkóo t̄onti, n tú Yesu Kirisi kó ditōnni ndi ke náá nTináaṅsààti.

Kuyie nkuu n duó nde kó mutōmmú kè m bo náké Tináaṅsààti kù tāāté bè kè bèè ti banté kéntá Kuyie, kéntū nku kó kuce bè d̄o nké nkù tūmmè.

² Kè bèè banté ke d̄o mbè m̄ake mufōmmu mùu bo s̄áá, kù do ȳe nkù yóó bè duó mmù ke mu nyí d̄òò kutenkù. ³ Di mm̄onni ke mù nti benke ke duó nké n náá nTináaṅsààti. Kuù m̄e d̄òò ke bo ti d̄eṭé.

⁴ Mí da wãri di mpátiri f̄o nTiti m bir̄e móm̄m̄nde Kuyie nkó kuce mieke. Ti cice Kuyie nnè ti Yiè nYesu Kirisi bè da d̄òò mesàà nke da duó ndiwè!

Pɔɔri duó mm̄u tōmmú Titi Kereti

⁵ N do da yóó Kereti k̄aa bo deè mutōmmú mùu kpaá m̄ummu, kéntū nyitié n da duó nyi, k̄et̄anké b̄ewed̄unkótibè bá ðii èi mieke. ⁶ Wèè ni Kirisi kabe t̄inni o d̄o nkéntú onitisààwè nwe, k̄empo onitipòkù omáá, kòo bí ntú b̄ewed̄umbè, kè ì borime wenni, kè ì yíé nyi yembè k̄peti. ⁷ Wèè ni Kirisi kabe t̄inni ò p̄i nKuyie ntōmmú mmu, ke d̄o nkénwenni, ò bá mm̄ake tefentè, ò bá mm̄ake kemieke, ò bá ntú kunaàyaàkù, ò bá nyóù, ò bá ncií nke yo nyidíí. ⁸ We nc̄ó bep̄òbè, kénd̄oari mesàà nke cii, ke d̄oari Kuyie ndómè, kòo borime nwenni, kòo nn̄o nke p̄i nhomáá. ⁹ Wè mp̄i Kuyie nnáahti weti weti, ke ti tiè mbè ti nhò tiè mèè botí, kòò d̄òòri m̄emme ò bo na k̄entiè mbenitibè itié móm̄m̄nyi, kè wèè yeté wèè na kóo benke o yetimè.

¹⁰ Bèè í tū nKuyie nkó itié nweti weti bè d̄òò sū Sifube bèè c̄oté Yesu be mieke nke, bá bè í yíé ntimatì, ke náá mbenitibè tináahti péu ke bè fétinko.

¹¹ A bè bàa kè bè bá nnáá, bè buò nsic̄éi nsi ke si p̄ùò mp̄áíi ke tiè nyitié nyeyi ke d̄o ticuuti. ¹² Kereti kabe kó Kuyie mp̄ānāahti náahtò m̄ò do béimmu ke d̄o: Kereti kabe tú siyáábisi yembè mbe ke yóú tikpasinti k̄me, ke d̄e mutōmmú, ke d̄o mudii máá. ¹³ Kuyie mp̄ānāahti náahtò béi nti tu timóm̄m̄nti nti, kpannè be mediè, kè bèè banté bè bo ntūmmè Kuyie

nkó kuce kécooté. ¹⁴ Ke yóu bè bo ntũmmè Sifube kó iyáàbìsítíé kéntũ ntimómmànti ke yóu benitìbè dǎú nyì tié. ¹⁵ Demou dè wennimu Kuyie nwénkũnne bè borè. Dèmarè me nyí wenni bèè yete Kuyie nkpeti ke sí mbe borè, be yèmmè nè be dǎòrìmè dè sǐmmu. ¹⁶ Kè bè yèmmè dò mbe yé Kuyie nkè be dǎòrìmè mǎke isíe, bè í yie nKuyie nkpeti, bè báá na kédòò mesàà mmamè.

2

Kirisi kou dòmmè kéntiè nyitié nsàayi

¹ Fǎ nni mbè tiè nyitié nsàayi Kuyie nkpeyi. ² Náké bedakótìbè kè bè nno nke pǐ mbemáà, ke tú benitìbè mómmámbe, kè benitìbè mbè dé. Kè bè ntá Kuyie nweti weti, kéndó be kǎbe tǎbè, ke mǎke meminnímè. ³ A náké bepokótìbè kè be borime nwenni, kè bè bá nnáante betǎbè kpéi mbè bá ntú tinaayǎàti. Bè nduò nyitié nsàayi ⁴ benitipobémbè, kè bè ndó be daabè nè be bí, ⁵ kéntú benitiposààbè kénwetí be daabè, kénno nke pǐ mbemáà, ke pǐ mmucētōmmú mesàà, kè be yèmmè wenni, kè bè yíe mbe daabè kpeti kè be dǎòrìmè bá nte kòò mǎu senkèri Kuyie nnáahti.

⁶ A ntiè mbebémbè kè bè nciì, kénno nke pǐ mbemáà demou mieke. ⁷ Fǎ nha mómmuò nkàa borime nwenni, kàa mbè tiè nyitié nsàayi, ì tu imómmōnyi. ⁸ A tié nni ndò mpáíi kè ti kprantídèntǎbèe mǎnté bè bo ti wátí tì, kè ifeii bè pǐ.

⁹ A tié ntidaati kè ti nyíe nti yembè kpeti, kéndǎori bè dómè, bè níi báá tì béinnè kè tii baao. ¹⁰ Ti bá mbè yuuku, ti ndǎori mesàà nkè ti borime nwenni. Kè benitìbè ndé Kuyie nkùù dǎeri, kù ti duó ntù náahti.

¹¹ Kuyie ndòò mesàà nke dǎ kè ti dǎetému kè benitìbèe kù banté. ¹² Kù dǎ ti yóu meyei mme nè kutenkù kó meyèmmè, kè ti borime nwenni kè tí nno nke pǐ ntimáà, ke dǎori Kuyie ndómè, ¹³ kénkémúnè diyìe dieri ti baà di. De kó diyìe Kuyie ndiekù, ti Yiè nYesu Kirisi odǎetiwè bo feiténí di nè tikpeti. ¹⁴ Ò duó nhomáà ndi kè bè ò kùò ti yei nkpréi, kòò ti dǎeté, ke ti wénkũnne, kè ti tú o kǎbe, ke dǎ mesàà nke mè dǎori.

¹⁵ A dò nké nti mbè tiè nnè muwèrimú ke nyáúkũnko be kǎnti, kè bè ndǎori ti yè mmù, Kuyie nkuù da duó nde kó mutōmmú, báá yie nkòò mǎu senkèri a tié.

3

Kirisi kǎbe dò nkéndòmmè

¹ Náké be kè bè ndé ketenkè yembè nè bekpààtibè, kényíe mbe kpeti, kémpǐ mmutōmmú kè dè wenni. ² Bè bá mmǎke tisǐnténáahti, bè bá nwanti yekpàrè, bè nwanti benitìbè bemou kó mesàà. ³ Ti múnke do tú tiyeinti nti, ke mǎke meyèmmè yeime, ke í yíe ntimatì, ke tũ nkuce yeiku, ke dǎ kutenkù kperε demou, ke dǎori dèè í wenni, ke èñnè titǎbè, ke beúnè titǎbè. ⁴ Kè Kuyie nti dǎ ke ti dǎò mesàà nke ti dǎeté. ⁵ Dè í tu ti dǎò mesàà mmamè, kù ti kuó mmesémmè mme. Bè ti kũnne dii mǎnni ndi menie mMuyaánsààmù ti dǎòmè benitipàmbè ke ti duó mmufōmmu pàmmù. ⁶ Ti Yiè nYesu Kirisi weè te kè Kuyie nti duó mMuyaánsààmù mediè. ⁷ Ku kó mesàà mmeè te kè ti wenke, ke baà mufōmmu mùò bo sǎà kù yè nkù yóó ti duó mmù. ⁸ De kó tináahti tu timómmānti nti kè n dǎ a tì mbè tié nkè bèe tì cǎutè kè tii bè teennè, kè bè ndǎori mesàà ndèè wenni ke yóó teennè benitìbè. ⁹ A bá nkǎké tisǐnténeiti mieke: Ifuke kó tineiti nè Sifube kó ikuó, de ce nyekpàrè nye, dè

í teennè mùmamù. ¹⁰ Kòò mǎù totírí Kirisi kǎbe, á ò cau nkuce mèdémè kòo yete á ò bèti. ¹¹ De yiè nkó kubotí fetimu, ke dǎari meyei nke caàri omáà.

Mucaummu

¹² Kè n tǎnko Atemaa yoo Tisiki. Á kǎteni mecǎã Nikǎpǎdiisi n yó nde mbo diyǎǎ. ¹³ Teennè Senaasi obeénti nè Apodoosi kè bèe kǎte kupǎǎkù kè dèmarè báá bè dǎíté. ¹⁴ Ti kǎbe múnke dò nkéndǎorimu mesàà, ke teennè benitibè bèè bo ticǎti mieke ke báá sǎnté kémbo detetirè.

¹⁵ Kirisi kǎbe bèè bo diè mbè da dǎunko. Á dǎunko Kirisi kǎbe bèè bo di ciè.

Kuyie nkó mesàà nní ndi bonè dimǎu!

Pɔɔri wàri dù pátíri Fidemɔɔ **Di mpátíri tɔ tii náànti**

Fidemɔɔ do tú onitidiawè nwe kéceete kètũnne Yesu kó kuce Kɔɔɔsi Kirisi kɔbe tinni. Kɔo mmɔke o kó kudaakù makù kè ku yètiri tu Onnesimmu, kè kùu coké o borè, késónkoo Pɔɔri kukpetíndieku, ké ke nceete kényie nYesu. Deè te kè Pɔɔri wàri Fidemɔɔ dipátíri ke bo ò bántè kòo wète kétaunnè o kó kudaakù koò nnàa nke tú wèe kù cɔuté ké kù cǐé, ke ténke bá nhò wùò nke dò nkudaakù ò nhò wùò nke dò nho kou.

Di mpátíri náànti duó ke dòmmè

1. Pɔɔri sántemè Fidemɔɔ 1-7

2. Bè báammè Fidemɔɔ ke tú wèe cɔuté Onnesimmu 8-25

Mudɔummu

¹ Mí mPɔɔri bè kpeti wè Yesu Kirisi kpéi nnè Timɔntee tii da wàri fǐ nti népo sàù nè wè ti wè nti pǐ mmùù tɔmmú. ² Ke dɔunnè Kirisi kɔbe bèè tiku a cǐtè nè ti tãũ Apiya nè Adisipu, wèè ti wènnè dimàù. ³ Ti cice Kuyie nnè ti Yiè nYesu Kirisi bè di dɔò mesàa nke di duó ndiwèi!

Fidemɔɔ tãmè Yesu nè ò dómè o kɔbe tɔbè

⁴ Fidemɔɔ n népo sàù nh ò mbáa nKuyie nke kù sántímu a kpéi. ⁵ N kèèmu a tá mèè botí ti Yiè nYesu koò dɔ ke dónè o kɔbe. ⁶ M báammu Kuyie nke tú metákùmè mèè ti wènnìnko mí nnè fǐ, mè da teennè kàa banté ti mɔke mèè sàa mmemou ti wènnèmè Kirisi. ⁷ N tebite, a dómè Kirisi kɔbe deè n duó ndiwèi ke náríkunko n yèmmè ke yáúkunnè Kirisi kɔbe kònti.

Pɔɔri yèmmè Fidemɔɔ cɔuté Onnesimmu nè diwèi

⁸ N tú Kirisi kóo tɔnti nwe kè n do dɔ n da náké nè muwèrímu a dò nkédòò tii. ⁹ N né dɔ ke da bántèmu n da dɔ mèè kpéi nnè Yesu Kirisi ti dɔ wè kó diyètiri, mí mPɔɔri odakóti bè n kpetínnè Yesu Kirisi kpéi nke. ¹⁰ N dɔ a cɔuté Onnesimmu nwe kóò dɔò mesàa. Míi ò nakè Kuyie nnàànti dikpetíntou mièke kòò cèète, ke tú m bire Kuyie nkó kuce mièke. ¹¹ N yému ke dò nhOnnesimmu do í da dɔò mesàa, di mmònni ke yóò mè nda dɔò ò mè nni ndòò mèè botí.

¹² Nè we ti náa nhoniti omáa ndi, kè n wè nda duonko. ¹³ N na ndómu wè nkpaá m borè, n kpetí dè Tináansàati kpéi nke teénnè, a na nni nteénnè mèè botí. ¹⁴ N né í dɔ n dɔò dèmarè kàa í dɔ, m me nyí dɔ á n dɔò mesàa nnè muwèrímu, n dɔ á wè nni nduonni nè amáa ndi.

¹⁵ Kè dè yèmmè dè dò nhOnnesimmu da yatenèmu yemàrè sám̀pó mièke, kè di wète kéwènnè sàa. ¹⁶ Di mmònni ò ténke í tú kudaakù cénkoo, ò ná nti kou nwe Kirisi kó mewènnímè mièke, kè nh ò dɔ mesàa nke n yèmmè dò nha kperè yó mme ndò.

¹⁷ Kàa yé ke dò m mènke tú a népo nwe, cɔuté we a na nni ncɔuté mèè botí. ¹⁸ Kòò da cààrè dèmarè yoo ò da bannè m bo dè nda yietí. ¹⁹ Mí mPɔɔri mí wàri tináànti tii nnè n nùtè ke tú m bo dè nda yietí. N né í yè nha n yietí a m bannè dè, ke yé a m bannèmè a fòmmu. ²⁰ N tebite n da báammu nè ti Yiè nkó diyètiri ke tú a n dɔò oniti ò dòmmè o kou Kirisi kó kuce mièke.

²¹ N tì n da wàri ke yému ke dò nha yóó tì dǎ̀ kè dèe pèèté n yèmmè. ²² A n tũnte kudieku, n yèmmè dò nKuyie mbo cǎutè di báammu ké m pã kuce kè n kotoo di cie.

Mucaammu

²³ Epafadasi, nè wè ti wè nke kpetí Kirisi kpéí nhò da dũnko. ²⁴ Nè Mariki nè Adisitaki nè Demaasi nè Duku nè bè ti pĩ mmutũmmú bè da dũnko.

²⁵ Tì Yìè nYesu Kirisi kó mesàà nní nda bonè!

Bè wàri d̀̀ pátírí Kirisi k̀̀be bèè tu Ebedeebe Di mpátírí t̀̀ t̀̀ nààntì

Bè wàri Ebedee kó dipátírí Kirisi k̀̀be t̀̀rè mayè nye yèè do ta meháarímè kéndó kédootóo metákùmè, wèè bè wàri dipátírí kòò nyáúk̀̀nko be k̀̀nti ke tú bè ntèí, ké nyé ke dò ndèè do d̀̀ori metaummè kótímè miéke onìti kó medeetímè kpéí, Kirisi de ndòò nè o k̀̀ú mmiéke.

Ebedeebe kó dipátírí nàá nke íkú yetannò yètààti ndi yèè tu:

1. Yesu Kuyie mBire kék̀̀nnemè omáà ke yie nho cice kpèti ke f̀̀éúte mediè. Yesu deunèmu Kuyie mpãánáàntì nàám̀̀bè nè Kuyie ntòrè.
2. Kuyie nnàkémè ke tú Yesu weè tu ikuó nùiti dièwè.
3. Yesu kó muk̀̀ú mmuù te kòò nìti na ke pèté medeetímè iwũs kó mufèù do í na ke duóm̀̀mè onìti.

De kó dipátírí kó dikéè didèrì miéke kòò yáúk̀̀nne Ebedeebe k̀̀nti kè bè bo nwéèrì ke nfiíkú Kirisi kó kuce miéke kéndònnè dimònni k̀̀be bèè do tá Kuyie. Kòò ntiè nKirisi k̀̀be ke tú bè nfiíkú kèntá nkétuòkenè kumàнку.

Di mpátírí nààntì duó ke dòmmè

1. Yemòrè sonye yiè mmiéke Kuyie nti benke kumáà nè ku Bire Yesu borè nde 1:1-3
2. Kirisi pèètéme demou 1:4-10:18
3. Metákùmè 10:19-13:17
4. Mudòummu 13:18-25

Kuyie nti náánnè ku Bire nùù miéke nke

¹ Kuyie ndo náánnè ti yembè nè ku pãánáàntì nàám̀̀bè nò miéke nke kuce m̀̀péu, nè meborime péu miéke. ² Yemòrè sonye yie mmiéke kè kù ti náánnè ku Bire nùù miéke. Nè ku Bire bèè wènné ke dòò kutenkù. Kù de ntáátè kè dè yóó tieke demou. ³ Ti yà Yesu deumè mme ke banté Kuyie ndeumè. Weè náàntì kpeñni ke t̀̀ kutenkù ke te demou kè dè kéri mesàà. Weè ku ke ütè ti yei nke deè ke kàri Kuyie nkùù nò ndemou ku bakù youú.

Yesu pèètéme Kuyie ntòrè

⁴ Yesu kpeñnìmu ke pèèté Kuyie ntòrè, Kuyie nwe n duó ndiyètìrì dièrì, d̀̀i deu ke pèèté ku tòrè kpèye. ⁵ Kuyie nyí nàké ku tònni marì ke yí:

A tú m bire nde yíe,

kè n tu a cice.

Kù me nyí nàké ku tònni marì ke yí:

M bo ntú a cice,

kàa ntú m bire.

⁶ Kuyie nyóó duónni d̀̀i m̀̀nni kutenkù miéke ku Bire dèè tu Mpo ke béimmu ke dò:

Kuyie ntòrè ndè bàá.

⁷ Kuyie mbéimmu ku tòrè kpéí nke yí:

Kuyie nkuù cèèrì ku tòrè

kè ye naà nkuyaakù,

ke ceeri ku tãmbè

ke bè naà nfehããdeñfè.

⁸ Ke né nàké ku Bire ke yí:

A tú Kuyie nku,

kàa kpààtikàrì yó mbo sáà,
a baké nè timóm̄m̄nti nti.

⁹ A d́o timóm̄m̄nti nti,
a í d́o meyei,
deè te kè Kuyie nha Yiè nda tããté
a k̀obe miεke,
ke waare a yuu mekùò,
ke da duó ndiwèi.
¹⁰ Ke yìé ke bè nàké ke yĩ:

F́o nti Yiè
f́òò d̀òò ketenkè nè dim̀nni,
tiwetì tu a ǹòutè kó mutóm̄m̄mu.

¹¹ Dende yóó p̄ēt̄emu,
kè f́o nni mbo,
dè yóó kót̄emu kuyààkù t̄em̄e.
¹² A yóó dè kp̄èúmu kuyààkù k̄ōme,
kè d̄eε ceete.

F́o nyie me mbaa yó ndò nha d̀ontì nti,
a í deu.

¹³ Kuyie nyí nàké ku kó dit̄nni marì ke yĩ:
Nkari m bakù youú
ke k̄emm̄únè m bo da duóm̄m̄e
a doot̄ibè kàa bè na ké bè c̀ùùti.

¹⁴ Ba ntu Kuyie nt̄rè? Ku t̄mbè mbe kù t̄̀nni bè, kè bè teénnè kù yóó deéte bè.

2

Kuyie ndeeri m̄èè botí wennimu

¹ Kuyie ndeeri m̄èè botí wennimu, deè kp̄éi nte kè ti d̀ò nk̄emp̄i ntimóm̄m̄nti ti kèè tì, ke báá yeté kuce. ² Nȳn̄n̄ ke d̀ò nk̄uyie nt̄rè do t̄ouni tì ke náá mbenit̄ibè tì tu timóm̄m̄nti nti, kè bèè tì yetírì kè Kuyie mbè f̄̄ũnko. ³ Ti kèè t̄i náãnti, Kuyie mBire deè tì nti nàké, kè bèè tì kèè kè bè múnke tì nàké. Kè tì tì yete tì bo ȳime k̄eyenté? ⁴ Kè Kuyie ndòò tidietì tibotí tibotí, ke benke bè náá nti tumè timóm̄m̄nti, ke bè p̄a Muyaánsààmù kó yep̄rè kù dóm̄e.

Yesu weè deeri

⁵ Kuyie nyí ȳe nku t̄rè yeè yó mbaké kutenkù kùù kpaaní, ti náá nkùu kp̄éi. ⁶ Ti w̄arimu nke tú:

Onitì kp̄eti tú ba
kàa d̄enninì ò kp̄éi?
Onitì tu we kàa dàke o kp̄éi?

⁷ A ò k̄ék̄unn̄emu Kuyie nt̄rè
dim̀nni sámp̄òrì miεke
kàa ò duó ntikpeti nè diyetidieri,

⁸ koò duó nha d̀òò d̄èè kó dim̀à
kòò d̄è baké dem̄ou.

Kuyie nhò duóm̄m̄u dem̄ou kòò dè baké ti né mu nyí yà ò bakém̄e dem̄ou.
⁹ Ti yàmu Kuyie nhò k̄ék̄unn̄em̄e dim̀nni sámp̄òrì miεke Kuyie nt̄rè, koò d̄éúk̄unn̄e koò kp̄enk̄unn̄e ò f̄̄ũt̄ém̄e ke ku ti kp̄éi. Kuyie nti d́o m̄èè kp̄éi nte ò kumè tim̄ou kp̄éi. ¹⁰ Kuyie nkuù d̀òò d̄èè kó dim̀à bo dem̄ou, ke d̄e te ke

dó benìtìbè pèuu ta ku kpetì mieke, deè te kè kù duó nkè Yesu fèùté ke yè páíí ke bo bè deeté.

¹¹ Yesu weè òu benìtìbè be yei. Wèè wèákunko nè ò wèákunko bè bè wè mbe cice omáà ndi. Deè kpéí nte kè ifei í ò bo ò bo mbè túmè o kòbe, ¹² kòò béi nke dò:

M bo nnáá nha kpéí n kòbe cuokè,

m bo nda sántí dítínni cuokè.

¹³ Ke wète ke yí:

M búú Kuyie nku.

Nte mí nnè ku bí kù n duó nyi.

¹⁴ Ó yu bè die nke tú ibí, ò yè mbèè màke bèmbè tinitikànti nè meyí. Yesu mómumu nkòò naá nhoniti, ke màðte ti màke tii kànti, ke ku ke na mukúú nyiè ndibòò, ¹⁵ ke deeté bèè do yíèkù mukúú nke mù dé. ¹⁶ Wè í kòtení ke bo deeté Kuyie ntòrè nye, ò kòtení ke bo deeté Abarahamu yaabí nyi. ¹⁷ Deè te kòò dòntenè o kòbe weti weti, ke tú ikuó niùti diewè ke kuò mmesémmè ke pí nKuyie ntómmú mesàà, ke úùti benìtìbè yei. ¹⁸ Ó fèùtému o mómumu nke yà mesòummè memou. Di mmònni ke bo na kéteennè bèè fèùri ke yau mesòummè.

3

Yesu deunèmè Mòyiisi

¹ N kòbe Kuyie nyu bè, nwúónnè Yesu nwe, Kuyie ntónní wè, ikuó niùti diewè ti tū nwèè kó kuce. ² Ó do ðòri Kuyie nkùù ò tàátè kòò pí nde kó mutómmú kù dómè mme, ke dò mMòyiisi do dòmmè. Ti wàrimu ke tú Mòyiisi do pí mmutómmú Kuyie ncíètè kè dè wenni. ³ Kòò niti maá tecíètè kè tè wenni, bè ò nsántí wèè tè maá wènwe. Mèè botí nku ti dòmmè kénsántí Yesu wèè pèètè Mòyiisi. ⁴ Kàa yà tecíètè a ò nyému oniti weè tè maámè. Mèè botí nku ti yémè ke dò nKuyie nkuù dòò demou. ⁵ Mòyiisi do dò nhotònti nwe, ke pí nKuyie ncíètè mieke mutómmú mumou kù dó mèè botí kè dè wenni, ke náá nKuyie nhò duó ntí. ⁶ Kirisi tu Kuyie mBire nde, ke ðòri kù dómè sáà. Weè tu omari, bèè ò yie nkè bè tu tecíètè ò maà tè kè nsà kè ti tá ke baa dèè kpaaní nè diwèl.

Kuyie ndo dómè kéom̀p̀unnè ku kòbe

⁷ Deè te kè Muyaánsààmù náa nke tú:

Mí nKuyie nkè n di béinnè yíe,

⁸ di báá kpénkúnne di to,

di yembè do ðòrimè ke yetírí n kpeti,

n do bè yááké diì m̀nni dikpáà cuokè.

⁹ Yebie nsipísìnàà mieke

di yembè do yaumu n d̀òri tii dieti,

ke baa ncíéké ke n yáú.

¹⁰ Deè do te

kè m miekèe peike de kó benìtìbè,

kè m béi nke dò:

Be nnìtìbè í yie n kpeti,

be yèmmè mèè n détténè.

¹¹ Kè m miekèe peike

kè m parikè ke dò:

Di í tati dihéì meom̀p̀unnè kperi.

12 N kabe Kuyie mbomu, ndakene kòò mǎu yemmè báá sǐnte kòò toò kpenke, kòò kù dèténè. 13 Nyáúkùnkone ditabè kǎnti yewe yemou. Yíe nKuyie ndi yumu, di báá yóu kè meyei nsouté òmǎu kè de kó diyìè ò pǎété, kòò toò kpenke kòò yete Kuyie nkpeti. 14 Ti bo ntú Kirisi kabe kè nsà kè ti tū nKuyie nnáànti weti weti ke dò nti ti yie ndii yìè kè de ndómmè ke tùòkenè kumànkù.

15 Ti wàrimu ke tú:
Mí nKuyie nkè n di béinnè yíe,
di báá kpénkùnnè di to,
di yembè do dǎrimè
ke yetírí n kpeti.

16 Ìmbè mbe bèè do kèè Kuyie nkpeti ké ti yete? Mǎyiisi do deeté bèmbè Esibiti ke bè dènne. 17 Kuyie mmieke do pékú òmbè yebie nsipísìnàà? Bèè do dǎò bèmbè meyei nke kú dikpáà cuokè. 18 Kuyie ndo pàrikè ke dò òmbè í tati kù do dó bèè ta kèè tenkè kéom̀pè? Bèè do yete bèmbè ku kpeti. 19 Ba ndo te kè bè í nta? Bè do yete mǎè kpéi nke ku kpeti, deè do te kè bè í nta de kó ketenkè.

4

1 Kuyie ndo béimmu ke dǎ: Bá wè ò bo na kéta ku om̀pùmè mieke, de kó dinùù kpaá bomu nè yíenni. Ndakene kòò mǎu báá paà de kó meom̀pùmè. 2 Ti kèemu Tináànsààti bèè do bo dikpáà cuokè be kǎme. Bè do ti kèemu ti me nyí mbè teennè bè do í ti tá mǎè kpéi. 3 Tínti bèè yie nKuyie nkpeti, ti tatimu meom̀pùmè mieke kù béi mmǎè kpéi nke yí:

Di í tati n do yē ndi ta
kèè tenkè mieke kéom̀pè.

Kù yóó béi mmǎme ke sǎ nkù dèemu ku tǎmmú nè dimònni. 4 Ti wàrimu kupíkù makù diyìè yíenni kpéi nke tú: Kuyie mpí nku tǎmmú ke dèè ke om̀pè diyìè yíenni yìè. 5 Ke yìè ke wàri ke tú: Di í tati n do yē ndi ta kèè tenkè mieke kéom̀pè. 6 Bèè do niité kékeè de kó Tináànsààti ke í nti tá, bè í ta de kó meom̀pùmè mieke. Yíe nkuce kpaá ke bomu de kó meom̀pùmè kpéi, kè bèè yie nTináànsààti bè bo na kéta me mieke. 7 Deè te kè Kuyie ndó ndiyìè teri ke di yu ke tú: Yíe. Dè do mǎntemu kè kùu duó nkòo kpààti Dafitii béi nke dǎ Kuyie ntu:

Mí Kuyie nkè n di béinnè yíe,
di báá kpénkùnnè di to.

8 Kè Sosuwee do mbè tanné meom̀pùmè mieke, Kuyie nna bá nwète ke nnáá ndiyìè teri marì kpéi. 9 Kuyie ndo dèè ku tǎmmú kéom̀pèmu, mǎè botí nku bèè kù yie mbè yóo om̀pèmè. 10 Wèè ta Kuyie nkó meom̀pùmè mieke, ò om̀pèmè nè o tǎmmú Kuyie ndo om̀pè mǎè botí. 11 Deè te kè ti dǎ nkéyetoò kéta de kó meom̀pùmè mieke. Ti ndake ke báá yete Kuyie nkpeti képaà meom̀pùmè, bè do ti yete mǎè botí dikpáà cuokè ké mè paà.

12 Kuyie nnáànti fòumu ke kpeñni ke si ke pǎété disiè menatimè mèdémè kperi, ke si ke tuòkù diwènni nè meyemmè, ke kékíi yekũò ke tuòkù mefemme, ke kpéinkoní meyemmè mǎè sǎri nè iyentotí. 13 Kuyie nkuu dè dǎò demou, demarè í kù sǎrinè, demou dè feímu, demarè í kù bíinninè, ti yóo ku nnáké ti dǎò dèè kó dimàà.

Kirisi tumè ikuó niùti diwèwè

14 Ti m̀akemu ikuó nùtì diewè, Yesu Kirisi, Kuyie mBire, wèè dèke keĩnkè. Tí ntēi ke tũ nKuyie nti tá kù. 15 Ti kó ikuó nùtì yému ti cĩnni m̀èè botí, kè mesémmè ò bo, ò yàmu mesouǹm̀è mem̀əu ti yaumè, ò me nyí d̀òò meyei. 16 Yóunè kè ti tóonnè Kuyie nkuù ti d̀ó ke bá nyĩ̀k̀ù, kè kù ti kuó mmesémmè, kè nti d̀ó, kè nti teénnè dè d̀ò nkù ti teennè ìi m̀onnì.

5

1 Ikuó nùtì diewè benitibè ̄̄ tãátè wè, o kó mutōmmú ̄̄ ntú ò bo mbáámmè Kuyie mbenitibè yei nkpéi, ke kù duò mbe p̄̀rè, ke feu iwũ̄̄ benitibè yei ncĩémmè kpéi. 2 Ò me ntúmè onitì nwe ke cĩnni, kè bè d̀òò meyei nhò yému bè í kpeñ̀nimè. 3 Ò cĩnni m̀èè kpéi nke d̀əəri meyei deè te kòò ̄̄ keté kéféúté o mómumuo nho yei ncĩémmè kó fē̄fè, kédeè kéfié betə̀bè kó meyei ncĩémmè kp̄̀eyi. 4 Òm̀ə̀u ̄̄ í ntãátè omáá kénáá nyikuó nùtì diewè, Kuyie nkuù ̄̄ ò tãátè, kù do tãátè m̀èè botí Anə̀.

5 Kirisi kpē̄e me ndò nweè í tãátè omáá ke bo naá nyikuó nùtì diewè, Kuyie nkuù ò tãátè ke béi nke yĩ:

A tú m bire nde yíe

kè n tu a cice.

6 Kupíkù tekù ke béi nke tú:

A yó ntú ikuó nùtì nwe sáá

kéndonnè Mesisedeki.

7 Yesu bo ìi m̀onnì ketenkè ìnkè ke mbáá nKuyie nku, Kuyie nkùu kpeñ̀ni ke bo na kòò deeténè mukũ̀ũ̀, kékuó mm̄̀ediè nkè kùu cə̀utè o báámmu, ò ye mm̀èè kpéi nku kpeti. 8 Bá ò me ntúmè Kuyie mBire kòo nfé̄̄uri ke baa yíe nKuyie nkp̄̀eti. 9 Kòo nyíe Kuyie nkp̄̀eti timə̀u, ò í nyóu timatì ke naá nwèè duò mmufōmmu mùu bo sáá bèè yei nho kpeti. 10 Kuyie mbéimmu ke tú weè tu ikuó nùtì diewè ke òonnè Mesisedeki.

Ti bo nyémè ke báá yóu Kuyie nkó kuce

11 Tináañti kpaámu péu n na ndi náké tì, ti m̀è nnàkénì tì ìnkè ke né yóu ti bo yímè ké tì ndi náké kè dí banté ke yé di ténke í cãámè ke banní. 12 Ìi do d̀ò nnè ìim̀onnì kéntiè benitibè Kuyie nnáañti kè di né kpaá ke d̀ò mbè ndi tiè nKuyie nkó itié nketiyi, di do d̀ò kényo mmucìè mmu, kè di né kpaá yáá mm̄̀emiè. 13 Wèè kpaá ke yáá nhò báá na kébanté Kuyie nnáañti tu mù, ke yé ò kpaá ke tùmè debire nde. 14 Bèè yo mmucìè bè kòtému ke yé mesàà nnè meyei.

6

1 Ti sə̀ə̀ténè Kuyie nnáañti kó itié ntèi, bekótibè kp̄̀eyi, ke yóu iketiyi, ìi tu ti bo yóumè meyei nkéceete kētũ̀nne Kuyie, 2 bè bo nti áá m̀èè botí bàtém̀m̀u, ti bo nnə̀nkumè ti nə̀u benitibè ìnkè kè bè miérì, becírìbè yóo yántè m̀èè botí nè Kuyie nyóó bekénèmmè bá wè ku beénti yiè. 3 N yému ke d̀ò nKuyie mbo ti teennè kè ti sə̀ə̀tè kéta itié ncũ̀mpuyi.

4 Bèè dié nke yĩ̀tè Kuyie nkè kù bè miítè ku kó kuwenniku ke bè p̄̀a keĩnkè kó dip̄̀anni kè bè m̀ò̀tè Muyaánsàám̀u, 5 ke yĩ̀tè Kuyie nnáañti wennimè, ke m̀ò̀tè kutemp̄̀ankù kó muw̄̀erím̀u, 6 kè bè yóu Kuyie ke ku yete bè báá na kéw̄̀tè kéceete medérím̀è. Dè òonnè bè baakù Yesu nwe kuce medérim̀è kòò sáá nkè dè feío.

⁷ Onìtì dònne ketenkè nke fetaafe niù kè sáà, kàa kùútí kè dè peité Kuyie nhǎǎ kè dǎǎmu mesàà. ⁸ Kè kè me nyè tipoti nè timusĩnti, kè bo detetirè nde, kè Kuyie nyóó kè cǎǎ kè kè cǎu.

⁹ N kǎbe ti náá memme ke yému ke dò ndi kéri kuce sààkù, ke yóó cooté. ¹⁰ Kuyie ntu timómmǎnti yiè nwe, kù í yóó yé ndi pĩ mmù tǎmmú ku kpéi nke teennè Kirisi kǎbe ke kpaá ke bè teennè, ke benkú di kù dómè. ¹¹ Ti dǎ di nsǎkémú ke pĩ nde kó mutómmú kétuáke kumànkú, kèpété di baa dè. ¹² Ti í dǎ dí ntú betǎnnékótibè, ti dǎ di ndònnè bèè do yie mbèmbè Kuyie nké nkù tũ nke mi, kétieke kù yé nkù yóó bè duǎ ndè.

Kuyie nyemmè kù yóó dǎǎ mesàà nhAbarahammu nè o yaábí

¹³ Kuyie ndo yóó dǎunnè dinùù Abarahammu kèparikè nè ku yètiri ke yé òmòù í bomè ke kù deunè ke dò nkùù parikè kèyú o yètiri. ¹⁴ Kè kùu béi nke tú, kù bo ò dǎǎ mesàà nkòo yaábí sũũ mmediè. De kó tináànti tu timómmǎnti nti. ¹⁵ Kè Abarahammú yie nkémbaa ke kémú, kè Kuyie nhò dǎǎ de kó mesàà nkù do yé nkù yóó ò dǎǎ mè. ¹⁶ Kòo niti dǎ bèe banté ò náammè mómmú, ò ǎǎ yu wèè ò deunè o yètiri ndi kè tineitii deè. ¹⁷ Deè kpéi ndo te kè Kuyie mbéi nkèparikè ke bo benke ku nìtibè ke dò nkù béi nti í yóó pàà. ¹⁸ Kuyie mbéi nti nè kù pàrikémè, de kó tináànti tidé tii benkú ke dò nKuyie nyí sóú, tínti bèè yie nku kpeti, ti bo na kémǎke tikǎnyauti ke kémú kù yé nkù yóó dǎǎ tì. ¹⁹ Ti yé mèè kpéi nke dò nKuyie mbo dǎǎ kù béi nti, deè te kè ti kpeñni ke fiíkú, ke dò mbátòó cónniri. Ti támu Kuyie nkè dè kpeñni ke dò mbátòó cónniri kó mefimme, ke ti tanninko Kuyie nčǎtè kufáá nkuyààkù kpeti kù. ²⁰ Yesu weè ti kpeté Kuyie nkó kuce kè ti bo kǎte ku borè. Weè tu ikuǎ niùti diwèè ke dònne Mesisedeki.

7

Mesisedeki kó tináànti

¹ Mesisedeki do tú Sademmu kóo kpààti nwe, Kuyie nkùù baké keĩnkè nè ketenkè ku kuǎ niùti. Kè Abarahammú dokénè bekpààtibè kè bè na kénkũntiní kòo ò co, kóo pǎ Kuyie nkó mesàà. ² Kè Abarahammú deite ò pǎnte ke eí dè bá dè kó depííndè kóo duǎ. Diyètiri dii tu: Mesisedeki di benkú ò tumè mme okpààti sààwè. Kè Sademmu kóo kpààti benkú ò tumè meom̄pùmè kóo kpààti. ³ Òmòù í yé Mesisedeki cice yoo o yǎ yoo o yààribè. Òmòù í yé ò peité dè nè ò ku dè. Ò tu Kuyie nkuǎ niùti nwe sáà, ke dònne Kuyie mBire.

⁴ Ò deu mediè mme, deè te kè ti yààri Abarahammú deite ò eí dè mieke bá dè kó depííndè kóo duǎ. ⁵ Defii yaábí iì tu ikuǎ niùbè, kè Kuyie nnáké Mǎyisi ke dǎ bè mbè duǎ ndèè tu depííndè. Bá bè me ntúmè bemou Abarahammu yaábí. ⁶ Mesisedeki í tú Defii kó kuwuǎ kou, nè memme kòo pǎ Abarahammu Kuyie nkó mesàà, kòo deite ò eí dè kó depííndè kóo duǎ. ⁷ Ti yému timou ke dò nwèè deu weè ǎǎ pǎ mesàà nhosámpóù. ⁸ Ikuǎ niùbè, bè duǎ mbè depííndè bè tu benitibè mbè ke kǎ. Kuyie nnáànti náammú ke tú Mesisedeki í ku. ⁹ Abarahammu do duómè ò eí dè kó depííndè, ti bo na ke dǎ o yaábí Defiibe bè duǎ mbè depííndè beè do dè duǎ. ¹⁰ Bè mu ndo í peité Defii, ò né do bomu o yààri Abarahammu mieke Mesisedeki ò co dii mǎnni kòo ò duǎ nhò eí dè kó depííndè.

¹¹ Ikuǎ náá nke tú í niùbè yó ntú Defii kó kuwuǎ nkǎbe mbè, kè Defiibe ikuǎ niùbè do nna kéóúté Isidayeiriibe yei mpáíí, Kuyie nna bá nduǎnni ikuǎ

niùti tòu kòo ñdònnè Mesisedeeki. Anɔɔ kó kuwuo kɔbe bèè tu Defii yàábí bè na nsànnèmu. ¹² Kè ikuú kó muniù cèète, ikuú ñ ndò nkéceetemu. ¹³ Ti Yiè nYesu, ti nnáañti náá nwèe kpéí wè í tú ikuú niùbè kó kuwuo nkou, o kó kuwuo nkou mǎu í pī nyikuú kó mutómmú diyíè mari. ¹⁴ Ti yému ke dò nti Yiè nYesu tú Sudaa kó kuwuo nkou nwe. Mɔyiisi do náá ndii mǎnni bèè yó mpī nyikuú kó mutómmú ò í mbéi nde kó kuwuo nképí.

Yesu tumè ikuú niùti ke dònne Mesisedeeki

¹⁵ Ikuú niùti tòu buotémè ke dònne Mesisedeeki deè benkú ke dò nDefii kó ikuú niùbè í na ke ùté benitibè yei. ¹⁶ Yesu í tú ikuú niùti ò tu mǎè kpéí Defii kó kuwuo nkou, ò kpeñnìmu ke fòu sǎà, deè te kòo náá nyikuú niùti. ¹⁷ Ti wǎrimu ke tú:

Ò yó ntú ikuú niùti nwe sǎà,
ke dònne Mesisedeeki.

¹⁸ Ikuú ketiyi do cīnnìmu, ke í nna ke deeté benitibè kè Kuyie nyi yóu. ¹⁹ Mɔyiisi kó ikuú do í na késúté ti yei. Di mmǎnni kè ti pèté kuce tekù kùu kòrinè Kuyie mborè.

²⁰ Kuyie mbéimmu ke pàrikè o kpéí. Kù í nàké me botí ikuú niùti tòu mǎu kpéí. ²¹ Kuyie mme mbéimmu Yesu túmè ikuú niùti ke pàrikè ke yí: Mí ndi Yiè nKuyie m béimmu ke pàrikè, n yí yóo kpatè n niù:

A tú ikuú niùti nwe sǎà.

²² Yesu weè tu metaummè pammè kó dikūnni, deè te kè mè kpeñni ke wenni, ke pǎéte mekótímè.

²³ Ikuú niùbè tǎbè do sūmu ke yé bè kǎmmè kè betǎbè cǎu. ²⁴ Yesu yie me nfòumu sǎà, ke yó ntú ikuú niùti sǎà. ²⁵ Deè te kòo mǎke muwērímú ke deerí benitibè, kè bè kòri Kuyie mborè bè ò tá mǎè kpéí. Ò fòumu sǎà ke báá nKuyie mbe kpéí.

²⁶ Yesu weè tu ikuú niùti diewè, deè dò nti mmǎke wè. Ò dò mpáí nwe, wè í mǎke meyei mmamè. Òmǎu báá na kóo wátí. Kuyie nhò cǎnnénèmu benitiyeibe koò baá ndemǎu. ²⁷ Deè te kòo í dònne ikuú niùbè diebè tǎbè, bèè do feu iwũs yewe yemǎu, ke ní keté kǎféúté be kó meyei ncǎmmè kpeyi, kǎdeè kǎfíe betǎbè kǎme kpeyi, ò duú nhomáa ndi kè bè ò kùu kuce mǎmáa kè dè dèè. ²⁸ Kuyie ndo duú nyikuú Mɔyiisi kòo tǎáté bèè nitibè kè bè ntú ikuú niùbè diebè bè do tú meyei nyembè mbe ke dǎori meyei, Kuyie mbéi ndii niù ke pàrikè dii pǎa nyikuú kè kù tǎáté ku Bire kè dè tu ikuú niùti diewè ke dò mpáí sǎà.

8

Yesu weè tu ti kó ikuú niùti diewè

¹ Ntenè ti náá ntii náañti yuu: Kírisi weè tu ikuú niùti diewè, ke kari keñkè dikàri dieri Kuyie mbakù yóu, ² ke pī nKuyie nkuú tómmú ku cǎtè miéke, kù mǎa tǎ kumómmǎnku, oniti í mǎa tǎ.

³ Bè ññ kanne ikuú niùti kòo bo nduo nyepǎrè nye Kuyie ke kù feu iwũs. Deè te kè ti kó ikuú niùti dò nkǎféúté o kǎfe. ⁴ Kè Kírisi do bo ketenkè ñnkè nke, ò na bá ntú ikuú niùti. Ke yé ikuú niùbè dié nke bomèmu ke feu iwũs ikuú yǎmmè. ⁵ Ikuú niùbè do pī mmùu tómmú do benkú dèè dǎori dènde Kuyie ncǎtè keñkè, Mɔyiisi do yóo mǎa dii mǎnni metaummè tou kè kùu ò nǎkèmu ke dò: Mǎa di mesàa nweti weti kè di ndònnè n da benke di ditàri ñnkè. ⁶ Kírisi kó mutómmú deumu, weè tǎunko Kuyie nnè benitibè kè de

κό μεταυμμὲ δευ κε πῆξτέ μεκότιμὲ, weè tu Kuyie nyè nkù yóo dḗdḗmè memou kó dikūnnì.

Μεταυμμὲ pàmmè kó tináaḥtì

⁷ Kè μεταυμμὲ kótímè do nsànnè, μεpàmmè na bá mbuoté. ⁸ Kuyie nyà mè í sànnèmmè mme, κε βεί nκε yī:

De yìè kpaanímu

kè m bo wēte ketaunnè Isidayeeriibe
nè Sudaa kabe.

⁹ Dè ténke í yó ntú μεταυμμὲ

n do dḗdḗnèmmè be yembè
m bè dète dii yìè Esibiti κε dènne.

De kó μεταυμμὲ bè mè tḗtemu
kè m bè bùtinné.

Mí ndi Yiè nKuyie mmû béi.

¹⁰ Kè ti Yiè nKuyie mbéi nκε dḗ:

Nte de yìè n yóo dḗdḗnè
mèè taυμμὲ Isidayeeriibe:

N yóo ānné n kuó be miεke nκε,

ké ì wàri be yèmmè miεke

ké m bè te mí nKuyie

kè bè ntú n kabe,

¹¹ De yìè òmḗu ténke

báá tié n kuó o kou,
yoo o kouo ò tié nκε dḗ

wè n yīéte mí ndi Yiè nKuyie.

Bè yóo nyi yému beḗmou,

ibí sámḗpói nè bekótibè.

¹² N yóo bè cīémmu be caàrimè,

n ténke báá denteni be yei nkpéi.

¹³ Kè Kuyie nnàá μεταυμμὲ pàmmè kpéi kù yē meketimè kḗtemu κε pēnké.

9

Keĩnkè kó mubáammu nè ketenkè kḗmu dè cāā ndè

¹ Μεταυμμὲ ketimè do mḗkemu ikuó bè bo mbáá mmèè botí Kuyie nnè μεταυμμὲ tou benitibè maá di. ² De kó ditou do mḗke tidieti tidéti nti, kè bè yu kuketikù κε tú ikuó dieku, kè fitíre nè táburi kè dè bo ku miεke, kè pḗèbè bè pā bè Kuyie nκε bè daké táburi ìnkè. ³ Kè kuyàkù kpetí kudérìkù kó dibòri kè bè kù tu ikuó nenti kó kufáá. ⁴ Kè dihúuntḗnni mesḗo nkperi, bè cóunko dii ìnkè tḗdààrí kè di bo ku miεke, kè μεταυμμὲ tḗu bè dàri di mesḗo nκε di bo, kè titápíèti tidéti, bè wàri ti Kuyie ntannò tepítè nè disḗobuu mudii bè tu mù mánni mù ā di, nè Anḗo kó kupàati kùu do yè tifáati kè dè bo de kó μεταυμμὲ tḗu miεke. ⁵ Kè beĩnkèmbàribè kó tifènti cōmmú de kó ditḗu ìnkè κε benkú Kuyie ndè bomè, kè si fièti kánkè bè ḗḗ míéte dè iwūḗ kó meyī nkémḗo Kuyie mbe yei ncīémmè. Tináaḥtì kpaámu péu, ti me mbáá na ké ti nàké tima tima.

⁶ Dè do me ndò nde kó kudieku miεke, kè ikuó niùbè taà kudieku ketikù yewe yemou, κε pīi mbe tḗmmú. ⁷ Ikuó niùti diewè maá weè do ḗḗ ta ikuó nenti kó kufáá nkuce mēmáà dibenni miεke, nè iwūḗ kó meyī nkémḗo Kuyie nho yei ncīémmè, kédeè ké kù mḗo benitibè yei ncīémmè. ⁸ Nè de kó

tidieti tidéti kó meborime mme Muyaánsààmù benkúmè ke dò nkè kudieku ketikù bo, kudérikù kó kuce mu nyí kpeté. ⁹ De kó tináànti ti náá nyíe nke dò nyepàrè bè do pãá nyè nè iwũs bè do feu ì, do í na kéwénkúnne benitibè yèmmè páíí bèè do báá nKuyie mme botí. ¹⁰ De kó mubáammu botí do tú tikònti kó ikuú kómu mmu, kè bè nyé bè bo nyo ndiì mònni nè bè bo nyo ndè nè bè bo nyó mmù nè bè bo nhòu mèè botí bemaá. Bè do me nhò nke baa Kuyie mbo dòò mèmme metaummè pammè.

¹¹ Di mmònni Kirisi kòtenímu ke tú ikuú niùti dièwè mómmuò, ke ti cífè nti yei. Ò pí mutómmú metaummè tou diì mièke di ðeumu ke wenni ke pèèté diketiri, di í tú kutenkù kuu nkperi, onitì weè í di maá. ¹² Weè ta metaummè tou kuce memáà kè dè sànnè, ò tannè mèè yíí nyí tú yebòdakè nè yenaadakè kóme. O mómmuò nho kó meyíí mme, kòò ti òuté ti yei nsáá. ¹³ Kè yebòdakè nè yenaadakè kó meyíí nnè yenaaserè kó mutápeí mbè do ðð míéte dè do ðð wénkúnne benitibè. ¹⁴ Kirisi kó meyíí mpèètému memme mediè ke ti òu ti yei mmemòu, Muyaánsààmù mmuú ò teennè, kòò duó nhomáà kè bè ò kùò ti kpéí, wenwe weè í mòke meyei mmamè, kòò ti ðeeté ke ti bo na kèpí nKuyie nkùù duó mmufòmmu ku kó mutómmú.

¹⁵ Mèè botí nku Kirisi tàunnèmè Kuyie mbenitibè, kè de kó metaummè tu mepammè. Nè mèè mièke nke Kuyie ndòòmè ku do béi nti ke dò kù yóó duó mmufòmmu mùù bo sáà benitibè. Kirisi kumu ke òuté benitibè yei mbè do dòori mè metaummè kótímè mònni.

¹⁶ Kuyie ndòò mèè taummè dònnè onitì ð nyóó kù mèmme kénáké wèè yóó túóté ò kperè, de yiè nnè ðð í ndè túóté kòò kpaá fòù. ¹⁷ Ò béi nti ðð í ndòò ò kpaá fòù diì mònni, ò ðð kúmu kè tii dòò. ¹⁸ Metaummè kótímè do ðð í mmòke muwèrimú kè bè í feúté feðfè kè meyíí ncòú. ¹⁹ Mèè botí nku Mòyiisi nàké diì mònni Kuyie nkuú benitibè, kédeè kétúóté tipeciti wũòti nè tifáàti, bè tu ti isópù, kèpòtè yebòdakè nè yenaadakè bè fié yè kó meyíí nkémíéte ikuú kó dipátiri nè benitibè. ²⁰ Ke dò: Me nyíí mmeè benkú Kuyie ndi taunnèmè kumáà. ²¹ Ò me nyí kémíéte meyíí metaummè tou nè ikuú nenti. ²² Ikuú mièke meyíí mmeè ðð wénkúnne demòu. Ikuú mièke kè meyíí nyí còu nKuyie mbáá cífè mbenitibè be yei.

Kirisi kumè ke òuté benitibè yei

²³ Ikuú mièke bè do ðð wénkúnne demòu nè iwũs kó meyíí mme. Dè do benkú keĩnkè kperè dòmmè mme. Iwũs kó meyíí mbáá na kéwénkúnne keĩnkè kperè, ðeterè marè ðeè dò nkédòò ðèè pèèté memme. ²⁴ Kirisi weè ta Kuyie ncífèté mómmònte, wè í ta metaummè tou benitibè maá di, diì tu Kuyie ncífèté kó kufènkù mómmònkù. Ò ðèke keĩnkè nke ke bo Kuyie mborè, ke kù báá nti kpéí. ²⁵ Kirisi í ta Kuyie ncífèté ke bo duó nhomáà kuce mèpéu, ikuú niùti dièwè do taànè meyíí mmèè botí bá diì benni metaummè tou mièke kuce memáà. ²⁶ Kè Kirisi kperè do me ndò, nè Kuyie ndòòmè kutenkù ò na nku kuce mèpéu ndi. Ò kòtení yemòrè sonye nye ke duó nhomáà kè bè ò kùò kuce memáà, kòò ðèite benitibè yei nkè ðè ðèè. ²⁷ Onitì ðð kù kuce mèmáà ndi, de kó difònkùò kè Kuyie nhò bekénè. ²⁸ Mèè botí nku Kirisi duómmè omáà kè bè ò kùò kuce mèmáà, kòò òuté benitibè yei. Ò yóó dòò bèè ò bàà bèmbè kè bèè ò dòntenè.

10

¹ Mɔyĩisi kó ikuó do benkú Kirisi yóó ti dɔɔ mɛ̀è sàà mme. Í do í na ke bo deetɛ̀ bɛ̀è ì tũ nkè deɛ̀ kpéí nní nte kè bɛ̀ nfeu iwũs yɛ̀bie nyemɔu. ² Kè ì do mbè deetɛ̀ páíi kè bɛ̀e wenke, bɛ̀ ténke na bá nyĩ̀kù ke feu iwũs. ³ De kó iwũs kó mufèù pètínke do bɛ̀ dènni be yei mme yɛ̀bie nyemɔu. ⁴ Ke yé yenaadakè nè yɛ̀bɔ̀dakè kó meyi mbáá namè késúté onìti kó meyei.

⁵ Deɛ̀ te Kirisi kòriní dìi m̀nni kute nkù ke náké Kuyie nke d̀: A í d̀s bɛ̀ da feu ì wũs nè bɛ̀ da pãã nyèè pã̀è

a nh ãnné tikònti nti.

⁶ A í d̀s be feu ì ke tuò nyewũstòrè, nè bɛ̀ da feu ì meyei ncíèmmè kpéí.

⁷ Deɛ̀ te kè n yí:

Nte mí n kòrimu

ke bo d̀d̀ f́ nKuyie nha dómè,

tì wàri n kpéí

ikuó pátiri mieke ke yèmmè.

⁸ Deɛ̀ te kè Kirisi keté kébéi nke d̀: A í d̀s iwũs bɛ̀ da feu ì nè bɛ̀ da pãã nyi ke tuò nè bɛ̀ da feu ì meyei ncíèmmè kpéí bá nè bɛ̀ me ndè n da pããmmè ikuó yèmmè. ⁹ Kòo yíé kébéi nke d̀: Nte mí n kòrimu kè bo d̀d̀ a dómè. Memme Kirisi pãammè ikuó kótíyì ke cè̀ete ipànyì. ¹⁰ Kirisi d̀d̀ Kuyie ndómè mme ke duó nhomáà kè bɛ̀ ò kùo kuce memáà kòd̀ ti òúté ti yei.

¹¹ Ikuó niùbè do ò mpí mbe tómmú yewe yemɔu ndi, ke baa feu iwũs sáà bá dè í ou be yei. ¹² Kirisi yie duó nhomáà kuce memáà ndi, kè bɛ̀ ò kùo kòd̀ òúté benitibè yei nke deè ke kàri Kuyie mbakù you sáà. ¹³ Ke baanè Kuyie mbo ò duómmè o kpantidèntòbè kòo bɛ̀ cù̀uti. ¹⁴ Ò duó nhomáà kè bɛ̀ ò kùo kuce memáà ndi, kòd̀ òúté benitibè yei nkè bɛ̀ wenke kòd̀ naánnè sáà.

¹⁵ Muyaánsààmù ti yému, ke kònné Kuyie mbéi nti ke yí:

¹⁶ Nte n yóó bɛ̀ d̀d̀nè mɛ̀è taummè

dè kó yewe mieke.

N yóó ãnné n kuó be mieke nke,

ké ì wàri be yèmmè mieke.

¹⁷ N ténke báa denteni be yei nnè be caàrimè kpéí. ¹⁸ Kè Kuyie ncíè mbenitibè be yei mbè ténke ò ò nfeu iwũs me kpéí.

Yesu ti kpetémè kuce pànkù

¹⁹ N kòbe Yesu ku mɛ̀è kpéí nte kè ti m̀ke kuce, ke tá ke d̀d̀ nti bo na kéta Kuyie ncíè̀tè ikuó nentì kó kufáá kètuwke Kuyie mborè. ²⁰ Kirisi weè ti kpeté kuce pànkù, mufòmmu kòku, weè kè̀tè kuyàakù kùu do ti pi, ò duómmè omáà kè bɛ̀ ò kùo. ²¹ Ti m̀kemu ikuó niùti diewè weè ni Kuyie ncíè̀tè mieke. ²² Ti tũ ntónnè timáà Kuyie nnè ti yèmmè wennimè ke bá nyĩ̀kù bá sánpò, ke yé bɛ̀ ti wùomè menésààmè. ²³ N kòbe ti pĩnnè weti weti ti yie nti kénkémmú ti baa dè, Kuyie mbéimmu ke yóó d̀d̀ kù béi nti. ²⁴ N kòbe ti ndake titòbè kpéí kéndó titòbè kéndòari titòbè mesàà. ²⁵ Ti báa yóu ti bo ntaunnèmè ti kó yetĩ̀rè bèmabè d̀d̀mè, tí nyáúkunko titòbè kònti, ti yému ke d̀d̀ nhò wétiní bàmbà.

²⁶ Kè ti yí̀tè timómmònti ke wè̀te ke tãátè meyei nke mè d̀d̀ri, Kirisi kó mukũ mbáá na ké ti deetɛ̀. ²⁷ Tí pàanke nkpeutí, muháá ndiemù Kuyie

nyóó tanné mù bèè yete ku kpeti mu kpéí. ²⁸ Onìtì do ã nkòò dḁḁ M̄ayiisi kó ikuú ci dè, kè benìtibè bèdébè yoo bètāāti ò yà ke b́eí, mbè ãḁ í nhò kuú mmesémmè, bè ãḁ ò kùomu. ²⁹ Wèè bo senkèri Kuyie mBire, késāũ nde yīĩ metaummè pammè mèè ò òúté ké mmè wúó ndetirè ke sáá Muyaánsaàmù, o kperè bo pèētè memme. ³⁰ Ti yému Kuyie nkuù béimmè ke tú kuù yóó peíte, kè kuù f́óó. Ke yíe ke b́eí nke tú kuù yóó bekénè ku nìtibè. ³¹ Kuyie nfòumu, dè bo nyóùnè ku mièke bo do wè.

³² Dentenèní di yie ndii m̀nni Kirisi kè dè ndòmmè, di do f́eūtémè kéáké, meháarimè me nyí ndi na. ³³ Kè bè níí ndi sáá nyem̀rè mayè benìtibè ìikè ke di puoti yeteyè, kè di nkómmù bè f́eũnko bè. ³⁴ Kè di wènné kéf́eūtè kè bè nfekù di kperè kè dè di naati di yé mèè kpéí nke dò ndi kpàti bo keĩnkè, tii pèētè memme, tii yó mbo sáá. ³⁵ Di báá yóu kè di k̀ntii yārike, dí ndḁari Kuyie ndómè, kè kù di cú. ³⁶ Di do nkénwéè̀rimu ke ḁari Kuyie ndó dè kè kù di duó nkù yè nkù yóó di duó ndè. ³⁷ Ti wārimu ke tú:

Ò wētínímu bàmbà nhò í yóó ɔte.

³⁸ Kè titetì wāri ke tú:

Wèè wetí de yiè mbo nfòu

ò tá mèè kpéí.

Kè wèè yete Kuyie nkpeti

ku mièke bo nhò c̀u.

³⁹ Yóunè kè ti nwéè̀ri kè Kuyie nti duó mmufòmmu mùù bo sáá, ti bá ntú bèè yete ku kpeti kè kù yóó bè kpetínné.

11

Bèè yie nKuyie nwetì wetì be kó tináàntì

¹ A bo ntámè Kuyie ntú a bo nyémè mme weti weti ke dò nha baa dè a yóó dè yà, a bo nyémè ke dò ndè bo, bá a í me ndè wúómmè. ² Dim̀nni k̀be do tá mèè kpéí nKuyie ndeè do te kè kùu bè p̀nsiri.

³ Ti tá mèè kpéí nKuyie, ndeè te kè ti yé ke dò nkuù b́eí nkè kutenkù dḁḁ. Ti támu ke dò nti wúó ndè Kuyie ndè dḁḁ nè ti í wúó ndènde.

⁴ Abèeri do tá mèè kpéí nKuyie ndeè do te kòò kù pā dii pānni diwũḁt̀nni ìnkè, kè Kuyie ndi p̀nsiri képèēté Kayèè kperè, kè Kuyie ndò ò wetì kéc̀utè o pānni ò kù tá mèè kpéí. Abèeri támmè Kuyie nde kó tináàntì kpaá ti náánnèmu bá ò me nkumè kè dè m̀ntè.

⁵ Eǹki do tá mèè kpéí nKuyie ndeè do te kòò í nku, kè kùu ò t̀oté, kè bèè ò m̀nt̀to. Ti wārimu ke tú: Kuyie mmu ndo í ò t̀oté ke yému ò wetímè.

⁶ Ti tá dii m̀nni ndi Kuyie nkù ãḁ ti p̀nsirimè, kè ti kù tũ nti dò nkéntámu ke dò nkù bo, ke yóó cú bèè kù wanti.

⁷ Nḁwee do tá mèè kpéí nKuyie ndeè do te kè kùu ò nàké dèè kpaannì kòò yie nké nkù dé kéḁḁ bàtòḁ, nè o c̀ètè k̀be kè bèè ta bəm̀u kécoté kè Kuyie nkuḁ bet̀bè ke dḁ Nḁwee wetì ò kù tá mèè kpéí.

⁸ Abarahammu do tá mèè kpéí nKuyie ndeè do te kè kù dḁ wèè kote ketenkè kù yóó ò duó nkè diyie mari. Kòo yie nkéité kénkéri bá ò í yé ò k̀ri kè, ⁹ k̀tuòke de kó ketenkè Kuyie nyóó ò duó nkè diyie mari, k̀mbo ke dò nhop̀ò, ke ã titouti mièke. Isaki nè Sak̀bu bè do me ndḁḁ, o kó dif̀nkúò

Kuyie mmúnke do ti mbè nàkému. ¹⁰ Abarahammu do baa Kuyie mbo ò duómme kéĩnkè kó dihei ndi kumómmanku kù maá di kè di kpeñni.

¹¹ Sarea do tá mềè kpéi nKuyie ndeè do te kòo mọ́ote debire ke ś nhò kòtè mediè nke tú tehāunte. Ò do tá mềè kpéi nke dò nKuyie nyóó doò kù béi ntì.

¹² Abarahammu do kòtèmu mediè nkéduúnne mukũ nkémọ́ote debire, kòo yaábí sũũ nkémmannè siwāā nè mubirímú dàmmèrì nùù kōmu.

¹³ Bemou bè do támu kékúnè ke í yà Kuyie ndo yè nkù yóó bè duó ndè, ke né ntá ke dò ndè kpaanì kè kù yóó doò kù béi ntì, kè bèe béi nke dò: Ti dò mbeṗòṗbè mbe kutenkù mièke. ¹⁴ Bè náá mmemme ke benkù bè wantimè mme be kó dihei. ¹⁵ Kè bè do nkpaá d́s be ei bè iténí di ndi, bè na nnamu kéwēte. ¹⁶ Bè do d́ dihei sààrì ndi dii pēētè bè iténí di, dii tu kéĩnkè kperi. Dèè te kè ifei í bo Kuyie bè bo nkù yumè ke tú: Ti Yiè nKuyie.

¹⁷ Abarahammu do tá Kuyie nku, kè deè nte kù ò yááké dii m̀nni ke dà wèe kù pà o bire kù ò duó ndè, kòo yie nke ndó ké dè kùò diwũst̀nni ìnkè. ¹⁸ Kuyie ndo daunnèmu dinùù Abarahammu ke dà Isaki weè yóó ò pié iyaábí. ¹⁹ Abarahammu do támu ke dò nKuyie mmàke muwērimú bá kòò kùò o bire kù bo na kéduó nkè dèe yánté, nè o yèmmè mièke ò do támu ke dò ndè ku kè Kuyie mme ndè fò̀k̀unne kè dè tu dibenkèrì.

²⁰ Isaki do tá mềè kpéi nKuyie ndeè do te kòo kù mọ́ mesàà nSakɔbu nè Esayu kpéi, kéntá ke dò nKuyie mbo dè d̀ò.

²¹ Sakɔbu do tá mềè kpéi nKuyie ndeè do te, ò kòtè dii m̀nni ke duúnne mukũ nkòo nyĩkú o pààti ke s̄ĩ nkémọ́ Kuyie nkó mesàà nSosefu kó ibí idé kpéi.

²² Sosefu do tá mềè kpéi nKuyie ndeè do te kòo nyóó kù kénáké Isidayeeri ke dò kè bè yèti bè ntò o kũ̀ kék̀onnè Kannahā.

²³ Mọ̀yiisi yembè do tá mềè kpéi nKuyie ndeè do te kè bèe ò peitè ḱyà ò wennimè ké nhò s̀rì betāābè bētāāti, bá bè í ỳte okpààti béi ntì.

²⁴ Mọ̀yiisi tá mềè kpéi nKuyie ndeè do te kòo kóténí ḱeyete bè bo nhò tumè okpààti kóo sapàà mbire, ²⁵ kéwēnnè Kuyie nkɔbe kè bè nfḕrì, ḱeyete ò bo ntúmè meyei nyiè, kédì kunaatí dim̀nni s̀m̀pó mièke. ²⁶ Kòo nyé ke dò nkòò f̀t̀t̀ Kirisi kpéi, Kuyie mbè nàké wèe kpéi, dè wenni ke pēētè ò bo ntūmmè meyei nkó kuce ke m̀ke Esibiti kó tikpàti timou. Ò do f̀r̀ri memme ke yé Kuyie nyóó bè yietímè mme dèè pēētè Esibiti kó tikpàti.

²⁷ Mọ̀yiisi do tá mềè kpéi nKuyie ndeè do te kòo kpààti mièke ò peike, kòo ité Esibiti, bá ò í ỳk̀k̀, kэмbo nè dik̀ǹb̀d̀ ke dò nhò ẁó nKuyie mbè í ẁó nkù. ²⁸ Ò do tá mềè kpéi nke Kuyie ndeè do te kòo ānné diyentébanni, ke níké mepeȳi nyebòrè, kè Kuyie ntōnni dii k̀d̀ kè di báa ku Isidayeeri kɔbe bèè tu Mpo.

²⁹ Isidayeeri do tá mềè kpéi nKuyie ndeè do te kè dàmmèrì tipènti kouu kũ̀ kè bèe sénté, kè Esibiti kɔbe mbè tũ nkétuakoo ké bè tekii képōnté.

³⁰ Isidayeeri tá mềè kpéi nKuyie ndeè do te kè bèe fité Sedikoo ke dà kuce mèyiekè kòo duotí duó. ³¹ Dahabu do tú onitipòkù wèe dauti dautinè wènwè benitidaabè kéntá Kuyie nkè deè nte kòo còutè Isidayeeri do t̀nkoo bè kè bè bo paatè dihei, kòo bè d̀ò mesàà. Kè dè nte kòo í ñwēnnè bèè yete Kuyie nkpeti kékú.

³² Kè n tú m bo náké bèè do tá nKuyie: Sedeṣṣ nè Baaraki nè Sãnsṣ nè Sefutee nè Dafiti nè Sammuyeri nè Kuyie mpāānāānti náam̄bè kpeti m báá deè. ³³ Bè do tá m̄è kp̄í nKuyie ndeè do te, kè bèè dokénè ibotí kè ì na, kénd̄ari Kuyie ndó dè, k̄yà Kuyie ndo yē nkù yóó bè duó ndè, kè yec̄iric̄ir̄e bè yīēke muc̄áamm̄. ³⁴ Kè bet̄b̄e bónk̄unne feh̄āād̄eēnf̄e, kè bet̄b̄e yent̄énè b̄e kpant̄id̄ent̄òb̄e kó yese, kè bet̄b̄e nc̄ĩnni kè Kuyie mb̄e kp̄enk̄unne, kè bèè kpa nk̄éna b̄e kpant̄id̄ent̄òb̄e k̄ébeti. ³⁵ Benitip̄òb̄e mab̄e do tá m̄è kp̄í nKuyie ndeè do te kè k̄u fok̄unne b̄e c̄ēi k̄òb̄e.

Kè bet̄b̄e yie nk̄e bè mb̄e f̄ēũnko ke bè k̄ò bá bè í cok̄u bè tá m̄è kp̄í nke dò nKuyie mbo duó nk̄e bèè ȳánt̄e, kè k̄u bè duó mmuf̄õmm̄u p̄amm̄u mùu wenni ke p̄ēṣ̄t̄e ti m̄e nf̄òu mù. ³⁶ Bè tá m̄è kp̄í nKuyie, ndeè do te kè bè mb̄e daú, k̄éṣ̄ũ mb̄et̄b̄e, k̄éboú bet̄b̄e m̄ef̄im̄me k̄ékp̄et̄inn̄e, ³⁷ k̄éb̄úót̄i bet̄b̄e yet̄ár̄e k̄ékuo, k̄ési bet̄b̄e k̄éyari, k̄enk̄ò bet̄b̄e nè yese k̄émb̄eti bet̄b̄e ke bè f̄ēũnko, kè bèè naá nyidawaá nd̄ieyi, k̄endaati tib̄ak̄õnti nè tipek̄õnti. ³⁸ Kè bè mb̄e bèti b̄e c̄ēi kè bè cok̄u ke taà yef̄òt̄e nè tit̄ad̄ent̄i. Kutenk̄u do í wenni ke dò mb̄e na k̄embo ku mīeke.

³⁹ D̄e kó benit̄ib̄e b̄em̄ou bè do tá Kuyie nku kè k̄u bè p̄éns̄iri. Nè m̄emme kè bèè k̄únè bá bè í yà Kuyie nyē nkù yóó d̄ò d̄e. ⁴⁰ Kuyie nd̄ò d̄em̄ar̄e s̄àd̄e nd̄e tim̄ou ti kp̄éi, k̄u í d̄ò b̄e m̄áa nd̄e te, k̄u d̄ò tim̄ou ti d̄e w̄enn̄emu.

12

Kuyie nti tiè nti kó m̄esàa nk̄éi nke

¹ Ti yemb̄e bèè do tá Kuyie mb̄e s̄umu m̄ediè nke í sénni. Kè d̄e dò mm̄emme ti doot̄oo d̄è ti dit̄inko nè m̄eyei m̄è ti caati m̄ec̄āa mm̄ec̄āa k̄encok̄u ke w̄ēēri ke t̄ũnk̄ue Kuyie nti b̄enke k̄u. ² Yóon̄e kè ti nk̄éri ke weti Yesu w̄è ti k̄pet̄e Kuyie nkó kuce, ò yóó ti teenn̄emu kè tí tūake kum̄ank̄u. Weè yie nke kú if̄ei kó muk̄ũ nkudap̄āat̄i ìnk̄e ò do ȳe ò tati m̄emme diw̄èi mīeke. Di mm̄õnni ke kari Kuyie mb̄ak̄u you dik̄p̄āat̄ik̄ari.

³ W̄ent̄énè benitiȳibe bèè í ò d̄ò bè ò f̄ēũ mm̄è boti, kè d̄e yáuk̄unne di k̄õnti k̄e di duó mmuw̄er̄im̄ú. ⁴ Di maun̄emu m̄eyei, di né mu nyí mà ke tūake muk̄ũ. ⁵ Di báa ȳe nKuyie mb̄ei nti ke tú:

Kè k̄u ȳũ nha to,

a mīeke báa p̄eike

kè k̄u da tié nha ȳemm̄e báa caàr̄e.

⁶ Kuyie nh̄ṣ̄ ȳũ nkù d̄ò w̄e kó ditoò ndi,

k̄etīe nw̄è tu ku bire.

⁷ Kè Kuyie ndi tiè ndi m̄mi. Di tú m̄è kp̄í nku bí deè te kè k̄u di tiè. We ndó o bire ke í nd̄e tiè? ⁸ Kuyie ntīem̄mu bèè tu ku bí, kè k̄u í di tiè ndi tú ip̄oc̄emb̄i nyi. ⁹ Ti do dò nyibi kè ti yemb̄e ti tīem̄mu, kè ti bè dé. Ti dò nk̄enyīem̄mu Kuyie nk̄peti kè d̄e p̄ēṣ̄t̄e ti yemb̄e k̄peti. ¹⁰ Ti yemb̄e do ti tiè mb̄e d̄ò m̄è boti nku dim̄õnni s̄am̄p̄o mīeke, Kuyie nkuu m̄e nti tiè nti kó m̄esàa nk̄éi nke, ke d̄ò ti wenke k̄u wennim̄e. ¹¹ Kè bè da tiè nd̄e ã nd̄ò nd̄e yóumu, k̄a yie nha yà d̄e kó m̄esàa nk̄a borime nwenni k̄a mm̄ake diw̄èi.

Ti bo nȳem̄e ke báa yete Kuyie nk̄peti

¹² K̄p̄enk̄unnen̄e t̄ũnk̄e di baà nd̄è d̄òte k̄et̄ēi ndi núu nȳèè b̄òt̄e. ¹³ Nk̄er̄in̄e kuce k̄u ò eri, kè yec̄īe nt̄àake d̄òke báa tute, ì p̄et̄ink̄e séit̄e.

14 Yetenko kénwanti kénnaatinè benitibè beməu, kénwenni páíí. Kè dè í dò mmemme, di báá na káyà Kuyie. 15 Nyénè kòò məu di miəke báá paa nhomáa Kuyie nkó mesàa nke fekənfè tiifə yè o miəke kè fə dəmmèe caarè betəbè. 16 Nyénè ke bá ndəutinè ditəbè, òməu báá senkəri Kuyie nkó kuce. Esayu do dədmè kéceetənè dicabuu Mpo ə nte dè. 17 Ò wètə ke ndè dó dīi mənni kémbáa nhò cice ke kuò ndè me nyi nyie.

18 Di í yà dekəmbədorikpəe Isidayeeriβe do yà dè Sinaii tāri ĩnkè, muháa ndo cəu ndè kè kuyukú fī, kè dibīnni bo nè fetafə kó kuyaaku, 19 kè siheú kuò nkè Kuyie mpéú metammè, kè be kəmbùəti duò, kè bə kù bàá nke tú kù ténke báá bə béinnè. 20 Ke yé bə do í namè kétə dinùu Kuyie mbè nàké di ke tú: Kòo niti yoo fəfè kàákə də kó ditāri bəe ò bùəti yetārə kékəu. 21 Dè do do Məyiisi kəmbùəti nti kòo béi ke dò: Kufəwáa nkuu m pī nkè n kpeuti.

22 Dīndi me nkətení ditāri bə tu dīndi Siyəə, Kuyie nkùu duə mmufəmmu ku eī, də kó dihei tu keĩnkè kóo Sedisadəmmu nwe, Kuyie ntərè tikú dè péu ke yānku ke kù sāntí. 23 Dīndi wənnənè Kuyie mbí ketiyi nyi, ì yètə wəri keĩnkè. Ke təónnè Kuyie nkùu bekùnè benitibè beməu. Ke təónnè bèè weti ke wenke páíí. 24 Ke wənnənè Yesu wèe tāunko Kuyie nnè benitibè, kòo yīi nti òuté ke ti cĩenko. Mè í dōnnè Abəeri kəme mēè do dó képeite.

25 Dədnè meyoəmmè, kékənté wèe di náannè. Di bá ndōnnè Isidayeeriβe, bèè do yete Kuyie nkpeti Məyiisi bə nàa nti kè kùu bə poté. Kè bə do yete ku kpeti kè kùu bə poté, kè ti yete Yesu ò múnke yóó ti potému. Ti báá na kéyentənè Kuyie nkùu bo keĩnkè ke ti náánnənni. 26 Kù do náá nditāri Sinaii ĩnkè kè ketenkè sántimu, ke ti náá nyie nke tú kù yóó yíe sántəmu ketenkè nè keĩnkè. 27 Də kó tináənti benkú ke dò nKuyie ndəò dè yóó sántəmu képəēté, dèè í sānti kè dè nkpaá.

28 Kuu béi nke tú dèe kó dimàa í yóó sántə dèe yó nkpaá, òməu í yóó na kəsántə Kuyie nkó dikpàətiyuu. Ti sāntimu Kuyie ndè kpéi nke kù bàá nkù dó mēè boti ke kù dé. 29 Ke yé ke dò nKuyie ndōnnè muháa mmu ke cəu ndeməu.

13

Ti bo yīmè kè Kuyie nti pənsiri

1 Nsəkénè ke dó ditəbè, ke dò nteĩtè təmáa kəbe. 2 Nyénè kéncaú bepəðbè, bəmabè do me nhə nkécəuté Kuyie ntərè bá bə í yé ke dò nKuyie ntərè nye. 3 Nyénè tikpetinti kpéi, kéndò ndi bə wənnè ke kpeti. Ke nyé bə fēũnko bə kpéi, kéndò mbè wə nke di fēũnko.

4 Nyénè ke dò nKuyie nkuu ənnè dipopuò, di í dò nti ndi càari. Oniti nè o pokú bə nweti betəbè. Kuyie nyóó bekənəmu bèè dəuti dəutinè betəbè nè bèè dəutinè be pobè í tú bə yoo be daabè í tú bə.

5 Di báá yie nkéduó ndi yəmmè idíiti, dè ndi naati nè di məke dè. Kuyie mbéimmu ke tú kù í yóó di yóu, kù í yóó di bəntóo. 6 Dèe te bá wè kòo bo na kébéinnè dikəmbùə ke dò:

N Yie nKuyie nni nkómmúmu,

n yí dé dəmarè,

oniti bə na ké n dəə ba?

7 Nyénè bèè do di ni, bèè di nàké Kuyie nnáənti kè di kù yíétə be kpéi, nwéinè be borime do dōmmè kè bə yàa kúnè kéntá Kuyie mbè do kù tá mēè boti. 8 Yesu í ceeri, ò do dōmmè ò me ndò, ke yó mme ndò nsáa. 9 Di báá

ye n kè itié nsóntíke kpeyi di fétinne, yóunè kè Kuyie ndi duó mmèè sàà ndi kprénnè. Di báá na kékpenke di baàti mèè kpréi ndi yo ndè nè di ci dè. De kó ikuó botí í teénnè bèè ì tũ.

¹⁰ Ti məkemu ti kó diwũótònni. Ikuó nùbè bèè pĩ metaummè tou mieke mutōmmú bè báá na kédi dèè daké de kó diwũótònni ìnkè. ¹¹ Bè do òò fié iwũò kè ikuó nùtì diewèe tannè meyi nyikuó nenti kó kufáá kéməə Kuyie mmeyei ncíemmè, kè bèe yènnè imaa ndihèi mànkú nku kécóu. ¹² Dèè te kè Yesu ku diheì mànkú, kòo yi nhòúté ti yei. ¹³ Ti kətenè o borè diheì mànkú, kóò wènnénè kédi ifeì ò di ì. ¹⁴ Ke yé ti í məkemè ketenkè kie ndihèi dii yó mbo sáá, ti wanti dii kpaaní dindi, dii yó mbo sáá.

¹⁵ Yóunè kè Yesu ti teennè, kè yesáá nti kù sánti yè, ndònnè iwũò bè do feu ì Kuyie, kè ti nkù sánti sáá. ¹⁶ Di né báá yóu di bo ndəorimè mesàà, di mpáà ndi kperè bèè kpa, Kuyie ndó yeè pāre botí.

¹⁷ Nyíènnè bèè di ni be kpeti, kéntũ mbe tié, beè dake di wèrè kpréi, ke yóó náke Kuyie mbè pĩ mùò tōmmú. Kè di yíe mbe kpeti bè bo mpí mbe tōmmú nè kuyeñaatí. Kè dè í dò mmemme bè bo mmù pĩ nnè meyeñcaàrimè kè di paà mucóntimu.

¹⁸ Mbáánnè Kuyie nti kpréi, ti yému ke dò nti yèmmè í ti bekùnè tìmati ìnkè. Ti dó kéndəori desàarè nde sáá. ¹⁹ Mbáánnè Kuyie n kpréi kè n na kékətooo bàmbà.

Mubáammu

²⁰ Kuyie nkuù te kè ti Yiè nYesu yánté, wèè ku kòo yi ndòò metaummè mèè yó mbo sáá, wèè di cèmmú opecènti ò ncèmmúmè o pe. ²¹ Kuyie nkùù duò ndiwèi kù di teennè kè di ndəori mesàà nkù dó di ndəori mè, kù di teennè kè di ndəori dèè kù naati nè Yesu wèè deu ke yó mbo sáá o kó diyètiri. Kè dè mmè ndò.

Mudəummu səmmu

²² N kəbe n di báámmu ke tú dí mmi nkékénté n di wàri tìi náànti, ti dake í deu. ²³ N kəbe n dó ké di náke ke tú bè kpeté ti kou Timəntee. Kòò tùàkení mecáá nti bo nei kékətooo ke di yà.

²⁴ Di dəunko bèè di ni, kédəunnè Kirisi kəbe bəməu, ti kəbe Itadii kəbe di dəunko. ²⁵ Kuyie nkó mesàà nní ndi bonè diməu!

Isaku wàri dùi pátíri Di mpátíri tɔ tùi náàntì

Isaku weè wàri de kó dipátíri ke duó nKirisí kɔbe itíe mbè dò nkétũnne ì ke náá nke duó mmedonnimè yewe yemou kɔme Kirisí kou dò nkéntũmmè.

Kè de kó medonnimè benkú ti bo ndòmmè tidawanti mieke nè tikpàti mieke. Ti bo ndòmmè mehàárìimè mieke, yoo dibɔð kó mesoũmmè mieke. Kòo bè nàké kuwedəuncə mómmanku dò nkémbenkúmè nè ku dɔ̀̀rìimè mieke nke. Ti bo mbaàtìmè benitìbè, fenónɔ̀̀nɔ̀̀fè kó medòmmè, de ìnkè kó məcìì, yekpàrè nè tefentè, a bo kékũnnemè amàà, meminnímè, mubáámmu. De kó dipátíri né dɔke ìkú tùi ìnkè tùi tu: Ti bo mbenkúmè ti tákùmè nè ti dɔ̀̀rìimè mieke.

Di mpátíri náàntì duó ke dòmmè

1. Mudəummu 1:1
2. Metákùmè mèè ò nfiíkú mebennímè mieke, nè Kuyie nkuu duómmè məcìì 1:2-8
3. Fedawanfè nè okpààti 1:9-11
4. Məbennímè nè meyààmè 1:12-18
5. A bo keèmè kédɔ̀̀ tì yěmmè 1:19-27
6. Ti bo ndakemè ke bá mbaàti benitìbè 2
7. Kirisí kou dòmmè nkéndake o nónɔ̀̀nɔ̀̀fè kpéi 3:1-12
8. Kirisí kou dò nkéndòmmè kutenkú kɔbe ìkè 3:13-5:6
9. Itíe nsɔnyi 5:7-20

Mudəummu

¹ Mí nylsaku Kuyie nnè ti Yiè nYesu Kirisí bɛ koo tɔntì, mú wàri di mpátíri, ke dɔu nKuyie nkɔbe bèè cìété ke bo tipítì timəu.

Ti bo mbáámmè Kuyie nke tá

² N kɔbe kè mehàárìimè di tù̀̀kení dè ndi naati. ³ Di yěmu ke dò nke mehàárìimè di sònté kè di kpaá tá Kuyie, de mɔ̀̀nni ndi di ò̀̀ mɔ̀̀ɔtemè meminnímè. ⁴ Yóunè kè di minnìimè pì mme tómmú kétuəke me mánku kè dí kpenke Kuyie nkó kuce mieke kè ku kperɛ marè bá ndi dónni. ⁵ Kè məcìì ndònté ò̀̀mou, wèe mè mɔ̀̀o Kuyie, ku nò̀̀tè yáámmu kè kù pāá nnè diwèi kù bo mè nhò pā. ⁶ Ò bá mmóú ke yī̀̀kù, wè mmóúnè o yěmmè meməu, kòo yī̀̀kù ò̀̀ dònne dàmə̀̀eri kó yenéfinfirè nye kuyaakù tèm̀̀m̀̀u yè tipítì timəu. ⁷ Wèe m̀̀ou ke yī̀̀kù o yěmmè bá ndò nti Yiè mbo ò̀̀ pā dɛmarè. ⁸ De yiè mbotí yěmmè mèè sũ, ò̀̀ í yé ò̀̀ dɔ̀̀ dè.

Okpààti nè fedawanfè demàà ndi Kuyie mborè

⁹ Diwèi mbo bèè kpa bɛ kperɛ, ke yé Kuyie nyóó bè déúkũnnemè. ¹⁰ Bèè m̀̀ke bɛ kperɛ bè nyé ke dò mbɛ kpàti í tú timati Kuyie mborè, tì yóó pɛ̀̀təmu mutepóó nhò̀̀ yote mèè botí. ¹¹ Kuyie nhò̀̀ tuə mmèè botí mutepóó nkè mùu móté kéyote, mèè botí nku bè yóó pɛ̀̀təmə kè bɛ kpàti deè.

Mehàárìimè nè mesoũmmè de kó tináàntì

¹² Dè nnaati mehàárìimè sò̀̀kè wè kòo fiíkú tei tei, ke yé mè yóó pɛ̀̀təmə kè Kuyie nhò̀̀ yietí mufòmmu mùu bo sáà, Kuyie nyé nkù yóó duó mmù

bèè kù tá. ¹³ Kè mesoùmme sǎńkè òmòu ò báá yí Kuyie nkuù te, Kuyie nyí sou nhòmòu nè meyei, kù í sou nhòmòu. ¹⁴ Onìti ǎǎ yàmu káyaa nkè dèe ò tanné mesoùmme miéke. ¹⁵ Meyaammè meè ǎǎ púó nképeité meyei, kè meyei mpúó nképeité mukúũ.

¹⁶ N kǎbe dínđi n dǎ bè, di bá nsoú ndimáá. ¹⁷ Kuyie mpāā nyèè pāre tu yeśàayè nyè ke wenni, kù í ceeri, kuù dǎd kuwenniku, dibiiñni í bo ku borè. ¹⁸ Kuù mè dǎ ke duù mmufòmmu nè ku náańti miéke, kè ti bo ntú kù dǎd dè kó beketibè, bèè yóó kù dòntenè.

Ti bo nkemmumè Kuyie náańti ke dǎri ti yèmmè

¹⁹ Nyèè ke níi nkémmú mesàà nke bá ncāā tináańti, di miéke bá ncāā ke péíkú. ²⁰ Wèè mǎke kemiéke wè í dǎri Kuyie ndómè. ²¹ Nè de kpéi nyóunè dèè kó dimáà sńkũnko onìti nè meborime yeime, ke kékũnne dimáà, kempĩ nTináańsàati Kuyie mbuati ti di yèmmè miéke, ti yóó di deéte.

²² Ndǎrinè Kuyie nnáańti yèmmè. Kè di ti kemmu ke í dǎri ti yèmmè di sou ndimáà ndi. ²³ Wèè kèrímú Kuyie nnáańti ke í dǎri ti yèmmè ò dònne wèè wèitè wènwe tawéitè ke yà ò dòmme páíí. ²⁴ Ke ité ke yèńko dende bàmbà nhò do dòmme. ²⁵ Wèè me nsiéké Kuyie nnáańti tawéitè kǎme tì deeri, ke í ti yè nke ti tũ nweti weti, ke dǎri ti yèmmè, Kuyie mbo ò dǎd mesàà nho tǎmmú mumòu miéke.

²⁶ Kòò mòu yèmmè dò nhò tu Kirisi kou ke í nǎ nke pĩi nho nùù ò sou nhomáà ndi kòo báammu tú detetirè. ²⁷ Ti cice Kuyie ndó wèè dǎke wènwe iciribí nè bekúpobè kpéi nke dǎri Kuyie ndómè ke yóu kutenkù kó meyei mmemòu.

2

Kirisi kǎbe í dòmme kémmeke mebatimè

¹ N kǎbe dínđi bèè tũ nti Yíe nYesu Kirisi Kuyie ndéúkũnne wè, di bá mbaati benitibè. ² Kè benitibè bèdèbè tanní di tíkú dè, kòò mòu tu odítikpàati, ke ũ mumámáá mmùù díiti kpeñni, ke dáati tiyaasàati, kòo cĩri dáati tiyaaciti. ³ Kè di benke odítikpàati dikari sàari ke yí: Kari die ndikotikari. Ke nàké ocĩri ke yí: Ncómú dende. Yoo di yí: Karoo ketenkè. ⁴ Kè di dǎri memme di mǎke mebatimè mme di cuokè, de kó meyèmmè í wenni.

⁵ N kǎbe dínđi n dǎ bè, Kuyie ntāāté kutenkù kuu nkǎbe wúó mbè mbe beçiribè kè bè bo nkù tá mediè kéta ku kpàatiyuu miéke kù yè nkù yóó duó ndi bèè kù dǎ. ⁶ Kè di baati benitibè ke senku beçiribè, di í yé ke dò mbedítikpàatibè bèè di fěũnko, ke di kǎrinè bebeémbè boràà? ⁷ Beè càari Kirisi yetisàari bè yu di ke di ànné bàtèmmù.

⁸ Kè di dǎ kèntũ nyikuó dieyi, ti wàrimu ke tú: Ndó a kou tǎu a dǎ mèè botí amáá. ⁹ Kè di me mbàati benitibè di dǎri meyei mme, di í tũ nyikuó. ¹⁰ Kòò mòu tũ nyikuó ke yeténè ditannùù dimáà, ò yeténè ikuó imòu ndi. ¹¹ Kuyie nkùu yí a báá duónè wèè í tú a pokù yoo wèè í tú a dǎu, kuù yí a báá kuò onìti. Kàa í duónè wèè í tú a pokù yoo wèè í tú a dǎu ke kùò onìti a yeténè ikuó imòu ndi. ¹² Kè di náá nti yoo di dǎri dè dí nyé kè Kuyie nyóó di bekénèmu. ¹³ Wèè í kuó nhotòu mesémmè, Kuyie mbáá mè nhò kuó. Wèè kuó nhotòu mesémmè, Kuyie nyóó we nkuó mmesémmè kòo yè tibeénti.

A tǎmmú muu benkú a tákumè

14 Kòo nìti tu ò tá Kuyie nke í dɔ̀rri dɛmarè dè bo dɔ̀ ba? De kó metákùmè botí bo na kòò dɛetáà? 15 Kè dè dò ndi tebite yoo di tãũ mɔ̀u kpa tiyààti yoo mudii. 16 Kè di í ò duò ndɛmarè, ke né ò nàkè ke tú: Kɔ̀te kè dè nnaati! Muséé nyí yóò da pí, a í yóò mɔ̀nté a bo di mù. Dè bo ò teennàà? 17 Mèè botí nku kòò mɔ̀u tu ò tá Kuyie nke í dɔ̀rri dɛmarè o báammu tú detetirè nde.

18 Onìti bo na ke dò kàa cénke tá Kuyie nke í dɔ̀rri mesàà ndè sànnèmu, kè mí n né ò tɛ́nné ke dò kàa tá Kuyie nke dɔ̀rri mesàà ndèè wenni, ke yé n dɔ̀rri mè mèè benkú n kù támè. 19 Kàa yé ke dò nKuyie mbo kumáà, dè wennimu, yebàkè múnke tì yému kè kufɔ̀waa nyè bo kè yè kpeuti. 20 Kuyèinkù fí, a í yé ke dò nkàa tá Kuyie nkè í dɔ̀rri mesàà ndè tu detetirè ndaà? 21 Ti yà̀rri Abarahammu do yiemmu Kuyie nhò nàkè tì ke ndó kéféúte o bire Isaki diwũ̀tònni ìnkè, kè kù dò ò wenni. 22 A yà̀mu o tákùmè nè o dɔ̀rri mè dè do neímèmu, kòo dɔ̀rri mè benke ò támè Kuyie mmediè. 23 Memme tì wàrimè ke tú: Abarahammu do tá Kuyie nku kè kù dò ò wetí, kòò yu ke dò ku népo. 24 Di yému ke dò nKuyie nhɔ̀ yí onìti wetí o dɔ̀rri mè kpéi nke, dè í tú ò kù támè máà.

25 Dahabu do tú onitipòkù wèè dɔ̀uti dɔ̀utinè wènwe benitidaabè, kédòò Sifube mesàà nké bè benke kuce tekù kè bèe kò. Dèè do te kè Kuyie ndò ò wetí. 26 Kòo nìti í wei ò kúmu. Mèè botí nku kòo nìti tá Kuyie nke í dɔ̀rri mesàà nhò báammu kumu.

3

Fenóndènfè kó tináànti

1 N kòbe di bá ndó dimòu di ntú bèè tiè mbenitibè Kuyie nnáànti. Kuyie nyóò bekèné tinti bèè nàa mbèmbè ku náànti kè dè nyóò képèéte betabè. 2 Timòu ti ɔ̀ yétemu ti dɔ̀rri mè mièke, kòò mɔ̀u ɔ̀ nnáà nke báá yeté ò do mpáí nwe ke nò nke píi nhomáà. 3 Ti ɔ̀ táú ntimáti siséi nò kéna ké nsi túnni ti sì dónèmmè mme. 4 Wénténè bàtòò deu ke mamè kè ɔ̀ nkéri kè kuyaakperikù ò tèm̀m̀, kè bè ò pirinè dè né mà sámpòrè. 5 Fenóndènfè me ndò ndinùù mièke, ke ma sámpò ke né pòti fe yóò namè ke pí mmutòmmú diemù.

Muháà nhɔ̀ mma sámpò nwe kécóúte ndikpáà dièri. 6 Fenóndènfè bo dinùù mièke nke ke pí mmutòmmú yeimu mediè, ke sɔ̀nkunko onìti omòu, ke tuò nke dò mmuháà nKuyie nyóò ànné benitiyeibe mùù mièke. 7 Onìti bo na kètũntè dekprákpere debotí debotí nè sinɔ̀ nè debambaànnè nè menie mmieke kpere kè dèè yokè kénaá ntecfètè kpere. 8 Omòu me mbáá na kètũntè fenóndènfè, fè tu feyèife nfe, ke píéké medòmmè mèè kòò. 9 Ti ɔ̀ fe nsàntenè tì cice Kuyie, kéwète ké fe mbònténè kusɔ̀nkù benitibè Kuyie ndòò bè ke dònènnè kumáà. 10 N kòbe dè í dò ndinùù dii pãã mmesàà ndii wète kémbòmmùnè kusɔ̀nkù. 11 Menie nnatimè nè metiime dè bo na kényièni dinébòri dimáà mièkàà? 12 N kòbe, mutie bè tu mù fikie bo na képeité odiffè kó yebeà, yáà mutie bè tu mù fɔ̀nyi mù bo na képeité fikie kpèye? Mèè botí nku menie mèè wèèti mè báá namè kényènni dinébòri tiiri mièke.

Kéĩnkè kó mɛciì ndòmmè

13 Di mièke kòò mɔ̀u ciì, ke mòke meyèmmè, o borime nè o tómmú dè nwenni kòo náànti nnaati, kòo nyòò. 14 Kè di me mmòke mepómmè ke u medòmmè ke ènnè ditabè, di nyé ke dò ndi toti tì di yèmmè í tú timómmònti, di báá benné kémpòti. 15 De kó mɛciì mbotí í tú Kuyie nkòme,

kutenkù kōme mme, menitikōme, mebōokōme. ¹⁶ Mepómmè nè mehēximmè de borè, dikānkāðnni nè meyei mmemāu de de mbo. ¹⁷ Wèè mōke Kuyie nkò meciì nhò wennimu, ke mōke diwèi, kòo yèmmè yòò nkòo niti, ke kuò mbenitibè mesémmè, wè í baàti benitibè, wè í mōke meyèmmè mèdémè. ¹⁸ Bèè mōke diwèi bè di buotí tidibotí tēmè mme bè kōbe mieke kè di yóo peité Kuyie ndómè kè bèe kōfí.

4

Miù te kè yekpàrè bo

¹ Dimàù nè yekpàrè dèè bo di cuokè, de bonní de? Dè bonní di mómme mbe borè nde, ke yé di dómè dèmarè péu dèè í wenni ke kpa nsáá. ² Di ò ndó dèmarè nde ke mōnté kénkòu ditòbè. Ke ndó otòu mōke de ke mōnté kénkpa. Di ò mōnté di í mōo mèè kpéi nke Kuyie. ³ Di móu kè kù í di pāā nke yé di móúnè mèè yèmmè í wennimè, di dó ké ndè dòðrinè di dómè mme. ⁴ Díndi bèè tū nyice idéyi di í yé ke dò nkè di dó kutekù di tú Kuyie ndootitòbè mbeà? ⁵ Di yèmmè dò ntí sònté ke wàrimu ke tú: Kuyie ndó kuù máá nte diwènni kù ànné di oniti miekaà? ⁶ Kù dó ké ti dōò mesáà mme péu. Tí wàrimu ke tú: Kuyie ndòðri mesáà mbèè kékùnnè bemaá, ke yetíri sipòo yembè. ⁷ Duónnè dimáà Kuyie nkébaao dibòò kè dii coké kédété. ⁸ Tóónnè dimáà Kuyie nkè kù di tóónnè. Díndi meyei nyembè wénkùnnè dimáà, díndi meyèmmè mèdémè yembè wénkùnnè di yèmmè. ⁹ Banténè di sémmè kè di yèmmèe caàrè, kè di yóo mudaá nnè diwèi kénkuò. ¹⁰ Kékùnnè dimáà Kuyie nyiikè kè kù di déúkùnnè.

Kirisi kōbe í dòmmè kénnaante betòbè kpéi

¹¹ N kōbe di bá nnáante ditòbè kpéi nke wátiri ditòbè, wèè náá nhotòu kpéi nkoò wátiri ò wátiri ikuó nyi, wèè me nwátiri ikuó wè ì yeténèmu. ¹² Kuyie nkuù máá ànné ikuó, kè kuù bekù, kè kuù dèi wèè naati nè wèè sī. Fó nnáke a tú we ke bekùnè a kou tòu!

Ti í dòmmè kèmmake sifei

¹³ N náánnè dímbè di mmònni díndi bèè tu: Yie nyoo nanke ti bo kote di nhei kèmmake dibenni ke dōori kupotaá nke péte idíítí. ¹⁴ Di í yé tii naa yóo di tuōkení, di dōnnè mupāā mmu miù ò yenni kèpēētóo bāmbà. ¹⁵ Di dò nke ní na nyí: Kè Kuyie ndó ti nfòu kédòò die nyoo dèterè. ¹⁶ Kè di né mōke tefentè ke tá dimáà, Kuyie nyí dó de kó tefentè botí. ¹⁷ Wèè yé mesáà nhò dò nkédòò mè, ke í mè dōò, ò dōò meyei mme.

5

Bedítikpààtibè bo ndakemè

¹ Díndi bedítikpààtibè meyei mmèè yóo di tuōkení mè deumu. Nkuònnè. ² Di kpàti pāākemu, kè ditúu caáké di yààti. ³ Yemàrè sonye nye di wammúmè mesòo nnè idíítí ke còu nkè de cāke ke naa yóo di bekénè ké di còu. ⁴ Di í yietí bèè kúútí di paa nnè bèè dèi di diití. Kè bè kuò nkè ti Yiè nKuyie Mpakedaa kèè be dabùò. ⁵ Díndi dōòmu di dómè ketenkè ìnkè, ke di ke dùnnè ke baa di kó mukòu yiè. ⁶ Díi bekénè benitisààbè ke yē mbè í naati ke bè kùò, bá bè í di bāao.

Ti bo mmimmè mehàarimè mieke

⁷ N kɔbe mmiɛnɛ ke baa ti Yiè mbo wɛtenimè, fetaafe ɔɔ do kòo tenkúti mmi mmèè botí ke baa diyɔ̀̀ bo deèmè kòo kɔ̀̀ o diiti. ⁸ Mmiɛnɛ ke fííkú tei tei, ti Yiè nhauté ke bo wɛtenímu.

⁹ N kɔbe di bá nnáante ditɔ̀̀ kpeí nKuyie nyàà bo di bekénè, obeénti tù̀̀kenímu ke cómmú dibòri. ¹⁰ Dentenèni Kuyie pānāaanti nāanbè do nāante ku nāanti, ke fɛ̀̀uri ke mi mmèè botí, dí mme ndò. ¹¹ Dè nnaati bèè do fɛ̀̀uri ke mi. Di kèemu Isɔ̀̀bu kó tināaanti ke yà ò do mi nkétuake kumànkú kè Kuyie nhò dɔ̀̀ dè. Ke yé Kuyie nnitimèmu ke kuò mmesémmè.

¹² N kɔbe di nyé ke bá mparikunè keɛnkè yoo ketenkè yoo detere marè, di kòò ɛ̀̀ ntú ɛ̀̀ kè di kòò áà ntú áà, kè Kuyie mbáá di bekénè.

Ti bo nyumè bewedunkótibè kè bè ti báannè Kuyie

¹³ Di miéke kè mehárìmè sɔ̀̀nté òmòu wèe bántè Kuyie, kè wèe yèmmè naati wè ndiè nke kù sántí. ¹⁴ Kòò mòu mò nwèe yu bewedunkótibè kè bèè ò waare mekùò nnè ti Yiè nyètiri kébántè Kuyie. ¹⁵ Kè bè bántè Kuyie nke tá, ti Yiè nKuyie mbo miékunne omuanti, bá kòò dɔ̀̀ meyei kùu mè nhò cíé. ¹⁶ Ndáankonè ditɔ̀̀bè di yei, ke báannè ditɔ̀̀bè Kuyie nke mierí, wèe dɔ̀̀ri Kuyie ndómè o kó mubáammu kpeɛnìmu mediè. ¹⁷ Edii do tú oniti nwe ke ti dònne ke bántè Kuyie nke dò fetaafe báá ni, kè fè dò yebie nyètāāti nè dikéè bá fè í dùóté ketenkè. ¹⁸ Kòò wɛte ké kù bántè kè fetaafe ni kè tidiiti peité.

¹⁹ N kɔbe di miéke kòò mòu dèténè Kuyie nkòò tɔ̀̀ wɛte koò tɛ̀nnéni, ²⁰ ò detému de yiè nke yó nte kè Kuyie ncíé mmeyei mpéu.

Pieri wãri dùi pátíri diketiri Di mpátíri tɔ̀ tùi náànti

Pieri pátíri ketiri náànnè Kirisi kɔ̀be mbe bèè do cìeté ké mbo Asii tenkè kubakù cànku bíékè, Pieri do yóó bè wãri dipátíri ke bo Odommu nwe. Ò do bè wãri ke bo yáúkùnnè Kirisi kɔ̀be bèè bo meféútímè miéke be kònti nti, kòo mbè nàá nke tú Kirisi kumu ke yãánté, ke ti dɔ̀unnè dinùù ke wētini.

Di mpátíri náànti duó ke dòmme

1. Mudɔ̀ummu 1:1-2
2. Pieri dèntemè Kirisi kɔ̀be Kuyie mbè deetémè 1:3-12
3. Ò bè tiémme ke tú bè nfoù mufòmму wennimu kè be fòmму ndéúkunko Kuyie nyètiri 1:13-2:10
4. Kirisi kou bo ndòmme meféútímè miéke 2:11-4:19
5. Kirisi kou dò nke kékùnnè omàà ndi, ke mpĩ mmutòmму betobè kpéi 5:1-11
6. Mudɔ̀ummu sɔ̀mmu 5:12-14

Mudɔ̀ummu

¹ Mí mPieri Yesu Kirisi kó ditōnni, mú wãri dipátíri dii nKirisi kɔ̀be bèè cìeté ke bo Pōs nè Kadasii nè Kapadoosi nè Asii nè Bitinnii kó itempè mmieke. ² Ti cice Kuyie nkuù mè dó ke di tãátè nè dimōnni, kè di bo ntú ku kɔ̀be, kè Muyaánsààmù di cãánnè kè di bo nyié nku kpɛti kè Yesu Kirisi di òúté nè o yĩ.

Kuyie ndi dɔ̀ mesàà ké di duó ndiwèi mmèdiè!

Kuyie nyóó duó ndè ku kɔ̀be de kó tináànti

³ Ti sãntímu Kuyie nti Yiè nYesu Kirisi cice, ò dòò mèè sàà nkpeí nke duó nkè Yesu Kirisi yãánté, kè ti pètè mufòmму pàmmù, koò bàànnè ti yèmmè meməu. ⁴ Kè diwèi ti bo Kuyie nyóó duó ndè ku kɔ̀be keĩnkè de kpéi. Dè í caari, dè í sĩnni, dè í ceeri. ⁵ Kuyie mbo teennè dĩndi bèè kù tá kè di tuòke diyie sɔ̀nni kè kù di duó nkù sòri dè.

⁶ Dè tũ nni ndi naati bá kè di fěũri ke ààri yemàrè sánpò miéke. ⁷ Di yému ke dò mbè ò ndó kéwénkùnnè mesəə ké mè pũnnému bá mè í yóó me mməntemè. Di tákùmmè pèřétemu mesəə, meféútímè nè meháárimè kè dè di yáú kè bo yà di tá kè dè màmè. Di yóó kpenkemu kè Kuyie ndi sãntè ké di déúkùnnè Yesu bo wētini dùi yiè. ⁸ Di ò dómму bá di í me nhò wùómmè, koò tá bá di í me nhò yàmè, ke mɔ̀ke kuyènaatí diekù oniti báa na kénákè kù màmè. ⁹ Ke yé weti weti ke dò ndi tá Kuyie nkè kù yóó di deetè diyie sɔ̀nni yiè.

¹⁰⁻¹¹ Kuyie mpãnáànti náàmbè do nàkèmu kù yóó deetémè benitibè kè Muyaánsààmù mbè bonè ke bè benkú Yesu yóó fěúté mèè botí kè Kuyie nhò dèúkùnnè, kè deè nte kè bèè fié yepáte ke bo yà dùi mōnni ndi nè mèè botí nku dè yóó dɔ̀mè. ¹² Kuyie ndo benkemu ku pãnáànti náàmbè kè bè nyé ke dò mbè nàá nti í yóó dɔ̀ kè bè kpaá fòu. Bè tì nàké dí kpéi nke, bèè náante Tináànsààti kè bè tì ndi nàké páíí nè Muyaánsààmù kó muwērimú, kè Kuyie ntōrè dó ké tì yĩté.

Ti bo nwennimè páíi ke dònne ti cice Kuyie

¹³ Nwākénè kēmpī nKuyie ntōmmú kénno nke pī ndimáà, kēmbaanè di yèmmè memou Yesu yó wētēni ke di duó ndè. ¹⁴ Nyíennè Kuyie nkpeti, bá ntūnne kutenkù kuu nkó meborime, di do í yé Kuyie nke dōmmè. ¹⁵ Ndōnnè páíi di borime memou miēke, Kuyie nkù di yu kù dōmmè. ¹⁶ Ti wàrimu ke tú: N dōnnè páíi mí nKuyie n dōmmè páíi.

¹⁷ Di kù yu ke tú di cice nwe, nyénè ke dò nkù í baàti òmòu, kù yóó bekénè bá wè o tōmmú dōmmè mme. Ndénè ku di fōmmu mumou miēke ketenkè kie nyīnkè. ¹⁸ Di yēmu ke dò ndi do tū ndi yembè kó meborime yeime kè Kuyie ndonté di wūš, kù né í yè donté nè meso nyoo nè idííti dèè pēnké. ¹⁹ Kù yè donténè Kirisi kó mukūū mmu. Kirisi do mpáíi nwe, ke dò ndipebii dii kpa kuyènkù ke kpa tesùtè, bè šš kuò di. ²⁰ Kuyie nyóó ò tāāté kòo bo di deēté ke mu nyí dōò kutenkù, koò duōnni yemòrè sonye kòo bo di dōò mesàà. ²¹ Ke duó nkòo yānté, kè kù ò dèúkūnne, deē te kè ti tá Kuyie ke baa kù bo ti deētémè diyie sōnni yie.

²² Di yie ntimómōnti nti kè ti di wèúkūnne, kè di bo na kéndó ditòbè. Ndónè ditòbè mediè nnè di yèmmè memou. ²³ Di fòu mùu fōmmu í tú di yembè kōmu, mùu yóó deè. Tináaṣààti tii bo sáà ke duó mmufōmmu tii mù ndi duó nkè mù yó mbo sáà. ²⁴ Ti wàrimu ke tú:

Onìti dò ntimúti nti,
kòo ārime dò mmumúpóó.
Timúti šš kpeímu kè ti póó nyote.

²⁵ Ti Yiè nKuyie nkó tináaṣàti tinti me mbomu sáà.
Tii tu Tináaṣàti bè di nàké ti.

2

Kirisi kòbe kó tináaṣàti

¹ N kòbe yóonè mepómme, meciūmmè, meyèmmè mèdémè, a bo ndómè otòu kperè, nè tináanyēiti. ² Kuyie nnáaṣàti wennimu: Ndónè ti íbíbēnni dó mèè boti memiè, kēna kénkótírí Kuyie nkó kuce miēke. ³ Di yáakému ke ya Kuyie nwennimè.

⁴ Dí tšónnè dimáà Kirisi wèè tu ditáfòuri Kuyie mpénsiri di ke di tāāté ke bo pūūténè ku cīētè, kè benitibè di yete. ⁵ Duōnnè dimáà Kuyie nke múnkee naá nyetákperè kè kù di maánè ku cīētè, kè dí ntú Kuyie nkuó niùbè bèè dò mpáíi ke pī mmutōmmú kù dó mù. ⁶ Ti wàrimu ke tú:

N tāāté ditásààri ndi
ke dou nSiyōš kè di tu dipūū,
wèè di tá dēmarè báá ò nampè.

⁷ De kó ditári tu dindi bèè di tá di kó disānni ndi. Bèè di yete ti wàrimu be kpéi nke tú:

Bemaribè dootóo dii tári,
dii naá ndipūū kó ditári mómōnni.

⁸ Titeti wàrimu ke tú:
Wèè tu ditári bè yó mbétírí di,
dipèri dii yó mbè buò
bè í tá mèè kpéi nho kpeti.
Bèè yete o kpeti bè yó nduòmu, Kuyie nkuu me nyē.

⁹ Díndi bie di tú Kuyie ntãáté bèmbe, Okpààti kó ikuó nìùbè, kubotí kùù cää, kubotí Kuyie ndonté kù. Kù di tãáté ke di dènneni dibìnni, ke di tanné ku kó kuwenniku diekù kè di bo náké mutòmú diemù kù pī mmù mmu di kpéí. ¹⁰ Di do í tú Kuyie nkàbe, di mmònni ke bè naá. Kuyie mu ndo í di cĕé, di mmònni ke di cĕé.

Kirisi kàbe borime bo ndòmme

¹¹ N kàbe n dós bè, di pòdnímu ke tú bepòòbè ketenkè kie ìnkè, deè te kè n di tiè nke tú: Di yóu meyèmmè mèè dós meyei, mè màùnè di wènni ndi dù dós Kuyie. ¹² Di borime nwenni, bèè í tū nKuyie nkè bè di sáá mbèe yà mè wennimè, ke déúkùnnè Kuyie nyètiri ku beénti yiè.

¹³ Di dós mèè kpéí nti Yiè, nyíennè bèè baké be kpeti, okpààti diewè ¹⁴ nè o kó betũmbè, ò kànnè bè kè bè tiè mbèè càari, ke sánti bèè dòri mesàa. ¹⁵ Kuyie ndós dí ndòori mesàa mme, bèè í kù tū nkè bè báá pété tìmatì ke di wátí. ¹⁶ Kirisi di dènnemu ikuó mieke, bè né í yè ndí ndòori meyei di yè mèè kpéí nyikuó mieke. Di borime nwenni kè di dòori Kuyie ndómè. ¹⁷ Di báá senkèri òmòu, ndónè Kirisi kàbe bemòu, kéndé Kuyie, ke yíé nhokpàati kpeti.

Kirisi fèütémè kè ti dò nkéféüté

¹⁸ Díndi betòmbe nyíennè bèè di ni be kpeti ke bè dé, kè bè wenni yoo bè yóu. ¹⁹ Kuyie mbo di dòò mesàa nkè bè di fèũnko kè di mi ndi dós mèè kpéí nke yie nKuyie nkpeti. ²⁰ Kàa dòò meyei nke fèũri dè í màke diyètiri mari, kàa me ndòò mesàa nke fèũri ke mi, dè tu Kuyie nkó mesàa mme. ²¹ Kuyie ndi yu deè kpéí. Kirisi fèütému di kpéí nkè di dò nkétũnnè o ce kékéüté. ²² Wè í dòò meyei mmamè, ò me nyí náké siyáàbìsì nè ò bomè. ²³ Kè bè nhò sáá, mbá wè í ténñinko, koò fèũnko koò cĕéké, ke ãnnè demòu Kuyie nkùù bekù weti weti ku nòutè mieke. ²⁴ Wee còutè ti yei nke tò, kè bè ò baaké kudapãátí kè ti bo kú meyei mbíéké kénfòu mufòmmu Kuyie ndós mù. Bè we nkòute kè ti miété. ²⁵ Bè we nkòute kè Kuyie nti deeté. Di do dò ntipièti tii feti tinti, di mmònni ke wète di cènti wèè bàa di wèrè o borè.

3

Benitipòbè nè be daàbè bè dò nkéndòmme

¹ Díndi benitipòbè dí nyíé ndi daàbè kpeti deè pèèté di bo mbè náammè Kuyie nnáañti. Kè bèmabè be mieke í tū nKuyie, di borime nte kè bèe kù tũnnè. ² Ke yé bè yóò yàmè di borime wennimè kè di bè dé. ³ Di bá nsàri ke pãàti tiyùti ke do ntiyààti idítíkperí kpeti, yetootòre idítíkperí kpeye, ke bo benke dimáa. ⁴ Di wenniku ntú kùù bo di mieke kùù í ceeri, di yèmmè nwenni ke boo, Kuyie ndós kuù wenniku botí. ⁵ Dimònni kó benitipòbè bèè do duós be máa Kuyie nké nkù bàa bè do me ndò nke yíé mbe daàbè kpeti. ⁶ Saraa do me ndò ke yu o dàu Abarahammu ke tú o yiè. Kè di dòori memme di bo ntú o bí kè bá nyíèkù tìmatì.

⁷ Díndi benitidaabè kè dí mpī ndi pobè mesàa nke yé di wèrímú pèètéme be kòmu, ké mbè dé ke yé di yóò wènnémè ke pété mufòmmu mùù bo sáá. Kè di dòori memme demarè báá dítínné di báammu.

A bo ndòorimè mesàa mbá kè bè da fèũnko

⁸ Nwèínnè meyèmmè mèmáa, dinùù dimáa kèmmòke ditòbè kó mesémmè, ke dós ditòbè ke dò nteçĕètè tèmáa kàbe. Kéndòori mesàa nke kékùnko dimáa.

⁹ Di bá nfǎku ditǎbè meyei, kè bè da sǎá nha báá ténné, a petínkεε mǎo Kuyie nkó mesàà mme be kpéi. Kuyie ndó di mme ndǎori kè kù di dǎò mesàà. ¹⁰ Tí wǎrimu ke tú:

Wèè dǎ kǎmbo kè dè ò naati,
wèè yóu tináanyeyiti nè siyáábisi.

¹¹ Ke yóu meyei kéndǎori mesàà,
kényetíróo ke dǎ kénnaatinè benitibè bεmǎu.

¹² Ke yé Kuyie nyémè
bèè dǎdri kù dǎmè be kpéi nke,
ke cǎú be kó mubáammu,
ke búúti bèè dǎdri meyei mbe kǎmu.

¹³ Kè di dǎori mesàà nwe mbo di dǎò meyei? ¹⁴ Bá kè bè di fǎũnko di dǎori mèè kpéi mmesàà ndi bá nyǐèkù òmǎu, kè di kǎmbùàti duò. Dè ndi naati. ¹⁵ Ndénè Kirisi di Yiè, kòò mǎu di beke o kó kuce kpeti dí ò nàké diyǎnni ke báá ò sènkèri. ¹⁶ Ndǎorinè mesàà nke bá nyǐèkù, kè ifeii pí mbèè di wátiri ke di sǎá, ke yé bè í yóó yàmè di dǎò mèè yei. ¹⁷ Kǎa dǎdri mesàà nkè Kuyie ndó a fǎũté, dè wennimu ke pǎēté a bo dǎòmè meyei nkéfǎũté. ¹⁸ Kirisi fǎũtému ti yei nképéi, wenwe wèè kpa meyei nke dúó nhomáá kuce mèmáá kè bè ò kùò, ò me ntúmè oniti kòò ku, ke yǎánté ke yé ò tumè Kuyie, ke bo ti niité Kuyie mborè. ¹⁹ Ò ku dii mǎnni kénákému Kuyie nnáañti becírìbè bèè kpetí. ²⁰ Bèè do yete bèmbε Kuyie nkpeti, Nǎwee baakù dii mǎnni bàtód kè Kuyie mmi nke bè bàa. Benitibè bèni, bèè mǎá do ta bàtód miεke kéyenténè menie. ²¹ Dε kó menie ndo dǎnnè bàtémǎu nwe bè di ǎá wè kòò di dǎeri, bè ǎá í nyóó ǎnnè oniti bàtémǎu ke bo sǎúte o kǎnti kó meyǎò, dè benkú Kuyie nhũté mèmme o yei nkòò wenke. Kuyie mbo na ké mè dǎò ke yé Kirisi kumè ke yǎánté. ²² Di mmǎnni Yesu dεke kéĩnkè nke ke kari Kuyie mbakù yóu ke baké Kuyie ntǎrè yemǎu nè kéĩnkè kó bekperibè kè bè ò dé.

4

A bo yóumè meyei nkédǎò Kuyie ndómè

¹ Kirisi fǎũtému! Nyénè ke dò ndi múnke yóó fǎũté, ke yé wèè fǎũri ò yóumè meyei. ² Dε te kè ti dò nkéndǎori Kuyie ndómè ti we yèè kpaá ye miεke kéyóu timómmǎmbe ti dómè. ³ Di do í tú ndi mǎnni Kuyie nke dǎori di dómè mme, ke dǎutinè ditǎbè, ke tú tinaayǎàti, ke ǎá yedikétontébaa ke feu iwũs yebókè dèè tu meyei ndiemè. ⁴ Di mmǎnni ke dè yóu, nè bè di do wǎ nke dǎori meyei kè dè bè di, kè bè di sǎá nke di senku. ⁵ Kuyie nkùú yóó bekénè befóubè nè becírìbè kù yóó bè yietímu be dǎorimè dǎmmè. ⁶ Dε te kè Kirisi nàké Tináañsǎàti becírìbè, kè Kuyie mbo bè bekénè kè bèè pété mufòmǎu kù duò mmù.

Kuyie nti duómǎmè ti tǎmmú ti tǎmmú

⁷ Kutenkù auté ke bo deèmu, nciinè, ke nyé ke báá nKuyie. ⁸ Dèmarè ketirè tu: Di bo ndómè ditǎbè, ke yé medókùmè daatimè meyei mmesúkùmè. ⁹ Ncǎúnè Kirisi kǎbe di cǎí nè diwèi. ¹⁰ Kuyie mpǎmu bá wè dipǎnni, di nyé píĩnè mutómmú kè dè wenni, ke teennè ditǎbè. ¹¹ Kuyie nduó nwè kòò bo nnáá nku náañti, wè nti náá mbetǎbè, kè kù dúó nwè kòò bo nteennè betǎbè wè mbè teennè o wǎrimú mumǎu Kuyie nhò dúó mmù. Kè Kuyie nyètiri dεuke Yesu Kirisi kpéi nwèè dεu ke kpeñni sǎá. Kè dè mme ndò.

A bo nfěũrì mè Kirisi kpéi nkè dè da naati

¹² N kɔbe n dó bè, kè di fěũrì mediè ndè báá di di, kè di yèmmè ndò ndèmarè cànnè. ¹³ Dè petínke ndi naati Kirisi fěũtémè kè di múnke fěũrì, kòò bo wětení kè di yà ò deumè kè diwèi di pĩ. ¹⁴ Kè bè di sáá ndi tú mèè kpéi nKirisi kɔbe dè ndi naati ke yé Muyaánsààmù kó muwērímú diemù di bonèmè. ¹⁵ Nyénè kè bè bá nfěũnko òmòu ke tú ò kùò onitì, yoo ò yùúku, yoo ò dòò meyei nyoo ò ta otòu kpeti mièke. ¹⁶ Kòò mòu fěũrì ò tu mèè kpéi nKirisi kou, ifei bá nhò bo, ò petínke sánte Kuyie nhò tu mèè kpéi nKirisi kou.

¹⁷ Kuyie mbeénti tùòkemu kè kù keténè ku kɔbe. Kè Kuyie nketé ke bekùnè tínti ku kɔbe dè né bo ndómmè bèè kù yete? ¹⁸ Bèè dòòri Kuyie ndómè kè bè fěũté ke né na ke cooté, benitiyibe nè benitidónnibè bo yĩme kécooté? ¹⁹ Bèè dòòri Kuyie ndómè ke fěũrì bè nsóké ke dòòri mesàà nke duó mbemáà Kuyie nkùù bè dòò, kù béi ntì í ceeri, kù béimmu ke tú kù í yóó bè yóu.

5

Ti bo ndakemè Kuyie nkɔbe kpéi

¹ Di mmònni n náánnè dímbè bewedòunkótíbè, m múnke we ntú ke yà Kirisi fěũtémè, ke yóó ò wěnnénè o kpeti mièke. ² Ndaakenè Kuyie nkɔbe kù di duó mbè kpéi nkè mbè pĩ mmesàà nnè di yèmmè memòu, dè bá ntú nè muwērímú yoo di dó idíítì, dí mpĩ ndi dó mèè kpéi nKuyie. ³ Di bá ndó kémbaké Kuyie ndi duó mbè, dí ntú bè yó nwúó mbèè kó meborime ke tũ. ⁴ Kòò cěnti diwè tùàkení dìi yìè wèè di cú ticuuti tikpeti tìi yó mbo sáà.

⁵ Díndi bebémbè, nyiénè bekótíbè kpeti. Dimòu kè di nkénkũnko dimáà. Ti wàrimu ke tú: Kuyie nyetírì sifeí yembè ke dòòri mesàà mbèè kékũnko bemáà. ⁶ Kékũnne dimáà Kuyie nkperíkù ìkè, kè ku mònni tùòke kù di déúkũnne. ⁷ Duónnè ku di yentotí imòu, ke yé kù dàkemè di kpéi.

⁸ Nyénè kéndake, di kprantídèntòu dibòò firimu dicìrìcìrì kòme, ke ũntí ke wanti di bo pĩ nwè. ⁹ Nfííkúnè tei tei Kuyie nkó kuce kébaao dibòò. Nyénè ke dò ndi kɔbe bèè bo tipíùtì timòu bè múnke fěũrì mèè botí. ¹⁰ Di yóó fěũtémù yemòrè sámpó mièke. Kuyie nkùù dòòri mesàà nke di yu kè di bo wěnnénè Kirisi kémbo ku kpeti mièke sáà, kè kù di wénkũnne páúí, ke di kpénkũnne, ke di fíí ndipũù kperì ìnkè. ¹¹ Kuù kpeñni sáà. Kè dè mè ndò.

Mucaummu

¹² Ti kou Sidifěè weè n teennè kè ti wàri di mpátiri kè m bo di náké ke tú Kuyie ndi dòòmu mesàà nweti weti ke yáúkũnne di kònti kè di nfííkú teii kù kó kuce mièke.

¹³ Kirisi kɔbe Kuyie ntãáté bè kè bè bo Odommu nè n kóo dapàà mMariki, bè di dũnko. ¹⁴ Díndi Kirisi kɔbe, ndóunnè ditòbè nè diwèi.

Díndi Kirisi kɔbe kunaatí ndi bonè dimòu.

Pieri wàri d̀̀i pátiri d̀̀eri Di mpátiri t̀̀o t̀̀i náànti

Pieri do wàri o pátiri d̀̀eri Kirisi k̀̀obe bem̀̀ou ndi bá k̀̀e bè bo k̀̀ù k̀̀ù píkù. Ò do bè wàri ke bo bè nàk̀̀emu k̀̀e bè ndake k̀̀ébaao bèè tiè nyiyáábisiítie nk̀̀e ì càari benit̀̀ibè ke bè tanǹ̀inko meyei mmieke.

Pieri do d̀̀ake ỳ̀í k̀̀ú t̀̀i ìnk̀̀e t̀̀i t̀̀ú: Kirisi í ̀̀o t̀̀i ò bo ẁ̀etenímè. K̀̀e Pieri nàk̀̀e de yembè ke t̀̀ú, k̀̀e Kirisi ̀̀o t̀̀i ò í d̀̀ómè mme k̀̀òd m̀̀ou feti, ò d̀̀ó tim̀̀ou ti bant̀̀emu k̀̀e ceete ke ỳ̀ou ti yei.

Di mpátiri náànti duó ke d̀̀ommè

1. Mud̀̀oummu 1:1-2
2. Kirisi kou k̀̀o muf̀̀oummu d̀̀o nk̀̀énd̀̀ommè 1:3-21
3. Pieri tumè bè ndake iyáábisiítie nyembè kpéi 2:1-22
4. Pieri nàk̀̀émè Kirisi k̀̀o muẁ̀etim̀̀u nè Kuyie nk̀̀o diyie de kpéi 3

Mud̀̀oummu

¹ Mí nSim̀̀o Pieri m̀̀ pí nYesu Kirisi k̀̀o mut̀̀oumm̀̀u m̀̀mu ke t̀̀ú o k̀̀o dit̀̀onni. M̀̀i wàri di mpátiri d̀̀indi bèè tá Kuyie nti k̀̀u tá mèè botí. Kuyie nnè Yesu Kirisi Od̀̀eetiwè bè wetim̀̀u deè te k̀̀e bè di duó mmet̀̀ak̀̀umè k̀̀e mè d̀̀onnè ti k̀̀omé. ² Kuyie ndi teennè k̀̀e di d̀̀o m̀̀esàa m̀̀mediè nk̀̀e di duó ndiwèi, di k̀̀u ỳ̀éte mèè kpéi nnè ti Yiè nYesu Kirisi.

Kuyie nti t̀̀aátè mè ke ti yu

³ Kuyie nnè ku ẁ̀erim̀̀u mieke k̀̀u ti duómmu d̀̀e ti békù d̀̀e k̀̀o dimàa k̀̀e ti bo nf̀̀ou ke k̀̀u sánti. Kuu te k̀̀e ti ỳ̀éte wèè ti yu, k̀̀e ti bo ò toténè o k̀̀o tikpeti nè o k̀̀o m̀̀esàa. ⁴ Nè deè mieke nke Kuyie nti d̀̀ounnè mè yenò yediye yèsàayè k̀̀e d̀̀e bo yie nk̀̀e ti p̀̀eté k̀̀u yè nk̀̀u yóo ti d̀̀o d̀̀e k̀̀e ti na k̀̀eyenténè kutenk̀̀u kuù nk̀̀o meyei m̀̀mèè m̀̀ake med̀̀ok̀̀umè mèè k̀̀ou, k̀̀edontenè Kuyie. ⁵ Nè de kpéi nyetenko k̀̀eyíe meborime sàamè di t̀̀ak̀̀umè ìnk̀̀e, k̀̀eyíe meỳ̀éti mè di borime sàamè ìnk̀̀e, ⁶ k̀̀ennò nke p̀̀i ndimàa k̀̀e d̀̀e yíenè di ỳ̀éti mè ìnk̀̀e, k̀̀e di nò nke p̀̀i ndimàa di yetoo k̀̀em̀̀ote meẁ̀érimè, k̀̀eyíe Kuyie nk̀̀o disanni meẁ̀érimè ìnk̀̀e, ⁷ k̀̀eyetoo k̀̀endó Kirisi k̀̀obe k̀̀em̀̀ote med̀̀ok̀̀umè. ⁸ K̀̀e di m̀̀ake dende k̀̀o dimàa ke d̀̀e yéuti d̀̀e bo nte k̀̀e di t̀̀oumm̀̀u ndéúkù k̀̀e di d̀̀ake ỳ̀éte ti Yiè Yesu Kirisi. ⁹ Wèè í m̀̀ake dende ò tu kuyũ̀̀nk̀̀u nku, wè í wúo, ke í kpaá yè Kuyie nhò òútè mè o yei.

¹⁰ Yetenke k̀̀etaunnè dimàa weti weti Kuyie nk̀̀u di t̀̀aátè ke di yu. K̀̀e di d̀̀o m̀̀emme di bo na k̀̀etuake kum̀̀anku. ¹¹ K̀̀e Kuyie ndi kpeté dibòri m̀̀esàa nk̀̀e di ta ti Yiè nYesu Od̀̀eetiwè kpà̀̀tiyuu mieke, di yó mbo sàa.

¹² Deè te k̀̀e n d̀̀ó k̀̀e ndi denni de k̀̀o tináant̀̀i sàa bá nè di me ndiè nke ti yè mè k̀̀e di d̀̀ake f̀̀í k̀̀ú timómm̀̀onti di tá ti mieke. ¹³ K̀̀e n kpaá f̀̀ou, n d̀̀ó k̀̀e ndi dennimu de k̀̀o tináant̀̀i k̀̀e di báa yè nk̀̀eduó. ¹⁴ Ti Yiè nYesu Kirisi n nàk̀̀emu ke t̀̀ú m̀̀onni t̀̀uàke. ¹⁵ Deè te k̀̀e n yetíróo ke baa ti ndi náa nke bo k̀̀u k̀̀e di nkpaá ke ti yè.

Kuyie mp̀̀aánaant̀̀i náambè nàk̀̀e ti tumè timómm̀̀onti

¹⁶ Ti náa nt̀̀i náant̀̀i ke di benk̀̀u ti Yiè nYesu Kirisi ẁ̀etinímè nè muẁ̀erim̀̀u í t̀̀u p̀̀etèmpè benit̀̀ibè ke wè nè mecii. Ti yamu nè ti nuò nhò

kpeñnímè. ¹⁷ Ti do bomu ditāsààri ìnkè kè ti cice Kuyie nhò sante kòò déúkunnè nè ku kpeti dieti mieke kòò béinnè ke dò: Yie nweè tú m bire kè nh ò dó mesàà koò tá mediè. ¹⁸ Ti do ò bonè ditāsààri ìnkè nke kékeè de kò metammè.

¹⁹ Deè te kè ti yie nke dò Kuyie mpāānāaanti náam̀bè do nàké tì yóò dāò. Di dò nké tì yiemmu, tìl̀ dò nfitìrè dèè mí keyènkè ke wenté, kè tekūnwentéwātè yènnì ke miútè di yèmmè mieke. ²⁰ Nyénè ke dò nKuyie mpāānāaanti náaantò m̀òù í nàké tìmatì tìl̀ tu o kpeti. ²¹ Onitì báá na nè omáà kénáké Kuyie mpāānāaanti, Muyaānsāam̀m̀ muù do bè bonè kè bè nnáá nKuyie mbè duó nti kè bè bo nàké benitibè.

2

Iyáabisítíe nyembè kó tináaanti

¹ Benitibè do bomu bèè tu bemáà Kuyie mpāānāaanti náam̀bè ke sóú. Mèè botí nku benitibè buotémè di cuokè ke náá mbenitibè tìl̀ í tú Kuyie nkpeti ke bè sóú ke yete ti Yiè nweè bè deetè o kpeti ke feti kè Kuyie nyóó bè kùò mecāā. ² Kusūkù bo túnne be borime kè bè ndoutinè betəbè kè dè nte kè benitibè senkèri Kuyie nkó kuce kùù tu timóm̀m̀anti kaku. ³ Bè yó ndi sóú nke dó idiítì nyi, Kuyie mme nyóó bè kpetinnému bāmbà.

⁴ Kuyie nyí yóò ku tārè yèè yete ku kpeti, kù yè tannè dif̀tìri cūmpuri ndi dibìnnì mieke ke baanè tibeénti yiè. ⁵ Kuyie ndo í yóò Nəwee kó dimənnì kəbe. Kù do cūñnì fetaafe nfe kè ffe kuə benitiyeibe, kégóò Nəwee nè o cītè kəbe beyiekè. Nəwee do nàkému benitibè ke dò bèè dāò Kuyie ndómè. ⁶ Kuyie ndo cúu nSodəmmu nè Koməə kè benitibèe kú páíí, kè dè benkú kù yóò kpetinnémè mme benitiyeibe, ⁷ kédeetè Dəti onitisəu wèè yèmmè do caari nè bè dāòri mèè yei. ⁸ Ò do tú onitisəu nwe ke bo bè cuokè ke wúó mbè dāòri mèè yei nke yo be náanyeyiti kòo yèmmè càari. ⁹ Kuyie nyému kù yóò deetè mèè botí ku kəbe bèè fēūri, ke yé kù yóò kpetinnè mèè botí benitiyeibe ku beénti yiè. ¹⁰ Kù dāke yóò kpetinnè bèè dāòri bèmbe meyei mbe yèmmè dómè ke kù sənku.

Iyáabisítíe nyembè, n di náá mbèè kpéi mməke yekóm̀bò nye nè sifei, bè í dé keìnkè kó bekperibè ke bè sáá. ¹¹ Bá Kuyie ntārè yèè kpeñni ke bè pēētè, yè í dáati ke bo sáá nkeìnkè kó bekperibè Kuyie mborè ke dò bè càarè. ¹² De kó benitibè í yé bè dāòri dè, bè dò nyiwūš nyi ìl̀ péi kè bè pīi nke kəu. Bè sáá mbè í yé dènde kè Kuyie nyóó bè kùò iwūš tēmè. ¹³ Bè dāò mèè yei nKuyie nyóó me mbè yietí. Bè dāòri meyei mbè dómè mme kuyie ncuokè, kè š mbo di yo ndè kè dè dò nyisíe ke di sīnkunko, kè dè bè naatinè bè dāòri mèè yei. ¹⁴ Ke dó benitipòbè máa ke dāori meyei nsáá ke buò mbèè í kpeñni Kuyie nkó kuce, ke duó mbe yèmmè idiítì ke yé bè šmmè ke ì péu. Kuyie nyóó bè bəntəmu kusīnkù. ¹⁵ Bè yóò kuce sàakù nku ke tū mmeyei nkaku. Badammu Beəə bire do tū nkù kéndəari meyei nke dó idiítì. ¹⁶ Kè Kuyie nhò kpannè o tookperi kpéi nké sām̀marim̀ú ò dèke wèe béi nhonitì kəme, kóò péitè ò dó kédəò mèè yei nkpeí.

¹⁷ De kó benitibè dò nsibií sīl̀ kūš sīnsi, ke dò nyewetè kuyaakù təu yè. Kuyie mbo bè kpetinnè dif̀tìri cūmpuri dibìnnì mieke. ¹⁸ Bè náante sifei kó tináaanti nti nè tiyèinnāaanti, ke sóú mbenitibè nè mufòm̀mu yeyimu, ke yūš mbèè bo ke yetinì bèè feti be mieke. ¹⁹ Ke bè náá nke tú bèè yè tidaati mieke, ke né tú bemóm̀m̀mbe meyei nkó tidaati, kè mè yóò bè kùò ke yé dèè nò

nhoniti deè ò bakémè. ²⁰ Kòo nìti còuté ti Yiè nYesu Kirisi Odeetiwè ke yóu kutenkù kó meborime ke wète ke mè túnne, o borime ð ð sintermu kèpètè ò sòò í tũ nKuyie nkè mè dòmmè. ²¹ Kòo do í yíétè kuce sàakù dè na ntũ kèpètè ò bo kù yíétémè kèwète kè kù yete, kéyetè Kuyie ntié nsàayi bè ò tié nyi. ²² Dikotinùu mari nàá nti ke tú: Temòtè t́ ke wète ke yo ntè t́ dè, kè defònkùrè wùò ke wète ke muàti mesámme. Tii ò tùòke.

3

Ti Yiè nYesu yó nwētini kè dè ndòmmè

¹ N kòbe n dó bè, n di wàri di mpátiri dérindi ke dó keyíe di dentemu kè di ndake di kèè ti Kuyie nkó kuce mièke ti kpéi. ² Dentenèni Kuyie mpāānāānti nāāmbè do nàké ti nè ti Yiè nYesu Kirisi Odeetiwè duó nyii tié nkòo tōrè ò ndi tũo. ³ Di nyé ke dò nyewe sonye benitibè bo buoté kéndòori bè dómè ke di daú ke tú: ⁴ Yesu yè nhò wētini, yé we? Ti yembè do bomu ke ku, nè Kuyie ndòmmè ketenkè demou dè í cèète. ⁵ Bè í yóo yie nKuyie nkuu béimmè kè ketenkè nè keĩnkè kè dè buoté, kè kuu yíe kébéi nkè menie mbàte ke cāñné nè ketenkè. ⁶ Mèè nie ndo wète kèpíe nketenkè kékua benitibè. ⁷ Mèè boti nku kù yóo béimmè keĩnkè nè ketenkè kè dèe còuté, kè kuu bekénè benitiyeibe kè bè kpetinné.

⁸ N kòbe nyénè ke dò nti Yiè mborè yebie ntekoupiítè (1000) dò ndiyiè dimáà ndi kè diyiè dimáà dò nyebie ntekoupiítè. ⁹ Ti Yiè nyí òtí, ò bo dòmmè ò béi nti, benitibè bèe yèmmè mè dò, nhò í dó òmòu feti, ò mirĩmu ke dó bá wè wèe ceete ke yóu meyei.

¹⁰ Ti Yiè nyóo wētení oyúókù kōme mme. De yiè kè keĩnkèe uutè mediè nképètòo kè muháá ncóuté siwáá nè ketenkè nè ke kperè demou. ¹¹ Demou kè dè yóo còuté memme, di tũ ndò nkéceete di borime mme kéndòori Kuyie ndómè. ¹² Mpĩnnè ku tōmmú nè di yèmmè memou kè de kó diyiee cārike kētuokení, kè muháá ncóuté keĩnkè kperè kè dèe yiete. ¹³ Ti baa keĩnkè pānkè nke nè ketenkè pānkè, Kuyie nti dōunnè dèè kpéi ndinùu, meyei nyí yó mbo dè bá wè ò yó ndòori dè Kuyie ndómè.

¹⁴ N kòbe n dó bè, yetenko kéndò mpáíi ke kpa meyei, kéntaunè Kuyie, kémbaa de kó diyie. ¹⁵ Nyénè ke dò nkè ti Yiè nyí wētení mecāā nhò mimmu ke dó ké di deetè. Kuyie nduómmu mecii nti tebite Pòori kòò ti ndi wàri. ¹⁶ Kè ti bo o páte mièke, kè timati yóu, bèè í banté nè bèè í kpenke, kè bè cèeri ti tu mù bè ðmmè Kuyie nnāānti teti, bè ce mbemáà ndi Kuyie mbeénti.

¹⁷ N kòbe n ti ndi nàkému, nyénè kè benitiyeibe báá di soutè kè di yóu di fííkú nkùu ce mièke. ¹⁸ Nsokénè ke kótiri Kuyie nkó kuce mièke, ke ðake yíétè ti Yiè nYesu Kirisi Odeetiwè, kòo yètiri ndeu sáá. Kè dè mmè ndò.

Isã wàri d̀̀ pátiri ketiri Di mpátiri t̀̀ t̀̀ náànti

Isã wèè wàri tináànsààti kó dipátiri weè wàri dii. Ò wàri de kó dipátiri ke bo teennè Kirisi k̀̀be m̀̀be k̀̀è b̀̀è mm̀̀akenè Kuyie m̀̀metaummè sààmè, ke m̀̀únke ntaunnè bet̀̀b̀̀è k̀̀è d̀̀è wenni. Isã náànti mièke ò ìkú d̀̀̀ tanyuu tú a bo ndómè a kou t̀̀̀. K̀̀è Isã d̀̀̀ k̀̀è wèè yete, ke tú Yesu í tú Kirisi Kuyie ntááté wè, de yiè nt̀̀̀te metaummè m̀̀me nè Kuyie nke m̀̀è t̀̀̀te wenwe nè benitibè. Ti f̀̀õmmu d̀̀̀ nkénwennimu k̀̀è tí ntú kuwenniku kó ibi, dibiinni báá na kénk̀̀k̀̀enè kuwenniku.

Di mpátiri náànti duó ke d̀̀õmmè

1. Yesu b̀̀è yu wè ke tú Tináànti t̀̀̀ duó mmufõmmu 1:1-4
2. Ti bo nf̀̀õmmè kuwenniku mièke 1:5-2:17
3. Kirisi kprantidènt̀̀̀ 2:18-29
4. M̀̀borime m̀̀è benkú ti t̀̀mè Kuyie mbí 3
5. Ti bo mbaatimè d̀̀è tu meyetimè nè d̀̀è tu timómm̀̀nti 4:1-6
6. Wèè d̀̀́ ò ò ndõmmè 4:7-21
7. Ti bo yiemme Yesu d̀̀è bo nte k̀̀è ti na meyei 5:1-21

Bè tu wè Tináànti

¹ M̀̀ketimè m̀̀nni k̀̀è b̀̀è tu wè tináànti kòò bomu, k̀̀è Kuyie nhò duanní k̀̀è ti ò yà, ke k̀̀è ò náammè, koò kàáké, weè duó mmufõmmu. ² Ò k̀̀tenímu k̀̀è ti ò yà, weè duó mmufõmmu. D̀̀è te k̀̀è ti di náá nke tú ti yà Odètiwè, wèè tu mmufõmmu m̀̀uò bo sáà, ò do bo ti cice Kuyie mborè nde ke k̀̀tení. ³ Ti yà d̀̀è nè ti k̀̀è ti o borè ti m̀̀nke ti ndi náá, nkè di bo ti wènnénè k̀̀è tí ntaunè ti cice Kuyie nnè ku Birè Yesu Kirisi. ⁴ Ti di wàri de kó tináànti k̀̀è ti wèi d̀̀̀ bo píe.

Kuyie ntumè kuwenniku

⁵ Ntenè tináànti ti k̀̀è ti Yesu borè k̀̀è ti ndi náá, Kuyie ntú kuwenniku nku dibiinni í bo ku borè. ⁶ K̀̀è ti yè nti k̀̀u taunè ke kpaá dibiinni mièke, ti sou ntimáà ndi, ti í t̀̀ t̀̀ ntimómm̀̀nti. ⁷ K̀̀è ti me mbo kuwenniku mièke Kuyie mbomè kuwenniku, ti k̀̀u taunèmu ke taunè tit̀̀b̀̀è k̀̀è ku Birè Yesu yíi nhòu ti yei mmemou. ⁸ K̀̀è ti tú ti í m̀̀ke meyei, nti sou ntimáà ndi, ti í náá ntimómm̀̀nti. ⁹ K̀̀è ti me ndáa nti yei, nti bo na ke nyé weti weti ke d̀̀ò nkù ti c̀̀é nke ti wénk̀̀nnè ti yei mmemou ke yé k̀̀u d̀̀̀rimèmu k̀̀u béi nti. ¹⁰ K̀̀è ti tú ti í m̀̀ke meyei nti yu Kuyie nku siyáàbisi yiè, ti í yie nku náànti.

2

Kirisi tumè wèè ti paati

¹ M̀̀bí n di wàri ti nnáànti k̀̀è di bá ndòori meyei m̀̀me, kòò m̀̀uò me ndòò meyei nti m̀̀kemu Yesu Kirisi, wèè yóó náké ti k̀̀péi nKuyie mborè wenwe wèè kpa meyei. ² Weè duó nhomáà k̀̀è b̀̀è ò k̀̀uò ti yei nkpréi nkè Kuyie mbo ti c̀̀é, d̀̀è í tú timáà, benitibè bemou ndi.

³ K̀̀è ti yíé nKuyie ntannò memme ti bo bantémè ke d̀̀ò nti k̀̀u yé. ⁴ Kòò m̀̀uò tu ò yé Kuyie nkè né í t̀̀ t̀̀ nku tannò ò soummu. ⁵ Wèè me nyié nKuyie nkpréti, weè k̀̀u d̀̀́ m̀̀õmmu, nè d̀̀ende ti bo bantémè ke d̀̀ò nti k̀̀u taunnè. ⁶ Wèè yí ò taunnè Kuyie, nho borime ídò Kirisi k̀̀mè do d̀̀õmmè.

Ikuś pànyì kó tináàntì

⁷ N kàbe n dós bè, dè í tú ditannùù pànnì ndi n di wàrimè, di di yému nè dimònnì, bè di ndi nàkému. ⁸ Kè di né tú dipànnì, ke yé Kirisi weè di nti benkemè nè o borime miéke kè ti mè tū, ti yie ndi mònnì de kó ditannùù, dibiiñni 33 pèstému kè kuwennikuu yènní.

⁹ Wèè yèmmè dò nhò bo kuwenniku miéke, ke né ní nho kou tòu ò kpaá dibiiñni miéke nke. ¹⁰ Wèè dós o kou tòu, weè bo kuwenniku miéke, wè í yóó do. ¹¹ Wèè ní nho kou tòu ò bo dibiiñni miéke nke, kè di ò yèikùñne bá ò í yé ò kàri kè.

¹² M bí, n di wàri ke yé Kuyie ndi cǐmmèmu di yei nnè Yesu Kirisi kpéí. ¹³ Díndi bekótibè n ti ndi wàri ke yé di yǐtémè weti weti Kirisi wèè do bo kè Kuyie mmu nyí dòò kutenkù. Díndi bedapàmbè n di wàri di na mèè kpéí nke oyeiwe.

Ti bá ndó kutenkù nè ku kperε

¹⁴ Díndi ibí n di wàri ke yé di yǐtémè ti cice. Díndi bekótibè n di wàri ke yé di yǐtémè weti weti wèè do bo kè Kuyie mu nyí dòò kutenkù. Díndi bebémè n di wàri, ke yé di yiemme Kuyie nnáàntì kè ti pǐ nkè ti di kpénkùñne kè di na dibòò.

¹⁵ Bá ndónè kutenkù kuu nnè ku kperε. Kòo mǎu dós kutenkù ò í dós ti cice Kuyie. ¹⁶ Kutenkù yeiku kuu mmieke a bo ndómè kédòò meyei nkó meyèmmè mèè bo, kàa yà dè á ndè dós, kèmpòti a mǎkemè. Kutenkù kperε í wènné Kuyie nkperε. ¹⁷ Kutenkù pènkému nè ku kperε, benitibè wúò ndè, ke dè yáá. Wèè dǎri Kuyie ndómè weè yó nfòu sǎá.

Kirisi kpantidèntòu diewè kó tináàntì

¹⁸ M bí, kutenkù auté ke bo deemu, di kèèmu, bè tumè Kirisi kpantidèntòu dò nkékòténí, Kirisi kpantidèntòbè í sénní di mmònnì. Dèè te kè ti banté ke dò nkutenkù auté ke bo deè. ¹⁹ De kó benitibè do bo ti cuokè nke ke itè ke yé bè do í tùmè ti kàbe mómmòmbe, kè bè do ntú ti kàbe mómmòmbe bè na nti kpaánèmu. Bè yému bá wè kòò banté ke dò mbè do í tú ti kàbe.

²⁰ Díndi me nyí bè dònne, Kirisi di duómmu Muyaánsààmù kè di yé timómmònti. ²¹ N yì di wàri ke yè ndi í yé timómmònti, di ti yému ke bo na kébate timómmònti nè siyáàbisí.

²² Siyáàbisí yie ntu we? Wèè yete wènwè ke yè nYesu í tú Kirisi, wèè tu Yesu kpantidèntòu, ke yé ò yetemè Kuyie nnè ku Birε. ²³ Wèè yete Kuyie mBirε ò yetemu Kuyie, kè wèè yie nKuyie mBirε ò yiemmu Kuyie.

²⁴ Dèè te kè n tu nyiénnè bè di tié nyì tié mmekeitimè mònnì. Memme di bo ntaunnèmè Kuyie nnè ku Birε sǎá. ²⁵ Kuyie mBirε ti nàkému ke tú dè bo ti duó mmufòmму mùò bo sǎá.

²⁶ N di wàri de kó tináàntì bèè di sóu mbè kpéí nke. ²⁷ Kirisi di duómmu Muyaánsààmù kè mù bo di miéke, dè ténke í dò mbè di nàké dèè wenni nè dèè sǐ, mmù di tiè nti tu timómmònti nti, mù í sóu. Nyiénnè mù di tiè nti kè mmù taunè sǎá.

²⁸ M bí di ntaunnè ti Yie, kòo nwétiní bá di í yèkù kè ifei di bo. ²⁹ Di yému ke dò nKirisi do dǎri Kuyie ndómè, di dò nkényému ke dò nwèè dǎri Kuyie ndómè, wèè tu Kuyie mBirε.

3

Kuyie mbí í dõmmè kéndãari meyei

¹ Wénténè ti cice Kuyie nti dós kè dè ðeu ke mamè, kè ti yu ke tú ku bí, kè ti mènke ì tu. Bèè yete Kuyie mbè yóó ti yetemu, ke yé bè í yémè Kuyie. ² N kòbe n dós bè, ti tú Kuyie mbí nyi di mmònnì, ti né mu nyí yé weti weti ti yó ndõmmè, ti né yému ke dò nhò bo wètení dii yie ti bo ò dõntenè, ke yé ti yóó ò yàmè ò dõmmè páíí. ³ Wèè bàa ke bo dontenè Kirisi, wè nwénkũnko omáà páíí Kirisi dõmmè.

⁴ Wèè dðri meyei, nhò yete Kuyie nkuós nyi, ke yé meyei ntúmè a bo yeténémè Kuyie nkuós. ⁵ Di yému ke dò nKirisi í mòke meyei nke kàtení ke bo ðeite benitibè yei. ⁶ Wèè ò taunnè ò ðð í nkpaá ðãari meyei. Wèè me nkpaá ðãari meyei nhò í ò yé, ò keté ke í ò yà. ⁷ M bí, di báa yie nkòò mǎu di souté, wèè dðri Kuyie ndómè weè wenni ke dõnnè ti Yiè nYesu. ⁸ Wèè kpaá ðãari meyei nhò tu dibòò kou nwe. Ke yé dibòò dðrimè meyei mme nè di bomè. Kè Kuyie mBire kàtení ke bo paà ndibòò kó mutõmmú.

⁹ Wèè tu Kuyie mbire ò ðð í nkpaá ðãari meyei nke yé Kuyie nkó meborime bomè o mièke. ¹⁰ Nte dèè bààti Kuyie mbí nè dibòò kpeyi. Wèè í ðãari Kuyie ndómè, yoo ò í dós otǎu ò í tú Kuyie mbire.

Ti bo ndómè titòbè

¹¹ Ti kèè ti meketimè tii tu: Tí ndós titòbè. ¹² Ti bá ndõnnè Kayèè, wèè do tú dibòò kou, kékuò o nantè, ke né tè kùò ba nkpeí? Te tõmmú wenni mèè kpeí nkòo kǎmu sī.

¹³ N kòbe kè kutenkù kòbe bèè yete Kuyie nkè bè di ní ndè báa di di. ¹⁴ Ti yému ke dò nti yè mukũũ nkó kuce, ke ta mufõmmu kòku ti dós mèè kpeí ntitòbè. Wèè í dós otǎu ò kpaá mukũũ nkó kuce mièke nke. ¹⁵ Wèè ní nho kou tǎu ò tu onitikòuti nwe, di yému ke dò nhonitikòuti í yó nfòu sǎà. ¹⁶ Yesu duómme omáà kè bè ò kùò ti kpeí ndeè benkù ò ti dós mè, ti múnke dò nkéduós ntimáà ndi titòbè kpeí. ¹⁷ Kòò mǎu mòke o kperè, kòò tǎu kpa, kòò í dós kòò pǎ, ò báa na kèntú ò dós Kuyie. ¹⁸ M bí, ti bá ndós titòbè nè ti nò máà, younè kè ti dðrimè mèè mbenkù ti dómè titòbè.

Ti bo mbáámmè Kuyie nke bá nyièkù

¹⁹ Mèmmè ti bo bantémè ke dò nti ðãari Kuyie ndómè ke bá nyièkù. ²⁰ Kè ti yèmmè me nti bekùnè, Kuyie mpèètému ti yèmmè, ke yé ðemǎu. ²¹ N kòbe n dós bè kè ti yèmmè me nyí ti bekùnè, ti mòkemu dikòmbùò Kuyie mborè. ²² Kù ti pǎa nti kù mós dèè kó ðimàà ti yie mmèè kpeí nke ku kpeti ke ðãari kù dómè. ²³ Kuyie nti nàké dii tannùu tu: Tí ntá ku Bire Yesu Kirisi nwe, kéndós titòbè. ²⁴ Wèè yíé nKuyie ntannò, ò kù taunèmu kè kù ò tàunè. Muyaánsààmù Kuyie nti duós mmù muu ti náá nkù ti bonèmé.

4

Ti bo mbeímè tii tu Kuyie nkpeti nè tii í ti tú

¹ N kòbe n dós bè di bá nyié benitibè bémǎu kpeti, bèè tu bè náá nti bonní Kuyie mborè, di níí bè yàáké, kéyà kè bè náá nti bonní Muyaánsààmù borè, ke yé besũkùbè soummèmu ke tú bè náá nKuyie nnáahti. ² Nte di bo yímè kébanté wèè náá Kuyie nkpeti. Wèè náá nweti weti Yesu Kirisi náámmè oniti, wèè náá nti bonní Muyaánsààmù borè. ³ Wèè me nyí ti yie nhò

màke Yesu kpatídèntòù kó mɛyèmmè mmɛ. Bè di nàkému ò kpéí, kòò keté o tōmmú kutenkù miéke ke dèè.

⁴ M bí, Kuyie nkuu di te kè di na bèè sou nke tú bè nàá nKuyie náàntì, ke yé wèè di bonè ò kpeñnì mè ke pèḗté wèè bè bonè. ⁵ Bè tu kutenkù kàbe mbe, kè be náàntì tu kutenkù kpeti, kè kutenkù kàbe bè kèrímú. ⁶ Tínti tú Kuyie nkàbe mbe, wèè dós Kuyie nweè kèrímú ti kpeti, wèè í yie nKuyie nwe í yóó yie nti náá nti, deñde ti bo bantémè bè nàá nti tumè timómmon̄ti, Muyaánsààmù nkpeti.

Kuyie nti dómè

⁷ N kàbe n dós bè, ti ndós titàbè ke yé Kuyie ntúmè mɛdókùmè yìè nwe. Wèè dós otòù weè tu Kuyie mbire ke yé Kuyie. ⁸ Wèè í dós otòù, wè í yḗḗté Kuyie nke yé Kuyie ntúmè kùù dós kùnkù benitibè. ⁹ Kuyie mbenke kù ti dómè, kù duənnì mēmme ku Bire dèè bo demáá kutenkù miéke kè dè bo ti dú mmufōmmu. ¹⁰ Dèè benkù kù ti dómè, dè í tú tì kù dós, kuù ti dós ke duənnì ku Bire kè bè dè kù ti yei nkpeí.

¹¹ N kàbe n dós bè kè Kuyie nti dós mēmme, ti múnke dò nkéndómu titàbè. ¹² Òmòù í yà Kuyie mbìtì, kè ti dós titàbè kù ti bonèmu ke te kè ti dós titàbè kù ti dós mèè botí.

¹³ Kù ti duómumu ku Yaá ndeè te kè ti yé ke dò nti kù taunè kè kù ti bonè. ¹⁴ Ti yàmú Kuyie mBire, ke náá nke tú kù dè duənnì kè dè bo deḗté kutenkù. ¹⁵ Kòò mòù náá nYesu tùmè Kuyie mBire, ò kù taunèmu kè kù ò bonè. ¹⁶ Ti bantému Kuyie nti dómè, ke kù yie.

Kuyie ndómu benitibè. Wèè màke mɛdókùmè weè taunè Kuyie nkè kù ò bonè. ¹⁷ Nè ku ti kó mɛwənnimè kpéí nyó nte kè ti na kém̄m̄ke mɛdókùmè móm̄m̄mm̄e kè bá nyḗkù. Kuyie mbeénti yìè, ke yé ti fōmmu dòmmè Yesu kōmu do dòmmè. ¹⁸ Kàa dós otòù kufṵwáá ntēnke ṣṣ í nwè nda bonè. Wèè dós otòù mɛsàá kufṵwáá nhṣṣ yèmu, ke yé wèè yḗkù ò yḗkùmè tibeénti nti.

¹⁹ Ti dós Kuyie nke yé kuù ketémè ke ti dós. ²⁰ Kòò mòù tu ò dós Kuyie nke í dós o kou tòù, ò soummu. Ke yé wèè í dós o kou ò wùó nwè ò báá na kéndós Kuyie nwè í wúó nkù. ²¹ Yesu béimmu ke tú, kè wèè dós Kuyie nwè ndós o kou tòù.

5

Ti bo yḗm̄e kéna mɛyèi

¹ Wèè yie nYesu Kirisi tumè Kuyie mBire de yìè ntu Kuyie mBire nde. Wèè dós ti cice Kuyie nwe ndós ku bí tɛi. ² Kè ti dós Kuyie nke tū nku tannò ti bo de mbanté ti tùmè ku bí. ³ Kàa dós Kuyie ndè ṣṣ í nda yóunè a bo ndəorimè ku tannò yēm̄m̄è. ⁴ Kuyie nkó ibí nōmmu kutenkù metákùmè mɛè ṣ nte kè ti na kutenkù. ⁵ We nhṣṣ na kutenkù kuu? Wèè tá wənwe ke dò nYesu tú Kuyie mBire.

Yesu mènke tùmè Kuyie mBire

⁶⁻⁷ Denennè bo dètāāti ndi dèè ti náá nYesu tùmè Kuyie mBire. Kuyie ntammè bè do kèè mè bè ò àā dū mōnnì bātém̄m̄ù, nè tìi do dōò o kũũ mmōnnì, nè Muyaánsààmù mmùù bo ti miéke mù ti náá nti. ⁸ Menie nnè o kũũ nè Muyaánsààmù dè wəñmu dè náá nti. ⁹ Kòò niti yà demarè ke béi, nti ṣṣ yiemmu. Kuyie mpḗḗtému onitì, ti dò nkéyiemmu kù béi nti ke yḗ Yesu tú ku Bire. ¹⁰ Wèè yie nKuyie mBire ò yie nKuyie mbéi nti nti, wèè mɛ nyí dè yie nhò yu Kuyie nku siyáábisi yìè, ke yé ò í yiem̄m̄è kù béi nti

Isāā wāri dūi pátíri d́erínni Di mpátíri tɔ̀ tūi náaanti

Wèè wāri Isāā pátíri ketiri wèè wāri didéri, ke yu omáà ke tú: Okóti, ke wāri o pátíri onitipòkù m̀òu Kuyie ntāāté wè kòo yètiri tu Kiriya, wenwe nè o bí. Bèmabè yèmmè dò nde kóo nitipòkù nè o bí dè benkú Kirisi kòbe t́nni ndi nè di nitibè. O pátíri mièke kòò náá nKirisi kòbe ke tú bè nfòu timómmanti mièke kéndó betòbè, kéndake iyáabisítíe nyembè kpéi nke bá ncoú bè duó nyii tié nyeyi.

De kó dipátíri náaanti duó ke dòmmè

1. Mudǎummu 1-3
2. Oniti a bo ndómè Kuyie nnè benitibè tòbè deè pèēté demou 4-6
3. Isāā bè caummè iyáabisítíe nkpeí 7-11
4. Isāā tùmè ò bo kotoo ké bè siéké nè mudǎummu sǎmmu 12-13

Mudǎummu

¹ Mí nhokóti Isāā, m̀i da wāri f́s nKiriya nè a bí, n di dómu mesàà. Dè né í tú m máà, bèè yie ntimómmanti bè múnke di dómu. ² Ke yé timómmanti bomè ti mièke ke yó mbo sáà, òmòu í yóó na ké tì dèite.

³ Ti cice Kuyie nnè Yesu Kirisi bè ti kuó mmesémmè ke ti dàò mesàà nke ti duó ndiwèi kè ti ndó titòbè mómmu.

Ti bo ndakemè itié nyeyi yembè kpéi

⁴ Dè n naatimu n yàmè a bí maì yiemè timómmanti, ke dàori ti cice Kuyie nyemmè. ⁵ F́s nKiriya n da wāri tì í tú tipanti, ti yé tinti nè dimònni tì tu: Tì ndó titòbè. ⁶ Kè ti dó Kuyie nti yie nku tannò nye, kù ti nàkému nè dimònni ke tú ti ndó titòbè.

⁷ Besòumbè bomu kutekù mièke, bèè í yie nYesu Kirisi tùótémè tini-tikònti, besòumbè mbe, Yesu kpantídèntòbè. ⁸ Yetenko kémpí ndi tómmú kètuàke kumànkù ke báá paà tiyeti.

⁹ Kòò m̀òu yóu Kirisi tié nke yie nyimaì, ò ténke í tū nKuyie. Wèè me nyie nke ì tū nweè taunè Kuyie nnè ku Bire. ¹⁰ Kòò m̀òu kòtèní ke tò itié nteì, di báá ò còuté, di keté ke báá ò d̀ou. ¹¹ Kè wèè ò d̀ou mbè wènnému de kó mutómmú yeimu.

¹² N kpaá makemu tináanti péu n na ndi nàké tì, n né í dó ké tì wāri. N dó kékotoomu kè ti kari ké tì nàké kè dè nnaati.

¹³ Kirisi kòbe Kuyie ntāāté bè bèè bo die mbè da d̀ounko.

Isãã wàri dùi pátíri ditáánnì Di mpátíri tò tùi náàntì

Wèè wàri Isãã pátíri dèrì, wèè wàri ditáánnì, ke dì wàri Kirisi kòbe tǐnnì kóo niùtì mǎù, kóo yetìrì tu Kayuusi, koò sǎntí ò teennèmè Kirisi kòbe, ke bè caù nke tú bè nyé onìtì bè tu wè Diyotirefu o kpéí.

Di mpátíri náàntì duó ke dòmmè

1. Ò sǎntímè Kayuusi 1-8
2. Diyotirefu kó tefentè nè bè sǎntemè Demetiriyuusi 9-15

Bè sǎntemè Kayuusi

¹ Mí nhokóti Isãã, mǐ da wàri fǒ nKayuusi, n da dómu mesàà. ² N népo sàù, n dó a kperε demǎu nkérì séi nwe, a kǒntì nnaati a kpeñnì mèè botí Kuyie nkó kuce miεke. ³ Ti kòbe tùðkení ke ti nàké a tǔ mmèè botí Kuyie nweti weti, kàa borimε wenni kè dè n narikεmu mesàà. ⁴ Tímatì ǎǎ í nni nnarike ke pǎété m bo keèmè díndi m bí kè di tǔ nKuyie nweti weti.

Kayuusi teennèmè Kirisi kòbe ke benkú ò dómè Kuyie

⁵ N népo sàù, a tǔmmù wennimu Kirisi kòbe cuokè, kàa cǎú Kirisi kòbe bèè tu bεpǎbè. ⁶ Bè ti nàkému Kirisi kòbe miεke a bè dǎdǎ mèè sàà. Teennè be Kuyie ndó mèè botí kè bèè sǎoté be cèmmu. ⁷ Bè cèntì ke náante Yesu kpeti nti, bè í dǎ bèè í tú Kirisi kòbe bè mbè teennè. ⁸ Tínti Kirisi kòbe tǔ dò nké mbè teennè, ke yé ti wǎrímè mutǔmmú ke pitírì Kuyie nnáàntì.

Diyotirefu yóúmè

⁹ N wǎrimu tináàntì sǎmpǎ Kirisi kòbe bèè bo a cie, kè Diyotirefu wèè dǎ ké nni kòo yete n yé mmù. ¹⁰ M bo kǎtoo dùi yiè m bo da nàké ò náantemè n kpéí nke n sǎá nke í cǎú bèè náante Kuyie nnáàntì, ke wǎte ke paanko bèè dǎ ké mbè cǎú, ke betì bèè yete o kpeti Kirisi kòbe tǐnnì miεke.

¹¹ N népo sàù, báá teeté bèè dǎdǎri meyei, ntǔ nkuce sǎákù. Wèè dǎdǎri mesàà nweè tu Kuyie nkou, wèè dǎdǎri meyei nwè í yé Kuyie.

¹² Demetiriyuusi yie borimε wennimu, kè benitibè bεmǎu ò sǎntí, kè ti múnke ò sǎntí kàa yé ti náámmè mómmuǎ.

Mucaummu

¹³ M mǎkemu tináàntì péu n na nda nàké tì, nné í dǎ ké tì wàri. ¹⁴ N dó ké da yǎmu ye nwe miεke kè ti nàké.

¹⁵ A népobè bèè bo die mbè da dǎunko.

Á dǎu nha cie kòbe bá wè kè di mbo kè dè naati.

Sudi wàri d̀̀i pátírì Di mpátírì t̀̀o t̀̀i nààntì

Sudi wàri o pátírì Kirisi k̀̀obe b̀̀em̀̀ou ndi, o pátírì nààntì d̀̀onǹ̀e Pìerì pátírì d̀̀erì kp̀̀eti nti, ke caú nKirisi k̀̀obe ke tú bè ndake itíe nyeyi yemb̀̀e kp̀̀eí mb̀̀èè pitírì itíe nyeyi tipítì tim̀̀ou. K̀̀oo ntiè nKirisi k̀̀obe ke tú bè nt̀̀eí Kuyie nk̀̀o kuce mièke.

Di mpátírì nààntì duó ke d̀̀omm̀̀e

1. Mud̀̀ummu 1-2
2. Itíe nyeyi yemb̀̀e yóo denteǹ̀e t̀̀i 3-16
3. Kirisi k̀̀obe bo nfiíkùm̀̀e o k̀̀o kuce mièke 17-23
4. Ó duómm̀̀e Kuyie ndisãnni 24-25

Mud̀̀ummu

¹ Mí nSudi Yesu Kirisi k̀̀oo t̀̀ontì, Isaku nant̀̀e, m̀̀i wàri ke di d̀̀aunko díndi Kuyie nti cice yu bè ke bè d̀̀ó, k̀̀e Yesu Kirisi di baa.

² Kuyie ndi kuó mmesém̀̀m̀̀e, k̀̀e di duó ndiẁ̀èi k̀̀e di d̀̀ake ndó ditab̀̀e.

Beeyibe p̀̀i mm̀̀ù̀ t̀̀omm̀̀ú

³ N k̀̀obe n do d̀̀ómu nè n yèmm̀̀e mem̀̀ou k̀̀e di wàri Kuyie nti deerí mèè botí, ke s̀̀ó ndè d̀̀o n di wàri ke yáúk̀̀unne di k̀̀ántì, k̀̀e di cómm̀̀ú ke t̀̀eí nKuyie nk̀̀o kuce mièke. ⁴ Ke ỳ̀e benitiyibe s̀̀arim̀̀e ke tanní di cuok̀̀e, ke caàri Kuyie nk̀̀o mesàà nnààntì ke bo na k̀̀end̀̀ari bè d̀̀óm̀̀e, ke yete Yesu Kirisi. Weè máà ti baké, weè ti te. Tì wàrimu nè dim̀̀onni Kuyie nyóó bè kpetíǹ̀m̀̀e mèè botí.

⁵ N d̀̀ó k̀̀e di dente Kuyie ndo deet̀̀e mèè botí nku Isidayeeribe, bá di me nti ỳ̀ém̀̀e. Kù do bè dennemu b̀̀em̀̀ou Esibiti mièke, de k̀̀o dif̀̀onk̀̀uò k̀̀ekuò bèè yete ku kp̀̀eti. ⁶ Di nỳ̀e ke d̀̀o nKuyie nt̀̀or̀̀e ỳ̀èè yete Kuyie nỳ̀e duó mm̀̀ù̀ t̀̀omm̀̀ú, ke it̀̀e ỳ̀e do d̀̀o nk̀̀embo d̀̀e, Kuyie nỳ̀e kpetíǹ̀m̀̀e dibiiinni mièke ke baaǹ̀e ku beénti yiè. ⁷ N d̀̀ó k̀̀eyíe di dente Sod̀̀ummu k̀̀obe nè Kom̀̀o k̀̀obe nè yehék̀̀e ỳ̀èè d̀̀e t̀̀ók̀̀e be kper̀̀e do d̀̀òmm̀̀e mme. Be borime do í wenni, k̀̀end̀̀onǹ̀e Kuyie nt̀̀or̀̀e íyie, k̀̀e benitidaab̀̀e d̀̀ouǹ̀e betab̀̀e, k̀̀e benitipob̀̀e d̀̀ouǹ̀e betab̀̀e, k̀̀e Kuyie mb̀̀e cóu mmuháá. Tì d̀̀o nk̀̀e nti ỳ̀emu.

⁸ De k̀̀o benitib̀̀e bèè tanní di cuok̀̀e be kper̀̀e me ndò, k̀̀e be yentotí tanninko meyi mièke k̀̀e bè s̀̀ink̀̀unko be k̀̀ántì, ke senku Kuyie nk̀̀o muẁ̀erím̀̀ú ke sáá nk̀̀eink̀̀e k̀̀o bekperib̀̀e. ⁹ Bá M̀̀oyiisi ku d̀̀i m̀̀onni k̀̀e Mis̀̀eri Kuyie nt̀̀or̀̀e dieỳ̀e k̀̀o dimari ndó k̀̀oò t̀̀ut̀̀e nè dib̀̀oò k̀̀e bè nkpa nho kp̀̀eí nhò í nyie ke di sáá, k̀̀e di nàk̀̀e máà ke d̀̀o: Kuyie nda yietí a yei. ¹⁰ De k̀̀o benitib̀̀e í ỳ̀e bè d̀̀òri d̀̀e. Iwũs k̀̀ome bè t̀̀ũǹ̀emu, bè s̀̀ónt̀̀e ke sáante bè í ỳ̀e d̀̀e nde, ke yóo feti. ¹¹ Bè bo yà! Bè me nt̀̀umm̀̀e Kaỳ̀e weè do k̀̀uò o nant̀̀e o k̀̀o kuce, bè d̀̀o idíítì nyi k̀̀e í bè tanǹ̀e Badammu k̀̀o kuce. Bè yete Kuyie nkpeti nti, ke yóo k̀̀u Kodee k̀̀obe do yetem̀̀e M̀̀oyiisi kp̀̀eti k̀̀ek̀̀u. ¹² Díndi Kirisi k̀̀obe k̀̀e di tíi nke bo di k̀̀ebenke di d̀̀óm̀̀e ditab̀̀e, bè nk̀̀ok̀̀e di mièke ke yo nke ỳ̀o mbá ifeí í bè bo, bè me nyí dake òm̀̀ou kp̀̀eí. Bè d̀̀o nyisoke nyi di cuok̀̀e ke d̀̀onǹ̀e fetaafe f̀̀e kp̀̀erì ke í niù, ke d̀̀onǹ̀e detie ndèè í peí, ke d̀̀onǹ̀e detie mb̀̀e u d̀̀e k̀̀e d̀̀e kp̀̀eí ke ku. ¹³ Bè d̀̀onǹ̀e dàmm̀̀èrì k̀̀o yeǹ̀ef̀̀nf̀̀ir̀̀e nye ỳ̀èè kper̀̀ni, k̀̀e be t̀̀omm̀̀ú s̀̀i nke d̀̀onǹ̀e dàmm̀̀èrì k̀̀o kupém̀̀uẁ̀òk̀̀u. Bè d̀̀onǹ̀e siwáã s̀̀i t̀̀ũ

sinsi. Kuyie mbo bè tanné difɔ̀tìrì cūmpuri dibìnnì miéke kù dɔ̀ò di be kpéí nkè bè mbo sáà.

¹⁴ Bèè kpéí nke Enòki, Adammu yaàbire kudapùtɔ̀nkù kuyiènkù kou do béimmè ke dɔ̀: Nyénè kè ti Yiè nKuyie nkòrinímu ke bo nneínè Kuyie ntɔ̀rè sikòupí sikòupí, ¹⁵ ke bo kpretínnè bèè yete Kuyie nkpeti ke dɔ̀ori meyei nke náante tisɔ̀ntenáaànti, ke sáà nKuyie nkè dèe benke bè kù càkemè. ¹⁶ De kó benitibè ɔ̀ɔ̀ í nsannè mɔ̀nni mari Kuyie mbè pāā ndè kè be yèmmè càari, kè bè kpa nke dɔ̀ori bè dómè, ke náá ntipocèmmúnáaànti, ke kpreti benitibè ke yo mbe kperè.

Pɔ̀ori caummè Kirisi kɔ̀be ke bè nàké bè dò nkéndòmmè

¹⁷ Dìndi n kɔ̀be n dɔ̀ bè dentenèni ti Yiè nYesu Kirisi tɔ̀rè do nàké ti ke dɔ̀: ¹⁸ Yemòrè sɔ̀nye miéke benitibè yóó buotému, kénsenku Kuyie nke dɔ̀ori bè dómè. ¹⁹ Bè buotému ke di yaati, ke dɔ̀ori bè dómè, Muyaánsààmù í bè bonè. ²⁰ Dìndi n kɔ̀be, di báammu kpeñnìmu ke dònne dipūū, nsòkénè ke kótírì mesàà nke mbáá nKuyie nnè Muyaánsààmù kó muwèrímù. ²¹ Di báá détenè Kuyie nkùù di dɔ̀, mbaanè mufòmmu mùù bo sáà ti Yiè nYesu yóó di duó mmù, ke yé ò di kuómmè mesémmè.

²² Mesémmè ndi bonè bèè yèmmè sū, kè di bè teennè kè bèe tãáté kuce sààkù. ²³ Deétenè be mecāā mbè ɔ̀ɔ̀ pūtè mèè botí onitì muhāā mmiéke, kékuó mmesémmè bèè dɔ̀ori bè dómè, ke né nyé kè meyei mmèè sū be yààti kè mè báá di cánté.

Ti bo nsántímè Kuyie nku kpeti kpéí

²⁴ Ti sántí Kuyie nkùù m̀ake muwèrímù ke di baa mudorimù muməu, kè di bo ndò mpáíí, kéta ku kpeti miéke nè diwèi. ²⁵ Nsántínè ku, kuù tɔ̀nní Yesu kòò ti deeté, kuù yètìrì deu, kunku deməu kpààti, wèè baké deməu, wèè do te deməu, ke dè te, ke yó ndè te. Kè dè mmè ndò.

Isã wãrimè Mudáammu Di mpátíri tɔ tìi náàntì

Isã weè wãri mudáammu kó dipátíri, dii tu Kuyie nnáàntì páte kó disonni. Ò di wãri ke náá nKírisi ò benke tinti. Isã do yóó wãri Mudáammu pátíri ke ś mbè fěũnkoomu Kírisi kɔbe, kòo bè wãri ke bo yáúkunnè be kàntì kè bè nfiíkú Kuyie nkó kuce mièke. Isã do yà mēè benkùmè do dò ncáá ncáá nwe ke né wē mme kũnni dèè tu: Meyei nkóo kpààtì dòmme ò nɔ, dè né bo nyóó dentenè Kuyie nnè ku kɔbe kè bèè na, kè Yesu Kírisi baaté.

Di mpátíri náàntì duó ke dómme

1. Mudáammu 1:1-8
2. Mēbenkùmè ketimè Kuyie nhò benkemè nè yepáte yèyiekè ò wãri yè Kírisi kɔbe tīrè 1:9-3:22
3. Dipátípõu nè yecanniyè yèyiekè 4:1-8:1
4. Yetãtēhe yèyiekè kó tináàntì 8:2-11:19
5. Dinítiri nè desīnnè dèdérè kó tináàntì 12:1-13:18
6. Mēbenkùmè tēmè Kuyie nhò benkēmè 14:1-15:8
7. Kuyie mmieke kó ibòòke 16
8. Babidɔnni kó mudorimù nè bè namè musīmmù nè Kuyie mpāānāàntì náàmbè siyáábisi yembè 17:1-20:10
9. Tibeénti sɔnti 20:11-15
10. Kēfñkè pánkè nè ketenkè pánkè 21:1-22:5
11. Tináàntì kó dikò 22:6-21

Dimònni duunnímè

¹ Yesu Kírisi dáa ntìi náàntì tii bo di mpátíri mièke. Kuyie nkuu duó nkòò nàké o tōmbè tii yóó tuakení, kòo duó nkè Kuyie ntōnni tì nàké o kóo tōnti Isã. ² Kè Isã tì wãri timou. Kuyie nhò nàké tì nè Yesu ò benke tì, ò yà dè nè ò kèè tì. ³ Dè nnaati wèè kàa nti nnáàntì Kuyie ndáa tì, kēnnaati bèè kērímú ke tì yie. Kuyie ndo nàké dii mōnni kpéi di duunnímu.

Isã dɔummè Kírisi kɔbe tīrè yèyiekè

⁴ Mí nyIsã mii dɔunko Kírisi kɔbe tīrè yèyiekè yèè bo Asii.

Kuyie nkùu do bo, ke bo, ke yó mbo nè ku Yaá mmuyiekè mùu fité ku kpààtikàri, bè di dɔɔ mēsàà ke di duó ndiwèi ⁵ nè Yesu Kírisi wèè tì nàké Kuyie nkpeti weti weti, wèè ku ke yáántè meketimè, wèè baké bekpààtibè bēmou.

Wèè tì dó ke couu nho yīi ke ti dēetēnè meyi, ⁶ ke ti ta o kpààtiyuu mièke ke tú ikuó nùbè, ke pī nho cice Kuyie ntōmmú. O yètiri ndeu, kòo mbaké sáà! Kè de mme ndo.

⁷ Daatenè! Ò kērínímu yewetè mièke, kè titenti timou kɔbe nè bèè ò kùò kè bè bo ò yà kékōmmú. Dè mme ndò.

⁸ Tì Yiè nKuyie mmuwērímú mumou yiè mbéimmu ke tú kuù tu diketiri nè kumànkú. Kù do bomu, ke bo, ke yóó kōtení.

Kuyie mbenke dè Isã

⁹ Mí nyIsã di tebite Kírisi kó metaummè mièke, kè ti wē nke fěũri ke mi nke taunè Kírisi, ke wē nho kpààtiyuu mièke. Bè n kànnè Patimosi,

dihèi dīi soké menie mmieke, n nàké mēè kpéi nke Kuyie nnàànti nè Yesu m benke ti. ¹⁰ Teom̀pùtè matè yìè kè Muyaánsààm̀ n títóké kè n keè metammè mamè n f̀onkúò kè mè kpeñni ke d̀ò nditáteheù k̀me kè mè tu: ¹¹ Wári a wúó ndè nkéduonko Kirisi k̀be t̀rè yèyiekè: Efeesi kperi, Siminni kperi, Perikammu kperi, Tiyatiiri kperi, Sariti kperi, Fidaderifii kperi, nè Daodisee kperi.

¹² Kè n wḗtè ke bo yà wèè n nàànnè, ke yà sifitikèkèè siyiekè meso kperi. ¹³ Kòò mòu cònmú si cuokè ke d̀onnè Onitibire ke dáátí diyab̀òrì kè d̀i cùtè ke kááké o naàcèi, kòò bou fesənaàk̀ñfè o cuokè. ¹⁴ Kòò yùti péi ke d̀ò ntikónti, kòò nuu ncóu mmuháá. ¹⁵ Kòò naàcèi c̀ou nke d̀ò mmebierime bè p̀tírí mmè dihònni. Kòò tammè d̀ò mmenie nh̄o nhuutimè kucúcuku mieke. ¹⁶ Kòò t̀o siwáá siyiekè o ǹùtè youte, kè disìè menatimè medémè kperi yiení o ǹù, kòò ìkè p̀inti diyìè ò ncóummè kuyie ncuokè. ¹⁷ Kè n do o ìkè kéndò n ku, kòò n̄ó n̄o ǹùtè youte n ỳnkè ke d̀ò: Kufšwaá mbá da p̀i, m̀i tu diketírì nè kumànku. ¹⁸ N f̀òumu! N do kumu ke ỳántè ke yó nf̀òu sáà, ke baké mukũũ nke t̀o mu eì kpetínsi. ¹⁹ Wári a wúó ndè nè a yóo yà dè. ²⁰ Nte siwáá siyiekè n t̀o si ǹùtè youte nè sisəfitikèkèè siyiekè benkú mu: Siwáá siyiekè tu Kuyie nt̄rè nye yèè bo Kirisi k̀be t̀rè yeyiekè mieke. Kè sikèkèè tu Kirisi k̀be t̀rè yèyiekè.

2

Kuyie nnàké ti Kirisi k̀be t̀nni d̀i bo Efeesi

¹ Wári Kuyie nt̄nni d̀i bo Kirisi k̀be t̀nni d̀i bo Efeesi ke d̀ò: Nte wèè t̀o siwáá siyiekè o ǹùtè youte nè sisəfitikèkèè ò tu mu: ² N yému a p̀i mm̀ù t̀onkperim̀, ke f̀éútè ke mi nke yááké bèè tu bemáa Yesu t̄rè ke yà bè soúmmè. ³ N yému a f̀éürimè n kpéi nke mi, mbá a k̀nti í yárike. ⁴ Nte n yèmmè né í da naatinè ti: A ténke í n d̀ó a do n dómè meketimè. ⁵ Dentení a do d̀i b̀òrì kéceete kép̀i nha do p̀i mm̀ù t̀ómmú meketimè m̀nni, k̀a í c̀èète n kéroomu ke bo deite a fitirè de k̀ari. ⁶ Nè memme a d̀ò dè dèè wenni dèè tú a yetemè Nikodaitibe t̀ómmú m̀ mu yete mēè botí.

⁷ Wèè m̀ke yeto ke bo keè wèè keè Muyaánsààm̀ nàa nti Kirisi k̀be t̀rè.

Wèè bo na k̀tuake kumànku m̀ bo ò duò mmufòmmu tie mùu cònmú Kuyie nkó kupúú sààk̀u mu kó dibii kòò di.

Kuyie nnàké ti Kirisi k̀be t̀nni d̀i bo Siminni

⁸ Wári Kuyie nt̄nni d̀i bo Kirisi k̀be t̀nni d̀i bo Siminni ke d̀ò:

Nte wèè tu diketírì nè kumànku, wèè ku ke ỳántè, ò tu mu: ⁹ N yému a f̀éürimè, ke yé a c̀innimè ke né tú okpààti Kuyie mborè. ¹⁰ N yému bèè tu bemáa Sifube ke í bè tu, bè di níimmè, bè tu dibòò k̀be mbe. Bá nyìèk̀u a bo f̀éútè, dibòò yóo di bennému kéduó nkè bèe kpetinné bemabè, kè di f̀éútè yewe tepítè. N wéèrì k̀tuake kumànku kè n da cú mufòmmu kó dipii.

¹¹ Wèè m̀ke yeto ke bo keè wèè keè Muyaánsààm̀ nàa nti Kirisi k̀be t̀rè.

Wèè bo na k̀tuake kumànku ò báa k̀u mukũũ ndérim̀.

Kuyie nnàké ti Kirisi k̀be t̀nni d̀i bo Perikammu

¹² Wári Kuyie nt̄nni d̀i bo Kirisi k̀be t̀nni d̀i bo Perikammu ke d̀ò:

Nte wèè t̀o disìè menatimè medémè kperi ò tu mu: ¹³ N yému a àmè dibòò eì. Bá nè memme ke n taunè weti weti bá a í n yete, bá nè bè me nk̀òmè n

kóo tǒnti sàawè Āntipaa a cie dibòò ā dè. ¹⁴ Kè tìmatì né bo, n yí da naatinè tì, a kǎbe mabè yimmè Badammu kpeti, wèè do tié mBadaki kè bèe souté Isidayeribe, kè bèe cááké imaa mbè fié ì yebàkè, kéndounè betàbè. ¹⁵ Kàa wète ke mǎke bèè tū nNikodaitibe kó itié. ¹⁶ Kàa í cèete, n kéroomu ke bo kuò de kó benitibè nè n nùù kó disié.

¹⁷ Wèè mǎke yeto ke bo keè wèe keè Muyaánsààmù nàà tì Kirisi kǎbe tīrè.

Wèè bo na kétuàke kumàнку, m bo ò duó mánni wèè sàri, kóò duó ditápéiri bè wāri dì diyetipànni, òmòu í yé dì kè dè í tú bè dì duó nwè.

Kuyie nnàké tì Kirisi kǎbe tīnni dìi bo Tiyatiiri

¹⁸ Wāri nKuyie ntǒnni dìi bo Kirisi kǎbe tīnni dìi bo Tiyatiiri ke dò:

Nte Kuyie mBire dèè nuò ncóu mmuháá nkè de naacèi còu nke dò mmebierimè bè pūtírini mè dihònni dè tu mù: ¹⁹ N yému a dǎari dè demòu nè a n dómè ke n tá ke fííkú Kuyie nkó kuce, ke duó nhamáá mutǒmmú ke mi, kàa tǒmmú deuke ke pǎtè mù do dòmmè. ²⁰ Nte n yí da naatinè tì: A yóumè onitipòkù Sesabedi * wèè tu omáa Kuyie mpāānāanti náāntò kòo suó n kǎbe, kè bè dǒuti dǒutinè betàbè ke cáá nyimaa mbè fié ì yebàkè. ²¹ Nh ò duómmu mǎfié nkòò bo ceete, ò me nyí yie nke bo yóu o yei. ²² Deè te kè n yóó ò fèù nkéféù mbèè ò dǒutinè, kè bè sàa í yóumu de kó meyei. ²³ M bo kuò o kǎbe, kè Kirisi kǎbe tīrè yemòuu banté n yémè benitibè yentotí nè be yemmè, ke yóó yietí bá wè o tǒmmú dòmmè.

²⁴ Díndi Tiyatiiri kǎbe bèè í tūnne de kó itié nyeiyi, bèè í yǎtè bè tu dè dibòòsàri kpeti. N yí yóó di yé ditòu mari. ²⁵ Mpínnè di kèè tì weti weti kè n yàa wētēnēni. ²⁶ Wèè bo ndǎari n dómè kétuàke kumàнку m bo duó nkòo mbaké ibotí. ²⁷ Ò bo nyi cǐmmú nè kumátipàati, ké nyi pùò ntiyaamati kǒme. ²⁸ Kè nh ò duó ntekūnwentéwātè.

²⁹ Wèè mǎke yeto ke bo keè wèe keè Muyaánsààmù nàà nti Kirisi kǎbe tīrè.

3

Kuyie nnàké tì Kirisi kǎbe tīnni dìi bo Sariti

¹ Wāri Kuyie ntǒnni dìi bo Kirisi kǎbe tīnni dìi bo Sariti ke dò: Nte wèè mǎke Muyaánsààmù mùyiekè ke tǒ siwāá siyiekè ò tu mù: N yému a dǎari dè, benitibè yemmè dò nha fòumu kàa né ku. ² Daate kékpénkūnne bèè kpaá kè bè mu nyí ku páíi. N yému a borime í wennimè Kuyie nyìlkè. ³ Dentení bè do da náké itié mmèè botí, kéwète ké ì tūnne kényóu meyei, kàa í dàate n kéroomu ke bo da déété oyúókù kǒme bá a bá nyé n tùòkoo dìi mǎnni. ⁴ Bá nè memme bèmabè bomu Sariti mieke bèè í sǎū mbe yàati, bè bo nni nneinè ke dáátí tiyaàpéiti ke yé be borime wennimè. ⁵ Wèè bo na kétuàke kumàнку ò bo dáátí tiyaàpéiti, m báá ütè o yetiri mufòmmu pátiri mieke. M bo náké n cice Kuyie nnè ku tǒrè ò tumè n kou.

⁶ Wèè mǎke yeto ke bo keè wèe keè Muyaánsààmù nàà nti Kirisi kǎbe tīrè.

Kuyie nnàké tì Kirisi kǎbe tīnni dìi bo Fidaderifi

⁷ Wāri Kuyie ntǒnni dìi bo Kirisi kǎbe tīnni dìi bo Fidaderifi ke dò:

* **2:20** Sesabedi: De kóo nitipòkù nwe Sedoboammu do puokemè kòo ò tanné mubòofèù mieke. Wénté 1 Bekpàatibè 16:31. 19:1-2 nè 2 Bekpàatibè 9:22,30.

Nte wèè kpa meyei nke tú timóm̄m̄anti yìè, wèè tɔ okpààti Dafiti kó sikpetísì, ke ̄s̄ kpeté bá òm̄òu báá na kékpetín̄né, kòo kpetín̄né òm̄òu báá na kékpeté, ò tú mù: ⁸ N yému a tōmmú ke yé a cīñn̄im̄è, nè memme ke yíe n kpeti ke n taunè, kè n da kpeté kuce kàa pī n tōmmú, bá òm̄òu í yóó na ké mù pàa. ⁹ Nte a yóó d̄òd̄ò mè tu dibòò kòbe ke sou nke tú bemáà Sifube ke í bè tu. N yóó duò nkè bèe nínkúmu a ìikè kébanté n da dóm̄è. ¹⁰ A mè nyiem̄m̄è n kpeti ke f̄é̄ur̄i ke mi, kè mef̄é̄út̄im̄è t̄uòkení d̄ii yìe kutenkù kum̄òu kè bè f̄é̄ur̄i, m bo nda k̄anké. ¹¹ N w̄et̄in̄im̄u bàmbà, mp̄i nha kè t̄i weti weti kòò m̄òu báá c̄òut̄è a cuuti. ¹² Wèè bo na k̄etuòke kum̄ànk̄u m bo ò d̄ò d̄is̄à kperi Kuyie n̄c̄f̄èt̄è mièke, k̄éw̄ar̄i o ìnk̄è Kuyie nyèt̄ir̄i nè ku èi kperi, Sedisademmu p̄anwè wèè c̄ut̄én̄i k̄ēnk̄è, k̄éw̄ar̄i o ìnk̄è diyèt̄ir̄i p̄ann̄i m m̄òke d̄i.

¹³ Wèè m̄òke yeto ke bo keè wèè keè Muyaánsààmù nàà nti Kirisi kòbe t̄ir̄è.

Kuyie nnàké t̄i Kirisi kòbe t̄inn̄i d̄ii bo Daodisee

¹⁴ W̄ar̄i Kuyie nt̄ōnn̄i d̄ii bo Kirisi kòbe t̄inn̄i d̄ii bo Daodisee ke d̄ò:

Nte wèè yèt̄ir̄i tu: Dè mme ndò, wèè d̄òd̄òr̄i ò nàá nti ke í sou, wèè baké Kuyie ndòò dè dem̄òu ò tu mù: ¹⁵ N yému a tōmmú í tonnim̄è, mù me nyí boo. N d̄ó mù ntonnim̄u yoo mù mboo. ¹⁶ A do ndàà d̄àà nwe, a í tonni, a me nyí boo, kè m bo da t̄iūt̄ó. ¹⁷ A yèmm̄è meè d̄ò nha tú okpààti ke m̄òke dem̄òu, ke í kpa dem̄arè. A né í yé ke d̄ò nKuyie mborè a tú osénn̄iwè ke tú oc̄ir̄i ke tú fedawanf̄è ke tú kuyūònk̄ù ke bo dif̄òkperi. ¹⁸ N da tièmmu ke tú a donté m borè mes̄ò mbè wènk̄unne mè kékparikè, nè tiyaap̄éit̄i kékáá nha f̄ei, nè mun̄ontie kéánnè a nuò nkéna k̄éyà. ¹⁹ N tièmmu n d̄ó bè ke bè puoti. Yóu meyei nke yáuk̄unne a k̄ònt̄i. ²⁰ N cómmú dibòr̄i ndi ke bie, kè wèè kèè n tammè ke kpeté, n taroo kè ti nw̄è nke yo. ²¹ Wèè bo na k̄etuòke kum̄ànk̄u m bo ò k̄ann̄e dikp̄ààtik̄ar̄i m borè, n na mèè boti ke k̄ari Kuyie mborè.

²² Wèè m̄òke yeto ke bo keè wèè keè Muyaánsààmù nàà nti Kirisi kòbe t̄ir̄è.

4

Kuyie nkp̄ààtik̄ar̄i

¹ De kó dif̄ònk̄uò kè n w̄ète k̄éyà k̄ēnk̄è kpetém̄è, k̄ékeè metammè kè mè ndònnè n sòò kèè d̄ii t̄ateheù k̄òme kè mè tu: Dekení diè nkè n da benke d̄èè yóó d̄ò.

² Dende bàmbà nkè Muyaánsààmù m píe kè n yà k̄ēnk̄è dikp̄ààtik̄ar̄i kòò m̄òu d̄i k̄ari, ³ kòo ìkè d̄ò ntin̄óbent̄i ke mièti, ke w̄ète ke mièti ke d̄ò nyekūò. Kè kutammeyar̄i fité de kó dikp̄ààtik̄ar̄i ke mièti ke d̄ò mmen̄ònn̄uò. ⁴ Kè yekp̄ààtik̄ar̄è sipísidè nè yènàà d̄i fité, kè bekót̄ibè sipísidè nè bènàà yè k̄ari ke dáát̄i tiyaap̄éit̄i ke óké yes̄òp̄ikè. ⁵ Kè dikp̄ààtik̄ar̄i p̄inti ke k̄unti ke péú fetaafe ̄s̄ mm̄í nkè dè k̄unti ke péumè, kè ifit̄iyi iyiekè c̄óu nyii tu Kuyie nyaá mm̄uyiekè. ⁶ Kè de kó dikp̄ààtik̄ar̄i ìkè d̄ò ndàm̄éèr̄i, ke d̄ò ndoii ke d̄ò ntew̄éit̄è.

Kè dem̄arè f̄òur̄è dènàà k̄ari ke d̄i fité ke m̄òke inuò nde ìkè nè de f̄ònk̄uò. ⁷ Kè deketir̄è d̄ò ndicir̄icir̄i, d̄ed̄ér̄è dinaadaa, kè det̄áánnè ìkè d̄ò nhonit̄i kòke, kè denaannè d̄ò n̄fet̄uúf̄è èint̄e. ⁸ Bá dè, kè dè m̄òke ifièt̄i ikuò kè inuò nh̄a í ìnk̄è nè i mièke, kè dè diè nsáà ke tú: T̄i Yìè nKuyie mmuw̄er̄im̄ú mm̄òu yìè ndò pái, pái, pái nwe,

kù do bomu,
ke bo, ke yóó katení.

⁹ Kè de kó denennè denàà diè nke sántí wèè fòu sáà, ke kari dikpààtikàrì.

¹⁰ Kè bekótìbè sipísidè nè benàà nínkú wèè fòu sáà o ìikè kéhóótè be pikè kédóú nho ìikè ke dò:

¹¹ Ti Yiè nKuyie

fṣṣò dò nti nda sántí
ke déúkùnkò a yètìrì,
a kpeñnìmu

ke yé fṣṣò dómè ke dḍò deməu
ke te kè dè bo.

5

Yekpetínyè yèyiekè kó tináàntì

¹ Kè n yà wèè kàrì dikpààtikàrì kòò tṵ o nòutè teyoute dipátìrì dii wàrì di ìnkè nè di mièke, ke kpeú nke dànne yecanniyè yèyiekè. ² Kè n yà Kuyie ntṵnni kperì kè di pīèkù ke tú: We mbo na kékéétè yecanniyè yie nképīnte dipátìrì?

³ Òmṵ ì mbo kéñkè mièke nè ketenkè ìnkè, yoo ketenkè mièke, wèè bo na kēpīnte de kó dipátìrì kékaa. ⁴ De mḍnni kè n kuṣ mmèdè, òmṵ ì bomè wèè bo na ké di pīnte kékaa. ⁵ Kè bekótìbè kòò mṵ n nàké ke dò: Bá nkuḍ, nte Sudaa kṵbe kó dicìrìcìrì, okpààti Dafiti yaàbire wèè na dikpànni, ke bo na kékéétè de kó yecanniyè kēpīnte de kó dipátìrì.

⁶ Kè n yà dèmarè kè de dò ndipebii ke cómmú dikpààtikàrì nè bekótìbè nè dèmarè fòurè dènáà cuokè, ke dò mbè do di kùṵ, ke mṵke yeyiè nyèyiekè nè inuṵ nyiyiekè, dèè tu Kuyie nYáá mmùyiekè kù duṵnni mù kutenkù kumṵ.

⁷ Kè de kó dipebii tṵṵnni wèè kàrì dikpààtikàrì o borè kécəutè ò tṵ dii pátìrì o nòutè youte. ⁸ Kè denennè defòurè denàà nè bekótìbè sipísidè nè benàà nínkú di ìikè ke tṵ bemṵ tikùtidùùtì nè sisəobúkúsi, kè sì pīékè tùdààrì, dèè tu Kuyie nkṵbe kó mubáammu. ⁹ Kè bè ndiè nfeyemṵpànṵ ke tú:

Fṣṣò mḍnnè kécəutè dipátìrì
kékéétè di kó yecanniyè,
ke yé fṣṣò kúmè ke deetè
iwuṵ nyimṵu nè ibotì imṵu
nè benìtibè bemṵu nè yebotè yemṵu
ke bè duṵ nKuyie.

¹⁰ Ke bè tannè ku kpààtiyuu mièke
kè bè tú ikuṵ niùbè,
ke pī nKuyie ntṵmmú,
ke yó mbaké kutenkù.

¹¹ Kè n wète kéwéntè kékéè Kuyie ntṵrè sikəupípi cèètemè dikpààtikàrì nè dèmarè fòurè dènáà nè bekótìbè ke diè mmèdiè nke tú:

¹² Dipebii bè kùṵ di,
dii mḍnnè Kuyie ndi duṵ mmuwērímú,
nè tikpàti nè məcii,
nè tikpeti, nè disānni,
nè didontiri nè diyetidieri!

¹³ Kè n keè Kuyie ndḍò dèè kó dimàà, kéñkè kperè nè ketenkè kperè nè ketenkè mièke kperè nè dàméèrì kperè dè dièmmè ke tú:

Wèè kàri dikpààtikàri nè dipebii,
 beè te disānni, nè didontiri,
 nè diyetidieri,
 nè muwērímú muməu yebie nyebie.

14 Kè denennè fòurè denàà dò: Dè mme ndò. Kè bekótibèe nínkú ké bè sante.

6

Sisēl sinàà kó tináanti

¹ Kè n wénté kényà dipebii kèétemè dicanniri ketiri, kè dèmarè fòurè denàà kó dèmarèe pèe fetaafè kōme ke dò: Kōtení! ² Kè n yàní tesāmpéité, wèè tè dèke kòò tō mutāmmù ke kōri dikpānni, ke óké menakūmè kó dipii. Ó dié nkénamu dikpānni ke kōri ke bo yíe kékpa nkéna.

³ Kè dipebii yíe kékéété dicanniri dérinni kè n kèè denennè fòurè dérinnè béimmè ke tú: Kōtení! ⁴ Kè tesānwūštèe yènni kè bèe duó nwèè tè dèke muwērímú nè disie dieri kòò bo konne benitibè kè bèe kuə betəbè kutenkù kuməu.

⁵ Kè dipebii kèéte dicanniri tāānni, kè denennè fòurè tāānnèe béi nke dò: Kōtení! Kè n yàní tesānsòutè, wèè tè dèke kòò tō tebiètè. ⁶ Kè n kèè denennè fòurè denàà kó dèmarè béimmè ke dò: Tidiiti bè tu tì bédéé tebiètè mēmáà nè bè tu tì ódisi tebietè mètāāti diyie dimáà tōmmú kpéi, kényóu mekùò nnè mēnaà.

⁷ Kè dipebii yíe kékéété dicanniri naanni, kè n kèè dèmarè fòurè naanne béimmè ke dò: Kōtení! ⁸ Kè n yà tesāntè kè tè dò mmenósōnnúò, nkè wèè tè dèke kōo yètiri tu mukūū, kè mukūū nhò tū. Kè bèe mù duó muwērímú, kè mù bo kuə ketenkè wétiri kó dikéè kəbe nè yese nè dikōnni nè muməmmú, kè tikpasinti mbè cáà nke kəu.

⁹ Kè dipebii kèéte dicanniri nummùri, kè n yà diwūštōnni borè bèè do náante Tináansààti kè bè bè kuə be wērè. ¹⁰ Kè be pīèkù ke tú: Ti Yiè nwèè kpa meyei, ke náá ntimómmōnti, a yóó bekénè òmmōnni kutenkù kəbe ké bè kpetinnè ke fós mbè ti kùəmə? ¹¹ Kè bèe duó mbá wè diyaàbòri péiri ké bè nàké ke dò: Di nkpaá ke mi nke kēmmú bè bo kuəmə di kəbe bè dò nkékuə bè bè di kùə mēè botí, nè bè di wē mmutōmmú.

¹² Kè dipebii kèéte dicanniri kuónni, kè ketenkèe sántè mmediè nkè diyie soute kuyaasòkù kōme, kòo tānkùu wūšté ké ndò mmeýī. ¹³ Kè siwāā nduóni kuyaakù òò fuutè kè fikie kó yetebe nduóni mēè botí. ¹⁴ Kè kēīnkèe kpéú nkpréú nkumièkù kōme kēpēētóo, kè yetārè nè ketenkè kèè soké dāmèèri kè dēè íté dè do borè. ¹⁵ Bèè baké ketenkè, bekpààtibè, behāāpōmbè iwēi yembè, bedítikpààtibè, bekperibè nè benitibè beməu, tidaatì nè bèè í tú tidaatì, kè bè cokù ke taà titādenti nè tidúótì. ¹⁶ Kè dè náà nke tú: Duónèni tì īnkè ke ti káá nKuyie nnè dipebii kè be mieke báá ti do. ¹⁷ Be mieke kó diyie yeiri dii tūòke kè be mieke peike. We mbo nkpaá?

7

Isidayeribe bè īkú bè Kuyie nkó mecannimè

¹ De kó difānkúò kè n yà Kuyie ntōrè yènáà yèè te kuyaakù kè yè cōmúmú itemmānke inàà, bá di kè di bàa di kó kuyaakù, kè kù báá fuute kēīnkè nè ketenkè yoo dāmèèri yoo mutie mamù. ² Kè Kuyie ntōnni teri yènni diyie yìèni kèè bíékè, ke tō Kuyie nfòukù kó mecannimè, kēpéi nKuyie ntōrè yènáà kù duó nyè muwērímú kè yè bo pante ketenkè nè dāmèèri. ³ Kè dò: Di mu mbáá nampè ketenkè yoo dāmèèri yoo mutie mamù. Yóunè kè bèè īkú

Kuyie nkɔbe tɔ́i mmecannimè kédeè. ⁴ Kè yè n náké yè ìkú Isidayeεribe wuɔ nyimɔu miεke benitibè tɔ́i mecannimè kè bè mààmè kè bè mbo tekɔupíkòtè nè sikɔupísìnàà nè sikɔupísìnàà (144000).

⁵⁻⁸ Sudaa kɔbe tekɔupírípítè nè sikɔupísidé (12000),

Dubenni kɔbe 12000,

Kati kɔbe 12000,

Aσεε kɔbe 12000,

Nεfutadii kɔbe 12000,

Manansee kɔbe 12000,

Simmeɔɔ kɔbe 12000,

Defii kɔbe 12000,

Isaka kɔbe 12000,

Sabunɔɔ kɔbe 12000,

Sosefu kɔbe 12000,

Bensameε kɔbe 12000.

Ibotí imɔu tɔ́nni kó tináaɔ̀ti

⁹ Dε kó difɔ̀nkúò kè n yà yeboṭè yemɔu kɔbe nè ibotí imɔu kɔbe, nè benitibè bemɔu nè iwuɔ nyimɔu kɔbe kè bè tikú ditɔ́nni dieri ke í dò nkéna kékaa nke dáátí tiyaàpéítì, ke cómmú dikpààtikàri nè dipebii de ìkè, ke pikú tipuonti.

¹⁰ Ke pīèkù ke tú: Kuyie nkùù kàri dikpààtikàri ìnkè nè dipebii, beè ti deεtè.

¹¹ Kè Kuyie ntɔ̀rè yemɔu nè bekótibè nè denennè fòurè denàà kè bè cèèṭe dikpààtikàri, ke nínkú ke sántí Kuyie ¹² nke tú: Dè mme ndò! Ti Yiè nKuyie nfɔ̀ nnè mutɔ́mmú! Fɔ̀ɔ̀ mànnè disànni nè diyetidieri nè maciì, nè didontiri nè muwērímú mumɔu yebie nyebie. Kè dè mme ndò.

¹³ Kè bekótibè kóò mɔ̀u m beke ke dà: A yé bèè me ndáátí tiyaàpéítàà, bè yènni dàà? ¹⁴ Kè nh ò tɔ́nné ke dà: N yiè nfɔ̀ɔ̀ yé. Kòo n náké ke dà: Bèè fèùṭè bèmbε mediè nke òu be yaàbòrè nè dipebii yíi nkè yè peike. ¹⁵ Dε te kè bè bo die nKuyie nkpààtikàri ìkè, ke pī nku tɔ́mmú sáà ku cièṭè. Wèè kàri dikpààtikàri kòo bo mbè bonè ke bè kánké. ¹⁶ Dikònni nè sinéyēi dè ténke báá bè pī, diyiè nè kuyiinkù dè me mbáá bè poté. ¹⁷ Dipebii dii kàri dikpààtikàri dii yó mbè cèmmú ké bè niitè mufòmmu binte kè Kuyie mbè ùṭé be nɔ̀nnieti.

8

Dipebii kèétémè dicanniri yiénni

¹ Dipebii kèété dii mɔ̀nni dicanniri yiénni, kè dè dò yúóó keìnkè miεke kémmòke tεwebièṭe mεfitimè sipísitààti. ² Kè n yà Kuyie ntɔ̀rè yèyiekè, kè kùu yè duó nyetáṭehe yèyiekè.

³ Kè Kuyie ntɔ̀nni teri kɔtení kécómmóɔ dihuúntònni ìkè ke to tεɔ̀buute, kè bèè tè píe ntùdààri, kè dii wènnénè Kuyie nkɔbe kó mubáammu ke bo tuɔ ndihuúntònni ìnkè mεɔɔ nkperi dii bo dikpààtikàri ìkè. ⁴ Kè kuyukú tùdààri kòku wènnénè Kuyie nkɔbe kó mubáammu Kuyie ntɔ̀nni nòùṭe miεke kéndekù Kuyie mborè. ⁵ Kè Kuyie ntɔ̀nni túóté tεɔ̀buute kékouté muháá nkéúṭe ketenkè, kè fetaaṭé mpéú, ke kuò, nke wéí, kè ketenkè sànti mediè.

Kuyie ntɔ̀rè yèyiekè eémè yetáṭehe yèyiekè

⁶ Kè Kuyie ntɔ̀rè yèyiekè yèè to yetáṭehe kè yèe báátí ke bo eé.

⁷ Kè diketirii eé kè yemátàrè nè muháá nkè dè nkòkénè meyíi nke duóni, kécóúṭe ketenkè kó yewétiyè yèṭààti kó òimari nè detie nnè tímúsùùti.

⁸ Kè Kuyie ntōnni dèrri eé ditāteheù, kè dèmarè ncóú nke deυ ke dò nditāri dièri, kédoroo dāmèèri miεke, kòo wétiyè yètāāti kó òimari naá mmeyĩ. ⁹ Kè de kó diwétiri kó siyĩ kú, kè bàtóòbè bèè bo de miεke kè bèè cake.

¹⁰ Kè Kuyie ntōnni tǎānni eé, kè tewātè dietè matè cǎú mmuhǎá nkédonni ikó nnè sibiú kó yewétiyè yètāāti kó òimari miεke. ¹¹ Kè de kó tewātè yètiri tu mēdōmmè, kè tē do dii wétiri kó meniε nnaá mmēdōmmè kè benitibèe yǎ kékú.

¹² Kè Kuyie ntōnni naannii eé. Diyiè nè otānkù nè siwǎā kó yewétiyè yètāāti kó òimari soute kè kuwenniku í mbo kuyie nkó yewétiyè yètāāti kó òimari nè keyènkè kpeye kó òimari.

¹³ Kè n yǎ fetúúfè mafè kè fè èinte kefinkè, ke kuò nke tú: Díndi ketenkè kǎbe di bo yǎ! Di bo yǎ! Di bo yǎ! Kuyie ntōrè yètāāti teyè bo eé dii mōnni yetātehe.

9

¹ Kè Kuyie ntōnni nummùri eé ditāteheù, kè n yǎ tewātè donnímè ketenkè kè bèè tē duó ndifōtiri cūmpuri kó sikpetínsi. ² Kè tēè di kpeté, kè kuyukú diékù nyièni fehǎātofe kōme, késoukunnè diyiè kè dèè biitoo. ³ Kè fecofeε yènni kuyukú miεke kèpitóo ketenkè. Kè Kuyie nfè duó mmuwērímú kè fè bo ntūōti benitibè inaá nkōme. ⁴ Kè Kuyie nfè náké ke dǎ: Báá kǎáké timúti nè detie nnè tidiiti. A ntūōti n yí ikú bèè tĩ mmecannimè máá. ⁵ A báá bè kùò, á mbè tūōti kè dè yóú ke dò nyinaá, kè bè fèũ mbetǎǎbè bènùmmù. ⁶ De kó betǎǎbè miεke benitibè bo wammú mukũú kémónté, bè bo mmù dǎ nè be yèmmè memou kè mùu coké kédété.

⁷ Kè de kó fecofè dò nsisēi sii bǎáti ke kǎri dikpǎnni, kè fè yǎ dò nyēsǎpikè, kè fè iikè dò nkenitikǎke. ⁸ Kè fe yùti òkù ke dò ntinitipokpeti, kè fe niì ndò ndiciriciri kpeye. ⁹ Kè fè dàáti dimátiyaǎbòri ke kǎri dikpǎnni, ke puti kè dè ùuti ke dò nsikpǎrinaasēi. ¹⁰ Kè fè mǎke iyéi kè ì dò nyinaá nkpeyi. Kuyie nfè duó mmuwērímú kè fè yó nyi ntūōtinè benitibè betǎǎbè bènùmmù. ¹¹ Kè difōtiri cūmpuri kóo kpààti fè baké kòo yètiri tu: Okǎùti, nè ebedee kó tinǎànì Abanǎ, nè kereki kpeti Apodiyǎ.

¹² Meyei nketimè pǎētému kè mèdémè kpaá kérini.

¹³ Kè Kuyie ntōnni kuónni eé ditāteheù, kè n kèè metammè mamè yènnimè disǎohúúntōnni dii bo Kuyie nyiikè di píiti. ¹⁴ Kè mèε náké Kuyie ntōnni kuónni ke dǎ: Bouté yebǎokperè yenàà yèè bou kukó ndiekù Efadati borè. ¹⁵ Yè do de bo ke baε de kó dibenni ndi nè de kóo tǎnkù nè de kó diyiè nè de kóo déèri weti weti. Kè bèè yè bouté kè yèe kuǎ ketenkè kó yewétiyè yètāāti kó òimari kǎbe. ¹⁶ Kè bè n náké ke dǎ: Behǎāpǎmbè bèè dèke sisēi, bè sūmu ke bo sikǎupí sikǎupí. ¹⁷ Kè n yǎ sisēi, bèè si dèke kè bè dàáti yemátiyaǎbòrè, kè yèmayè wũǎ ke dò muhǎá, kè yeteyè dò ntiweti, kè yeteyè dò mmuhǎāponyuo, kè sisēi yǎ dò nyeciricirè kpeye. Muhǎá nnè kuyukú nè muhǎpòpùo nkè dè yìèni si nǎ, ¹⁸ kékùò ketenkè wétiyè yètāāti kó òimari kǎbe. ¹⁹ Kè si nǎ dōmmù ke kǎu kè si yéi mǎke yeyǎ kè yè dò nyiwǎàke ke dōmmù ke kǎu.

²⁰ Meyei nyi kùò bè í nyie nke bo ceete kètūnne Kuyie, kénkpaá tū nyebǎkè ke yè báá nnè sisǎotenkaanii, nè timáti péiti kpesi nè disǎowũǎ kpesi nè yetārè kpesi nè ideí kpesi. Bè dè dǎdumu, dè í wúó ndè í nǎ nke náá, dè í nǎ

nke centi. ²¹ Bè í yie nke bo yóu muyóò, munitikòù nè tinitinònti, ke dauti dautinè betòbè.

10

Kuyie ntõnni tòmè tepátite

¹ Kè n yà Kuyie ntõnni kperì mari, kè di cùtèni keĩnkè yewetè mieke, ke íri kutāmmeyāri, kè di ìkè pĩnti ke dò ndiyiè, kè di tàake cóu mmuhāá. ² Kè di pikú tepátite, kèna di naàcètè youte dāmèèri kèna tecānkutè ketenkè. ³ Kè dii pæe metammè mediè ndiciriciri kōme, kè itapíé ìyiekè cóúté. ⁴ Kè nni ndó kèwāri di bēi ntì kè metammè mamèe béinnì keĩnkè ke dò: Bāá tì wāri, ntì yé amāá.

⁵ Kè n yà Kuyie ntõnni dii do na di naàcètè dāmèèri kè tetetè na ketenkè, kè dii youte di nòutè keĩnkè, ⁶ kèparikè kèyú wèè bo sáá nho yètiri wèè dòò keĩnkè nè dèè kó dimàà bo ke mieke, ketenkè nè dèè kó dimàà bo, dāmèèri nè dèè kó dimàà bo, ke bēi nke dò: Dè ténke í yóó òte dè bo dōòmè. ⁷ Kuyie ntõnni yíenni bo eé dii mōnni ditātheu kè Kuyie ndòò ku sòri kpeti kù do nāké tì ku kó betōmbè ku pāānāānti náambè.

⁸ N do kèè mèè tammè kè mēe wēte kébéinnì keĩnkè ke dò: Kote kécouté tepátite Kuyie ntõnni dii cōmmú dāmèèri nè ketenkè di tō tē.

⁹ Kè n kōtoo ke dò: N duó ntepatíte. Kè di dò: Nto te kémaánko. Tè bo nwæti a nùu ke dò mmecekùò, kèntii a pouti.

¹⁰ Kè n cōuté tepátite Kuyie ntõnni nòutè mieke kémaánko, kè tè mènke nwæti n nùu ke dò mmecekùò, kétaroo m pouti kèntii.

¹¹ Kè Kuyie ntõnni dò: A dò nkéyíé nákému Kuyie mpāānāānti titenti timōu kpréi, ibotí imōu nè bekpāātibè kpréi.

11

Kuyie mpāānāānti náambè bedé kũũ nnāānti

¹ Kè bè n duó nkupāāti kùu beúnè ke dò: Íté kébenné Kuyie ncīètè nè diwūōtõnni, kékāa mbèè bo te mieke ke bāá nKuyie. ² A me mbāá benné Kuyie ncīètè kó kudānkù, ke yé Kuyie nyóó duómme kè yebotèe rīpuò ndiheì sàāri ke dò betāābè sipísìnàà nè bēdébè *, ³ kè í duó nkè benitibè bēdébè nnāá n kpréi nkè bèè dáátí tifōōtõnti, kè nnāá m pāānāānti ke dò yewe tekoupiíte nè sikōusidé nè sipísikuò (1260) † nyētāāti ndi nè dikéè.

⁴ De kó benitibè tu odifíè kó detie ndédérè nde nè sifitíkèkèe sidési dèè cōmmú Kuyie nkùu baké ketenkè ku ìkè. ⁵ Kòò mōu dó kè bè dōò meyeì mmuhāá nyènnì be nō mieke kòò kùu. ⁶ Kè bè māke muwērímú ke bo na kèwetinné fetāafè bè nāá ndii mōnni Kuyie mpāānāānti, ke bo na kéceete menie nkè mēe nāá mmeyī, ke bo na kédōò meyeì mmemōu bè dó mēè botí.

⁷ Bè dèè dii mōnni mutōmmú Kuyie mbè duó mmù, kè musimmūu yènnì difōōtiri cūmpuri, kè bè kpannè kè bè na, kè bè kùu, ⁸ kédōúnko diheì dieri mieke bè do baaké dè be Yiè nkudapāāti. Kè bè nduó kuce nùu. Bè yu dii eì ke donnìnkonè Sodōmmu yoo Esibiti. ⁹ Bè bo bè kùu, kè benitibè bēmōu, ibotí imōu kōbe, iwuō nyimōu kōbe, yebotè yemōu kōbee tíí, kè mbè wèi ke dò yewe yētāāti nè dikéè, kèyete bè bo bè kũnnémè. ¹⁰ De kó benitibè bedé kũũ mbo narike kutenkù kumōu kó benitibè, kè bè mpāā mbetòbè yepārè, ke yé de kó Kuyie mpāānāānti náambè do bè kōōnnēmè. ¹¹ De kó yewe

* **11:2** Betāābè sipísìnàà nè bēdébè dè bo yebie nyētāāti ndi nè dikéè. † **11:3** Yewe tekoupiíte nè sikōusidé nè sipísikuò bo yebie

yetaãti nè dikée kó difõnkúò kè Kuyie mbè fùùte muyaá nkè bèe yánté, kè kufõwaá mpí mbèè do bè wùò mmediè. ¹² Kè bèe kee metammè mamè kè mè pĩèkù keĩnkè ke tú: Dekenèní diè. Kè bè ndeètò yewetè mieke, kè be kprantídèntòbè bè wùò. ¹³ Dende bàmbà nkè ketenkèe sántè mediè nkékuò dihèi wétìrì dipínnì kòbe sikoupsiyiekè (7000) kè kufõwaá mpí mbesòmbe kè bè ndéúkùnkò Kuyie nyètìrì.

¹⁴ Meyei ndérímè pèètèmu kè metáámmè yóó tuòkeni bàmbà.

Kuyie ntõnni yiènni eémè ditãteheù

¹⁵ Kè Kuyie ntõnni yiènni eé ditãteheù kè metammè mamèe pee deĩnkè ke dò: Ti Yiè nKuyie nnè Kirisi beè yó mbaké kutenkù yebie nyebie nsáá. ¹⁶ Kè bekótìbè sipísidè nè bènáà bèè kàri yekpààtikàrè Kuyie nyiikè kè bèe nínkoo kè kù sántè ke dò:

¹⁷ Kuyie nkperíkù,

ti da sánti fõ nwèè do bo,

ke bo, a benkemè a wèrímú ke baaté.

¹⁸ Benìtibè mieke do da péimu,

di mmònni kàa kòke bè peike,

kàa yóó bekénè becírìbè

kéyietí a tõmbè a pããnaãnti náam̀bè

nè bèè tu a kòbe ke da dé,

benitidièbè nè besám̀pòbè kékúò bèè càari kutenkù.

¹⁹ Kè n yà Kuyie ncíètè kpetémè keĩnkè, kè metaummè tòu ìlkú te mieke. Kè fetaafe mìi nke péú, kè yemátárè duòní mediè kè ketenkè sánti.

12

Onitipòkù peímè kè dinìtìrì còmmú ke ba

¹ Kè n yà dèmarè kè dè dò nhonitipòkù ke dááti diyìè tiyààti kòme, ke na otànkù, ke óké siwãã tepíítè nè sidési kó dipiì. ² Ke può nke dó képeítè ke kuònnè kuyonku.

³ Kè n yà dinìtìrì dièrì mari kè di dò ndiwũòrì, ke mòke yeyò yèyiekè, yeyìè ntepiítè, bá dii yuu kè di òké dipiì. ⁴ Kè di yóú kau siwãã yewétiyè yètàãti kó òmari kpesi ke buònni ketenkè, kè di bàa onitipòkù bo peitémè kè dii cááké debire. ⁵ Kòo nitipòkùu peitè kè Kuyie mpànke tóóté debirè kékònnè. Dèè birè yó mbaké benìtibè ke bè cèmmú nè kumàtipàati. ⁶ Kòo nitipòkùu coké kéta dikpáà kènsari kè Kuyie nhò piú ke dò yewe tekoupiítè nè sikou sidé nè sipísikuò (1260).

⁷ Kè mudoò ànnè keĩnkè kè Kuyie ntõnni Misèeri nè o kòbe kè bèe kprannè dinìtìrì nè di kòbe, ⁸ kè bè na kè bè ténke í mmòke kuce ke bo mbo keĩnkè. ⁹ Kè bèe tentenì de kó dinìtìrì dièrì nè di kòbe ketenkè, fèwãáfè fèè do bo nè dimònni bè tu fè dibòò yoo Satãã.

¹⁰ Kè n kèè metammè pèúmè keĩnkè ke tú: Kuyie mmònni tùòkemu kè kù deetè benìtibè, ke benke ku wèrímú, kè Kirisi baaté, kè bè tentenì dibòò dii do wátìrì Kirisi kòbe Kuyie mborè keyènkè nè kuyie.

¹¹ Dipebii kó meyiì nnè bè nàké mèè kpéi ntimómmònti, deè te kè bè di na, ke yie nke duó mbemáa kè bè bè kùò bá bè í yàte mukũũ. ¹² Fó nkeĩnkè nè a kòbe dè ndi naati. Ketenkè kòbe nè dàméèrì kòbe di bo yà, ke yé dibòò cùténímè di borè kè di mieke cóu ndi yé mèè kpéi nke dò ndimònni kũpe.

¹³ Dinitiri yà dii mǎnni di donnímè ketenkè, kéannenè onitipòkù wèè do peité denitidabire. ¹⁴ Kè Kuyie nhò ànné itúfièti kòo puu kéta dikpráa cuokè késarinè fèwàáfè, kémmake yebie nyètáati nè dikèè, kè Kuyie nhò piú. ¹⁵ Kè fèwàáfèe t́ menie nkè mée naá nkukó ndiekù ke bo pǎnténè onitipòkù. ¹⁶ Kè ketenkèe deeté onitipòkù kémaáanko meè nie ndinitiri t́ mè. ¹⁷ Kè dèe yonke dinitiri kè dii kǎte kékpánnè o bí sǎnyi. Bèè kó dimàa yie nKuyie nkuó ke tú weti weti Kirisi kǎbe, ¹⁸ kékǎte kéncómú dàméèri také.

13

Dinitiri yóó pī mmùu tǎmmù

¹ Kè n yà musǐmmù mamù kè mù yètini dàméèri, ke mǎke yeyo yèyiekè, nè yeyiè ntepiíte, bá dii yènni kè di òké dipii, bá dii yuu kè di wǎri ke sǎá nKuyie. ² Kè de kó musǐmmù dònnè dimanni, kè mu tààke dò nkutontonkù kpèyi, kè mu nùu dò ndiciriciri kpèri, kè dinitiri mù duó ndi wèrimú, kè mù kǎnne mu kó dikpàatikàri kè mù duó ntikpeti. ³ Kè mu yuu mari dò ndi kǎute ke na nku ke miéte. Kè dèe di kutenkù kumǎu kǎbe kè bè mmù tǔ, ⁴ kénsánti dinitiri di duó mmèè kpéi ndi wèrimú musǐmmù. Ke múnke nsánti musǐmmù ke tú: We nda mannè, we mbo na ke da kpánnè!

⁵ Kè dinitiri duó mmuwèrimú musǐmmù kè mù mbaké kutenkù ke dǎ betáábè sipisínàa nè bèdébè, ke náa ntepòtè kó tináaanti ke sǎá nKuyie. ⁶ Ke náa ntináanyèiti, ke caari Kuyie nyètiri, ke sǎá nku eì kéinkè, nè ku kǎbe bèè kè bo. ⁷ Kè dinitiri duó mmuwèrimú musǐmmù kè mù bo kpánnè Kuyie nkǎbe kè bè na, kémbaké iwua nyimǎu, benitibè bémǎu ibotí imǎu, yebotè yemǎu. ⁸ Bèè yètè í wǎri mufòmму pátiri Kuyie mpebii bè kùò di kpèri, bèè yètè í bo de mièke nè Kuyie ndòdmè kutenkù kè bè nninku ke mù báá.

⁹ Wèè mǎke yeto ke bo keè, wèè keè. ¹⁰ Dè dò mbèe kpetinné wèè bè yóó ò kpetinnému, dè dò mbèe kuò wè nè disie bè yóó ò kùomu. Deè te kè Kuyie nkǎbe dò nkénwéèri ke tǔ nKuyie.

¹¹ Kè n yíe káyà musǐmmù mamù kè mù yètini ketenkè, ke mǎke yeyiè nyèdèè, kè yè dò ntepedaatè kpèye, kè mu tammè dò ndinitiri kǎme. ¹² Kè mù mǎke muketimù kó muwèrimú, kéduó nkè ketenkè kemǎu kǎbe mbáá mmusǐmmù ketimù mùu do kǎute, ke na nku ke miéte. ¹³ Kè de kó musǐmmù dérimmù ndǎari tidieti ke níi béi nkè muháá ncúténi kéinkè benitibè bémǎu ikè. ¹⁴ Kè mù ndǎari tidieti bè yè mmùu dǎò ti ke fétinko benitibè kè muketimù wùó. Kè mùu duó nkè bèe dǎò muketimù bè dǎ kǎutemu nè disie kè mùu miéte mu kó tetenkaanitè ke bo mmù dèúkunko. ¹⁵ Kè de kó musǐmmù dérimmù mmǎke muwèrimú, kéánnè mufòmму tetenkaanitè kè tè nnǎ nke náa nkéduó nkè bè nkòu bèè yete bè bo nínkúmè kè tè sǎnte. ¹⁶ Kè mùu duó nkè bèe canne benitibè bémǎu, bediebè nè besámpóbè, bekpàatibè nè idawaá tidaati nè bèè í tǔ tidaati, bá wè be nǎu siyóu nè be tǐi. ¹⁷ Òmǎu báa na kéfítè yoo wèè donté kè bè í ò wǎri musǐmmù yètiri yoo mu cannimè.

¹⁸ Wèè ciì weè bo banté musǐmmù kó mecannimè mie mmèè tu oniti yètiri: Sikǎu sikuò nè sipísikuò nè mèkuó (666).

14

Kuyie ndonté bè dièmmè feyènpǎnfè

¹ Kè n yà dipebii kè di còmmú ditāri Siyōō Ìnkè, kè benitibè dè bo tekǎupíkǎutè nè sikǎupísínàa nè sikǎupísínàa (144000) kè dipebii yètiri nè di cice kpèri kè dè wǎri be tǐi. ² Kè n kèèni metammè mamè kéinkè kè

mè ùuti ke dò mmenie nduò kucúcuku, ke péú fetaafe kōme, ke wète ke dò mbè bie ntikùtìdùtì. ³ Kè de kó benitìbè tekourìkòtè nè sikourìpì sinàà nè sikourìsinàà (144000) còrmmù Kuyie nkprààtikàrì nè denennè fòurè denàà de iikè nè bekótìbè iikè, ke diè nfeypànfe òmòu í yóó na kédentè fe kè dè í tū bembè Kuyie ndonté bè.

⁴ Bè í sáú mbemáà nè benitipòbè, bè dò mpáí nwe, ke tū ndipebii tipítì timòu, Kuyie nkuu bè donté, kè bè duó mbemáà Kuyie nnè dipebii. ⁵ Bè í nàké siyáàbìsí diyie marì, bè í dòò meyei mmamè.

Kuyie ntōrè yètāāti kó tināānti

⁶ Kè n yíé kèyà Kuyie ntōnni terì kè di èinte keĩnkè ke tō Tināānsààtì tū bo sáà ke bo tì nàké kutenkù kumòu, yebotè yemòu, iwuo nyimòu, ibotì imòu, benitìbè bemòu. ⁷ Ke pīèkù ke tú: Ndénè Kuyie nke déúkunko ku yètìrì. Mbáānnè ku, kuù dòò keĩnkè nè ketenkè nè dà mèèrì nè ikó, ku mōnni tūòkemu kè kù yóó bekénè benitìbè.

⁸ Kè dìterì ntūnni ke náá nke tú: Díndi Babidōnni diewè kòbe di domu! Díndi bèè cāke kutenkù kòbe, ke bè nū ndi kó menàà nkè bè cāke ke dōuti dōutinè betòbè.

⁹ Kè Kuyie ntōnni táānni ntūnni ke pīèkù ke tú: Wèè yie nke nìnkú ke sānte musimmù nè mu tenkaanitè, kè bè cànnè o tīnni yoo o nòtè. ¹⁰ Kuyie mmieke bè còummu, kè kù yóó yauté ku naà nkperímè ku bòòfè yeife mieke kè bèè yā, ke fēūtè muhāā nnè muhāpòpòu mmieke, Kuyie ntōrè sàayè nè ku pebii iikè. ¹¹ Bè bo ncóú nkè kuyukú yìèni kè bè fēūrì keyènkè nè kuyie nyebie nyebie mbá bè í ompu, ke yé bè nìnkúmè ke sānte musimmù nè mu tenkaanitè, kè mù bè cànnè mu yètìrì.

¹² Deè te bèè tu Kuyie nkòbe ke yie nku tannò, ke dōori kù dómè, kè bè dò nkénwéèrì ke tū nYesu.

¹³ Kè n yíé kékéè metammè mamè keĩnkè kè mè tu: Wāri tii: Dè nnaati bèè ò nyóó kú ke taunnè Kuyie. Muyaānsààmù tì béimmu weti weti ke tú: Bè om̀p̀enèmu mutōmmù bè pī mmù, kè Kuyie mbè yietì bè pī mmù tōmmù kpéi.

Bè dōnnenè mè kutenkù kó mudeèmmù mudidèi

¹⁴ Kè n yíé kèyà diwetipéirì, kòò mòu kàrì di mieke ke dò nhOnitìbire, ke óké disōpì, ke tō disenatirì. ¹⁵ Kè Kuyie ntōnni terì yènni Kuyie ncīètè, képīèké kénáké dīi kàrì diwetirì mieke ke dò: Tidiiti bimu ketenkè, túótè a siè ké tì kōū. ¹⁶ Kòò túótè o siè kéhei nkékōū tidiiti timòu ketenkè.

¹⁷ Kè Kuyie ntōnni terì yènni Kuyie ncīètè keĩnkè kpete mieke ke tō disenatirì.

¹⁸ Kè Kuyie ntōnni dīi baké muhāā nkè dīi íténì dihúúntōnni borè, képīèké kénáké dīi tō disenatirì ke dò: Mutie bè tu mù fīnyì kó yebe bimu, túótè a siè ké yè kōū. ¹⁹ Kè dīi túótè disìè kéhei nkékōū de kó yebe kéānnè Kuyie nnàù dè yetebe ku mieke còú nyè. ²⁰ Kè bèè yè yènnè dihei mànkù kénau kè meyī nyè képōntè kém̀m̀ake cidómétirìbè sikòusitāāti (300), kè mecūmpume mbo mètìrì omáà nè dikèè.

15

Kuyie ntōrè nè meyei nsomme kó tināānti

¹ Kè n yà demarè dièrè keĩnkè kè dè n di. Kuyie ntōrè yèyiekè kè yè tō meyei mmèyiekè, mèè yóó pēētè kè Kuyie mmieke do.

² Kè n yíé káyà dàméèrì kòo dò ndoii, ke dò ntewéitè ke cóú mmuháá, káyà bèè do na musĩmmù ke í níńkú ke sãnte mu tenkaanitè, bá bè í mbè wàri mu yètiri kó mecanimè, kè bè cómmù de kòò dàméèrì ìnkè ke tò tikùtìdùùti Kuyie mbè duó nti. ³ Ke diè mMàyiisi Kuyie nkóo tãnti kó feyènfè nè dipebii kòfe ke tú:

Ti Yiè nKuyie,

a tómmù dèumu ke wenni,
ibotí imòu kpààti.

A dàari dè dèmu wennimu
ke tú demómmønne.

⁴ Ti Yiè mbenitibè bèmou da dému
ke déúkunko a yètiri,

fǒǒ dò mpáíí.

Ibotí imòu bo tii

ke níńkú a ìnkè ke da sãnte,

ke yé a benkemè a wetímè.

⁵ Kè n yíé káyà Kuyie ncìtè metaummè tóu ñíkú tè kpetémè ke ñnkè. ⁶ Kè Kuyie ntòrè yèyiekè yèè do tó meyi mmèyiekè, kè yè yènni te mieke ke dáátí tiyaapéti kè tì mièti, ke bou isənaakū nyè cuokè. ⁷ Kè dèmarè fòurè dènaà kó dèmarè yè duó nyisəbòòke iyiekè, kè Kuyie nkùu bo yebie nyebie ku mieke píékè i mieke. ⁸ Kè Kuyie ndòò didietì kèbenke ku wèrimù, kè kuyukúu dátinnè ku cìtè, òmòu í nna kéta, kènkémmù ku tòrè nyèyiekè tó mèè yèi mbo deèmè.

16

Kuyie mmieke yóò peike kè kùu duonní mèè yèi

¹ Kè n kèè òmòu píékèni Kuyie ncìtè, ke náké ku tòrè yeyiekè ke dò: Kòtenè kéútè mmeyi mmèè à isəbòòke iyiekè ketenkè, Kuyie mmieke peikemu!

² Kè Kuyie ntōnni ketiriri úténí di kó febòòfè kó meyi nketenkè, kè yemənsinyèe pí mbèè mòke musĩmmù cannimè, ke ninku ke sãnti tetenkaanitè, kényòu mediè.

³ Kè Kuyie ntōnni dèrii úténí di kó febòòfè kó meyi ndàméèrì mieke kòo naá mmeyi, kéndò mbè kùu onitì, dèè kó dimàà bo o mieke kè dèe kú.

⁴ Kè Kuyie ntōnni tãānni úténí di kó febòòfè kó meyi nyikó mmieke nè sibií kè dèe naá mmeyi. ⁵ Kè n kèè Kuyie ntōnni dii baké meniè ndi náammè ke tú: A beénti wennimu fǒ nwèè dò mpáíí, ke do bo, ke bo. ⁶ Ke yé bè kùòmè a kó benitibè nè Kuyie mpāānāānti náāmbè, di mmōnni kàa bè duó mmeyi nkè bè bo yā. A bè duó mbè dò nha bè duó ndènde. ⁷ Kè n yíé kékeè metammè yènnimè dihúúntōnni bíékè ke tú: N Yiè nKuyie nha bekù weti weti nwe, kè dè wenni.

⁸ Kè Kuyie ntōnni naannii úténí di kó febòòfè kó meyi ndiyiè, kè di āā ntuo mbenitibè. ⁹ Kè bè ncóú mmediè nke sáá nKuyie nkùu duonní de kó meyi. Bè me nyí nyie nke bo yóu meyi nke déúkunne Kuyie nyètiri.

¹⁰ Kè Kuyie ntōnni nummùrii úténí di kó febòòfè kó meyi musĩmmù kpààtikari ñnkè, kè mu eì biitoo, kè mu nìtibè nkuānnè kuyonku ke cáá mbe niì. ¹¹ Kè yemuò mbè dāmmù kè dè bè yóu, kè bè sàā nKuyie nke ñnkè kòku. Bè me nyí nyie ke bo yóu meyi nkéceete.

¹² Kè Kuyie ntōnni kuōnni úténí di kó febòòfè kó meyi nkukó ndiekù Efadati kè kùu kùu, kè diyiè yìèni kèè bíékè kó bekpààtibè bo na kèpèètè.

¹³ Kè n yà yebokè yètāāti kè yè dò nycèdakè. Kè yè yìèni dinìtiri nùu

mieke, yeteyè musímmù kperi mieke, yeteyè wèè sóu nke tú ò nàá nKuyie mpāānāānti o nùù mieke. ¹⁴ Yebòkè nye yèè nò nke dāori tidieti. Kè yèe kote kényà titenti timòu kó bekpààtibè, kè bè bo wēnné kékpanne Kuyie nkùù baké keñkè nè ketenkè, dikpānni dieri yiè.

¹⁵ Nyénè kè n kéroomu oyóókù kōme, dè nnaati wèè dāke ke ā o yààti ke báá ce nhotetiri kè bèe yà o fei!

¹⁶ Kè de kó yebòkè tíí mbekpààtibè bemou dibòri mari bè yu di nè Ebedeebe kó tināānti ke tú: Adimaketōō.

¹⁷ Kè Kuyie ntōnni yiénni úténì di kó febòòfè kó meyei nyewetè miekení, kòò mōu pīékénì Kuyie ncīètè ku kpààtikāri borè ke dā: Dè dāò ke dèèmu.

¹⁸ Kè fetaafè mīi nke uuti, ke péu, kè ketenkè sánti mediè, kè mu nyí sántè mebotí nè Kuyie ndāòmè onitì. ¹⁹ Kè diheidièe toté mētāāti, kè yebotè kó yehékè yemouu nduò. Kè Kuyie nyí nyè mBabidōnni kōbe kó meyei, kè ku mieke peike kè kùu bè nù nku bōòfè yeife kó menāā. ²⁰ Kè bèe mōntóo ketenkè kèè soké soké dāmèèrì mieke nè yetārè. ²¹ Kè fetaafè mātārè nduóni ke cēè ke tuòkù cidóò sipísinaā, ke buoti benitibè, kè bè nsáá nKuyie nde kó meyei nkpéí. Ke yé mè do yóumè mediè mmómōmmē.

17

Bè yóó kuamè onitipòkù wèè dauti dautinè benitidaabè

¹ Kè Kuyie ntōrè yèè do tō meyei mmèyiekè kó ibòòke kè ye kó òimari n nāké ke dā: Kōtení kè n da benke Kuyie nyóó bekenè mèè botí onitipòkù wèè dauti dautinè benitidaabè kè dè tonté, wèè tu: Diheidiè dii bo ikó mpéu borè. ² Kè ketenkè kó bekpààtibè bemou nè ketenkè kó benitibè bemou kè bè di duónè, ke muó mmenāā kōme.

³ Kè Muyaānsāāmūu n túóté kékōtenè dikpāā cuokè, kè n yà onitipòkù mōu kòò dèke musímmù wūōmù, kè mù wāri mu kānti timòu iwārii kè ì sāā nKuyie, kè mù mōke yeyō yèyiekè nè yeyiè ntepiítè. ⁴ Kè de kóo nitipòkù dāātí tikpāātiyāātì kè tì wūō, ke sārì weti weti nè medèi mmèè dāōnè mesō nnè yetāsāyè ke tō febòòfè kè isōke nè meyei nhò dāōmmè benitidaabè kè dè ā de mieke. ⁵ Kòò wāri o tñni ke kutinne ke tú: Babidōnni, bèè dauti dautinè betōbè nè bèè dāōri isōke kperè be kóo yō.

⁶ Kè n yà ò muómme Kuyie nkōbe kó meyiī mme nè Kirisi kōbe bè kùò bè, bè yie mmèè kpéí nYesu.

Kè n dè yà kè dè n di. ⁷ Kè Kuyie ntōnni m beke ke dā: Dè da di ba nkpéí? M bo da nāké onitipòkù nè ò dèke mùù símmù kè mù mōke yeyō yèyiekè nè yeyiè ntepiítè dè benkù mù. ⁸ A me nwúó mmùù símmù do bomu, kàa mù mōntóo. Mù wēte ke yēnni difōtiri ndi kè bè mù kùò. Kè dèe di benitibè bèè yetè í bo mufōmmu pátiri mieke nè Kuyie ndāòmè kutenkù, ke yé bè do mù yāmè ke wēte ke mù mōntóo, ke wēte ke mù yà.

⁹ Die ntú mecii nkpere nde, yeyō yèyiekè tu yetārè yèyiekè nye onitipòkù kārì yèè ñnkè, ke wēte ke tú bekpààtibè bèyiekè. ¹⁰ Bènnūmmù domu, kòo kuónwè kpāā, oyiénwè bo tuōkení dii mōnni wenwe í yóó ote. ¹¹ Musímmù mùò do bo kè bèe mù mōntóo mù tu okpāāti níínwè, ke wēte ke wēnné beketibè beyiekè ke yóó kú.

¹² A yà yèè yiè ntepiítè tu bekpààtibè mbe tepíítè bèè mu nyí di tikpāti. Bè nè yóó tì dimu, kénwēnnè musímmù ke dā dimōnni sāmpos. ¹³ Bemou tepíítè tente bè yóó wēnné dinùù ndi, kéduó mmusímmù be wērimú nè be

kpeti. ¹⁴ Kè bèe dokénè dipebii kè dii bè na, ke yé dii bakémè bèè baké, ke tú bekpààtibè kóo kpààti. Kè di kàbe tú Kuyie ntāātè bè ke bè yu, kè bè kù tū mmesāā.

¹⁵ Kè Kuyie ntōnni n náké ke dā: A do yà mēè nie nhonitipòkù wèè dauti dautinè benitidaabè kòò kàri me ìnkè, mè tu benitibè mbe nè yetīrè nè yebotè nè ibotí iməu kàbe. ¹⁶ Musīmmù yìè ntepiítè a yà yè tu bekpààtibè mbe bèè yó nní nhonitipòkù wèè dauti dautinè benitidaabè, kéfiète o kperè deməu kóò cònnáa difòkperì, kóò càáké kécúu ndesonne muhāā. ¹⁷ Kuyie nkuù yóó bè duó nde kó meyèmmè kè bèe wēnné dinùù, ke duó mmusīmmù be wērimú kè mùu dōò Kuyie béi ntì.

¹⁸ A yà wèè nitipòkù tu diheidiè ndi, dii baké kutenkù kó bekpààtibè beməu.

18

Babidənni domè

¹ De kó difōnkúò kè n yà Kuyie ntōnni cùténimè keīnkè ke məkə muwērímú mediè nke mièti kè dēe wenkoo kutenkù kuməu. ² Kè dii pīéké mediè nke dā: Babidənni diewè domu! Ó domu! Ke naá nyebokè sīnyè nè tināti sīnti kó dihei. ³ Titenti timəu kàbe nè bekpààtibè, kè bè ò duónè ke muó mmenaà nkōme, kè benitibè dó idíiti kperí kperè, kè de kó bepotambè kpàrikè.

⁴ Kè n yíe kékeení metammə mamè keīnkè kè mè tu: Díndi n kàbe, yēnnè de kó dihei kéyenténè meyi mmèè yóó di tūðkení. ⁵ Ke yé de kó dihei yei nsūmmè, kè Kuyie ndàatení di kpéi. ⁶ Fóōnnè di, di di dōò dè, ke nóò nkuce mēmáà, kè di nii mmenaà mēè nkpeñni kuce mēdémè képēēté di do di duómmè. ⁷ Fēūnnè di mediè nkè dè mmannè di di tū kpàti ke yé di do fuommè ke tú, di tú onitipokpààti nwe, di í tú okúpokù ke bo nkuò. ⁸ Dēè te kè Kuyie nyóó di poté tiyēiti diyìè òmáà miēke: Muməmmù mùu kòu nè dikònni, kè di cúu mmuhāā nkè di ñkuò ndikúdabònni, ke yé ti Yiè nKuyie nkpeñnimèmu kè kuù di bekénè.

⁹ Kè kutenkù kó bekpààtibè bèè ò duónè ke kpàrikè, ke naá mbedítikpààtibè kè bèe yà di cúummè kè kuyukú yìè kénkuò, ¹⁰ kéyote de kó mefēūtímè, kécómmú medétimè ke sáuti ke tú: Áu yoò! Áu yoò! Babidənni wèè do deu ke kpeñni, wèè fēūri miē ndende bāmbānāà?

¹¹ Kè kutenkù kó bepotambèe kəmmú, ke yé òmòu ténke í dommè be potanti. ¹² Tì tu: Mesəə, timáti péiti nè yetásàayè yebotí yebotí, mediè, tiyaàsààti tibotí tibotí, tidabeesààti tibotí tibotí, yepápánii nkó tinenti, disəəwūō nè timáti. ¹³ Ikūmbotí iməu, tūdààribè nè tihúúnti bè tu tì mīri nè ànsāà nè menāà nè mekùò nè muyuo nsāàmù nè bēdēè nè ināàke nè ipe nè sisēfi nè sinaàsēfi nè tidaati bè fiiti tì. ¹⁴ Kè bepotambè nnāá nke tú: Idítikperí kperè a do məkə dè ténke í kpaá, a ténke báá dè pētè bìti. ¹⁵ Kè bèè do fiiti tipotanti de kó dihei, kè bèe yote mefēūtímè kécómmú medétimè ke kuò ndikúdabònni ke tú: ¹⁶ Áu yoò! Diheidiè dii do məkə tisāti timəu idítikperí kpeti: Tiyaàsààti idítikperí kpeti tū mīèti nè mesəə nnè medèi mmèè dōònè mesəə nnè yetásàayè yebotí yebotí. ¹⁷ De kó tisāti càke dimònni òmáà.

Bèè piú bàtòòbè nè betòbè bèè pī mmutōmmú de miēke, kè bè ncòrímmú mekēntímè. ¹⁸ Ke wúó ndi cúummè kè kuyukú fi ke ntú: Dihei dii ndo í mannè òmari, ¹⁹ kénkuò nke pī mbe yə ke tú: Áu yoò! Diheidiè dii kó

tikpàti do te kè bepotambè bèè cèntinè bàtòòbè kè bè kpàrikè dii pònte mie ndimònni dimáà?

²⁰ Dè nnaati keĩnkè kòbe nè Kuyie nkòbe nè Yesu tārè nè ku pāānāaṅti náambè, Kuyie mpònte de kó diheĩ ke fòò ndi di dòò mèè yei mme.

²¹ De mònni kè Kuyie ntōnni kperi marii túóté ditádièri mari kè di mannè dinàà kébo ndáméèri mieke ke dò: Mèè boti nku Babidōnni dièwè yóó domè mecāā bá bè ténke báá ò yà. ²² Òmòu ténke í yóó keè tikùtìdùùtì, nè itāri nè yetātehe de kuòmmè. Beyántibè ténke í yó mbo, òmòu ténke í yóó keè cōnni kuòmmè. ²³ Muhāā nténke í yó ncóu, nhòmòu ténke í yóó keè odapàà nè osapàà mbè daúmè. A kó bepotambè bèè do baké titenti timòu ke dōari denitiñnkperè, ke suó benitibè.

²⁴ Kuyie nyóó bè bekénè Kuyie mpāānāaṅti náambè bè kùò bè kpéi nke nè Kuyie nkòbe bè kùò bè.

19

Dipebii tóúmè di pokù

¹ Kè n keè ditñni mari dièmmè ke tú: Adeduya! Sāntenè Kuyie nkùu kpeñni kè ku yètiri ndeu, kùu ti deeté. ² Kuyie mbekù weti weti nwe kè de wenni, kù kpetinnému onitipòkù wèè dauti dautinè benitibè ke bè càari. Ò kùò ku tōmbè mbe kè kù ò kpetinné ke fòó. ³ Ke yíe ke dò: Adeduya! Sāntenè Kuyie, nde kó diheĩ cóummu kè kuyukú dekù tiwetì yebie nyebie. ⁴ Kè Kuyie nni nkari ku kpàatikàri kè bekótibè sipísidè nè bènàà nè dēmarè fòurè dènàà ninkoo ku ìikè ke tú: Adeduya! Dè mme ndò. Sāntenè ti Yìè nKuyie.

⁵ Kè n keè òmòu béinnimè Kuyie nkpàatikàri borè ke tú: Díndi ku tōmbè bèè ku dé, bekótibè nè besāmpóbè sāntenè Kuyie. ⁶ Kè n yíe kékeè ditñni dièri mari dièmmè kè de ùuti ke dò mmenie nduò kucúcuku, ke péú fetafè kōme ke tú: Adeduya! Sāntenè ti Yìè nKuyie nkùu kpeñni ke tú okpàati, ke baké. ⁷ Dè nti naati, ke yé Kuyie mpebii yóó túótémè di pokù, ò bàátì ke deèmu. ⁸ Kuyie nhò sàrimu koò dàtinné tiyaàkpeti tìi wenni ke mièti, tìi tu ku kòbe pĩ mmùu tōmmú sààmù kù dó mù.

⁹ Kè Kuyie ntōnni n náké ke dò: Wāri ke dò: Dè nnaati Kuyie nyú bè ku pebii potúòmù, Kuyie nkuu tì béi.

¹⁰ Kè n nínkù ke bo di sante kè di dò m báa di sante kè di tu Kuyie nkóo tñnti nwe ke dōnnè mí nnè Kirisi kòbe tóbè, kè n sante Kuyie nku.

Yesu náké tì, Kuyie mpāānāaṅti náambè do nàké tì, ti ti nnáá.

Wèè dèke tesāmpéitè ò namè dikpànni

¹¹ Kè n yà keĩnkè kpetémè, kòò mōu dèke tesāmpéitè kòo yètiri tu: Timómmōnti, kòò dōōri Kuyie ndómè ke bekù nè timómmōnti ke kpa nnè timómmōnti. ¹² Kòo nuò ncóu mmuhāā nkòò òké yekpàatipikè, kè diyètiri mari wāri ye ìnkè kè weè máa di yé. ¹³ Kè bè ò yu ke tú: Kuyie nnāaṅti. Kòò dáátì diyaàbòri kè bè di mèú mme yī. ¹⁴ Kè keĩnkè kó tihāāpònti ò tū nke dáátì tiyaàsàati tikpeti tipéitì ke deke sisāmpíe. ¹⁵ Kòo cēmmú bèè yete Kuyie nkpeti nè kumátipàati, kè kuseú natikù yìèni ò nùu ò yóó bè kùòné kù, kè bè benke Kuyie nkperikù mieke bè cóumme kè be yī mpōnté ké ndò bè s̄s̄ naumè yetebe diyetitùò mieke. ¹⁶ Ke wāri ò yaàbòri ìnkè nè ò kpèri ò yètiri ke tú: Bekpàatibè kóo kpàati, bekótibè kóo kòti!

¹⁷ Kè n yíe keyà Kuyie ntōnni mari kè di cōmmú diyie také, ke pīèkù ke yu tinòti ke tú: Tíinnènní, kè Kuyie ndi ānné dibanni dièri kè dí di.

¹⁸ Kōtenēni kécō bekpààtibè, behāāpòmbè iwēī yembè, bekperibè, sisēī nè si dèèbè, benitibè bēmou, tidaati nè bèè í tú tidaati, bediebè nè besámṙóbè.

¹⁹ Kè n yíé káyà musímmù nè kutenkù kumou kó bekpààtibè nè be kó behāāpòmbè, kè bè tíí nke bo dokénè wèè dèke tesāntè nè o āāpòmbè. ²⁰ Kè bèè kpetínné musímmù nè wèè do sou nke tú ò nāá nKuyie mpāānāānti, wèè do mù nēínè ke dōari tidietì. (Ò do dōari tìi dieti ke súo mù cànnè bè, kè bè nninku ke sánti mu tenkaanitè.) De kó musímmù nè wèè do sou nke tú ò nāá nKuyie mpāānāānti, kè bèè bè dootóo befòubè kuhāābinku, muhāpòpùo mmieke, ²¹ kékúo betòbè nè kuseú kùù yìèní wèè dèke tesāntè o nùù, kè tinòtìi be cò kékpenke.

20

Kuyie nyóó kpetínnémè dibòò yebie ntekoupiítè

¹ Kè n yà Kuyie ntōnni cùténimè kēīnkè ke to difòtìri cūmpuri kó sikpetínsi nè mefímme diemè. ² Ke pī ndinitìri, fewāáfè fèè do bo nè dimònni, fèè tu Satāā kēbou kè di mbou ke dō yebie ntekoupiítè (1000). ³ Kè Kuyie ntōnni di dootóo difòtìri cūmpuri, ke kpetínné kēpāá nképōnné, kè di nke bo kè yebie ntekoupiítè yāa deènè, bá di ténke í sou nhòmou. Kè bèè wēte kè di fīī ndimònni sāmṙó.

⁴ Kè n yíé káyà yekpààtikàrè, kè Kuyie nduó mbèè yè kàri muwēírímú kè bè bo bekénè benitibè. Kè n yà becírìbè bè do kùò bè, bè nàké mèè kpéi nKirisì kpéi nè Kuyie nnāānti. Bèè do í yie nke nínkú kédou mmusímmù nè mu tenkaanitè bè í nyie kè mùu bè cànnè be tīī nyoo be nou. Kè m bè yà kè bè yānté ke wēīnnè Kirisì ke yo ntikpàti yebie ntekoupiítè. ⁵ Bèè yānté bèmbe meketimè, kè besòmbe yóó yānté yebie ntekoupiítè bo pēētémè. ⁶ Dè nnaati Kuyie ncāānnè bè, bèè keté ke yānté, bè ténke í yóó kú mukúderímù, bè yó ntú Kuyie nnè Kirisì be kó ikuó niùbè mbe, kénwēīnnè Kirisì ke yo ntikpàti yebie ntekoupiítè.

Kuyie nyóó namè dibòò nè di kòbe

⁷ Kè yebie ntekoupiítèe (1000) pēētè kè Kuyie nkpeté dibòò. ⁸ Kè dìi suó titenti tímou kòbe, ke tíi nKuyie nkpantídèntòbè bè tu bè: Kòku nè Makòku *, kè bè nsù ke mānnè dāmèèrì kó mubirímú. ⁹ Kè bèè íté kécēēte Kuyie nkòbe dihei ku dó di. Kè Kuyie ncūūnni muhāā nkè mùu bè kùò. ¹⁰ De mōnni kè bèè dootóo dibòò dìi do bè sou mmuhāā nnè kuhāābinku muhāpòpùo mmieke, musímmù nè wèè do sou nke tú ò nāá nKuyie mpāānāānti de borè, kè dè nfēūri kuyie nnè keyènkè sāā yebie nyebie.

Tibeénti sōnti

¹¹ Kè nwēnté kémóntóo ketenkè nè kēīnkè, káyà dikpààtikàri péiri dieri, kòò mōu kàri di īnkè. ¹² Kè n yà becírìbè: Bekótìbè nè besámṙóbè, kè bè cōrímú dikpààtikàri iikè, kè bè pīnte yepáte, bá wè o dōòrimè wāri dè. Kè Kuyie mbè bekénè be dōòrimè dōmmè. ¹³ Kè dāmèèrì tēnnénì becírìbè kè kudònkù tēnnénì ku kòbe, kè bèè bekénè bá wè o dōòrimè dōmmè, ¹⁴ kēpī mmukūū nè kudònkù, kédootóo kuhāābinku mieke mùù tu mukúderímù. ¹⁵ Kè bè í yà wèè yètìri mufòmmu pátìri mieke bèè ò dootóo kuhāābinku mieke.

* **20:8** Kòku nè Makòku: Kòku tu dihei ndi kè Makòku tu de kó dihei kóo kpàati yètìri (wénté Esekieri 38:2). Ke wēte ke benkú yebotè yèè yóó íté ke bo kpānnè Kuyie nnè ku kó benitibè yemòrè sonye.

21

Kéïnkè pànkè nè ketenkè pànkè de kó tináanti

¹ Kè n yà kéïnkè pànkè nè ketenkè pànkè, kekótíkè nè dàmmèrì kè dè pèētè. ² Kè n yà dihei sààrì Sedisadammu pànwè, kòò cutiní kéïnkè Kuyie mborè, ke sàri ke dò nhosapàà nsàri ke kàri o dàù. ³ Kè n kèè òmòu pīēkénimè dikpààtikàri borè ke tú: Di mmònni Kuyie ncīētè bomu benitibè cuokè, kù yó mbè bonèmu kè bè wē nkè bè tu ku kàbe, kè kù bè te. ⁴ Kè kùu ūtè be nōnnieti páíí. Mukūū mbá mbo, yekúdabùò mbá mbo, isáútì bá mbo, muməmmú bá mbo, dekótírè demòu yóò pēētému.

⁵ Wèè kàri dikpààtikàri ìnkè kòò béi nke dò: Di mmònni m bo dàò demòu depànnè ke yíé dò: Wàri n yóò da náké tì, tì tu timómmənti nti ke dò ndí tì yie.

⁶ Ke yíé kēbéi nke dò: Dè dōò ke dèèmu. Mfi tu oketiwè ke tú osənwə, ke tú diketírì ke tú kumàнку. Kè sinéyēī bo wè m bo ò pā mufòmmu binte nie nkòo yà kénfòu. ⁷ Bèè bo na kētuəke kumàнку m bo bè duó n yē n yóò bè duó ndè, kè mbè te kè bè tu m bí. ⁸ Ifōwáá nyembè, bèè í dōəri bè nàà nti, bèè dōəri isəke kperere, benitikòùbè, bèè dounè betəbè, betediibè, bebəoféúbè nè siyáàbìsí yembè, m bo bè ànné kuhāābinku nè muhāpòpùo mmieke dèè tu mukūū ndérímù.

Sedisadammu pànwè yó ndòmmè

⁹ Kè Kuyie ntōrè yèyiekè kó dimari, dii do tə mɛyɛi nkó ibòòke sənyi iyiekè n yu ke dò: Kətení kè n da benke Kuyie mpebii pokú.

¹⁰ Kè Muyaánsààmù m píe nkè ku tōnni n túóté, kédekenè ditàri diəri mari ìnkè, kè m benke dihei sààrì Sedisadammu wèè cutiní kéïnkè Kuyie mborè. ¹¹ Kè Kuyie nkó tikpeti di dàátí ke pīnti ke dò ndoii ke dò ntewéitè, ke miəti ke dò nyetásààyè. Kè dimari dò ntinóbənti kè diteri dò ndoii ke dò ntewéitè. ¹² Kè di duotí okù mēdiè nke məke yebòrè tepíitè nè yèdèé, kè Kuyie ntōrè tepíitè nè yèdèé yè bàà, kè de kó yebòrè wàri ye ìnkè. Isidayeyiribe wuo ntepiitè nè idēi yètè. ¹³ Kè de kó yebòrè keú tipíiti tinàà: Yētāati diyie yè kèè bíékè, yētāati di taà kèè bíékè, yētāati kubakù cāнку, yētāati kuyou. ¹⁴ Kè de kó kuduotí cómmú yetārè tepíitè nè yèdèé ìnkè. Kè yè wàri dipebii tōrè tepíitè nè yèdèé yètè.

¹⁵ Kè Kuyie ntōnni dii n nàánnè kè di tə kusəpààti, kè bo benné dihei nè yebòrè nè iduotí, ¹⁶ kēbenné kè dè mma tipíiti timəu nè mēhokūmə nè məcómmè, kəmbo cidòmétírìbè sikəupísidé nè sikəusidé (2200). ¹⁷ Kēbenné kuduotí cēè nkè mè mbo métírìbè sipísikuə nè bènùmmù (65). ¹⁸ Kè kuduotí maánè yetásààyè, yèè dò ntinóbənti, kè dihei maánè mesəo mmèè dò ndoii ke dò ntewéitè. ¹⁹⁻²⁰ Kè bè dàri yetásààyè yebotí yebotí dipūū, kè dimari dò ntinóbənti, kè diteri dò nyekūš, kè diteri dò mmeyīi, kè diteri dò nfetònfè, kè diteri dò mməbèrimè, kè diteri dò ntedāntè, kè diteri dò mmutápí. Kè diteri dò ntiwəti, kè diteri dò mmekàcèburime. ²¹ Kè yebòrè tepíitè nè yèdèé dōònè mēdèi, bá di kè di məke mēmáà. Kè dihei kó kuce tú mesəo mmèè dò ndoii ke dò ntewéitè.

²² Bá n yí nyà Kuyie ncīētè bè kàri kè ke báá, ti Yìè Kuyie nkùu baké ketenkè nè kéïnkè nè dipebii beè do dè bo kè bè mbe mbáá tipíiti timəu. ²³ Diyie nè otānkù dè í mbo ke bo mmí dihei. Kuyie nkuu do miəti kè dè wenni, kè dipebii tú defitírè. ²⁴ Kè titenti timəu kəbe centi di wenniku miəke, kè titenti timəu kó bekpààtibè korìnko be kpàti deborè. ²⁵ De kó dihei

bòrè yó nfeímu sáà, ke yé keyènkè í yó mbomè. ²⁶ Bè yó nde ntəuo titenti timəu kəbe kpàti sààti. ²⁷ Dèmarè sinnè í tati de kó dihei, yoo wèè dòri isəke kperε yoo siyáabisí yiè. Bèè yètè wàri mufōmmu pátiri miεke dii tu dipebii kperi, beè máà tati de kó dihei.

22

Menie mmèè duó mmufōmmu me kó tináànti

¹ Kè Kuyie ntōnni m benke kukó nkùù kó menie nduò mmufōmmu, kè mè yìni Kuyie nnè dipebii be kpàatikàri borè, ke dò ndoii ke dò n tawéitè. ² Kè pūò ndiheì miεke, kè detie ndèè duò mmufōmmu kè dè còmú yeyakè yèdé ke pei kuce tepítè nè mèdémè dibenni, kuce mèmáá otánkù, kè mu fàati miékunko yebotè. ³ Dèmarè í yó mbo de kó dihei miεke Kuyie nc55 dè.

Kuyie nkpàatikàri nè dipebii kperi yó mbo dihei miεke nke, kè Kuyie ntōmbè kù bàá. ⁴ Kè wúó nku ìkè, kè kùu wàri ku yètiri be tī. ⁵ Keyènkè í yó mbo, diyèè nè otánkù dè me nyí yó mbo. Ti Yiè nKuyie nkuù yó mpīnti kè dè wenni, kè bè yo nku kpàti sáà yebie nyebie.

Yesu wētínimè bàmbà

⁶ Kè Kuyie ntōnni n náké ke dò: De kó tináànti tu timómmənti nti ke dò ntí ntí tá. Ti Yiè nKuyie nkuù píe nku Yaá nku pānāànti náam̀bè, ke tōnni ku tōnni kè di bè náké dèè yóó dò.

⁷ Kè Yesu dò: Ndakenè n wētínímu bàmbà. Dè nnaati wèè yie ndi mpátiri náànti.

⁸ Mí nyIsāā n kèemu ke yà de kó denennè, n kèè dii m̀nni ke yà kénínkòo Kuyie ntōnni dii dè nni mbenke, di ìkè ke bo di sante.

⁹ Kè di dò: A báá n sante, kè n tu Kuyie ntōnti nwe, ke da dōnnè nè Kirisi kəbe təbè, á sante Kuyie nku.

¹⁰ Á báá yóu a bo nákéme di mpátiri kó tináànti, ke yé de m̀nni tōnīmèmu kè tì yóó dò. ¹¹ Meyei nyiè ndəke sətəe o yei, wèè sī nkòo dəke sīntε, wèè dòri mesàà nkòo dəke mmè dòri, wèè dò mpáíi kòo dəke wénkūnne omáá.

¹² Kè Yesu dò: Ndakenè! N wētínímu bàmbà nke bo yietí bá wè o dòrímè dò mmè. ¹³ Mí tu Oketiwè ke tú Osənwε, ke tú diketiri nè kumàнку.

¹⁴ Dè nnaati bèè óú be yààti kè dè bo yie nkè bèe di mutie mùù duò mmufōmmu mu kó yebe kéta dihei kó yebòrè. ¹⁵ Bèè dòri isəke kperε, betediibè, bèè dautinè betəbè, benitikòubè, beəəféúbè nè siyáabisí yembè, bembε kó dimàà yó mbo ditowaà ndi.

¹⁶ Mí nYesu mú tōnni n tōnni kè di tì náké n kəbe tīrè. Mí tu Dafiti yaàbire, ke tú tekūnwentéwàtè tèè pīnti.

¹⁷ Kuyie nYaá nnè Kirisi kəbe bèè tu o pokù ò tāāté wè kè bè dò: Kətení!

Bèè kèè kè bè múnke dò: Kətení!

Kè sinéyēi bo wè wèe kətení kényà fààrè menie mmèè duó mmufōmmu.

Bè caummè wèè bo kaa ndi mpátiri

¹⁸ Mí nyIsāā n náámmu bèè kaa ndi mpátiri ke tú: Wèè yì timati de miεke Kuyie mbo ò yìe meyi mbè náá mmèè kpéi de kó dipátiri miεke. ¹⁹ Kòò mməù me nyààte timati, Kuyie mbo o m̀ntε mutie mùù duò mufōmmu mu kó dibii, bá ò báá ta dihei sààri kù náá ndii kpéi di mpátiri miεke.

²⁰ Mí nyIsāā n náá mómumu nwe ke tú: Ó béimmu ke tú: N wētínímu bàmbà. Dè mme ndò! Wēténí tì Yiè nYesu!

²¹ Tì Yiè nYesu kó mesàà nní ndi bonè diməu.

Yesãã Di mpátíri tɔ̀ t̀̀ ń́aàntì

Bè yu de kó dipátíri ke tú Yesãã nke yé iyie nyi bè do ð ndièmmè mubáammu mieke ke sántí Kuyie nyoo bèe kù mɔ̀ meteèmmè. Bá fèè yènfè kó diketiri kè bè ãã keté kéwári fe kùnni kénáké fè diè mmèè botí.

De kó dipátíri tú dipátíri ndi benitibè dó di mediè Bibidi kó yepáte yemou mieke. Ke yé de kó iyie ntumè ìi káá nyinyi benitibè yèmmè, kè dè ntukúnè mubáammu yoo Kuyie nkó disánni yoo isáútti, yoo meyei nkó mudáammù nè a bo ndémè Kuyie nyoo a bo mbomè meháárimè mieke kè dè me ndò nha kémú Kuyie nkó meteèmmè mme yoo a yèmmè cààrè, kè Kuyie nda bàntè yoo kù da cīé nkè dè da naati, yoo nè ku di kó metaummè bíékè. Nè de kó yesãã mmieke nke ti ãã bantémè Kuyie nti tókénèmmè ke fòù, ke tú kùù do mpáíí, kè kù dókùmmè deu ti ìnkè, kè kù d̀̀òri kù béi ntì.

Di mpátíri ń́aàntì duó ke dòmmè

1. Yesãã nyèè dèùkúnko Kuyie nyètiri: 8 nè 19 nè 33 nè 100 nè 103-105 nè 111 nè 113 nè 114 nè 117 nè 135 nè 136 nè 145-149
2. Yesãã nyèè benkú Kuyie nkuù tumè okpààti: 47 nè 93 nè 96-99
3. Yèè tu bè bàámmè Kuyie nhokpààti kpéí 2 nè 18 nè 20 nè 21 nè 45 nè 72 nè 89 nè 101 nè 110 nè 144
4. Yesãã nyèè tu Kuyie ncīètè tarimù kpèye: 15 nè 24
5. Yèè tu bè bo nkòri Kuyie ncīètè dibanni ke denti yè: 84 nè 91 nè 121 nè 122
6. Yèè tu bè do ð ndiè nyè Siyðð ke sántí dicēkarì Kuyie ntāātè di Sedisadèmmu ke bo maá ku cīètè: 46 nè 48 nè 76 nè 87 nè 132
7. Yèè tu Kuyie ndo ãã náké ti ikuó niùti m̀̀ou yoo Kuyie mpāānāāntì nāāntò m̀̀ou yoo kù bè cau ntimatì ìnkè yoo kù yè mbèe d̀̀ò t̀̀imatì: 14 nè 50 nè 53 nè 75 nè 81 nè 95
8. Yèè tu itié nKuyie nkòbe kpéí: 37 nè 49 nè 73 nè 78 nè 112 nè 127 nè 133 nè ke né yíénè Yesãã 1 nè 119
9. Kuyie nkòbe bèè bo meyeñcaàrimè mieke ke báá nKuyie nke kù m̀̀óu meteèmmè. Bè do ð ndiè nyè: 12 nè 44 nè 58 nè 60 nè 74 nè 79 nè 80 nè 83 nè 85 nè 90 nè 94 nè 106 nè 108 nè 123 nè 126 nè 137
10. Yèè tu mefēūtímè mebotí mebotí bo sántémè onitì kòò kuónnè Kuyie nké kù mɔ̀ meteèmmè. De kó yesãã mbotí yeè sū: 5-7 nè 13 nè 17 nè 22 nè 25 nè 26 nè 28 nè 31 nè 35 nè 38 nè 39 nè 41-43 nè 51 nè 54 nè 57 nè 59 nè 61 nè 63 nè 64 nè 69-71 nè 86 nè 88 nè 102 nè 109 nè 120 nè 130 nè 140-143
11. Yesãã mmóm̀̀m̀̀onye, kè dè yèmmè Kuyie nda deeté mèè kpéí ntimatì mieke, yoo kù da cīémmè a yei: 9-10 nè 30 nè 32 nè 34 nè 40:1-12 nè 92 nè 107 nè 116 nè 118
12. Yèè benkú Kuyie nkou bo mm̀̀okemè diwèl o yèmmè mieke nè kù ò òmp̀̀unnemè: 3 nè 4 nè 11 nè 16 nè 23 nè 62 nè 131 nè 139

Kè dè dò mmèmmè ti bo namu yíé nkétúóté de kó iyie nkó tináāntì kéndéùkúnkonè Kuyie nyètiri kéáá nè ti kó metammè kéntù mbe ì nti náké kè ì dòmmè.

YESÃÃ MPÁTÍRI DIKETIRÌ

1

Diwèl móm̄m̄n̄ni kó tináàntì
(Yesāā 1-41)

¹ Dè nnaati wèè í tũ mbenitiyonkubε tié,
wèè í tũũ mbenitiyeibε kó kuce,
wèè í katìnè bèè daú Kuyie.

² Wenwe dó Kuyie ntié nyi,
kε ì àà o yèmmè miεke kuyie nnè keyènkè.

³ Dε yiè ndònnè mutie mmu bè buotí mù kukò ntaké,
kè mù pèi yebe ye mōnni,

bá mu fāàtì í kpeì,
dε yiè ndòòri dè demou ò nyiémmu

⁴ Benitiyonkubε kperε í me ndò,
bè dōnnè tiyontì nti kuyaakù tō tì.

⁵ Dεè te kè bè í yóó na kécómmú Kuyie mbeénti yiè,
bè me nyí yó nkáké Kuyie nkəbe tñni.

⁶ Kuyie nyému bèè wetí bε kó kuce,
kè beyeibε biε tũ mmefétimè kaku.

2

Kuyie ntāāté wèè kpàtì kó tináàntì

¹ Ba nte kè ibotí miεke cóú?
Ba nte kè yeboṭè dákii meyei nkpréi ndetitirè?

² Kè kutenkù yembè baati dikpānni,
kè sikpāàtibìi wēnné ke bo kpānnè Kuyie nnè kù tāāté wè,
kε náá nke tú:

³ Tí tōte bè ti pitínné ìl wēl,
képíté bè ti dùú mèè fimme kédootóo.

⁴ Wèè kàri keīnkè kòò bè daú,
ti Yìè nKuyie mbè ti mudaá mmu.

⁵ Kε bè náánnè kemieke.
Nè kemieyonkuke ke bè àà kufōwaá nke tú:

⁶ Mũ pĩ n kóo kpāàtì,
ditāsààri Siyōō ìnkè.

⁷ N yó nnáámmu Kuyie nyē nkù yóó dōò dè kpéi.

Kù ñ nàkému ke yí:

A tú m birε ndε yíe,

kè n tú a cice,

⁸ kε tú n kù mōo yeboṭè yemou kè kùu yè nni nduó nkè n yè tieke,
kén̄ten̄n̄ è itemmānkoo,

⁹ kécēmmú yeboṭè nè kumátipāàti,
ké nyè pùò ntiyaamatì kōme.

¹⁰ Díndi bekpāàtibè, ñciìnè,
ketenkè kó bebeémbè, ñyíennè itié.

¹¹ Mpīnnè Kuyie ntōmmú ke kù dé,
nyénè kù kpeñ̄nimè kè di kōmbùòtì nkù duò.

¹² Kè di nkù déúkũnko
ku miεke yàà bo di peike mèè kpéi

kè di feti di tū nkùù ce miεke,
ku miεke í yóó εate kè bo peikemè.

Dè nnaati bèè sòri ku borè.

3

Mεδεετίμè boní Kuyie mborè nde

¹ Dafiti do cokùnè o bire Abusadammu, kéndiè nfèè yènfè.

² N Yiè nKuyie n dùàntàbè sūmu,
bèè n wanti bèè í sénní.

³ Bèè í sénní bèè náante n kpéí,
bèè tu f́ nKuyie nha í yó n δεετέ

⁴ N Yiè nKuyie nf́óò tu n kó kudòpikù,
a δεumè kpéí nte kè dè n naati.

⁵ Kè n kuónko ke yu n Yiè nKuyie,
kù εε yiemmu ku tāsààri ìnkè.

⁶ N duómu ke yè nke duó, ke ènte,
ke yé n Yiè nKuyie nni ncúómè.

⁷ N yí yīèkù benitìbè sikou sikou,
bèè n cètinè tipíitì timou.

⁸ N Yiè nKuyie,
ité kécómmú ké n δεετέ,
f́óò bèmmù n dootitòbè,
ke bókkí benitiyonkubε nì.

⁹ N Yiè nf́óò δεερί,
a sàà nni mbonè a nìtìbè.

4

Kuyie ndεερίμè bè sǎíté ke wátiri wè

¹ Dafiti yènfè bè diè nfè nke biennè tibóbonti.

² F́ nKuyie nf́óò n kòímú,
n kuànnè f́ nwe, n teennè!
N yèmmè do cààrè kè f́óò n δεετέ,
n kuó mmesémmè kékénté m báammì.

³ Díndi benitìbè,
dè yó nkááké δε kè di yóu di bo ncaàrimè n yètiri?
Dè yó nkááké δε kè di yóu di bo ndómè detetirè kpere
ke wanti siyáàbisí?

⁴ Banténε Kuyie nkuù n d̀̀mè mesàà,
kè n kù yu kù n tee.

⁵ Kè di miεke peike di b́áà d̀̀d meyei,
totínè keyènkè di yèmmè di duó dè,
kébónkùnnε di miεke.

⁶ F́ièné Kuyie nyiwúò kù d́ò ì,
ké kù duó ndimáà.

7 Besũkùbè nàámmu ke tú:

We mbo ti duó ndiwèi?

Ti Yiè nKuyie ntí mííté a wenniku.

8 A né n duó ndii wèi pēētēmu tidiiti nè menaà
ndè ò mpíéké kè bè mòke di.

9 Nh òò duó kényè nkéduó nè diwèi ndi,

ke yé n Yiè Kuyie nfòò n kánkémè.

5

Kuyie ncouté wèè kó ibáammii

1 Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè ke eunè itāri.

2 N Yiè nKuyie nkénté n náaànti,
keè n dabònni.

3 N kóo kpààti, fí nKuyie fòò n te,
keè n da yumè, fí nwe m báámmè.

4 N Yiè nKuyie ndikünweñni a òò keèmu n tammè,
nh òò pike mbúó fí nwe ke da kémmú.

5 Kuyie nha í dó meyei,
a òò í ncouté oyèiwe.

6 Bèè yete yeto bè í yóó da tóónnè,
a í dó bèè dòòri betòbè meyei.

7 A kòumu siyààbìsí yembè,
nè bèè cou menitiyíi nè beciimbè,
ti Yiè nKuyie mbè dò nha borè isòke nyi.

8 Mí nyie a n dòò mèè sàà ndeumu,
kè n tati a cīētè.

N da dému,
ke yó nnínkú a cēsààtè mièke.

9 N Yiè nKuyie nha tú timómmanti yiè nwe,
nni ncēmmú bèè n díinte be kpéi,
tūnte kuce a dó n tūnne kù.

10 Bè í mòke timómmanti,
bè dó meyei mme,
kè be náaànti dò nkufōti kùù feí,
bè tu besòumbè mbe,
ke ò nnáá nke kpenti ke né dó meyei.

11 Kuyie nwénté be beyeibe,
kè bè dó kéðòò tii bè buó,
be yei nsũmmu,
beti be,
bè yete a kpenti nti.

12 Kè bèè bie sori a borè,
kè diwèi mbè bo,
kè bè nyānku sáà nè diwèi,
kàa mbè kánké,
bè da dómu, yóu kè bè nyānkunè diwèi.

13 Fó nKuyie nfòò dòòri mesàà mbesààbè,

kàa sàà mbè kǎnké kudǎpikù kǒmε.

6

Bè bàámmè Kuyie nke dǎ meteèmmè

¹ Bεdèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè ke biennè kubómbonku iwěĩ ini kǎku.

² Kuyie nha bá m poté nè kemieke,

a bá n tiènnè kumiεpíε.

³ N Yìè nKuyie, n kuó mmesémmè, n cĩtemu,
n Yìè nKuyie, m miékùnnε n kũǒ í pĩ nyetǎbè.

⁴ N yí yé m bo tìi mieke.

N Yìè nKuyie dè yó nkááké de kàa n teennè?

⁵ Áú n Yìè nKuyie, bónkùnnε a mieke ké n deεté!
N coo nha sàà nkpréi.

⁶ Bεcírìbè da yèmmu,
we mbo da sǎnte kudǎnkù?

⁷ N kuǎmmu ke cĩtiroo,
bá kèè yènké nh ǒ nkuǎmmu kè n dóúu búúté,
n dóú dii sǎǎkenè tinǎnniεti.

⁸ Mesémmè mεè te kè n nuǎ ncĩte,
n dùǎntǎbè beè sũ kè n nuǎ nhǎu.

⁹ Fũtenè m borè, díndi bèè dǎǎri meyei,
ti Yìè nKuyie nkèèmu n dabònni.

¹⁰ Ti Yìè nKuyie nkèèmu n sáútìi,
ke cǎuté m bàámmi.

¹¹ N dootitǎbè kufǎwáá nkuu bè pĩ nkè bè di ifei,
kè be kǎnti au,
kè bè cokù mεcǎǎ nnè ifei ke wēti.

7

Dafiti dǎmè Kuyie nhò kòríné

¹ Fεyènfè Dafiti dèntè fè Kuyie. Kuusi, Bensamεε wuǎ nkou kpréi.

² N Yìè nKuyie n sǎri fǎǎ borè,
n deεténnè bèè n fěũnko,
m patε.

³ Bè yàà bo n nété dicirícirì kǎmε,
dicirícirì ǎǎ pĩmmè kénété bá òmǎu báá fiεte.

⁴ N Yìè nKuyie, kè m mènke dǎǎ bè n wátirì tì
kè m mènke cǎǎrè,

⁵ Kè n fǎǎ mmeysi n wèè n dǎǎ meysi,
kè nh éi n dùǎntǎbè kperε detetirè,

⁶ n dùǎntǎbèε nni mbetì ké n ninte,
ké n yěεε, ké n kuǎ,

kékũnnè n yètirì mutǎǎ mmiεke.

⁷ N Yìè nKuyie nyíté kécómmú,

kàa miεkeε bè yè,
 baao n dùàntàbè bèè miεke n cóú,
 n kónné f̄́ nwèè tε tibeénti.
⁸ Iboti im̄ouu tii nha borè,
 kàa mbo keĩnkè ke ì baké.
⁹ Kuyie nf̄́ nwèè bekùnè ibotí,
 n kónné n naatí kpéí,
 n yí caàrè dèmarè.
¹⁰ Cónné benitiyεibe caàrìmè,
 kékpénkùnne besààbè,
 f̄́ nwèè yé benitibè yèmmè,
 nè be yentotí,
 a tú Kuyie nku ke wenni.

¹¹ Kuyie nkuù tu n kó kud̄ɔpikù,
 kuù deerí besààbè.
¹² Kuyie nkuù bekùnè timóm̄m̄nti,
 ke né yóù s̄́áà.

¹³ Kòo nitiyεiwe í cèète ò s̄́ũ o siè ndi,
 ke deenko o t̄́ammù.
¹⁴ Ò màátí tii kpàr̄̀n̄enti yóó we nkuɔ,
 ò s̄́ũ ìi pie nyóó we ntá.
¹⁵ Ò kuà m̄m̄eyei nkó tip̄̀outi nti,
 ò p̄̀úo m̄mesōummè m̄me,
 ke yóó p̄̀eitè siyáàb̄̀isí.
¹⁶ Ò keù dif̄̀t̄̀iri ndi ke di c̄̀ump̄̀unko,
 ò doti ò keú dii f̄̀t̄̀iri miεke nke.
¹⁷ Ò d̄̀ò mèè yei ndoti o yuu ìnkè nke,
 ò yóù kùù yonku doti o t̄̀nni ìnkè nke.

¹⁸ N yó ns̄́ántímu n Yiè nKuyie,
 kù tumè timóm̄m̄nti yiè,
 n yó ndièmmu ke bie ntibómbonti,
 ke déúkunko Kuyie nkùù baké keĩnkè nè ketenkè ku yètiri.

8

Kuyie nkpeñnimè ke d̄̀ò onitì kòò deυ

¹ Bedèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè ke biennè kubómbonku.

² Ti Yiè nKuyie nha yètiri feímu
 ketenkè kem̄ou miεke.

A yètiri deumu ke s̄́enté tiwetì,
 n yó nda s̄́ántímu.
³ Ibí nè ibíbénni bo ndiè nke da santí,
 ìi kó yan̄ò peri a dùàntàbè diebè,
 a dootitàbè diebè í pieti tináānti.

⁴ Kè n wùò nkeĩnkè a n̄ou kó mut̄́ómmú,
 otànkù nè siwáà a d̄̀ò dè,

5 m báá yà onìtì tu wè kàa yé o kpéí,
 n yí yà onìtì yie ntu wè kàa dàke o kpéí.
 6 Kuyie nha ò dḗḗ kòḗ sàke dḗnnè fḗ nwe,
 kàa ò duḗ ntikpetì nè diyetidièrì.
 7 Koḗ duḗ nha dḗḗ dèè kó dimàà kòḗ dè baké,
 kàa ò báá ndemḗu.
 8 Tipièti nè inààke nè tikpasĩntò,
 9 nè sinḗo nè siyĩ
 nè dèè kó dimàà bo menie mmieke.
 10 Ti Yiè nKuyie nha yètìrì feĩmu
 ketenkè kemḗu mieke.

9

Kuyie ndeerímè beçĩrìbè nè bè fḗũnko bè

1 Beḗembè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè ke biennè debémbénnè
 metammè daamè kperε.

2 N Yiè nKuyie n yó nda sántí nè n yèmmè memḗu ndi,
 kénnaá nha kó tidietì.

3 Fḗḗ te kè nh aunè diwèi,
 ke diènnè debémbénnè ke da sántí,
 fḗ nKuyie nha bakému ketenkè nè keĩnkè.

4 N dootitḗbè bótìrì be fḗnkó nye,
 ke duḗ ke kḗ nha ìikè.

5 Fḗḗ n kòmmú ke kpa n kpéí,
 ke kari a kpààtikàrì ke bekùnè timómmḗnti.

6 A puotĩmu bèè í da báá,
 ke kḗu benitiyeibe,
 ke ũṽti be yètè paí sáà.

7 Fḗḗ kḗu ti dootitḗbè ke bè dèè,
 ke pḗu mbe ekè paí paí,
 kè ti yè mbe kpéí.

8 Kuyie nkpaàtirĩmu sáà,
 ke fií nku kpààtikàrì tibeéntì kpéí.

9 Kuḗ baké kutenkù nè timómmḗnti,
 ke bekùnè ibotí kè dè sié.

10 N Yiè nKuyie nfḗḗ tu bè fḗũnko wè kó disòrì,
 Bè sòrì fḗḗ borè meyeñcaàrìmmè mḗnnì.

11 Bèè da yé bè da duómmu bemáà,
 ke yé fḗ nKuyie nha í yóumè bèè da waà.

12 Ndiènnè kédéúkũnko ti Yiè nKuyie,
 kuḗ kàrì ku kpààtikàrì ìnkè Siyḗḗ,
 mpièkùnè Kuyie ndḗḗ mèè dḗḗrìmmè diemè ibotí mieke.

13 Kuḗ bekùnè benitikḗbè,
 ke yé beçĩrìbè kpéí,

kù í yè mbèè kuò mbe kpéí.

¹⁴ N Yìè nKuyie, n kuó mmésémmè,
wénté n nímbè n diinko mèè sémmè,
fṣṣ n deerínè mukũũ.

¹⁵ Kè nní ndiènnè diwèì
ke da sántí Siyṣṣ kṓbe tinnì mieke,
a n deetémè.

¹⁶ Yebotè duò yè keú yèè fṣṣè mieke nke,
kè yè dii tì cùàtì yè pī.

¹⁷ Kuyie mbenkúmu kù tu kù,
ke dṓri timómmṓnti,
kòo yeiwe dii tì máti ò pī.

¹⁸ Benitiyeiwe tati kudankù nku,
nè yebotè yemṓu yèè yè nKuyie.

¹⁹ Kuyie nyí yóó yè mbeçĩribè kpéí,
ocĩri í yó nkémmú demarè kémónté kè dèe deè.

²⁰ Kuyie nyíté kécómmú,
báá yóu kòo nìti weè na,
bekénè yebotè.

²¹ N Yìè nKuyie nhānné yè kufṣwaá,
kè yèe banté yè tumè benitibè mbe.

10

¹ Dè yĩme n Yìè nKuyie nkàa dété?
Dè dṓmme kàa sòri meyeñcaàrimè mṓnnì?

² Benitidṓnnibè mṓke sipṓṓ nsi,
ke fṣũnko beçĩribè,
kè be dṓòrimè bè pī.

³ Dè ð nnaatimu onitiyeiwe ò dó kédṓṓ tì kpéí,
kòò fiète otṓu kperere dè nhò naati,
kòò sáá nKuyie.

⁴ Onitiyeiwe ð nnáánnè tepòtè nte ke tú:
Kuyie nyí kpeti òmṓu,
kù keté ké í bo.
Tii bo o yèmmè sáà.

⁵ Ò dṓòri dè yíémmu sáà,
ò í banní Kuyie mbeénti,
ò aúmmu o dootitṓbè bemṓu.

⁶ Kòò náá nho yèmmè mieke ke tú:
N yí doti bìtì,
meyei nyí yó n yà bìtì bìtì!

⁷ Kòo nùu mṓke tináañsĩnti,
siyáábìsì nè meçĩmmè,
kòo náañtì tu tiyeiti ò í náá ntimómmṓnti.

⁸ Ò ṣṣ oke diheì také nke,

kékuo wèè í cààrè mùmamù disòrì
ke ò ntùù nke paké ocīrì.

⁹ Ò ò nhoke kutúúkù nku,
médétimè dicìrìcìrì kōme,
ke paké ocīrì,
kòò kpààke kètanné ticùàti miéke.

¹⁰ Ò ò kúkúmu, kébake,
kéyāke ocīrì.

¹¹ Kòo yèmmè dò nKuyie nyè nho kpeti,
ke dò nkù í dake o kpeti Ìnkè,
ke dò nkù í wúó nhò dàòrì dè.

¹² Kuyie, nyíté kécómmú,
Kuyie, nyoute a nùtè!
Báa yè mbecīribè kpéí.

¹³ Dè yīme kòo yeiwe da daú,
ke tú a í yóó ò kpetínné?

¹⁴ A wúómmu ocīrì ààrìmè ke fěūrì,
fěò ò kómmú,
Ocīrì duó nfò nwe omáà,
fěò dāke deciribire kpéí.

¹⁵ Pante oyeiwe wērímú,
yietí we o yei,
deite we a ìkè.

¹⁶ Ti Yiè nKuyie nfěò tu okpààti sáà,
bèè í da yé bè í yó nkpaá a èi.

¹⁷ A kemmumu becīribè dó tì,
ke náríkùnkò be yèmmè,
ke yo bè tu mù.

¹⁸ Ke kommu iciribí nè bè fěũnko wè,
kè dè bo yie nkòo niti bá ndòrinè otòu muwērímú.

11

Kuyie nwúómmè benìtìbè bemou

¹ Bedèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè.

Kuyie mborè n de nsòri,
di bo yīme ke dò nní ncokù yetārè miéke tenòtè kōme?

² Beyeibe fī mbe tännè nde,
bè sèunko be pie nyi,
ke sòri dibünnì miéke ke bo tā wèè yèmmè wenni.

³ Kè diheì cààrè,
onitisàù bo dòò ba?

⁴ Kuyie mbo ku cēsààtè miéke nke,
ku kpààtikàrì bo kefinkè nke,
kù wúómmu benìtìbè bemou,
ke yé be yèmmè miéke dòmmè.

⁵ Kuyie nyému osààwè nè oyeiwe be yèmmè,

kù í dós oyonkuwe.

⁶ Kuyie nyóó cūūnní yehāākūš nyε nè mehāākpèrìmè benitiyεibe ìnkè, bε kó tiyeti de ntú.

⁷ Ti Yiè nKuyie ntu timóm̄m̄anti yiè nwe, ke dós wèè dōd̄ri timóm̄m̄anti, bèè p̄i ntimóm̄m̄anti bèè yóó kù yà.

12

Beyεibe sūūmmè

¹ Bedèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè ke biennè kukùtidùkù iwēī ini kòku.

² Ti Yiè nKuyie nti deeté, benitisààbè dèemu, timóm̄m̄anti yembè í kpaá.

³ Bá wè ò wátìri otòu nwe, koò kpènti kòo yèmmè né bo mèdémè.

⁴ Kuyie nkuò benitikpèntibè, nè bèè nàánnè sifeí.

⁵ Bèè tu:

Ti nò yeè tu ti kó muwērímú, ti nò nke náámmu, we mbo na ké ti baaté.

⁶ Kè Kuyie ndò: Mí nKuyie m bo íté kécómmú, bè f̄ũnko bèè sénnibè kpéi nè becīrībè bèè kuò, m bo deeté bè sènkèrì bè.

⁷ Kuyie nnáànti dò mpáíí nwe ke dò mmesòò mbè pū́nné mè fehāātufe, kè mè wenke mesàà.

⁸ F̄ó nti Yiè Kuyie, f̄óò yó nti kánké benitibè biè mbotí.

⁹ Bá kè de kó benitibè bo tip̄it̄i timòu, bá kè beyεibe sūū nkutenkù.

13

Onitì dómè Kuyie nhò deeté kè de ò òtí

¹ Bedèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè.

² Kuyie nde yó nkááké de kàa dentení n kpéi?

Dè yó nkááké de kàa yóu kè n da yà?

³ Dè yó nkááké de kè iȳf̄èkè nè meyencaàrìmè yewe yemou kōme kè dèe deè m miεke?

Dè yó nkááké de kè n na n dootitòbè?

⁴ N yiè nKuyie nwéntení kékeè n tú mù, ké n yíε muwērímú,

n yàà bo kú.

⁵ Kè n dootitòbè báá ȳf̄ bè n na,

dè yàà bo narike n dootitòbè n yī̀ekemè.

⁶ N yé̄mu a tùmè mesàà nyiè,
kè n yèmmè naati a n deetémè.
N Yiè nKuyie, n yó ndiè nke da sāntímu,
a n dòò mèè sàà nkpéí.

14

Onitiyeiwe kó meborime

¹ Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè.

Tiyèintì tii ò̄ yí Kuyie nyí bo!
Bè càkemu, bè dòòri isòke kperere nde,
òmòù í bo be mièke wèè dòòri mesàà.
² Tì Yiè nKuyie mboní keínkè nke ke wúó mbenitibè,
ke bo yà wèè màke meyèmmè ke kù waà.
³ Bemòu bè fetimu ke càke,
òmòù í bo wèè dòòri mesàà mbá omáà.

⁴ Kuyie mbéimu ke tú: De kó benitibè sàà í yé̀ demaràà?
Ke sòu n nitibè ke bè yo mbá bè í dake n kpetaà?

⁵ Kufòwaà n yóó bè autému kè bè nkpeutí,
ke yé̄ Kuyie nkommumè besààbè.
⁶ Di paankonè beçiribè mbe be kperere kè ifei yóó di pī,
ke yé̄ ti Yiè nKuyie nkuù tumè be kó disòri.

⁷ Medetímèe yènní Siyòò kédeeté Isidayeeribe!
Kuyie mbo wète kéténnéni dii mōnni ku nitibè,
dè bo narike Sakòbu kòbe,
Isidayeeribe bo nyānku.

15

Kuyie ndó ku kòbe ndommè

¹ Dafiti yènfè.

N Yiè nKuyie nha yóó còuté we a cī̀tè mièke?
We n yó mbo a tāsàari Ìnkè?
² Wèè borime wenni wènwè kòò tū ntimóm̄m̄anti,
ke náá mmóm̄muò ntii boní o yèmmè.
³ Wèè í wátiri betòbè, wèè í caàri o kou,
wèè í sáá nho cēpetitòu.
⁴ Wèè yetírí Kuyie nyete bè, ke còú bèè kù dé,
kòò béi ndii nuù bá kè di ò̀ yóu wèè di dòò.
⁵ Wèè í penni o díítí ke dó mucóntimu,
wèè ò̄ í ncòuté tikuuti kécaàrè wèè naati.
Wèè dòòri memme demarè báá ò̀ nampe.

16

Kuyie ndetè wè kó diwèi

¹ Dafiti yènfè.

Áú Kuyie! Nni nkānké,
fṣṣ tu n kó disòrì.

² N Yiè nKuyie nfṣṣ m baké,
m péú fṣṣ mää borè diwèlì.

³ Besààbè bèè bo dihei miēke
bèè tu benitímómmbè n dé bè.

⁴ Bèè kòrì yebòkè borè,
m báá kate bè feu dè be kó iwũṣ,
m báá fié be kó iwũṣ,
n keté ke báá aate keyú be bókè kó yeyètè.

⁵ N Yiè nKuyie nfṣṣ tu n kperε demou,
fṣṣ n duò n dó dè,
n kpeti tímou bo a nou miēke nke.

⁶ A n duó ndè n naatimu,
dè tu desààrè nde n kpéi
ke n duò ndiwèlì.

⁷ N sántímu Kuyie nkùù n tiè,
bá keyènkè n yèmmè ṣ n dentemmu de kó itié.

⁸ M buó n Yiè nKuyie nku sáà,
kù m bonèmu, m báá kpeute.

⁹ Deè te kè n yèmmè naati,
kè n diènnè diwèlì.

¹⁰ Ke yé ke dò mbá kè n ku,
m bá nkpaá kufṣti miēke,
ke yé a í yóó yóumè a kou kòo pāāke.

¹¹ A m benkemu mufommu kó kuce,
ke yo nni mbonè ke n duò ndiwèlì.

17

Wèè í cààrè mùmamù ò mṣomè Kuyie mmeteèmmè

¹ Dafiti kó ibáammì.

N Yiè nKuyie, keè n da móú tì, ké n kónné,
keè n dabònnì kékeè m báammì,
siyáábìsì í bo m miēke.

² Fṣṣ yó m bekénè,
fṣṣ yó m púté n naatimu.

³ A yému n yèmmè, a n séúmu keyènkè,
kàa n fie a í yóó yà timatì,
tì bo n yèmmè tì yìlénì n nùù.

⁴ A náàhì tì n ní,
ke n yennínè mmáà beyeibe kó ice.

⁵ N tūmmu weti weti a ce,
n tààke í kpeutí.

⁶ Kuyie n da yumu ké yé a yó n ténnémè,

kénté m bíékè kékéè n da náá ntì.

⁷ Benke a sàa n diemè fṣ nwèè deeri bèè wanti disòri a borè,
ke bè fèkù be dootitòbè nau mieke.

⁸⁻⁹ N ni nkānké kunòmpòkù ò nkānkémè tenonniè,

benitiyiibe bèè n fèũnko be kpéi,

a nni ndíéké a kó medèè.

N dootitòbè yonkubè bèè n fité be kpéi.

¹⁰ Bè í mōke mesémmè,

bè náánnè sipòò nsi.

¹¹ Bè tũ n naàcèi nsi,

ke n fité ke wanti ké m bō nketenké.

¹² Bè dōnnè dicìricìri ndi dii dō kèpí nkè dè di òotí,

musimmù mùù òke difāpèù ke díi.

¹³ Kuyie mbáátí ké bè kpannè,

ké bè bō nketenké,

youte a siè ké n deeténè benitiyonkubè.

¹⁴ A bè kùonè a kparisiè, ké bè dèè páíi,

bè bá nkpaá befòubè mieke,

nii mbe menétiime a sùò mmè be kpéi,

kè be bíi yà kénsànnè késúó mbe yaábí.

¹⁵ Mí n wetímu ke yóó da yà,

m bo ente dii mōnni n yóó da yāmu kénsànnè.

18

Dafiti dèntèmè ke sante Kuyie

(Wénté 2 Sammuyeri 22.1-51)

¹ Bedèmbè dièmmè Dafiti Kuyie ntōnti yènfè. Ò do dèntè de kó feyènfè
Kuyie nhò deeté dii mōnni ndi nè o dootitòbè bəmou nè Sauri.

² Kòò béi nké dō:

N Yiè nKuyie n da dōmu,

fṣṣ tu n kó muwērímú.

³ N Yiè nKuyie fṣṣ n te n sari fṣṣ borè,

fṣṣ tu n kó kupèrikù kùù n kānké,

fṣṣ tu n kó kudòpikù,

fṣṣ tu okperi wèè n deeri,

fṣṣ tu n kó tēcēkpetè n sari tēè mieke,

fṣṣ tu n deetiwè wèè n deeténè beyeiibe,

⁴ Kuyie nyètiri ndeu,

n ku n yu kè kù n deeténè n dootitòbè.

⁵ Mukũũ ndo m boúmu ké n fité,

menie mmèè pũṣ nke kòù kè mēe donné n kōm̀b̀ù̀ò̀ti.

⁶ Kudònkù kó iwēi iì do n cēēte,

kè mukũũ nkó ticùòti nduó n yìikè.

⁷ Dè do n di kè n yú Kuyie nku,

ké ku nkuónnè,

kè kùu keè n tammè ku cīètè mieke,

kè m báammì tuokoo ku borè.

⁸ Kè ketenkèe aá,
kè yetārèe sántè kéaá,
ku mièke pèike mèè kpéí.

⁹ Kè kuyukú nyièní Kuyie nwūḏ,
nkè fehāādènfè yièní ku nùu nè ihāāpémperí.

¹⁰ Kè kùu bíi ntiweti kécúténí,
kéncutiní ke na yewetisùḏ.

¹¹ Ke deke oīnkèmbàri, ke puu,
kémputi kuyaakù mièke.

¹² Kè yewetisùḏ kù fité,
kè yewetè dieyè kù cèḗte,
kè dè sòu ke dō ndibinni cūmpuri.

¹³ Kè kuwenniku diekù yièní ku iikè
Kè yewetè pēnkù nè yemátārè nè ihāāpémperí.

¹⁴ Kè ti Yiè nKuyie mpéú keīnkè fetaafe kōme,
kè bè yo Kuyie nkùu baké keīnkè nè ketenkè ku tammè.

Kè fetaafe mátārè duòní,
kè muhāá ncóú.

¹⁵ Kè fetaafe nwéi tipūti timou,
kè Kuyie ntāu ku pie ntipūti timou.

¹⁶ Kè kùu pèe kè dāmèèri fūḏ feité,
kè kùu wei kè ketenkè mièkeè feité.

¹⁷ Kè kùu youtení ku nòutè keīnkè,
ke n yūḏ mmenie mmieke kédenneni.

¹⁸ Kuu n deérinè n dootitòbè,
nè n sīmbè bèè wērímú pēḗtè n kōmu.

¹⁹ N do bo mesémmè mièke nke kè bè n cèḗte,
kè Kuyie mme nni nni mbonè.

²⁰ Ke n dènneni difōtiri mièke,
ke nh òmpūnne kù n dō mèè kpéí.

²¹ Kuyie nni nyietí n dōori mēmmè dèè sié.
N wennimu kè kù n yietí mesàà.

²² N tūmmu Kuyie nkó kuce,
n yí yete ku kpeti matì.

²³ N yí yeté ku kuó mai,
m me n yí yeté ku tannūu mari.

²⁴ N dōorimu kù dómè.
N dakemu nyàà bo yeté mèè kpéí.

²⁵ Kuyie nni nyietí n wetí kè dè màmmè mme,
n wennimu kè kù n yietí mesàà.

²⁶ Kuyie, nwèè dōori dèè wenni,
a we ndōori dèè wenni.
Wèè tu oniti mōmmuḏ a we ndōori timómmonti.

²⁷ Wèè dō mpáí, a ḡḡ ò benkemu amàà páí.
Kòò tu oyèiwe a nyé a bo ò yīmè.

²⁸ Fōḏ deérí besénnibè

ke kékùnkò sifeí yembè.

29 N Yiè nKuyie nfóò cóunkò n fitírè,

fóò m mí dibìnni mieke.

30 Kuyie nfóò te kè n do n dootitòbè.

Fóò te kè n sènté be duotí.

31 Kuyie nkó kuce do mpáí nwe,

kè ku náantì tu timómmonti,

kè kù dò nkudòpikù ke kánkù bèè sòri ku borè.

32 Kuyie nkuù tu ti yiè,

Kuyie mbo kumáá ndí,

kuù máà tu dipèrì dì ti kánké.

33 Kuyie nkuù n duò mmuwērímú,

kuù wènkùnkò n ce.

34 Kuù te kè n tààke cāā tēhontè kpeyi kōme.

Kuù te kè n còmmú ditenni ìnkè.

35 Kuù m benkú dikpànni,

ke n teénnè kè n nò nke yūš mmutāmmù.

36 N Yiè nKuyie nha nùtè youte tēè n tò,

ke n kánké kudòpikù kōme, ke n deerí,

nh šš da yú kàa yiemmu kè n kpénkùnnè.

37 Fóò te kè n kèrì mecāā,

bá n tààke í seítí.

38 M bēti n dootitòbè mbe ke bè ninte,

kè n yí bè kùò bēmou m báá wēte.

39 M bè kèété kèétēmu kè bè còù kè m bè nàù,

bè báá na kèíté, m bè namu.

40 Kuù n duò mmukpàriwērímú,

ke te kè n dootitòbè m bōúté.

41 Fóò te kè n dootitòbè bütinné ke coké,

kè nh auté n sīmbè ke bè kòù.

42 Kè bè kuò mbá òmou í bè teénnè,

kè bè da kuònnè fš nKuyie mbá a í bè còù.

43 M bè nantēmu kè bè naá nkutāyukú, kuyaakù tò kù

kè m bè nàù kuce kó tisāsāātì kōme.

44 Kuù n deetēnnè m botí kòbe bèè yete n kpeti,

ke n níí nyibotí iikè,

kè kubotí n yí yé kù naá n kó tidaatì.

45 Kè bepdòbè n sántí,

kè m bēí mmémáà bēe yie n kpeti.

46 Kè bè cīte ke kpeutí,

ke yièní be sòrè mieke.

47 N Yiè nKuyie mbomu kuù tu n kó dipèrì.

Ndékùnkonnè ku yèrìrì, kuù tu n deetiwè.

48 Kuyie nkuù m pèrì,

ke te kè ibotí m bōúté.

49 Kuù n deerínè n dootitòbè,

ke te kè n nò n kpantídèntòbè,

kuù n deerínè benitiyonkubε.

⁵⁰ Dεε kpee nte kε n yó nkù sántí ibotí cuokε,
kε diε nke déúkunko ku yètiri.

⁵¹ Kuù deerí ku kóo kpààti,
koò dòòri mesàa wenwe kù tãáté wè,
wenwe Dafiti nè o yaábíó sáá.

19

Kuyie ndòò dε de benkú kù deumè

¹ Bedèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè.

² Keĩnkè benkúmu Kuyie ndεumè,
kε tiwetì benkú kù pĩ mmùù tómmú.

³ Bá dii yié kε di náá nditeri kù deumè,
bá kèè yènkè kε kε náá nketekè kù deumè.

⁴ Dè í tú nè tináàntì, dè í tú nè yetannò,
òmòù í yo de tammè.

⁵ Kε de náàntì né pité kutenkù kuməu,
kε bè tì kèè itemmànke iməu.

Kuyie ndòò diyie cīètè keĩnkè nke.

⁶ Kε di ɔ nyetiní kε do nwèè tùóté o pokù bàmbà,
kε dò ndikəmbùò yié nwèè kèrì o cε kε dè ò naati.

⁷ Kε di ɔy yènní ku ntemmànku kénkérì kéta kutekù,
dèmarè í yennínè di iinkù.

⁸ Kuyie nkuó dò mpáíí nwe kε duò mmufòmmu,
ku tannò tu yemómmanye nye, kε ciinko besĩntíbè.

⁹ Kuyie ndó dε wennimu kε náríkunko meyèmmè,
ku tannò dò mpáíí nwe kε náríkunko inuə.

¹⁰ A bo ndémè Kuyie ndè wennimu,
dε kó fedédíéfè ɔ mbo sáá nwe.

Kù tãáté tì wennimu kε tú timómman̄ti.

¹¹ Tì wenninèmu mesəə,
kε pēnkù mesəə nsààmè kuwenniku.

Tì wè̀̀tinèmu mecekùò,
kε pēnkù mecekə̀̀bémmè kunaatí.

¹² A dε tiènnè mí nwe a kóo tōntì,
Wèè yié nha kpεtì ò péúmu mucóntimu diemù.

¹³ We nyé o yetimè? N cīé n yí yé mèè yei,

¹⁴ Nkánké mí nha kóo tōntì kε tefentè bá m pĩ,
kε nní nwenni kε báá dòò meyei ndiemè.

¹⁵ Áú Kuyie! Cəuté n náàntì nè diwèì,
kéəuté tii bo n yèmmè.

N Yié nKuyie nf̄s̄ò tu n kó dipèrì, n kóo donti.

20

¹ Bedèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè.

² Kàa bo meyeñcaàrìmè mièke ti Yiè nKuyie nda teennè,
kunku Kuyie nSakəbu do tū nkù nda känké.

³ Kù mbo ku cīètè Sedisadəmmu ke da teennè,
kù mboní Siyōō tārì ke da cúó.

⁴ Kù báá yè nha pā̀rè kpéí,
kùu cəuté iwūō a kù feu ì ke tuò.

⁵ Kù da duó nha yèmmè dó dè deməu,
kétūnne a dó kédə̀ò tì timəu.

⁶ Kè ti nyíúnè diwèì kù da teennèmè kàa na,
kè ti còhnnè menakùmè kó məcannimè nè ti Yiè nKuyie nkó diyètìrì.
Ti Yiè nKuyie ndə̀ò a kù mə̀ə dè deməu.

⁷ N yému ke dò nti Yiè nKuyie ndeeri okpà̀tì kù tãátè wè,
ke boní ku cīètè keĩnkè koò teenní,
koò deerínè ku wḗrímú diemù.

⁸ Bèmə̀bè tá be kpà̀risḗi nsi,
kè betə̀bè tá be sḗi.

Tínti me nyu ti Yiè nKuyie nyètìrì ndi.

⁹ Kè bè bótìrì ke duò,
kè tínti biè cómmú teii,
tì í nampú.

¹⁰ Kuyie nteennè okpà̀tì,
kè tì da yu á keè.

21

¹ Bè dièmmè Dafiti yènfè.

² Ti Yiè nKuyie ndè naatimu okpà̀tì a məkè mḕè kpéí mmuwḗrímú,
a ò teennèmu kè de kó diwèì dieri ò bo.

³ A ò duómmu o yèmmè dó dè,
a í ò yetenè ò da mə̀ə dè.

⁴ A sō ò conè mesà̀a mme,
kòò òó mmesə̀ə nsà̀amè kó dipìi

⁵ Ò da mə̀ə mufə̀mmu mmu kàa mù nhò duó,
koò yíe yewe kòo fə̀mmu òkè mediè.

⁶ Fṑò ò deeté kòo yètìrì deuke,
fṑò ò deúkūnne koò duó ndisā̀nni.

⁷ Koò dṑrì mesà̀a ndiemè sà̀a,
kòo duò ndiwèì a borè.

⁸ Okpà̀tì duó nhomá̀a ndi Kuyie,
nè Kuyie nkùù baké keĩnkè nè ketenkè
ku kó mesà̀a nkpeí nke ò fiúkúmè teii.

⁹ Okpà̀tì, a yóó nintemu a dootitə̀bè,
a yóó pī́mmú bèè da níi.

¹⁰ A yóó feiténí dii yiè ké bè tanné fehā̀atofe mièke nke,
ti Yiè nKuyie mbo bè maanko nè kemieke kè bèe cóuté.

¹¹ A yóó kuəmu be kó feyanfè,
be yaàbí nè be botóo ketenkè ìnkè.

¹² Bè dó ke dá də̀ò meyei mme,

bè wēnné ke bo da cakemu,
 bè me nyí yóó na.
 13 A yóó duó nkè bēe bútínné kécokému,
 kàa mbè tãũ ipie.

14 Ti Yiè nKuyie mbenke a wērímú diemù,
 ti diè nke déúkunko fṣṣ yètìrì a wērímú kpéi.

22

Kuyie ndè yĩme kàa n yóu?

¹ Bèdèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè bè diè nfè nè metandaamè.

² Áú Kuyie! Áú Kuyie!

Dè yĩme kàa n yóu?

Kè n kuò nke kuò mbá a í n deerí?

³ Kuyie, nh ð ntũũ nke kuòmmu kàa dò nyúó,
 kè nní nyiè nke kuò mbá n yí ompu.

⁴ Kè fṣṣ né tú wèè dò mpáíí,
 ke kari a kpààtikàrì kè Isidayeeribe da sántí.

⁵ Ti yembè do duó nfṣ nwe bemáà,

bè do búó fṣ nwe kàa bè deerí.

⁶ Bè do ðṣ kuónnè fṣ nwe kàa bè deeté.

Bè do íkú fṣṣ ìnkè kàa bè dènnìnko ifei.

⁷ Mí n naá ndibeù ndi!

N ténke í tú onìti,

benìtibè beməu sáá mmí nwe,
 kubotí kuməu sènkèrì mí nwe.

⁸ Benìtibè beməu n yàu ke daúmu,

ke cṣũ kéhéunko be yə.

⁹ Ke náá n kpéi nke tú:

Ò yè nhò duó nhomáà ndi Kuyie,

kuù tũnte o kpèti,

ò yè nkù ò dómú,

kù tũ nhò deeté.

¹⁰ N Yiè nKuyie nfṣṣ n dènnení n yṣ pəuti mieke,

fṣṣ n duó nho miè.

¹¹ Bè m peité ke n duó fṣ nwe,

nè m peiténímè, Kuyie nfṣṣ ò te.

¹² Meyèncààrìmè meè ò tókénè, a bá n déténe,

òməu í bo wèè bo n tee.

¹³ Yènaadakè péu yeè ò fité,

Basāa naadakè yeè n cétinè.

¹⁴ Yè ààte tinùùti nti ke bo m pĩ,

ke dò ndiciríciri diì pĩ nke kontí.

¹⁵ N wērímú muù sũṣtoó menie mbè còúmmè ketenkè me kəme,

kè n kũṣ bəkíí,

kè n kəmbùṣti yìete mekùò nkəme.

16 N níi kuù kpeí tiyaàkpeti kōme,
kè n nōndenfè dàri n dáandaakù.
A n dōu nkufōti bēnni ndi.

17 Simōs sù n cēēte ke bo n cááké,
benitiyiibe beè n dií ke bo m pí,
ke dùute n naàcèi nè n nou.
18 N yòkè mediè mme kè n kùò feité.
N dootitòbè n wùómmu ke m paké,
19 ke totí n yààti,
ke tāū tété n yaàbòri.

20 Fò nKuyie, nha bá n déténe,
fòò tu n wērimú,
cokéní mecāā ké n teennè.
21 N deeténè dikpàrisiè,
ké n deeténè yemànù.
22 N deeténè diciriciri nùù,
ké n deeténè yepaanaadayiè.

A n teemmu,
23 m bo nnáá nha kpeí n kòbe cuokè,
m bo nda sántí ditínni cuokè.
24 Díndi bēè dé Kuyie, nsántínè kù,
díndi Sakòbu yaàbí dimòu, ndéúkunkonè ku yètiri.
Díndi Isidayeri yaàbí dimòu, nkpeutínè ku ìkè.
25 Kù òò í n wúónko mesémme yiè nho sémmè mièke,
kù í ò yetíri,
kù òò í nhò bùtínné,
kòò kù kuónnè kù òò kéntému.

26 M bo nda sántí ditínni dierì cuokè,
kédòò bēè da dé be cuokè m béi ntì.
27 Bēcīribè yóó dimu kénsànnè,
bēè waà nKuyie nkè bē nkù sántí,
kénfòù kémònte.

28 Itemmànke imòu kòbe yóó dentenèmu Kuyie nkpeí,
bè wētínimu ku borè,
ìbotí imòu kòbe yóó nínkúmu ku ìkè.
29 Ke yé ti Yiè nKuyie nkuù tumè okpààti,
kuù baké ìbotí imòu.
30 Bēè duò ketenkè mièke bəmòu bè yóó kōnkemu ku ìkè,
bēè kó dimàà tati kudònkù bè bo nínkú ku ìkè.
Mí n fòù Kuyie nkpeí nke,
31 kè n yaàbí yó nkù ntū,
kénáké ku kpeí mbe bí,
32 kè ìi náké be yaàbí kù dòò dè
ke deeté ku kòbe.

23

Kuyie nkuù tu n cēnti
1 Dafiti yènfiè.

Kuyie nkuù tu n cēnti kè n tú ku kó fepièfè
n yí yóó mánté dēmarè.

² Kuù nh om̄pùnko timusūūti borè,
ke n korinè menie nyíí kú dè só.

³ Kuù n kpénkùnko,
ke m bēnkú kuce sààkù,
ku yètìrì deu mēè kpéí.

⁴ Kè n kèrí dibiiñni dièrì mieke
m bá nyíèkù dēmarè ke yé kù m bonēmè,
ke tō kunaacēndùàkù ke m baànè,
ke tō kunaacēmpàti
dèè n duò ndikōmbùò.

⁵ Kù n duò mmudii mmu,
n dootitòbè ììkè,
a nconè diwèi ndi ke wáàrì mekòfōōme n yuu,
ke píenke m bòòfè kè dè cou.

⁶ Diwèi nè mesàà dè yó nni mbonèmu yewe yeməu,
kè nní mbo a cīètè n fōmmu muməu.

24

Kuyie ntatimè ku cīètè

¹ Dafiti yènfè.

Kuyie nkuù te ketenkè nè dèè bo ke mieke,
kuù te kutenkù nè bèè bo ku mieke.

² Kuyie nkuù fii nketenkè dàméèrì ìnkè,
kuù kè fii nyikó nyínkè.

³ We mbo na kédeke Kuyie ntāri?

We mbo na kéta ku cēsààtè mieke?

⁴ Wèè nou wenni kòo yèmmè dò mpáíí,
wèè í duó nho yèmmè yebòkè,
wèè òò í mpariku ke né sóú.

⁵ Weè yóó pété Kuyie nkó mesàà,
Kuyie nho deetiwè yóó wè kòónému.

⁶ Bèè wanti Kuyie mbe kperè yó mme ndò,
bèè wanti Kuyie nSakòbu do tū nkù.

⁷ Di yíé kéokùñne yebòrè,
okùñnenè yebòrè yèè bo nè dimòñni,
kòo kpààti diewèe ta.

⁸ We ntu de kóo kpààti diewè?

Kuyie nku, kù kpeññimu,
kuù tu okòmbòteu.

⁹ Yíé kéokùñne yebòrè,
okùñne yebòrè yèè do bonè dimòñni,
kòo kpààti diewèe ta.

¹⁰ We ntu de kóo kpààti diewè?

Kuyie Mpaēdaa nwe,
kuù tu okpààti diewè.

25

N Yiè nKuyie m benke a ce ké n cĕ n yei
 1 Dafiti yēnfē.

N Yiè nKuyie m búó fō nwe.

2 N Yiè nKuyie n duó nfō nwe m máà,
 A báá yóu kè n di ifei,
 n dootitòbè bá n na kényānku.

3 Bèè da duó mbemáà ifei í bè pī,
 ì yóó pī mbèè da yete bèmbè.

4 N Yiè nKuyie, m benke a ce,
 n niité ice a dó nní ntū nyì.

5 M benke timómmonti kó kuce ké n tié,
 fōò tu Kuyie nke n deeri.

N yīkú fōò ìnkè yewe yemou.

6 Ti Yiè nKuyie nha báá yè, nha ti kuòmmè mesémmè
 ke ti dōori mesàà nsáà.

A sémmè nè a sàà ndè bomu nsáà.

7 Bá ndenniní n do dōori mèè yei,
 nè n yetémè n kraá be ndù mōnnì,
 a sà mèè kpéí bá n yè.

A niti mèè kpéí nyé n kpéí.

8 Kuyie nwennimè ke dōori dèè wenni,
 deè te kè kù benkú onitiyeiwe ò dò nkétūnne kùù ce.

9 Ke kerinè bèè kékunko bemáà timómmonti miéke,
 ke bè benkú ku kó kuce.

10 Kuyie nkó itié nwennimu, ke tú imómmōnyi,
 bèè kù taunnè ke tú nku kuó be kpéí.

11 Ti Yiè nKuyie nnè a kó diyètìrì kpéí,
 n cĕ n yei, mè deumu.

12 Kòo nìti dé ti Yiè nKuyie,
 kù òò ò benkemmu kuce ò dò nkétāāté kù.

13 De yiè nhōò di diwèi ndi,

kòo bíi tieke dihéi.

14 Kuyie mbenkúmu ku kó disòrì kpeti bèè kù dé,
 ke bè benkú ku taummè tié.

15 M buó Kuyie nku sáà,
 kuù yó m pité ticùòti tì m pī.

16 Wénténí m bíékè ké n kuó mmesémmè,
 n kra n kou nwe ke sénní.

17 Kukōmbòdorí kuù m bo,
 n dennè kukōmbòdorí miéke.

18 Wénté n sémmè nè n fēūtímè,

ké n cĕ n yei mmemou.

19 Wénté n dootitòbè sūmè,

be miéke keè ò còú.

20 Nni nkānké ké n deeté,

kè m bá ns̄ori a borè kédì ifei.
 21 M búó f̄ó nwe, f̄óò yó n teennè,
 kè nní ndò mpáíí ke wenni.
 22 Áú, Kuyie! Dεετέ Isidayεεribε
 nè be áarimè mem̄ou.

26

Dafiti tumè Kuyie nhò kònné
 1 Dafiti yènfè.

Ti Yiè nKuyie n kónné,
 n tūmmu a kuó,
 n yīkú f̄óò ñnkè nè n yèmmè mem̄ou,
 n yí yóó nampe.
 2 Ti Yiè nKuyie, n wénté,
 n yááké, feité n yèmmè.

3 M búó f̄ó nwe ke bàa a kó mesàà,
 n kéri a kó timómm̄onti miεke nke.
 4 N yí katìnè siyáábisi yembè,
 n yí ñeitìnè meyèmmè mèdémè yembè.
 5 N yí dó bèè d̄òòri meyei mbe kó difñnì,
 n yí katìnè benitiyonkubε.

6 N Yiè nKuyie n yóó nite n nou nsi kébenke n wennimè,
 n firí a wūòtònnì ndi,
 7 ke da s̄ántí,
 ke náá nha kó mesàà mmem̄ou.
 8 N Yiè nKuyie, n dómu ké mbo a c̄f̄ètè,
 a w̄erímú bo tèè miεke.

9 Bá n w̄ennénè beyeibe kékuo,
 bá n w̄ennénè benitikòubè.
 10 Be nou tú sis̄insi nsi,
 bè bè duò nticuuti nti ke dó bèe bè kònné.
 11 N tūmmu a kuó,
 n kuó mmesémmè ké n dεετέ.
 12 N kéri kuce s̄ààkù nku.
 M bo ns̄ántí n Yiè nKuyie nku n̄itibè tikú dè.

27

Ti Yiè nKuyie nkānkémè wèè s̄ori ku borè
 1 Dafiti yènfè.

N Yiè nKuyie nkuu m mí ke n dεεrí, n yí yīèkù òm̄ou.
 N Yiè nKuyie nkuu kānké n f̄ommu, n yí dé òm̄ou.
 2 Kè benitiyeibe n t̄ónnè,
 ke dó ké n cááké tikpas̄inti k̄ōme.
 N dootit̄òbè bèè n wanti,
 beè yóó bété kéduó ketenkè.
 3 Bá kè fekparinafe n dinté, kuf̄ōwaá mbá m p̄í,
 kè n dootit̄òbè dó ké n dokénè,

m baa nyīkú a ñnkè nke.

⁴ N dó dēmarè mǎà ndi mediè nke dè mòú ti Yiè nKuyie:

M bo mbomè ku cīètè mièke sǎà,

ke wúó nku sàà,

ke dake ku cīètè kpéí.

⁵ Dēñde kù yóó nni nkānkémè meyei ndiyiè yeiri yiè,

kè nni nsori ku cīètè,

kè kù n dee nku pèri ñnkè,

meyei nyí yó n ninte dè.

⁶ N sīmmu n dootitǎbè bèè n fité,

n yóó fíemu yesāa nkó iwūō ku cīètè kéndiè,

kédéúkunko ku yètìrì.

⁷ Áú n Yiè nKuyie! N kuó mmesémme ké n teennè,

n kuònnè fǒ nwe, n kénté.

⁸ N dēntení a béi ntì nti ke tú: N wammúnè!

N Yiè nKuyie, n da waammu.

⁹ Bá m bútinné, a mièke bá m peike,

fǒ nwèè n dēerí bá m bontóo.

Bá n yóu fǒ n Yiè nKuyie,

fǒò n dēerí.

¹⁰ N cice nè n yō kè bèè n dootóo,

fǒ nyó n coute mu.

¹¹ N Yiè nKuyie, m benke a ce,

n dootitǎbè beè bo,

n niitè kuce sààkù.

¹² Báá yóu kè n dootitǎbè n dàò bèè dómè,

bèè sǒnté ke n wátìrimu,

bèè dó meyei ndòòrimù mmu sǎà.

¹³ Dè na nni ndòmme

kè n do í yé ke dò m bo yà a kó mesàà ketenkè kie ñnkè?

¹⁴ A mbús Kuyie, kpénkúnne amáà,

yáúkúnne a kǎntì, mbús Kuyie.

28

Wèè tǎnnè mukūū nhò bàammè Kuyie

¹ Dafiti yènfè.

N Yiè nKuyie n kuònnè fǒ nwe,

fǒò tu dipèri dii n kánké,

bá nciéké kè n kuò nkàa cīéké,

n tati kudonkù nku.

² Kénté m báammì n da báá nyi.

Keè n da yumè ke tú a n tee.

N yuo n nou nsi a cēsààtè bíéké ke da báá.

³ Bá n wēnnénè beyonkubè nè bèè dòòri meyei,

bèè ò nnáá mbe kòbe diwèi kó tináàntì,

kè meyei nné píéké be mièke.

4 Dòò be be tōmmú dōmmè, be yei ndōmmè,
yietí be be yei mbè dōò mè betòbè.

Duó nkè bè dōò mèè yei ndo be yò ìnkè.

5 Ti Yiè nKuyie mbè í dake a teèmmè kpéí
nè a pī mmùù tōmmú,
ti Yiè nKuyie nha bè bò nke báá bè í.

6 Ti Yiè nKuyie nyètìrì ndeu,
kù kèèmmè m báammí.

7 Ti Yiè nKuyie nkuù n kánké,
kuù tu n kó kudòpìkù,
n ku n duó mmáá,
kuù ñ teénnè kè n yèmmè naati,
n yó ndiè ke ku nsántí.

8 Ti Yiè nKuyie nkuù kánké ku kòbe,
kuù tu tecèkpetè ke deerí kù tãáté wè.

9 Ti Yiè nKuyie ndeeté a kòbe, fòò bè te,
dòò be mesàà, a ntú be kóo cēnti, ntò be sáà.

29

Kuyie mpèúmè ku tammè

¹ Dafiti yènfè.

Díndi kèìnkè kòbe déúkùnkonè Kuyie nyètìrì,
sántenè ku, kù deu mèè kpéí nke mọke muwērímú.

² Déúkùnnè ti Yiè nKuyie nyètìrì,
nínkúnè ku ìkè ku cēsààtè mièke.

³ Ti Yiè nKuyie nkpeñnìmu, kuù te kè fetaafe pèú,
kè kù pèú metammè menie n yìnkè,
kuù baké menédiemè.

⁴ Ti Yiè nKuyie nkuù pīèkù nè muwērímú,
ti Yiè nKuyie nkuù pèú metammè kperímè.

⁵ Ti Yiè nKuyie nkuù pèú kè detekperè duò.
Ti Yiè nKuyie nkuù kékíí Dimaa kó detekperè.

⁶ Kuù duó nkè Dimaa kó yetārè yǎnku kunaabiiku kōme,
kè Edimə tārì yǎnku dipaanaabii kōme.

⁷ Ti Yiè nKuyie nkuù pèú kè fehāādènfè yiè.

⁸ Kuyie nkuù pèú metammè kè dikpáà sánti,
kuù duó nkè Kadeesi kpáà sánti.

⁹ Kuyie nkuù pèú metammè kè detie nsánti,
kuù pèú kè tifaàtì yòrì dikpáà.

Ku cīètè mièke beməu kè bè tu ku yètìrì ñdeu.

¹⁰ Ti Yiè nKuyie nkuù do baké fetadiéfè mōnnì,
kuù tu okpààtì sáà.

¹¹ Ti Yiè nKuyie nduó nha kòbe muwērímú,

pã be mesàà, ké bè duó ndiwèlì.

30

Kuyie nfòùkùnne mè Dafiti kòò kù sántí

¹ Dafiti yènfè bè do kpetírí Kuyie nčíètè ke diè nfè.

² N da sántí n Yìè nKuyie nha n dènnè mèè kpéí ndifòtìrì miéke, a í yóu kè n dootitòbè n na ke yānku.

³ N Yìè nKuyie n kuónnè fǒ nwe, kàa m miékùnne.

⁴ Kuyie nfǒò n dènnení kudǎnkù n do dommú kufǒti nku kàa n fòùnkùnne.

⁵ Díndi bèè tũ nKuyie, nídiènnè ke déúkùnkò ku yètìrì, nsántínè ku, kù sà mèè kpéí.

⁶ Ku miéke í ɔɔtí kè bo bonkemè, ku sàà mbo sàà ndi, yedabùò nhǒ mbo kuyuoku nku, kè dikũnweñni ntú diwèlì.

⁷ N yèmmè do dò n fíikúmu, kè dèmarè í yó n nampe.

⁸ N Yìè nKuyie nè a kó mesàà nkpeí, fǒò do n kpénkùnne ditári kǎme, di mmònni ke m bùtínnè kè n yèmmè cààrè.

⁹ Kuyie n kuònnè fǒ nwe,

m báá nfǒ nwe

¹⁰ Kàa n kùò á cǎnte ba?

Kàa n tanné kufǒti a bo cǎnte ba?

Becírìbè bo na kénkpáá ke da sántáà?

Bè bo na kénkpáá kénáá nha kó timómmòntàà?

¹¹ Kuyie nha n kénté ké n kuó mmesémmè, Kuyie nhá n teennè.

¹² Fǒò dèite n yeñcaàrìmè ke n duó ndiwèlì,

Fǒò n dàtè kufòòtǎnkù ke n dàtínnè tibanyààti.

¹³ N yóó ndéúkùnkòmu a yètìrì nè n yèmmè memòu, n yí yóó yóu m bo nda sántímè.

N yó nda sántímu sáà.

31

Kuyie nkānkémè Dafiti

¹ Bèdèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè.

² N Yìè nKuyie n sǎrì fǒò borè,

báá yóu kè n di ifei bìtì,

a sàmu n deetè!

³ Kénté m bíékè, n deetè mecāā,

Fǒò yó ntú n kó dipèrì kperì, tēcēkpetè tèè n deerì.

4 Fṣṣò tu n kó dipèrì, n kó tɛcɛkpetè.

A nni nni ke n cɛmmú,
a yètìrì bo deuke mèè kpéí

5 Fṣṣò yó n denne bè n díí ntì cùtì,
ke yé fṣṣò n kánkémè.

6 N Yìè nKuyie nh ànné m mǎà a nɔu miɛke nke,
a tú Kuyie nku timómmanti yiè, fṣṣò n deɛté.

7 A í dǒ beboǎféúbè,
n duó nfǒ nwe m mǎà.

8 N yóó nyānku nè diwèì ndi a sàà nkpréí,
a yàmè n sémmè ke banté n yeñcaàrimè.

9 A í yóu kè n do n dootitǎbè nɔu miɛke,
a n deɛtému kè n kèrì ke í yīèkù.

10 N kuó mmesémmè meyeñcaàrimè mèè n deuté
n kǎntì tii bèitè kè n yèmmè yè,
kè n nɔu nhònté.

11 N yóó kú meyeñcaàrimè miɛke nke,
n yóó deè m bie iyentotí miɛke nke.
Meyei n dǒd mè mèè dèitè n wērímu,
n wērímu sǎmmu muù dèè.

12 N kprantídèntǎbè beè te kè m pɛetitǎbè n sǎǎ
n dootitǎbè beè te bèè n yé kè bè n yòte,
bèè n yàu kè bè n yòte ke cokù
n náá kukūmbocíríkù nku.

13 Bè n yé nhocú kǎmme mme,
n náá nkukūntaacíríkù nku.

14 N yo bè náántemè mme n kpéí kè kufǒwaá nni nhauté,
bè wēnné bemou ndi ke n dónè meyei,
bè dàkemu ke bo n ku.

15 N Yìè nKuyie, n duó nfǒ nwe m mǎà,
fṣṣò tu Kuyie ke n te.

16 N kprɛti timou ā fṣṣò nɔu miɛke,
n deɛténè n kprantídèntǎbè nè bèè ñ fṣṣò nko.

17 N cɔuténè diwèì mí nha kóo tǎntì,
nè a sàà nkpréí n deɛté.

18 N Yìè nKuyie m báá da yú kédì ifei,
benitiyeibe beè dò nké ì dí ke dò yúó kékú.

19 Duó nkè bèè náá nsiyáábìsì osààwè kpéí kè bè dò yúóó,
sipǎo yembè nè mesenkùmè yembè nè sifei yembè kè bèè cǐéké.

20 A sàà ndeu mediè mme,
benitibè bemou wùómmu a dǎarimè bèè da dé,
bè yému a ǎǎ dè bèè sǎrì a borè.

21 A bè sǎrì a borè nde ke bè kánké beyeibe kó medíímmè,
kè bè bo a cǐètè, ke détirinè iwátii.

22 N Yìè nKuyie nnè mutǎmmú a n dǎòmè mesàà,
mí n dootitǎbè do cèètè wè bè ǎǎ pi mèè botí dihei.

23 Dè do n dimu kè n yèmmè ndo n da dèténè,
kàa mε nkèè n kuòmmè ke da yu.

24 Ndónè ti Yiè nKuyie, díndi ku kó besààbè,
ti Yiè nKuyie nkānkému bèè kù tū,
ke fěũnko mediè nsifeí yembè.

25 Kpénkùnnε dimáà ke yáúkùnnε di kònti,
díndi bèè bùó ti Yiè nKuyie.

32

Kuyie nciě nwè mòkεmè diwèi

¹ Dafiti yènfε.

Dè nnaati Kuyie nciě nwè o yetímè,
kù ùté wè o yei.

2 Dè nnaati ti yiè nKuyie nténke í kaànnè wèè kó meyei,
dè nnaati wèè yèmmè wenni.

3 N do í dáa dìi mònni n yei nkè n wērímú mùù dèè,
kè n níí ntũũ nke mítirì.

4 Ke yé a do m puotimè kuyie nnè keyènkè,
kè n wērímú dèè kè m mòté mupaakèntie kōme.

5 M mε nda dáammu n yei,
n yí sònnε n yetímè,
m béimmu ke tú n cààrè, ke da dáa n yei,
nkàa mè nni nhũté.

6 Dεε te kè besààbè dò nké nda báá ndimònni sààrì.
Bá kè meyei tũòkení fetaafé diefε kōme mè báá bè nìnte.

7 Fśò tu n kó disòrì ke ò nni nkānké meháarimè mònni,
M bo ndiè nke da sánti a n kānké mèè kpéi.

8 Kè Kuyie ndò:

N yóó da tiémmu ke da benke kuce a dò nkétũnnε kù,
m bo nda duò nyitié ké nda wúó nsáà.

9 Báa yei ntesántè nè sāmmarímú de kōme,
bè àà dè tisānkéndánti nè iwēi kè dè bo yie mbe kpeti.

10 Oyeiwe ò nfěũrimu mediè,
kè Kuyie nyári wèè kù duó nhomáà.

11 Díndi besààbè nyānkunè Kuyie nkó kuce miεke, diwèi ndi bo.
Díndi bèè yèmmè wenni mpīékunè diwèi.

33

Ti bo ndièmmè ke sánti Kuyie

¹ Díndi besààbè dí mpīékunè diwèi,
ndéúkunkonè ti Yiè nKuyie nyètirì.

Díndi bèè yèmmè wenni dí kó diwèi ndi di bo nkù sántimè.

2 Sāntenè Kuyie nè debémbénnè iwēi kperε,
sāntenè ku nè kubómbonku iwēi tepíítε kòku.

3 Dentènè feyempànfè, mbiennè debémbénnè, pietènè ku.

4 Kuyie nnáànti tu timóm̄m̄nti nti,

kè kù d̀̀̀ri dè tu demóm̄m̄nne.

5 Kù d̀́ timóm̄m̄nti nti nè d̀̀̀ wenni,

kè ku sàà mpiéké ketenké.

6 Ti Yiè nKuyie nkuù béi nkè keĩnkè d̀̀̀,

kuù duó nkè siwàã ànné.

7 Kuyie nkuù tii ndáméèrì kó menie,

ke mè ànné demarè máà.

8 Kutenkù kuməu kəbe, ndénè ti Yiè nKuyie,

nkè benitibè beməuu kù yəte.

9 Kù ɔɔ béim̄mu kè d̀̀̀ d̀̀̀,

kè kù béi ntì tì d̀̀̀mu bàmbà.

10 Kuyie nkuù ɔɔ paa nyibotí d̀́ kédə̀̀ tì,

kuù ɔɔ caarè benitibè d̀́ tì.

11 Kuyie nkuu d̀́ tì ɔ mbomu sáã,

kè ku yèmmè d̀́ tì mbo sáã.

12 Dè nnaati kubotí ti Yiè nKuyie mbaké kù.

Dè nnaati ti Yiè nKuyie ntááté bè ke bè te.

13 Ti Yiè nKuyie mbo keĩnkè nke ke wúónnì benitibè beməu.

14 Kù kàri ku kàri ndi ke wúó nkutenkù kəbe beməu.

15 Kuù bè d̀̀̀ meyèmmè beməu,

kù yému bè d̀̀̀ri dè deməu.

16 Fehā̀̀p̀̀nnafe diefè feè í deerí okpà̀̀ti,

muwḗrímú mudiemù muù í deerí dikə̀̀mbù̀̀ yìè.

17 Kàa yèmmè d̀̀̀ ntesàntè bo da deeté a sou nha máà ndi,

te wḗrímú diemù í dennìnko onitì meyei.

18 Ti Yiè nKuyie nkuù me ndàke bèè kù dé be kpéi,

bèè bàa ku kó mesàà.

19 Ke bo bè deeténè mukũũ,

kè dikònnì tannì bè nfòu.

20 Tinti buó Kuyie nku kuù tì teénnè,

kuù tu tì kó kudə̀̀pìkù.

21 Ti yèmmè naatinè kuñku,

Kuyie nsàmu, ti ku nduó ntimáà.

22 Ti Yiè nKuyie nha sàà nní nti bonè, ti búó f̄́ nwe.

34

Kuyie ndènnemè Dafiti iyè̀̀ke

¹ Dafiti do d̀̀̀ omáà kuyè̀̀nkù okpà̀̀ti Abimedeki iikè,
kòo ò bèti kédeè kòo dèntè fèè yè̀̀nfè nfe.

2 N yó nsántímu n Yiè nKuyie nsáã,

ku sànni báá dèè n nuù miéke.

3 N yèmmè naatinèmu n Yiè nKuyie,

díndi besíntibè nkémmúnè n kù sántímè kényänku.

4 Di n wènnénè kè tì nsántí ti Yiè nKuyie,

tí nwè nkédéú̀̀kùnkò ku yè̀̀tìrì.

5 N yu Kuyie nku kè kù yie,
kè n deeténè n kó kukōmbòdoróo.

6 Kàa bòuté Kuyie, nha yèmmè meè òò cáté,
bá ifei ténke bá nda bo.

7 Kòo sènniwè kuó nti Yiè nKuyie nhòò keèmu,

kòò deeténè meháárimè memou

8 Kuyie ntōnni dii bàa bèè dé ti Yiè nKuyie
kè bè deeri.

9 Yáákèné kéyà Kuyie nwennimè,
dè nnaati wèè kù duò nhomáa.

10 Díndi Kuyie nkó besààbè, nkù déné,

bèè kù dé demarè í bè dōnni.

11 Yeciricirè mōnnimu yè dō dè kè dikōnni yè pīi,
dèmarè í dōnni wèè bùs Kuyie.

12 M bí, kōtenèní ké n kénté,
kè n di benke di bo ndé meè botí Kuyie.

13 Kòò mōu dō mufōmmu,

kè bo nfòu kè dè naati,

14 O nōndenfè bá nnáá ntináanyeiti,

ò bá nsounte.

15 Wèe déténe meyei,

kéndōori mesàa,

kénwaa nkunaati kè kù bèti.

16 Ti Yiè nKuyie nwùómmu besààbè,

kè yo be dabùò.

17 Ti Yiè nKuyie nkpannèmu beyeibe,

kè bo bè deè ketenkè ìnkè kè bèe yè mbe kpéi.

18 Kè besààbè kuónnè ti Yiè nKuyie,

kù òò keèmu ké bè deeténè meháárimè memou.

19 Ti Yiè nKuyie mbonèmu bèè yèmmè cààrè,

kè deeri dè di bè.

20 Meháárimè péu tuòkùnímu osààwè,

kè ti Yiè nKuyie mme nhò deerinè me memou.

21 Ke dake o tùòti imou kpéi,

kè bè báa kéété o kóu mari.

22 Meyei mmeè kòu oyeiwe,

Kuyie nyóò kpetínnèmu bèè ní mbèè dōòri dèè wenni.

23 Kuyie nkuu deeri ku tōmbè,

kù í yóò kpetínnè bèè sòri ku borè.

35

Kuyie nkòmmúmè ocñri

¹ Dafiti yènfè.

Kuyie nhá kpannè bèè ò kpannè,

kédokénè bèè n dokùnè.

² Íté kètúóté kudòpikù kusámòpòkù nè kudiekù.

Cómmú ké n deeté.

³ Youte a kpānni nè a cáúkù,

kébaao bèè n fèũnko.

N náké fǒǒ tumè n deetíwè.

⁴ Bèè dó ké n kuò ifeii bè pǐ nkè bèe kēke,
bèè n dónè meyei, ifeii bè pǐ kè bèe bóti be fǒnkúò,

⁵ kénáá ntiyontí kuyaaakù tǒ tì.

Kuyie ntōnni bè bèti.

⁶ Be ceε naá ndibiinnì kéanke,
kè Kuyie ntōnni mbè bèti.

⁷ Bè sǒnté ke n dii ticùàti nti,
ke n keù difǒtìrì kè m bo do kékú.

⁸ Meháárimèe bè deéte,
bèe ta bè dii ntii cùàti mieke,
kédo bè keú dii fǒtìrì.

⁹ Kè diwèi ní nni mbo,
kè nni nyānku,
Kuyie nni nteenèmè kpéi.

¹⁰ N náánnè n yèmmè memou ndi,
ke tú òmòu í da dōnnè fǒ nKuyie,
fǒǒ ò deeténè ocǐrì wèè ò kperínìnè,
ke deerí osénniwè nè bèè fèkù o kperε.

¹¹ Bè nàá mbè í yà tì nti,

Bè n bèkú nyí yé tì nti.

¹² Kè n dǒòri mesàà nkè bè n dǒòri meyei,
kè m bo m máà.

¹³ N dootitǒbè ò mmǒ nkè n dáátí kufǒòtǒnkù nku,
kébenke n yeñcaàrimè

kéboú dinùù kékékùnnè m máà kénsǐ,

kémmbáá nKuyie nsáà,

¹⁴ kéndò n népo yoo n tebite, kè n yìkè ñsòù,
kè n yèmmèε caàrè kéndò n yǒ ku.

¹⁵ Kè n do dii mōnni bè né tíí ké nni ndaú,

kéwēnné ké nni ndǒòri meyei,

kè bepdǒbè n yí yé bè nni nnáá ntiyèiti.

¹⁶ Bèè í dé Kuyie nnè bèè daú benitibè

kè bè wēnné ke n daú mediè,
ke maà nyebiè n kpéi.

¹⁷ N Yiè nKuyie nha yó nni nwúónkomaà?

N deeténè be kó kuyonku,

bè tu yeçiríçirè nye.

¹⁸ M bo nda sántí ditǐnnì cuokè,

ké nda sántí kubotí diekù cuokè.

¹⁹ N dootitǒbè bá nyānku n kpéi,

bèè sǒnté ke n níi bè bá nni nhũunnè inuò.

²⁰ Bè í náá ndiwèi kó tináahti bitì!

Bè dàkii ke bo dǒò meyei mme dihèi kó benitisààbè.

²¹ Kε aari tinùùtì ke tú: Àà tì da yàmu!

22 N Yiè nKuyie nha wúómmu dèè dǎ̀rì,
bá ncféké, bá n dé́ténè.

23 Kuyie nyíté ké n kónné!

N Yiè nKuyie nhente kékpa n kpànnì.

24 N Yiè nKuyie nha wennimu,

n kónné kè bè bá nni ndaú.

25 Bá yóu kè n dootitǎ̀bè dǎ̀:

Tóò! Ti do me ndó,

ti ò maankomu.

26 Bèè do n dónè meyei nke yǎ̀nku,

ifeii bè pǐ nké dèe bè di,

ìi pǐ mbèè yèmmè do dò mbè m pèèté,

kè bèe kèke kè ifeii bè pǐ.

27 Bèè yé nyí dǎ̀mè meyei,

be yèmmè ñnaati,

kè bè ñbonè kunaati

kénnáá nsáá ke tú:

Déúkúnne Kuyie nyètìrì kùù dǎ̀ ku tǎ̀ntì kó mesàà.

28 Mí mmómmu m bo nnáá nha wennimè,

m bo nda sǎ̀ntí sáá.

36

Ti Yiè nKuyie mborè nde mufòmmu bomè

¹ Bèdèmbè kóo kótì dièmmè ti Yiè nKuyie nkóo tǎ̀ntì Dafiti yènfè.

² Oyeiwe náá ntì tìi n yóù,
ò tu dè ò bo ndé ba nkpréi Kuyie?

³ Ò tá omáà ndi,
ò í dǎ̀ kèbanté o yei nké mè yete.

⁴ Ò mǎ̀ke siyáàbisí nsi ke sou,

ò í dǎ̀ kèbanté mesàà ntúmè.

⁵ Kòò duó wè ntótì o yèmmè meyei nkpeti máà,

ke tū nkuce yeiku,

ò í yóu meyei.

⁶ Ti Yiè nKuyie nha sàà mmànnè tiwetì nti,

a dǎ̀rimu a béi nti kè dè feí tiwetì kǎ̀me.

⁷ A wetì kè dè deumu ke mǎ̀nnè a tǎ̀rè,

kàa beéntì cūmpúri difò̀tìrì kǎ̀me.

Kuyie nkuù teénnè benitibè nè tikpasìntì.

⁸ Kuyie nha sàà nwenni mediè mme.

Benitibè diéké a fieti déè mme.

⁹ Bè yo nha cfètè sàà mmè ke sànnè,

kàa bè ñìnko a sàà nkó kukó.

¹⁰ Fǎ̀ tu mufòmmu kǎ̀nnì,

fǎ̀ ti duò nkuwenniku.

¹¹ A sàà nní mbonè bèè da yé,

kàa nkómmú bèè yèmmè wenni.

12 Báa yie nkè tɛpòtè yiè nni nnintɛ,
 báa yóu kòo yeiwe nni mbeti.
 13 Bèè d̀̀d̀ri d̀̀èè í wenni bè duòmu,
 bè domu bè í yóó na kéíté.

37

Ti bo mbúómè Kuyie

¹ Dafiti yènfè.

A mièkɛ bá mpéi bɛyɛibɛ,
 a bá nyáá mbèè d̀̀d̀ri mɛyɛi.
 2 Bè yóó kpéimu mɛcāā ntimútì kōmɛ,
 kémóté tifāàtì kōmɛ.

3 Duó nhamáà Kuyie nkéndɔ̀ri d̀̀èè wenni,
 mbonè kunaatí dihèi kù da duó ndi.
 4 A yèmmè nnaatinè a Yiè nKuyie,
 kù bo da duó nha yèmmè d̀̀ó d̀̀è.

5 Duó nhamáà a Yiè nKuyie,
 ké nkù bùó,
 kè kùu pí mmutōmmú,
 6 kéfei nha borimɛ sààmè kuwenniku kōmɛ,
 kéfei nha kó timómmɔ̀nti diyìè ò ncómmú yeyo ke dòmmè.

7 Ndò nyúóó Kuyie nyìikè ke kù kèrímú,
 a mièkɛ bá mpéi wèè kpɛɛ yíé,
 a mièkɛ bá mpéi wèè d̀̀d̀ mɛyɛi nhò tāāté ke bo d̀̀d̀ mè.

8 Yóu kunaupíé,
 yóu kemietonnikè,
 a mièkɛ bá ncóú,
 d̀̀è ce mmɛyɛi mɛɛ.

9 Kuyie nyóó dɛitemu bèè d̀̀d̀ri mɛyɛi,
 kè bèè kù duó mbemáà kè bèè tiekɛ dihèi.
 10 Dè kpaá sámpó nwe kè bɛyɛibɛɛ deè,
 kàa wammú bè do borè a báa yà òmòu.
 11 Bèè yèmmè boo kè bèè tiekɛ dihèi,
 kémbonè kunaatí nè diwèi mómmɔ̀nni.

12 Onitiyɛiwe wèè wantinè osàù mɛyɛi,
 kè mèìrì o ǹ̀d̀tè.
 13 Kè ti Yiè nné ò wùò nke daú,
 kè yé o yiè duunnímè.

14 Bɛnitiyɛibɛ bèè kpàtɛ bɛ kpàrise,
 kè deenko bɛ tānnè,
 kè bo dokénè ocīrì nè osénnìwè,
 kékɛwò bèè borimɛ wenni.
 15 Bɛ se yóó kónté kékūū bɛ dirɛ nyɛ,
 kè bɛ tānnè kéké.

16 Dɛsámpórè wèè wetí ò m̀̀kɛ d̀̀è wenni ke p̀̀ž̀̀t̀̀mu bɛyɛibɛ péu kó tikpàtì,

17 Kε yé Kuyie nyóó p̄antemè beyeibe wḗrímú,
kén̄t̄o besààbè.

18 Kuyie nyé̄mu bèè yíe nku kuó be we mà̀mè,
kù yóó bè duó ndè yó ntú be k̄p̄ere nde sá̄.

19 Kè dimònnì yeiri t̄ù̀k̄enì ifei báá bè p̄í,
bá kè dikònnì bo bè nyo nke sànnè.

20 Beyeibe yóó kúmu,
kè Kuyie ndootit̄abèe p̄ē̄t̄e mutepóó nk̄ōme k̄enaa nkuyukú.

21 Oyeiwe ò̄ pent̄e ke báá t̄énné,
kòo sà̀wè yie m̄ake mesémmè ke p̄ā.

22 Kuyie ndòò bè mesà̀a mbèè yóó tieke dihei,
kè kùu beti kù c̄ō̄ bè.

23 Kè Kuyie mp̄énsirì onit̄i borime,
kuù ò̄ duó nkòò nkérì ke í ȳìk̄ù.

24 Kòò do ò bá nduó,
Kuyie nkuù ò̄ p̄í n̄ho n̄ùt̄e k̄eyí.

25 Nè m bemmè ke yàa kóténè,
n yí yà Kuyie mb̄ont̄óo dè osà̀u,
yoo ò yaàbí mmú̄t̄e dè mudìi.

26 Osà̀u m̄ake mesémmè m̄me sá̄,
ke penni o k̄p̄ere bet̄abè,
kòo yaàbí p̄éu de kó mesà̀a.

27 Yóu meyei nkénd̄ōri mesà̀a,
a yaàbí bo r̄n̄bo sá̄ dihei.

28 Kuyie ndó timómm̄onti nti,
kù í būnko bèè kù t̄ū.

Kù bè bà̀amu sá̄,
kù yóó deite benitiyeibe yaàbí nyi.

29 Kè besà̀abèe tieke dihei,
ké ndi bo sá̄.

30 Osà̀u nàa m̄m̄eciì nkó tin̄aaht̄i nti,
t̄i ȳìní o nùu kè t̄i wenni.

31 Ò dó Kuyie nkuó nyi,
ke yennínè omáa meyei.

32 Oyeiwe ò̄ ndí̄mu osà̀u,
ke dó k̄òò kù.

33 T̄i Ȳìe nKuyie nh̄ō̄ í nyóu kòo sà̀u ta oyeiwe n̄ou mīeke,
kè bè ò bekùnè kù báa yóu kè bèe ò k̄pet̄inné.

34 Mbúó Kuyie nke t̄ū nku kó kuce,
kù bo da déúk̄unne k̄aa tieke dihei,
k̄eyà kù d̄eit̄emè benitiyeibe.

35 N yàmu onitiyeiwe m̄òt̄e dè muwḗrímú,

ke sèntè mutie sũũmù kōme,
³⁶ kèpěētóo ò ténke í ndè kpaá,
 kè nh ò wammú n yí ò yà.

³⁷ Nwúo nwèè tũ Kuyie nkuó nè osàù,
 de kóo nìti botí ò dentenè mesàà mme.
³⁸ Ti Yiè nKuyie nyóó kuòmu benitiyeibe,
 be wuò nyí yó nkpaá.

³⁹ Ti Yiè nKuyie nkuú deerí besààbè,
 ke bè kánkè mehárímè mōnni.
⁴⁰ Kuyie nkuú bè teénnè, ke bè deerí,
 ke bè kánkè benitiyeibe ke bè deerí,
 ke yé bè sòrimè kuò borè.

38

Omuanti wèè banté o yei nhò bàammè Kuyie

¹ Dafiti yènfè bè diè nfè ke denniní Kuyie nkpeí.

² Ti Yiè nKuyie nha bá n fěũnnè kemieke,
 bá m puotínè kunaupíe.
³ A pie nduò n yĩnkè nke,
 kàa nacèkuute duò n yĩnkè.

⁴ N kònti mieke ténke í pĩ,
 a mieke n cóú mmèè kpéi.
 N kũò yeè bàké n yei nkpeí.
⁵ N yei mmèè deuke ke m pěēté,
 mè n yòntemu ditou céérì kōme.

⁶ M muò nyeè ànnè imañcírì,
 ye pààkemu n yeinti kpéi.
⁷ Kuyonku kuú ò na ke m pũtinné mediè,
 kè n yèmmè cààri yewe yemou.

⁸ N kònti tii còú,
 dèmarè ténke í pĩ n kònti mieke.
⁹ N yí mōke muwērímú,
 n kònti kèété kéétému,
 n yèmmè meè cààrè kè n kuò nke mítiri.

¹⁰ Kuyie nha yému n dó dè,
 a wúómmu n dabònni.
¹¹ N kōmbùòtì tii duò,
 kè n wērímú dèè,
 n nuò nténke í wúó.

¹² N népobè nè n neitinè bè n kentému,
 n kōbe n yentému nh ààrimè kpéi.
¹³ Bèè n dónè mukũũ mbè n dii timátì nti,
 bèè n dónè meyei nkè bè n sáá,

bè ɔ ntũũ nke náante n kpéi nke.

¹⁴ Mí n naá ndiònni ndi, n ténke í yo,
n naá nwèè nòndenfè dàri wènwè n yí náá ntìmatì.

¹⁵ N dò ndiònni ndi,
n yí téninko tìmatì.

¹⁶ N Yìè nKuyie m búó fǒ nwe,
Kuyie nfǒò n te,
fǒò yóó n teennè.

¹⁷ Báá yóu kè bè nni nyānkunè,
n dó kédò dii mǎnni, báá yóu kè bè n na.

¹⁸ N tǒónnè m bo domè mme,
meféũtímè í iiti m borè.

¹⁹ N yiemmu n caàrimè,
kè n yei nni nkóónnè.

²⁰ N dootitǎbè kǎnti naatimu kè bè kpeñni,
bèè n ní ndetetirè bè sūmu.

²¹ M bè dàari mesàa mme kè bè n téninko meyei,
ke n kpannè n dǎari mèè kpéi mmesàa.

²² N Yìè nKuyie mbá n dootóo,
bá n détenè, Kuyie nfǒò n te.

²³ Kǎteni mecāā nké n teennè,
fǒ n Yìè nKuyie n kód deetiwè.

39

Wèè fǎũri ò bàammè Kuyie

¹ Bèdembè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè Yedutunni kpéi.

² N yèmmè do dò n yó ndakemu n dǎarimè kpéi,
ke báá béi ntìmatì kéyeté,
kémmuti táu oyeiwe ìikè.

³ Mèmmè kè nni ndò nyúóó ke dò nkáré ke í mmǎke diwèi,
kè n fǎũtímè né òke òeuke.

⁴ Kè dè n cóú m mieke,
kè iyentotí n tǔò nke dò mmuháá,
kè n dentenè m bo béimmè.

⁵ N Yìè nKuyie n náké n fòmmu mamè,
n náké n we kpaá yèdè,
kè m banté n yí kpeñnimè.

⁶ A n duó mmùù fòmmu mǎnnè tenòutè pèkùmè mme,
n we í tǔòke òmarè a ìikè,
a borè onitì dò mmuyaá mmu.

⁷ Onitì dònnè medéè mme ke firì,
ò àrìmu ke dò mmuyaá
ke waà ntìkpàtì ò me nyí yé wèè yóó tì tieke.

11 N yí sɔrì mesàa nha n dɔ̀ò mè,
n náámmu ditĩnni dieri miεke a tú mè n δεετίwè ke wenni,
n yí sɔrì a sàa nnè a kó timómmṁnti

12 Kuyie nha yó n kuómmu mesémmè,
a sàa nnè a kó timómmṁnti δεε m bàà sáà.

13 Meyei mmèè n tùàkùní tipũtì timṁu mè í mṁke mè màmmè,
n yei mmèè n tũ m mè ðunèmu,
mè sũnèmu n yùtì,
n kṁmbùò yèmu.

14 Kuyie nyàa n δεετέ!

N teennè meεcā.

15 Bèè n dónè mukũũ beṁṁu ifeii bè pĩ nke bèε s̄inné,
bèè n dónè meyei mbèε bóti nè ifei.

16 Dèε di bèè n ti mudaá,
ifeii bè pĩ.

17 Dè nnaati bèè waà nKuyie,
kè diwèi mbè bo.
Bèè dó meδεετίμè,

bè ntú sáà: Kuyie nkuù δεu.

18 N tú ocĩrì nwe, osénniwè,
N Yiè nKuyie nné yému n kpéí,
Kuyie nfóò tu n kóo teenti,
n δεετίwè, báá εatení!

41

Bè f̄eũnko wè bàámmè Kuyie

¹ Bedèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè.

² Dè nnaati wèè dàke beεĩrìbè kpéí,
kè meháárìmè ò tùàkení Kuyie nh̄ṁ ò dènnemu.

³ Ti Yiè nKuyie nh̄ṁ nh̄ò kánkému kòò ífòù,
kédi kunaatí ketenkè miεke,
kù ṁṁ í nyóu kòò dootitòbèε ò na.

⁴ Kòò mṁ nke duó Kuyie nh̄ṁ nh̄ò bààm, u,
ke yáúkũnko o kṁnti o muṁndóu ìnkè.

⁵ Mí nh̄ṁ yĩ: N Yiè nKuyie n kuó mmesémmè
ké m miεkũnne n da yeténèmu.

⁶ N dootitòbè náámmu n kpéí nke tú:

Ò yóo kú ðmmṁnni?

O yètìrì yóo kpánné ḁmmṁnni?

⁷ Be miεke kòò mṁ kòtení ke n yà,
ò nni nwátìrì,
kétò siyáábìsì keyènnè képité.

⁸ N dootitòbè ṁṁ tímmu kénwéú n kpéí,
bè náante n kó meyei mme.

⁹ Bè tu dèε n tùàkení dè í tú desààrè,
bè tu n domu ke ténke í yóo íté.

10 Kè n népo mómmuo n tá wè,
 nè wè ti wē nke yo, weè kònté ke n cuùti.
 11 N Yiè nKuyie n kuó mmesémmè,
 n yí nkè m bè fṣó mbè n dḍò dè.

12 N yóó banté a n kómmúmè,
 n dootitḍbè n yīēke dii mḍnni ndi.
 13 A yó nni ntḍ n yíé mmèè kpéi nke a kuó,

kè nni mbo a borè sṣṣ.

14 N Yiè nKuyie nyIsidayeribe daú nkù,
 a yètirì ndeu kè tí nda sántí sṣṣ fṣ nnè mutḍmmú a pī mmù,
 ke yó mmù pī nsṣṣ,
 kè dè mmè ndò. Ami.

YESĀĀ MPÁTÍRÌ DIDERÌ

42

Bè pī nwè ke kḍnnè ò yáámmè Kuyie nçṣṣṣ
 (Yesāa 42-72)

¹ Bedèmbè kóo kótì dièmmè Kodee bí yènfè.

² Áú Kuyie!

Teyúṣṣṣtè yáá mmèè botí meniè,
 memme n wēnni da yáámmè.

³ Kuyie nha bomu kè n da yáá
 sinéyēi bo wè yáá mmè meniè.

N tati ḍmmḍnni a çṣṣṣṣ miēke, a borè?

⁴ Keyènkè nè Kuyie n nḍnniēti tii tu n kó mudii,

kè bè m bekú sṣṣ ke tú:

Kuyie nha tū nkù bore?

⁵ Nh ṣṣ dentení n do ṣ nneínè dii mḍnni kunitisūkkù,
 ke bo fenafe ìkkè,

kè ti kḍri Kuyie nçṣṣṣṣ dibanni,

ke diènnè diwèi Kuyie nkó yesāa ke n yèmmè meè cààrè.

⁶ N yèmmè bo cààrè ba n kpéi

nkè nní nsṣṣṣṣ?

N yó mbúó Kuyie nku ke ku nsántí,

kunku kùù tu Kuyie n deētíwè.

⁷ N yèmmè meè cààrè nè tii n tūḍkùní,

kè n dèntení a kpéi

m bo kè Suditēē nè Edimḍḍ tāri,

nè Mitisea kperi ye borè.

⁸ Fṣṣ duó nkè ikó nhuuti,

kè me nnie nní nyeti kè metēmè tūḍkùní,

kè yēnéfīnfīrè n dátinné ké n diu páíí.

⁹ Ti Yiè nKuyie nhá n daḍ mesṣṣà nkuyie mmḍnni,

kè nní ndiè nkeyènkè a kó yesāa,

ke da báá, fí nKuyie nkù te kè n fòu.

¹⁰ N náá nKuyie nku, kunku kùu tu dipèrì dīi n kǎnké.

Dè yīme kàa n yè?

Ba nte kè n fòunè meyeñcaàrìmè?

Dè dòmmè kè n dootitòbè n na?

¹¹ N dootitòbè beè ã ke n sǎá,

kè n kũò kèété kéété,

bè m békúmu sǎà ke tú:

Kuyie nha tũ nkù bore?

¹² N yèmmè bo caàrè ba nkpréi nkè nní nsáúítí?

N yó mbúó Kuyie nku ke ku nsǎntí,

kunku kùu tu Kuyie n deetiwè.

43

¹ Áú! Kuyie nha n kónné,

cómmú n fòtirì kékpànnè bèè kpa onitì kó mesémmè,
siyáábisi yembè nè besòumbè.

² Kuyie nfóò tu wèè n kǎnké,

dè yīme kàa n yóu?

Ba nte kè n fòunè meyeñcaàrìmè?

Dè dòmmè kè n dootitòbè n na?

³ Duó nkè kuwenniku nè timómmoni kè dè n niité,

ké n kàtenè a tāsààrì,

a cīètè bore.

⁴ Kè n tóónnè a wũòtònni,

kè n da tóónnè fí nha mómmuò nwèè tu n wèi,

kétuóté n kùtìdùkù kényānku,

ke da sǎntí fí nKuyie.

⁵ N yèmmè bo caàrè ba nkpréi kè nní nsáúítí?

N yó mbúó Kuyie nku ke ku nsǎntí,

kunku kùu tu n deetiwè.

44

Kuyie ndootóomè ku kabe

¹ Bedèmbè kóo kótì dièmmè Kodee bí yènfè.

² Ti kèèmu nè ti to,

ti yembè ti nàkému a do dǎò dè

dīmònni kótìrì mièke.

³ Fóò bèti ibotí ke kànnè ti kaku,

ke poté ibotí kè bè kàrì ke pité.

⁴ Dè í tú nè be kpàrise nye be tiekemè dihei,

dè í tú nè be wérímú mmu bè namè,

nè a nɔyònkperi ndi be namè

ke yé a do bè kòrímúmè

a bè dó mèè kpéi.

⁵ N Yiè nKuyie, nfóò tu nkóo kpààti,
fóò ã duó nkàa kabee na.

6 Fṣṣ te kè ti bèti ti dootitabè
nè a kó diyètìrì ndi ti naumè bèè ti dokùnè

7 n yí tá n tām̀m̀m̀ mu,
n siè d̀iì í d̀eeri.

8 Fṣṣ ti d̀eeri ǹè ti dootitabè,
kè feik̀unko bèè í ti d̀ó.

9 Ti Yiè nKuyie nti p̀otìnè a yètìrì ndi yewe yemou,
kè da sánti sáá.

10 Nè m̀em̄m̄e k̀aa ti yete
kè ti ànné ifei,

a ténke í niènè ti kó behããp̀òmbè dikp̀annì.

11 Fṣṣ duó nkè ti cokù ti dootitabè,
kè bèè ti níí nkè bè èí ti kperè bè d̀ómè.

12 Fṣṣ bè nti duó nyiwũṣ bè kòu ì k̀óm̄e,
kè ti c̀ienko kè ti taà yehèkè teyè.

13 A fiiti a ǹit̀bè m̀be detetirè
a bè fiiti f̀ààrè f̀ààrè nwe.

14 Kè yóu kè ti c̀ep̄etitabè ti senku,
kè bèè ti tókénè kè bè ti daú.

15 Fṣṣ duó nkè ibotí ti diè,
bè ti daúmu kè èuròo.

16-17 Nh ã nkè n kèè n kpantídèntabè tammè ifei ì ã mpí
kè m pi n ỳìkè,

nh ã nkè n yà n dootitabè bèè ti sáá nkè ti wénnì
kè d̀ó k̀ep̄eite nh ã senkèrì mmáa ndi.

18 Dèndè kó dimàa ti t̀uòk̀um̄mu ti m̀e nyí da yè,
ti í yete a taummè.

19 Ti í wète ti f̀onkó,
ti í yóu kuce a ti benkú kù.

20 K̀aa né ti k̀uò sikpamó mièke,
kè mukũũ nkó dibìnnì ti dàtinné.

21 Kè ti do nda yè, f̀s nKuyie,
kè ti do ntũnne yebakè,

22 a na nyému,
kè yé a yémè onitì yèmmè dòmmè.

23 Fṣṣ kpéi nkè kè bè ti d̀ó mukòu yewe yemou,
ti do ntíp̄ièti t̀i bo t̀inti mukòu kpéi.

24 N Yiè nKuyie, ente! Ba nte k̀aa duó? Ente!

Báa ti bontóo sáá.

25 Dè yíme k̀aa ti s̀arìnè?

Kè yè mbè ti yommè nè muwèrímú mmu kè ti f̀éũnko,

26 kè ti yèmmè cààrè kè ti duó mutáá mmieke,

kè cããnko ketenkè.

27 Íté kè ti d̀eeté! Nè a sàa nkéi nti coo.

45

Okpàati potúòm̀u yènfè

1 Bədèmbè kóo kótì dièmmè Kodee bí yènfè nè tibómbonti. Fecanyènfè.

2 Tináànsààtì tìi doorí n nùù.
N dọ́ kékéuté fèyènfè nfe okpààtì kpéí,
n yóó dèntè fèyènsààfè nfe
opátíwààtì sààwè ã duúkémè o pátìri.

3 A wenni ke pèēté benitibè bemou ndi,
kàa náàntì naatì.

Dèè te kè Kuyie nda dọ́ mèsàà nsáà.

4 Okpàriteu túóté a siè
dèè tu a sànni nè a yetidierì.

5 Túóté a tàmù kékété
deke a sàntè,

kpà ntimómmonti kpéí,

kónné beçiribè.

Kónné bèè naatì.

A wèrimú muù yó nte kàa na dikpànni dierì.

6 Nè a penyómmè mme a yóó buómmè ibotí,
okpààtì, a yóó me nkuənè a dootitəbè.

7 Dikpàatikàri Kuyie nda duş ndi yó mbomu sáà,
a baké nè timómmonti nti.

8 A dọ́ timómmonti nti, a í dọ́ meyei,

dèè te kè Kuyie nha Yiè nda tãáté a kəbe mieke

ke waare a yuu mekùò,

ke da dọ́ diwèi.

9 A yààtì ā tudàaribè bè tu bè mírì nè adòwéè nè kási

be kó kufşşku nku,

kàa çìètè sàri yepápànù nkó tisàtì kè bè bie

dèbémbénnè a çìètè kè dè da naatì.

10 Bekpààtisapàmbè beè ã dá co,

onitipokpààtì ş ncómmú a píkù nku ke sàri

mèsəə nsààmè kó tisàtì.

11 N kóo sapàà, nkénté mèsàà nkékeè!

A ténke bá ntoti a yèmmè a botí kəbe nè a çìètè kəbe kpéí.

12 Okpààtì da dọ́ mediè mme a wenniku kpéí,

ò tu a yiè nwe, nnínkú o ììkè.

13 Tiiri èi kəbe bedítikpààtibè yóó da wammú nè

yepārè nyè.

14 Okpààtisapàà mbo tekpààtiçìètè nte ke wenni
ke dáátì tiyaasàtì tìi duðkenè musəəpààkómmú.

15 Kè ti kpè nke kpè mmeðrimè mebotí mebotí,

kè bè ò tatinè okpààtì borè kòo dúðbè ò urí.

16 Kè bè mbè urí ke yānku nè diwèi kétannènko

okpààtì çìètè.

17 A bí ìi yóó səəté a yembè kpàtì,

kàa ì baá nkè ì mbaké kutenkù kuməu.

18 N yó nnáammu a kpéí nyidapunteí iməu,

kè benìtìbè bəm̄əu nda sǎntí sǎǎ.

46

Kuyie nti bonèmè

¹ Bədèmbè kóo kóti dièmmè Kodee bí yènfè ke biennè debémbénnè metammè medaamè kperè.

² Kuyie nkuù tu ti kó disòrì mómmənni, kuù ti duò mmuwèrímu, kuù ti teénnè meyeñcaàrímè mənni.

³ Dè te kè ti í yǐkù, bá kè ketenkè au, kè yetārè duò dàméèrì mièke.

⁴ Bá kè menie nkpa nke kóonko ke puotì yetārè kè yè sǎnti.

⁵ Kukó nkuù pūḍ nKuyie nhei, ke duò ndiwèi Kuyie kùù baké keñkè nè ketenkè ku èi sààrì mièke.

⁶ Kuyie mbomu de kó dihei mièke, kè di yó nfiíkú teii, kuù di teénnè dikūnweñni sèi.

⁷ Ibotì ìi kuò nkè yekpààtiyò sǎnti, kè Kuyie mpéú metammè kè ketenkè pùḍ.

⁸ Ti Yiè nKuyie Mpakedaa wèè baké deməu, wè ti bonèmu, Kuyie nSakəbu do tū nkù tu ti kó təcəkpetè nte.

⁹ Kətenèní kényà ti Yiè nKuyie ndòò dè, kù càkəmè kutenkù.

¹⁰ Kuyie nkuù còmú dikpànni kutenkù kuməu duómè, ke kékíi detānnè nè yekpāā, ke cóunko sikpàrisēi.

¹¹ Ke náá nke tú: Yīnè só kébanté míi túmè Kuyie nke baké ibotì nè kutenkù.

¹² Kuyie nkùù baké deməu kù ti bonèmu, Kuyie nSakəbu do tū nkù tu ti kó təcəkpetè nte.

47

Ti bo déúkunkomè Kuyie nhokpààti diewè

¹ Bədèmbè kóo kóti dièmmè Kodee bí kó didèntīnni kó feyènfè.

² Ibotì iməu, mpéúnè di nəu, ñdiènnè diwèi ke sǎnti Kuyie.

³ Ti Yiè nKuyie nkùù baké keñkè nè ketenkè kù duò tikəmbùḍti nti, kuù tu ketenkè keməu kóo kpààti diewè.

⁴ Kuyie nkuù duó nkè ti na ti dootitəbè kuù te kè ti nə nyebotè.

⁵ Kuù ti tǎáté ti yóó tieke dè tínti ku kəbe, ti yèmmè naatinèmu ti yóó tieke dè, tínti Sakəbu yaábí kù dó bè.

⁶ Kuyie ndèèti Siyḍḍ nwe kè bè kù sǎnti, ke eu ditātəheù kè kù kèrì.

⁷ Nsántinè Kuyie! Nsántinè ku!

Nsāntínè ti kóo kpààtì! Nsāntínè we!

⁸ Kuyie nkuù tu kɛtenkɛ kɛmɔu kóo kpààtì,

ńdiènnè kɛ kù sántí.

⁹ Kuyie nkuù baké yɛbotɛ,
kɛ kari ku kpààtikàrì sààrì.

¹⁰ Kutenkù kó ikpààtibí,
wěnnénèmu Kuyie Abarahammu do tũ nkù kɔbɛ,
Kuyie nkuù te bɛkpààtibè bɛè baké kutenkù,
kuù te kutenkù kó bɛkpààtibè,
kuù baké demɔu.

48

Okpààtì diɛwè èi kó tináàntì

¹ Fɛyènfɛ Kodee bí kó didèntĩnnì diè nfè.

² Ti Yiè nKuyie ndɛumu, Kuyie nkuù dò mbè nkù sántì
ku èi, ku tāsààrì ìnkè.

³ Siyɔ̃s̃ tārì kubakù yóu bíékè okpààtì diɛwè èi.
Di wennimu kè dè naati kutenkù kumɔu di kpéi

⁴ Kuyie mbomu ku kpààtìc̣f̣ɛ̀ṭè miɛkɛ Siyɔ̃s̃,
Kuyie nkuù tu ti kó tɛc̣ɛ̀kpɛ̀ṭè.

⁵ Bɛkpààtibè bɛè wěnné kɛ dàkɛ,
bè bàátĩmu kɛ bo kpannè Siyɔ̃s̃.

⁶ Kɛ yà Siyɔ̃s̃ kè dè bè pĩ nkufōwáá,
kè bè yòtɛ kɛ coké.

⁷ Kè bɛ kòntì áá dɛndɛ bàmbà,
nkupɛitɛyonku ɔ̃s̃ pĩ nhonitipòkù kòò nkpeutímè.

⁸ Kɛ dò ndiyiè yìèní kèè bíékè kó kuyaakù kùù pùò Tadisisi kóo bàtòòbè
diɛbè.

⁹ Ti kèè dè ti dɛ nyà. Kuyie Mpakɛdaa èi,
Kuyie nheì, kuù dì kpénkùnnɛ sáá.

¹⁰ Kuyie nti wètɛ kɛ yaumu a sàà nha c̣f̣ɛ̀ṭè miɛkɛ.

¹¹ Kuyie nha yètìrì pitémè kutenkù,
a sãnni tũòkɛmu itemmànke,
kàa bekù kɛ dè ṣié.

¹² Siyɔ̃s̃ tārì kɔbɛ, nyānkunè!
Kè dè nnaati Sudaá ekè kɔbɛ
Kuyie mbeéntì kpéi.

¹³ Fiténè Siyɔ̃s̃ èi
kaannè o dèrè māmè.

¹⁴ Kɛ wénté o duotí kɛyà o c̣ɛ̀kperí,
kèna kénáké dì yaábí,

¹⁵ kɛ ḍò: Kuyie nkuù ti te kɛ yó nti ni nè ti kũũnko.

49

Onitì báá na kédonté mufòmму

¹ Bedèmbè kóo kótì dièmmè Kodee bí kó ditĩnnì diè nfèè yènfè.

- 2 Díndi benìtibè, kénténè,
kutenkù kuməu kəbe keènè:
3 Besámpóbè nè benitidiébè, bekpààtibè nè idawaá kèènè.
4 N yóó b́ei mmeciì nkó tináànti nti,
n totí tì n yèmmè miéke tisààti nti.
5 N yóó totí n yèmmè mme yekotinò ìnkè
kéndiè nke náá nyè tu mù ke biennè n kùtidùkù.
- 6 Ba nte kè m bo nyĩkù meyei nni ntùàkení dìi m̀ǹnnì?
Benitiyeibe n cèète dìi m̀ǹnnì ke bo n caàrè?
7 Bè tá be kperere nde,
bè p̀t̀inè be kpàti nti.
- 8 Onìti báá na kédonté otòu f̀m̀mmu,
yoo wèe yietí Kuyie nho mómmuə nho donti.
9 Onìti f̀m̀mmu donku yóumu,
a keté ke báá na.
10 Oməu báá na kénfòu sáà,
òməu í yóó yenténè kuf̀ti.
11 Ti yaumu meciì nyembè kōmmè,
tiyèintì nè tidìèntì kè bè múnke kō,
kè betabè tòú be kperere.
12 Kè be f̀ti náá mbe ćí sáà kpesi.
Be yèmmè do dò mbe ćí yó mbomu sáà
bè yó mbo s̀iì miéke sáà,
bembe bèè do duò mbe tenkè be yètè.
13 Bá kòo nìti yètìrì feì ò báá na kénfòu sáà,
ò d̀onnè fèf̀e nfe ke í m̀ǹnnì.
14 Nte bèè tá bemáá bè yóó dentenè tì,
bèè d́ kénkémmú bè náá nti be kperere yó mme ndò.
15 Bè bè kpààke tipìètì kōme mme ke kərinè dibìnnì,
kè mukũũ mbè c̀mmú kè bè tati kuf̀ti,
be wenniku yóó deèmu kè bè mbo kudənkù.
- 16 Kuyie nné yóó n deeténèmu mukũũ
nke ý kù yó n túótémè.
- 17 Kòo məu kpàti d̀éukú a bá ndake.
Kòo kperere sũnko a bá ndake.
18 Ò í yóó kú kénneínè o kperere,
o kpàti í yó nhò tũ nkuf̀ti miéke.
19 Ò do f̀u kè dè ò naatimu,
kòo sántí omáà o kperere yíémè.
20 Ò yóó s̀nkóo o yembè mbe kudənkù,
bè ténke í yóó yà kuwenniku bìtì.
21 Wèè m̀ke tikpàti ke í ciì,
ò yóó kú fèf̀e kōme mme.

50

Kuyie nyóó bekénèmè ku kàbe

¹ Asafu kó fèyènfè bè diè nfè.

Ti Yiè nKuyie nnáámmu,
kunku Kuyie nkù yumu kutenkù kuməu kàbe,
diyìè yìèní kè nè di taà kè.

² Siyṵṵ èi sààrì mómmanni,
Kuyie nde mbo nè ku kpetì.

³ Kuyie nkòrinímu,
kù í yó ndò nyúó.

Kù yó nkéríní kè muháá mmuù ni ke tuò,
kù yó nkéríní ke neínè kuyaaakperíkù nku.

⁴ Kuyie nyumu kèínkè ke yu tiweti nè ketenkè,
kè dè bo mbo kù bekù ndè ku kàbe.

⁵ Kuù tu: Tíinnènní díndi n kàbe bèè yìè n kpeti,
díndi bèè fèúté fèḍfè ke n taunnè.

⁶ Kèínkè nàámmu Kuyie nwennimè,
kuù tu obeénti.

⁷ Isidayeeribe kénténè, n dó ke di béinnèmu,
N kó benitibè n náánnè dí mbe ke di seí,
mí nKuyie ndi tū nkù.

⁸ N yí di seí nyiwūṵ di n feu ì kpeí,
di ì nni nfeumu sáà.

⁹ N yí yóó pí nyenaadakè di cǐí mièke,
yoo yebɔdakè di bɔtuo mièke.

¹⁰ Mí te ikpawūṵ iməu,
yetārè ínkè kó siweí ticēnti ticēnti,
mí si te.

¹¹ N yému tinòti timəu,
tikpasínti timəu tu n kpeti nti.

¹² Kè dikònni do m bo m báá di náké,
mí te kutenkù kuməu nè dèè bo ku mièke.

¹³ N cáámmu yenaadakè kó imaa nnaà?

N yǎmmu yebɔdakè kó meyií nnàà?

¹⁴ Di bo nni mpāámmè yepārè,
pètínke nni nsāntínèmu mí nKuyie ndi tū nkù,
ndəorinè mí nKuyie nkùù baké kèínkè nè ketenkè di yē ndi yó n dɔò ti.

¹⁵ Kè dè di di diè yìè dí n yú kè n di deeté,
kè di nni nsāntí.

¹⁶ Kuyie mme nnàámmu oyeiwe ke tú:

Bá nnáánnè a nùu n kuó,
bá nnáánnè a nùu n tannò.

¹⁷ Fṵ nwèè sènkù n tié,
ke dokoo n kpeti.

¹⁸ Kàa yà oyúókù dè nda naatinè we,
kòo nitipowantì me nni nwe dí nneí.

16 Áú Kuyie! Kuyie n deetíwè,
n nùtè tɛɛ yeté.
N deeté kè nní mpīēkù a n deetémè.

17 N Yìè nKuyie nhaa n nùù,
kè n na ké da sãntɛ.

18 A í dós iwũḥ bè da feu ì,
a í yíé mbè da feu ì ke tuḥ,
n na nyì nda fiému,

19 Kuyie nha dós yèè pãrè tu idebìi nyi,
onìtì wèè banté o caàrìmè.

Áú Kuyie nha í yetírì idebìi móm̃m̃onyi.

20 Benke a sãmè kédòḥ Siyḥḥ mesàà,
kèwète kémaá Sedisadɛmmu duotí.

21 De m̃nnì ndi a yóó dākemè iwũḥ a yē mbè nda feu ì
nè bè yó nda tuḥ nyì.

De m̃nnì ndi ti yóó namè kǎfié yenaadakè a wũḥt̃nnì ìnkè.

52

Tìkpàtì yeiti yìè nyóó dentenè tì

¹ Bedèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè. ² Doweki Edomiibe kou do
nàké Sauri Dafiti tamè Aimmɛdeki cǎtè kòḥ dentè fè.

³ Dè dòmme f̃ḥ nwèè kpeñnì meyei ndòòrìmù mieke kàa pòtìnè meyei?
Ke ḥ ntũũ nke toti mukòḥ máá kpéí?

⁴ A m̃ke mesòmmè mme,
kàa nùù naati kuponkù k̃mɛ,
kàa tú oniticiìntì.

⁵ A dós meyei mme ke yóu mesàà,
ke dós siyáábìsì ke yóu timóm̃m̃nti.

⁶ A ñnnè tináàntì tì kó dimàà kòurì tinti,
ke m̃ke meciìmmè.

⁷ Kuyie mbo da b̃ nsáà,
kù bo da uuté a cǎtè mieke ké da denne,
ké da deite befòḥbè mieke ketenkè kie nyínkè.

⁸ Bèè borime wenni kè bè da yà ke kufḥwaá mbè pī,
kè bè nda daú ke tú:

⁹ Ntenè onìtì wèè do í yíé nKuyie mbo nhò kãnkémè,
kòo yèmmè ñnaatinè o kpàtì,
ò do soutému kékpenke.

¹⁰ Mí m bo Kuyie ncǎtè nte ke dò mmutie mùù sènti,
ke búó Kuyie nkó mesàà nsáà.

¹¹ N yó nsántì f̃ḥ nwe sáà a dòḥ dè kpéí,
n yó mbúó f̃ḥ nwe ke yé a sàà mbonèmè bèè da dós.

53

Kuyie nyí boà?

(Wénté 14)

¹ Bedèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè ke eu fetārife.

² Kuyèinkù kuù 55 yí nè ku yèmmè mièke Kuyie nyí bo.

Bè càkemu ke dǎari isòke kperε,

bε mièke òmòù í dǎari dèè wenni.

³ Kuyie mbo kènkè nke ke wúónní benitibè,

ke bo yà kòò mǎù bo wèè mǎke meyèmmè ke kù wanti.

⁴ Bemǎu bè dèténè Kuyie nku,

bemǎu bè càkemu,

òmòù í dǎari mesàà mbá omáà.

⁵ Bèè dǎari meyei mbetòbè bè í yé dèmarè,

bè sou n kǎbe mbe ke yo,

bè í n yu mí nKuyie.

⁶ Nte be kè kufōwaa mbè auté detetirè,

Kuyie nyóó díemu a dootitòbè kǔò,

kàa bè ànné ifei,

ke yé Kuyie mbè bǎntóomèmu.

⁷ We nyóó yènní Siyōō kédεεté Isidayεeribe?

Kuyie mbo fietení diì mǎnnì ku kǎbe bèè tu tidaati,

dè bo narike Sakǎbu kǎbe,

Isidayεeribe bo nyānku.

54

Wèè fēūrì ò bàammè Kuyie

¹ Bedèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè bè diè nfè ke bie ntibómbonti iwēi kpeti. ² Sifīēbe do nàké Sauri ke dǎ Dafiti sǎri be cie kè Dafitii dentè fè.

³ Áú Kuyie! N deeté a yètìrì kpréi,

n kónné kébenke a wērímú.

⁴ Kuyie nkénté m báammì,

keè n yē mmù.

⁵ Bepǎòbè beè ité ke n dokùnè,

kè benitiyonkubε dǎ ké n kuǎ,

bè í bǎti Kuyie nkpeti.

⁶ Kuyie nyó n teennèmu,

n Yìè nKuyie nyó nni nkprénkùnkoomu.

⁷ Meyei ndo n dootitòbè ìnkè,

fǎ ntímómǎnti yiè, kuǎ be páíí.

⁸ M bo da pǎ dipānnì nè n yèmmè memǎu,

n Yìè nKuyie m bo ndéúkùnkò a yètìrì, a wennimu.

⁹ A n deeté n meyei ncaārì mē memǎu ndi,

kè n yà n dootitòbè domè.

55

Wèè népo ò fité ò sàútímè

¹ Bèdèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè bè diè nfè ke bie ntibómbonti iwěĩ kpeti.

² Áú Kuyie! Kénté m báammì,
báá yete n sáútìi.

³ Dóúnní a toò m bíékè ké n ténné,
nh arìmu tipítì timòu nè meyeñcaàrìmè ke mítìrì

⁴ n dootitòu tammè kpéi nè oyeiwe wèè ò fěũnko,
bè n dónè meyei mme,
ke n wátìrì nè kemieke.

⁵ Kufōwaa nkuù m bo ke n kòntì au,
Mukũũ nkó kufōwaa nkuù n do.

⁶ Iyĩēke nè kukōmbòdoróo deè m pĩ,
kufōwaa nkuù nh auté, kè n kòntì au.

⁷ Kè n yĩ, we mbo m pā ifièti,
kè m puu tenónkpete kōme kēsori.

⁸ N na mpùu ke dèté,
n na nkòte kēmbò dikpáa.

⁹ N na ndòò mecāā nke pèté disòrì,
ke yenténè kuyaakù kperíkù.

¹⁰ N Yiè nKuyie, cake n dootitòbè dó kédòò tì,
duó nkè be náaṅtì báá máá.

Ke yé n wúómmè dihei mieke bè kpàmmè ke puoti betòbè.

¹¹ Bè firì dihei duoti ñnkè nke keyènkè nè kuyie.

Meysi nnè mesémmè deè máà piéké dihei.

¹² Munitikòu muu pié ndihei,
siyáábisi nè mesòummè de í deu yecēkarè mieke.

¹³ Kè n kprantidèntòu wèè do n sáá ndè bá nni nyòu,
kè n dootitòu wèè do n kprannè nna nhò sòrinèmu.

¹⁴ Fó n kó kutōnkù kou fōò me nni nwe,
nè wè ti yé titòbè kpeti ke neiti.

¹⁵ Tii do naati mesáa,
ke niè nè ditñni ke korì Kuyie nciētè.

¹⁶ Mukũũ mbè dēté kè bèe ta kudōnkù befòubè,
ke yé kuyonku bè neínèmmè tipítì timòu.

¹⁷ Mí nyóó yú Kuyie nku,
kè kù n deeté.

¹⁸ N kuòmmu ke sáútì dikũnweñni nè kuyie nnè kuyuoku,
kè kù kèè n dabònnì.

¹⁹ Kuù yó n deeté kè n yè sũóó,
bá bèè n kpànnè bè me nsũmè.

²⁰ Kuyie nyóó keèmu n dabònnì ké bè kékũnne,
kuù tu okpààti sáa.

De kó benìtìbè í yóó ceete,
bè í dé Kuyie.

²¹ De kóo niticiintò càari o népobè mbe,
ke tōū metaummè.

²² O náaṅtì wèèti macekùò nkōme mme,
kòo yèmmè né dó dikpànnì.
O náaṅtì yòò nke pēētēmu mekùò,
ke né dò mmesekontibii.

²³ Duó nti Yiè nKuyie nha yentotí kè kù nda tó,
kù í yóó yóu kè dēe di osàù bitì!

²⁴ Fí nKuyie nha yóó tanné de kó benìtìbè kufōti mieke nke,
bembē benitikòùbè, besoumbè,
bè í yóó tuoke be we kó dikéè,
mí mme nda duó mmu mmáà.

56

Bè fēũnko wè ò dúommè omáà Kuyie

¹ Bèdèmbè kóo kótì dièmmè feyènfè Fidisitēēbe do pī nDafiti Kati kó diheì kòo dentè fè. Bè fè diènnè mèè tammè dònnè dikpetinónkperi kó didabònnì ndi, diì yìèní dèdétirè.

² Áú! Kuyie n kuó mmesémmè,
bè m bētìmu,
ke n dimmù ke n dokùnè yewe yemou.

³ N kprantídèntòbè m bètì yewe yemou ndi,
bè sūmu bèè n dimmù ke n dokùnè tefentè.

⁴ Kufōwaa nhōō m pī,
kè n duó fō nwe mmáà.

⁵ N sántímu Kuyie nku náaṅtì kpéí,
n ku nduó mmáà
n yí yīèkù dèmarè,
benìtìbè bo na ké n dōò ba?

⁶ Yewe yemou be náaṅtì ò kóónnèmu,
bè n wantinè meyei mme.

⁷ Bè dàkiimu ke m pakíí,
bè tū n naàcèi nsi ke dó ké n kuò.

⁸ Bè bo dōò meyei mmie nkéna ke da yenténàà?
Kuyie, mbò mbe nè kemieke.

⁹ A yému nh arì mèè botí,
ceé n nōnniēti a dōukù mieke,
a ti wàrimu a pátíri mieke.

¹⁰ Kè n da yu n dootitòbè òò cokému,
Kuyie, n yému a n kómmúmè.

¹¹ Kuyie n da sántímu a b́éi nti kpéí,
n Yiè nKuyie n da sántímu a náaṅtì kpéí.

¹² N da duó mmáà ndi n yí yīèkù timatì,
benìtìbè bo na ké n dōò ba?

13 Kuyie ndò nkédòòmu n yē n yóó da dǎò tì,
n yóó da fié disānni kó iwūš nyi.

14 Fǎǎ n deeté nè mukũũ,
fǎǎ n teennè kè n naacēi í bèté,
kè dè bo yie nkè nni nkéí a ìikè,
ke wúó mmenáá.

57

Dafiti yumè Kuyie nhoĩnkènkpààti
(Yenáaànkékè 8-12, wénté Yesāa 108:2-6)

¹ Bèdèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè ò do cokùnè Sauri titādèntì
mièke kédentè fè. Bè do fè diènnè metammè mètè tu mè mme báá kuɔ.

² Áú Kuyie, n deeté, yàa n deeté!

N sori a fièti déè mme,
ke kémú mēfēūtímè bo deèmbè.

³ Kuyie n da yumu fǎ wèè baké keĩnkè nè ketenkè,
fǎǎ te kè n kpeti tímou yíé.

⁴ A yó mboní keĩnkè nke ké n deeté,
kéfèikúnne wèè m bētì,
ké m benke a sàà nnè a kó tímómmonti.

⁵ N soké yecìrìcìrè cuokè nke,
n duó benitìcáambè cuokè nke,
Bè nù ndò nyekpāà nye nè ipie,
kè be nǎndié ndò tikpàriseuti.

⁶ Kuyie nha yètìrì ndeu keĩnkè,
benke a kpeti ketenkè kemou mièke.

⁷ Bè n dii ticùòti nti,
bè àa nkuhǎũ deè ndi ke bo n dúú,
bè keù difǎtìrì ndi n yìikè.
Bè do bémómmambe di mièke.

⁸ Kuyie, m bùòti ténke í duò, n ténke í yǐèkù,
m bo ndiè nke da sántì.

⁹ N wēnnì, ente,
n kùtìdùkù nè m bómbonku, entenè,
n yóó entemu dikúnweñnì sèi kédentè.

¹⁰ N Yìè nKuyie n yó nda sántímu benitìbè cuokè,
kéndiè nke déúkunko a yètìrì ibotí cuokè.

¹¹ Ke yé a sàà ndeumè ke tuòkù tiwetì,
kàa mómmoni tuòkù yewetè.

¹² Áú Kuyie! A yètìrì ndeu keĩnkè,
benke a kpeti ketenkè kemou mièke.

58

Kuyie mbomè kutenkù ke bekù

1 Bèdèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè nè metammè mèè tu: Á báá kuɔ.

2 Bèkprààtìbè di bekù baƙe weti weti nweà?

Bè bekùnè miè mme benitìbàà?

3 Di dɔɔri dèè í wenni ke yému,
dú píe mmeƷei ndihèi.

4 Oyèiwe tú oyèiwe nwe nè o yɔ pɔutì mièke,
kè siyáàbìsí yìè nfeti nè bè ò pèinímè.

5 Bè mòke medautidòmmè mme,

ke dɔɔri ke dò ndiwaàhònnì,

6 dùì í yo owaàpíntì tammè,

ke í yo oteteu dièwè náahtì.

7 Kuyie, mbóké be nùì,

bóké yecìrìcìrìnì mbè mòke yè.

8 Kè bèe pèḡtòo menie nhɔɔ pànté mmèè botì,

kè bè ntāũ be pie mbá ì báá dòò dèmarè.

9 Bèe naánnè tidàtikonkontì,

tù fūri kè ti ammè dèu,

bè ndò mbè pèité wè ocírì kòò í yà diyè.

10 Be po yó nkpaá ke mu nyí yè tifaàtì,

kè tefòdóntèe ì tùótému,

kè dè sò nyì sū tēe ì tùóté.

11 Osàù bo yà Kuyie mpèitemè kè dèe ò narike mediè,

kòo sú o naàcèi be yī mmièke.

12 Kè benitìbèe dè yà ke dò:

Kuyie mmènke yietìmu osàù,

bè bo yí Kuyie mmènke bomu ketenkè ke bekù.

59

Dafiti bàammè Kuyie nke tú kù nhò kánkè

1 Bèdèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè. Sauri do tɔ nkè bè mbaa Dafiti
cīḡtè ke bo ò kùò kòo dentè fè. Bè do fè diènnè metammè mèè tu mè mme
báá kuɔ.

2 Kuyie n deeténè n kprantídèntòbè,

báá yie nkè n dootitòbè n ninte.

3 N deeténè bèè n dónè meƷei,

n deeténè benitikòùbè.

4 Benitidònnibè beè dàke ke n wanti,

bè dɔ́ ké n kuɔmu.

N Yìe nKuyie m me nyí cààrè,

n yí dòò meƷei mmamè.

5 N yí cààrè mùmamù kè bè cokùnì ke baatiní ke bo n kuɔ.

Íté ké n teennè,

wénté kényà.

6 Ti Yìe nKuyie Mpaƙeɗaa IsidayeeriƷe tū nkù,

cómmú kékprannè yeƷotè,

a báá cǐé nde kó benitiyonkubε bɛ̀è í dɔ̀ori bɛ̀ nàà ntì.

7 Bè ɔ̀ ɔ̀ wɛ̀tɛ̀ní kuyuoku nku,
kénhóú simɔ́ kɔ̀mε ke firì diheì.
8 Tináanyɛ̀iti tii piéké be nò miεke,
kε be nónɔ̀dié ndò mmεsekontibii,
be yemmè dò nhòmòu í yóó keèmu bɛ̀ nàà ntì.

9 F́ ́ n Yiè nKuyie nkàa né bɛ̀ daú,
a daúmu yὲbotè yὲmɔ̀u.
10 M búó f́ nwe, f́ nwèè n kánké,
f́ nKuyie nf́òò tu n wɛ̀rímú.
11 F́ nKuyie n tũ nkù a sàmú kè f́òò yó n niité,
f́òò yó nte kè n na n dootitabè.

12 Báá kuɔ yὲbotè mεcāā,
benitibè yàà bo yè nha namè,
nè a kó muwɛ̀rímú duó nkè bɛ̀ ncooti ke doti.
Kuyie nf́òò tu ti kó kudɔ̀pìkù
13 Bè ɔ̀ ɔ̀ béi nke dá yeténèmu,
be pòò bɛ̀ tùòti,
bè buò nkuɔ̀nkù nku ke sou.
14 Kuɔ be nè kemieke,
kuɔ be kè bɛ̀ ténke bá mbo,
dòò kè benitibè banté f́ nKuyie nf́òò bakémè Sakɔ̀bu yaabí,
ke baké kutenkù kumɔ̀u.

15 Bè ɔ̀ ɔ̀ wɛ̀tɛ̀ní kuyuoku nku,
kénhóú simɔ́ kɔ̀mε ke firì diheì.
16 Ke firì ke wanti bɛ̀ bo di mù,
kè bɛ̀ di ke auté bɛ̀ nkpa.
17 Mí m bo ndiè nke da sántí a kpeñnìmè,
kémpǐèkù a sàà ndikũnweñnì,
F́òò tu n kó tὲc̄kpetè
nh ɔ̀ sɔ̀ri f́òò borè mɛ̀yὲncaàrìmè yiè.

18 F́òò n kánké,
m bo ndiè nke déúkùnkò a yètiri,
f́òò tu n wɛ̀rímú f́ nKuyie nkùu n dòòri mὲsàà.

60

*Bè namè Kuyie nkɔ̀be kè bɛ̀ kù yu
(Dináànkéè 7-14 de kó tináànti bomu 108:14)*

¹ Bedèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè itíi nkɔ̀fε nè kukùtìdùkù, ² ke denniní ò do kpànnèmmè Sidii ὲi kɔ̀be Mesopotamii ὲi kɔ̀be nè Sobaa ὲi kɔ̀be. Kè bɛ̀ nkũntiní kè Soabuu kpànnè Edomiibe kubiriku bɛ̀ tu kù mukókúú nkó kubiriku, kèna benitibè tekɔ̀upípitè nè sikɔ̀upísidé (12000).

³ Kuyie nha ti bəntóomu ke pənte ti ăpəntĩnni.
Bá nè a miεke mε nyènnímè wɛ̀tε ke ti cónné ti f́t̄iri.

4 Fṣṣ̄ sàntè ketenkè kè kè pàá,
wēte kémáú nde kó iyie,
kè sàntimu.

5 Fṣṣ̄ duó nkàa nìtibè yà meháárìmè diemè,
fṣṣ̄ ti nìi mmenàà mmèè firì keyùkè.

6 Fṣṣ̄ duó nha sààbè mēcannimè kè bè yenténè bèè tāū ipie.

7 Kè dè bo yie nkàa deeté tínti a dó bè,
yàa ti deeté nè a wērímú cōuté ti báammu.

8 Kuyie mbéimmu ku cēsààtè miēke ke tú
kuù yóó bè na!

Ke totí Sisemmu eì,
kéberí Sukōti biriku.

9 Kuù te Kadaadi nè Manansee be kó itempē,
kè Efadaimmu kōku tú ku pìi,
kè Sudaā kōku tú ku kpààtìpààti.

10 Mōabu tú tenaate nte kù wuànnè tè,
kè kù bōmmù ku neùkù Edōmmu ke bo benke kù ò temè,
Fidisitēēbe yēmmè dò mbè bo kù namaà?

11 We nyó n kōtenè dihēikperì?

We mbo n kōtenè Edōmmu?

12 Kè dè í tú fṣ̄ nKuyie nkùù ti dootóo,
fṣ̄ nwèè ténke do í niènnè ti kó yehāāpàntīrè mudoò.

13 Kōtení ke ti teennè ti dootitōbè,
onìti kó meteèmmè í tú dēmarè.

14 Kuyie nkuù yó nte kè ti pī mmutōndiēmù,
kuù yó nte kè ti na ti dootitōbè ké mbè cùùti.

61

Dafiti dómè Kuyie nni nhò kānké

¹ Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yēnfè ke biennè tibómbonti iwēĩ kpeti.

2 Kuyie nkéntè n dabònnì,
keè m báammù.

3 M bo kutemmànkù nku,
kè n yēmmè cààrè kè n da kuànnè,
n dee kupèrikù n yīēke kù.

4 Fṣṣ̄ tu n kó disòrì,
didènnì kperì ti dootitōbè í yóó ninte dì.

5 N dó kēmbō a cīētè miēke nke,
kēnsōrì a fiētì miēke sáà.

6 Kuyie nfṣṣ̄ kèè n da náá ntì,
ke duó nha kōbe bèè da dé be kó ketenkè sààkè.

7 Yíé okpààtì mufōmmu,
kòò n fòù yēbie nyēbie.

8 Kòò nda taunnè, á nhò bonè kòo mbaké sáà,
kàa sàà nnè timómmōnti nhò bà.

kéyà a wēřímú nè a deumè.

⁴ A n dómè pēētému m bo n fòùmè,
n yó nda sántímu sáà.

⁵ N yó nda sántímu n fòmmu muməu miεke,
ke da báá nke yu a yètìrì.

⁶ Fṣṣ te kè n sànnè ke dò n di mekùò nkperε,
kè dè n naati kè n diè nke da sántí.

⁷ Kè n duó nh ṣ nyé fṣṣ kpréí,
ke totí n yèmmè a bíékè keyènkè keməu.

⁸ Fṣṣ n teénnè,
ke n kǎnké a fièti,
kè dè n naati kè n diè nke da sántí.

⁹ N da pí n nəu sidé ndi,
kàa nòùtè youte n cúó.

¹⁰ Bèè dó ké n kuə,
bèe taá kudənkù.

¹¹ Duó nkè mudoo bè kùə,
kè sikpaməó bè cǎáké.

¹² Kè Kuyie nnárikúnne okpààti yèmmè.
Bèè cànnenè betəbè yenò nè Kuyie nkó diyètìrì,
bè yó nsántímu bemáá.
Siyáábìsì yembè biε kó yenò me mbáá táúté.

64

Dafiti bàámmè Kuyie nke tú kùu ò deēténè beyeiεe

¹ Bedèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè.

² Áú Kuyie! N kuònnè fṣ nwe,
kénté n dabònnì,
a nni nkǎnké n dootitəbè,
n kǎmbùòti duò bè.

³ N deēté nè benitiyεibe dakii ke bo n doò tì,
a n détinne yedənnεfīrè yèè dákii n kpréí.

⁴ Be nóndié nyii dò nyεsekonte bè sūóté yè,
kè be náañti kòurì ipendónni kəmε.

⁵ Bèè ṣṣ déké benitisààbè ké mbè tāū,
bè ṣ mbè tāū disəri ndi ke í yīèkù.

⁶ Bè yáúkúnko betəbè kǎnti nti ke bo ndəəri meyei,
ke dakii ke bo səri ke díi ntimáti,
ke náá nke tú: Oməu í yóó ti yà.

⁷ Bè dákii ke dó meyei mmáá ndi,
ke náá nke tú bè bàátí kè dè wennimu.
Oniti yèmmè cūmpúrimu,
a báá na kényé dèè bo o miεke.

⁸ Kuyie mme mbè tāū ku pie nyi dende bàmbà,
kè ì bè tùòti kè bè duò.

9 Be nò yèè bè tùd̀tì,
 bèè bè yàu bè bo ndaú kéhéùròo.
 10 Kè kufōwaá mpī mbenitibè,
 kè bè nnáá nKuyie ndòò dè,
 kébanté kù pí mmèè botí mutōmmú.
 11 Wèè wetí we nyānku o Yìè nKuyie nkpéí,
 kénsàrì ku borè.
 Bèè yèmmè wenni kè bè nyānku ku kpéí.

65

Kuyie nkuù mǎnnè ti nkù sǎntí

¹ Bedèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè.

² Kuyie nha èi Siyōō miéke fōō dò mbenitibè bemou nda sǎntí,
 bá wè kòo ndòrì ò da dǎunnè diì nùù.
³ Fō nwèè yo benitibè báammì,
 benitibè bemou kòrìní a borè nde.
⁴ Tì yei mmèè ti deuté,
 fōō ti cīēnko ti caàrimè.
⁵ Dè nnaati a tǎāté bè kè bè bo mbo a cīētè,
 tì yó nte desààrè dèè bo a cēsààtè miéke,
 kè dè nti sànnè.
⁶ Fō nKuyie nti deetiwè,
 fō ntimómmǎnti yìè,
 fōō cǎú ti báammu ke dǎori tidiētì kè titenti timou kabè da búó
 nè ketenkè kèè sokè dàmèèrì cuokòo.
⁷ Fōō kó muwērimú te kè yetārè fiíkú.
 A wērimú muù tu a kparinenkù.
⁸ Fōō commu dàmèèrì nè o néfínfirè,
 ke commu kutenkù kó kunampoo.
⁹ Kutenkù kumou yà a dǎori tìi dietì nti ke da yòte,
 kè diyìè yìè kèè bíékè nè dì taà kèè bíékè kabè íú mediè.

¹⁰ Fōō dǎori ketenkè mesàà ke kè duò nfetaafè,
 kè dè boo kè tidiiti péí,
 Kuyie nha bintè í kǎū,
 fōō duò mbenitibè tidiiti,
 ke tūnni ketenkè.
¹¹ Ke yóòrì ipè,
 ke può nyedombie,
 ke duò nkè fetaafè nùù,
 ke duò nkè tidiiti yìè.
¹² Ke dòò mesàà ndibenni dimou,
 kàa pēēté kèè bíékè tidiiti mpíéké.
¹³ Kè timúti yè tedǎntè,
 nè yetārè ìnkòo kè dè yè naati.
¹⁴ Kè iwūō piéké dinaacēnhòò,
 kè tidiiti dàátì kubiriku,
 demou kè dè yānku ke íú.

66

Kuyie nkùù d̄eeri ku yètirì ndeu

¹ Bedèmbè kóo kótì diè nfèè yènfè.

Kutenkù kumou kabè nsántínè Kuyie nke pīèkù.

² Ndiènnè diwèlì ke déúkunko ku yètirì,
Nsántínè ku iyie mmieke ku kpeti kpéí.

³ Nákénè Kuyie nke dò:

A tōmmú deumu ke mènke deu,
nè a wērímú diemù kpéí nke

a dootitòbè kékunkoomè bemáà.

⁴ Kutenkù kumou kabèe nínkú a ìlkè,
kéndiè nke déúkunko a yètirì.

⁵ Katenèní káyà Kuyie mpī mmùù tōndiemù,
kù kpeñìmu kù pī mmùù tōmmú benìtibè cuokè.

⁶ Kuù do kèété dàméèrì kó menie,
kè ti yembèe na dekperè késénté
kuù duó nkè menie nkūũ kukó nkè ti sènté,
kè dè ti naati ku kpéí.

⁷ Kuù baké nè muwērímú kutenkù kumou sãà,
ke paké ibotí imou,
kù í yóó yóu bèè yete ku kpeti kè bè nkéí ke yíéo.

⁸ Ibotí, dounè Kuyie mmutōmmú,
mpīèkùnè ke kù sántí.

⁹ Kuù ti duò mmufōmmu,
ke í yóu kè ti duò.

¹⁰ Kuyie nha ti wèntému ke ti yàáké,
bè ɔ̄ pūnné mèè botí timáti péítì,

¹¹ ké ti tanné ticùòtì mieke,

ké ti tou nyetwó cèéyè,

¹² ke duó nkè benìtibè nnà ti ìnkè nè siséí,

kè ti ta muhãá nke ta menie,

kàa me nti dènnení kè ti di diwèlì.

¹³ N tati a cīètè mieke nke ke bo da fié iwũɔ̄,
ke dá dòò n yè n yóó da dòò tì,

¹⁴ n do béi ntì n yeñcaarimè mōnnì.

¹⁵ N yóó da kuwó iwũɔ̄ mekùò nkpeyi nyi,
yepedakè nè yenaadakè nè yebodakè,
kécóu nkè kuyukúu dekou a bo kè.

¹⁶ Díndi bèè dé Kuyie katenèní dimou,
kékénté kè n di náké kù n dòò dè.

¹⁷ N ku kuónnèmu ke pānke ku sante.

¹⁸ Kè n do nyáá meyei mmamè n yèmmè mieke,
n Yìè nKuyie nna bá nni nkènté.

¹⁹ Kù me nni nkèntému

kù kèèmu m báammù.
²⁰ Kuyie nnè mutōmmù,
 kù í yete m báammu,
 kù í m m̀ntɛ ku kó mesàà.

67

Benitibè bemou dommè kénsántí Kuyie

¹ Bedèmbè kóo kóti diè nfèè yènfè ke bie ntibómbonti iwēī kpeti.

² Kuyie ntí kuó mmesémmè,
 ti d̀d̀ mesàà,

a ti wénté fɛnɔnsààfè.

³ Kè d̀èe yie nkè kutenkù kumou kabɛɛ banté a ce,
 kè yebotèe yíété a deerímè.

⁴ Kè benitibè bemou nda sántí f́ nKuyie,
 kè yebotè yemou ndéúkunkoo a yètìrì.

⁵ Dè nnaati ibotí kè ì da sántí,
 f́òò bekùnè yebotè kè d̀è síé,
 ke ni ibotí ketenkè ìnkè.

⁶ Benitibè bemou nda sántí f́ nKuyie,
 kè yebotè yemou ndéúkunkoo a yètìrì.

⁷ Ti Yiè nKuyie nha ti d̀d̀mu mesàà,
 kè ketenkè péi tidiiti.

⁸ Kuyie nkuù ti d̀d̀ri mesàà,
 itemm̀ankɛ imou kabɛ dí kù depɛ.

68

Kuyie nnamè

¹ Bedèmbè kóo kóti dièmmè Dafiti yènfè.

² Kuyie nyitè ke còmmúmu,
 kè ku dootitòbè cíérì,
 kè ku sɔmbè cokù ku ìkè.

³ Kuyukù yènní mèè botí a me mbè cíenko,
 titankũnti yìeri mèè botí muháá mmiɛke,
 benitiyibe kperɛ me ndò nKuyie nyìkè.

⁴ Bèè d̀d̀ri d̀èè síé, bembɛ diwèi dii bè bo
 kè bè ỳanku Kuyie nyìkè!
 Diwèi dii bè kèite kè bè ti ientii.

⁵ Ndiènnè ke déúkunkoo Kuyie nyètìrì,
 tũntenè kuce wèè kèríní yewetè miɛke nè o sántè o kpéi,
 wèè yètìrì tu: Ti Yiè.
 Nỳankunè o ìkè.

⁶ Weè tu isènnimbí cice,
 weè kpà mbekúpobè kpànni,
 weè tu Kuyie nke bo o cèsààtè miɛke.

⁷ Kuyie nkuù duò nsicéí bèè kpa be kabɛ,
 kuù dènǹnko tikpetínti ke ti duò ndiwèi,
 bèè yete Kuyie nkpeti bèè m̀áà ò mbo tɛd̀onkpetè.

8 Kuyie nha do ni diì m̀ǹnni a k̀b̀e,
 a do k̀erí diì m̀ǹnni dikp̀ràá cuok̀è,
 9 k̀etenk̀è do s̀ántimu,
 k̀è m̀eniε ncuutiní f̀s̀ nKuyie nha ìk̀è,
 f̀s̀ nKuyie nkùu do k̀àtení Sinaii t̀ari k̀ébenke amàà a k̀b̀e,
 Kuyie nyIsidayεeribe t̀u nkù.
 10 Kuyie nf̀s̀ c̀ũnní fetasàáf̀è,
 f̀s̀ b̀ónk̀unne a tenk̀è k̀èè do c̀ite.
 11 Dεnde a nitib̀è bom̀è,
 Ti Yiè nKuyie nf̀s̀ d̀è mb̀è k̀anne a s̀àà nkp̀r̀í,
 f̀s̀ t̀unte dε k̀ó dik̀ari bes̀ennib̀è kp̀r̀í.

12 Ti Yiè nKuyie nkuu duó ndinùu ku náànti kp̀r̀í,
 b̀èè t̀i pitírí k̀è be t̀inní s̀ũ.
 13 Ti dootitab̀è bekp̀rà̀tib̀è nè be k̀ó behã̀p̀omb̀è b̀è u yetà̀r̀è nye,
 k̀è benitip̀ob̀è éi d̀èè bo be c̀éi ke totí.
 14 Di yó mbo di kar̀è nyeà?
 Dikp̀et̀inónkperi fièti dàri mεs̀s̀ m̀p̀r̀ím̀ε m̀mε,
 k̀è di citi dàri mεs̀s̀ nwũ̀m̀è.
 15 Ti Yiè nKuyie Mpakεdaa yóó cíε ndiì m̀ǹnni bekp̀rà̀tib̀è,
 k̀è mup̀ã̀ mboomu muu dàátí dit̀ari Sadim̀s̀.

16 F̀s̀ nKuyie nkó dit̀ari,
 f̀s̀ mBasã̀ t̀ari,
 f̀s̀ ndit̀ari diì yómm̀è s̀ũ,
 f̀s̀ mBasã̀ t̀ari.
 17 Yetà̀r̀è ỳèè yómm̀è s̀ũ,
 ba nte k̀è d̀è di yóu Kuyie ntã̀áté diì t̀ari kp̀r̀í,
 k̀u bomu di ìnk̀è ke yó mbo s̀áà,
 k̀u yó ndè bomu s̀áà.

18 Kuyie nkp̀aríséi bo sik̀aupí sik̀aupí nsi,
 k̀u do si nk̀àteǹeni Sinaii dit̀asà̀ari.
 19 A d̀èke k̀éink̀è nke,
 ke neíǹeni tidaati,
 k̀è benitib̀è da pãmmú yep̀ar̀è,
 bá b̀èè do yetírí a kpeti k̀è b̀è da b̀úuté,
 ke dò nk̀é mbo a bor̀è f̀s̀ nti Yiè nKuyie.

20 Ti nsãntí Kuyie nyεwe yem̀ou,
 kuù dàke ti kp̀r̀í,
 kuù tu ti dεetíwè.
 21 Kuyie nkuù tu ti dεetíwè,
 kuù ỳé k̀u bo ỳim̀è k̀é tí dεeténè mukũ̀.
 22 Kuyie mm̀enke yóó p̀ontεmu ku dootitab̀è ya,
 k̀εp̀onte onitik̀ùti yuu nè tiyùti.

23 Kuyie mbéimmu ke tú k̀u bo c̀ũnní a dootitab̀è b̀èè bo Basã̀ t̀ari,
 k̀édenneni b̀èè bo dàmé̀eri f̀ũ̀.
 24 K̀è d̀è bo yie nk̀aa naac̀ei mbonti be ỳi,

kàa kó simóò bè pèté kécááké.

²⁵ Kuyie nha òò kpa nkéna kénkūntiní,
kè benitìbè wùómmu a kpàrinafe a cēsààtè mieke,
fó nKuyie nkùù n te,
fó n kóo kpààtì.

²⁶ Kè bedèmbè ni deyìkè kè besapàmbè soké decuokè ke bie nsibéí,
bèè bie ntikùtiduùti kè bè tū.

²⁷ Nsāntínè Kuyie nditínni cuokè,
nsāntínè ti Yìè nKuyie ndíndi Isidayēeri yaàbí.

²⁸ Bensamēē tebíyāātè teè di ni,
kè Sudaà kó bekpààtibè nè be kó yetīrè
nè Sabunoo kòbe nè Nefutadii kòbe kè bè tūnní.
²⁹ Kuyie nkuù di te díndi Isidayēeribe kuù yē ndí nkpeñní.
Kuyie ndòò kēfíí nha dòò dè ti kpéí.

³⁰ A bo a cīètè nte,
ke baké Sedisadēmmu,
kè bekpààtibè da pāā nyepārè.

³¹ Kpānnè musímmù tipènti kōmu,
kékpānnè yebotè yèè dōnnè yēnaadakè nè tinaabiiti,
kè dèe nínkú a ìkè ké nda pāā ntimáti péítì.
Cíe nyebotè yèè nōnnè yekpārè.

³² Benitidiebè yìèní Esibiti nwe,
kè Etiopii kòbe cokòo Kuyie mborè ke yuo be nōu.

³³ Ketenkè kó bekpààtibè, ndiènnè ke sántí Kuyie,
ndéúkunkonè ti Yìè nKuyie nyètìrì.

³⁴ Wèè cutiní keīnkè kèè bo nè dimònni nè o sántè,
weè péu metankperímè.

³⁵ Banténè Kuyie nkpeñnímè,
kuù kpàatirì Isidayēeribe,
ku wērímu bo yewetè mieke nke.

³⁶ Kuyie mbenkúmu kù kpeñnímè ku cēsààtè mieke,
Kuyie nyIsidayēeribe tū nkù kuù duò nku kòbe muwērímu,
kuù te kè bè nō.
Ku yètìrì ndeu.

69

Dafiti yumè Kuyie nkè kù bo ò teennè

¹ Bedèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè ke bie ntibómbonti.

² Áú Kuyie n deeté!

N ta menie ñme ke tùòke n fòníí.

³ N fiíkú disāū ndi,
n yí pèté dekperè ke na,
n ta decūmpure nde,
fenéwuonfè feè n tō.

⁴ N kōmmú ke òumu kè n níí kpéí,
m bōúté ke bōúté Kuyie nkùù n te kùnkú kè n nuò nyete.

⁵ Bèè n níí nke dó ké n kuò bè sūmu ke pēsté n yùtì,
bè n dòò be dootitòu nwe detetirè,

bè kpeñni ke m pēētēmu ke yó n kuò,
ke duó nkè n yietí n yí yùúké dè.

⁶ Kuyie nha yému n yeinti,
n caàrìmè í sori a ùkè.

⁷ Kuyie Mpaκeɗaa, a báá yóu kè mí nte,
kè bèè da búó kè bèe di ifei.
Fó nKuyie ntínti Isidaγeεriβε ti tũ nkù,
a báá yóu kè mí nte kè bèè da waà nkè bèe di ifei.

⁸ Fṣṣò kpéí nke bè n sàámmè,
n yo nyifei fṣṣò kpéí.

⁹ N naá nhopòò nwe n kòβε cuokè,
n yṵ fũò kòβε ténke í n yé.

¹⁰ Ke yé n dómè a cīētè mediè nkè dè n tùò,
bè da sáá nyèè sáámbè duò n yuu ñnkè nke.

¹¹ M boú dinùù ndi ke kuò,
nè de kpéí nkè bè n daú.

¹² N dàátí kufṵòtònkù nku,
kè bè náante n kpéí ke n daú,

¹³ Bè kàtìnè mí nwe yeteyò,
mí naá nfenaaγààyènfè.

¹⁴ Mí nyie n kuònnè fṣ nwe n Yiè nKuyie,
dè tùòkemu a bo n tee ndè.

Áú Kuyie! A sàà ndeumu, n kénté,
n yému nweti weti ke dò nha yó n deeté.

¹⁵ Nh uuté disàù, kè n ténke bá nfũúkú
n dennení dibinni,
n deeténè bèè ñ ní.

¹⁶ Báá yóu kè menie nni mpònténè,
báá yóu kè n do kudúókù,
báá yóu kè tebinte n yàke!

¹⁷ Kuyie nha n kénté ke yé a sàmèmu ke dōori mesàà,
wēētení m bíékè a sémmè deu mèè kpéí.

¹⁸ Bá m bútinné mí nha kóo tōnti,
nh áàrìmu, cārikení.

¹⁹ Kōtení kédonté nh ònni,
n deeténè n dootitòbè.

²⁰ A wúómmu bè n sàámmè,
ke yé n yo nyii fei ke kēke,
n dootitòbè í da sòrìnè.

²¹ Yesáámbè yeè kòùrì n yèmmè kè m mō,
n wanti wèè bo n kuó nwè nwe mesémmè bá sám̀pó ke m̀ònté,
wèè bo m bántè ò í bo.

²² Bè àà mutie mùù kòù m̀ummu n dii mieke,
kè sinéyēi m pí nkè bè n duó mmenéyāā mmèè kòkénè detiire.

²³ Be bandiiti naá ntimáti ké bè tùòti,

kè be kpàtìi naá nkuyaú.

²⁴ Be nuò nhũũ nkè bè ténke bá nwúó,
pŭtínné be sáà kè bèe naá nsihùù yembè.

²⁵ A miēke be peike kàa bè poté,
a miēke diekèe do be ìnkè ké bè còuté.

²⁶ Kè be cēkàrè naá ntidobontì,
òmòu bá nkpaá be cēí miēke.

²⁷ Bè bètì a poté bèmbè,

ke náante a kòute bè kó mēfēúttímè.

²⁸ Yietí be be yei mmemòu,
bá bè báá yà a kó mesàà mbìtì.

²⁹ Ũté be yètè mufòmму pátìri miēke,
Bá mbè wùónko ke dò mbè í cààrè mùmamù.

³⁰ Áú Kuyie, n tú osénnìwè nwe ke fēũrì,
n deeté ké nni nkānké.

³¹ M bo ndiè nke sántí Kuyie,
m bo ndéúkunko ku yètìrì nè yesāa.

³² Tì Yìè nKuyie nde ndó ke pēēté dinaadaà,
ke pēēté fēnààfè nè yeyiè nnè yekpèètè.

³³ Kuyie nha n deetémè deè narike besīntibè.
Díndi bèè wanti Kuyie di fòmму okè.

³⁴ Kuyie nyomu besénnibè dabùò,
kù í buònko ku kòbe bè bè kpetí dìi mōnnì.

³⁵ Ketenkè nè keīnkè, ñsāntínè Kuyie,
dāmèrì nè dèè kó dimàà nampú o miēke, ñsāntínè ku.

³⁶ Kuyie nyóó deetému Siyōō kémaá Sudaà ekè,
kè ku kòbe wēte ké yè tieke kénhā.

³⁷ Kè ku kòbe yaàbí dì sòoté,
bèè dó Kuyie nkè bèe pété kémbò.

70

Dafiti dómè Kuyie nhò tee mmecāā

(Wénté Yesāa 40:14-18)

¹ Bedèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè ke denniní Kuyie nkpréí.

² Kuyie, nyà n deeté!

Cārikéní ké n tee.

³ Bèè n dónè mukũũ ifeii bè pī nkè bèe sīnné,
bèè n dónè meyei bèe di ifei kéwēte be fōnkó.

⁴ Bèè n daú ke tú wũsòò,
ifeii bè pī nkè bèe bótí.

⁵ Bèè da waà ndè mbè naati kè bè nyānku,
diwèi mbo bèè dó fš nhOdētíwè,

bè nnáá nsáà ke tú a yètìrì ndeu.

⁶ N tú osénnìwè nwe, ocīrì,
Kuyie mmónnéní ké n tee.

Fšòò tu n teenti n deētíwè.

N Yìè nKuyie mbáá sote!

71

Okóti bàámmè Kuyie

1 N Yiè nKuyie n waà nfóò borè disòrì,
báa yóu kè n di ifei bitì!

2 A wetí mèè kpéí, n deeté ké n coo,
n kénté ké n deeté.

3 A ntú n kó dipèrì n sòri dìi borè.

A yĩmu a yó nni ndeeri,
fóò tu dipèrì dìi n kánké,
fóò tu n cēkpetè.

4 Kuyie nkùù n te n deeténè beyeibe,
ké n fietenè bekòubè nè beyonkubε nou mieke.

5 N Yiè nKuyie m búó fí nwe,
n yé fóò kpéí nè m bemmè.

6 Nè bè m peiténímè m buó fí nwe,
fóò n dènnení n yò pouti mieke,
kè n da sántí sáá.

7 Besükübè óó n yà kè dèè bè dimu,
kàa né tú n kó disòrì kperì.

8 A sãnni mbo n nùù mieke,
kè nni ndéúkunko a yètìrì sáá.

9 Kè n kòté, a bá m bəntóo,
kè n wērimú dèè a bá n yóu.

10 N dootitəbè náante n kpéí nke,
bèè m pakíi bè dàkiimu n kpéí.

11 Kε tú: Kuyie nhò dootóomu,
betinè we, pĩnnè we,
òmòù í yóó ò deeté.

12 Kuyie mbá n détenè,
mónnéní mecāā ké n teennè.

13 Ifei nè meyei ndeε do bèè n wátìrì,
bèè n dónè meyei mbεε bè sɛnkèrì kè bèè di ifei.

14 Mí m búó fí nwe sáá,
ke yó nda sántí sáá,

ke baā da sántí ke da sántí.

15 N níi bo ntũũ nke náá nha tímè timómmənti yiè,
ke náá nha deirimè,
kàa sàà nsũ ke í dò nkaà nkédeè.

16 N Yiè nKuyie m bo pĩ mmutōndiemù nè a kó muwērimú,
kénnaá nha kó timómmənti kpéí mmáà.

17 Kuyie nha n tièmmu nè m bíbèntì,
nè yíenní ke n náá nha dietì.

18 Nè m bo kotémè kè n yùtì peike,

áú Kuyie nha bá m bəntóo
n dó kénákému di mmənni kəbe a wērimú,
kénáké bèè kpaaní a kpeñimè.

19 Kuyie nha mómənti deumu ke tuòkù keĩnkè,

fǒḏ dḏḏ dēdierē deməu,

we nda mǎnnè?

²⁰ Fǒḏ duḡ nkè n yà meháarimè nè mesémmè,
kàa yó n fòükünne, ké n denneni kudankù.

²¹ A yóo wēte ké m bántèmu,
kéndéúkünne.

²² N yó nda sǎntínè kubómbonku nku,
a tú mēè kpéi ntimómmḗnti yiè nfǒ nKuyie.

M bo ndéúkünko a yètiri nè kukùtidükù,
fǒ nKuyie nyIsidayeeriβe tũ nkù a sǎmu.

²³ M bo ndiè nke da sǎntí
kéndéúkünkoo a yètiri a n deeté mēè kpéi.

²⁴ N ní yó ntũ nke náammu a kó timómmḗnti kpéi,
ifei pǐmmu bèè n dónè meyi nkè bè sǎnné.

72

Bè bǎammè Kuyie nkè kù bo dḏḏ okpàati mesàa

¹ Bè dièmmè Sodoməə yènfè.

Kuyie nyóu kòo kpàati mbekù a bekù mēè botí,
duḡ nkòo kpàati bire nni nè timómmḗnti a kǒmē.

² Kòo mbekùnè a nìtìbè kè dè wenni,
kèntũnni besénnibè kpeti.

³ O kó tikpàti mieke kè benitìbèe pété yetārè kó mesàa,
kè sitǎá bè dḏḏ timómmḗnti.

⁴ Kòo kpàati mbekùnè beçiribè kè dè wenni,
ke deeri besénnibè, ke kòu bèè bè fǔünko.

⁵ Kè bè nhò dé sǎa diyie bo mēè botí,

ké nhò cokù sǎa otànkù bo mēè botí.

⁶ Kòo ndò nfetaafe ð nniümè kunépekù,
diwetiri ðs cúténi mēè botí ketenkè.

⁷ Kè timómmḗnti ndéúkú o kpàti mǎnni,
kè mesàa nni mbo otànkù bo mēè botí sǎa.

⁸ Kòo mbaké we ndáméeri nè otəu,
kukó ndiekù nè itemmǎnke iməu.

⁹ Dikpáa kəbe yóo nínkúmu o ìkè,
kòo dootitəbèe múúkú mutǎá.

¹⁰ Tadisi kó bekpàatibè,
nè dāméeri cuokè tenkè kəbe bo ò pǎmmú yepārè,
Sabaə nè Sebaə kpàatibè kè bèe ò pǎmmú yepārè.

¹¹ Bèkpàatibè beḗməu yóo nínkúmu o ìkè,
kè yebotè yeməu mpǐ nho tǎmmú.

¹² Weè yóo deeté ociri,

kékuḡ nhosénniwè mesémmè, wèè í mǎke wèè bo ò teennè.

¹³ Weè yóo kuḡ nhociri nè wèè kpa o kperε mesémmè,
ké bè deeté.

¹⁴ Weè yóo bè deeté nè mefǔütímè nè benitiyonkubε,
ke yé ò wùómmè be fòmму dèmarè dierè.

15 Kòo kpààti mbo kè bè nhò pãã mmesəə nSebaa kōme,
kè ní ntũũ nke báa nKuyie nho kpéí kè kùu ò dǎò mesàà.

16 Kè tidiiti mbo dihei ke sũ,
kè yetārè ìnkè nyuu ntidiiti Dimaa tie nkó yebe kōme,
kè benitibèe pité dihei timúti kōme.

17 De kóo kpààti yètiri mbo sǎã,
kémbo sǎã diyie bo mēè botí,
kè benitibè nyu o yètiri ke pãã mbetəbè mesàà,
kè yebotè ntú: Dè nnaati okpààti.

18 Ti Yiè nKuyie nyIsidayeeribe tũ nkù,
kuù dǎori tidieti kumáà,
ku yètiri ndeu.

19 Ku yètiri ndeu sǎã,
kè ku kpetii píe nketenkè keməu,
kè dè mme ndò. Ami!

20 Isaii bire Dafiti báammij mánku nkù.

YESĀĀ MPÁTÍRI DITĀĀNNÌ

73

Be yeibe kperε ò ndò ndè yíemmu

(Yesāā 73-89)

¹ Asafu yènfè.

Kuyie mmènke wennimu Isidayeeribe borè,
ke wenni bèè yèmmè wenni be borè.

² Bá nè memme kè nní ndó kéyeté,
dè do kpaá sám̀pó nwe kè n do.

³ Ke yé n do yà dìi mǎnni sipəə yembè kperε yíemmè ké m bè yáámmu.

⁴ Dèmarè í bè kǎónnè, nè be kũũnko,
bè kpènkúmu, ke ãã mekùò.

⁵ Bè í yé meféũtímè mamè,
betəbè beè ààrì, bembé í ààrì.

⁶ Kè be feí tú be dèi mbè dùúkú mè,
kè kuyonku tú be yaàbòrè bè dàátí yè.

⁷ Kè be ìkè píe nticákpéúti nè mekùò,
bè totí be yèmmè bè í mǎnnè ti nti.

⁸ Ke mǎke mudaá nnè tináányeiti,
ke ãã kufəwáá, ke mǎke sifeí.

⁹ Ke sǎá nkeĩnkè,
bè í sokù òməù ketenkè ìnkè.

¹⁰ Dèe te kè benitibè bè tũ mbá nè Kuyie nkəboo,
ke yó mbe náànti menie nkōme.

¹¹ Ke náá nke tú:
Kuyie mbo yíme ké nti yé?

Ke tú: Kuyie nkùù baké keĩnkè nè ketenkè kù í yé dèmarè.

¹² De kó benitiyeibe dèmarè í bè kǎónnè,
beè kpàti dèúkú.

13 N tũ nné wènkũnne n yèmmè detetirè ndeà?
N nite n nɔu ke benke n yí cààrèmè dèmarè fààrè nweà?

14 Kè bè ò ntũũ nke m puoti,

ke n kōmmù bá dìi kũnweñni.

15 Kè n do tú m bo nnáá mbè nàá mmèè botí,
n na nsouté a kɔbe yaàbí nyi.

16 N toti n yèmmè ke bo banté de kó tináaṅti,
kè ti bantímù n yonkenèmu.

17 N ta dìi yìè ndi Kuyie ncìtètè,
m bantémè tìi bè bàa.

18 A mènke bè còríné dèè anni dènde,
ke bo bè tènte kè bèe do difòtìrì mièke.

19 Dènde bàmbà nkè be kperere deè,
kè be kperere mɔote kukōmbòdoroo.

20 Ti Yìè nKuyie nkàa ité a tōmmú be kperere yóó dèèmu,
tidòuntì òò pètètè mèè botí a ènte dìi mōnni.

21 Meyeñcaàrìmè do nh auté dìi mōnni,
kè dè n yonke ké n ta mediè mme.

22 N yí nciì, n yí banní dèmarè,
n do dò nfeòfè nfe a ìikè.

23 Nè memme ké nda bonè sáà,
kàa m pĩ nha nòutè youte.

24 Fòò yó n niité a tãáté tì n kpéí nti mièke,
ké n tanné a kpeti mièke.

25 M mɔke we keñkè, kè dè í tú fò?

N yí dó detere marè ketenkè ñnkè, kè dè í tú fò!

26 N kōnti nè n yèmmè dè bo na kédeè,

Kuyie nfòò né yó ntú n yĩkú wèè ñnkè sáà.

27 Bèè da yóu bè yóó duómu kékú,

kàa kuò bèè dootóo a bè dōdōnè mèè taummè.

28 N kó mesàa tu m bo nda tókèñemè,

n kó disàrì tu fò n Yìè nKuyie,

kè dè bo yie nkè nní nnáá nha tōmmú mumou a dōdōmu.

74

Kuyie ncìtètè còutémè kè bè kuònnè Kuyie

¹ Asafu yènfè.

Áú Kuyie! Dè yĩme kàa ti dootóo sáà?

Dè dòmmè kàa mièke ti cóú ntínti a pe?

² Dentení a kɔbe kpéí, a donté bè nè dimōnni,

bè tu a kɔbe mbe kàa bè tɔ,

dentení Siyòò tãrì kpéí a do ã dè.

³ Kɔte kényà bè càari dè sáà dè ðeumè

ti dootitòbè càkemu ðemou a cēsààtè.

⁴ A dootitòbè tamu a cēsààtè ke íútí,

ke cōñné be kó mecannimè a kōme do borè.

5 Bè pùò nha cīètè otekōūti òò kōūmè mme detie ndikpàà,
káyōkii o pīètè.

6 Bè tō sipēé nsi nè mààtóòbè
ke può nha cīètè kó tisàti.

7 Ke cōu nha cīètè ke tè pùò,
ke sīnkūnne a cīètè bè yu dè a yètìrì.

8 Bè do náá mhemáà ndi ke tú:
Ti yóó bè puotímu,

kécōu nye bōrè yemou dihei mieke bè bàá ndè Kuyie.

9 Yebenkùye mayè ténke í bo,
ti ténke í mōke bèè nàà nKuyie mpāānāāntì,
òmōù í yé dè yó nkāáké dè.

10 Áú Kuyie! Dè yó nkāáké de kàa nímbèe yóu bè bo nyíinkomè a mieke?
Dè yó nkāáké de kàa dootitòbè da yóu mudaá?

11 Dè dōmme kàa wēnke a baà?
Dè yīme kàa mēi a nou?

Youtení a nòutè ké bè kùò paíi.

12 Kuyie nkuù tu n kóo kpààti nè ti bomè,
kuù deerì benitibè ketenkè ìnkè.

13 Kuyie, nfōō yaté dāmēèrì nè a wērímú,
fōō pònte musímmù yō menie mmieke.

14 Fōō pònte musímmù bè tu mù Defiatāā mu yō,
ke mù duó ndāmēèrì kó yekūre.

15 Fōō ānné sibií nè ikó,
ke duó nké ikó nyii í kũù kè ì kpei.

16 Fōō te kuyie nnè keyènkè,
fōō dōò otànkù nè diyìè.

17 Fōō ānné itemmànke imou,
fōō dōò dipàà nè diyōō.

18 N Yiè nKuyie nha nyé a dootitòbè da sáámmè,
kè kubotí kuù yei nké kù cààrì a yètìrì.

19 Báá yóu kè desínnèe pī nha kōbe bèè dò nsinónkpeé,
báá yè nha kó beçīribè kpéi mbìti bìti.

20 A báá yè nha taummè kpéi,
ti piemmu dihei kó yesòrè mieke,
kè bè ti fēūnkoo deborè.

21 Báá yóu kè bè fēūnko wèe di ifei,
ocīrì nè osénniwè bè ndéúkùnko a yètìrì.

22 Kuyie nyíté kécómmú kébenke a tú wèe,
dentiní yesáàmbè kubotí yeiku da sáá nyè sáá.

23 A báá yè nha dootitòbè kó fehúùfè kpéi,
kutoweku a kpantídèntòbè wèkí kù kè dèúkú sáá.

75

Kuyie nkuù tu obeénti diewè

¹ Bedèmbè kóo kótì dièmmè Asafu yènfè nè metammè mèè tu: Báá kuò.

2 Kuyie nti déúkùnkò fǎ nwe,
a yètìrì í yìè ti nò mièke,
ti náámmu a dǎdǎ mùù tǎndiemù.

3 Kè Kuyie mbéi nke dǎ:
Mí nKuyie, kè m mǎnnì tǔòke,
n yó mbekù kè dè siému.

4 Ketenkè sǎntimu nè ke nìtibè,
mí nKuyie mǐ fíi nketenkè sǎnkè.

5 N nàkému sipǎo yembè ke tú bè bá mmǎke sipǎo,
ke nàké beyeibe ke tú bèe yóu sifeí.

6 Ke bá nhéunkò be yǎ,
bè bá nnáá ntipocǎmmúnáàntì.

7 Dè í bonní diyìè yìèní kèè bíékè yoo diyìè taà kèè bíékè,
dè me nyí bonní dikpàà yoo yetàrè ìnkè.

8 Dè bonní Kuyie mborè ndè,
kùù bekùnè benitibè
kuù ã kékùnne yie nkédéúkùnne otǎu.

9 Ti Yiè nKuyie mpikú febòòfè nfè,
nè ku mièke kó menaà nkperímè kù kǎnnémè,
kè yóó mè yauté benitidǎnnibè bemǎu,
kè bèe mè yǎ kékúótóo nè defǔǔ kperè.

10 Mí nyó mpǐèkùmu sǎà ku yètìrì,
n yó ndiemmu ke sǎntí Kuyie Sakǎbu do tǔ nkù.

11 N yóó dèitemu beyeibe feí,
bèè wetí kè bè ndeukú.

76

Kuyie kuù nǎ nku dootitǎbè

1 Bèdèmbè kóo kótì dièmmè Asafu yènfè bè diè nfè ke biennè tibómbonti
iwǎi kpeti.

2 Kuyie nyètìrì feímu Sudaà kǎbe cuokè,
ku yètìrì deumu bembè Isidayeeribe borè.

3 Ku cǐètè bo Sademmu nwe
kù ã Siyǎǎ nwe.

4 Dèndè Kuyie nkékémè betǎntǎùbè pie,
be dǎpiiti nè bè kpàrise, be kpàrinenti timǎu.

5 A náà ndeumu nè a wenniku,
a deumu ke pǎètè yetàrè yèè do bonè dimǎnnì.

6 Yekǎmbò yembè yè nke duómu kè bè bè éí,
bekpàritiebe nǎu bèitèmu.

7 Kuyie nSakǎbu do tǔ nkù kuù péi,
sikpàrinaasǎi nè behǎǎpǎnsǎndèèbè kè bè yè nke duó.

8 Kuyie nha duò tikǎmbùòti nti,
kàa mièke peike dǐi yìè we mbo dáátì kécómmú a ìlkè?

9 Kuyie nha bo kǎfinkè nke ke náánnì a tǎātè tì,
kè kufǎwáa mpǐ ketenkè kǎbe kè bè yè nyúóó!

10 A ité diì m̀nni ke bo bekénè kutenkù,

kédeeté bèè kék̀nnne bemáà.

11 Bá benitibè kó kemieke kè dèúk̀nkumu a yètirì,

bèè bo cooté a mieke bo peike diì yiè bè bo ànné dibanni a kpéí.

12 Dí d̀nnè di Yiè nKuyie nyenò ké yè d̀ò,

d́ndi bèè kù t̀kénè, p̀ammúnè ku yep̀arè, kù duò tik̀mb̀ùtì nti.

13 Kuù k̀kí s̀kp̀at̀ibí kó muwemmu,

kutenkù kó bek̀p̀at̀ibè í kù daati.

77

Wèè ta meyeñcaàrìmè ke denniní Kuyie nkpéí

1 Bedèmbè kóo kóti Yedutunni t́nni dièmmè Asafu yènfè.

2 N kuàmmu ke yu Kuyie,

n yu Kuyie nku kè kù yo n dabònni.

3 N ta meyeñcaàrìmè mieke nke ke waà n Yiè nKuyie,

nh ò nyié nke yuo nnou nsi kù bíkè bá mbáá ou,

ke yetírì bè bo m bántèmè.

4 Nh ò nkè n d̀ntení Kuyie nkpéí nni nkuàmmu,

kè n siè n yèmmè mè òò caàrèmu.

5 Nè a kpéí n ǹnfè òò í nhũũ,

dè n kóònnèmu n yí no nke náá.

6 N kpaá yé dè do d̀ommè mme,

n kpaá ke denniní nyebie yèè p̀èéte yènye.

7 N do ò ndiè nyì yiè nyì ò nyié nke bo n yèmmè,

kè n wentí ke totí n yèmmè,

ke siemu ke bo ti banté.

8 N Yiè nKuyie, a ti dootóomu kè dè dèèà?

A báa wète kédenteni ti kpéínnáà?

9 A sàà ndèèmu sáà?

A nàké ti í kpaá bo d̀ò dibenni maràà?

10 Kuyie nha ténke í m̀ke mesémmàà?

Kemieke keè te kàa í ti kuò mesémmàà?

11 Kè m b́i ke d̀ò:

Dèè n yóu dèè tu

Kuyie nkùù baké kéf̀nkè nè ketenkè ku nòutè ténke í bomè n ỳnkè.

12 N Yiè nKuyie n yí yóó yè nha p̀i mùù t̀mmú,

m m̀mmuò n kpaá wúómmu tidietì a do d̀ò ti.

13 N totimu n yèmmè mut̀mmú mumou a do p̀i mùù f̀nkè,

n siemumu mut̀ndiemù a do d̀ò mù kpéí.

14 Kuyie nha kó kuce sàmu.

Kuyie, kè dè í tú f́ nkutèkù makù í bo ke da mànnè.

15 Kuyie, f́ò d̀òri tidietì,

f́ò benke a wèrímú yebotè.

16 Nè a wèrímú mmu a deetémè a nitibè,

Sakabu yaábí nè Sosèfu kpeyi.

17 Kuyie, menie ndo yà f́ nwe,

mè do da yàmu kéf̀ante,

kè dàméèrì fūḏ kó menie nkutirè.

¹⁸ Kè yewetèe cóunní menie,

nkè itapíe nyièní,

kè itapíe ntú níéé tipûti timou.

¹⁹ Kè fetaafe mpéú kè kuyaakù fí,

kè fetaafe mii kè dèe wenke ketenkè kemou,

kè ketenkèe aá késántè.

²⁰ A kó kuce do yè dàméèrì mièke nke,

a do kéri menie ncuokè nke,

òmou do í yau a nacèfòtè.

²¹ A do duó nkè Məyiisi nè Anəə kè beè nni a nìtìbè,

onìti ð ncēmmúmè o pe.

78

Kuyie ndòò dè Isidayeeribe dè í dò nkéyè

¹ Asafu yènfè.

Díndi n nìtìbè kénténè n tié.

Kénténè mesàà nkékeè n tú mù.

² N dó ke di onnimu,

m bo di náké nè yenáanhāntiyè dèè do dòò nè dimònni.

³ Ti kèè ti ke ti yé,

ti yembè ti tūo ntì.

⁴ Ti báá ti sònne ti bí,

ti yóó ti tūòmmu ti yaábí,

Ti Yiè nKuyie nkó disānni nè ku kó muwērímú,

nè tidietì kù dòò tì.

⁵ Kuù dāúnnè Sakəbu yaábí ku tié,

kuù duó nku kuó Isidayeeribe,

ke náké ti yembè ke tú bèe ti tié mbe bí.

⁶ Kè dèe yie nkè kutōnkù kù tūnní kè kù ntì yé,

ibí bè bo píé í kè ii tì tūo nyi kó ibí.

⁷ Kè dèe yie nkè bè mbúó Kuyie,

ke báá yè nku tōmmú,

bè ntū nku tannò.

⁸ Kè bá ndònnè be yembè kè be to nkpeñni,

kè bè nyetírí Kuyie nkpeti, kéntú bèè yèmmè í fííku,

bèè í tū Kuyie nséi.

⁹ Efadaimmu kəbe tú betānnuəmbe mbe,

ke kūñné mudoò ke bütinné ke coké.

¹⁰ Bè í yie nke pí mmetaummè Kuyie mbè dōònnè mè,

bè í yie nke tūnne ku kuó.

¹¹ Ke yè mmutōndiemù kù do dòò mù,

bè do yà tìi dietì kó dimàà.

¹² Kuyie ndo dòòmu tidietì be yembè nuə mmieke,

Esibiti tenkè Soāā tempē mièke.

¹³ Kuù do kèété dàméèrì kè bèe sénté,

kè menie ncómmú kéndò nkuduotí.

¹⁴ Kè kù ní mbè ni nè diwetírì kuyie,

keyènkè kè dì mbè mí muhāā.

15 Kè kùu dennení menie ndipèrì mièke,

kè mèe pǎnté mediè nkè bèe yà.

16 Kuù do yaté dipèrì dikpáà cuokè kè menie ncóúnní mediè,

kuù do dennení menie nkè mèe puó sikondakesí nè ikó ndieyi kōme.

17 Nè memme kè bè nsoké ke caari Kuyie,

ke yetírí Kuyie nkùu baké keĩnkè nè ketenkè ku kpeti tedankpetè ìnkè.

18 Nè be yèmmè mièke kè bè ìnko Kuyie mmieke,

ke kù bèkú tidiiti bè dō tì.

19 Kè bè n wátìrì Kuyie nke tú:

Kuyie mbo na ké ti duó ndikpáà diì mmieke mudii kè ti dià?

20 Nte kù potémè dipèrì kè menie nni mpuunní ke pūò nyikó kōme,

kù bo na ke ti duó mmudii nè imaanāā?

21 Kè ti Yìè nkuyie ti keè kè ku mièkeè peike Sakōbu yaabí,

kéfānte mediè kētuo nyIsidayeeribe.

22 Bè í yie mmèè kpéí nku kpeti,

bè í támè ke dò nkù bo bè deeté.

23 Memme kù péimmè yewetè,

kékpeté yewetibòrè,

24 kécūūnní mánni,

keĩnkè kó mudii mmu kù do bè duōnnímè.

25 Bembè benitibè kè bèe di benitidiebè kó mudii,

kè kù mbè duó mudii bè dō mèè hotí.

26 Kè Kuyie nduó nkè diyie yièni kèè bíékè kó kuyaakùu fuute,

nè ku kó tikpeti mièke kè kùu duó nkè kubakù cǎnku kó kuyaakùu fuute.

27 Kè kùu cūūnní imaa mbe cuokè kè ì nsū ke dò mmubirímú,

kétóni yepèpèrè kè yè nsū dāmèèrì kó mubirímú dōmmè.

28 Kè Kuyie nduó nkè yè nduò be kari

ke ncóú cóú kéfité be touti.

29 Kè bèe di bè dómè kénsànnè,

kè kùu bè duó mbe yèmmè kó mudii.

30 Kè bè nkpaá ke mu nyí mù de,

kè de kó tidiiti nkpaá bo be nò mièke,

31 Kè Kuyie mmiekeè be yè,

kè kùu kuò yedakperè,

nè bedapàmbè Isidayeeribe cuokè.

32 Bá nè memme kè bè nsoké ke caari,

bè í nyie nkéntá Kuyie ndòò tìi dieti.

33 Memme kè Kuyie mbè fùute muyaá nkè bèe kú,

kè meyei mbè do ke kūnté be fōmmu.

34 Kè Kuyie mbè poté diì mōnni bèe kù wammú,

kéwēētení ku bíékè, kécokéní ku borè,

35 kédentení Kuyie nkuù do túmè be kó dipèrì,

kunku kùu baké keĩnkè nè ketenkè kuù tumè be kóo donti.

36 Ke né nku cíí,

ke kù nāá nsiyáabisí máā.

37 Be yèmmè do í fífkú ku ìnkè,

bè í mpí nkù bè dōdōnè mèè taummè.

38 Nè ku sémmè diemè kpéí nkè kù mbè cǐémmu,

bá kù í mbè kùo kédeè,

kuce m̀p̀eú k̀é mb̀é m̀àk̀eǹè m̀eminním̀è
b́á k̀ù í nyóu k̀è ku mièk̀ee b̀è ỳè mediè.

39 K̀ù do ỳému b̀è tum̀è benitib̀è mb̀e,
k̀e do mmuyaá k̀e yóó p̀è̀t̀é k̀è d̀èe deè.

40 K̀è b̀èe yete ku k̀peti kuce m̀p̀eú dikp̀áá mièk̀e,
k̀émp̀éik̀unko ku mièk̀e kuce m̀p̀eú ted̀onkpet̀è ìnk̀è.

41 K̀è b̀è nsók̀é k̀e beú Kuyie,
k̀e ìnko ku mièk̀e kunku k̀ù b̀è te bemb̀e Isidayeeribe.

42 B̀è í ndenniní Kuyie nẁerím̀ú k̀p̀éí,
b̀è í nkpaá ỳé k̀ù b̀è deet̀é dii ỳiè ǹè b̀e dootitab̀è.

43 B̀è í kpaá ỳé kuù do d̀ò̀m̀è tidieti Esibiti,
ǹè k̀ù do d̀ò̀ m̀èè benkùm̀è Soāā temp̀è.

44 B̀è í kpaá ỳé k̀ù do c̀è̀t̀em̀è ikó nkó menie k̀è m̀èe naá mmeỳĩ,
k̀è Esibiti k̀obee me ỳĩ̀k̀e muyàà.

45 K̀ù do duóm̀m̀è k̀è sikonsapoo ỳenní k̀é mb̀è d̀amm̀ù,
k̀è yecedak̀èe píe nke cake dihei.

46 K̀è fecofee cáák̀é b̀e diiti,
k̀è yecádúá ndéútóo b̀e ò̀t̀i kó mucóntimu.

47 K̀è fetaafe mátár̀èe cake b̀e tie mb̀è tu d̀è finỳĩ,
k̀è fetadièf̀èe kuò detie mb̀è tu d̀è Sikóm̀ó.

48 K̀è fetaafe mátár̀èe kuò b̀e wũ̀õ,
k̀è fetapíèf̀èe kuò b̀e naacēnti.

49 K̀è ku mièk̀ee b̀è peike mesàà,
k̀éf̀ante k̀é b̀è t̀uò nk̀è d̀è nyóu mediè,
k̀è k̀ùu b̀è duonní ku t̀r̀è ỳèè k̀òu kucēnku.

50 Ku mièk̀e do b̀è ỳemu k̀étont̀é,
b́á k̀ù í mb̀è coo,
k̀é b̀è bont̀é mutenkũ̀ nyeimú,

51 k̀épot̀é b̀èè kó dimàà tu Mpo b̀em̀ou Esibiti,
b̀èè kó dimàà do t̀ú b̀eketib̀è Kammu* kó kuwuò mmieke.

52 K̀è k̀ùu dennè ku nitib̀è oniti ò̀ dennem̀è o pe,
k̀é mb̀è c̀emm̀ú oniti ò̀ ncēmm̀úm̀è o wũ̀õ dikp̀áá mièk̀e.

53 K̀è k̀ù mb̀è c̀emm̀ú b̀éu b́á b̀è í nyĩ̀k̀ù,
k̀è menie mp̀ont̀éǹè b̀e dootitab̀è.

54 K̀è k̀ùu b̀è tanné b̀e ei k̀ù c̀áhǹé di b̀e k̀p̀éí,
ku t̀asàari k̀ù fiète di ǹè ku ẁerím̀ú.

55 K̀è k̀ùu b̀eti yebot̀é ỳèè do d̀è bo,
k̀éberí ketenk̀é k̀é b̀è totí,
k̀è Isidayeeribe tieke b̀e c̀éĩ k̀embo.

56 Ǹè memme k̀è b̀è nyíinko Kuyie nk̀ùu bak̀é k̀éink̀è ǹè ketenk̀è ku mièk̀e,
k̀éyete ku k̀peti,
b̀è í ndake ku kuó k̀peti.

57 K̀è b̀èe dé́t̀éǹè Kuyie mb̀e yemb̀è k̀õme,
k̀é nk̀ù sou k̀e í ndò nhá na k̀é mb̀è t́á,
mutám̀m̀ù mùu í fí m̀mesàà mu k̀õme.

58 K̀è b̀è nfeu yetò̀r̀è k̀e ìnkoo Kuyie mmieke,

* **78:51** Kammu: Kammu tu Ǹwee kó ibí kó d̀emar̀è ndè, ò do bont̀é d̀è kusĩnk̀ù, o naà mmont̀é dii m̀onni.

ke feu yebokè kè dè kù yóu.

⁵⁹ Kè Kuyie ndè yà kè kù miekee peike,
kè kùu pē nyIsidayeeriibe páíí.

⁶⁰ Kè deè nte kè kùu íté ku kàri Sidoo,
di tou kù dọ bo di benitibè cuokè.

⁶¹ Kè kùu yóu kè ibotí teì kònnè ku taummè t̄au,
dii benkú ku dieti nè ku wērímú
kè dii ta be dootitabè nou mieke.

⁶² Kè kùu yóu kè bè nkòu ku nitibè,
ku mieke keè do yè ku kó benitibè kù te bè.

⁶³ Kè muháá ncóúté bedacēmbè,
kè beporicēmbèe paà be daabè.

⁶⁴ Kè ikuó nùbèe kú mudodò mieke,
bá bekúpobè í nkuó.

⁶⁵ Kè ti Yiè nKuyie nyíté kéndò nkù do yè nke duó,
okparinuanti òò yà menaà nkémuó kè mèè íimmè o kònti.

⁶⁶ Kè bè ncooti kè kù tū nke poti,

kè bèe di ifei sáá.

⁶⁷ Kè kùu dootóo Sosefu kó tecīētè,
kéyete kù bo tāātémè Efadaimmu kó kuwu.

⁶⁸ Kè né tāāté Sudaa kó kuwu,
Siyòò t̄ari kù dó di.

⁶⁹ Kù de nfii nku cīētè kè te okùmè mmànnè yetādieyè,
kéndò nketenkè dòmmè ke fíikú sáá.

⁷⁰ Kuù tāāté ku kóo t̄anti Dafiti,
kòò dèitení mupecēmmu mieke.

⁷¹ Ò do cēmmú ipe nyi kè kùu ò dèitení,
kòò bo ncēmmú ku nitibè Sakòbu yaàbí,
nè Isidayeeriibe kù te bè.

⁷² Kè Dafiti mbè cēmmù nè meyèmmè memou,
ké mbè ni kè dè dò nséi.

79

Ti deetè ti ta mesémmè mieke nke

¹ Asafu kó feyènfè.

Áu Kuyie! Yebotè yeè do a nitibè tenkè.

Ke sãũ nha cēsààtè,

ke p̄nte Sedisadēmmu kòò naá tidobonti.

² Ke kùu a kó betōmbè ke d̄ounko kè timancònti bè cò,
a kabè naá ntikpas̄inti kó mudii mmu.

³ Kè be yīī ncòu ke p̄nté meniè nkōme ke fité Sedisadēmmu,
kè bè duó bá òmòu í bo wèè bo bè kũnné.

⁴ Kè ti p̄etitabè ti sáá,

bèè ti fité kè bè ti sènkèrì ke ti daú.

⁵ Ti Yiè nKuyie, dè yó nkááké de kàa mieke do?

Dè yó nda yóumu ke da cóú nsáá muháá nkōmàò?

⁶ Yóu kàa miekee do ibotí teì ù í da yé,

nè yekpààtiyo yèè í yu a yètìrì.

⁷ Ke yé bèè pàntemè Sakabu yaàbí,
ke càke Isidayeeribe tenkè.

⁸ Bútínné ti yei mmekótímè,
nè a mọkemè menitisémmè wēēteni mecāā nti bíékè,
ti naá mbesénnibè mbe.

⁹ Yàà ti deeté f́ nKuyie nti deetíwè,
a yetisààrì báá cake mèè kpéí,
ũté ti yei nké ti deeté kédéúkùnnè a yètìrì.

¹⁰ Báá yóu kè bèè í tũ nf́ nKuyie nkè bèè yí:
Yé Kuyie mbè tũ nkù bo dè?
Dòò kè bèè banté a pèitemè a kó betōmbè bè kùò bè,
kè tí dè yà nè ti nuò.

¹¹ Keè tikpetínti kó yedabùò,
a kpeńńimu, nkānké bè dónè bè mukūũ.

¹² Ti Yiè nKuyie nti pèetitòbè da sàńńmú yèè sáāmbè,
a yè mbè f́ó nkuce mēyiekè.

¹³ Tínti a nìtibè, tínti a kó kupecēnku a cēm̀m̀m̀ kù,
ti sántí f́ nwe
ti yó nda sántímu nè ti bo mbomè.

80

Kuyie ntímmè Isidayeeribe be ei

¹ Bedèmbè kóo kóti Asafu dentínni diè nfèè yènfè ke bie nkubómbonku.

² Isidayeeribe kóo cēnti, kénté kékeè,
f́ nwèè kpàake Sosefu yaàbí kupecēnku kōme,
f́ nwèè baké beńkèmbàribè, benke a kpetì!

³ Benke a wērímu Efadaimmu nè Bensamē nè Manansee be wuò mmieke,
kōtení kè ti deeté!

⁴ Duó nkè tí wētení,
ti wénté fenənsààfè kè ti deeté.

⁵ Ti Yiè nKuyie f́ Mpakedaa,
de yó nkááké de kàa miēkeē bonke?
Ti bo nda báá nkàa miēkeē ti pèlà?

⁶ A kəbe nənniēti tìi naá mbe dii,
be nənniēti tìi piēku yəbe kè be yò.

⁷ Ti pèetitòbè né kpa ntí kpéí,
ti dootitòbè ti daúmu.

⁸ Kuyie nf́ Mpakedaa duó nke tí wētení,
ti wénté fenənsààfè kè ti deeté.

⁹ A ti uuténí Esibiti nwe f́nyí kó mutie kōme
ke bèti yebotè ke mù fií.

¹⁰ Ke píe mmu také kè mu cīè nta ketenkè,
kè mù wuò nke pité ketenkè.

¹¹ Kè mu déè ndátínné yetārè,
kè mu bake yè ke pēēté sètìrì kó detie ndierè.

12 Kè mu bake wùò nke tùòke dàméèrì,
kè ibake pànyì yè ke tùòke kukó nhEfadati.

13 Dè yīme kàa kēté kuperí kè becepèmbè tǔ mu be?

14 Kè dikpàà kó sidió cáá mmu fāāti,
kè tikpasīntì mù kēī.

15 Fǒ nKuyie Mpakēdaa wēētēní,
mboní keīnkè kēwéntēní kēyà tì mù tùòkení,
ké mù deeté.

16 Fǒǒ mù fíí nnè a nǔtè.
A nkānkè a birē dēē tu mutie a fíí nmù,
ke mù kpénkùnne.

17 N Yiè nKuyie mbè kǎūmu a tie ke mù cǒu.

Bèè mù cǒu wénté be fenǎnsīnfè kè bèè kú.

18 A wērímú mbo okpààti wèè bo a bakù youú o ìnkè,
onitì a kpénkùnne wè a mómmu.

19 Ti ténke báá da déténe,
a ti fòukùnne kè tí nda sántí.

20 Ti Yiè nKuyie Mpakēdaa duó nkè tí wētēní,
ti wénté fenǎnsàáfè ke ti deeté.

81

Isidayeeribe dǒmmè kēyie nKuyie nkpeti

¹ Bedèmbè kóo kótì Asafu yēnfè bè diè nfè ke biennè kukùtidùkù.

² Diwèi ndi bo kè di nyíútí Kuyie nkpréi nkuù tu ti kó muwērímú,
pietenè Kuyie nSakǎbu do tǔ nkù.

³ Bentenè debémbénnè kédentè,
bentenè yebàrè nè tikùtidùùtì nè tibómbonti.

⁴ Yiénnè yetātehe otāāpānwè kó dibanni,
kòò cǒmmú dēdānnè ìnkè dí nheu, ti kó dibanni ndi.

⁵ Dè tu ikuó nyi tǐnti Isidayeeribe ti kpréi,
dinùù ndi Kuyie nSakǎbu do tǔ nkù dǒú ndi.

⁶ Metaummè mme kù dǒnnèmè Sosefu yaabí,
bè yēnní dǐi mǒnni ke bo dokénè Esibiti.

Bè de nkèè tináàntì bè mu nyí kèè ti diyìè marì tǐi tu:

⁷ N da toutému ditǒu cēēri,
kàa nǔtè fīīnko dimámmùyáà.

⁸ Kàa ta meyeñcaàrimè mieke ke n kuónnè kè n da deeté,
ke da béinnènní fetapíèfè mieke,
ke da yááké tebinte bè tu tē Mediba te borè.

⁹ Díndi n nìtìbè kenténè kè n di cau,
díndi Isidayeeribe kè di do bo n kénté!

¹⁰ Dibǒò na bá mbo di kóo mǒu cǐtètè,
di kóo mǒu na bá nninku detere marè ìkè ke dè bàá.

¹¹ Míi tu di Yiè nKuyie,
míi di dènnení Esibiti,
aatènè di nǒ kè n yè píe.

¹² N nìtìbè me n yí n kènté,

Isidayeeriɓe í dós n kpeti.

¹³ Kè m me mbè yóu kè bè kèrí be tookperí kó kuce,
ke tú mbe móm̄m̄m̄be bè dóm̄e.

¹⁴ Díndi n n̄it̄ibè Isidayeeriɓe,
kè di do bo n kénté,
kè Isidayeeriɓe do ntū n kó kuce.

¹⁵ N na nf̄eik̄unn̄emu be dootit̄abè bàmbà,
n na nh̄ann̄emu ten̄òt̄è be dùònt̄abè.

¹⁶ Bèè n̄i nKuyie mbè na nn̄ink̄umu ku ìkè ké kù bànt̄è,
kè Isidayeeriɓe kó diw̄èi mbo s̄áà.

¹⁷ Mí mbe Yiè nKuyie nna mbè piún̄emu tidis̄àt̄i,
kè bèè di mecek̄ùò nkéns̄ann̄e.

82

Kuyie nyóó bekén̄m̄e bebeényiɓe

¹ Asafu kó f̄ȳènf̄è.

Kuyie nyít̄e ke còm̄m̄umu ku kó dit̄inn̄i cuok̄è,
ke bek̄un̄è bèè tu bebeémb̄è.

² Dè yó nk̄áák̄e de kè di yóu di bo ncaàrim̄e tibeént̄i,
nè dí bo nkóm̄m̄úm̄e beyiɓe?

³ Di ntū nyikuó ȳemm̄e kénduò beç̄iribè nè iciribí bè dò nkénte d̄e,
di mbek̄un̄è besénn̄ibè nè beç̄iribè d̄e bèk̄úm̄e.

⁴ Ndeerinn̄e besénn̄ibè nè beç̄iribè,
fiet̄en̄e be beyiɓe nau mieke.

⁵ Di í yé d̄emar̄e, di í cii,
di k̄erí dib̄iinn̄i mieke nke,
kè ketenk̄è kó dip̄ũ dim̄ou s̄ant̄è.

⁶ M béim̄mu ke tú: Di tú keĩnk̄è k̄obe mbe,
ke tú di m̄ou Kuyie nkùù baké keĩnk̄è nè ketenk̄è ku kó ibí.

⁷ Di yóó kú ben̄it̄ibè k̄ome mme,
di yóó duómu dim̄ou sikp̄àt̄ibí k̄ome.

⁸ Ti Yiè nKuyie nyít̄e kébekén̄e kutenk̄ù,
ke yé f̄òò tem̄e yeboṭè yem̄ou.

83

Bè f̄eũnk̄om̄e Kuyie nk̄obe kè bè bàà nKuyie

¹ Bè diemm̄e Asafu ȳènf̄è.

² Áú Kuyie! Bá nduó káré,
bá ndò nyúó! Bá mbúút̄oo.

³ A dootit̄abè beè buri,
a níimb̄è beè baati a kp̄éi.

⁴ Bè dàkiimu a n̄it̄ibè kp̄éi,
bè want̄i k̄édo a k̄obe a k̄ánk̄e bèmbe mudod̄.

⁵ Bè n̄ámm̄u ke tú:
tí k̄aten̄e kékuò be kó kuwuò nkum̄ou,

kè Isidayeeriḃe kó diyètìrì kpránné.

⁶ Bè dàkemu ke wēnné dinùù,

bè dḏḏnè betḃè metaummè ke bo dokénè fḥ nwe.

⁷ Edomiibe nè Isimayeeriḃe,

Mḃabiibe nè Akadiibe.

⁸ Kebadiibe nè Amḃdiibe nè Amadesiibe,

Fidisitēēḃe nè Tiiri eì kḃe.

⁹ Bá Asidii kḃe bè wēnnému,

bè dó kéteennè Dḃti yaàbí nyi.

¹⁰ Dḃḃ be a do dḏḏmè Mandiyāā eì kḃe,

Sisedaa nè Yabinni a bè dḏḏmè kukó nKisḥḥ.

¹¹ Adḃdi binte bè do de nku bēmḃu,

kénaá ntikùti ketenkè.

¹² Be kó sikipààtibí dḃḃ si a do dḏḏmè Odebu nè Sebu,

kè be kó bekpààtibè kperε ndḓnnè Seba nè Sadimmuna

be kperε do dḓmmè.

¹³ Bembε bèè nàà nke tú:

Tí fietenè Kuyie nkó ketenkè kétieke,

¹⁴ Kuyie n tū nkù,

a yóu kè tefḃḃdḓntèε bè tḓóté,

kuyaakùu bè tḓ tifḃkperḥi tēmè.

¹⁵ Cḓúté be muhāā nhḥḥ cḓúté mēè botí kutúúkù,

déútḓo be fεhāādeēnfε ḥḥ déútḓomè ditāri.

¹⁶ Bḃti be nè kuyaakù nè fetaafe,

donné be kḥmbùàtì nè kuyaakperikù.

¹⁷ Ānné be ifei,

kè dēε yie nkè bè da wammú fḥ nti Yiè nKuyie.

¹⁸ Yóu kè bèε di ifei,

kè be kḥmbùàtì nduḓ sáà,

yóu kè dēε bè di,

kè bèε kú.

¹⁹ Kè bèε banté ke do nfḥḥ maa yètìrì tu ti Yiè nKuyie,

kè fḥḥ baké ketenkè nè keḥnkè.

84

N yáámmu Kuyie ncḥḥè

¹ Bédēmbè kóo kḓtì diēmḃmè Kodee bí kó fεyēnfε bè diè nfε ke biennè kubḓmbonku.

² N Yiè nKuyie Mpakεdaa n dḓmu a cḥḥè mēdiè.

³ N yáámmu a cḥḥè dànkù mutarimù kè dē nh ḥḓtí,

m búḓ fḥ nwe kè diwèi m bo kè ñ yíú.

⁴ Inḃribí cekù tiyīēntì a cḥḥè nte,

sikpāncéndéi dḃunko siyiè nke pēŭ si bí a wūḥtḓrè borè ndε.

Fḥ nti Yiè nKuyie Mpakεdaa,

Kuyie nfḥḥ tu nkóo kpààtì.

⁵ Bèè bo a cḥḥè dē bè naatimu kè bè da sāntí sáà.

⁶ Dē nnaati bèè ikú Kuyie nyīnkè,

icε imḃu tūntemu be kpéi

⁷ Kè bè pēnké tēdḓntè kpetè ĩnkè,

menie mbuoté,
 kè feĩnkèmbóntaafèe ni kébónkùnne ketenkè.
⁸ Kè bè nkéí kè be wérímú yéúúí,
 kè bèe tuòkenè Siyḡḡ Kuyie mborè.

⁹ Ti Yiè nKuyie Mpaƙeɗaa kénté m báammí,
 fḡ nKuyie nSakɔbu do tú nkù n keènè.
¹⁰ Áú Kuyie! Fḡḡ tu ti kó kudɔpíkù,
 wéntení káyà a tãáté wè ke cãíné.

¹¹ Kè n yí a cĩètè mièke diyè òimáà,
 dè pèètèmu m bo yĩmè yewe tekɔpíítè (1000) kupíkù tekù.
 Kè n còmúmú fḡ Kuyie nkù n te a cĩètè bòri,
 dè wenninèmu m bo mbomè beyeibe cĩètè.

¹² Ti Yiè nKuyie ntu ti kó kuwenniku nku,
 ti kó kudɔpíkù,
 Kuyie mpããmu mesàà nnè tikpeti,
 kù ḡḡ í mmàntɛ diwèi bèè borimɛ wenni.
¹³ Dè nnaati wèè da duḡ nho máà,
 fḡ nti Yiè nKuyie Mpaƙeɗaa.

85

Kuyie nyĩmè diwèi bo mbonè bèè kù dḡ
¹ Bèdèmbè kóo kótì dièmmè Kodee bí kó feyènfè.

² Ti Yiè nKuyie nha benkemu a dómè a tenkè,
 ke kpènnéni Sakɔbu yaábí ìi do tú tidaati.
³ A dèitèmu a nìtibè kó meyei,
 a ùtèmu be yei mmemou.
⁴ A bónkùnne mu a mièke,
 a mièke domu.

⁵ Kuyie nfḡ nti deetiwè ti ténnéni,
 bónkùnne a mièke kèè ti peike.
⁶ A mièke bo nhã ke ti cḡú nsáà?
 A mièke bo mbo ti ìnkè nè ti yaábíòà?
⁷ Fḡḡ í yóó wète ke ti fòukunnà?
 Tínti a nìtibè ke ti pété a kó diwèlà?
⁸ Ti Yiè nKuyie nti benke a ti dómè,
 ke ti deeté.

⁹ N yó nkémúmu n Yiè nKuyie nyó n náké tí,
 ké yé kù nákéme ku kɔbe ke tú bè bo mbo diwèi mièke
 bè né nyé ke báá wète kéta deyinkpere mudòrìmù.
¹⁰ Kù deerímu bèè kù dé sãá,
 ku kó tikpeti yóó wète kébuotèmu ti tenkè.

¹¹ Mèdòrìmè sààmè nè timómmon̄ti dè wètenímu,
 dèè wenni nè diwèi kè dè buoté.
¹² Timómmon̄ti kó kuye yièni ketenkè nke,

dèè wenni kè dè cuutiní dēĩnkè.

¹³ Ti Yiè nKuyie nyóó ti duómму metuò,
kè tidiitì peítè ketenkè.

¹⁴ Timómṁnti yó nnimu ku ììkè,
ke keri kè ku tũ.

86

Nh ò mbo meyeñcaàrimè miēke kékuónnè fṣ nwe

¹ Dafiti bàñtèmè Kuyie.

N Yiè nKuyie n kénté kécauté m báammì,
n tú ocĩrì nwe, osénniwè.

² N tú wèè dǎdri wènwè a dómè, a nni nkānké,
mí nha kóo tǎntì, n deeté,
n yĩkú fṣṣ ìnkè fṣ nwèè n te.

³ N Yiè nKuyie nhá n kuó mmesémmè,
n tũũ nke kuónnè fṣ nwe.

⁴ Náríkùnnè n yèmmè mí nha kóo tǎntì,
n Yiè nKuyie m búf fṣ nwe.

⁵ N Yiè nKuyie nha sàmú ke cǐémmu,
ke kuó mmesémmè mediè mbèè da kuónnè.

⁶ N Yiè nKuyie nkénté m báammu,
kénté n dabònni n da kuónnè dì.

⁷ Kè meyeñcaàrimè n sǎñké nh òṣ kuónnè fṣ nwe, kàa n keènè.

⁸ Dibòò marì í da dònne,

fṣ nti Yiè nKuyie,
òmòu báá na kédòò a dǎdri dè.

⁹ Fṣṣ dǎò yebotè yemòu,
yè kàrinímú ke bo nínkú fṣ nti Yiè nKuyie nha ììkè,
kédeúkùnnè a yètìrì.

¹⁰ Ke yé a deumè ke dǎdri tidietì,
fṣṣ màà tu Kuyie.

¹¹ N Yiè nKuyie m benke a ce kè nni ntũ nha kó timómṁnti,
yòkùnnè n yèmmè kè nní da dé.

¹² N Yiè nKuyie n yó nda sǎntímu nè n yèmmè memòu,
n yó ndéúkùnkòmu a yètìrì sǎà.

¹³ Ke yé a sàà ndeumè n yĩnkè,
kàa deeté n wènni ké n dennení kudǎnkù.

¹⁴ Kuyie, sipòò yembè beè n dinté,
benitìyonkubè beè m munné ke bo n kuó bá bè í dake a kpéí.

¹⁵ Fṣ nti Yiè nKuyie nha sàmú ke mǎke onitì kó mesémmè.
Kàa miēke boò kàa dǎ onitì mediè,
ke tú timómṁnti yiè.

¹⁶ Wèṣṣenì m bíékè ké n kuó mesémmè,
duó mmí nha kóo tǎntì muwèrímú,
n deeté mí nha kóo nitipotǎntì birè.

¹⁷ Dòò tidietì n kpéí tì benkú a n dómè,

kè n dootitabèe yà kè ifei bè pī,
N Yiè nKuyie n teennè ke náríkùnnè n yèmmè.

87

Siyōō nwe iwuo nyimau yóó yènnímè
¹ Kodee bí kó fèyènfè.

Ti Yiè nKuyie mpūūtè Sedisadèmmu ditāsààrì ìnkè nke.

² Siyōō èi ndi ti Yiè nKuyie ndómè,
kè dè pèētè yehèkè teyè yemau Sakabu yaabí bo yè.

³ Fō nKuyie nkó dihèi,
bè da sāntí kè dè ðeumu a yetìrì kpéi.

⁴ Kè Kuyie ndò: N yóó kaammu bèè n yé,
kékaannè Esibiti kabe nè Babidanni kabe
nè Fidisii èi kabe nè Tiiri èi kabe nè Etiopii èi kabe
ke dò bè peité die.

⁵ Siyōō èi dii yóó naá nyebotè yemau kperi,
Kuyie nkùù baké kèìnkè nè ketenkè kuù yóó di maá.

⁶ Ti Yiè nKuyie nkuù yóó kaa nyebotè,
kéwāri ku pátiri mièke ke dò:
bè bè peité Sedisadèmmu nwe.

⁷ Behaubè nè bedèmbè kè bè ndiè ke da sāntí ke tú
be kperè demau bonní a borè nde.

88

N duúnnè mukūū mmu

¹ Bedèmbè kóo kótì Kodee dentīnni dièmmè Emanni Esidaiti botí kou
keuté fèè sáútiyènfè ke eunè fetārifè.

² N Yiè nKuyie n deētíwè, nh ò ntūū nke yu fō nwe,
kè dè biète nní nda kuðnnè.

³ Keè m báammì,
kéntè n dabònni.

⁴ Dè bi n wènni ndi,
n duúnnè kudònkù nku.

⁵ Bè n wènté ocí nwe,
n wèrímú í kraá.

⁶ Nè bèè dúò kudònkù tíi wè ndidóù,
n sàáténè ocí nwe wèè bo kudònkù,
a yè nwèè kpéi,
a ndùtè dèténè wè.

⁷ A n dootóo difòtìrì cūmpuri ndi,
dibiinnì dièrì mièke kudònkù.

⁸ A mièke kemau keè do n yīnkè ke n yònte,
a yēiti timau sārì n yīnkè nke.

⁹ Kàa n dētinnè n kabe kè n naá nyisíé be kpéi
n kpetímu, n yí mōke m bo yè dè.

10 N ta mefēūtīmè mmè ke kōmmú kè n n̄u n̄tiikè.

N Yiè nKuyie n kuònnè f̄ nwe yewe yem̄u,
n yuo n n̄u f̄ò bíékè.

11 Bécírìbè kpéí nke a d̄orimè tidietàà?
Bèd̄ombiùbè bo ente ke da s̄antaà?

12 Bèè bo dif̄tìrì mièke bè n̄à nha kó mesàà nkpeínàà?
Yàà bèè duó kud̄onkù bè bo náké a t̄umè timómm̄anti yiè?

13 Bèè bo dib̄inn̄i mièke bè bo banté a kó tidietàà?
Wèè ta kud̄ombiùkù ò bo na kébanté a wetímàà?

14 N Yiè nKuyie m búó f̄ nwe ke da kuònnè,
bá dii k̄unweñ̄i kè m báamm̄u t̄ùkemu a borè.

15 Dè ȳime n Yiè nKuyie nk̄aa n yete,
ba nte k̄aa í d̄ó n da yà.

16 N t̄ú osénn̄iwè nwe nè m bem̄mè,
n yí d̄étir̄inè muk̄ũũ,

a donnè n k̄omb̄ùt̄i nti,
n ténke í yé m bo t̄i mièke.

17 A mièke keè n c̄úté ke n t̄uò,
a yē̄t̄i t̄i n s̄ũũ n kè n ȳíke tin̄aañ̄ti.

18 Yewe yem̄u a yē̄t̄i t̄i n fité ke n dàt̄innè menie nk̄ōme,
ke n dàt̄innè m̄m̄u dim̄on̄n̄i dim̄áà.

19 K̄aa n d̄étinne n népobè nè n neitit̄abè,
kè n k̄obe kó dim̄à n d̄éténè.

89

Kuyie ndo d̄óunnè dii n̄u Dafiti di borè?

¹ Bè dièmmè Et̄ā Esidaiibe botí kou kó feyēnfè.

2 N Yiè nKuyie n yó ndièmm̄u ke náá nha n d̄ò mèè s̄àà.
N yóó nákému tidap̄t̄ont̄i t̄i t̄unn̄i a d̄orimè timómm̄anti.

3 A béim̄mu ke t̄ú a kó tin̄it̄i bomu s̄áà,
k̄aa kó timómm̄anti f̄íkkú tiwet̄i d̄ommè.

4 K̄aa d̄ònnè metaummè a t̄āāté wè,
a k̄oo t̄ont̄i Dafiti,

koò d̄óunnè din̄u ke t̄ú

⁵ a yóó f̄í n̄ho kó kuwuò ns̄áà,

kè tikp̄at̄i mbo weè kó t̄ec̄f̄ètè nè ti bo mbomè.

6 Ti Yiè nKuyie nkeñ̄kè k̄obe da s̄ant̄imu a diet̄i kpéí,

a k̄obe tikú ke s̄ant̄i f̄ nwe,

a d̄or̄i mèè kpéí nha béi n̄ti.

7 Òm̄u í bo keñ̄kè mièke wèè m̄annè ti Yiè nKuyie,
keñ̄kè k̄obe mièke òm̄u í da d̄onnè.

8 Kuyie nha t̄orè k̄arimè yè dé f̄ nwe,

bèè da or̄i bè í da daati.

⁹ Ti Yiè nKuyie Mpak̄ēdaa, we nkpeñ̄ni ke da d̄onnè,
ti Yiè nKuyie nha kpeñ̄nim̄u kè timómm̄anti da fité.

¹⁰ F̄òò baké dàméèr̄i koò ìkù,

kè yenéfin̄f̄irè p̄un̄i f̄òò ò̄ yè bónk̄unne.

- 11 Fṣṣ̄ do nànte Esibiti kòò ùtìre kékua,
 fṣṣ̄ do cíe nha dootitə̀bè nè a kó muwḗrímú.
- 12 Fṣṣ̄ te kénkè kè fṣṣ̄ te ketenkè,
 ketenkè nè ke kpàti timə̀u fṣṣ̄ dè fií.
- 13 Kubakù cànkù kó kutempè nè kubakù yóu kə̀ku fṣṣ̄ dè d̀̀̀.
 Bèè bo Tabə̀ə tāri nè bèè bo Edimə̀ə kperi bè dè̀úkunko fṣṣ̄ yè̀tìrì.
- 14 Fṣṣ̄ kó kubakù kpeñni kàa nò̀tè m̀̀ke muwḗrímú,
 kàa nò ndemə̀u.
- 15 A beə̀nti wennimu ke síe kè tìi te kàa kpàti fiíkú.
 A ní a ei ke di d̀̀əri mesàà mme nè timóm̄m̄nti.
- 16 Dè nnaati kubotí kùu da íúti f́ nti Yìè nKuyie.
 Bè bo nké́ri a kó kuwenniku miéke.
- 17 Nè a kpé́i nke bè ỳ̀nkunè̀mè diwè̀i yewe yemə̀u,
 a wetí m̀̀è kpé́i nte kè bè sántí be máá.
- 18 Fṣṣ̄ te kè be yè̀tè feí kè bè m̀̀kè muwḗrímú,
 a kó mesàà mmeè bè yè̀úti muwḗrímú.
- 19 Ti Yìè nKuyie nfṣṣ̄ te wèè tu ti kó kudə̀pikù,
 wèè te Isidayeeri be wèè te ti kóo kpà̀ti.
- 20 A do benkemu amáà a nìtìbè ké bè béinnè ke d̀̀:
 Míi duó n kó meteə̀mmè okpà̀rinuə̀nti,
 míi dè̀ite n nìtìbè miéke odapà̀ kòò dè̀úkunne.
- 21 N yàmu Dafiti n kóo t̀̀nti,
 kòò còú mmekù̀d̀ nkoò càñné.
- 22 N yó nhò p̄́m̄mu nè n nò̀tè,
 míi ò kànnè tikpàti
 ke yó nhò duə̀ mmuwḗrímú
- 23 O dootitə̀bè báá ò do kóò dè̀éte,
 onitiyeyiwe báá ò díi nyifei.
- 24 Míi yó nni o ì̀kè ke kò̀uti o dù̀ntə̀bè,
 ke poti bèè ò ní.
- 25 N kó timóm̄m̄nti nè n sàà dè yóo nhò bonèmu,
 nè n kpé́i nkòo wḗrímú ndéúkú.
- 26 M bo duó nkòo mbaké Meditedandee kóo dà̀mè̀èrì,
 kè̀ntə̀ kédíténè kukò nhEfadati.
- 27 O bo nni nyu ke tú o cíe,
 Kuyie nkùu ò te, o kó dipè̀ri dii ò dèeri.
- 28 Kè nh ò d̀̀̀ n kóo po,
 kòo í̀p̄̀nkù bekpà̀tìbè beə̀mə̀u bèè bo ketenkè ì̀nkè.
- 29 Kè n kó mesàà nní nhò bonè sáà,
 mí nnè we ti kó metaummè báá kũnté.
- 30 O cíè̀tè báá paà okpà̀ti,
 kénkè bo m̀̀è botí sáà o kpàti yó mme mbo.
- 31 Kòo bí me ndootóo n kuó,
 ke ténke í tũ n tié,
- 32 Kè bè cà̀ari n kuó,
 ke í tũ n tannò.
- 33 M bè ànné kudə̀ú bè yete m̀̀è kpé́i n kpeti,
 kè bèè cuó be caà̀rì̀mè kó tiyè̀ti.

- 34 N né báá bè yetenè n kó mesàà,
m báá yóu m bo bè dèòmè m béi ntì.
- 35 M báá cake m bè dèònè mèè taummè,
m báá náké n nùù kékpatè.
- 36 M béimmu ke pàrikè nè n yetisààrì,
m bo souté Dafitaa? M báá dè dèò bitì.
- 37 O wuò nyó nsákému sáà,
kòo fuku mbo sáà diyìè dèmmè.
- 38 Otànkù bo mèè botí tiwetì sáà kè ti ò wùò,
o kpàtì yó mme ndò.
- 39 Kuyie nha né ò yetemu koò dootóà?
Koò yè kemieke wenwe okpàtì a tãáté wèà?
- 40 Ke sènkèrì fí nnè a kóo tǎntì di kó metaummè,
ke bo nhokpàtì pìi ketenkè kè di sãù.
- 41 Ke buó nyiduotí ìi fitè o cǐtè,
ke pùò nho cǐkperì kè sì naá ntidobontì.
- 42 Kè becepèmbè pènkù ke tóú bè dó dè,
kòo pètitòbè ò daú.
- 43 Ke duó kòo dùòntòbè ò na,
kòo dootitòbè yãnkù.
- 44 Fǒǒ kùò okpàrisiè kó menatimè,
bá a í ò teennè mudoò mieke.
- 45 Fǒǒ fiète fekpàtìpàtifè o nòu mieke,
ke bo nhokpàtikàrì ketenkè.
- 46 Ke yààte o dapàntì kó yewe,
kòo dii nyifei mediè.
- 47 N Yiè nKuyie, dè yó nkááké de kàa yóu a bo nti sòrìnèmmè?
A mieke bo nhã ke ti cóú muháá nkòmaà?
- 48 A yému ke dò n fòmmu í detóo,
a dèò onìtì dimònnì sámpòrì kpéi nke.
- 49 Onìtì mǎù bo wèè bo nfòu ke báá kúà?
Yáà we mbo na kéyenténè o wènni kudònkù?
- 50 N Yiè nKuyie mmesàà nha do dǎorimè kòte ke?
A do nàké Dafiti ke dà a yó nhò dèèrì dè bore?
- 51 Kuyie nha yému bè ti diinko ìi fei tínti a kó betòmbè.
A yému ke dò n tǎ yebotè péu ndì.
- 52 Bèè í da dó bè ti sáámmu,
ke sáá nha kóo kpàtì a càñné wè tipùtì timòu.
- 53 N Yiè nKuyie nha yètìrì ndeu sáà.
Kè dè mme ndò. Amì.

YESĀĀ MPÁTÍRÌ DINAANNÌ

90

Onìtì pènkùmu kè Kuyie nkuu í pènkù
(Yesāā 90-106)

¹ Mǎyìisi Kuyie nkóo nìtì kù bàntèmmè.

Kòò dā: Ti Yiè nKuyie nnè meketimè mōnni fṣṣ̄ baā tú ti kó disòrì.

² Yetārè do í bo diì mōnni,

ketenkè mu ndo í dṣṣ̄ kàa bomu sáà ke tú Kuyie.

³ Fṣṣ̄ tṣ̄nṣ̄nṣ̄nko benitibè ketenkè bè yènni kèè mieke.

Fṣṣ̄ ṣṣ̄ bè nàké ke dṣṣ̄: Benitibè dindi wṣ̄tenè ketenkè.

⁴ A borè, yebie ntekoupiitè (1000) dò ndiyiè dimáa ndi, keyènkè kèè bo ke wennṣṣ̄, teyenkenkéétè.

⁵ A ṣṣ̄ yè pṣ̄èmmu tidòuntì tṣ̄mè,

tì ṣṣ̄ pṣ̄ṣ̄tṣ̄o dikūnweñni de kó yebie nyi cáánnè timúti.

⁶ Timúti ṣṣ̄ kótému dikūnweñni ke póri,

kuyuoku kémóté kékpeí.

⁷ A mieke kèè ti yè kè ti wṣ̄rímú dèè,

a mieke kèè donnṣ̄nṣ̄ko ti kōmbùṣ̄ti.

⁸ A wúómmu ti caàrimè,

a kó kuwenniku mímu ti kó yesòrè yemau.

⁹ A mieke kèè ti yè kàa yàari ti we,

kòo niti ṣ̄ nyóó wei mēmáa kòo fōmmu pānke deè.

¹⁰ Ti fōmmu kó yewe í pēnkù yebie nsipisiyiekè,

bekperibè beè tūṣ̄kù yebie nsipisini,

de kó yewe mieke yesūkùye tu mutōmmú kpeye nye nè tihòuti nè mesémmè,

mufōmmu pēnkému kè ti kéri mukūṣ̄ mbíékè.

¹¹ We nyé a mieke kó kuyonku mamè ke na ké nda dé?

We mbo na kényíté a mieke cóú nke mamè?

¹² Ti benke ti we māmè,

kè ti na kémṣ̄ote meyèmmè.

¹³ Ti Yiè nKuyie, dè yó nkááké de kàa wṣ̄tení ti bíékè?

Ti kuó mmesémmè tinti a kó betōmbè.

¹⁴ Cūñni a kó mesàa mmedie pike dikūnweñni,

kè ti nyānku nè diwèi ti fōmmu mumau mieke.

¹⁵ Ti duó ndiwèi kè di mmannè a ti dií mmèè sémmè.

Ti duó nkuyēnaatí kè kù mmannè a ti dií nyèè bie nyifèi.

¹⁶ Yóu tinti a kó betōmbè kè ti yà a kó tidietì,

kè ti yaàbí yà a kpeñnimè.

¹⁷ Ti Yiè nKuyie nhá ti dṣṣ̄ mesàa.

Duó nkè ti tōmmú ti dṣ̄ri mù nyié,

ṣ̄ yóu kè ti tōmmú ti pī mmù nyié.

91

Kuyie nti kánkémè

¹ Fṣ̄ nwèè ā Kuyie nkùu baké keñkè nè ketenkè ku kó disòrì mieke ke díéké muwṣ̄rímú mumau yiè nkó medéè,

² Fṣṣ̄ kù yu ke tú: N kó disòrì n kó tecēkpetè.

Kuyie nkùu n te n duó nkù mmáa.

³ Kuú da deerí nè ticùṣ̄ti bè da dií ntì,

nè mutenkūṣ̄ mmùu na nda tūṣ̄kení.

⁴ Kuú da oke ku fiṣ̄ti kó medéè.

Kuù kó tifètì miεε nke a sòrimè.

Ku kó timòm̄m̄nti tii da kánké dikātepiì nè dimátìyaàbòri de kōme.

⁵ Bá kè keyènkè biite kufōwáá mbá nda bo a í yó nyĩèkù ipie nyii duóni kuyie ncuokè.

⁶ Yoo mutenkũ mmù cènti keyènkè, nè muməmmú mùù cánni ke kòù kuyie ncuokè.

⁷ Kè benitibè do tekəupíítè (1000) a píkù, a bakù you tekəupííítè (10000) dēmarè báá da kááké.

⁸ Nwúó nkéyà nè a nuə, A yóó yàmu Kuyie nyóó yietímè beyeibe.

⁹ Ti Yiè Kuyie nkuù tu a kó disòri. Kuyie nkùù baké keĩnkè nè ketenkè kuù da kánké.

¹⁰ Meyei mbáá da tuəke, kuyēĩku makù báá tóónnì a cīfētè.

¹¹ Ti Yiè nKuyie nyóó duóm̄mu dinùù ku tōrè, kè yè nda baa bá kàa kòri kè,

¹² ké nda ceúnè ku nəu, bá a naàcètè báá bété ditárì marì.

¹³ A bo nnaùti yeciricirè nè yedaute, kéncenti yekpamaà nnè iwààke ìnkè.

¹⁴ Kè Kuyie mbéi nke dò: A me nni cáátímè n yóó da deetému, a me nni mbàntémè n yó nda kánkému.

¹⁵ Kàa ní n yú kè n yie, m bo nda bonè meyeñcaàrimè miεε, m bo da deeté ké da déúkùnne.

¹⁶ M bo duó nkàa mbo kémante, kè dè nda naati, kè n da benke m̄i tumè a deetiwè.

92

Beyeibe yóó yàmu meyei kè besààbèe yà mesàà

¹ Bè diè nfèè yènfè teom̄pùtè yiè.

² Dè wennimu ti bo nsántímè ti Yiè nKuyie, ke diè nke déúkùnko ku yètiri kuù baké keĩnkè nè ketenkè.

³ Dè wennimu ti bo nnáámmè ku kó mesàà nkpeí dikũnweh̄ni m̄onni, kè dè biite tí mpĩèkù kù dòòrimè kù béi ntì,

⁴ ke mbie ntikùtiduùti nè tibómbonti, ke bie ndebémbénnè terè iwēĩ kperε.

⁵ N Yiè nKuyie nha p̄i mmùù tōmmú diwèi mu nni bonè, a dəòri dè deè n naati kè n yíú.

⁶ N Yiè nKuyie nha tōmmú deumu, kàa yentotí cūmpúrì.

⁷ Kuyènkù báá na ké dè banté, kudiènkù báá na ké dè yīfētè.

⁸ Beyeibe ñ nkótírì timùti kōme mme, kè meyei ndəòribè bitírì,

kè mukũũ nsàà né bè bàa kumànkù.

9 N Yiè nKuyie f́ mme mbo keĩnkè nke sáà.

10 Ti Yiè nKuyie nte a dootitòbè ke kò,
meyei ndòòribè bəmou cíerìmu.

11 F́òò n duó mmupaaanàwērímú,
ke n waare mekòpàmmè.

12 N wúómmu n dootitòbè dòori dè bá n yí yīèkù,
ke yo bèè n dónè meyei be kó ihúu kè dè í n kòónnè.

13 Wèè dòòri Kuyie ndómè ò dònne mupuommu mmu mùu ò nsenti,
ke dònne Dimaa kó detedierè bè tu dè sètìrì dèè kòtírì medìè,

14 dèè fiíkú Kuyie ncīètè mièke,
ke sèntè ke yènní te dānkù.

15 De kó detie nhō mpéímu bá kè dè kòté,
dè nkpaá píéké mesémmè ke bitírì.

16 Deè benkú o Yiè nKuyie nwetímè,
ke tú o kó dipèrì,
meyei nyí bo ku borè.

93

Kuyie nkuù tu okpààti

1 Kuyie nkuù tu okpààti, tikpàti tii tu ku kó diyaàbòrì,
kè muwērímú tú ku naàkònfè.
Deè te kè ketenkè fiíkú bèù bá ke í nampú.

2 Ti Yiè nKuyie, a kpàti í m̀ake tì keté dè tì me nyí m̀ake kumànkú.
A bo nè dimònni ndi ke yó mbo sáà.

3 Ti Yiè nKuyie nyikó mpíemmu ke uuti,
kè yenéfinfirè iiti,
kè kutoweku dáátí.

4 A me ndeumu ke p̄ēté menie nkó kunòodo,
ke p̄ēté dàméèrì kó yenéfinfirè.
Ti Yiè nKuyie nha bomu nkeĩnkè ke p̄ēté dende kó dimàà.

5 Ti Yiè nKuyie nha kuó tú imómm̀onyi nyi,
a cīètè sàmú ke yóó nsà sáà.

94

Kuyie nkuù yóó p̄eite bè dòòri dè ku kòbe

1 Áú ti Yiè nKuyie! F́òò òò p̄eite,
f́ò nwèè te mupeitimù benke a kpetì.

2 Kuyie nf́ò nwèè yóó bekénè kutenkù,
íté k̄eyietí sipò yembè bè m̀annè tii yeti.

3 Ti Yiè nKuyie, dè yó nkááké de?
Yé dè yó nkááké dè kè beyeibe yóu tiyānkùti.

4 Bè náante betòbè kpéí nke,
ke p̄ēti p̄ēti,
ke náante sipò kó tináànì,
ke tú meyei ndòòribè.

5 Ti Yiè nKuyie mbè fěũnko a nìtìbè mbe,
 bè diĩnko a kɔbɛ mbɛ mesém̄m̄.
 6 Bè kòu bɛkúpobè mbɛ nɛ bɛpòòbè.
 Kɛ feu iciribí.
 7 Kɛ náá nke tú: Ti Yiè nKuyie nyí wúó,
 tí Yiè nKuyie nSakɔbu do tú nkú í dake.

8 Díndi tiyèintì dɔ̀̀nè meyoòmmè.
 Tidìèntì díndi dè yó nkááké de kè di mɔ̀̀te meyèmmè?
 9 Kuyie nkùù ànné onìtì yeto, kù bo yĩ̀̀ke kù bo keemàà?
 Kunku kùù ànné onìtì inuɔ kù bo yĩ̀̀ke kù bo yàmàà?
 10 Kunku kùù tiè nyebotè kù báá na ké bè potáà?
 Kuù í duò mbenìtìbè meciinàà?
 11 Ti Yiè nKuyie nyé̄mu onìtì kó iyēntotí,
 kù yé̄mu ì tumè kuyaakù.
 12 Dè nnaati onìtì ti Yiè nKuyie ntié nwè,
 kù ciikũnko wè nè ku kuó.
 13 Dɛ̀̀e yó nhò kánké diyie yeiri yiè,
 kɛ baanè bè bo keúmè oyeiwe f̄tí.
 14 Kɛ yé̄ ti Yiè nKuyie nh̄́ í ndootóomè ku kó benìtìbè,
 kù í yóó yóu ku te bè.
 15 Obeéntì sà̀̀wè yóó cɔ̀̀tému tibeéntì.
 Bèè yèmmè wenni kè bè nhò tũ.

16 We mbo n kónné kè tí dokénè beyeibe?
 We mbo n teennè kè tí kpannè meyei ndò̀̀ribè?
 17 Kè ti Yiè nKuyie ndo í n teennè
 nè yíe n do bo kudɔ̀̀mbiũkù nku.
 18 Kè n naàcètè dó késeite.
 Ti Yiè nKuyie nkó mesàà mmèè ò̀̀ n cóúté.
 19 Kè iyēntotí n sũ̀̀nnè,
 a ò̀̀ m bántèmu kɛ náríkũnne n yèmmè.
 20 A bo wènnénè bebeémbè bèè tu benìtikò̀̀bè,
 bembè bèè fěũnko benìtìbè nè ikuó kó diyètìràà?
 21 Bembè bèè ò̀̀ dake kɛ bo kuɔ onitisà̀̀,
 kè dò ò̀̀ cà̀̀rè, bá ò̀̀ í cà̀̀ràà?
 22 N Yiè nKuyie nkuù me ntú n kó tɛ̀̀ckpetè.
 Kuyie nkuù tu dipèri dii n kánké.
 23 Kù yóó duó nkè bɛ yei ndo bɛ yɔ̀̀ Ìnkè nke.
 Bè yonku kpéi nte kè kù yóó bè kùò páíí.
 Ti Yiè nKuyie nkuù ti te,
 kù yóó bè kùò kédeè.

95

Tí kɔ̀̀tenè Kuyie nɔ̀̀tètè nè diwèi

1 Ti kɔ̀̀tenè kénsántí ti Yiè nKuyie,
 diwèi nti bonè ti Yiè nKuyie nkè ti nyíútí,
 kuù tu ti kó dipèri dii ti deeri.
 2 Ti kɔ̀̀tenè ku c̄̀̀tètè kɛ kù sántɛ,
 kémpíétí kɛ bie ndɛ̀̀bémbénnè nè diwèi.

³ Ti Yiè nKuyie ndeumu,
kù tu okpààti diewè nwe ke kpeñnì nè yebòkè yemou.

⁴ Kuù baké ketenkè nè ke cūmpume,
yetārè nè ye yómmè.

⁵ Kuù dḍò dāméèrì kè kuù ò te.
Kuù piíté ketenkè nè ku nou.

⁶ Tí tannè ku cīètè kénínkú késīnné kékōnke,
ti Yiè nKuyie nkùù ti dḍò ku ìkè.

⁷ Kuù ti te kè ti tú ku nìtìbè kù cēm̀m̀m̀ bè,
tipièti kù kpàake ti nè ku nòutè.

Kè Kuyie ndi béinnè yíe

⁸ di baá kpénk̀nnè di to,
di yembè do dḍorimè Mediba.

Bè do dḍò dè diyìe mari Masa kó dikpàa mièke.

⁹ Di yembè do kù bennému,
bè do de nkù yàáké bá nè bè do me nyàmè kù pī mùù tōmmú.

¹⁰ Yebie nsipísìnàà mièke kè kùu bè pè,
ke béi nke dḍò ku mbotí yèmmè meè kù dèténè bá bè í yie ku kpeti.

¹¹ Mēm̀m̀m̀ kè ku mièkeè bè pèike kè kùu béi nképarikè ke yí
bè í tati ku èi meom̀p̀m̀m̀ kperi.

96

*Dentènè feyem̀p̀aǹfè Kuyie nkpeí
(Wénté 1 Bekpàatibè tōmmú 16:23-33)*

¹ Dentènè ti Yiè nKuyie nkpeí nfeym̀p̀aǹfè,
kutenkù kumou kòbe dentènè ti Yiè nKuyie nkpeí.

² Ndiennè ti Yiè nKuyie nkpeí, ndéúk̀nk̀onè ku yetìrì.
Nnàánnè yewe yemou tináaḥ̀sààti ku deetímè kpeti.

³ Nákénè ibotí t̀ei ku kó tikpeti kpéi.
Nákénè yebotè yemou ku t̀ndièm̀m̀ kpéi.

⁴ Ti Yiè nKuyie ndeumu ke m̀annè disānni.
Kuù duò tikōmb̀b̀òti ke pēētè yebòkè yemou.

⁵ Yebotè m̀òke yèè b̀òkè tu siyáàb̀isí kpeye nye.
Ti Yiè nKuyie nkuù me ndḍò kēf̀nkè.

⁶ Kuwenniku diekù nè tikpàti deè bo ku borè.
Tikpeti nè tidietì deè piéké ku cīètè mièke.

⁷ Kutenkù kumou kòbe nsántí ti Yiè nKuyie.
Ndéúk̀nk̀onè ti Yiè nKuyie ku kpeti nè ku wērímú de kpéi.

⁸ Ndéúk̀nk̀onè ti Yiè nKuyie nyètìrì.
Di ní ǹtò yepārè kétannè ku cīètè d̀ankù.

⁹ Di ní ndò mpáí ke nínkú ti Yiè nKuyie nyìkè,
kutenkù kumou kòbe, nkpeutínè ku ìkè.

¹⁰ Nákénè ibotí t̀ei mièke ti Yiè nKuyie nkuù tumè okpààti.
Kè dèe yie nkè kutenkù nfííkú só ke bá nkpeutí.

Ti Yiè nKuyie nkuù bekùnè yebotè kè dè wenni.

¹¹ Kēf̀nkè á nyānku, ketenkè, diwèl nda bo.

Dáméèrì nè dèè kó dimàà bo a miéke yṓṣtènè.
 12 Dikpáà nè dèè kó dimàà bo a miéke nhaunè.
 Titúúti kó detie mpoténè tipíèti
 13 ti Yiè nKuyie nyìikè, kù kèrínímu,
 kù bonímu ke bo bekénè kutenkù,
 kù yóó bekénè kutenkù kè dè nwennimu,
 kébekénè yebotè nè timómmanti.

97

Kuyie mbakémè kutenkù kumau

1 Ti Yiè nKuyie nkuù tu okpààti,
 ketenkè kemau kabe nyānkunè,
 yehékè détiyè kabe nhaunè.
 2 Diwétirì nè dibìnnì deè kù fité,
 kù baké kè dè wennimu kè ku beénti sié.
 3 Muhāā mmuù ni ku ìkè ke kéri,
 ke tontì ku dùàntòbè bèè kù fité.
 4 Kuù duó nkè fetaafe mii nkutenkù,
 kè kutenkù kabe dè yau ke kpeuti.
 5 Yetàrè yìerimu ti Yiè nKuyie nyìikè mekùò nkōme,
 kunku ti Yiè nKuyie nkùò baké kutenkù kumau ku ìkè.
 6 Keĩnkè nāammu Kuyie ntumè timómmanti yiè,
 kè yebotè yà ku kó tikpetì.

7 Bèbòoféúbè bemau ifei bo bè pí.
 Bèè pòtìné yebakè nè sitenkaanì.
 Díndi yebakè dimau nínkúnè ti Yiè nKuyie nyìikè.
 8 Ti Yiè nKuyie nha dòò ti,
 Siyṓṣ kabe ti kèèmu kè diwèi bè bo,
 kè Sudaà kabe ti kèè ke yānku.
 9 Ketenkè kemau duómè,
 ti Yiè nKuyie nfṓṓ baké keĩnkè nè ketenkè kemau,
 a pèētému yebakè yemau.

10 Díndi bèè dó ti Yiè nKuyie, nníinnè meyei.
 Kuù kánkè ku kabe,
 ke bè deérìné beyeibe.
 11 Bèè dòòri timómmanti kuwenniku kuù ṣ mbè mí.
 Bèè yèmmè wenni bè ṣ mmakemu ndiwèi.
 12 Díndi bèè dòòri timómmanti nyānkunè,
 nsāntínè ku ke déúkunko ku yètìrì, kù do mpáíi nwe.

98

Pietenè ti Yiè nKuyie

1 Feyènfè.

Dentènè ti Yiè nKuyie feyempànfè, kù dòò tìi dieti kpéi.
 Nè ku wèrímú diemù mmu kù deérímè.
 2 Ti Yiè nKuyie mbenkemu kutenkù kù deérímè.
 Kuù benke yebotè kù dòòrimè timómmanti.

³ Kù í yè mmesàà kù do yè nkù yóó dāòmè Isidayeeriibe,
kù pī́mumu kù bēi ntì.
Itemmànke imou kabe yamu,
Kuyie nkùù ti te kù ti deetémè.

⁴ Kutenkù kumou kabe pietenè ti Yiè nKuyie,
ndiènnè ke íú.

⁵ Mbiennè kukùtidùkù ke déúkunko ti Yiè nKuyie,
kémbie ntibómbonti ke diè.

⁶ Ndéúkunkonè ku nè siheú, nè yetâtehe.
Pietenè ti Yiè nKuyie nkuù tu okpààti.

⁷ F́ ndáméèri yóòtè nè a mæke dè demou.
Ketenkè nè dèè kó dimàà bo a mieke nyānkunè.

⁸ Díndi ikó, mpoténè tipíeti.
Díndi yetārè kè di wēnné kēiite.

⁹ Ti Yiè nKuyie nkèrínímu ke yóó bekénè kutenkù.
Kuù yóó bekénè kutenkù kè dè nwenni.
Kuù yóó bekénè yebotè séi.

99

Ti Yiè nKuyie ti kóo kpààti dò mpáíí nwe

¹ Ti Yiè nKuyie nkuù tu okpààti kè yebotè kònti au.
Kù kàri ku kpààtikàri beñkèmbàribè cuokè nke,
kè ketenkè sánti.

² Ti Yiè nKuyie nyètìrì deumu Siyóó èi mieke.
Kù deumu kè kuù baké yebotè yemou.

³ Nsāntínè ti Yiè nKuyie, ku yètìrì deumu,
ke duò tikōmbùàti kù dò mpáíí nwe.

⁴ A kpeñnìmu ke tú okpààti wèè dó tibeénti sààti,
ti Yiè nKuyie nfóò ti benke kuce kùù sié.
Fóò benke timómmanti Sakabu yaabí cuokè.

⁵ Ndéúkunkonè ti Yiè nKuyie nyètìrì.
Nínkúnè ku kpààtikàri ìkè kékōnke, kù dò mpáíí nwe.

⁶ Mōyiisi nè Anō bē do tú Kuyie nkuó niùbè mbe,
kè Sammuyeeri ntú wèè bāá nKuyie.
Bèè do óó yú Kuyie nkè kuu yie.

⁷ Kù do bē náánnènni diwētìrì mieke nke.
Kè bē nyíé nku tannò ke pī́ nku kuó kù bē duó nyì.

⁸ Ti Yiè nKuyie, bē do ò nda náánnè kàa bē còúmmu,
f́ nKuyie nke bē ćémmu be yei.
Kè bē cààrè a né yóó mbe to.

⁹ Ndéúkunkonè ti Yiè nKuyie nyètìrì.
Nínkúnè ku tāsàari ñnkè.
Ti Yiè nKuyie ndò mpáíí nwe.

100

Ti ní ta Kuyie ncīētè nè yesāā

¹ Disānni kó feyènfè.

Ketenkè kemou kabe pietenè ti Yiè nKuyie.

² Mpīnnè ti Yiè nKuyie ntōmmú nè diwèi.

Kātenēnī ku borè kēndiēnnè diwèi.

³ Banténè ke dò nKuyie nkuù tu ti Yiè.

Kuù ti dòò kè ti tú ku kabe,

ku nitibè, ku piētì kù cēmmú tì.

⁴ Kè di ní tati ku cīētè di nkù sāntí.

Kè di ta te dānkù di ndéúkunko ku yètiri,

ké nkù dāunnè mutōmmú, ke déúkunko ku yètiri.

⁵ Ti Yiè nKuyie nnìtimu kè ku sàà mbo sáà.

Kuù dòòri timómmanti nè kù baa bomè sáà.

101

Okpààti yēmmè ò yóó ntū ntimómmanti

¹ Dafiti kó feyènfè.

N yó ndiēmmu Kuyie nkó mesàà nnè ku beénti,

n yó ndéúkunko fšò yètiri nè n kó iyie.

² N yó nkéri bèè dó mēwetímmè bè bo kùù ce miēke nke.

Dè yó nkááké de kaa kātení m borè?

N yó ntū nkuce wenniku nku n yēmmè kaku, n kabe cuokè.

³ M baa yie nkénwúó ndēmarè yeire,

n yí dó bèè í tū ntimómmanti be kó mufòmmu,

be borime í n yūš.

⁴ Mēyēmmè yeimee fūte m borè,

beyeiβe m baa bè tōnnè.

⁵ Bèè wátiri βetabè disòri m bo bè dèite,

bèè m̀ake sifei nè sipəə yembè n yí yóó bè wēnnénè.

⁶ Bèè dòòri timómmanti n yó mbè yēmu,

nè be tū yó nwē nke bo,

wèè tū nkuce sàakù wèè yó ntú n kóo tōnti.

⁷ Wèè ciinte βetabè de yiè nyí m̀ake dikàri m borè.

Wèè m̀ake siyáábisi de yiè mbáá cómmú n yìkè.

⁸ Bá dii künweñni n ní yóó deitemu beyeiβe ti kó ketenkè miēke,

n yó deitemu bèè dónè βetabè meyei n Yiè nKuyie nkó dihei miēke.

102

Osénniwè bàammè Kuyie

¹ Osénniwè yēmmè cààrēmè kòò bàá nKuyie nke kù benkú o sémmè.

² N Yiè nKuyie, kénté m báammìi,

yóu kè n dabònni tuəke a borè.

³ Bá m bítínné, meyeñcaàrìmè yìè,
kénténí m bíékè, n da kuðnnèmu yíe,
còuté m báammìi báá ɔɔte.

⁴ N kó ye we yeè yenni kuyukú kōme,
n kũò yeè còuté yehāākũò ntēmè.

⁵ N yèmmè meè sàáténè timúkpeti,
n ténke í yé mudii kpeti.

⁶ N kōmmú ke kōmmúmu,
n kònti kpeímu ke dāri n kũò.

⁷ N sàáténè kuyīnwuokù kùù bo kùnkú dikpáà,
n dōnnè dionduò òù bo òùndi tidobontì mièke.

⁸ Nh ò n yíe nkéwúómmu ke kuò,
n cúókému tenòtè ò ncúókémè ditou ìnkè.

⁹ N yeibe n sáántemu ye we yeməu,
n níimbè ò mbuò nkusìnkù ke beúnè mí nwe.

¹⁰⁻¹¹ A mièke keè n ye ke n còuté
kè mutápeí nnaá n kó mudii.

A mièke keè n yonke
kè n nōnnieti taà n yò ndè

ke yé a n dootóomè

¹² N we yeè pēnké medéè ntēmè,
n kpeí timúti kōme mme.

¹³ N Yiè nKuyie nha kpaatirìmu sáà,
benitibè yó nyé fšò kpeí nsáà.

¹⁴ A itimu ke bo kuó mmesémmè Siyōō ei kəbe,
a do náké òù mōnni kpeí ò tùòkemu
kunáá mbo da pīnnè ò Siyōō kəbe.

¹⁵ A kó betəmbè tínti ti dōmu Siyōō bá nè ò me ndomè,
mesémmè wè nti bonèmu bá nè ò me nnaámmè tidobontì.

¹⁶ Yebotè yóo bantému ti Yiè nKuyie nkó diyètìrì,
kutenkù kó bekpààtìbè bəməu yóo yàmu ku kpeti.

¹⁷ Ti Yiè nKuyie nyóo wēte kémaámu Siyōō ei,
kù yóo benkemu ku kpeti o mièke.

¹⁸ Kù yomu osénniwè kó mubáammu,
kù í senku o báammìi.

¹⁹ Bèe ti wāri kutōnkù kùù kpaaní ku kpeí,
kè bè yóo pié bèe sántè ti Yiè nKuyie.

²⁰ Kù boni kéìnkè nke ku cēsààtè ke wúónní,
ti Yiè nKuyie nke mbo ke wúónní ketenkè.

²¹ Ke bo keè tikpetínti kó isáútìi,
kédeetè bèè duunnè mukũũ,

²² ke bèe náké Siyōō ei mièke ti Yiè nKuyie nkpeí,
ké nkù sánti Sedisademmu ei mièke,

²³ yebotè bo tí ndii mōnni,
yekpààtìyò bo wēnné kébántè ti Yiè nKuyie.

²⁴ M berínè kuce cuokè nke kè kù dèite n wērímú,
ke kũpunnè n we.

25 Áú Kuyie! N da báámmu, bá n toote,
 ke yé fí bomèmu sáà yebie nyebie.
 26 Fí fí dđò ketenkè nè dimònnì,
 tiwetì tu a nòutè kó mutòmú mmu.
 27 Dende yóó pètèmu, kè fí nní mbo,
 dè yóó kótèmu kuyààkù tēmè.
 A yóó dè kpèúmu kuyààkù kāmè, kè dèe ceete.
 28 Fí nyie me mbaa yó ndò nha dòntì nti,
 a we í deu.
 29 A kó betòmbe bí yóó mọtèmu dikàrì,
 kè be yaàbí nfiíkú teii a ìikè.

103

Dafiti sântemè Kuyie

¹ Dafitii kó feyènfè.

N sántímu n Yiè nKuyie nè n yèmmè meməu,
 n wènnì dèúkùnkomu ku yetisààrì.
 2 N sántímu n Yiè nKuyie nnè n yèmmè meməu,
 m baa yè mmesàà nkù n dđò mè kó mèmamè.
 3 Kuù n cīnko n caàrìmè meməu,
 kuù m miékùnko m mòmú muməu.
 4 Kuù n dènne difòtìrì mièke,
 kuù cóúnnì ku kó mesàà n yīnkè, ke n kuò mmesémme.
 5 Ke m píe ndiwèi n fòmму kó yewe yeməu mièke,
 ke wète ke m bénkùnne kè m pùu fēcīrife òmmè.
 6 Ti Yiè nKuyie nkuù bekù kè dè wennì,
 kuù òò kónné bè di wè nè muwèrímú kóò duò nhò dò nkénte dè.
 7 Kuù benke Məyiisi ku kó ice
 kè Isidayeribe yà ku dietì.
 8 Kuyie nsémme deumu, kè kù dđòrì mesàà,
 ku mièke í cāā kèpéikú, kù nìtimu mediè.
 9 Kù òò í nhā ke kpa nsāā,
 ku mièke òò í nhā ke péi.
 10 Kù í ti yietì ti caàrìmè māmè,
 kù í ti fəku ti yei mmāmè.
 11 Tiwetì yòutenè mèè botì ketenkè,
 Kuyie nkó mesàà mme ndeu bèè kù dé be kpéi.
 12 Diyie yiení kè dè dètirinè dè taà kè,
 ti Yiè nKuyie nhòò me nti dètinne ti caàrìmè.
 13 Onitì ò ndó mèè botì o bí,
 ti Yiè nKuyie mme ndó bèè kù dé.
 14 Kuyie nyèmu kù ti pùtènè mù,
 kù yèmu ke dò nti tú mutāā.
 15 Onitì fòmму dònne timútì nti,
 mù òò pórímu timútì tēmè.
 16 Kè kuyaakùu fuutení kè mu kperεε deè,

a ténke báa banté mù do borè.

17 Ti Yiè nKuyie nkó mesàa nhò mbonèmu bèè kù dé sáà,
kù ò mbè dòòrimu dèè sié bembè nè be yaábíó.

18 De kó mesàa mbomu bèè pí nku taummè,
ke yé ku kuó kpéi nke doòri ì yèmmè be kpéi.

19 Ti Yiè nKuyie òfíí nku kpààtikàrì tiwetì nti,
ke baké demòu dèè bo.

20 Díndi Kuyie ntòrè nsāntínè ku,
díndi bèè tu muwērímú yembè ke yíé nku kpèti,
kè kù òò béi nkè di yie nkù yè mmù.

21 Diyie nè otànkù nè siwàà, nsāntínè ti Yiè nKuyie Mpackedaa,
díndi bèè pí nku tómmú ke yíé nku kpèti.

22 Díndi kù dòò dè, nsāntínè ku,
kuù baké tipíitì timòu.
N wènnì, á nsāntí a Yiè nKuyie.

104

Ti bo nsāntímè ti Yiè nKuyie nkùù dòò demòu

1 N wènnì á nsāntí a Yiè nKuyie.

N Yiè nKuyie ndeumu mediè,
kuù te tikpetì nè disānni.

2 Kù dàátí kuwenniku nku diyaàbòrì kōme,
kuù pité tiwetì bè òò pitémè kuyààkù.

3 Kuù fíí nku cîètè yewetè ìnkè,
kè yewetè tu ku sántè,
kè ku fèti tu kuyààkù.

4 Kuyàakù kuù tu ti Yiè nKuyie ntòrè,
kè fèhāādèènfè tu ku kó betòmbè.

5 Kuyie n kuù fíí nketenkè kó dipūū,
kè kè fííkú sàà yebie nyebie.

6 Kè kù kè dàtínné menédiemè kuyàakù kōme,
kè mè dàtínko yetārè.

7 Kè kùu péi nkè mèe coké,
kè kùu pèe mmetammè bá mè í wuoké.

8 Kè mèe pōntení yetārè kécúténí dibiri,
kékote kù mè benke dùì bòrì.

9 Kuù mè kèété kumànkù mè yó nkááké dè,
ké báa wètení kédátínné ketenkè.

10 Kuù niù sibíí kó menie nkè mè taà ikó,
nke pūò nke tūū nyitāfuò.

11 Kè tiwanwantì timòu yò,
kè dikpáà kó musāmmarímú* mè kòùnè sinéyēī.

12 Kè sínò cèkù si yíèntì dèborè,
ke kari dètie nyínkè ke kuò.

* 104:11 dikpáà kó musāmmarímú: Tèhontè matè nte kè tè dònnè sāmmarímú ke né bo dikpáà, de kó síweí í bo kunitisòukù ke dò ntí nyé si yètè.

13 Kuyie mbo ku cīètè nte keĩnkè,
ke yòðrì yetārè, kuu te kè ketenkè sànnè menie.

14 Kuu te kè timúti yìenì kè iwũð bo nyo,
kè tidiiti bo mpeí kè benìtibè pieti ke yo.

15 Ketenkè nke menaà nyìenímè ke cātinko onìti yèmmè,
ò ãð de mpétè mekùò nkéwaare o ìkè kè kè mmièti,
bè de mpieti tidiiti ke yo nke mōke muwērímú.

16 Kè ti Yìè nKuyie nkó detie nsànnè menie,
Dimaa kó detie mbè tu dè sètiri kù fiíkú dè.

17 Sinoo de ncekù si yīèntì,
icuo nde ncekù i yīèntì ke wentí.

18 Kè sitābòó bo yetārè dièyè ìnkè,
kè yeseete taà yepèrè fiè.

19 Kuyie nkuu dòò otānkù kòò bo m baàti yemòrè,
kè diyìè yé di ãð ta dii mōnnì.

20 Kuu ãð yúnì dibiiñni kè dèe yī keyènkè
kè tikpasīntì timou íté mucèmmu.

21 Yecìricìrè kó yepàà nhō mbeti ke bo pī,
ke kontí ke móú Kuyie nku mudii.

22 Kè diyìè yetinì yèè cìétè kétaá ye dèntì mieke.

23 Kè benìtibè me ntó yènnì kékūstì be tōnnè,
kènkémmúnè kuyuoku.

24 N Yìè nKuyie nha pī mmutōmmú diemù mmu,
a dòò dèè kó dimàà a dè dòònnè mecii mme,
dèè piéké ketenkè fṣṣò dè dòò.

25 Nte dàméèrì ke duò ke í sénnì
tiwanwantì tibotì tibotì tidièti nè tisámptòti kè dè piéké o mieke.
Bá tí í dò nkékaa nkédeè.

26 Kè bàtòòbè cènti o mieke tipūti timou,
dáméèrì kó musīmmù† a dòòmù kè mù bo nkpeiti o mieke.

27 Tiwanwantì timou bùó fṣ nwe,
kàa bo ntì duò mmudiì dè dò nhá ntì duò ndii mōnnì.

28 Fṣṣò ãð yaaténì kè tìi kóú,
fṣṣò ãð yanne a nòùtè kè tìi di kénsànnè.

29 Á tì bùtinnè kè tìi ta kukōmbòdoróo mieke,
deite ti wemmu kè tìi kú kéwēte mutáá mmièke.

30 Kàa ti duónko a kó muyaá nti fòùtemu,
ketenkè bo wēte kénaá nkepànkè.

31 N Yìè nKuyie nha kpetì mbo sáà,
dè nda naatinè a tōmmú a pī mmù.

32 Kàa wènté ketenkè kè sàntèmu
kàa kàáké yetārè yè còuté muháá mmu.

† 104:26 dàméèrì kó musīmmù: Dimōnnì kòbe yèmmè do dò nfewàáfè mafè fèè bo dàméèrì mieke yoo femùòfè mafè yoo dibòò dimómmōnni fèwàáfè diáfè, Kuyie nyóó kuò fè yemòrè sonye. (Wénté Mudáamma 12:3,9).

33 N fòmmu muməu n yó ndièmmu ke sánti n Yiè nKuyie.

Kè n kpraá wei n yó ndéúkùnkomu ku yètiri.

34 Kùu yie nkécouté n kó yesāa,

mí n yie nYiè nKuyie nkuù n duó ndiwèi.

35 Beyeiɓe kó dimàà òmòu bá nkpraá ketenkè ìnkè.

Benitidənnibèe deè páíi ketenkè.

N sántímu n Yiè nKuyie nnè n yèmmè meməu.

Sāntenè ti Yiè nKuyie!

105

Ò dentenímè Kuyie mbè dɔ̀ dɛ

(Yenáaànkéké 1-15 Wénté 1 Bekpààtibè tɔ̀mmú 16:8-22)

1 Nsántínè ti Yiè nKuyie,

pīèkénè ku yètiri.

Nákénè yebotè mutəndiemù kù pī mmù.

2 Ndiènnè ke kù sánti nè debémbénnè,

nnáánnè ku dieti kù dɔ̀ tì.

3 Mpətinè ku yètiri, kù dò mpáíi nwe,

di yèmmè nnaati díndi bèè wanti ti Yiè nKuyie.

4 Wammúnè ti Yiè nKuyie nnè ku wērímú,

nwantinè kù ho ndi bonèmè sáà.

5-6 Díndi ku kóo tɔ̀nti Abarahammu kó kuwuə nkəbe

di báa yè nku dɔ̀ tì dieti kpréi.

Díndi Sakəbu yaábí kù tāáté bè

di báa yè mmutəndiemù kù dɔ̀ mù nè kù nàké tì.

7 Kuù tu ti Yiè nKuyie,

kuù baké ketenkè keməu.

8 Kù í yīè mbiti ku taummè kpréi,

ku nùu kù béi ndi tidapùntɔ̀nti tekəupíitè (1000) kpréi.

9 Kù í yè nkù dɔ̀nnè mèè taummè Abarahammu,

kù me nyí yè nkù dɔ̀nnè dìi nùu Isaki ke pàrikè.

10 Kù nàké dìi nùu Sakəbu di duómu,

kù dɔ̀nnè mèè taummè Isidayeeri mè bomu nsáà.

11 Kù do ò nàké di ke dɔ̀:

N yóo da duómmu Kannahāa tenkè.

Di kperε nde n di duó ndè.

12 Bè do í sū, bè do í tú bèmabè

ke tú bepɔ̀bè de kó ketenkè.

13 Kè bè nkéri ke pēnkute yebotè yebotè,

ke tati yekpààtiyo yekpààtiyo.

14 Kù do í yie nkòo məuù bè fēū,

kéncaú mbekpààtibè be kpréi.

15 Ke náa nke tú:

Di báa kááké n cāíné bè.

Di báa dɔ̀ meyi mbèè náa m pāānaànti.

16 Kè kùu tannéní dikònni be tenkè miεke,

kè bèe mǎnté mudii.

¹⁷ Kè kù né níi nhoniti,

Sosefu bè do fité wè kòò ntú kudaakù.

¹⁸ Kè bèe táú nho naàcèi mefimme,

kód duú ntimáti,

¹⁹ kémbaànè Kuyie ndo ò nàké tì bo dǎòmè,

kè Kuyie mbenke ò í cààrèmè.

²⁰ Kòo kpààtìi duó nkè bèe ò píté,

wenwe wèè baké yebotè weè ò fīi.

²¹ Kòo kpààtìi ò baá nkòò mbaké o cǐètè temou,

kémbakénè okpààtì te dè demou.

²² Kè dè bo yie kòò niité bèè tū nhokpààtì,

wenwe Sosefu ò bè dǎnèmè

kétuo mmecii ndihèi kó bekótibè.

²³ Isidayeri me nkò nhEsibiti,

Sakǎbu me nkàri Kammu tenkè.

²⁴ Kuyie nde nduó nkè be wuǎ nsūi.

Bè de nkpenke képǎtè be dùǎntǎbè.

²⁵ Kè Kuyie nceete Esibiti kǎbe kó meyèmmè,

kè bè nníi nku nìtibè,

kéndó ké bè bǎ nnè mecii.

²⁶ Kè Kuyie ntǎnni ku kóo tǎnti Mǎyiisi,

nè Anǎ kù do tǎātè wè.

²⁷ Kè Kuyie nduó nkè bèe dǎò mebenkùmè Esibiti

nè ku kó muwǎrímú.

Kammu èi ndi bè do dǎòmè tidietì.

²⁸ Kè kùu duǎnni dibiinnì kè dèe biite,

bè mǎu í nna kéyete ku náànti.

²⁹ Kè Kuyie nceete menie nkè mèe naá mmeyi,

kè siyǎ kú.

³⁰ Kè yecedakèe píe mbe tenkè kemou,

nè sikpààtǐcǐi miékoo.

³¹ Kè kùu béi nkè isǎi píe ndihèi nè tidǎndǎnti.

³² Fetaafè na nniumè kè fetaafè mǎtǎrè yeè né cùténì

kè muháá ncóuté be tenkè kemou,

³³ kécake detie mbè tu dè fínyǎ nè bè tu dè fikíè,

kémari detie ndemou be tenkè miéke.

³⁴ Kè kùu béi nkè fecofee tanní,

nè sibeii péu péu.

³⁵ Kè dèe déútóo timúti timou ketenkè,

kéaroo dèè kó òimàà yìèni ketenkè.

³⁶ Kè kùu poté bèè tu Mpo bemou Esibiti tenkè,

bè píe bè be dacǎnti miéke.

³⁷ Kè kù kǎbe nyeti ke tǎ timáti péiti nè mesǎo,

kè bèe kété kéyè bá òmǎu kǎnti í nyǎrike.

³⁸ Kè dèe narike Esibiti kǎbe bè yèmè,

ke yé kufǎwǎá ndo bè autémè mediè.

³⁹ Kè Kuyie nduǎnni diwetiri kè di níi mbè diéké,

ke níi mbè mí keyènkè.

⁴⁰ Kè bèe mǎo Kuyie nyimaa nkè kùu bè duó nyepèpère

nè keĩnkè kó mudii kè bèe di kénsànnè.

⁴¹ Kè Kuyie nyaté dipèri, kè menie nyènni kémpũò, képõnté tedõnté kó dikpáa kukó nkõme.

⁴² Kù do kpáá yé ku nùu sààri, kù dõúnnè dì ndi ku kóo tõnti Abarahammu.

⁴³ Kuù dènnè ku nitibè kù tããté bè nè diwèi, kè bè nkéri ke iúti.

⁴⁴ Kè kùu bè duó nyebotè tenkè, kè bèe tieke yebotè ùùti kperè.

⁴⁵ Kè dè bo yie nkè bè ntũ nku tié, ke yíe nku kuó yē mmù.

Nsãntínè ti Yiè nKuyie!

106

Isidayeribe í dómè Kuyie nkè Kuyie mbè dó

(Dináankéé 1, 47-48 wénté 1 Bekpààtibè tãmmú 16:34-36)

¹ Nsãntínè ti Yiè nKuyie!

Déúkùnnè ti Yiè nKuyie, kù nitimu,

kè ku kó mesàa mbo sáà.

² We mbo na kénáké mutõndiemù kù pĩ mmù?

We mbo na ké kù sãnte kédeè ku sãnni?

³ Kunaatí ríbonè bèè dõòri dèè wenni,

bèè tũ ntimómmõnti sáà.

⁴ N Yiè nKuyie nhá nyé n kpéi,

fó nwèè dõòri a nitibè mesàa,

yàa tí deeté fó nwèè tu odeetiwè.

⁵ Kè dèe yie nkè m pété mesàa, a dõõrimè a tããté bè,

kényãnkù kubotí kùu tu a kòku kù yãnkumè,

kè n wènnénè a kòbe kè tí mpòti.

⁶ Ti càkemu ti yembè càkemè, ti yetému,

tũ te mecaàrimè.

⁷ Ti yembè do í banté tidietì a dõò tì Esibiti,

bè do í kpáá ke yé mesàa nha do bè dõõrimè péu, péu,

kéyete a kpeti dàméèrì tipèntì kou borè.

⁸ Kàa baa bè deeté a yètìrì kpéi,

kè benitibè bo banté a kpeñnimè.

⁹ Fõò do péi ndàméèrì tipèntì kou, kòo kũũ,

kè bè nkéri menie ndo borè ke dò mbè kèrì tedõnté.

¹⁰ Kè fõò bè deeté nè bèè do bè níi

kè bè pãtenè be dootitabè.

¹¹ Kè menie ndátinnè be dùõntabè

bá òmòu í nyenté bá omáa.

¹² Kè bèe yie nha náãnti, kèndiè nke da sãnti.

¹³ Kè dè nyóó yíe kè bè yènko a pĩ mmù tãmmú,

bè í nkènté ke bo yà a yóó dàò tì.

14 Bè bo diì m̀ǹǹǹ dikp̀rà̀ mieke,
kékéte bè bo nyáámmè bè í m̀àke dè,
kékéte bè bo nyíinkomè f̀s̀ nKuyie nha mieke
dikp̀rà̀ t̀d̀ònt̀e mieke.

15 K̀àa bè duó mbè da beké dè,
kè bèe dè di k̀ép̀.

16 Bè karì mieke kè bèe íté kénhèènnè M̀ỳỳisi nè Aǹò̀ a cànné wè.

17 Kè ketenkèe aate kémaánkoo Datanni,
kè mutáá ndátínnè Abidammu kó dit̀nǹi.

18 Kè muháá ncóúté de kó kut̀nk̀ù k̀òbe,
kè fehãàdeñfèe déútóo de kó benitiyèibe.

19 Odebu t̀ar̀i bè de nyie ntimáti kéuté kè dè ndò nkunaabiiku.

Kè bè nninku ke báá ntimáti bè ỳe nt̀i ke ut̀e,

20 kétúóté Kuyie nkùù tu be kó disãnni
kédonnènè fenààfè kó kufènk̀ù dèè càà ntimúti,

21 kèyènkoo Kuyie nkpréi,
kunku kùù tu be deetiwè.

Kùù d̀ò̀ò̀ tidiet̀i Esibiti ei mieke.

22 Kùù do d̀ò̀ò̀ tidiet̀i Kammu tenkè mieke.
Kùù do pí nmut̀ndiem̀ù dàméèr̀i tipènt̀i kou mieke.

23 Kè Kuyie nni ndó ké bè k̀ùò bəm̀òu páíí,
kè ku kóo t̀ònt̀i M̀ỳỳisi k̀ù tãáté wè,
weè né cómmú Kuyie nnè benitibè be cuokè,
ké bè pàte kébónk̀unnè ku mieke bá k̀ù í mbè k̀ùò.

24 Kè bèe senkèr̀i diheì sààr̀i,
bè í nyie nke dò nKuyie mbè nàké t̀i bo dàò.

25 Kè bè nséi nKuyie mbe touti mieke,
bè í nkènté be Yiè nKuyie ntammè.

26 Kè k̀ùu youte ku ǹòut̀e kèparikè ke d̀ò̀
k̀ù bo bè k̀ùò dikp̀rà̀ mieke,

27 kécíe mbe wuò nyimòu kè ìi ta ibot̀i t̀eì tenkè,
kékú ibot̀i ìi í ỳé Kuyie nyi cuokè.

28 Kè bèe taunnè dibòò Baadi Peòò ei,
kécááké iwũò bè fié ì becíribè.

29 Kè be d̀ò̀ò̀rimèe yonke Kuyie,
kè k̀ùu bè poté kuyèiku mak̀ù.

30 Kè Pinasi íté kécómmú,
képoté bèè cààr̀e, kè Kuyie nkó kuyèikuu cómmú.

31 Kè Kuyie mp̀ensir̀i o t̀ómmú kè bè nnáá mmu kpréi nyebie nyebie.

32 Mediba kó tebinte borè kè bèe íi nKuyie mmieke,
dèè t̀oǹi M̀ỳỳisi meyei.

33 Ke ỳé bè do suurèmmè o mieke kòo náké bá ò í ntot̀i o yèmmè.

34 Bè í nk̀ùò ibot̀i t̀eì,
t̀i Yiè nKuyie ndo ỳe mbèe ì k̀ùòmè.

35 Kè bèe k̀òòrènnè ibot̀i t̀eì,

kétũnne i kó medaòrìmè,

³⁶ kéfíé iwũò ibotí tɛi kó yebòkè,

kè yéè bè bə.

³⁷ Kè bè nfeu be bí inítidabí nè inítipobí yebòkè,

³⁸ kénkə̀u benìtibè bèè í cààrè dèmarè,

ke feu be bí inítidabí nè inítipobí,

bè do ì feu Kannahã kó yebòkè nye,

késāũ nketenkè nè menitiyĩ.

³⁹ Kè be daòrìmèè bè sɪnkũnne,

kè bèè yete Kuyie nkénfeu yebòkè ke cánnì.

⁴⁰ Kè Kuyie mmièkeè bè yè mediè mbembe ku nìtibè,

kè kũu bè pè mbembe kũ do te bè,

⁴¹ Kè kũu yóu kè bèè ta ibotí tɛi nɔu mièke,

bèè bè nũ nkè bèè bè baaté ké mbè fěũnko.

⁴² Kè be dootitə̀bè mbè fěũnko,

kè bèè bè bòúté.

⁴³ Kè Kuyie nni mbè dɛɛrí kuce mɛpéu,

kè bè né nyetírí ku tíé, ke kpénkũnko be to,

ke dake tati meyei mmièke.

⁴⁴ Kè kũu yà be sémmè kékeè be dabònnì,

⁴⁵ kédenténí kũ do bè dònnè mèè taummè kpéí,

ku sémmè deũ mèè kpéí, kè kũu bè kuó mmesémmè.

⁴⁶ Kè kũu duó nkè bèè do bè pĩrĩmũ,

kè bèè bè kuó mmesémmè.

⁴⁷ Ti Yiè nKuyie nha ti dɛɛté,

ti dennení ibotí tɛi mièke ké ti tíí,

kè ti ndéúkũnko a yetisààrì,

kè ti nda pòtìnè ke da sãntí.

⁴⁸ Ti Yiè nKuyie ntínti Isidayɛɛribè tũ nkũ, a yètìrì ndeu,

a yètìrì do deũmu ke yó ndeu sã̀,

benìtibè bɛmɔu, yiennè ke dò:

Dè mme ndò! Nsãntínè ti Yiè nKuyie.

YESĀĀ MPÁTÍRI DINUMMURÌ

(Yesāa 107-150)

107

Kuyie ndɛɛté bè kũ sãntímè

¹ Ndéúkũnkonè ti Yiè Kuyie nkũ nìtimu,

ku sàà mbomu nsã̀.

² Dĩndi ti Yiè nKuyie ndɛɛté bè, ñsãntínè ku,

dĩndi kũ fiètè bè di dootitə̀bè nɔu mièke.

Ndéúkũnkonè ku.

³ Dĩndi kũ dennení bè yehékè yemɔu mièke kè di tíí.

Diyiè yìèni kè nè di taà kè,

kubakũ yóu nè kucãnku kə̀be ñsãntínè ku.

⁴ Bè do áámmu dikpáà mièke ketempéíkè,

bá dihei í bo ke dò nkékari,

⁵ kè sinéyēi bè poté nè dikònnì,

kè bèe duúnnè mukũũ,

⁶ kéta mesémmè mieke kékuónnè be Yiè nKuyie,
kè kùu bè deeténè meyeñcaàrimè.

⁷ Ké bè nííté kuce kùu sié,
kè bè bo kò ndihèi kékari,

⁸ kéndéúkùngo ti Yiè nKuyie nku sàà nkpréi,
kù dǎò tii dieti ke bo deeté benitibè ti kpréi.

⁹ Kuú duó nsinényēi do bo bè kè bè yà,
ke duó ndikònni do bo bè kè bè di ke sànnè.

¹⁰ Bembè bèè do ã dikpetíntou mieke dibìnni,
ke bo mesémmè mieke ke táú mefimme.

¹¹ Ke yé bè do yetemè Kuyie nkpeti,
késenkèrì Kuyie nkùu baké kèĩnkè nè ketenkè ku kó itié.

¹² Kè kùu bè tanné meháàrimè mieke kè bèe kèke,
kénduò bá òmòu í bè ímmu.

¹³ Kè bèe ta mesémmè kékuónnè be Yiè nKuyie,
kè kùu bè dènnè meyeñcaàrimè mieke.

¹⁴ Kè kùu bè dènneni dikpetíntou mieke dibìnni,
kékéété tidaati kó iwēi.

¹⁵ Kè bè ndéúkùngo ti Yiè nKuyie nku sàà nkpréi,
kù dǎò tii dieti ke bo deeté benitibè ti kpréi.

¹⁶ Ke yé kuú kèétemè disowũò kó yecàkè,
ke bàké imatidei ìi do páké.

¹⁷ Bè tu tiyèintì nti ke tú benitikòbè,
nè be kó mecaàrimè ke tanné bemáà mesémmè.

¹⁸ Ke pè ntidiiti timòu,
ke duúnnè kufōti.

¹⁹ Ke ta mesémmè mieke ke kuónnè be Yiè nKuyie,
kè kùu bè deeténè meyeñcaàrimè,

²⁰ kéduònni ku náànti kè tii bè miekùnnè,
ké bè deeténè kufōti.

²¹ Kè bè ndéúkùngo ti Yiè nKuyie nku sàà nkpréi,
kù dǎò tii dieti ke bo deeté benitibè ti kpréi.

²² Kè bèe kù pāmmú yesāā nkó yepārè,
kémpīēkùnè diwèi ke náá nku dǎò dè.

²³ Bè do centinè bàtóòbè mbe dàméèrì mieke,
ke pí mbe tōmmú dàméèrì mieke.

²⁴ Bè yàmu ti Yiè nKuyie mpī mmùu tōmmú,
kù dǎò tii dieti meniè mmieke.

²⁵ Kù do béi nku nùu mèmáà ndi,
kè kuyaakù diekùu iténi kényííngo yénéfínfirè,

²⁶ kè bàtóòbè nyiiti ke dekù deĩnkè,
ke cuuti ketenkè fũò,

ke bè duò mmeyeñcaàrimè.

²⁷ Kè bè ìkèe fité kè bè nháá nke dò mbè muó mmenáà.
Kè be cii mmemòuu deè.

²⁸ Kè bèe ta mesémmè mieke kékuónnè ti Yiè nKuyie,
kè kùu bè dènnè meyeñcaàrimè mieke,

²⁹ kécónnè kuyaakperikù só,

kè yenéfinfirè dò bèù.

³⁰ Kè dèe bè narike kuyaakù kperikù còmmùmè,
kè ti Yiè nKuyie mbè sée mbè dó dùi bòri.

³¹ Kè bè ndéúkùnkò ti Yiè nKuyie nku sàà nkpéí.
Tidièti kù dòò tì ke deeté benitibè ti kpéí.

³² Nsántínè Kuyie kubotí kumou tinnì mièke,
ké nkù sántí bekotibaabè tii ndè.

³³ Kuyie nkuù òò ceete ikó ndieyi kè dèe naá ntedankpetè,
kéduò nkè sibií kó ketenkèe naá nketenkè kèè dònté menie.

³⁴ Kuù do duò nkè ketensàakèe naá mmètiè nkó ketenkè,
benitibè bèè kè bo be kó kuyonku kpéí.

³⁵ Kè kù me ndó kù ceete tedankpetè kè menie nyènni,
kè menie ndo í bo dèè naá nsibií.

³⁶ Kè kùu dè kànnè dikònni do bo bè,
kè dèe naá ndihèi kè benitibè mbo,

³⁷ kékúúti depaa nkéfikú detie mbè tu dè fínyí,
kè dèe pié mmediè.

³⁸ Kè kùu bè dòò mesàà nkè bèe pié késũũ,
kù í nyóu kè be wũũ yaate.

³⁹ Mesémmè nè mehárìmè,
dèè do bè yààte kékékùnnè.

⁴⁰ Kè ti Yiè nKuyie nsenkèrì sikpààtibìi,
kéduò nkè bè nháá nfekpáfè mièke kuce í borè.

⁴¹ Kuù deeté beçiribè mesémmè mièke,
ke duò nkè be wuò nsũũ nyiwũò dõmmè.

⁴² Bèè dòòri dèè sié kè bèe dè yà kè dèe bè narike,
beyibe bie kó yenò í ntàúté.

⁴³ Wèè mòke meyèmmè wèe daate de kpéí,
wèe banté ti Yiè nKuyie nkó mesàà nkù dòò mè.

108

N dó kénampemu kéente dikũnweñni ndi

(Yenàànkékè 2-6 Wénté Yesāa 57:8-12. Yenàànkékè 7-14 wénté Yesāa 60:7-14)

¹ Dafiti yènfè ò dèntè fè.

² N kãmbùòti í nampú,

Kuyie n yó n dièmmu ke da sántí.

Ke biennè debémbénnè dèè tu n kó disānni.

³ N kùtidùùti nè m bóbonti, entenè!

N dó kéente dikũnweñni ndi.

⁴ N Yiè nKuyie nyó nda sántímu benitibè cuokè,
kéndéúkùnkò a yètìrì ibotí cuokè.

⁵ Ke yé a sàà mpèètóomè tiweti,
kàa kó timómmanti sènté yewetè.

⁶ Kuyie nhá ndeu keĩnkè
kàa kpeti mbo ketenkè kemou ìnkè.

⁷ A ti deeté tínti a dó bè mediè.

Kénté m báammu, yàa ti pate nè a wèrímú.

8 Kuyie mbéimmu ku cēsààtè miεke,
ke tú kù yóó bè namu, kétotí Sisemmu εi,
kéberí Sukotí biriku kétotí,

9 Kénte Kadaadi εi nè Manansee kperi.

Kè Efadaimmu ntú ku pìi,
kè Sudaa tu ku kó kukpààtìpààti.

10 Məabu tu tenaate nte, kù wùònnè tè,
kù namu Edəmmu koò bonté kuneükù dèè benkú kù bè temè,
ke péú Fidisitēεbe mekparitamme.

11 We mbo n kətenè diheikperi?

We mbo n tanné Edəmmu tenkè?

12 Kè dè í tú f̄ nKuyie nkùù do ti dootóo,
bá a ténke í niènnè ti kó behāāpòmbè mudoò.

13 Kətení ké tí teennè, tí patenè ti dootitəbè.

Ke yé oniti kó meteəmmè í túmè məmamè.

14 Kuyie nyó nti bonəmu kè ti p̄ mmutəndiəmu.
Kuù yóó nàu ti dùəntəbè.

109

Bè sei nwè məəmè Kuyie mmeteəmmè

¹ Bedəmbè kóo kótì diəmmè Dafiti yənfè.

Kuyie n sántí f̄ nwe, bá nčíékóo,

² ke yé beyeibe, besoumbè náantemè n kpéi,
bè náá ntì tu siyààbisì nsi.

³ Meníummè kó tináahti tii n fité,
bè n kpənnè detetirè nde.

⁴ Mí me mbè dómu kè n kó ticuuti né tú iwátii,
n né kuənnè Kuyie nku be kpéi.

⁵ M bè dəòri mesàà mme, kè bè n yietì meyei,
m bè dómu kè bè n cu meníummè.

⁶ Bè nàámmu n kpéi nke tú:

Duənnè we onitiyeiwe,
kòo dùəntəu wèè bo ò wátì kòo mbo o bakù yóu.

⁷ Kè bèε ò bekénè kényà o caàrimè,
Kòo kó mubáammuu náá mmuyeiimu.

⁸ Kòo kó yeewe kūpe,
kòo təu məu cəuté o f̄t̄iri,

⁹ kòo bí náá nyiciribí,
kòo pokùu náá nhokúpokù.

¹⁰ Kòo bí náá mbeiciəmbè, kémmúóte,
kényè i dobontì kényāūti.

¹¹ Kòo bantiebeε tieke ò məke dè deməu,
kè bepəðbèε éi o òuti kpepe.

¹² Oməu ténke bá nhò dəòri mesàà,
oməu me mbáá kuó nho bí mmesémmè, ò ku ke yóu i.

¹³ Kòo yaàbí kú ke deé, kòo kó kuwə nkpanné,
o yètiri bá nkpaá bo.

14 N Yiè nKuyie nha báá yè nho yembè kó meyei nkpéí,
o yó kó mecaàrimè báá íté a ìkè.

15 N Yiè nKuyie nhá nyé be yei nkpéí,
kè bè bá ndenniní be kpéí ketenkè ìnkè.

16 De kóo nìti í m̀ò̀te mèè kpéí mmesémmè,
ke fèù nhocìrì, koò kùo mesémmè mieke.

17 Ò me ndómè kusìnkù nku kùu do o ìnkè,
ò í me ndómèmu mesàà, mèe ò dé́ténè.

18 Kè kusìnkùu ò dátinné diyaàbòrì kòme,
kéta o mieke menie nkòme,

kétuòke o kùò mèkùò nhómme.

19 Kusìnkùu naá nho kó diyaàbòrì kènaá nfenaakònfè,
kòò nkù yi sáà.

20 Kuyie nhá yóu kè dè mme ndò mbèè náante n kpéí.
Bèè kó dimàà náante n kó meyei dèe me mbè d̀ò̀.

21 F́ó n Yiè nKuyie, f́ó nwèè n te,
a bá m b̀ontóo a kó diyètìrì kpéí.

A sàà ndeumu, yàa n deeté.

22 N tú osènniwè nwe, ocìrì.

Dè cààrè n yèmmè mme.

23 N kèrì ke p̀enkému medéè ntēmè,
bè m bètìmu dicádónnì kòme.

24 M bou ke bou dinùù ndi kè n núu nhò̀te,
m m̀antè mmàà ndi mudii ke c̀fete.

25 N naá nyisíe kperè nde be ìkè,
kè bè n yàu ke dáankoo be yo.

26 N Yiè nKuyie nf̀ò̀ò n te, yàa n teennè,
nè a kó mesàà nkpéí yàa n deeté.

27 D̀ò̀ò kè bèe banté a kó muwèrímú mmumè,
kébanté ke dò n Yiè nKuyie nf̀ò̀ò mè d̀ò̀ò.

28 Bembè m b̀ommù kusìnkù nku,
kè f́ó nni n d̀ò̀rì mesàà.

Kè bè ité ke còrímú beè yóo di ifei,
mí nha kóo t̀antì kè nni mbo diwèi mieke.

29 Mesenkùmèe dátinné n níimbè,
kè bèe dáátì ifei diyaàbòrì kòme.

30 N yó nsántì n Yiè nKuyie nnè metankperímè mme,
bá nè ditinnì miékoo n yó ndéúkunkomu ku yètìrì.

31 Ke yé kuù kommumè ocìrì,
ke bo ò p̀atenè bèè ò bekùnè.

110

Kuyie ntàáté wè kòò tu ikuó niùti ke tú okpàati

¹ Dafiti yènfè.

N Yiè nKuyie n nàkému n Yiè nke yí
we nkàrì o bakù youú,
ke kèmmúnè kù bo ò duómme o dootitabè,

112

Wèè wetí ò ɔ nkarimè ke íyĩ̀kù

¹ Nsāntínè ti Yìè nKuyie!

Dè nnaati onìti wèè dé Kuyie,
dè nnaati wèè pieti diwèi ku tannò mieke.

² Kuyie mbo dɔɔ mesàà nwèè wetí o kó feyanfè,
o kó kuwuɔ mbo nkpeñni be tenkè mieke.

³ Mesàà nè tikpàti dè yó mbomu de yiè ncĩ̀tè,
Kuyie nhò wùó nwèè wetí wènwe sáà.

⁴ Kè dè biitoo wèè wetí Kuyie nkuù ɔɔ ò miíté,
wèè sà ke mǎke onìti kó mesémmè,
Kuyie nkuù ɔ nhò mí.

⁵ Dè ñnaati onìti wèè pènni betɔ̀bè o kperɛ nè diwèi,
ke tũ nyikuó duó ke dòmmè,
ke tũnni o kpeti.

⁶ De yiè nhò í ndo bitì.

Bè ɔ nyému wèè wetí o kpréi nsáà

⁷ De yiè nkòo kèè tiyeiti matì ò ɔɔ í nyĩ̀kù,
dè ɔɔ í nhò nampe ke yé ò duómmè omáà Kuyie nku.

⁸ O kǎmbùàti í duò, ò í yĩ̀kù demarè,
kòò wetí o dootitɔ̀bè, ò ɔ nyému weè yóó namè.

⁹ O nàùtè yàammu kòò pāā mbeçĩ̀ribè,
Kuyie nhò wùó nwèè wetí wènwe sáà,
o wẽrímú nè o kpeti kè dè dèúkú.

¹⁰ Kòo yeiwe ò wùó nkè dè ò yóù,
kòò càá nho nù ke cĩ̀tiri,
oyeiwe dó dè ɔɔ yè detetirè nde.

113

Ti dòmmè kénsāntí ti Yìè nKuyie

¹ Nsāntínè ti Yìè nKuyie!

Díndi ti Yìè nKuyie nkó betɔ̀mbè, ñsāntínè ku,
ndéúkunkonè ti Yìè nKuyie nyètiri.

² Ti Yìè nKuyie nyètiri ndeu
kétúóté yie nnè ti bo mbomɔ̀ sáà.

³ Ndéúkunkonè ti Yìè nKuyie nyètiri,
diyie bo yènnímè nè di yaa bo tamè.

⁴ Ti Yìè nKuyie nkuù baké yebotè yemɔ̀u,
kè ku kpeti dèke ke sènté tiwetì.

⁵ We ndònnè ti Yìè nKuyie nti tũ nkù?

Ku kpààtikàri bo keĩ̀nkè nke.

⁶ Kè ku ɔɔ sĩ̀nné kéwénténí,
keĩ̀nkè nè ketenkè.

⁷ Kuù ɔɔ ínní osènniwè mutáá mmieke,
kuù ɔɔ kùténí ocĩ̀ri ditápùò mieke,

⁸ kóò wènnénè sikipààtibì kékanne,

kè wèe wēnnénè o èi kó bekótíbè.
 9 Kuù òṣ pā teciētè wèè do tú tēhāũntē,
 kòò naá nhobíyò kémbonè diwèi.

Nsāntínè ti Yiè nKuyie!

114

Isidayeeribe sèntémè dāmèèrì tipèntì kou

1 Isidayeeribe yè diì mōnni Esibiti,
 Sakōbu yaabi yè diì mōnni bekpákparibè tenkè.

2 Kè Sudaa wuṣ nni ntú ku kōbe mbe,
 kè Isidayeeribe tu kù te bè.

3 Kè dāmèèrì bè yà kécoké.

Kè Suditēē kó mēniē mbótí.

4 Kè yetārè mpuù yepedakè kōme,
 kè sitāá puù yebōdakè kōme.

5 Dāmèèrì a cokùnè ba?

Fṣ nSuditēē dè dōmme kàa niē mbòtí?

6 Díndi yetārè dè dōmme kè di puù yepedakè kōme?

Sitāá ba nte kè di puù yebōdakè tēmè?

7 Ketenkè a kōntì nhau ti Yiè nKuyie nyìikè,

kunku Sakōbu do tú nkù

8 Kuù òṣ ceete dipèrì borè kè dèe naá ndibinni,

kutāá duó dè kè dèe naá nkukó.

115

Kuyie nkuù maa dò tí nkù sántí

1 Ti Yiè nKuyie dè í tú tū te disānni,

fṣṣ te disānni, déúkunnē a yètirì

a sà mèè kprí nke dōri timómmani.

2 Ba nte kè yebotè bo mbékú ke tú:

Yé Kuyie mbè tū nkù borè?

3 Kuyie nti tū nkù bomu kēnkè,

ke dōri ku dó dè demou.

4 Bè bókè tu timáti péitì nti nè meso,

bèe yè dōò nè be nou.

5 Yè mōkemu yenò yè me nyí nō nke náá,

ke mōke inuṣ, nyè me nyí wúó.

6 Kè mōke yeto, yè me nyí yo,

ke mōke yewũḍ, nyè me nhōṣ í nkèè kunóú.

7 Kè ā sinou, yè me nyí nō nke pī,

ke mōke sinaàcèi, yè me nyí nō nke ceñtì,

metammè í yièní ye ní miēke.

8 Bèè dōòri de kó sitenkaani, bèe sì naánnè,

bèè kó dimàà sì duó mbemàà, bèe sì naánnè.

9 Díndi Isidayeeribe kó kuwuṣ, duónnè dimàà di Yiè nKuyie,

nkuù tu di kóo teèntì, di kó kudōpikù.

10 Díndi Anᵋó kó kuwuᵋ nkᵋbe duᵋnnè ndimáà di Yiè nKuyie, nkuù tu di kóo teèntì, di kó kudᵋpikù.

11 Díndi bèè dé ti Yiè nKuyie duᵋnnè ku dimáà, kuù tu di kó oteèntì, di kó kudᵋpikù.

12 Ti Yiè nKuyie nyí yè nti kpréí, kù yóó ti dᵋᵋmu mesàà, kù yóó dᵋᵋmu mesàà nyIsidayeeriᵋbe kó kuwuᵋ, kéᵋdᵋᵋ mesàà nhAnᵋó kó kuwuᵋ.

13 Ti Yiè nKuyie nyóó dᵋᵋmu mesàà mbèè kù dé, beᵋsámᵋpóbè nè beᵋdiᵋbè beᵋmᵋu.

14 Ti Yiè nKuyie nduᵋó nkè di sũũ,

díndi nè di bíó.

15 Ti Yiè nKuyie nkuù dᵋᵋ kéᵋnkè nè keᵋtenkè, kù di dᵋᵋ mesàà.

16 Keᵋnkè ti Yiè nKuyie nkuù kè te,

keᵋ duᵋ nkᵋtenkè tínti beᵋnìtìbè.

17 Ti Yiè nKuyie ndé í tú beᵋcírìbè beᵋe yó nda sāntí, Beᵋᵋmbè beᵋe í yó nda sāntí.

18 Tínti biᵋ me nyó nsāntímu ti Yiè nKuyie, di mmᵋnnì nè ti bo mbomᵋᵋ.

Nsāntínè ti Yiè nKuyie!

116

Kuyie ndeᵋténè wè mukũũ nkòò kù sāntí

1 N dᵋᵋmu n Yiè nKuyie,

keᵋ yé kù yomè nkó yeᵋdabùᵋ nnè m báammìi.

2 Kù n kèᵋmmúmu, ké ku to bo m bíékè, n yó nkù yumu sáà nè m bo mbomè.

3 Mukũũ mmuᵋ do m pìtínné mu kó iwēĩ, ké kudᵋnkù kó ticùᵋtì m pĩ,

ké meyeᵋncaàrìmè n na,

ké n ta kukᵋmbᵋdoróo miᵋke.

4 Keᵋ kuᵋnkoo kéyú n Yiè nKuyie nke yĩ:

N Yiè nKuyie nyàa n deᵋté.

5 Ti Yiè nKuyie nwetímu, keᵋ mᵋke mesémmè,

Kuyie nti tũ nkù kuᵋmmu onìti mesémmè.

6 N Yiè nKuyie nkuù kᵋnkù beᵋsᵋntíᵋbè,

n do cītemu kè kù n deᵋté.

7 N wèᵋte keᵋ pèᵋtému meᵋmᵋpùmè,

N Yiè nKuyie nkuù n dᵋᵋ mesàà.

8 Kuù n deᵋténè mukũũ, keᵋ ütè n nᵋnniᵋti,

keᵋ pĩ n naàcèi, bá n yí do.

9 N Yiè nKuyie nkuù yó nni nwúó nkè n kéréi,

keᵋtenkè ìnkè beᵋfòùᵋbè borè.

10 N yèmmè do í nᵋᵋtè n Yiè nKuyie nyĩnkè.

Bá nè m mè n tamè mesémmè miᵋke.

11 N do ta meyeᵋncaàrìmè miᵋke nke,

ke náá nke tú benìtìbè bεmou tú siyáàbìsí yεmbè mβε.

¹² M bo na kέyietí ba Kuyie kù n dòò mèè sàà mmεmou?

¹³ N Yiè nKuyie nni ndεεtému,

kè n yó nyuo mεδεεtímè kó febòòfε* ke kù sántí.

¹⁴ N yó ndoarimu n doúnnè yèè nò Kuyie
n kabε bεmou ìikè.

¹⁵ Ti Yiè nKuyie nkabε kó mukũũ nku dò ndεmarè diεrè nde.

¹⁶ N Yiè nKuyie n tú a kóo tǎntì nwe,

kè n yǎ tú a kóo tǎntì,

kàa m pìtè iwěĩ.

¹⁷ N yóó da fiému iwũǎ disānni kpεyi,

kè n yu fǎ n Yiè nKuyie a yètiri.

¹⁸ N yó ndoarimu n doúnnè yèè nò n Yiè nKuyie,
ku kabε bεmou ìikè.

¹⁹ Ti Yiè nKuyie ncfētè dānkù miεke,

nè Sedisadεmmu εi miεke.

Nsāntínè ti Yiè Kuyie!

117

Ti mōu ti dōmmè kénsāntí ti Yiè nKuyie

¹ Díndi yεbotè nsāntínè ti Yiè nKuyie,
díndi íbotí imou ndéúkunkonè ku yètiri.

² Ku sàà mbomu sáà,
kù tǎ timómmǎnti nti sáà.

Nsāntínè ti Yiè nKuyie!

118

Ti bo nsāntímè ti Yiè nKuyie nku dǎò dè kpéi

¹ Nsāntínè ti Yiè nKuyie nkù nìtimu,

kù sàà mbomu sáà.

² Isidayεeribe kó kuwuǎ nkè di dǎ:

Ku sàà mbomu sáà.

³ Díndi Anǎo kó kuwuǎ nkè di yí:

Ku sàà mbomu nsáà

⁴ Díndi bèè dé ti Yiè nKuyie nkè di dǎ:

Ku sàà mbomu nsáà.

⁵ M bo meyeñcaàrimè miεke nke ke kuónnè ti Yiè nKuyie,
kè kù kèè ke cátinne n yèmmè.

⁶ N Yiè nKuyie nni nkómmúmu,
n yí dé dεmarè.

Oniti bo na ké n dǎò ba?

⁷ N Yiè nKuyie nni mbonèmu ke n teénnè,

* **116:13** febòòfε: De kó febòòfε benkú menaà bè do ǎǎ pǎ dǐi pǎnni Kuyie, nkéyǎore mèè naà mme di ìnkè, de kó dipǎnni do 5 ntú disānni kó dipǎnni ndi. Ke benkú diyentébanii kó mudii be do 5 nyo mmù ke denniní Kuyie mbè deεtémè Esibiti. Pǎori de ntú ti ǎǎ sǎnte Kuyie nkéyǎ fèè bòòfε. (Wénté 1 Kǎdenti 10:16).

dεè te kè n wùó n níím̀bè duòm̀è.

⁸ A bo nsorimè ti Yiè nKuyie mborè,

dè wenninèmu a bo mbuóm̀è oniti.

⁹ A bo n s̄orimè ti Yiè nKuyie mborè,

dè wenninèmu a bo mbuóm̀è s̄ikpààtibíí.

¹⁰ Iwuò ntɛi kəbe do n cɛ̀ɛ̀tɛmu,

kè n yú n Yiè nKuyie nyètiri kè bè bié.

¹¹ Bè do n cɛ̀ɛ̀tɛmu kè nh ɛ̀úté,

kè n yú n Yiè nKuyie nyètiri kè bè bié.

¹² Bè do n cɛ̀ɛ̀tɛmu kè m munné ice k̄óm̄e,

kékú dende bàm̀bà tipotì kó muháá ntēm̀è,

n yú n Yiè nKuyie nyètiri ndi ke bè bié.

¹³ Bè do n t̀entoomu kéndó kè m bə,

kè n Yiè nKuyie mm̄e nni nteennè.

¹⁴ N Yiè nKuyie nkuù tu n w̄erímú,

n diè nke ku nsántí, kuù tu ndeetiwè.

¹⁵ Ti yo bèè d̀à̀ri timómm̄anti bè namè mm̄e ke íúní be touti

ke yé Kuyie mp̄l̄m̀m̀è ku t̄ómmú nè ku w̄erímú.

¹⁶ Ti Yiè nKuyie nn̄ommu dem̄u,

ku p̄i nku t̄ómmú nè muw̄erímú mmu.

¹⁷ N yí yóó kú, n yó nf̀ò̀umu,

ke náá nKuyie mp̄i mm̀ù t̄ómmú.

¹⁸ N Yiè nKuyie nyṹómmu n to,

kù m̄e n yí yóu kè m bo kú.

¹⁹ N kpeténè yebòrè bèè t̄ũ ntimómm̄anti bè taà yè,

kè n ta késánte n Yiè nKuyie.

²⁰ Kè bè d̀ò: Nte ti Yiè nKuyie nc̄f̄ètè kó dibòri.

Bèè t̄ũ ntimómm̄anti bè dí ntaà.

²¹ N yó nda déúk̀unkomu nYiè nKuyie

nke yé a kèèmè n dabònni ke n deeté.

²² Bèè maà bè dootóo dii t̀ári,

dii náá ndipũ̀ kó dit̀ari mómm̄anni.

²³ Ti Yiè nKuyie nkuù p̄i nde kó mut̄ómmú,

kè mù tu tidietì k̄omu, kè ti mu yà.

²⁴ Ti Yiè nKuyie nkó diyie tu dii,

kè ti dò nkéȳanku nè diwèi.

²⁵ Áú, ti Yiè nKuyie! Nyàa tí deeté!

Áú Ti Yiè nKuyie nhá ti p̄a muw̄erímú kè ti na.

²⁶ Mesàa nní mbonè wèè kèriní nè ti Yiè nKuyie nkó diyètiri,

ti bo Kuyie nc̄f̄ètè nte, ke kù m̀óú mesàa ndi kpéí.

²⁷ Ti Yiè nKuyie ntú Kuyie nku,

kuù ti mí ku kó kuwenniku, ti d̀ó́ténè dibanni kéntə tipuonti,

kétuəke ku w̄ũ̀st̄ōnni bàkè borè.

²⁸ A tú Kuyie nku ke n te, n yó nda déúk̀unkomu.

Kuyie fǒ nwèè n te n yó nda sǎntímu.
 29 Ndéúkùnkonè ti Yiè nKuyie, kù nìtimu.
 Ku sàà mbomu nsáà.

119

Kuyie nkuó tùmè isàayi

- 1 Dè nnaati bèè borime wenni,
 bèè tū nti Yiè nKuyie nkó ikuó.
 2 Dè nnaati bèè yie nke tū nku tié,
 bèè kù wanti nè be yèmmè meməu.
 3 Dè nnaati bèè í dǎəri meyei,
 bèè tū nku kó kuce.
 4 Tí Yiè nKuyie nkuú duó nku kuó.
 Kè ti bo nyi tū nwati weti.
 5 N dó kéntūmmu a kó kuce weti weti,
 kéndǎəri a kuó yē mmù.
 6 Kè dǎe yie nkè n ní bǎá wénté a tannò kè ifei m pí.
 7 N yó nda sǎntímu nè meyèmmè mèmáà.
 N yó nhǎamu a tannò n yèmmè mieke.
 8 N yó ndǎerimu a tié nyèmmè.
 A bǎ m bǎntóo yúó.
 9 O bíé mbo yǐmè kòo borime nwenni?
 Ò bo ndǎəri a náaṅti yèmmè mme.
 10 N da waàmmu nè n yèmmè meməu,
 a bǎá yóu kè n déténe a tannò.
 11 N sǎrimu a náaṅti n yèmmè mieke,
 kè dè bo yie nkè m bǎá da yeténe.
 12 N Yiè Kuyie nha yètiri deumu,
 m benke a tié.
 13 Nè n nuú ndi mbaàtimè a tannò.
 14 M bo ntūmmè a tannò dè n naatimu,
 ke dònne m bo mməkemè tikpàti mediè.
 15 N totímu n yèmmè a tié nyǐnkè ke wéí a kó ice.
 16 Dè n naatimu m bo ntūmmè a kuó,
 n yí yóó yè nha náaṅti.
 17 Dǎò mí nha kóo tǎnti mesàà.
 Kè nni nfoú ke dǎəri a náaṅti yèmmè.
 18 Wéí n nuə nkè n na káyà,
 a kuó wennimu mediè.
 19 N tú opòò nwe ketenkè ìnkè,
 bá n sǎnne a tannò.
 20 N dómumu nè n yèmmè meməu
 kényé a tannò sáà.
 21 A kpānnèmu sifeí yembè, kusǐnkù do bè,
 bèe déténe a tannò.
 22 N yǎāte yesāambè nè mesenkùmè,
 ke yé m pímmèmu a tannò.
 23 Bá kè sikipàatibí tii nke náa n kpéí,
 mí n tú a kóo tǎnti nwe, ke tū nha kuó yē mmù.
 24 A tié nni nnaatimu

ii n tiè.

25 N duó mutáá mmiēke nke,

n fòukùnne kéndò nha béimmè.

26 N da bātemu n kó ice imòu, kàa kèè.

Á m benke a tié.

27 M benke a kó kuce kó yetannò,

kè n na kétotí n yèmmè a kó mesàa nyĩnkè.

28 Meyeñcaàrimè meè n deuté kè n kuò,

n yíi nkéndò nha náaanti béimmè.

29 A n détinneñe siyáábisi kó kuce.

N dāò mesàa nkè n na kétūnne a kó ikuó.

30 N tãātēmu timómmanti kó kuce.

N tū nha tannò nye.

31 N Yiè nKuyie n tū nha tié nyi.

A báa yie nkè n di ifei.

32 M beti a kó yetannò nye,

ke yé a cātinnemè n yèmmè.

33 N Yiè nKuyie n tié nha kuó,

kè dèe yie nkè nní nyi tū nkétuokenè kumàнку.

34 M pā mecii nkè n tūnne a kuó

ké nyi pĩñnè n yèmmè memòu.

35 A nni nni a tannò kó kuce miēke,

n wèi bo kùù miēke.

36 Yũñnní n yèmmè a tié bíékè,

kè mè bá ndó mucóntimu.

37 Bente n òñfè kè fè bá nwúó ndèè tu detetirè,

duó nkè nni ntū nha kó kuce.

38 Dōò mí nha kóo tōnti a béi ntì bèè da dé be kpéi.

39 A m péité munitidaá, m mu nyĩèkù,

a tannò yeè tu yesàayè.

40 N dōmu kèntū nha tannò,

yóu kè nni nfòu a kó timómmanti miēke.

41 N Yiè nKuyie nhá n dāò a kó mesàa,

n deeté kéndò nha béimmè.

42 Kè dèe yie nkè n ní na kéténné tináaanti bèè n sãà,

ke yé n yĩkúmè a náaanti ñnkè nke.

43 Á báa deite timómmanti n nuù miēke yúó,

m ba a tãāté tñti.

44 N yóó mpĩmmu a kuó,

n yí yóó yóu a kuó nè m bo mbomè.

45 Yóu kè nní mbonè kuyeñnaatí,

ke yé n tūmmè a tannò.

46 N yó nnáámmu a tié bekpààtibè ìikè,

ifei í yó nyi nni mbonè.

47 Dè ñ nni nnaatinèmu a tannò,

n yè dōmu.

48 N yuo n nòu nsi ke bo cōuté a tannò,

n yè dōmu, nh ãàmu a kuó n yèmmè miēke.

49 Dentení a nàké tìi náàntì,

mí nha kóo tǎntì n ti mbaa.

50 Nh ǝ mbo meyeñcaarimè mieke, kè dèe m bántè deè tu:

A náàntì n duǝmmè mufòmmu.

51 Sipǝǝ yembè n daúmu,

m me nyí yeténè a kuó.

52 Nh ǝ dentení a tǎáté tì nti,

n Yìè nKuyie nkè dèe náríkùnnè n yèmmè.

53 M mieke yènnímu benitiyonkubè,

bè dootóomu a kuó.

54 A tié nyii tu n kó feyènfè,

ketenkè kie m bo kè kupǝǝkù nku.

55 N Yìè nKuyie, keyènkè nh ǝ í nyè nha kpéí.

N tǔmmu a kuó.

56 N kpèti n te tì tu

m bo tǔnnemè a tannò.

57 N Yìè nKuyie nkpèti tú tì n ti mbéi.

Tìi tu: M bo ntǔmmè a náàntì.

58 Nè n yèmmè memǝu ndi n da kuǝnnèmè,

n kuó mmesémmè kéndònnè a béi mme.

59 N wènnímu n tǔ nyii cè.

Ke wètení ke bo tǔnnè a tié.

60 N ténke í yóo ǝte, n dó mafei mme,

ke bo tǔnnè a tannò.

61 Benitiyonkubè beè n díi nticùǝti kè tì m pí.

M me nyí yè nha kuó.

62 Keyènkè cuokè nh ǝ entemu ké nda sǎntí.

A tǎáté tì sié mèè kpéí.

63 N naatinèmu bèè kó dimàà da dé.

Bèè kó dimàà tǔ nha tannò.

64 N Yìè nKuyie nha sǎa mmeè piéké kutenkù

n tié nha kuó.

65 N Yìè nKuyie nha do tì béimmu,

ke me nni ndòò mesàa m mí nha kóo tǎntì.

66 M benke mesàa nnè m bo mbaatimè dèè wenni nè mecii.

Ke yé n yíkúmè a tannò ñnkè nke.

67 N do í kēke dii mǝnni ke da détirinèmu,

di mmǝnni m me mpǎimmu a náàntì.

68 A nitimu ke dǝori mesàa,

n tié nha kuó.

69 Sipǝǝ yembè beè n sǎnkùnnè nè be kó siyáábisi,

mí m me mpǎimmu a tannò nè n yèmmè memǝu.

70 Bè anke mu timati í be taà,

dè me nni naatimu nè a kuó.

71 Bè n díi nyifei kè dè n dǝò mesàa mme,

kè n yǐté a kuó.

72 Mí m borè ikuó ìi yènní a nùù ì pǝétemu yesǝwèrè,

sikǝupí sikǝupí yoo timati péiti kpeye.

73 A nǝu sii n dǝò kè sii n kpénkùnnè,

m pǎ mecii, kè n na kényǐté a kuó.

74 Bèè da dé, bè n wùò nkè dè bè naatimu.

Ke yé n kémmúmèmu a náàntì.

75 N Yiè nKuyie n yému ke dò nha tãáté tì wenni,

a n kékùnne ke naatimu.

76 A sàm m bántè!

A tì nàkému mí nha kóo tǎntì.

77 A n kuó mmesémmè kè nní nfòu.

Ke yé n naatinèmè a kó ikuó.

78 Ifei iì bo pī sipɔɔ yembè bèè n fěũnko detetirè,

mí n wèè pī nha tannò.

79 Bèè da dé, bèe kɔtení m borè.

Kè dèe yie nkè bèe banté a tié.

80 N dómu nè n yèmmè meməu kédɔɔ a kuó,

kè dèe yie nkè ifei bá m pī nha iìkè.

81 Dè nh ɔtímu a bo n deetéme,

n kémmúmu a bo dɔðmè a béi ntì.

82 N kémmú a béi ntì bo dɔðmè mme, kè dè nh òu,

kè m bèkú mmáa ke tú: Ɔmmɔnni ndi a yó m bántèmè?

83 N dònnè kudɔukù bè nùńńɔ kũnku muhããfɔrímú ñnkè,

m me nyí yè nha kó itié.

84 Mí nha kóo tǎntì n we kpaá yède?

A yóo bekénè ònyie bèè n fěũnko?

85 Sipɔɔ yembè n keù yefɔtè nye.

Ke búútóo a kuó kpɛti.

86 A tannò tu yemómmənye nye,

bè n fěũnko detetirè nde, yàa n deeté.

87 Dè do kpaá sámɔpɔ nwe kè bè n deite ketenkè ñnkè,

nè memme m me nyí bütínné a tannò.

88 A sàm, n foukùnne,

kè dèe yie nkè nní mpī nha tié.

89 N Yiè nKuyie, a náàntì bomu nsáà,

tì fiíkú keñnkè nke.

90 A tú timómmənti yiè nwe nè a bomè!

Fɔ̀ò fií nketenkè kè kè fiíkú.

91 A béimmu deməu kè dè buoté ke bo nè yíenní,

ke yé deməu dè pírímè a tómmú mmu.

92 Kè dè do í n naatinè a kuó,

nè yie n do kumu n sémmè miéke.

93 N yí yóo yè nha tannò bitì!

Ke yé a n duðmmè mufòmму nè yeè borè nde.

94 N tú a kou nwe, n deeté,

ke yé n tūmmèmu a tannò.

95 Beyeiɓe n díímu ke bo n kuɔ,

mí mme n kèímú a tié nyi.

96 Deməu bá dèè dɔ̀ò ke wenni dè mɔ̀kemu kumà̀nku,

a tannò yie mè nyí mɔ̀ke kumà̀nku.

97 N dómu a kuó mediè,

yewe yeməu nh ð ntoti n yemmè ii ñnkè.

⁹⁸ A kó yetannò n ciikùnne mu.

Kè n ciì ke pēēté n dootitəbè.

Ke yé yè bomè n yemmè miēke nke sáá.

⁹⁹ N ciimu ke pēēté bèè n tiè,

ke yé n totimè n yemmè a tié nyñnkè.

¹⁰⁰ N yemmè deunèmu beheikèn kótíbè kōme,

ke yé m pīmmèmu a tannò.

¹⁰¹ N yennínèmu meyei nkó ice iməu,

kè dè bo yie nkè nni mpī nha náaṅti.

¹⁰² N yí bütínné a tannò,

ke yé fṣṣò yè nni ntiémmè.

¹⁰³ A náaṅti wētīmu n nùu miēke,

ke pēēté mecekùò.

¹⁰⁴ A kó yetannò yeè te kè n ciité,

Deè te kè n yí dó iyáabisice.

¹⁰⁵ A náaṅti tu defitírè nde dèè m mí,

Tii n duò nkuwenniku n kó kuce miēke.

¹⁰⁶ M béi ndii nùu n yó ndi pīmmu.

Diì tu m bo tūmmè a tannò yeè tu timómmənti.

¹⁰⁷ N di ifei nyi mediè,

n Yiè nKuyie nha n fòùkùnne a náaṅti yemmè.

¹⁰⁸ N Yiè nKuyie ncəuté n sáá,

ké n tié nha tannò.

¹⁰⁹ M bo mukūú nnè mufòmму de saku nku,

m me nyí yè nha kuó.

¹¹⁰ Beyeibe n dii ticùṭi nti,

m me nyí dèténè a tannò.

¹¹¹ A tié nyii tu n kperε n te dè,

n yemmè i nnaatinè.

¹¹² N duómму n yemmè ke dəəri a kuó yemmè,

ke yó mmè dəəri sáá n fòmму muməu.

¹¹³ N yí dó yenò yèdèè yembè,

n dó a kuó nyi.

¹¹⁴ Fṣṣò tu n kó disəri, n kó kudəpikù,

n kémmú a yó n náké tì nti.

¹¹⁵ Díndi benitiyeibe fütənè m borè.

Kè dèe yie nkè nní ntū n Yiè nKuyie ntannò.

¹¹⁶ A nni mpī nha béi nke yè mmù.

Kè dèe yie nkè nní fòu.

A báa yóu kè nní nda kémmú kédi ifei.

¹¹⁷ Fṣṣò yó ntú nkó dipīñni kè n na kécooté.

Kè dèe yie nkè nní ndake a kuó kpéi.

¹¹⁸ A dootóomu bèè kó dimàà bütínné a kuó.

Ke yé be kó mutómму muməu tūmè siyáabisí kōmu mmu.

¹¹⁹ A útóomu beyeibe kó dimàà tiyontí kōme.

Deè te kè n dó a tié.

¹²⁰ N wúó nha kuó kè n kənti aumu,

kè n kōmbùàtì duònè a tǎāté tì.

121 N dōarimu dèè sié,
ke tū ntimóm̄m̄nti,
báa yóu kè n do bèè n fěũnko be n̄ou mieke.

122 Dōún̄nè mí nha kóo tǎntì dinùu ke yī:
A yó nni ndōari mesàà.

Báa yóu kè sip̄o yembè nni nfěũnko.

123 M b́ú nha kó med̄eetím̄ ke òumu,
n kém̄m̄ú timóm̄m̄nti a nàkè tì kpr̄í kè dè m bimu.

124 Dōò mí nha kóo tǎntì mesàà, a nitimu,
m benke kè n yǐété a kuó.

125 N tú a kóo tǎntì nwe,
m p̄a m̄eciì nkè m banté a tié.

126 N Yiè nKuyie ndè t̄ùàkemu a bo p̄í ndè a tōmmú.
Benitibè càarimu a kuó.

127 N d́omu a tannò kè dè p̄ēété meso.

Ke p̄ēété meso nsààmè.

128 A tannò yem̄ou n yè wùó nkè yè wennimu,
n yí d́o deyáàbisíkper̄e nde.

129 A tié ntú isààyì nyi.

Dèè kpr̄í nte kè n yì àà n yèmmè mieke.

130 K̄aa wèété a náānti ke benke onitì dè ǎǎ ò duó nkuwenniku nku.
Tii duò m̄eciì mbesintibè.

131 Nh onnè n níi nku ke bo maánko a tannò,
n d́o mèè kpr̄í nha tannò kè dè nh ɔtí.

132 W̄ēētení m bíékè ké n kuó mmesémmè,
k̄end̄onnè a dōarim̄è bèè da d́o.

133 N teennè kè nni nyíkú a náānti ñnkè.

A báa yóu kè meyei mmamè n na.

134 A n deeténè bèè n fěũnko
kè n na k̄entū nha tannò.

135 W̄enténí mí nha kóo tǎntì fen̄onsààfè,
ké n tié nha kóo ikuó.

136 N n̄onnieti tii p̄ūò,
benitibè í tū mm̄èè kpr̄í a kuó.

137 N Yiè nKuyie nha wetímu,
k̄aa beénti dò nséi.

138 A w̄ari a tié kè ì wennimu,
ke tú timóm̄m̄nti máà.

139 N wùó n dootit̄abè yèmmè a náānti,
kè dè n yóumu.

140 N yàákému a náānti, tì m̄enke tú timóm̄m̄nti nti.

Mí nha kóo tǎntì kè n tì d́o.

141 N k̄ūōnn̄imu kè bè n s̄enkèr̄i.

M me nyí yè nha tannò.

142 Timóm̄m̄nti a d̄oú nti bomu nsáà,
k̄aa kuó tú timóm̄m̄nti.

143 M̄eyen̄c̄aarim̄è nè kukōmb̄odoró deè n t̄ùàkení.
Dèè n naati deè né tú a tannò.

144 A tié ndò nsíi nwe sáá.
M pā meciì kè dēe yie nkè nní nfòu.

145 N Yiè nKuyie n da yu nè n yèmmè memou ndi.

Yie nké n teennè kè nní ntū nha kuó.

146 N da kuònnèmu ke tú á n deeté,
kè nní ntū nha tié.

147 Dè ò nkpaá ke í wenté,

kè n kuòhè fí nwe.

N kémmú a yó n náké tì nti.

148 Dè ò n kpaá uú kè n nònfè siéké a náahti nti.

Kè nh áá a tié n yèmmè mieke.

149 N Yiè nKuyie, nkénté n dabònni,
a sà mèè kpéi, n fòukùnnè kéndò nha tãáté tì.

150 Bèè n fěũnko bè n tóntenímu,
de kó isòke yembè deténèmu a kó ikuó.

151 Fó n Yiè nKuyie nha n tókénèmu,
a tannò yemou tú timómmonti nti.

152 N yému nè dimònni a tié,

fóò ì náké kè ì bo sáá.

153 Wénté n yo mmèè sémmè,

ké n deeté ke yé n yí yèmmè a kuó.

154 N kónné ké n deeté
n fòukùnnè kéndò nha béimmè.

155 Be yeibe í yóó cooté,

ke yé bè í wantimè ke bo tūnne a kuó.

156 Áú n Yiè nKuyie! A sémmè deumu.

N dó kèntū nha tannò nye.

157 N dùòntabè bèè n fěũnko bè í sénni
m me nyi bütinnè a tié.

158 N yàmu benitibè fiiti mèè botí betabè,
kè dè m pī nyisié.

De yembè í tū nha kó ikuó.

159 N Yiè nKuyie n wénté n dómu a tannò.

A sàmu n fòukùnnè.

160 A náahti kó dikùnni tu timómmonti nti.

A tannò tu yemómmonye nye ke bo sáá.

161 Sikpààtibíi n fěũnko detetirè nde,
m bùòti me nduò a náahti máa ndi.

162 A náahti n duò ndiwèi ndi
kè di dònnè wèè doké ke éi o kperi ò ndommè.

163 N yí dó siyáábisi, si n dò nyisié nyi.

N dó a kuó nyi.

164 Diyiè dimáà mieke kuce mèyiekè ndi,
nh òò da sántemè.

A tannò tu yemómmonye nye.

165 Diwèi dieri bo bèè dó a kó ikuó be kpéi nke.

Meditímmè mamè í bo be kpéi.

166 N Yiè nKuyie n kémmú a bo n deetémmè mme,

ke yé n dɔ̀rimè a tannò yèmmè.

¹⁶⁷ N tūmmu a tié nnè n yèmmè.

N yì dómu mediè.

¹⁶⁸ N tūmmu a tannò nè a tié.

N ce imou a ì wúómmu.

¹⁶⁹ N Yiè nKuyie nyóu kè n dabònni tuokoo a borè.

N duó mmeciù kéndò nha tì béímmè.

¹⁷⁰ Yóu kè m báammù tuokoo a borè,

n deeté kéndò nha tì béímmè.

¹⁷¹ A sánni báá yè n nùù mieke.

Ke yé a m benkemèmu a kuó.

¹⁷² M báá yóu m bo n dièmmè a n dɔ̀unnè dii nùù

ke yé a tannò yemou túmè yèè sié yè nyé.

¹⁷³ A nòùtè nni nteénnè.

Ke yé n tãátémè a kó yetannò nyé.

¹⁷⁴ N Yiè nKuyie, n yáámu a bo n deetémmè,

n yèmmè naatinèmu a kó ikuó.

¹⁷⁵ N dó nni nfòumu ke da sántí.

Yóu kàa tãáté tì nni ncús.

¹⁷⁶ Nh átiremu ke dònne fepièfè fèè feti.

N wammú mí nha kóo tǎntì,

ke yé n yí yèmmè a tannò.

120

Onìtì bè wátí wè kó mubáammu

¹ Bè ò nkòri Kuyie ncìètè ke denti fèè yènfè.

N ta meyeñcaàrimè ke kuónnè n Yiè nKuyie nku,
kè kù còutè n dabònni.

² N Yiè nKuyie nha n deeténnè siyàabisí yembè.

Fũũ mbesoumbè.

³ Díndi bèè ò mpariku ke né sou.

Di dò mbè di yíme?

Di dò mbè dí dɔ̀ ba?

⁴ Mepenýómmè bè sṹtè mè nè yehããkṹ nyèè còú mmuhãã
deè yó ntú di kó tiyeti.

⁵ N kóó kémbo bekpákpàribè cuokè dè í n dɔ̀ mesàà,

n kóó kénhãnè bèè í yé Kuyie dè n cààrèmu.

⁶ N karinè bèè í dɔ̀ kunaatí kè dè mǎntemu.

⁷ Mí n dó kunaatí nku,

kè n né náá mbè nni nwantinè mudoò.

121

Tì Yiè nKuyie ntúmè Isidayeeribe kóo bàrì

¹ Bè ò nkòri Kuyie ncìètè ke denti fèè yènfè.

M búó yetàrè bíkè nke
metèmmè yóó ke nyenní.

² N Yiè nKuyie nkuù tu n kóo teèntì,

kunku kùù dòò keĩnkè nè ketenkè.

³ Kuyie mbáá yóu díní Isidayeeribe kè di naacèii seite,
wèè di baá munəndəmmú í ò pī.

⁴ Isidayeeribe kóo bàrì munəndəmmú í ò pī,
ò ǝǝ í nyè nkéduó.

⁵ Ti Yiè nKuyie nkuù tu di kóo bàrì ke di díéké ku kó medéè,
kù bomu di bakù you.

⁶ Diyìè báá di kəkénè kuyie mmənnì,
yoo otànkù keyènkè mənnì.

⁷ Ti Yiè nKuyie nyó ndi kánkəmu meyei meməu.
Kù yó nkánkəmu di fəmmu.

⁸ Kè di yetì, ti Yiè nKuyie nyó ndi bonèmu,
kè di kūntiní kù ndi bonè,
kétúóté yíe nnè di bo mboməò sáà.

122

Kunaatí mbonè Sedisadəmmu

¹ Dafiti yènfè bè ǝ ndiè nfè ke kəri Kuyie ncĭètè.

Kè bè ñ nàké ke yī:

Ti kəte ti Yiè nKuyie ncĭètè.

Dè ǝ nni naatimu.

² Sedisadəmmu ti cómmú a bə̀rì ndi.

³ A maá ke wennimu kè kuduotí kperíkù da fité.

⁴ Iwuə nde nkərĭní,

ti Yiè nKuyie nkó iwuə,

ke déúkunko ti Yiè nKuyie nkù bè nàké ke yē mbè ndəərĭmè.

⁵ Dafiti yaəbí kó yekpààtikàrè bo fǝ̀ò mièke,
bè de nkəri ke bekù.

⁶ Ti móú ti Kuyie ntii tu

kunaatí bo mbonèmə fǝ̀ nSedisadəmmu,

bèè da dó kè bè nkəri bə̀mmù.

⁷ Kunaatí mbo Sedisadəmmu mièke,

kè bè nkəri sicĕĩ kè tĭmatì í bè kəənnè.

⁸ N kəbe nè n népobè kpéi nte,

kè n tú kunaatí mbo a mièke.

⁹ Ti Yiè nKuyie n tū nkù kó təcĭètè tēè bo a mièke
tēè kpéi n te kè n dó diwèi mbo a mièke.

123

Bè sènkəri bè kuənnəmè Kuyie

¹ Bè ǝ nkəri Kuyie ncĭètè ke denti fèè yènfè.

M búó fǝ̀ò bíékè,

fǝ̀ nwèè kəri a kpààtikəri keĩnkè.

² Tidaatì ǝ mbúó mēè botí ti yembè,

kunitipodaakù ǝ mbúó mēè botí ku yiè,

mēè botí nku ti búómè ti Yiè nKuyie,

kunku ti tū nkù,

126

Wèè kōti ke kōnti diwèl ò nhò bomè dididèl mōnni

¹ Bè ò ndenti fèè yènfè ke kōri Kuyie nciētè.

Ti Yiè nKuyie nwète ke tēñnéni dii mōnni Siyōō

bè do pīmmú bè,

dè do ti dò ntidòuntì nti.

² Kè mudaá nti kuò kè ti nyíútí,

kè ibotí tei náá nke tú:

Bè Yiè nKuyie nkuù pī mmutōndiemù bè kpéí.

³ Ti Yiè nKuyie nkuù pī mmutōndiemù ti kpéí,

kè ti bo diwèl mieke.

⁴ Ti Yiè nKuyie nhá wète kéténnéni bè do pīmmú bè,
menie nhōō ta mèè botí kukó nkùò do kũũ.

⁵ Wèè buōtì nè tinōnnieti,

ò ò nti dèl ke dièmmu nè diwèl.

⁶ Wèè kōti ke bo buotí tidibotí ke kōnti,

ò òō nti dèl kèntò kè diwèl dii ò bo

kòò iútí ke kũnti.

127

Kuyie nkuù maá teciētè

¹ Sodomōó kó fèyènfè, bè ò ndiè nfè ke kōri Kuyie nciētè.

Kè ti Yiè nKuyie nyí maá teciētè,

kè bèè tē maá bè òù detetirè nde.

Kè ti Yiè nKuyie nyí baa dihei,

kè wèè di bàà ò di bàà detetirè nde.

² Di bo na ke níú pike ente mecāā nkékōté,

ke báá cārike kékonní,

ke níú káté di tīi nke na kēpété kēdi,

Kuyie nkuu me nduò nkù dó wè o dóù ndi.

³ Ibí tú mesàà mme ti Yiè nKuyie nhōō doòmè teciētè,

ibí tú mucōntimu mmu ti Yiè nKuyie ndi duò mmù.

⁴ Ipie nhō ndommè okpārìnuōnti nōu mieke,

onitì peite ìì bí o dacēntì mōnni ì ò mme nhò dò.

⁵ Dè nnaati onitì wèè píe nyipie nho doò,

dè yiè nhò bo bootenè dii mōnni o dootitòbè dihei kó dibòrì nùù

dè bá ò di.

128

Bèè wetí bè yóó yà mèè sàà

¹ Bè ò ndenti fèè yènfè ke kōri Kuyie nciētè.

Dè nnaati onitì wèè dé Kuyie,

wèè tū nku kó kuce.

² Dè yiè nyó nyommu o òùtì kó mucōntimu,

ò tu diwèl yiè nwe,

o kperè demōu yó nyíemmu.

³ De yiè mpokù bo mpeí,
fínyí tie mùù péi mesàà mmu kōme,
o bí ní bo nhò murí odifè tie nkōme,
ò yo ndè.

⁴ Onìti wèè dé ti Yiè nKuyie,
kù ò ò dòò mesàà mmeè botí.

⁵ Kuyie nhá mboní a cīètè,
Siyōō tārì kòò dòò mesàà,
kòò yà Sedisademmu yóó yà mèè sàà
o fōmmu mumou miεke.

⁶ Kòò yà o yaábí.

Kunaatí mbonè Isidayεeribe.

129

Beyεibe cakemu kè dè deu

¹ Bè ò ndenti fèè yènfè ke kōri Kuyie ncīètè.

N dootitòbè n do ke n domu mudoò nè m bemmè.
Isidayεeribe nnáánnè ti.

² Bè n do ke n domu mudoò nè m bemmè,
bè me nyí n na.

³ Ke dirí ke dirí n yīnkè,
kè dè dò mbè deí kupaku ipε nhokù.

⁴ Ti Yiè nKuyie nwetímu,
kuù tôte beyεibe kó iwēí ì do m bou.

⁵ Bèè kó dimàà í dó Siyōō èi,
ifei bè pī nkè bèe búttinné kécoké.

⁶ Bè dònnè timúti tii òò yènní tinti kudànkù ìnkè,
bè ò nkpaá ke í uuté ti kè ti kpeío.

⁷ Ti me mbáá píe nwèè ti uuté o nòutè,
ti me mbáá tuεke ò bo ti boumé dibou.

⁸ Beεepèmbè báá mōō ti Yiè nKuyie nkó mesàà ndi kpéi.

Bè báá yī:

Ti tú ti Yiè nKuyie ndi dōò mesàà.

130

Meγēñcaàrimè kó feyènfè

¹ Bè ò ndenti fèè yènfè ke kōri Kuyie ncīètè.

Meγēñcaàrimè mèè m bi,
kè n da yu fó n Yiè nKuyie.

² N Yiè nKuyie, keè n tammè,
bíinní a toò kékeè ibáammii n da báá nyi.

³ Ti Yiè nKuyie nkàa tu a bo wénté ti yei,
we mbo nkpaá bo?

⁴ A me ntu mecīémmeè yiè nwe,
ke dò nti nda dé.

⁵ M buó n Yiè nKuyie nku,
n kémmú kù yó n náké tí nti.

⁶ N wènnì yàá nYiè nKuyie
kè dè pèḗtému ohèikèmbàrì ò nyáámmè dikũnweñni.
Dè pèḗtému ohèibàrì yàámmè dè bo wentémè.

⁷ Isidayeeribe, mbúónè ti Yiè nKuyie,

ke yé mesàà mbomè kuù borè,
medeetímè mebotí mebotí bo kuù borè.

⁸ Kuù yóó deeté Isidayeeribe be yei mmemou mieke.

131

Wèè dèntè ò kékũnnemè omàà debire kōme

¹ Dafiti yènfè bè ò ndenti fè ke kōri Kuyie nciḗtè.

N Yiè nKuyie, n yí mōke tefentè,

n yí tú tepòtè yiè,

n yí beti dedierè,

n yí wanti dèè m pèḗtè.

² N dò mbéu nwe, ke dò nsó,

debire dèè yáá nke sannè dè ò ndòmmè de yō kpèrè ìnkè,

n yèmmè dònne debire kōme dòmmè mme.

³ Isidayeeribe, nyĩkúnè di Yiè nKuyie nyĩnkè,

kétúóté di mmònni nè sáào.

132

Ti Yiè nKuyie nciḗtè bomè Siyōō Dafiti ei

¹ Bè ò ndenti fèè yènfè ke kōri Kuyie nciḗtè.

N Yiè nKuyie ndentení Dafiti kpéi,

a báá yè ntihòutì ò òu tì.

² Kuyie nSakōbu do tũ nkù kpeñnìmu,

Dafiti do kù dōunnèmu dinùù,

képarikè kéyú ku yètìrì ke dò:

³ M báá ta n cīḗtè mieke bitì,
m báá duó n dōù ìnkè kéom̄pè.

⁴ M báá yie nkè n nuō nhũũ,
m báá yie nkè munòndòmmú m pĩ.

⁵ Kè n yí pètè n Yiè nKuyie ndikàrì,

kè n yí pètè teciḗtè,

Kuyie nkùù kpeñni,

Sakōbu do tũ nkù kpéi.

⁶ Ti do kèèmu Kuyie ntaummè tōu bomè Efadata,

kè ti di yà Yaari kó depaa mmieke.

⁷ Ti tannè ti Yiè nKuyie nciḗtè

kénínkú késĩnnóo ku ìkè.

⁸ Ti Yiè nKuyie nkōtení

a cīētè nè a taummè tou a wērímú borè,
kékatení a cīētè kéom̀pè.

⁹ A kuó niùbè ndaati a kó timómmanti,
bèè wetí kè bè nyānkunè diwèi.

¹⁰ Nè a kóo tōnti Dafiti a d́ wè kpéi,
a báá dootóo a tāātè wè.

¹¹ Ti Yiè nKuyie ndóunnè dii nùu Dafiti,
di í yóó deite,

di bomu nsáá, dii tu:

A bí a peítè ì mieke ì kòd m̀òu
weè yóó kari a kpààtikàrì.

¹² Kè nsà kàa bí pí mmetaummè m bè d̀ò̀nèmè,
ke tū n kuó m bè duó nyì,
bekpààtibè yó nyièní beè mieke,
bembe nè be yaábíó sáá kénkarì a kpààtikàrì.

¹³ Ti Yiè nKuyie nkuù tāātè Siyōō,

kuù d́ kédòò ku cīētè.

¹⁴ Ku kó diom̀p̀urì ndi,
ku kó diārì ndi,

kuù d́ kè ndè bo.

¹⁵ Kù yóó d̀ò̀m̀mu Siyōō èi k̀òbe mesàà
kè bè mm̀òke tidiiti mediè,

kù yóó duómmu o kó becīribè mudii bè d́ mè.

¹⁶ Ikuó niùbè bo ntú bèè tou medeetímè kó tináànti,
bèè wetí kè bè nyānkunè diwèi.

¹⁷ Kù yóó yíemu okpààti Dafiti muwērímú,
kù bo ò duó nwèè yóó sooté o kpàti wenwe kù tāātè wè.

¹⁸ O dootitòbè kù bo bè dií nyifei,

kè wenwe kó dipii* mm̀ièti o t̀nni.

133

Mewēnnímè sààmè

¹ Dafiti yènfè bè òò ndenti fè ke kari Kuyie ncīētè.

Dè wennimu, ke naati Kuyie nkòbe bo nwēm̀mè ke bo.

² Dè dò mbè òò cóu mm̀em̀me ikuó kó mekùò nyikuó niùti yuu,
kè mèè ̀ri o deènfè,

ikuó niùti Anòò deènfè,
ké̀ri o yaábòrì m̀ankè.

³ Ke dò nh̀dimòò t̀ari òò mantèmè,
kép̀ònté kécúténni Siyōō t̀ari ìnkè

deè borè nde Kuyie nduóm̀mè ku kó mesàà nku k̀òbe nè mufòmmu sáá.

134

Kuyie ntòmbè nsántínè Kuyie

¹ Bè do ò ndenti fèè yènfè ke kari Kuyie ncīētè.

Díndi Kuyie ntòmbè dim̀òu sántenè ku,

* **132:18** fr 132:18 dipii: De kó dipii bè nàá ndii kpéi die, ikuó niùti weè do ò ndi òké, yoo okpàati, yoo okóti wèè ni Kuyie nkuó.

díndi bèè bo ti Yiè nKuyie ncĭtètè
ke pĩ nku tōmmú keyènkè.

² Youtenè di n̄u Kuyie ncĭtètè bíékè kēsānte ti Yiè nKuyie.

³ Ti Yiè nKuyie nní mboní Siyōō tārì ké di dōō mesàà,
kunku kùù dōō keĭnkè nè ketenkè.

135

Disānni kó f̄eyèn̄f̄e

¹ Nsāntínè ti Yiè nKuyie!

Déúkùnne ku yètìrì.

Díndi ti Yiè nKuyie ntōmbè, nsāntínè ku.

² Díndi bèè bo ku cĭtètè mieke n̄e díndi bèè bo te dāntì.

³ Nsāntínè ti Yiè nKuyie nke ȳé kù wennimè,
déúkùnne ku yètìrì ke ȳé kù ti dónèmè mesàà.

⁴ Ke ȳé kuù t̄āātémè Sakōbu yaàbí,
bembe Isidayeeriibe kè bè tu ku kōbe.

⁵ N ȳemu ti Yiè nKuyie ndeumè,
ti Yiè nKuyie nkpeñnìn̄emu yebokè yem̄ou.

⁶ Ti Yiè nKuyie ndó kédōō d̄e,
kù d̄e d̄òrimu keĭnkè mieke nè ketenkè ĩnkè,
dām̄éerì mieke nè d̄ecūmpure dem̄ou miekoo.

⁷ Kuù òō ïnní yewetè itemm̄anke,
kuù òō duó nkè fet̄aaf̄ee kperi k̄emmí ke niù,
kuù òō kpeté kuyaakù.

⁸ Kuù do kùō Esibiti kōbe bèè tu Mpo nè iwūō ketiyì.

⁹ Kè kù dōō meb̄enkùmè nè tidietì Esibiti eì mieke,
ke bo benke Esibiti kóo kp̄ààtì nè o tōmbè,

¹⁰ kuù poté yebotè péu,
kuù kùō bekp̄ààtibè kperíbè.

¹¹ Siyōō Am̄riibe kp̄ààtì, nè Ōku Basāā tenkè kóo kp̄ààtì
nè Kannahāā kó bekp̄ààtibè b̄em̄ou.

¹² Ke duó nkè ku n̄it̄ib̄ee tieke be tenkè,
ké nkè te b̄embe Isidayeeriibe.

¹³ Ti Yiè nKuyie nyètìrì feímu s̄āā,
ti báá ȳe nha kp̄eí nè ti yaàbí.

¹⁴ Ti Yiè nKuyie nyóó kónn̄émú ku n̄it̄ib̄e,
kù yóó kuóm̄mu ku n̄it̄ib̄e mesémm̄e.

¹⁵ Yebotè kó yebokè tu tim̄atì péit̄ì nè mes̄o,
ben̄it̄ib̄e d̄ōō d̄ende nè be n̄ou.

¹⁶ Yè m̄ak̄emu yen̄ò yè me nyí n̄o nke náá,
ke m̄ake inūo nyè me nyí wúó.

¹⁷ Yè m̄ak̄emu yeto, yè me nyí yo,
yè í m̄ake muwem̄mu.

¹⁸ Bèè d̄òrì de kó yebokè bèe yè naánn̄e,

bèè kó dimàà yè duó mbemàà bèe yè naánnè.

¹⁹ Díndi Isidayeeriβe sántenè ti Yiè nKuyie.

Díndi ikuó nùbè Anəó kó kuwəó nkəβe, nsántínè ti Yiè nKuyie.

²⁰ Díndi Defii kó kuwəó nkəβe, nsántínè ti Yiè nKuyie,

Díndi bèè dé ti Yiè nKuyie, nsántínè ku.

²¹ Nsántínè ti Yiè nKuyie nkùù bo Siyōō, kunku kùù ā Sedisademmu.

Nsántínè ti Yiè nKuyie!

136

Disānni kó fəyənfe

¹ Nsántínè ti Yiè nKuyie, kù nìtimu,
ku sàà nyí məkə kumàнку.

² Nsántínè Kuyie nkù kpénmìnèmu yəbəkè yeməu,
ku sàà nyí məkə kumàнку.

³ Nsántínè ti Yiè nKuyie nkuù baké deməu,
ku sàà nyí məkə kumàнку.

⁴ Kuù máà dōōri tidietì,
kù sàà nyí məkə kumàнку.

⁵ Kuù dōō kəfinkè nè ku kó məcii,
ku sàà nyí məkə kumàнку.

⁶ Kuù pité ketenkè menie nyfinkè,
ku sàà nyí məkə kumàнку.

⁷ Kuù dōō diyie nè otànkù nè siwāā.
Ku sàà nyí məkə kumàнку.

⁸ Kuù dōō diyie kè dì bo mmí kuyie,
ku sàà nyí məkə kumàнку.

⁹ Kuù dōō otànkù nè siwāā kè dè bo mmí keyènkè,
ku sàà nyí məkə kumàнку.

¹⁰ Kunku kùù kùə Esibiti tenkè kəβe bèè tu Mpo,
kù sàà nyí məkə kumàнку.

¹¹ Kə dènnə Isidayeeriβe Esibiti èi kəβe cuokè,
ku sàà nyí məkə kumàнку.

¹² Nè ku wērimú diemù mmu kù bè dènnemè,
ku sàà nyí məkə kumàнку.

¹³ Kuù do toté tipènti kóo dāméèri mèdémè,
ku sàà nyí məkə kumàнку.

¹⁴ Kə duó nkè Isidayeeriβe nà o miəkə kə sènté,
ku sàà nyí məkə kumàнку.

¹⁵ Kuù diu Esibiti kóo kpààti nè o āāpòmbè tipènti kóo dāméèri,
ku sàà nyí məkə kumàнку.

¹⁶ Kuù do ni ku nìtìbè bè kèrí dè dikpáà miəkə,
ku sàà nyí məkə kumàнку.

¹⁷ Kuù do kòuti bekpààtibè diebè,
ku sàà nyí məkə kumàнку.

¹⁸ Kuù do kùə bekpààtikperíbè,
ku sàà nyí məkə kumàнку.

19 Aməriibe kpààti Siyṓṓ,
ku sàà nyí m̀əke kum̀ànkũ.
20 Basāā tenkè kóo kpààti Ōku,
ku sàà nyí m̀əke kum̀ànkũ.
21 Kè b̀eε tieke be tenkè,
ku sàà nyí m̀əke kum̀ànkũ.
22 Ku kó betōmbè Isidayεεribe beε do tieke be tenkè,
ku sàà nyí m̀əke kum̀ànkũ.

23 Ti bo dìi m̀ənni mesémmè mieke kù í yĩè nti kpéí.
Ku sàà nyí m̀əke kum̀ànkũ.
24 Kuù ti deeténè ti dùòntòbè,
ku sàà nyí m̀əke kum̀ànkũ.
25 Kuù duò nfenitiyanfè feməu mudii,
ku sàà nyí m̀əke kum̀ànkũ.
26 Nsántínè Kuyie nkù bakému deməu,
ku sàà nyí m̀əke kum̀ànkũ.

137

Bè p̄r̄m̄ú bè ke d̀òò tidaati bè diè nf̄è yèn̄f̄è

1 Ti do kari Babidənni kó kukó nnùù ndi,
ti do de nkari kédenteni Siyṓṓ ei kpéí kénkuò.
2 Ti do nùínè núnne ti kó tikùtidùùti kukó nkó titieti nti.
3 Bèè ti p̄r̄m̄úni bembè bèè ti f̄ēũnko bè de nti békú ke tú
ti bè dèntè diwèi kó feyènfè,
Siyṓṓ ei kó feyènfè.
4 Ti né bo ȳime kédentè ti Yiè nKuyie nkó feyènfè betòbè cie.
5 Sedisadəmmu kè n da yè,
n nòutè youteε f̄āũ.
6 N nòndenf̄eε dari, kè nsà kè n da yè.
F̄eε dari kè nsà kè dè í n naatinè f̄ó nSedisadəmmu ke p̄ēēté desənnε deməu.
7 N Yiè nKuyie nha báá yè nhEdəmmu ei kəbe do d̀òò dè,
bè p̀ənte dìi yiè Sedisadəmmu bè do p̄īkù ke tú:
P̀əntenè we kédéitè páíi nè dipũo.
8 Bèè yóo p̀ənte Babidənni ei kəbe, kunaatí mbè bonè.
Beε yóo di f̄óo m̄m̄eyei ndi ti d̀òò mè.
9 Dè nnaati bèè bo p̄m̄m̄ú Babidənni ei kó ibíbénni
ke ì f̄āūtè f̄āūtè dipèri ìnkè!

138

Disānni kó feyènfè

¹ Bè dièmmè Dafiti yèn̄f̄è.

N Yiè nKuyie n da déúkunkomu nè n yèmmè meməu,
n yó ndiəmmu ke da sánti a t̄ōrè ìlkè.
2 N nínkúmu a cēsààtè ke déúkunko a yètiri,
a sà mèè kpéí nè a túmè timómmənti yiè,
ke yé a ti d̀óunnè dìi nùù p̄ēētémè ti yèmmè do dò nhá bo ti d̀òòmè.

³ N da yu òò yìè kàa yiemmu,
ke yáúkùnnè n kònti ke n kpénkùnnè.

⁴ N Yìè nKuyie, yebotè yemou kó bekpààtibè yó ndéúkùnkò fǐ nwe,
bè bo keè òò mǎnni a nù.

⁵ Bè yó ndièmmu ti Yìè nKuyie mpǐ mùu tǒmmú,
ke yé ti Yìè nKuyie nkpeti deumèmu.

⁶ Ti Yìè nKuyie mborè í tóké,
kè kù wùónnì besǐntibè,
kù wùómmu sipoo yembè bá kè bè borè.

⁷ Bá kè m bo mbo meyeñcaàrimè mieke,
fǐò yó nkānké n fòmmu,
kè n dootitabè mieke n yènni,
fǐò yóò bè còíné ké n deetè nè a wǐrímú.

⁸ N Yìè nKuyie nyóò pǔmmu kù keté mùu tǒmmú,
n Yìè nKuyie nha sàa mbomu sǎa,
báa kǔnné a tǒmmú.

139

N Yìè nKuyie nha yému n kpeti timou

¹ Bedèmbè kóo kótì dièmmè Dafiti yènfè.

N Yìè nKuyie nha n wúómu ke n yé.

² Kè n kàri a yému, kè òò yíté a yému,
n yentotí ò nkpaá díetiri kàa ò yému.

³ Kè m bo kupòòkù a yému, kè n duó a yému,
a í biinnì n kó kuce makù.

⁴ Tináahti òò í nyènni n nù,
n Yìè nKuyie nkàa pánke ti yému timou.

⁵ A bomu n fónkúò, ke bo n yìikè,
kè m bo a nòutè mieke.

⁶ A n yé kè dè tontému,
m báa na kébanté a n yé kè dè mààmè,
dè pǐtému n ciì.

⁷ M bo kòte ke ke da défénè?
M bo coké kécuó nke kàa í nni nyà?

⁸ Kè n dèke kéĩnkè a kè bomu,
kè n ta kudǎnkù a kè bomu.

⁹ Bá kè m pùu ke kòte diyìè yìèní kè,
bá kè n sènté dàméèri yáa a kè bomu.

¹⁰ A nòutè teè baa yó nni nni,
kàa nòutè youte m pǐ.

¹¹ Kè n yí di mmànni dibìnni né òò dàtínnému
dibìnni òò n fité òò naáanko kuwenniku.

¹² A borè dibìnni í tú dibìnni,
a borè keyènkè dò nkuyie nku,
a borè dibìnni nè kuwenniku demàa ndi.

13 Fǎǎ n dǎǎ,

fǎǎ m pǎit  n yǎ pǎuti mi ke.

14 N da sǎntímu, a n dǎǎ k  m m nke wennimu médií,
a tǎmm  d umu k  n t  y  m s a.

15 N k ǎ do ó da bi nnin ,

a do n d ari di  m nni dis ri,

a do m pǎit  di  m nni n yǎ pǎuti mi ke.

16 N do ket ri n yǎ pǎuti mi ke, k a n w  mu,
ke w ri a p t ri mi ke ye e a n du  ny ,
b  dimari mu nyi ket .

17 Kuyie nha yentotí   d  n yi nint ,

  m nke d umu.

18 K  n t  m bo   k a m b a de ,

  s n mu mubirímú,

b  di  yi  nh    ent ni ke ns  m bon  f  nwe.

19   Kuyie! K a bo yie nh  ku  beyeibe,

k  d  bo yie nha d tinne benitikòubè.

20 B  yu a y tir  n  siy b s  nsi,

b  t  a y tir  detetirè nde bemb  a d  nt b .

21 Ti Yi  nKuyie mb   da n , n y  b  d ,

b     d  a kpeti b  n d  nyis  nyi.

22 M m nke b  n mmu tim mm nti,

b  tu n dootit b  mbe.

23 Kuyie!   n w nt  n  n y mm  mi koo,

  n y ak  k ya n yentotí d mm .

24 N w nt  m s a k  m b  nt  nkuce yeiku mak ,

k a n niit  kuce k     ceeri ku mi ke.

140

Dafiti t m  Kuyie nh  d et n  beyeibe

¹ Bed mb  k o k ti dièmmè Dafiti y nf .

2 N Yi  nKuyie nh  n d et n  beyeibe,

  nni nk nk  benitiyonkub .

3 B    ntoti be y mm  ke bo d   meyei mme,

ye e y m  b  d nni yekp r  ny .

4 B  p r m  be n ndi  nyi iw  ke k me,

k  be n a nti d  mm wa d mm .

5 N Yi  nKuyie nh  nni nk nk  benitiyeibe,

  nni mbaa benitiyonkub ,

b   wanti k kot  n t  ke.

6 Sip  y mb  n di  kuf ku nku,

b  piiti iw i nyi n k  kuce,

b  d   ntic  ti nti n k r  k   ce,

b  n di  tim ti nti.

7 N Yi  nKuyie n da n k mu ke t 

f   tu Kuyie n t  nk ,

n Yiè nKuyie nkénté m báammìi.

⁸ N Yiè nKuyie nha kpeññìmu, ke n deeri,

fǒǒ ò nkānké n yuu mudoò miéke.

⁹ N Yiè nKuyie nha báá yie kòo nitiyonkuwe wanti ke bo dǎò tii dǎò,

báá yóu kòò n díinte ke bo dǎò tii dǎò,

a báá yóu kòò n sée nfenànfè.

¹⁰ Yóu kè bèè n cèèete, kè be yei ndo be yò ñnkè.

¹¹ Cóu mbe yò yehāākūš, yeetoo be muhāā mmieke,

tanné be kudúókù kè bè ténke báá yènní.

¹² Iwátii yembè báá naá mbèmbè dihèi miéke,

meyei mmèè yó mbetì benitiyonkubè kè bè fèmmú.

¹³ N yému ke do nti Yiè nKuyie nyóó kónné besénnibè bè naati dii mǎnnì,

kéduó beçiribè bè dò nkénte dè.

¹⁴ Bèè wetí bè yó ndéúkunkomu a yètiri,

bèè dǎòri dèè síé kè bè nda bonè.

141

N Yiè nKuyie m píe mbeyeibe

¹ Dafiti kó feyènfè.

N Yiè nKuyie n da yumu, cārikení ké n teennè,

kénté kékeè n da kuðnnèmmè.

² Yóu kè m báammuu tuokoo a borè,

kéndò ntihúúnti fǒǒti,

cǎutè m báammìi kè ì ndò nkuyuoku kó dipānni.

³ N Yiè nKuyie nhá ndò n nùù kóo bàri,

mbaa n nùù dibòri kōme.

⁴ Báá yóu kè n duó n yèmmè deyeire,

báá yóu kè n tūnne benitiyonkubè kó medǎòrimè,

kédǎò meyei, báá yóu kè n di be kó tibandiiti.

⁵ Wèè wetí kòò bo m poté ò n dǎmu,

kè Kuyie nkóo niti n tiè ndè dò nhò yǎòri tùdààri nwe n yuu,

m báá ò yetenè n yuu,

m báá yóu m bo m báammè Kuyie nke tú kùu cónné beyeibe yei.

⁶ Bè bo ntemmùní dii mǎnnì be kó bebaatíbè yetárè ñnkè,

bè bo banté a náantì do naatimè.

⁷ Bè ò nduò ketenkè kè kè yaúmè,

kudǎnkù yóó me nhaate,

kè be kǔš yèè yaá yaá kè yèe taá kudǎnkù.

⁸ N Yiè nKuyie m búš fǒ nwe,

n sari fǒǒ borè a báá yóu kè n kú.

⁹ A nni nkānké bè n dii tii cùǎti,

n détinne meyei ndǎòribè kó yedíintárè.

¹⁰ Yóu kè beyeibeè duó bè dii tii cùǎti miéke

kè mí n yenté.

kè mɛɛ dɔkɛ m ɓo naánnè bèè duó kudɔnkù.

⁸ Bá dii kúnweñni a n náké a kó mesàà,

ke yé n yíkúmè fǒǒ ñnkè,

m benke kuce n do nkétũnne kù,

n duó nfǒ nwe mmáà.

⁹ N Yìè nKuyie nhá n deeténè n dootitɔbè,

n sɔri fǒǒ borè.

¹⁰ M benke kè n na kéndɔɔri a dó dè,

kéyé fǒ nKuyie nfǒǒ n temè,

a kó Muyaánsààmù n niité kuce kùù èri.

¹¹ N Yìè nKuyie, déúkũnne a yètiri, n fòukũnne,

a tú tímómmɔnti yìè nwe,

n denne meyeñcaàrimè mieke.

¹² A n dó mɛɛ kpéí, á kuɔ n dootitɔbè,

a báá súó n dùntɔbè kóò mɔù,

ke yé n túmè a kóo tǔnti nwe.

144

Kuyie nte bè bomè diwèl mieke

¹ Dafiti yènfè.

N Yìè nKuyie nyètiri ndeu,

kuù tu dipèri dii n kánké,

kuù kpénkũnko m baà mmudòò kpéí,

ke kpénkũnko n nɔu dikpànni kpéí.

² Kuù n dòòri mesàà nkè kuù tu n kó tɛɛkpetè,

n cēdiɛtè, n deetiwè, n kó kudɔpikù, n sɔri dè,

kuù te kè ibotì m búú.

³ N Yìè nKuyie, we ntu oniti ke dò nhá ndake o kpéí?

Oniti yie ntu we ke dò nhá nyé o kpéí.

⁴ Oniti dònne muyaá mmu,

kòo we pènké mɛdèè nkɔme.

⁵ N Yìè nKuyie nkpréú ntiwèti kécúténí,

kékááké yetàrè kè yèè còuté.

⁶ Duɔnni itapíe kè ì cié n dùntɔbè,

tāũ a pie nkè bèe cíté.

⁷ Youɛní a nòutè deñnkè kè n deeté,

kè n denneni kubinku mieke,

kè n deeténè bekpákpàribè.

⁸ Bèè náante siyáábisi,

bèè òò mpariku ke né sou.

⁹ Kuyie n yóò da dentè feyempànfè nfe,

kémbiennè kukùtidùkù iwéi tepíítè kòku.

¹⁰ Fǒ nwèè ò nte kè bekpàtìbèe na,

fǒ nwèè deeri mí nha kóo tǔnti Dafiti.

¹¹ N deeté, n fiɛte bekpákpàribè nɔu mieke,

bè náante siyáábisi nsi.

Bè òò mparikumu ke né sou.

12 Ti bí initidaai ndònnè òetie ndèè yè ke kótírí,
kè ti nitipobí nwenni kedònnè sikipààtìcǐ kó yesā̀nkè,
bè kèrí yè tífèntì.

13 Kè ti buo mpíemmu tidiiti,
kè ti wū́ ò pí tì paa mmieke ke sū́mmu sikipí sikipí.

14 Ti nàake ì t̄ou tinenti kè ì sū́,
kè ti dootitòbè bá ntaà ke ì p̄i n ke kū́nnè,
yedabùò nténke bá mbo ti ekè mieke.

15 Dè nnaati kuwuò nkùù bo péte òe kó mesàà,
dè nnaati kuwuò nti Yiè nKuyie nte kù.

145

Kuyie nkpàti bomè sáà

¹ Disā̀nni kó feyènfè Dafiti dèntè fè.

N yó nsā̀ntímu Kuyie nkùù n te,
kuù tu n kóo kpààti,

n yó ndéúkunkomu ku yètiri sáà.

² Bá dii yiè n yó nkù sā̀ntímu,
kédeúkunko ku yètiri sáà nè m bo mbomè.

³ Ti Yiè nKuyie ndeumu mediè ke mǎnnè disā̀nni,
kù òeumu ke í mǎke kumǎnku.

⁴ Benitibè yemàrè yemou kòbe sā̀ntímu a tōndiemù,
ke yó nnáá nha tōmmú òeumè.

⁵ N yó nnáámmú a yetidieri nè a kpeti nè a sā̀nni,
n yó nnáámmú benitibè a tōndiemù kpéi.

⁶ Benitibè yó nnáámmú a kpeñimè ke duò tikōmbùòti,
kè mí nní nnáá nha òeumè.

⁷ Bè yó ndeninímu à sàà òeumè,
ke p̄iékù a tùmè timómm̄nti yiè.

⁸ Ti Yiè nKuyie mmòke onitì kó mesémmè mme ke sà,
ku mieke í cǎa ke péikú kè kù ti dó mediè.

⁹ Ti Yiè nKuyie nnitimu timou ti kpéi,
kù dómu mediè kù dò òe òeumou.

¹⁰ Ti Yiè nKuyie nha dò òe kó dimàà yó nda sā̀ntímu,
bè òe dòòri a dó òe kè bè ndéúkunko a yètiri.

¹¹ Bè yó nnáámmú a kpàti òeumè,
kènnáa mutōndiemù a dò òe mù kpéi.

¹² Kè òe yie nkè benitibèe banté a p̄i mmù tōndiemù,
a kpeñimè mediè nke baké.

¹³ A kpaatir̄imu yemàrè yemou,
f̄òò yó mbaké yemàrè yemou.

¹⁴ Ti Yiè nKuyie nh̄o ncúumu bè òe duò,
ke teénnè bec̄iribè.

¹⁵ Benitibè òeumou bùò f̄ó nwe,
kàa bo mbè duò mmudii dikōnni bè bo dii mōnni.

¹⁶ F̄òò òe yanne a nòutè,
bè kó dimàà bo ketenkè ìnkè kè bè òe di kénsā̀nnè.

17 Ti Yiè nKuyie nkó ice iməu wetímu,
 kè ku tōmmú muməu tú mēsàà nkōmu.
 18 Bèè yu ti Yiè nKuyie nkù ɔ̄ mbè təkénèmu,
 kù í yóu bèè kù yunè timómmənti.
 19 Kù ɔ̄ dəðmu bèè kù dé bè dó tì,
 kù ɔ̄ keèmu bɛ dabùò kè bè deeté.
 20 Ti Yiè nKuyie nhɔ̄ mbaamu bèè kù dó,
 kékuə benitiyonkubɛ bəməu.

21 N Yiè nKuyie nsānni í yóo deè n nùù mièke,
 deè kó dimàà wéi dè nsāntí Kuyie nkùù dò mpái pái sáà.

146

Kuyie nkānkémè beɕřibè

1 Nsāntínè ti Yiè nKuyie!

N yó nsāntímu n Yiè nKuyie.

2 N yó nsāntímu n Yiè nKuyie n fōmmu muməu,
 n fōmmu muməu n yó ndièmmu ke kù sántí.

3 Di báa duó ndimáà kutenkù kó bekpààtibè,
 benitibè mbɛ bè báa na kè di deeté.

4 Kòò niti wemmu kūríté, ò ta ketenkè nke,
 kòò do wúó ntii deè de yiè.

5 Dè nnaati oniti wèè ìkú Kuyie nSakəbu do tū nkù ìnkè,
 wèè kèmmú ti Yiè nKuyie nhò tū nkù.

6 Kuù dɔ̄ kèinkè nè ketenkè,
 dàméèrì nè deè kó dimàà bo o mièke
 kuù pī ntimómmənti sáà.

7 Kuù ɔ̄ kónné ocři ò naati dii mōnni,
 kuù duə mmudii dikōnni bo bè,
 ti Yiè nKuyie nkuù ɔ̄ píté tidaati iwēi.

8 Ti Yiè nKuyie nkuu ɔ̄ wéi nwèè tu kuyūðnkù,
 kuù ɔ̄ teennè beɕřibè,
 ti Yiè ndómu bèè tū ntimómmənti.

9 Ti Yiè nKuyie nkuù ɔ̄ nkānké beɕpòbè,
 kuù kommu iciribí nè bekúpobè,
 kuù ɔ̄ duó nkè benitiyonkubɛ dó kédəò tii yete.

10 Ti Yiè nKuyie mbakému sáà,
 Siyɔ̄ èi kəbe Kuyie ndi tū nkù yó mbakému sáà.

Nsāntínè ti Yiè nKuyie!

147

Sāntenè Kuyie ku tōndiemù kpéi

1 Nsāntínè ti Yiè nKuyie!

Dè wennimu ti bo nsāntímè ti Yiè nKuyie,
 dè naatimu ti bo nkù dèúkùnkómè, kuù mǎnnè disānni.

2 Ti Yiè nKuyie nkuù wète ke í nSedisadεmmu,
ke tí nyIsidayεeribe bèè do ciété.

3 Kuù ɔ̄ miekùnnε wèè yèmmè kòute,
ke ɔu be muɔ.

4 Kuù kàa nsiwàā keĩnkè ke yé sì màmmè,
ke yu bá tè nè te yètìrì.

5 Tí Yiè nKuyie ndεumu mediè nke kpeñni,
ku ciì nyí mɔke me mànkù.

6 Ti Yiè nKuyie nkuù ɔ̄ ncúó ocĩri kòò í,
kuù ɔ̄ kotε oyeiwe tààke kòò do.

7 Dentènè yesāā nkó iyie ti Yiè nKuyie nkpréi,
ndiènnè ku, ke biennè debébénnè iwēĩ kperε.

8 Kuù ɔ̄ denneni yewetè keĩnkè,
kuù ɔ̄ duó nkè fetaafe kperi keni,
kuù ɔ̄ duó nkè timusũtiti yè yetārè.

9 Kuù duò nyiwũɔ̄ nè tiwanwanti mudii,
kuù yé yekākābe bo di mù dikònni yè bo diì mōnni.

10 Kuyie nkpeti í bonè tesāntè tèè nɔ mmuceé,
kù í dake wèè tāntāā nnaati o kpeti.

11 Ti Yiè nKuyie nyèmmè naatinè bèè kù dé bèmbe,
bèè kèmmú ké yé ke do nkù bo bè dòò mesàà.

12 Díndi Sedisadεmmu kɔbe déúkùnnε ti Yiè nKuyie nyètìrì,
díndi Siyɔ̄ ɛi kɔbe nsāntínè Kuyie ndi tũ nkù.

13 Ke yé ku kpénkùnnεmè dihei kó yemáticákè,
ke dòò mesàà ndi nìtibè.

14 Kuù duó nkè di kó kutempε nkɔbe kari kè dè bè naati,
ke bè duó ntidiiti sàati kè bè yo nke sànnè.

15 Kuù ɔ̄ péi nkutenkù,
kè kù béi ntì báá wuóké.

16 Kuù ɔ̄ duó nkè mupāā mboomu nduò ketenkè tikónti tēmè,
kéyaatè ketenkè mutápeí nkōmε.

17 Kuù ɔ̄ duó nkè fetaafe mātārè nwéú ke duóni,
kè dèe bonke kè mušéé nhauté benitibè.

18 Kè kù béi nku nùu dèe yiεe,
kè kù fùute dèe naá mmenie.

19 Kuù náké ku náañti Sakɔbu yaabí,
kuù duó nku kuó nè ku tannò Isidayεeribe.

20 Kù í dòò mebotí kubotí tekù makù cuokè,
kubotí makù kɔbe í yé ku tannò.

Nsāntínè ti Yiè nKuyie!

148

Keĩnkè kɔbe nè ketenkè kɔbe dommè kénsāntí Kuyie

1 Nsāntínè ti Yiè nKuyie!

Díndi keĩnkè kɔbe nsāntínè ti Yiè Kuyie,
díndi bèè bo keĩnkè, nkù sántínè.

2 Kuyie ntōrè yemɔu, nsāntínè ku,

Díndi ku āāpòmbè, nsāntínè ku.

³ Fí ndiyiè nè fí nhotànkù kè dí nkù sántí,

díndi siwāā sù kó dimàà mí, nsāntínè ku.

⁴ Díndi tiwetì ìnkè kòbè, nsāntínè Kuyie,

tiwetì ìnkè kó meniè, nsāntínè ku.

⁵ Dèè kó dimàà bo dè nsāntí ti Yiè nKuyie,

ke yé kuù bēimmè ku nùù mēmáà kè dè buoté.

⁶ Kè kù dè ānné kè dè bo sáà,

kè kù dè kèété ikuó ì í yóó ceetè.

⁷ Dèè kó dimàà bo ketenkè ìnkè, nsāntínè ti Yiè nKuyie,

Dàméèrì, nè desínnè dèè bo dè mieke, nsāntínè ku.

⁸ Muhāā nè fetāafè mātārè, mupāā mboomu nè mutonnimù nè

kuyaakperíkù,

díndi bèè yie nku náānti nsāntínè ku.

⁹ Díndi yetārè nè díndi sitāā,

nè detie ndèè pèí nè detie mbè tu dè nsétìrì, nsāntínè ku.

¹⁰ Iwūō imòu nè tiwanwantì,

dèbambaānnè nè tinòti demòu, nsāntínè ku,

¹¹ Díndi bekpààtibè nè ibotí imòu,

díndi sikpààtibìi nè benìùbè bèmòu,

¹² bedapàmbè nè besapàmbè,

bèdakótìbè nè ìbí nsāntínè ku!

¹³ Dimòu di nsāntí ti Yiè nKuyie,

ke yé kuù mää yètìrì feímè,

kuù tu dèìnkè nè ketenkè kóo kpààti.

¹⁴ Kuù wète ke duó nku kòbè muwērímú,

bèè yie nku kpeti kè bè bè sántí,

bembè Isidayeeribe bèè kù tókénè bè kpéí.

Nsāntínè ti Yiè nKuyie!

149

Kuyie nkòbè kó diwèi

¹ Nsāntínè ti Yiè nKuyie!

Dentènè fèyempànfè di Yiè nKuyie nkpéí,

díndi bèè dòrì Kuyie ndómè kè di tìi, nsāntínè ti Yiè nKuyie.

² Isidayeeribe diwèi ndi bonè wèè di dò,

Siyōō èi kòbè, nyānkunè di kóo kpààti kpéí.

³ Nhaunè ke sántí ti Yiè nKuyie,

ndiènnè ke kù sántí ke biennè yebàrè nè tibómbonti,

⁴ ke yé ti Yiè nKuyie mpietímè ku kó diwèi ku kòbè cuokè nke,

kè besíntìbè kó tisàti tu mēdetímè.

⁵ Díndi bèè dòrì Kuyie ndómè nyānkunè diwèi,

ke déúkunko ku yètìrì, kényíútí nè di dúò ìnkò.

⁶ Kuyie nsānni mbo di nò mieke,

kè di nòu mpikú kuseú menatímè mèdémè kòku.

⁷ Dí pèite yebotè yè di dò dè,

dí ānné ibotí tiyēīti kēfósó,
⁸ kēpīmmú yε kó bekpààtìbè ké bè boú mēfīmmε,
 kētáú mβε kpààtītūmbè timáti.
⁹ Dí bè bekénè tì wàri ke yēmmè,
 bèè dòòri Kuyie ndómè bε kó disānni ndi mεmmε.

Nsāntínè ti Yiè nKuyie!

150

Nsāntínè Kuyie nnè debémbénnè

¹ Nsāntínè ti Yiè nKuyie!

Nsāntínè ti Yiè nKuyie nku cēsààtè miεke,
 Nsāntínè ku keīnkè ku kpetì borè.
² Nsāntínè ku ku tōndiemù kpéí,
 nsāntínè ku ke yé ku kpetì deumè ke í mōke kumàнку.

³ Nsāntínè ku nè yetātehe,
 nsāntínè ku nè tìbómbonti nè tikùtìdùùtì.
⁴ Nsāntínè ku ke bie nyebàrè ke au,
 nsāntínè ku nè tikùtìdùùtì nè siheú.
⁵ Nsāntínè ku nè tikāpentì tì tammè kpeñni,
 nsāntínè ku nè tikāpentì tì tammè yìè mediè.

⁶ Dèè kó dimàà weí dè nsāntí ti Yiè nKuyie.
 Nsāntínè ti Yiè nKuyie!